



**BANK OCHRONY ŚRODOWISKA
SPÓŁKA AKCYJNA**

**SPRAWOZDANIE ZARZĄDU
Z DZIAŁALNOŚCI
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.
W 2016 ROKU**

Warszawa, marzec 2017 r.

SPIS TREŚCI

PODSUMOWANIE WYNIKÓW BOŚ S.A.	4
I. CZYNNIKI I ZDARZENIA WPŁYWAJĄCE NA SYTUACJĘ FINANSOWĄ BANKU W 2016 R.	7
1. SYTUACJA MAKROEKONOMICZNA	7
2. OPIS ISTOTNYCH ZDARZEŃ W 2016 R.	9
3. CZYNNIKI, KTÓRE MOGĄ MIEĆ WPŁYW NA WYNIKI SEKTORA BANKOWEGO I BANKU.....	12
II. WYNIKI FINANSOWE I DZIAŁALNOŚĆ BANKU	13
1. RACHUNEK WYNIKÓW	13
1.1. RACHUNEK WYNIKÓW BANKU	13
2. BILANS	19
2.1. Aktywa Banku	19
2.1.1. Zmiany w strukturze aktywów.....	19
2.1.2. Kredyty i pożyczki	19
2.1.3. Kredyty i pożyczki udzielone w okresie sprawozdawczym	20
2.2. Jakość portfela kredytowego.....	21
2.2.1. Jakość portfela kredytowego Banku.....	21
2.3. Kapitał własny i zobowiązania razem Banku	21
2.4. Źródła finansowania działalności.....	22
2.4.1. Zobowiązania wobec klientów Banku	22
2.4.2. Informacje o zaciągniętych kredytach i umowach pożyczek	23
2.4.3. Informacje o zaciągniętych kredytach, umowach pożyczek, poręczeniach i gwarancji, niedotyczących działalności operacyjnej Banku.....	23
2.5. Aktywa i zobowiązania warunkowe	23
2.6. Informacje o udzielonych pożyczkach, poręczeniach i gwarancjach podmiotom zależnym	24
3. RÓŻNICA POMIĘDZY PROGNOZAMI A ZREALIZOWANYMI WYNIKAMI.....	24
4. STRATEGIA ROZWOJU BANKU	25
5. UDZIAŁ BOŚ W SEKTORZE	25
6. PODSTAWOWE PRODUKTY, USŁUGI I SFERY DZIAŁALNOŚCI BANKU	26
6.1. Produkty bankowe.....	26
6.2. Liczba obsługiwanych klientów, rachunków, kart płatniczych i placówek	26
6.3. Oferta proekologiczna	26
6.4. Segment klientów korporacyjnych	27
6.5. Segment finansów publicznych	29
6.6. Segment klientów detalicznych.....	29
6.7. Inicjatywa JESSICA	33
6.8. Współpraca z zagranicznymi instytucjami finansowymi	33
III. ZARZĄDZANIE RYZYKAMI I KONTROLA W BANKU	33
1. RYZYKO KREDYTOWE	33
2. RYZYKO FINANSOWE	36
2.1. Ryzyko płynności	37
2.2. Ryzyko stopy procentowej.....	40
2.2.1. Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej.....	40
2.2.2. Ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej	41
2.3. Ryzyko walutowe.....	43
3. RYZYKO OPERACYJNE I BRAKU ZGODNOŚCI	44
3.1. Ryzyko operacyjne.....	44
3.2. Ryzyko braku zgodności.....	45

IV. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE	45
1. OCENA ZARZĄDZANIA ZASOBAMI FINANSOWYMI	45
2. UZALEŻNIENIE OD PARTNERÓW	46
3. TRANSAKCJE Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI	46
4. SEZONOWOŚĆ LUB CYKLICZNOŚĆ	46
5. INFORMACJE O UMOWACH BANKU	46
5.1. Umowy znaczące	46
5.2. Umowy z Bankiem Centralnym i organami nadzoru	46
5.3. Umowy o dokonanie badań sprawozdań finansowych	46
5.4. Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych	47
6. CZYNNIKI I NIETYPOWE ZDARZENIA	47
7. INFORMACJA O POSTĘPOWANIACH SĄDOWYCH	47
8. ZMIANY W PODSTAWOWYCH ZASADACH ZARZĄDZANIA	47
9. INFORMACJA O DYWIDENDZIE	47
10. INFORMACJE O WARTOŚCI PRZYJĘTYCH PRZEZ BANK ZABEZPIECZEŃ	47
11. GŁÓWNE INWESTYCJE	47
12. PRACOWNICY	48
12.1. Szkolenia	48
12.2. Program opcji menedżerskich	49
12.3. Polityka zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A.	50
12.4. Zestawienie stanu posiadania akcji Banku przez Członków Zarządu Banku i Członków Rady Nadzorczej	51
12.5. Informacja na temat wynagrodzeń kluczowego personelu kierowniczego	51
12.6. Umowy dotyczące rekompensat dla osób zarządzających	51
13. INFORMACJE PO DNIU BILANSOWYM	53
V. OŚWIADCZENIE O STOSOWANIU ŁADU KORPORACYJNEGO	54
1. ZASADY ŁADU KORPORACYJNEGO	54
2. KONTROLA WEWNĘTRZNA	55
3. AKCJONARIAT I PRAWA Z AKCJI	56
4. ORGANY BANKU	60
5. KONFLIKT INTERESÓW	70
6. POLITYKA WYNAGRODZEŃ	70
VI. SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU	70
1. BANK	72
2. FUNDACJA BOŚ – STRATEGICZNE ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNE BANKU	75

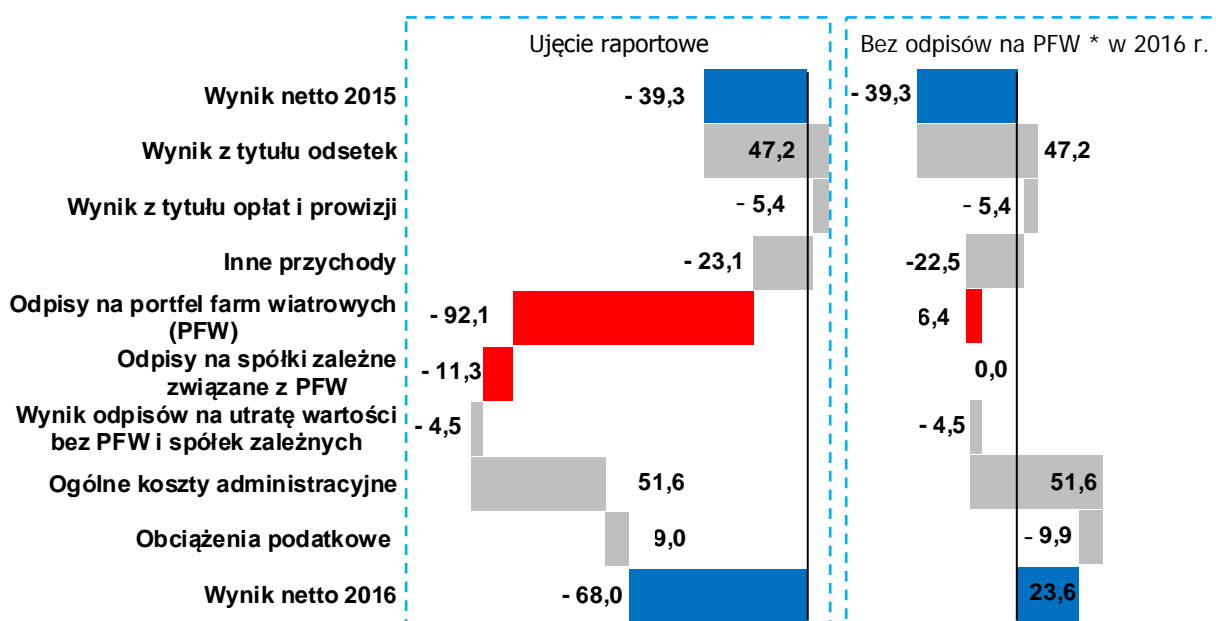
PODSUMOWANIE WYNIKÓW BOŚ S.A.

Wynik netto Banku Ochrony Środowiska S.A. zrealizowany w 2016 roku wyniósł -68,0 mln zł i był niższy o 28,7 mln zł w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego. Kluczowym czynnikiem, który wpłynął na ostateczny poziom wyniku Banku było utworzenie odpisów z tytułu utraty wartości kredytów związanych z portfelem kredytów na finansowanie farm wiatrowych (zwanym dalej PFW) w kwocie 98,5 mln zł. Dodatkowo Bank dokonał odpisu w kwocie 11,3 mln zł z tytułu utraty wartości spółki zależnej BOŚ EkoProfit, zaangażowanej pośrednio, poprzez spółkę MS Wind, w inwestycję w farmę wiatrową. Kredyty na farmy wiatrowe były udzielone przed 2016 rokiem, w szczególności w latach 2014-15, w czasie intensyfikacji akcji kredytowej w tym segmencie. Zwiększony poziom odpisów utworzonych w tym portfelu jest rezultatem rozliczenia Zarządu z konsekwencjami decyzji podejmowanych w poprzednich latach, które doprowadziły do istotnego wzrostu poziomu ryzyka oraz koncentracji w portfelu kredytowym Banku. Ostrożnościowe działania Zarządu mają na celu mitygację potencjalnych ryzyk związanych z materializacją negatywnego scenariusza rynkowego rozwoju tego segmentu a jednocześnie stanowią element działań naprawczych mających na celu ograniczenie ryzyka kredytowego oraz uzyskanie trwałej poprawy wyników Banku.

BOŚ S.A. posiada portfel kredytów, na finansowanie inwestycji w farmy wiatrowe, o łącznej wartości 2,2 mld zł, którego udział w portfelu kredytowym Banku wynosi 16%. W 2016 r. miała miejsce zmiana regulacji rynkowych obejmujących sektor OZE, w tym nowelizacja ustawy o odnawialnych źródłach energii, która weszła w życie 1 lipca 2016 r. oraz ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, która weszła w życie 15 lipca 2016 r. W związku z istotną zmianą uwarunkowań rynkowych wpływającą na jakość portfela farm wiatrowych, Bank zidentyfikował ryzyka związane z potencjalnymi skutkami negatywnych scenariuszy rozwoju sytuacji w tym sektorze a tym samym ewentualnego pogorszenia jakości portfela kredytowego (w krótkim i średnim okresie) związanego z negatywnym wpływem otoczenia regulacyjnego.

Łączny poziom wyniku odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i aktywów finansowych w 2016 r. wyniósł -220,8 mln zł i był niższy o 107,9 mln zł w stosunku do roku ubiegłego. Po wyłączeniu całości wyniku z odpisów z tytułu utraty wartości portfela kredytów i aktywów finansowych finansujących farmy wiatrowe z rachunku wyników, Bank osiągnąłby w 2016 r. zysk netto na poziomie 23,6 mln zł, tj. o 62,9 mln zł więcej, niż w analogicznym okresie roku ubiegłego. Poprawa wyników, z wyłączeniem odpisów na portfel farm wiatrowych, jest konsekwencją istotnej poprawy wyniku odsetkowego, przy jednoczesnej redukcji ogólnych kosztów administracyjnych, co było efektem skutecznego wdrażania Ramowej Strategii Rozwoju Banku Ochrony Środowiska S.A. na lata 2016-2020 oraz Programu Postępowania Naprawczego.

Wpływ odpisów na aktywa związane z portfelem farm wiatrowych na wyniki 2016 r. (w mln zł)



* PFW – portfel farm wiatrowych

Efekty działań podejmowanych w zakresie realizacji Ramowej Strategii Rozwoju wpłynęły pozytywnie na poprawę wyników w zakresie podstawowej działalności Banku, skutkując m.in. wzrostem marży odsetkowej z poziomu 1,3% w 2015 r. do 1,5% w 2016 r. Powyższe spowodowało zmniejszenie negatywnego odchylenia Banku od definiowanej przez KNF grupy banków równieśniczych, która odnotowała spadek marży odsetkowej po trzech kwartałach 2016 r. o 0,04 p.p. względem 2015 r. Dodatkowo, dzięki działaniom w zakresie optymalizacji kosztów BOŚ S.A. poprawił wskaźnik C/I z poziomu 84,2% w 2015 r. do 68,9% w 2016 r.

Poziom wybranych pozycji bilansu oraz rachunku wyników Banku w porównaniu do 2015 r. w ujęciu faktycznym oraz z wyłączeniem wpływu odpisów z tytułu utraty wartości portfela aktywów finansujących inwestycje w farmy wiatrowe przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	2016		2015	Zmiana w p.p.		
	z PFW *	bez PFW *		z PFW *	bez PFW *	
<i>Wybrane pozycje bilansu (w tys. zł)</i>						
Kredyty i pożyczki udzielone klientom [1]	14 038 283	14 136 774	14 387 832	-2,4	-1,7	
Zobowiązania wobec klientów	17 097 212	17 097 212	15 970 056	7,1	7,1	
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 702	829 702	2 318 132	-64,2	-64,2	
Kapitał własny	1 741 468	1 833 046	1 429 014	21,9	28,3	
Suma bilansowa	20 602 566	20 694 144	20 785 831	-0,9	-0,4	
<i>Wybrane pozycje rachunku wyników (w tys. zł)</i>						
Wynik z tytułu odsetek [2]	301 286	301 286	254 124	18,6	18,6	
Wynik z tytułu opłat i prowizji [3]	69 591	69 591	75 011	-7,2	-7,2	
Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości	-220 796	-110 997	-112 938	95,5	-1,7	
Ogólne koszty administracyjne [4]	-303 106	-303 106	-354 749	-14,6	-14,6	
Zysk/strata netto	-67 973	23 605	-39 317	X	X	
<i>Wybrane wskaźniki (%)</i>						
Marża odsetkowa na aktywach ogółem [5]	1,5	1,5	1,3	0,2	0,2	
Koszt ryzyka	-1,6	-0,8	-0,8	-0,7	0,1	
Udział kredytów posiadających przesłanki utraty i wykazujących utratę wartości	11,1	x	7,0	4,1	x	
Koszty/dochody (C/I) [6]	68,9	68,9	84,2	-15,3	-15,3	
Łączny współczynnik kapitałowy (współczynnik wypłacalności)	14,43	x	12,13	2,30	x	

definicje wskaźników zamieszczono w pkt II.1 oraz II.2.1.4.

* PFW – portfel farm wiatrowych

Na poziom wyników finansowych uzyskanych przez BOŚ S.A. w 2016 r., oprócz negatywnego efektu utworzenia odpisów na portfel farm wiatrowych, wpływ miały w szczególności:

- [1] Wartość bilansowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom Banku według stanu na koniec 2016 r. wynosiła 14 038,3 mln zł i zmniejszyła się o 2,4% w porównaniu do końca 2015 r. Jednocześnie realizując zapisy Strategii, dokonano zmiany struktury portfela kredytowego w celu zwiększenia udziału kredytów o wyższych marżach. Udział kredytów udzielonych klientom korporacyjnym zwiększył się do poziomu 53,9%, natomiast, zmniejszył się udział kredytów udzielonych jednostkom finansów publicznych i klientom detalicznym. Wzrost stanu kredytów w segmencie klientów korporacyjnych wyniósł 142,8 mln zł, tj. 1,9%, przy jednoczesnym spadku o 320,6 mln zł tj. o 14,8% kredytów udzielonych finansom publicznym oraz klientom detalicznym o 171,7 mln zł, tj. o 3,6%.
- [2] Wynik odsetkowy osiągnięty w 2016 r. był wyższy o 47,2 mln zł, tj. 18,6% w relacji do 2015 r. Było to możliwe głównie na skutek zwiększenia średniego stanu kredytów oraz zmniejszenia udziału w pasywach wysokokosztowych obligacji i zastąpienia ich tańszym finansowaniem w postaci depozytów.
- [3] Wynik z tytułu opłat i prowizji Banku obniżył się o 7,2% w 2016 r. w porównaniu do 2015 r. Było to efektem niższych opłat za obsługę rachunków klientów o 5,5 mln zł, tj. o 11,2%, oraz niższych prowizji od gwarancji i akredytyw o 3,3 mln zł, tj. o 42,4%.
- [4] Łączny poziom wyniku odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i aktywów finansowych wyniósł

- 220,8 mln zł w 2016 r. i był niższy o 107,9 mln zł w stosunku do roku ubiegłego. Kluczowym elementem wpływającym na wzrost poziomu odpisów w Banku było utworzenie odpisów z tytułu utraty wartości portfela farm wiatrowych, które stanowiły połowę łącznego przyrostu odpisów.
- [5] Podkreślić należy spadek ogólnych kosztów administracyjnych o 51,6 mln zł, tj. o 14,6%, głównie na skutek niższych kosztów BFG o 21,3 mln zł, tj. o 36,7%, kosztów rzeczowych o 12,3 mln zł, tj. o 11,8% i kosztów amortyzacji o 6,9 mln zł, tj. 15,8%, oraz kosztów świadczeń pracowniczych o 2,3 mln zł tj. o 1,7% w stosunku do 2015 r. Spadek kosztów świadczeń pracowniczych miał związek zarówno ze zmniejszeniem stanu zatrudnienia jak i obniżeniem wynagrodzeń Członków Zarządu oraz części kadry kierowniczej, przy czym pełne efekty podjętych działań będą widoczne dopiero w wynikach kolejnych okresów.
- [6] Wypracowany wzrost marży odsetkowej, związany w największym stopniu z postępującą zmianą struktury pasywów Banku. Oprócz zastąpienia kosztownych obligacji własnych (walutowych oraz złotych) środkami pochodzącymi od klientów pozytywny wpływ na realizowaną marżę odsetkową miało sukcesywne obniżanie oprocentowanie depozytów klientów, terminowych jak i rachunków oszczędnościowych. Pomimo obniżek oprocentowania oferta BOŚ w dalszym ciągu pozostawała atrakcyjna dla klientów, co wyraża się niesłabnącym zainteresowaniem klientów ofertą depozytową Banku.
- [7] Spadek (poprawa) wskaźnika efektywności kosztowej C/I w 2016 r. względem roku poprzedniego o 15,3 p.p., poza obniżką ogólnych kosztów administracyjnych, była związana ze wzrostem przychodów Banku z podstawowej działalności, głównie z tytułu odsetek, przy niższych przychodach o charakterze jednorazowym, w tym ze sprzedaży dłużnych papierów wartościowych.

BOŚ S.A. rozwijał działalność na rynku finansowania projektów proekologicznych powiększając, zgodnie ze Strategią, udział w portfelu kredytowym, kredytów udzielonych na działania służące ochronie środowiska oraz wspierające zrównoważony rozwój. Saldo kredytów proekologicznych na dzień 31 grudnia 2016 r. wyniosło 5,0 mld zł, co stanowiło 34,5% salda kredytów ogółem w Banku.

W 2016 r. dokonano także zmian w strukturze kapitału własnego i zobowiązań. W związku z realizacją nowej Strategii, Bank przeprowadził w 2016 r. podwyższenie kapitału zakładowego. Wartość emisji akcji wyniosła 400 mln zł. Podwyższenie kapitału umożliwiło Bankowi dalszy organiczny rozwój i generowanie środków na realizację misji w zakresie finansowania inwestycji ekologicznych i zrównoważonego rozwoju. Na koniec grudnia 2016 r. udział kapitału własnego Banku w sumie bilansowej stanowił 8,5%.

Spadł udział zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych (o 7,1 p.p.). W maju 2016 r. Bank przeprowadził wykup wyemitowanych na kwotę 250 mln EUR w 2011 r. obligacji z oprocentowaniem stałym 6%. Wykup obligacji istotnie wpłynął na zmniejszenie kosztów finansowania Banku i miał pozytywny wpływ na wyniki kolejnych kwartałów. Udział zobowiązań wobec klientów w pasywach wzrósł o 6,2 p.p. do 83,0% na dzień 31 grudnia 2016 r. Zobowiązania Banku wobec klientów według stanu na 31 grudnia 2016 r. wyniosły 17 097,2 mln zł i były wyższe o 7,1% w porównaniu do stanu na koniec 2015 r. Na koniec 2016 r. wolumen depozytów detalicznych wynosił 10 289,1 mln zł i zwiększył się o 28,5% w stosunku do stanu na koniec 2015 r.

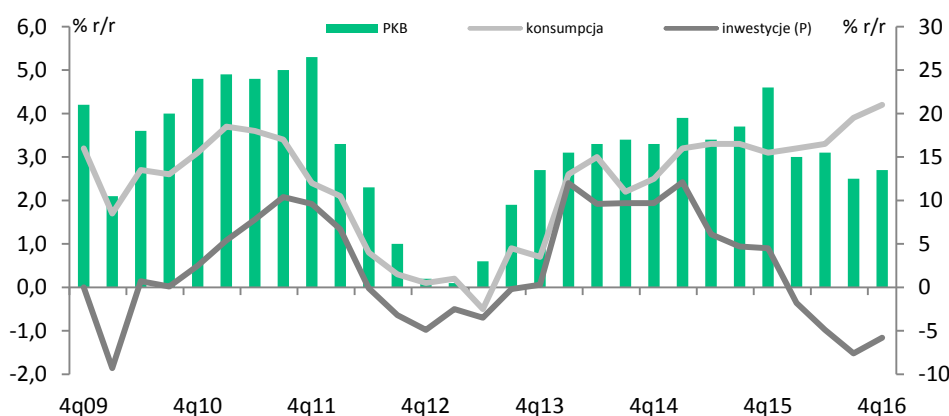
Wśród najważniejszych działań zarządczych należy wymienić zmianę modelu biznesowego działalności a w konsekwencji podniesienie efektywności działania Banku, zapewnienie stabilnych źródeł finansowania oraz rozszerzanie aktywności w obszarze szeroko pojętej ochrony środowiska. Bank, zgodnie z wcześniejszymi zapowiedziami, zwiększa aktywność w segmencie mikro, małych i średnich firm. Wprowadzony został nowy model obsługi dla małych firm w oparciu o całą sieć oddziałów Banku. Jednocześnie Bank kontynuował prace związane z rozwojem oferty dla klientów zamożnych w ramach bankowości prywatnej. W IV kwartale 2016 r. Bank wdrożył projekt związany z pozyskiwaniem depozytów w euro od osób prywatnych w kraju i zagranicą, co pozwoli na obniżenie niedopasowania walutowego. Bank rozwijał też alternatywne kanały dystrybucji usprawniając składanie wniosków kredytowych przez stronę internetową Banku czy poprzez zwiększanie funkcjonalności sprzedażowych contact center. Ponadto, Bank podjął szereg działań w zakresie centralizacji i uproszczenia procesów w obszarze analizy kredytowej oraz aktywnych działań w zakresie redukcji ogólnych kosztów administracyjnych.

Łączny współczynnik wypłacalności Banku wyniósł 14,43% na koniec 2016 r. wobec 12,13% na koniec 2015 r. Współczynnik Tier 1 wyniósł 11,46% na 31 grudnia 2016 r. wobec 9,12% na koniec 2015 r. W dniu 12 lipca 2016 r. Sąd zarejestrował podwyższenie kapitału zakładowego Banku w drodze emisji akcji zwykłych na okaziciela serii U oraz zmianę Statutu Banku w tym zakresie. W dniu 22 grudnia 2016 r. Bank uzyskał zgodę KNF na zaliczenie podwyższenia kapitału do współczynnika wypłacalności.

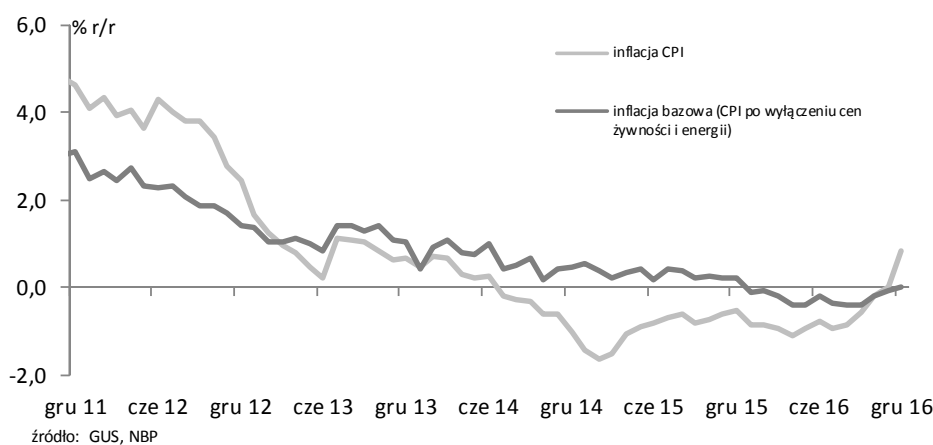
I. CZYNNIKI I ZDARZENIA WPŁYWAJĄCE NA SYTUACJĘ FINANSOWĄ BANKU W 2016 R.

1. SYTUACJA MAKROEKONOMICZNA

W 2016 r. tempo wzrostu produktu krajowego brutto obniżyło się do 2,8% wobec 3,9% w 2015 r. Osłabienie aktywności krajowej gospodarki było głównie wynikiem spadku nakładów inwestycyjnych. W 2016 r. odnotowano spadek inwestycji o 5,5% wobec wzrostu o 6,1% rok wcześniej. Wyraźne osłabienie inwestycji w 2016 r. było efektem słabszych inwestycji zarówno publicznych, jak i prywatnych. Jednocześnie w 2016 r. czynnikiem wspierającym wzrost gospodarczy było przyspieszenie dynamiki konsumpcji prywatnej, która wzrosła o 3,6% wobec 3,2% wzrostu w 2015 r. Wzrost konsumpcji stymulowany był przez wzrost transferów społecznych (Program Rodzina 500+), ujemną dynamikę cen w gospodarce (podwyższającą realną siłę nabywczą gospodarstw domowych) oraz poprawę na rynku pracy. W 2016 r. stopa bezrobocia rejestrowanego obniżyła się do 8,3% na koniec roku wobec 9,7% w grudniu 2015 r. W 2016 r. liczba bezrobotnych spadła o 229 tys. osób do 1 335 tys. osób na koniec roku.

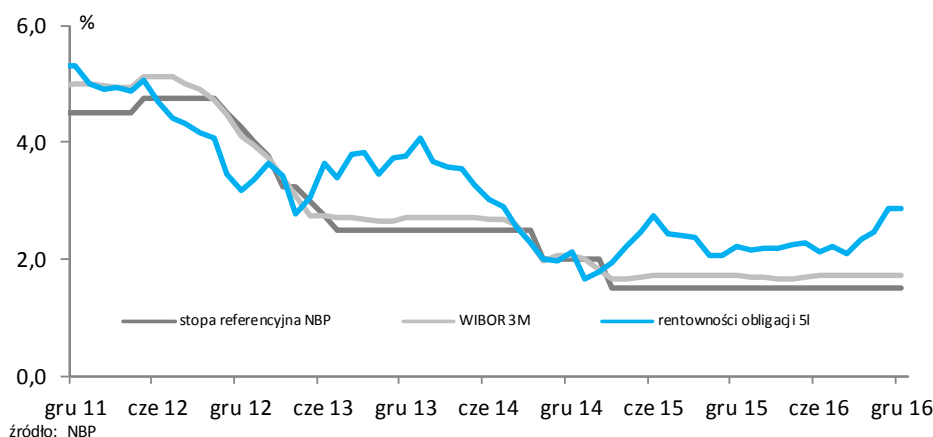


W 2016 r. utrzymywał się niski poziom cen w gospodarce, wyraźnie poniżej celu inflacyjnego NBP (2,5%). Przez pierwsze dziesięć miesięcy wskaźnik cen dóbr i usług konsumpcyjnych CPI pozostawał na ujemnym poziomie, co było wynikiem niskiej dynamiki cen paliw (efektu spadku cen ropy naftowej), cen żywności, cen administrowanych, a także umiarkowanej presji popytowej i kosztowej w gospodarce. Pod koniec roku odnotowano trend wzrostowy wskaźnika CPI za sprawą odbicia w górę cen paliw oraz żywności przetworzonej (przy bardzo niskim poziomie statystycznej bazy odniesienia sprzed roku). W rezultacie na koniec roku wskaźnik CPI wzrósł do 0,8% r/r wobec -0,5% na koniec 2015 r. Średnioroczny wskaźnik inflacji wyniósł w 2016 r. -0,6% wobec -0,9% w 2015 r.



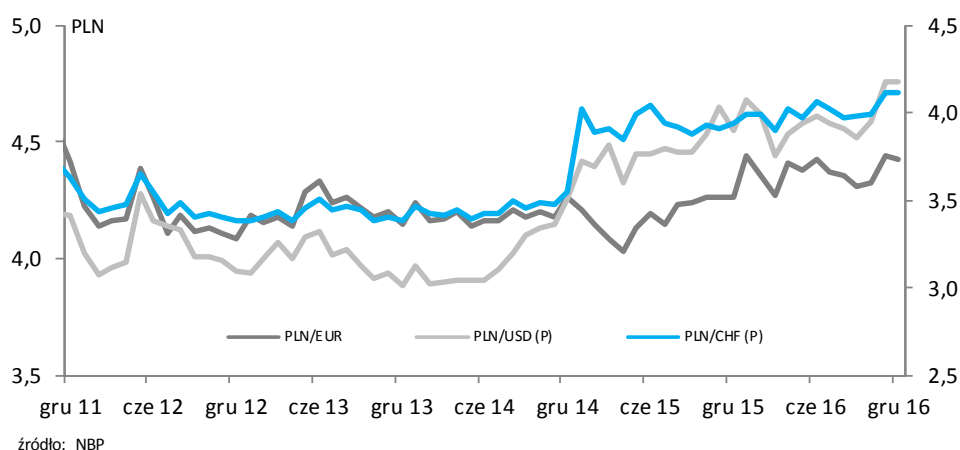
Przez cały 2016 r. Rada Polityki Pieniężnej (RPP) prowadziła politykę stabilnych stóp procentowych - stopa referencyjna NBP kształtowała się na poziomie 1,5%. W 2016 r. miała miejsce zmiana składu RPP, w związku z wygaśnięciem kadencji 9 z 10 członków Rady (w tym prezesa Narodowego Banku Polskiego). RPP w nowym składzie kontynuowała dotychczasową politykę pieniężną i jednoznacznie zasygnalizowała, że jej intencją jest stabilizacja parametrów polityki monetarnej. Takie przesłanie RPP utrzymała przez cały

rok. W 2016 r. w warunkach stabilnych stóp procentowych NBP oprocentowanie pożyczek na rynku międzybankowym było stabilne - stawka WIBOR 3M na koniec roku ukształtowała się poziomo 1,73%, lekko powyżej poziomu z końca 2015 r. (1,72%).



2016 r. był okresem podwyższonej zmienności notowań aktywów finansowych na globalnym rynku finansowym. W I kw. podwyższoną zmienność stymulował wzrost obaw o sytuację gospodarek wschodzących, w II kw. referendum dot. przyszłości Wielkiej Brytanii w UE, a pod koniec roku nieoczekiwane zwycięstwo Donalda Trumpa w wyborach prezydenckich w USA. Przez cały rok czynnikiem istotnie wpływającym na rynki finansowe była zmienność oczekiwań rynkowych co do perspektyw polityki monetarnej głównych banków centralnych, w tym przede wszystkim Rezerwy Federalnej w USA.

Pod koniec roku, pod wpływem napływających korzystnych informacji z gospodarki USA (jak i pozostałych najważniejszych gospodarek), wzrostu cen surowców (stymulującego oczekiwanie na wyższą inflację), nasilenia oczekiwań na ekspansywną politykę fiskalną w USA pod rządami administracji Donalda Trumpa oraz retoryki przedstawicieli Rezerwy Federalnej, wzrosły oczekiwania rynkowe co do tempa i skali podwyższenia stóp procentowych w USA. To poskutkowało w IV kw. wyraźnym wzrostem rentowności obligacji skarbowych na rynkach bazowych (USA i Niemcy), umocnieniem kursu dolara oraz spadkiem popytu na aktywa finansowe rynków wschodzących.



W 2016 r. sytuacja na polskim rynku finansowym pozostawała pod wyraźnym wpływem tendencji na globalnym rynku finansowym. Podwyższona zmienność na globalnym rynku finansowym skutkowałą podwyższoną zmiennością na krajowym rynku finansowym. Spadek popytu na aktywa rynków wschodzących skutkowałą presją na osłabienie złotego. Dodatkowo w kierunku osłabienia złotego oddziaływała niepewność co do przyszłej polityki gospodarczej (m.in. niepewność co do kształtu ustawy dot. pomocy osobom zadłużonym w walutach obcych, która wygasła w drugiej połowie roku w reakcji na przedstawienie przez Kancelarię Prezydenta projektu ustawowego rozwiązania tej kwestii), a także obniżenie przez agencję ratingową Standard&Poor's oceny ratingowej Polski. W skali całego 2016 roku złoty stracił na wartości wobec dolara amerykańskiego (4,5%), wobec euro (4,2%) oraz wobec franka szwajcarskiego (2,0%).

Wzrost rentowności obligacji skarbowych na rynkach bazowych w połączeniu ze spadkiem popytu na aktywa rynków wschodzących oraz osłabieniem oczekiwań na dalsze poluzowanie polityki monetarnej RPP poskutkowałą w 2016 r. wyraźnym wzrostem rentowności złotych obligacji skarbowych. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych wzrosła w skali roku o około 60 pkt. baz. do poziomu 3,60% na koniec roku.

2. OPIS ISTOTNYCH ZDARZEŃ W 2016 R.

Nagrody i wyróżnienia

- „EKOllokata SUPERprocentująca BOŚ” została uznana drugim najbardziej atrakcyjnym depozytem na rynku wg Rankingu Rzeczypospolitej z dnia 31 marca 2016 r.
- Konto oszczędnościowe BOŚ EKOfit zajęło drugie miejsce w zestawieniu gazety „Parkiet” z dnia 31 marca 2016 r.
- Zespół ekonomistów BOŚ S.A. zajął pierwsze miejsce w konkursie prognostycznym gazety „Parkiet” w kategorii najcelniejsze prognozy wskaźników makroekonomicznych i rynkowych po I kwartale 2016, 11 kwietnia 2016 r. oraz po III kwartale 2016; 10 października 2016 r.
- Bank znalazł się w rankingu TOP5 banków według Comperia.pl oferujących fundusze inwestycyjne, 10 maja 2016 r.
- Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska otrzymał Nagrodę Specjalną GPW i tytuł Brokera Roku 2015; 13 maja 2016 r.
- Bank w jury międzynarodowego konkursu dla studentów ENACTUS Poland 2016; 7 czerwca 2016 r.
- EKOllokata 12M BOŚ – pierwsze miejsce w rankingu Pulsu Biznesu; 28 czerwca 2016 r.
- BOŚ S.A. zajął pierwszą pozycję w badaniu satysfakcji Klientów banków przeprowadzonym wśród czytelników „Parkietu” opublikowanym 8 września 2016 r. BOŚ S.A. uzyskał notę 3,9 w pięciostopniowej skali. Średnia dla całego badania wyniosła 2,6.
- W rankingu „Przyjazny Bank Newsweeka - Bank 2016”, opublikowanym we wrześniu 2016 r., w kategorii „bankowość hipoteczna”, BOŚ S.A. uzyskał 3 miejsce.
- Drugie miejsce dla EKOllokaty z Bonusem w zestawieniu najwyższej oprocentowanych lokat rocznych według Bankier.pl z dnia 25 października 2016 r.

Ramowa Strategia Rozwoju Banku Ochrony Środowiska S.A. oraz Program Naprawczy

W dniu 20 kwietnia 2016 r. Rada Nadzorcza Banku podjęła uchwałę w sprawie zatwierdzenia Ramowej Strategii Rozwoju Banku Ochrony Środowiska S.A. na lata 2016 – 2020. Główne założenia Strategii BOŚ zostały przekazane do publicznej wiadomości raportem bieżącym nr 25/2016. Ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 r. oraz w związku z wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, w dniu 30 marca 2016 r., Bank przekazał Komisji Nadzoru Finansowego (Komisja / KNF), zatwierdzony przez Radę Nadzorczą, Program Postępowania Naprawczego BOŚ S.A., który po wprowadzeniu zaleceń, został zatwierdzony przez KNF w dniu 14 grudnia 2016 r. Zarówno Strategia Rozwoju Banku na lata 2016 – 2020 jak Program Postępowania Naprawczego BOŚ S.A. zostały opracowane przy zachowaniu spójności pod względem założeń, kierunków i planowanych do osiągnięcia celów. Priorytetowym celem BOŚ S.A. na lata 2016-2020 jest wzrost rentowności Banku do poziomu wyższego od średniej rentowności w sektorze bankowym. Szerszy opis założeń Strategii został zamieszczony w rozdz. II pkt 4.

Podwyższenie kapitału

Bank przeprowadził w I półroczu 2016 r. podwyższenie kapitału zakładowego w drodze emisji akcji serii U w trybie subskrypcji prywatnej. Wartość emisji nowych akcji wyniosła 400 mln zł. Podwyższenie kapitału zakładowego Banku zostało zarejestrowane przez Sąd w dniu 12 lipca 2016 r.

W związku z wnioskiem Banku z dnia 9 września 2016 r., Komisja Nadzoru Finansowego 22 grudnia 2016 r. wydała decyzję o zezwoleniu na zaklasyfikowanie akcji nowej emisji jako instrumentów w kapitale podstawowym Tier 1 zgodnie z art. 26 ust. 3 w zw. z art. 28 Rozporządzenia CRR.

Wykup obligacji

W dniu 11 maja 2016 r. miał miejsce wykup obligacji wyemitowanych w wysokości 250 mln EUR z oprocentowaniem stałym w wysokości 6% w 2011 r. przez BOS Finance AB z siedzibą w Szwecji, której Bank był jedynym akcjonariuszem. Wykup obligacji istotnie wpłynął na zmniejszenie kosztów finansowania Banku i ma pozytywny wpływ na wyniki kolejnych kwartałów. Zarząd BOŚ S.A. podał do publicznej wiadomości, że w dniu 9 maja 2016 r. Bank dokonał zwrotu kaucji z odsetkami w kwocie 265 mln EUR spółce zależnej BOS Finance AB z siedzibą w Szwecji zgodnie z Umową Kaucji z dnia 11 maja 2011 r. (raport bieżący nr 30/2016). Spółka BOS Finance AB środki pozyskane w drodze emisji euroobligacji w wysokości 250 mln EUR złożyła na rachunku Banku jako zabezpieczenie roszczeń z gwarancji wykonania zobowiązań BOS Finance AB z tytułu emisji euroobligacji. Środki z kaucji zostały wykorzystane do spłaty zobowiązań BOS Finance z tytułu emisji euroobligacji w dniu 11 maja 2016 r.

W III kwartale 2016 r. Bank dokonał wykupu obligacji własnych serii U na kwotę 10 mln zł (raport bieżący 52/2016).

Optymalizacja kosztów

- Wpływ na poprawę wyników Banku miały działania w obszarze: optymalizacji kosztów w zakresie usług bezpieczeństwa (redukcja faktycznie poniesionych kosztów w 2016 r. o 11% w stosunku do 2015 r.) przy jednoczesnym zachowaniu właściwego poziomu bezpieczeństwa Banku.
- Prowadzone w latach 2015-2016 działania mające na celu optymalizację kosztów IT&N przyniosły w 2016 r. efekt w postaci oszczędności na poziomie ok. 1,49 mln zł (5,18%) pomimo wzrostu kosztów serwisu wynikającego z prac rozwojowych oraz waloryzacji opłat w porównaniu z kosztami poniesionymi w roku 2015.
 - Wykonanie 2015 – 28,7 mln zł
 - Wykonanie 2016 – 27,2 mln zł
 - Różnica – 1,5 mln zł
- Zrealizowana w I połowie 2016 r. wymiana platformy sprzętowej stanowiącej trzon infrastruktury serwerowej dla systemów produkcyjnych i testowych Banku zdecydowanie obniżyła ryzyko awarii oraz pozwoliła na redukcję kosztów serwisu sprzętu i oprogramowania systemowego. Ponadto, poprzez zwiększenie szybkości i sumarycznej wydajności serwerów, dała możliwość zwiększania liczby obsługiwanych rachunków.
- W 2016 r. przeprowadzono działania związane z reorganizacją sieci placówek dotyczące ich likwidacji i realokacji oraz dodatkowo wypracowano standard oddziału pod względem funkcjonalnym i wizerunkowym. Celem powyższych działań była poprawa efektywności sieci placówek i funkcjonowania Banku. W wyniku tych działań dokonano realokacji dwóch i likwidacji ośmiu placówek Banku, co pozwoliło uzyskać oszczędności ponad 1 mln zł w 2016 r.
- Zredukowano koszty rzeczowe: koszty czynszów, wynajmu samochodów, wydruków, zakupów materiałów i usług.

Zmiana ratingu przez agencję ratingową Fitch

W lutym 2016 r. (raport bieżący nr 17/2016) Agencja ratingowa Fitch Ratings Ltd obniżyła długoterminowy rating (IDR) z 'BB' do 'B+', z perspektywą stabilną. W wyniku tej zmiany obniżeniu uległy również pozostałe ratingi Banku. Agencja w swym raporcie jako główny powód swej decyzji wymieniła znacznie osłabioną zdolność Banku do absorpcji strat w wyniku nowego podatku bankowego oraz słabej jakości aktywów. Poziom ratingu wynikał z poglądu Agencji dotyczącej ograniczonej możliwości nadzwyczajnego wsparcia dla Banku ze strony Państwa głównie w świetle BRRD (Dyrektywa w sprawie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków). Agencja wyraziła przekonanie, że instytucje państwowe mogłyby podjąć wyprzedzające działania, aby uniknąć przekroczenia przez Bank regulacyjnych wymogów kapitałowych z uwagi na pośredni udział kapitałowy Państwa w Banku oraz jego rolę w finansowaniu projektów proekologicznych w kraju.

Podatek bankowy

Zgodnie z art. 3 i art. 4 pkt 1 Ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych (t.j. Dz.U. 2016 poz. 68; dalej: „Ustawa o podatku FIN”), Bank jest podatnikiem podatku od niektórych instytucji finansowych (dalej „podatku FIN”) od 1 lutego 2016 r. Jednocześnie zgodnie z art. 11 ust. 2 pkt 1 Ustawy o podatku FIN, zwolnieni z opodatkowania podatkiem FIN są podatnicy objęci programem postępowania naprawczego, o którym mowa w art. 142 ust. 1-3 Prawa bankowego. W związku z objęciem Banku programem naprawczym stosowanie do art. 142 Prawa bankowego, wynik Banku nie jest obciążony podatkiem bankowym.

Przedsięwzięcia w obszarze Wsparcia

W 2016 r. zakończono w Banku działania wdrożeniowe w dziewięciu projektach, które wynikały z konieczności dostosowania Banku do wymogów prawnych i/lub regulacyjnych instytucji nadzorczych jak również z inicjatyw o charakterze biznesowym. W szczególności zrealizowano projekty:

- Rodzina 500+, który miał na celu umożliwienie klientom Banku, posiadającym dostęp do bankowości elektronicznej, korzystanie z portalu ZUS, w tym w szczególności złożenie wniosku w Programie Rodzina 500+;
- EMIR II, który dotyczył wdrożenia rozwiązań mających na celu dostosowanie Banku do wymagań wynikających z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (EU) Nr 648/2012 z dnia 04 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (zwane „Rozporządzeniem EMIR”), w zakresie rozliczania transakcji pochodnych poprzez izby rozliczeniowe CCP.

Ustawa o odnawialnych źródłach energii

W dniu 28 czerwca 2016 r. Prezydent RP podpisał nowelizację Ustawy o odnawialnych źródłach energii

(Ustawy o OZE), która weszła w życie 1 lipca 2016 r. Znaczącą zmianą nowelizacji Ustawy o OZE jest zniesienie obowiązku zakupu energii odnawialnej przez sprzedawcę zobowiązanego od wytwórców energii ze źródeł odnawialnych o mocy powyżej 500 kW (vacatio legis - do końca 2017 r.). Cena energii elektrycznej wytworzonej w takich instalacjach OZE będzie kształtowana przez rynek hurtowy.

Niekorzystny dla inwestorów w OZE jest także wynikający z opublikowanego Rozporządzenia z dnia 17 października 2016 r. brak inicjatywy legislacyjnej zwiększającej obowiązkowy udział energii z OZE w 2017 r. Utrzymanie wskaźnika tzw. obowiązku OZE na poziomie 16% (w tym 0,6% dla biogazu) w roku 2017 będzie prowadzić do dalszego pogłębiania nadpodaży zielonych certyfikatów na rynku.

Nowelizacja ustawy o OZE wprowadziła nowe zasady rozliczeń producentów energii w mikroinstalacjach OZE o mocy do 40 kW, a także zmieniła zasady systemu aukcyjnego, w którym mają funkcjonować inwestorzy budujący większe instalacje OZE. Zmiany systemu aukcyjnego dotyczyły głównie promowania w większym wymiarze technologii, które wytwarzają energię w sposób stabilny i przewidywalny.

W dniu 30 grudnia 2016 r. odbyły się pierwsze aukcje na sprzedaż energii elektrycznej, mające charakter pilotażowy. Trzy z nich zostały rozstrzygnięte skutecznie – dla istniejących, o mocy do 1 MW, biogazowni rolniczych oraz instalacji spełniających warunki emisji CO₂ nie większej niż 100 kg/MWh i produkcji większej niż 3 504 MWh/MW/r, a także dla nowych instalacji o mocy do 1 MW. Jako uzupełnienie grudniowej sesji Ministerstwo Energii i URE zaplanowały przeprowadzenie dodatkowej aukcji w pierwszych miesiącach 2017 r. Istotną korzyścią systemu aukcyjnego jest wyeliminowanie występującego ryzyka zmienności cen praw majątkowych (zielonych certyfikatów). Pojawiło się natomiast ryzyko wystąpienia sytuacji, w której inwestor będzie musiał zapłacić kary pieniężne w przypadku, gdy łączna ilość energii wytworzonej w okresie kolejnych trzech lat funkcjonowania instalacji nie osiągnie co najmniej 85% poziomu deklarowanego w aukcji.

Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych

W dniu 22 czerwca 2016 r. Prezydent RP podpisał ustawę o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, która weszła w życie 15 lipca 2016 r. Ustawa generuje szereg ograniczeń dla nowopowstających i działających elektrowni wiatrowych. Zgodnie z ustawą lokalizacja elektrowni wiatrowej będzie możliwa wyłącznie w miejscach wskazanych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w którym musi być również określona maksymalna całkowita wysokość elektrowni wiatrowej. Ustawa wprowadza ograniczenia co do minimalnej odległości elektrowni wiatrowych od budynku mieszkalnego. Istniejące elektrownie wiatrowe, które nie spełniają kryterium odległości, nie będą mogły być rozbudowywane, dopuszczalny jest jedynie ich remont i prace niezbędne do eksploatacji.

Ustawa rozszerza podstawę opodatkowania podatkiem od nieruchomości do 100% wartości inwestycji ogółem (dotychczas podstawą naliczania tego podatku była wartość fundamentów turbiny z wieżą), co negatywnie wpłynie na rentowność tego typu inwestycji z uwagi na zwiększone obciążenia podatkowe wytwórców energii. W odpowiedzi na liczne wątpliwości dotyczące stosowania przepisów Ustawy w zakresie opodatkowania, Ministerstwo Rozwoju i Finansów opublikowało pismo z dnia 2 grudnia 2016 r., w którym wyraża jednoznaczne stanowisko, iż od dnia 1 stycznia 2017 r. opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości podlega cała elektrownia wiatrowa. Środowiska branżowe oraz prawnicze zabiegają o zmiany zapisów ustawy w tym zakresie.

Prawo ochrony środowiska

W dniu 7 grudnia 2016 r. do Sejmu RP wpłynął poselski projekt nowelizacji ustawy Prawo ochrony środowiska, mający na celu zmianę sposobu wyborów władz Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW), przenoszący z administracji samorządowej na administrację rządową wpływ na wybór członków rad nadzorczych wojewódzkich funduszy. Wejście w życie zmiany ustawy w kształcie przewidzianym w projekcie oznacza w praktyce zmianę statusu WFOŚiGW z samorządowej osoby prawnej na jednostkę podległą NFOŚiGW.

Programy Unijne

Rozwiązania objęte programami unijnymi są wdrażane w krajowym systemie prawnym i instytucjonalnym. Promowane kierunki obejmują wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną oraz dostosowania do zmian klimatu i efektywnego gospodarowania zasobami. Środki dystrybuowane będą m.in. w ramach: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnych Programów Operacyjnych, w ramach których ogłoszone zostały pierwsze nabory wniosków. Uruchomienie działań inwestycyjnych zwiększy popyt na finansowanie bankowe, uzupełniające dostępne środki Unii Europejskiej.

3. CZYNNIKI, KTÓRE MOGĄ MIEĆ WPŁYW NA WYNIKI SEKTORA BANKOWEGO I BANKU

Do pozostałych czynników, które mogą mieć wpływ na wyniki Banku w perspektywie najbliższych kwartałów należy zaliczyć:

- **skutki ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych w CHF i innych walutach obcych**

W dniu 19 października 2016 roku Sejm RP rozpoczął prace nad trzema projektami ustaw dotyczących rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych denominowanych w CHF i innych walutach obcych, w tym nad przedstawionym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektem Ustawy o zasadach zwrotu niektórych należności wynikających z umów kredytu i pożyczki oraz poselskimi projektami Ustawy o restrukturyzacji kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż waluta polska oraz o wprowadzeniu zakazu udzielania takich kredytów i Ustawy o szczególnych zasadach restrukturyzacji walutowych kredytów mieszkaniowych w związku ze zmianą kursu walut obcych do waluty polskiej. Na dzień publikacji niniejszego raportu nie jest znany ostateczny kształt ustawy. Implementacja proponowanych obecnie inicjatyw w zakresie przewalutowania kredytów hipotecznych w walutach obcych miałyby negatywny wpływ na wyniki finansowe sektora bankowego i BOŚ S.A.

- **istotnego osłabienia kursu złotego wobec CHF i EUR**

W przypadku istotnego osłabienia PLN w stosunku do CHF lub EUR utrzymywania się w długim okresie osłabionego kursu PLN, zdarzenie takie spowodowałoby wzrost wolumenu kredytów walutowych, co oznacza z jednej strony wzrost wymogu kapitałowego z tytułu tych kredytów, z drugiej natomiast konieczność zapewnienia odpowiednio większego finansowania. W przypadku trwałej znaczącej deprecjacji PLN względem walut obcych, zwłaszcza CHF, należałoby się liczyć z pogorszeniem jakości portfela walutowych kredytów hipotecznych.

- **ryzyko wzrostu zmienności na globalnym rynku finansowym oraz obniżenie ratingu zarówno krajowego, jak i Banku**

Skutki dla Banku mogą obejmować m.in. zwiększony koszt finansowania zewnętrznego, jak również utrudnienia w dostępie do finansowania zagranicznego oraz realizacji transakcji z zakresu zarządzania ryzykiem walutowym i stopy procentowej.

- **ewentualna zmiana wysokości opłat na BFG**

Zmiana metodyki wyliczania wysokości opłat na BFG i uzależnienie wysokości składki m.in. od profilu ryzyka Banku na tle innych banków oznacza, że wysokość opłaty na BFG może ulec zmianie,

- **ewentualna dopłata do Funduszu Wsparcia Kredytobiorców**

Nie można wykluczyć dodatkowych dopłat do Funduszu Wsparcia Kredytobiorców.

- **podatek bankowy**

Zgodnie z Ustawą o podatku od niektórych instytucji finansowych począwszy od 1 lutego 2016 r. banki zostały obciążone tzw. podatkiem bankowym, naliczanym od wielkości aktywów (pomniejszych o wybrane pozycje). BOŚ S.A. w okresie realizacji programu naprawczego nie będzie objęty tym podatkiem.

- **wprowadzenie MSSF 9**

Wdrożenie, z dniem 1 stycznia 2018 roku, Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9 (MSSF 9) spowoduje zmiany w co najmniej trzech obszarach: w modelu pomiaru utraty wartości, modelu klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń.

Z ekonomicznego punktu widzenia ewentualne obciążenia związane z wdrożeniem nowego modelu pomiaru utraty wartości w momencie przejścia na MSSF 9 w dacie 01 stycznia 2018 mogą korygować kapitały własne lub wynik finansowy w wysokości różnicy pomiędzy wysokością odpisów wyliczonych zgodnie z MSSF9, a dotychczasowym poziomem odpisów wyliczanych zgodnie z MSR 39. Nowy sposób klasyfikacji i wyceny aktywów może natomiast skutkować korektą kapitałów w momencie przejścia na MSSF9 oraz zwiększoną zmiennością wyniku finansowego w kolejnych okresach wobec potencjalnej konieczności wyceny części posiadanych aktywów w wartości godziwej przez wynik finansowy.

W celu wdrożenia standardu MSSF 9, w Banku został powołany dedykowany projekt oraz Bank uzyskał wsparcie uznanej na rynku firmy doradczej. Zakończenie prac projektowych w zakresie doradztwa merytorycznego w ww. obszarach planowane jest w I półroczu 2017 r., natomiast prace wdrożeniowe w systemach IT zostaną ukończone w IV kwartale 2017 r.

W chwili obecnej nie jest możliwy do oszacowania, potencjalny wpływ MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne – prace w tym zakresie trwają.

- **ryzyko utrzymywania się stóp procentowych na niskim poziomie lub kolejne obniżki stóp procentowych zarówno w PLN jak i walutach obcych**

Ewentualne dalsze obniżki stóp procentowych doprowadziłyby do zawężenia realizowanej marży

odsetkowej netto i spadku wyniku odsetkowego z uwagi m.in. na ograniczenia ustawowe wysokości odsetek, brak możliwości dalszego obniżenia oprocentowania rachunków bieżących czy też klauzule umowne dot. nieuwzględniania ujemnych stawek w przypadku finansowania hurtowego w walutach obcych.

- **pokrycie odpisami aktualizującymi ekspozycji wykazujących utratę wartości**

Bank z uwagi na specyfikę swojej działalności (zaangażowanie w projekty proekologiczne) angażując się w transakcje o relatywnie wysokiej wartości dąży do maksymalizacji zabezpieczenia poziomu ekspozycji na ryzyko. Tworzone odpisy aktualizujące wartość brutto ekspozycji uwzględniają poziom przyjętych zabezpieczeń.

II. WYNIKI FINANSOWE I DZIAŁALNOŚĆ BANKU

1. RACHUNEK WYNIKÓW

1.1. RACHUNEK WYNIKÓW BANKU

W związku ze zmaterializowaniem się ryzyka, sygnalizowanego już wcześniej przez Bank, dotyczącego kredytowania inwestycji w Odnawialne Źródła Energii, BOŚ S.A. w 2016 r. prowadził restrukturyzację portfela kredytowego finansującego farmy wiatrowe, co skutkowało utworzeniem dodatkowych odpisów w kwocie 98,5 mln zł na kredyty oraz 11,3 mln zł na spółki zależne. Konsekwencją było poniesienie straty netto w wysokości 68,0 mln zł.

Przyczyną pogorszenia rentowności inwestycji w farmy wiatrowe, a tym samym pogorszenia jakości portfela kredytów udzielanych przez Bank do 2015 r., była zmiana przepisów prawnych, w tym nowelizacja ustawy o odnawialnych źródłach energii, która weszła w życie 1 lipca 2016 r. oraz ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, która weszła w życie 15 lipca 2016 r., skutkująca spadkiem cen zielonych certyfikatów oraz wzrostem obciążeń fiskalnych, a tym samym spadkiem rentowności inwestycji poniżej poziomu założonego w biznesplanach.

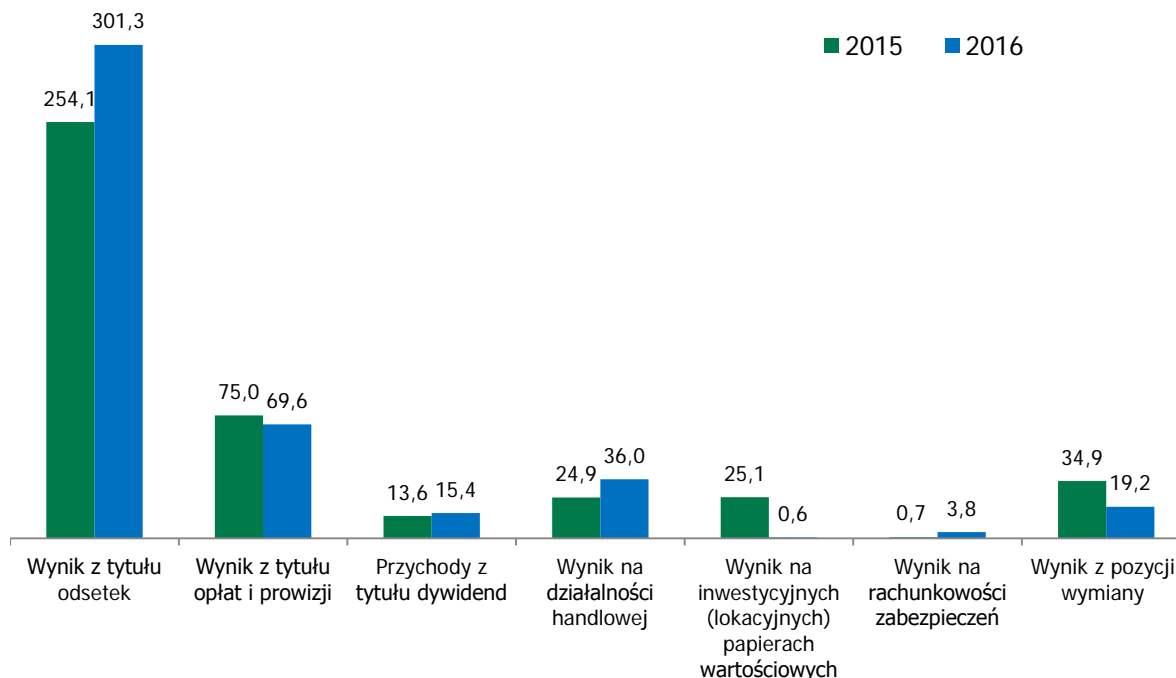
Wyszczególnienie	tys. zł		2015	Zmiana %	
	2016 z PFW *	2016 bez PFW *		z PFW *	bez PFW *
Działalność kontynuowana					
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	692 433	692 433	656 332	5,5	5,5
Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	-391 147	-391 147	-402 208	-2,8	-2,8
Wynik z tytułu odsetek	301 286	301 286	254 124	18,6	18,6
Przychody z tytułu opłat i prowizji	81 741	81 741	87 285	-6,4	-6,4
Koszty z tytułu opłat i prowizji	-12 150	-12 150	-12 274	-1,0	-1,0
Wynik z tytułu opłat i prowizji	69 591	69 591	75 011	-7,2	-7,2
Przychody z tytułu dywidend	15 382	15 382	13 622	12,9	12,9
Wynik na działalności handlowej	35 992	36 600	24 919	44,4	46,9
Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	553	553	25 071	-97,8	-97,8
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	3 821	3 821	707	440,5	440,5
Wynik z pozycji wymiany	19 223	19 223	34 942	-45,0	-45,0
Pozostałe przychody operacyjne	4 645	4 645	9 200	-49,5	-49,5
Pozostałe koszty operacyjne	-10 827	-10 827	-16 524	-34,5	-34,5
Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości	-220 796	-110 997	-112 938	95,5	-1,7
Ogólne koszty administracyjne	-303 106	-303 106	-354 749	-14,6	-14,6
Wynik na działalności operacyjnej	-84 236	26 171	-46 615	80,7	-156,1
Zysk / Strata brutto	-84 236	26 171	-46 615	80,7	-156,1
Obciążenia podatkowe	16 263	-2 566	7 298	122,8	-135,2
ZYSK / STRATA NETTO	-67 973	23 605	-39 317	72,9	-160,0

* PFW – portfel farm wiatrowych

Konsekwentnie prowadzona naprawa Banku przyniosła znaczny wzrost przychodów oraz widoczną redukcję ogólnych kosztów administracyjnych. W rezultacie, po wyłączeniu odpisów na utratę wartości aktywów związanych z finansowaniem inwestycji w farmy wiatrowe, BOŚ S.A. wypracowałby w 2016 r. zysk netto w kwocie 23,6 mln zł, tj. 62,9 mln zł powyżej wyniku 2015 r.

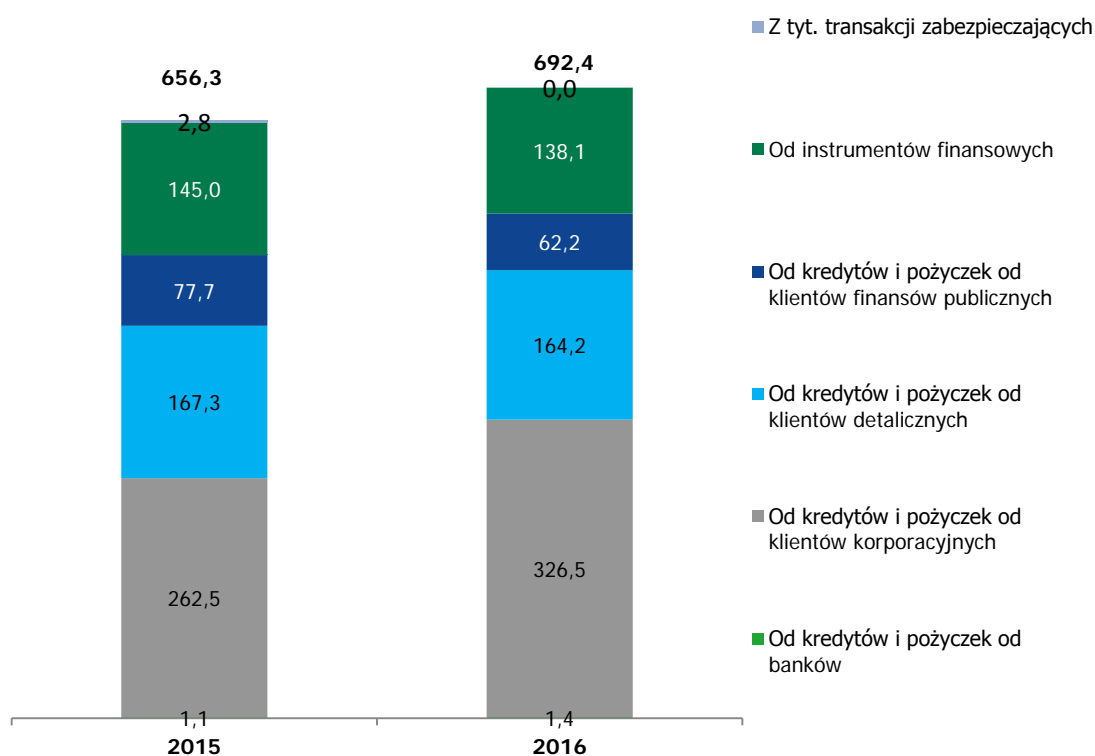
BOŚ S.A. osiągnął wyższy o 4,1% wynik na działalności bankowej w 2016 r. w porównaniu do analogicznego okresu 2015 r. Wynik ten wyniósł 445,8 mln zł wobec 428,4 mln zł w 2015 r. BOŚ S.A. poprawił wynik z tytułu odsetek, wynik na działalności handlowej, z tytułu dywidend oraz wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń, przy słabszym wyniku z tytułu opłat i prowizji, wyniku na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych oraz wyniku z pozycji wymiany.

Wynik na działalności bankowej Banku (w mln zł)



W 2016 r. BOŚ S.A. wypracował wyższy o 18,6% niż w 2015 r. wynik z tytułu odsetek, który wyniósł 301,3 mln zł wobec 254,1 mln zł w 2015 r.

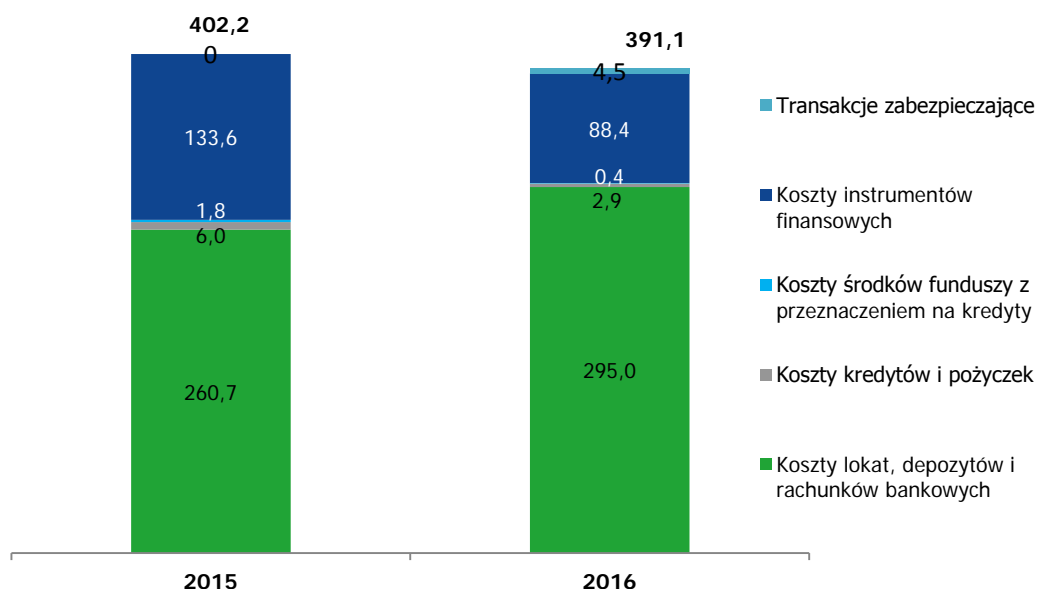
Przychody z tytułu odsetek (w mln zł)



Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze wzrosły o 36,1 mln zł, tj. o 5,5% w 2016 r. w porównaniu do 2015 r. Wzrost ten był efektem wyższych przychodów odsetkowych z portfela kredytowego klientów korporacyjnych - wzrost o 64,0 mln zł, tj. o 24,4%, głównie na skutek zwiększenia o 18,3% średniego salda kredytów korporacyjnych w relacji do 2015 r. Przychody odsetkowe od kredytów i pożyczek udzielonych klientom detalicznym spadły o 3,1 mln zł, tj. o 1,9% a podmiotów finansów publicznych zmniejszyły się o 15,5 mln zł, tj. o 20,0%. Przychody od instrumentów finansowych były niższe o 6,9 mln zł, tj. o 4,7%.

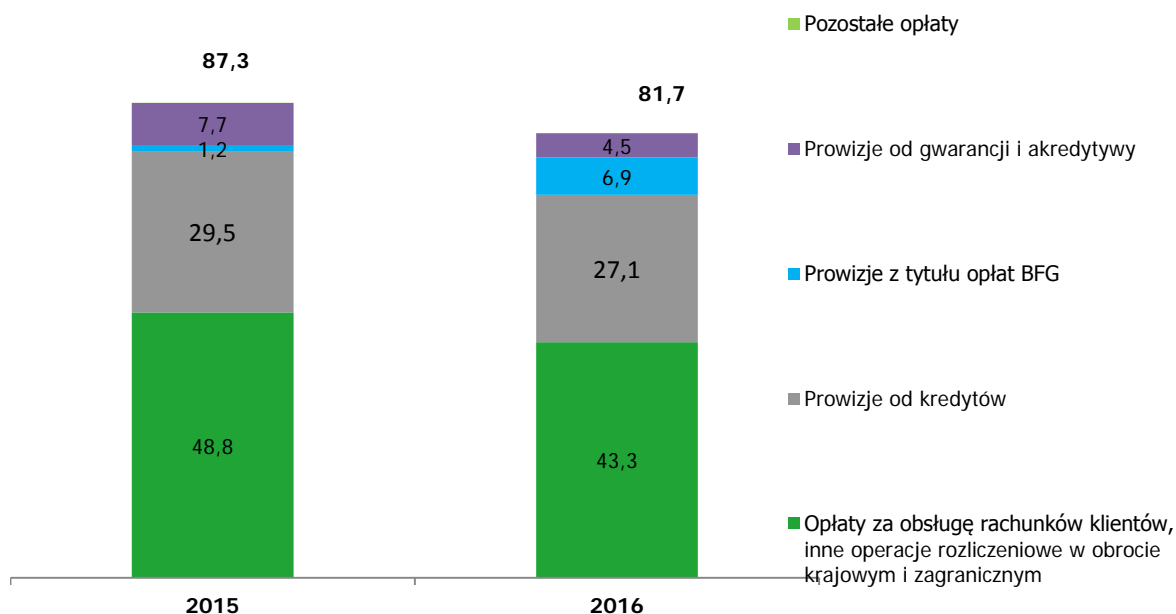
Koszty z tytułu odsetek zmniejszyły się o 11,1 mln zł, tj. o 2,8%. Największy wpływ na tę pozycję miał spadek kosztów instrumentów finansowych, który wyniósł 45,2 mln zł, tj. o 33,8% i był skutkiem wykupu w maju 2015 r. wysokokosztowych euroobligacji i zastąpienia ich tańszym finansowaniem w postaci depozytów. Koszty przyjętych depozytów i rachunków segmentu detalicznego wzrosły o 59,5 mln zł, tj. o 40,0%, głównie na skutek wzrostu średniego stanu zobowiązań segmentu detalicznego w 2016 r., który był wyższy o 1,8 mld zł tj. o 24,7% w porównaniu do 2015 r. Koszty odsetkowe lokat przyjętych, depozytów i rachunków klientów korporacyjnych spadły o 20,0 mln zł tj. o 22,4%, a podmiotów finansów publicznych o 3,4 mln zł tj. o 18,6%. Koszty z tytułu odsetek od kredytów i pożyczek zmniejszyły się o 3,2 mln zł, tj. o 52,4%, na skutek spadku wolumenu zaciągniętych przez Bank kredytów i pożyczek.

Koszty z tytułu odsetek (w mln zł)



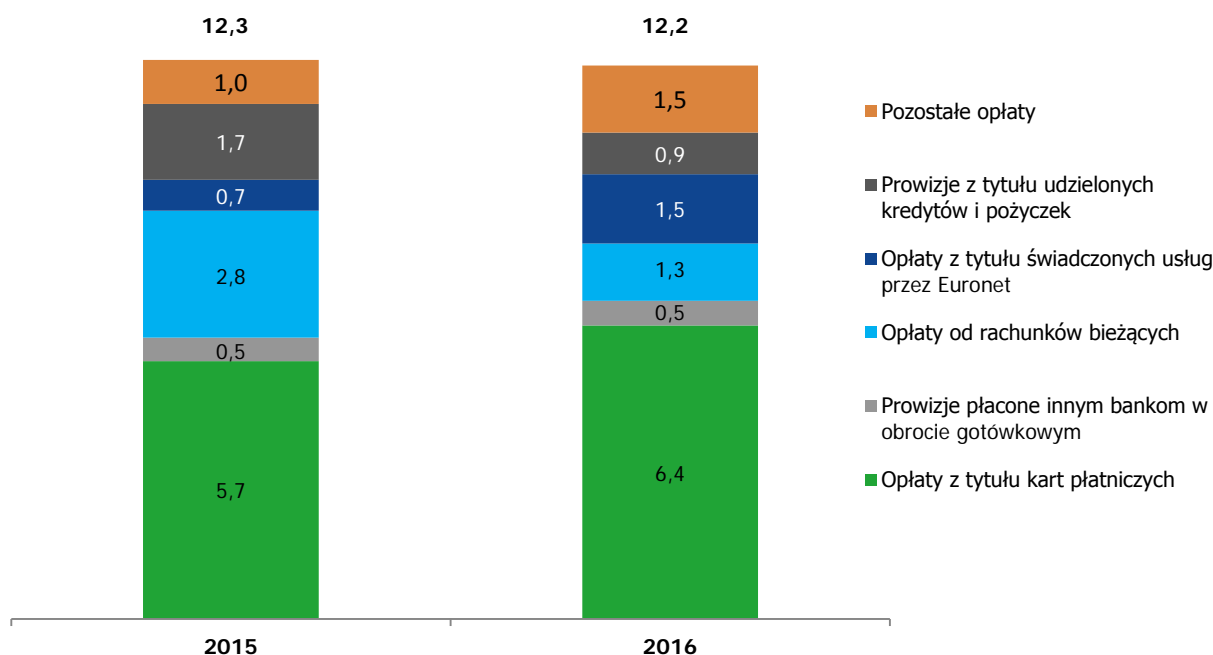
Wynik Banku z tytułu opłat i prowizji spadł o 7,2% w 2016 r. w porównaniu do 2015 r. Obniżyły się przychody z tytułu opłat i prowizji - o 5,5 mln zł, tj. 6,4% głównie w związku z niższymi opłatami za obsługę rachunków klientów o 5,5 mln zł, tj. o 11,2%, i niższymi prowizjami od gwarancji i akredytyw o 3,3 mln zł, tj. o 42,4%.

Przychody z tytułu opłat i prowizji (w mln zł)



Koszty z tytułu opłat i prowizji spadły o 0,1 mln zł, tj. o 1,0%, głównie na skutek niższych opłat z rachunków bieżących o 1,5 mln zł, tj. o 54,9% (na skutek wycofania z oferty i konwersji rachunków zawierających bonusy dla klientów), przy wyższych opłatach z tytułu świadczonych usług przez Euronet o 0,8 mln zł tj. 124,8% oraz opłatach z tytułu kart płatniczych o 0,8 mln zł, tj. 13,9%.

Koszty z tytułu opłat i prowizji (w mln zł)



Przychody z tytułu dywidend w 2016 r. zwiększyły się o 1,8 mln zł, tj. 12,9%, w relacji do 2015 r. wynosząc 15,4 mln zł. W kwocie dywidendy na koniec 2016 roku znajduje się m.in. dywidenda od Domu Maklerskiego BOŚ S.A. w wysokości 8,0 mln zł (w 2015 roku 6,5 mln zł) oraz BOŚ Ekosystem sp. z o.o. w wysokości 2,3 mln zł, spółki Kemipol sp. z o.o. w wysokości 4,8 mln zł (w 2015 roku 4,9 mln zł) oraz WODKAN Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. w wysokości 0,3 mln zł (w 2015 roku 0,2 tys. zł).

Wynik BOŚ S.A. na działalności handlowej w 2016 r. wzrósł do poziomu 36,0 mln zł wobec 24,9 mln zł, w 2015 r. Największy udział w tej pozycji Banku miał wynik z transakcji FX Swap (24,7 mln zł), zawieranych w celu zapewnienia finansowania portfela kredytów walutowych. Wynik handlowy uwzględnia

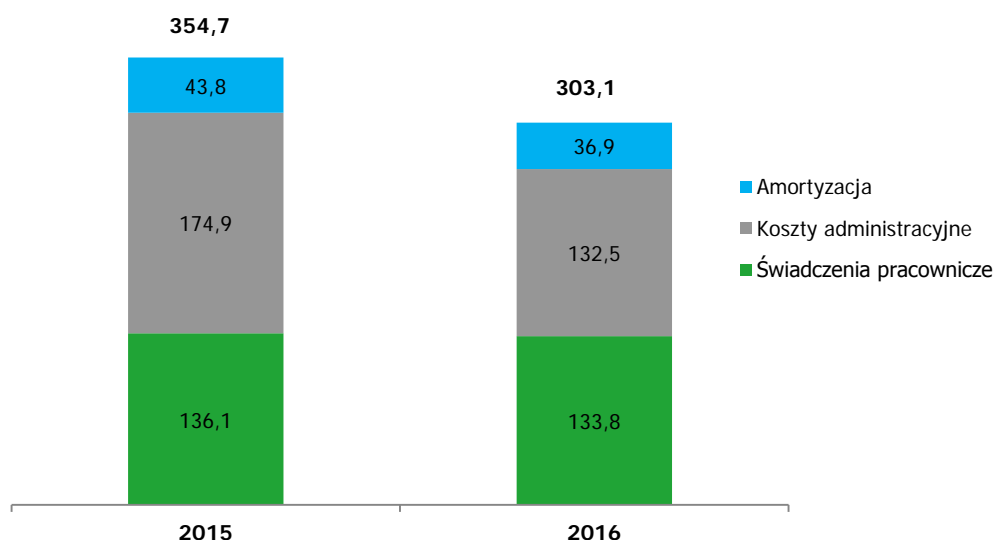
również transakcje IRS z klientami korporacyjnymi, transakcje własne Banku na rynku stopy procentowej oraz rewaluację otwartych transakcji FX Forward.

Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych wyniósł 0,6 mln zł w porównaniu do 25,1 mln zł w poprzednim roku. Wysoki wynik w 2015 roku na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych był efektem wykorzystania sprzyjających zmian cen obligacji Skarbu Państwa i sprzedaży przez Bank obligacji z „portfela dostępnego do sprzedaży”.

Wynik z pozycji wymiany wyniósł 19,2 mln zł wobec 34,9 mln zł w 2015 r. Spadek dotyczył rewaluacji FX Forward i transakcji klientowskich.

W 2016 r. w porównaniu do 2015 r. mniej korzystnie ukształtował się wynik odpisów z tytułu utraty wartości w wysokości -220,8 mln zł wobec -112,9 mln zł na koniec 2015 r. Wpływ na taki wynik w 2016 r. miały odpisy na kredyty udzielone klientom segmentu korporacyjnego w wysokości -162,9 mln zł, segmentu detalicznego -48,1 mln zł oraz pozostałych klientów -0,2 mln, przy rozwiązaniu odpisów na należności pozabilansowe w kwocie 1,8 mln zł. Na wynik odpisów w segmencie korporacyjnym wpłynął głównie wzrost ryzyka wynikającego z obniżenia rentowności projektów inwestycyjnych farm wiatrowych oraz dotworzenie odpisów dla indywidualnie istotnych klientów korporacyjnych. W obszarze detalicznym dotworzono odpisy z tytułu kredytów hipotecznych oraz z tytułu wzrostu ryzyka w portfelu pożyczek gotówkowych.

Ogólne koszty administracyjne (w mln zł)



Ogólne koszty administracyjne Banku zmniejszyły się o 51,6 mln zł, tj. o 14,6% wobec 2015 r., głównie na skutek spadku kosztów związanych ze składką BFG o 21,3 mln zł, tj. o 36,7%, kosztów rzeczowych o 12,3 mln zł, tj. o 11,8%, kosztów składki na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców o 9,0 mln zł i kosztów amortyzacji o 6,9 mln zł, tj. 15,8%, przy wzroście opłaty na rzecz KNF o 0,2 mln zł oraz Rzecznika Finansowego o 0,1 mln zł. W związku z realizacją przez Bank, Programu Postępowania Naprawczego wynik Banku w II, III i IV kwartale 2016 r. nie został obciążony podatkiem bankowym. Podatek zapłacony przez Bank za miesiące luty i marzec 2016 r. został zwrócony i powiększył wynik II kwartału 2016 r. Koszty świadczeń pracowniczych zmniejszyły się o 2,3 mln zł tj. o 1,7% w stosunku do 2015 r. Spadek kosztów świadczeń pracowniczych miał związek m.in. z obniżeniem zatrudnienia, które w Banku zmniejszyło się w relacji do stanu na koniec 2015 r. o 5,4% do poziomu 1 431 etatów, a także w związku z obniżeniem wynagrodzeń Członków Zarządu i części kadry kierowniczej.

Efektywność i bezpieczeństwo działania Banku

Poniżej przedstawiono najważniejsze wskaźniki rentowności i efektywności działania Banku w ujęciu faktycznym oraz po wyłączeniu odpisów na portfel farm wiatrowych oraz metodologię ich obliczenia:

Wyszczególnienie	2016		2015	Zmiana w p.p.	
	z PFW *	bez PFW *		z PFW *	bez PFW *
Stopa zwrotu z kapitału (ROE) ¹	-4,3	1,5	-2,7	-1,6	4,2
Stopa zwrotu z aktywów (ROA) ²	-0,3	0,1	-0,2	-0,1	0,3
Marża odsetkowa na aktywach ogółem ³	1,5	1,5	1,3	0,2	0,2
Koszt ryzyka ⁴	-1,6	-0,8	-0,8	-0,8	0,0
Koszty/dochody (C/I) ⁵	68,9	68,9	84,2	-15,3	-15,3

1) relacja zysku netto do średniego stanu kapitałów z początku i końca okresu,

2) relacja zysku netto do średniego stanu aktywów z początku i końca okresu,

3) relacja wyniku z tytułu odsetek do średniego stanu aktywów z początku i końca okresu,

4) relacja wyniku odpisów z tytułu utraty wartości do średniego stanu wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom z początku i końca okresu,

5) relacja ogólnych kosztów administracyjnych do wyniku z tytułu odsetek, wyniku z tytułu opłat i prowizji, przychodów z tytułu dywidend, wyniku na działalności handlowej, wyniku na inwestycyjnych papierach wartościowych, wyniku na rachunkowości zabezpieczeń i wyniku z pozycji wymiany, wyniku z pozostałych operacji.

* PFW – portfel farm wiatrowych

Wskaźnik koszty/dochody wyniósł 68,9% na koniec 2016 r. Wskaźnik ten zmniejszył się o 15,3 p.p. wobec poziomu 2015 r., zarówno na skutek wyższych dochodów, szczególnie wyniku odsetkowego jak i niższych kosztów, w tym niższych kosztów składki na BFG i na Funduszu Wsparcia Kredytobiorców a także spadku kosztów rzeczowych i kosztów świadczeń pracowniczych.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, Bank jest zobowiązany utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy na poziomie co najmniej 8%. Współczynnik kapitału Tier I i współczynnik kapitału podstawowego Tier I powinny wynosić odpowiednio co najmniej 6% i 4,5%.

Poziom współczynników kapitałowych kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana w p.p.
	%		
Łączny współczynnik kapitałowy (współczynnik wypłacalności)	14,43	12,13	2,30
Współczynnik kapitału Tier 1	11,46	9,12	2,34

W 2006 roku, w toku postępowania administracyjnego związanego z uzyskaniem przez NFOŚiGW zezwolenia na wykonywanie prawa głosu z akcji Banku, NFOŚiGW zobowiązał się wobec KNF do utrzymania współczynnika wypłacalności Banku (zwanego obecnie łącznym współczynnikiem kapitałowym) na poziomie co najmniej 12%. Postępowanie administracyjne, na potrzeby którego NFOŚiGW zaciągnął wobec KNF zobowiązanie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, było prowadzone w związku z odkupieniem przez NFOŚiGW akcji Banku posiadanych przez Skandinaviska Enskilda Banken. Bank uwzględnia potrzeby kapitałowe wynikające z zobowiązania nałożonego przez KNF w planach finansowych oraz strategii Banku.

Komisja Nadzoru Finansowego w dniu 22 października 2015 r. poinformowała banki o wprowadzeniu bufora zabezpieczającego zwiększającego wymogi dla współczynników kapitałowych o 1,25 p.p. W efekcie, od 1 stycznia 2016 r. zalecane przez Komisję minimalne wskaźniki kapitałowe wzrosły do poziomów 10,25% dla współczynnika kapitału Tier I oraz 13,25% dla łącznego współczynnika kapitałowego TCR.

W dniu 19 października 2016 r. Komisja Nadzoru Finansowego zaleciła utrzymywanie przez Bank funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenie ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, na poziomie 0,74 p.p. ponad wartość łącznego współczynnika kapitałowego, o którym mowa w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia CRR, który powinien składać się z co najmniej 75% z kapitału Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,56 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. b Rozporządzenia CRR) oraz co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,41 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. a Rozporządzenia CRR) .

Poziom adekwatności kapitałowej Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku utrzymywał się powyżej poziomów

zalecanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

2. BILANS

Suma bilansowa Banku na dzień 31 grudnia 2016 r. wyniosła 20 602,6 mln zł i była niższa o 0,9% w porównaniu do stanu na koniec 2015 r.

2.1. Aktywa Banku

2.1.1. Zmiany w strukturze aktywów

Wyszczególnienie	31.12.2016 tys. zł	31.12.2015	Zmiana %
Kasa, środki w Banku Centralnym	513 730	614 889	-16,5
Należności od innych banków	141 522	139 221	1,7
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	48 976	99 206	-50,6
Pochodne instrumenty finansowe	117 177	199 325	-41,2
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 840	11 557	-58,1
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	14 038 283	14 387 832	-2,4
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe:	5 408 792	4 980 122	8,6
– dostępne do sprzedaży	4 222 702	4 052 074	4,2
– utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	928 048	27,8
Inwestycje w jednostkach zależnych	76 605	88 298	-13,2
Wartości niematerialne	121 511	137 952	-11,9
Rzeczowe aktywa trwałe	30 541	32 080	-4,8
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	64 472	48 158	33,9
Inne aktywa	36 117	47 191	-23,5
AKTYWA RAZEM	20 602 566	20 785 831	-0,9

Na dzień 31 grudnia 2016 r. największy udział w aktywach Banku miały kredyty i pożyczki udzielone klientom (68,1%). Udział tej pozycji w aktywach zmniejszył się od początku roku o 1,1 p.p. Drugą pozycję pod względem udziału w aktywach miały inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe 26,3%. Ich udział w aktywach wzrósł o 2,3 p.p. w relacji do stanu na koniec 2015 r.

2.1.2. Kredyty i pożyczki

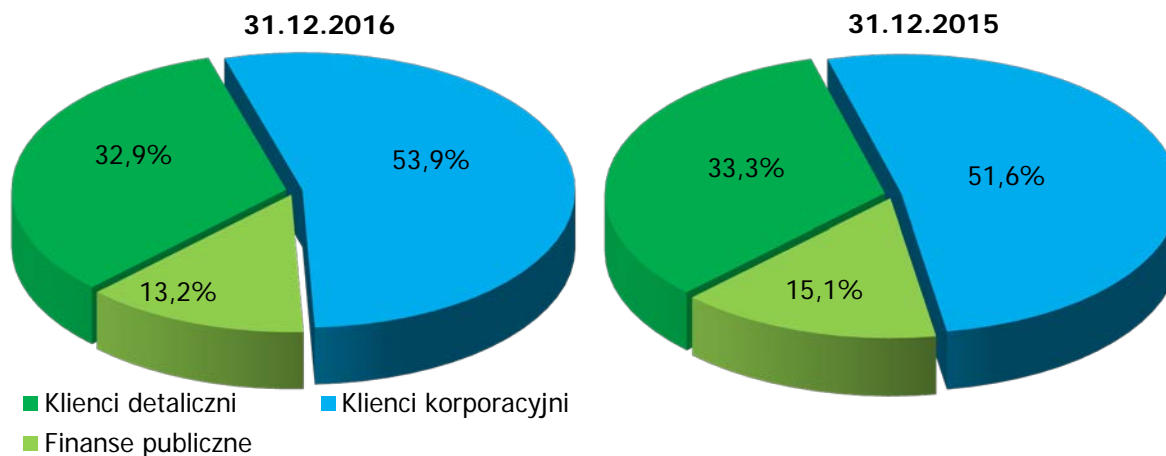
Wartość bilansowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom według stanu na koniec 2016 r. wyniosła 14 038,3 mln zł i zmniejszyła się o 2,4% w porównaniu do stanu na koniec 2015 r.

Wyszczególnienie	31.12.2016 w tys. zł	31.12.2015	Zmiana (w tys.)	Zmiana %
Kredyty udzielone klientom detalicznym	4 612 606	4 784 290	-171 684	-3,6
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	7 572 670	7 429 892	142 778	1,9
Kredyty udzielone finansom publicznym	1 853 003	2 173 640	-320 637	-14,8
Kredyty udzielone pozostałym klientom	-	-	-	-
Kredyty i pożyczki razem	14 038 279	14 387 822	-349 543	-2,4
Pozostałe należności	4	10	-6	-60,0
KREDYTY I POŻYCZKI NETTO UDZIELONE KLIENTOM	14 038 283	14 387 832	-349 549	-2,4

W 2016 r. wzrost miał miejsce w pozycji kredyty udzielone klientom korporacyjnym o 142,8 mln zł, tj. 1,9%, przy jednoczesnym spadku o 320,6 mln zł tj. o 14,8% kredytów udzielonych finansom publicznym

oraz klientom detalicznym o 171,7 mln zł, tj. o 3,6%. Zmiana w tych pozycjach miała związek z polityką udzielania kredytów o wyższych marżach.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom – struktura segmentowa



Udział kredytów udzielonych klientom korporacyjnym w kredytach ogółem wynosi 53,9%, natomiast kredyty udzielone klientom segmentu detalicznego 32,9%. Główną pozycję stanowią kredyty mieszkaniowe, których wartość bilansowa wyniosła 3 697,7 mln zł na koniec 2016 r. wobec 3 821,0 mln zł na koniec 2015 r.

Wyszczególnienie	31.12.2016 tys. zł	31.12.2015	Zmiana %
Kredyty mieszkaniowe w PLN	1 543 254	1 589 579	-2,9
Kredyty mieszkaniowe w CHF	1 286 417	1 337 470	-3,8
Kredyty mieszkaniowe w EUR	806 542	831 468	-3,0
Kredyty mieszkaniowe w USD	61 456	62 505	-1,7
KREDYTY MIESZKANIOWE OGÓŁEM	3 697 669	3 821 022	-3,2

Kredyty w walutach obcych mają 58,3% udział w kredytach mieszkaniowych ogółem (58,4% na koniec 2015 r.). Udział kredytów mieszkaniowych w CHF w całym portfelu kredytowym Banku (netto) wyniósł 9,2% i zmniejszył się o 0,1 p.p. w relacji do stanu na koniec 2015 r.

Przeciętna podstawowa stopa oprocentowania kredytów udzielonych przez Bank:

- w złotych wyniosła 4,30%, tj. w 2016 r., tj. na poziomie 2015 r.,
- w walutach obcych wyniosła 2,11% w 2016 r. wobec 2,27% w 2015 r.

2.1.3. Kredyty i pożyczki udzielone w okresie sprawozdawczym

W 2016 r. Bank udzielił kredytów i pożyczek (nowa sprzedaż) na kwotę 2 436,8 mln zł, tj. o 47,7% mniej niż w 2015 r. (bez kredytów w rachunku bieżącym; wg wartości kapitału w momencie udzielania kredytu). Najwięcej kredytów w 2016 r. udzielono klientom segmentu korporacyjnego.

Wyszczególnienie	2016	2015	Zmiana %
	w tys. zł		
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym w okresie roku	2 012 843	3 903 176	-48,4
Kredyty udzielone klientom detalicznym w okresie roku	340 260	654 996	-48,1
Kredyty udzielone finansom publicznym w okresie roku	83 718	100 303	-16,5
KREDYTY UDZIELONE KLIENTOM W OKRESIE ROKU	2 436 821	4 658 475	-47,7

2.2. Jakość portfela kredytowego

2.2.1. Jakość portfela kredytowego Banku

Na koniec 2016 r. stan odpisów aktualizujących wyniósł 562,6 mln zł i zwiększył się o 47,7%, tj. o 181,6 mln zł w stosunku do stanu na koniec 2015 r. Relacja odpisów aktualizujących do kredytów i pożyczek udzielonych klientom i bankom brutto na dzień 31 grudnia 2016 r. wyniosła 3,9% i zwiększyła się o 1,3 p.p. wobec stanu na koniec 2015 r.

Wyszczególnienie	31.12.2016		31.12.2015	
	tys. zł	%	tys. zł	%
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości, w tym:	11 841 838	81,1	13 480 970	91,3
Kredyty i pożyczki, które nie są zaległe	11 616 224	79,6	13 288 632	90,0
Kredyty i pożyczki, które są zaległe	225 614	1,5	192 338	1,3
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym: *\\	1 134 814	7,8	249 083	1,7
- farmy wiatrowe	938 793	6,4	-	-
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym: *\\	1 624 250	11,1	1 038 777	7,0
- farmy wiatrowe	554 440	3,8	-	-
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 600 902	100,0	14 768 830	100,0
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom, w tym:	-562 622	-3,9	-381 007	-2,6
- farmy wiatrowe	-107 756	-0,7	-9 209	-0,1
Pozostałe należności	4	0,0	10	0,0
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto, w tym:	14 038 284	96,1	14 387 833	97,4
- klienci	14 038 283	96,1	14 387 832	97,4
- banki	1	0,0	1	0,0

Udział kredytów i pożyczek brutto z utratą wartości w całym portfelu wyniósł 11,1% (w tym farmy wiatrowe 3,8%) na dzień 31 grudnia 2016 r. wobec 7,0% na koniec 2015 r.

2.3. Kapitał własny i zobowiązania razem Banku

Udział zobowiązań wobec klientów w pasywach wzrósł o 6,2 p.p. do 83,0% na dzień 31 grudnia 2016 r. Spadł natomiast udział zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych (o 7,1 p.p.). Udział kapitału własnego Banku w sumie bilansowej na koniec grudnia 2016 r. stanowił 8,5%. Kwota kapitału uwzględnia podwyższenie kapitału zarejestrowanego w dniu 12 lipca 2016 r.

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana %
	tys. zł		
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	115 764	216 409	-46,5
Pochodne instrumenty finansowe	119 253	151 343	-21,2
Pochodne instrumenty zabezpieczające	27 406	37 621	-27,2
Zobowiązania wobec klientów	17 097 212	15 970 056	7,1
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 702	2 318 132	-64,2
Zobowiązania podporządkowane	601 373	599 961	0,2
Rezerwy	6 593	17 851	-63,1
Pozostałe zobowiązania	63 795	45 444	40,4
Kapitał własny razem	1 741 468	1 429 014	21,9
KAPITAŁ WŁASNY I ZOBOWIĄZANIA RAZEM	20 602 566	20 785 831	-0,9

2.4. Źródła finansowania działalności

2.4.1. Zobowiązania wobec klientów Banku

Główne źródło finansowania działalności Banku, stanowią zobowiązania wobec klientów, w tym:

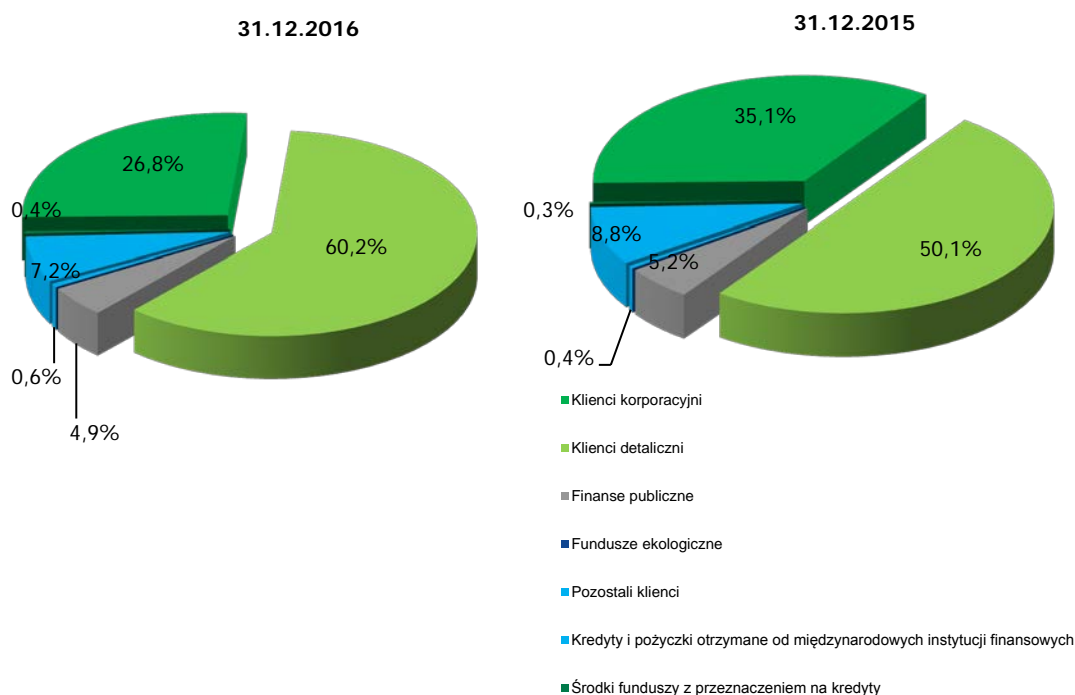
- środki depozytowe pozyskiwane przez sieć placówek Banku,
- kredyty i pożyczki otrzymane od międzynarodowych instytucji finansowych,
- środki pozyskane od obcych donatorów na działalność kredytową w formie bezpośrednich linii, dopłat do oprocentowania lub dopłat do kapitału (Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, JESSICA - Fundusz Rozwoju Obszarów Miejskich).

Zobowiązania BOŚ S.A. wobec klientów według stanu na 31 grudnia 2016 r. wyniosły 17 097,2 mln zł i były wyższe o 7,1% w porównaniu do stanu na koniec 2015 r.

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana %
	w tys.		
Klienci korporacyjni	4 575 381	5 599 231	-18,3
Klienci detaliczni	10 289 140	8 008 362	28,5
Finanse publiczne	830 967	838 005	-0,8
Fundusze ekologiczne	235	1 067	-78,0
Pozostali klienci	102 070	66 777	52,9
Kredyty i pożyczki otrzymane od międzynarodowych instytucji finansowych	1 225 724	1 410 914	-13,1
Środki funduszy z przeznaczeniem na kredyty	73 695	45 700	61,3
ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW RAZEM	17 097 212	15 970 056	7,1

Na koniec 2016 r. wolumen depozytów detalicznych wynosił 10 289,1 mln zł i zwiększył się o 28,5% w stosunku do stanu na koniec 2015 r. Na dzień 31 grudnia 2016 r. zobowiązania wobec klientów korporacyjnych wyniosły 4 575,4 mln zł. W stosunku do stanu na 31 grudnia 2015 r. zmniejszyły się o 18,3%. Nieznacznie obniżył się także poziom zobowiązań w segmencie finansów publicznych o 0,8%.

Zobowiązania wobec klientów – struktura segmentowa



Istotnie zmniejszył się stan zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych. Na koniec 2016 r. wyniosły 829,7 mln zł wobec 2 318,1 mln zł na koniec 2015 r., co oznacza spadek o 64,2%.

Przeciętna podstawowa stopa oprocentowania depozytów pozyskanych przez sieć placówek Banku:

- w złotych wyniosła 1,93% w 2016 r. wobec 2,01% w 2015 r.,
- w walutach obcych wyniosła 0,36% w 2016 r. wobec 0,25% w 2015 r.

2.4.2. Informacje o zaciągniętych kredytach i umowach pożyczek

Informacja o zaciągniętych pożyczkach na dzień 31.12.2016 r.:

Pożyczkodawca	Kwota pożyczki	Kwota do wykorzystania	Waluta	Data zawarcia umowy	Data spłaty kapitału
Council of Europe Development Bank, Paryż	50 000	0	EUR	2-7-2003	18-12-2018
Kreditanstalt für Wiederaufbau, Frankfurt	10 000	0	EUR	20-3-2007	I transza 15-09-2017 II transza 15-09-2018
European Investment Bank, Luksemburg	50 000	0	EUR*	12-11-2007	15-6-2020
Council of Europe Development Bank, Paryż	50 000	0	EUR*	17-3-2008	I transza 25-04-2023 II i III transza 25-10-2023
European Investment Bank, Luksemburg	75 000	0	EUR	3-12-2009	I, II i III transza 15-06-2021
Kreditanstalt für Wiederaufbau, Frankfurt	15 000	0	EUR	16-12-2009	15-03-2017
Council of Europe Development Bank, Paryż	50 000	0	EUR	8-03-2010	I transza 22-04-2025 II transza 9-07-2021 III transza 15-12-2021
European Investment Bank, Luksemburg	75 000	0	EUR	8-02-2012	I transza 15-06-2020 II transza 15-03-2021 III transza 15-12-2021
Council of Europe Development Bank, Paryż	75 000	0	EUR	26-03-2012	I transza 26-07-2021 II transza 21-10-2022 III transza 1-12-2023
European Investment Bank, Luksemburg	75 000	0	EUR	05-03-2015	I transza 15-06-2023 II transza 15-12-2023
RAZEM EUR	525 000				

* wykorzystanie w PLN lub EUR

W 2016 r. Bank nie zaciągnął pożyczek.

2.4.3. Informacje o zaciągniętych kredytach, umowach pożyczek, poręczeń i gwarancji, nie dotyczących działalności operacyjnej Banku

Według stanu na koniec 2016 r. Bank nie zaciągnął kredytów, umów pożyczek, poręczeń i gwarancji, nie dotyczących działalności operacyjnej Banku.

2.5. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Zobowiązania warunkowe Banku ogółem na dzień 31 grudnia 2016 r. wyniosły 2 123,0 mln zł, w tym zobowiązania finansowe wyniosły 1 889,5 mln zł.

Zlecniodawcami gwarancji były, wg stanu ich zobowiązań na 31 grudnia 2016 r.:

- w 98,7% jednostki niefinansowe,
- w 1,3% sektor instytucji rządowych i samorządowych,
- w 0,04% jednostki finansowe.

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015 tys. zł	Zmiana %
Zobowiązania warunkowe:	2 123 026	4 262 910	-50,2
Finansowe	1 889 510	2 595 144	-27,2
w tym: otwarte linie kredytowe, w tym:	1 837 266	2 149 949	-14,5
- odwołalne	1 566 602	1 820 260	-13,9
- nieodwołalne	270 664	329 689	-17,9
otwarte akredytywy importowe	19 423	159 779	-87,8
promesy udzielenia kredytu, w tym:	32 821	285 416	-88,5
- nieodwołalne	32 821	285 416	-88,5
Gwarancyjne	220 481	1 654 731	-86,7
w tym: poręczenia i gwarancje spłaty kredytu	22 953	34 617	-33,7
gwarancje właściwego wykonania kontraktu	193 578	222 127	-12,9
gwarancje dla spółki zależnej	3 950	1 397 987	-99,7
Gwarantowanie emisji	13 035	13 035	0,0
Aktywa warunkowe:	1 509 041	983 409	53,4
Gwarancyjne	1 509 041	983 409	53,4
Aktywa i zobowiązania warunkowe razem	3 632 067	5 246 319	-30,8

W 2016 roku (w stosunku do wartości z końca 2015 roku) w Banku nastąpił spadek czynnych gwarancji i poręczeń o -1 434,3 mln zł, tj. o -86,7%. Spadek wynikał m.in. z dokonania przez Bank zwrotu kaucji z odsetkami w kwocie 265,0 mln euro spółce zależnej BOS Finance AB z siedzibą w Szwecji zgodnie z Umową Kaucji z dnia 11 maja 2011 r. Spółka BOS Finance AB środki pozyskane w drodze emisji euroobligacji w wysokości 250 mln euro złożyła na rachunku Banku jako zabezpieczenie roszczeń z gwarancji wykonania zobowiązań BOS Finance AB z tytułu emisji euroobligacji. Emisja euroobligacji w wysokości 250 mln euro z oprocentowaniem stałym w wysokości 6% miała miejsce w dniu 11 maja 2011 r.

W 2016 r. Bank udzielił 289 gwarancji i poręczeń na ogólną kwotę 103,2 mln PLN (analogiczne dane za 2015 rok to 319 udzielonych gwarancji i poręczeń na kwotę 136,5 mln PLN). Gwarancje i poręczenia w 2016 r. zostały udzielone z terminami ważności (ilościowo):

- 89,3% od 1 m-ca do 3 lat,
- 6,4% to gwarancje z terminem ważności od 3 lat do 5,
- 4,2% to gwarancje z terminem ważności powyżej 5 lat.

2.6. Informacje o udzielonych pożyczkach, poręczeniach i gwarancjach podmiotom zależnym

Wg stanu na 31 grudnia 2016 r. Bank posiadał gwarancje i poręczenia, w tym udzielone jednostkom zależnym, tj. na zlecenie BOŚ Invest Management Sp. z o.o. w wysokości 3,45 mln zł oraz na zlecenie Domu Maklerskiego BOŚ S.A. w wysokości 0,5 mln PLN.

Według stanu na 31 grudnia 2015 r. Bank posiadał gwarancje i poręczenia, w tym udzielone jednostkom zależnym:

- BOŚ FINANCE AB – gwarancje w wysokości 1 385,0 mln zł,
- BOŚ INVEST MANAGEMENT sp. z o.o. – gwarancje w wysokości 3,5 mln zł,
- DOM MAKLERSKI BOŚ SA – gwarancje w wysokości 9,6 mln zł.

3. RÓŻNICA POMIĘDZY PROGNOZAMI A ZREALIZOWANYMI WYNIKAMI

BOŚ S.A. nie publikował prognoz wyników finansowych.

4. STRATEGIA ROZWOJU BANKU

W kwietniu 2016 r. Rada Nadzorcza Banku zatwierdziła „Ramową Strategię Rozwoju BOŚ S.A. na lata 2016-2020”.

W wyniku zatwierdzenia Strategii przystąpiono do jej operacjonalizacji. Pod koniec czerwca 2016 r. Zarząd Banku kierunkowo zaakceptował do realizacji inicjatywy strategiczne. Zatwierdzona lista inicjatyw strategicznych zawiera przedsięwzięcia związane z podniesieniem efektywności funkcjonowania Banku, tj.:

- ukierunkowane na optymalizację kosztów, umożliwiającą zarówno restrukturyzację Banku jak i zapewnianą możliwość finansową na realizację działań związanych ze zwiększeniem przychodów. Inicjatywy ukierunkowane na optymalizację kosztów skupiają działania polegające m.in. na: optymalizacji kosztów osobowych, redukcji lub renegecji umów serwisowych, konsolidacji i optymalizacji infrastruktury i licencji IT&N oraz renegecji umów najmu sieci sprzedaży,
- zapewniające rozwój Banku, związany z pozyskiwaniem nowych klientów jak i wzrostem przychodów. Wśród inicjatyw zapewniających rozwój Banku znalazły się m.in.:
 - poszerzenie współpracy Banku z Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy Państwowe oraz jego kontrahentami poprzez zwiększenie dostępności i zakresu oferty produktowej, z wykorzystaniem potencjału współpracy ze Spółkami Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.,
 - zmiana modelu biznesowego call center,
 - rozwój sprzedaży przez poszerzenie oferty Banku dla klientów instytucjonalnych Obszaru Rynku Detalicznego, ze szczególnym naciskiem na mikroprzedsiębiorstwa, poprzez dokonanie zmian w segmentacji klientów oraz dotarcie w ramach komponentu detalicznego do grupy klientów, do których BOŚ S.A. nie docierał dotychczas z ofertą,
 - rozwój sprzedaży oferty Banku dla klientów zamożnych poprzez wyodrębnienie segmentu klienta zamożnego i wyłonienie struktury dedykowanych doradców oferujących odpowiednią jakość obsługi oraz zindywidualizowane podejście, adekwatne do potrzeb oraz potencjału klienta zamożnego,
 - unowocześnienie bankowości internetowej i mobilnej poprzez dostosowanie do standardów rynkowych i, w kolejnym etapie, wdrażanie rozwiązań innowacyjnych,
 - rozwój kompleksowej oferty produktów dla klientów korporacyjnych w tym dostosowanie oferty produktowej do potrzeb wybranych branż i segmentów poprzez identyfikację istniejących luk produktowych a następnie podjęcie działań w celu ich eliminacji i uwypuklenia specjalizacji Banku w finansowaniu i obsłudze wybranych branż, priorytetowych z punktu widzenia Strategii,
 - rozwój oferty produktów proekologicznych we współpracy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - wdrożenie nowego procesu kredytowego realizowane m.in. przez przygotowanie i wdrożenie kompleksowego zarządzania procesem kredytowym uwzględniającego zaprojektowanie całościowego procesu kredytowego i przypisanie odpowiedzialności za poszczególne etapy procesu wraz z określeniem miar efektywności procesu, automatyzację procesu jak również zapewnienie nowych procesów dedykowanych dla wyodrębnionych mikro segmentów (np. branżowych).

W II półroczu 2016 r. rozpoczęła się faza realizacji większości podjętych inicjatyw strategicznych zgodnie z przyjętymi założeniami biznesowymi.

5. UDZIAŁ BOŚ W SEKTORZE

Na koniec 2016 r. BOŚ S.A. zmniejszył, w stosunku do końca 2015 r., swój udział w kredytach i pożyczkach, w zobowiązaniach i w sumie bilansowej sektora. Udział BOŚ S.A. w sektorze banków komercyjnych na koniec 2016 r. (opracowano na podstawie danych KNF dotyczących sektora bankowego z oddziałami zagranicznymi) wynosił:

- 1,20% w zakresie sumy bilansowej, wobec 1,30% na koniec 2015 r.,
- 1,12% w zakresie zobowiązań ogółem, wobec 1,34% na koniec 2015 r.,
- 1,21% w zakresie kredytów i pożyczek, wobec 1,30% na koniec 2015 r.

6. PODSTAWOWE PRODUKTY, USŁUGI I SFERY DZIAŁALNOŚCI BANKU

6.1. Produkty bankowe

Bank posiada w swojej ofercie produkty (depozytowe, kredytowe, rozliczeniowe) oferowane wszystkim grupom klientów, jak również produkty skierowane bezpośrednio do wybranych grup klientów BOŚ S.A. Bank wyodrębnia następujące piony biznesowe: Pion Korporacji i Finansów Publicznych oraz Pion Detaliczny.

W ramach Pionu Korporacji i Finansów Publicznych Bank dodatkowo wyodrębnia podstawowe segmenty: klientów korporacyjnych, segmentu finansów publicznych i klientów funduszy ekologicznych.

W ramach Pionu Detalicznego Bank wyodrębnia osoby fizyczne oraz segment mikroprzedsiębiorstw, segment wspólnot mieszkaniowych i segment organizacji pozarządowych i innych instytucji niekomercyjnych (NGO).

Warunki i zasady współpracy z poszczególnymi grupami klientów są dostosowywane przez Bank do zmieniających się warunków rynkowych oraz potrzeb adresatów oferty Banku, przy jednoczesnym uwzględnieniu celu w postaci ustawicznego podnoszenia efektywności obsługi klientów.

6.2. Liczba obsługiwanych klientów, rachunków, kart płatniczych i placówek

Na koniec 2016 r. działalność operacyjną prowadziło łącznie 85 Oddziałów. Liczba placówek BOŚ S.A. w ciągu roku zmniejszyła się o 8. Obsługa klientów korporacyjnych była prowadzona w 11 Centrach Korporacyjnych.

Wyszczególnienie	31.12.2016	30.06.2016	31.12.2015	Zmiana %	
	w tys.			31.12.2016 vs. 30.06.2016	31.12.2016 vs. 31.12.2015
BANK OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.					
Liczba klientów	257,1	259,5	251,4	-0,9	2,3
Liczba klientów detalicznych	251,3	253,7	245,6	-0,9	2,3
Liczba klientów pionu korporacji i finansów publicznych	5,8	5,8	5,8	0,0	0,0
Liczba klientów korzystających z kanałów elektronicznych	133,2	127,8	124,0	4,2	7,4
Liczba rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych*	264,3	264,3	254,7	0,0	3,8
Karty płatnicze i kredytowe razem	101,5	101,8	100,8	-0,3	0,7
Liczba placówek (w szt.)	85	90	93	-5,6	-8,6

* łącznie z rachunkami oszczędnościowymi

6.3. Oferta proekologiczna

BOŚ S.A. rozwijał działalność na rynku finansowania projektów proekologicznych powiększając, zgodnie ze Strategią, udział w portfelu kredytowym kredytów udzielonych na działania służące ochronie środowiska oraz wspierające zrównoważony rozwój. Saldo kredytów proekologicznych na dzień 31 grudnia 2016 r. wynosiło 5,01 mld zł, co stanowiło 34,5% salda kredytów ogółem w Banku. Kwota umów zawartych w 2016 r. na finansowanie działań proekologicznych wyniosła 1 057,5 mln zł. W zdecydowanej większości (92,2% kwoty) nowe kredyty proekologiczne skierowane były do klientów korporacyjnych. Kredyty te przeznaczone były głównie na inwestycje w obszarze ochrony atmosfery, w tym na realizację przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego budownictwa i efektywności energetycznej.

Struktura segmentowa kredytów proekologicznych (wg wartości kapitału)

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana %
	tys. zł		
Kredyty proekologiczne udzielone klientom detalicznym	162 921	155 510	4,8
Kredyty proekologiczne udzielone klientom korporacyjnym	4 214 950	3 964 678	6,3
Kredyty proekologiczne udzielone finansom publicznym	635 563	752 761	-15,6
KREDYTY PROEKOLOGICZNE	5 013 434	4 872 949	2,9

Zobowiązania wobec funduszy ekologicznych

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana %
	tys. zł		
- rachunki bieżące/rozliczeniowe	235	1 067	-78,0
FUNDUSZE EKOLOGICZNE	235	1 067	-78,0

Stan depozytów funduszy ekologicznych na koniec 2016 r. wyniósł 0,2 mln zł wobec 1,1 mln zł na koniec 2015 r. Były to środki na technicznych rachunkach rozliczeniowych.

6.4. Segment klientów korporacyjnych

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) pozostaje dla BOŚ S.A. jednym z najważniejszych segmentów rynku. Konstruując szeroką ofertę produktów rozliczeniowych, depozytowych i kredytowych Bank posiada bazę, w oparciu o którą dla każdego klienta może być budowana indywidualna oferta dostosowana do konkretnych potrzeb.

W zakresie oferty rozliczeniowej Bank posiada standardowe rachunki bieżące, pełniące funkcje rozliczeniowe i służące do gromadzenia środków pieniężnych oraz przeprowadzania rozliczeń krajowych i zagranicznych. Rachunki mogą być prowadzone w walutach: PLN, USD, EUR, GBP, CHF, SEK, HUF, RUB, CZK oraz DKK. W ramach oferty Bank umożliwi skorzystanie z pakietów usług rozliczeniowych w formule modułowej. Oferujemy trzy warianty Kont Wyjątkowych Biznes dopasowane do poziomu transakcyjności Klienta wzbogacone o moduły: rozliczeniowy oraz FX dostępny opcjonalnie w zależności od profilu biznesowego Klienta.

W zakresie produktów rozliczeniowych i bankowości elektronicznej w 2016 r.:

- rozszerzono katalog walut obsługiwanych w Banku o rachunki w DKK oraz wdrożono nowe tenory dla standardowych lokat terminowych;
- wdrożono indywidualne rozwiązanie produktowe w zakresie „Zbiorczego polecenia przelewu”. Usługa polega na realizacji przelewów na podstawie wykazu płatności przekazywanego do Banku w formie pliku tekstowego za pomocą bankowości elektronicznej BOŚBank24 iBOSS;
- rozwijano funkcjonalności systemu bankowości elektronicznej poprzez wdrażanie kolejnych wniosków elektronicznych, upraszczających obsługę składanych przez klientów dyspozycji. Aktualnie funkcjonują 33 wnioski elektroniczne a ich liczba jest sukcesywnie zwiększana;
- wdrożono Centrum Wsparcia – zespół specjalistów, którzy zapewniają kompleksową pomoc dla Klientów Korporacyjnych w zakresie obsługi posprzedażowej. Dla Klientów została otwarta dedykowana linia telefoniczna obsługiwana przez Centrum Wsparcia. Klienci otrzymują pomoc między innymi w zakresie bankowości elektronicznej, przyjmowania do realizacji spraw dotyczących obsługi posprzedażowej, spraw związanych z odwołaniem i wyjaśnieniami dotyczącymi przelewów a także pomoc w wypełnianiu wniosków i dyspozycji elektronicznych;
- zoptymalizowano proces obsługi Mieszkaniowych Rachunków Powierniczych ograniczając dokumentację wymaganą od Klienta i upraszczając proces wypłat;
- uproszczono procesy otwierania rachunków ograniczając dokumentację papierową wymaganą od Klienta oraz umożliwiając obsługę elektroniczną przez system bankowości internetowej.

W zakresie produktów kredytowych w 2016 r.:

- zmodyfikowano uproszczony proces kredytowania do 1 mln zł: poprzez rozszerzenie grupy docelowej – dodanie możliwości finansowania Klientów o przychodach powyżej 30 mln PLN, zwiększono elastyczność produktu poprzez modyfikację zasad wyznaczania kwoty dostępnej dla Klientów, poszerzono, o inwestycje proekologiczne, gamę inwestycji finansowanych pakietem;
- wdrożono nowy wystandaryzowany i zelektronizowany proces wystawiania i przekazywania do Klientów pism i zaświadczeń: wdrożono dedykowane wzory pism i zaświadczeń, umożliwiono przekazywanie wniosku do Banku przez Klienta oraz pism i zaświadczeń do Klienta przez Bank za pomocą Bankowości Elektronicznej;
- zoptymalizowano standardowy proces kredytowy w zakresie:
 - zmniejszenia czaso- i pracochłonności związanej z procesem uruchomienia kredytów poprzez ograniczenie konieczności przyjmowania faktur oraz ich opisywania; kredyty obrotowe mogą być uruchamiane na podstawie zestawienia faktur, a w przypadku kredytu inwestycyjnego faktury, które nie przekraczają 5% kwoty kredytu nie wymagają opisanie,
 - wzrostu przejrzystości i czytelności dokumentacji kredytowej poprzez standaryzację i ujednoczenie zapisów w Regulaminie udzielania produktów kredytowych oraz we wzorach umów;
- wdrożono kredyty preferencyjne z dopłatami ARiMR do oprocentowania, służące finansowaniu przedsięwzięć realizowanych przez firmy z sektora rolno-spożywczego. Cechą wyróżniającą te kredyty jest preferencyjne oprocentowanie ponieważ część odsetek pokrywa Agencja. Aktualnie oprocentowanie dla kredytobiorcy dla większości linii wynosi 3%. Kredyty preferencyjne z dopłatami ARiMR do oprocentowania przeznaczone są przede wszystkim na realizację inwestycji w rolnictwie, przetwórstwie produktów rolnych a także na zakup użytków rolnych. Okres kredytowania wynosi do 15 lat.
- poszerzono gamę inwestycyjnych kredytów proekologicznych przy wykorzystaniu synergii z NFOŚiGW. Wdrożono finansowanie pomostowe i uzupełniające dla programów priorytetowych ze środków krajowych NFOŚiGW i WFOŚiGW. Finansowanie udzielane jest na preferencyjnych warunkach: wydłużony okres kredytowania do 20 lat oraz niewymagany wkład własny.

Kontynuowano sprzedaż kredytów finansujących działalność bieżącą oraz inwestycyjną, w tym proekologiczną, dopasowując każdorazowo warunki transakcji kredytowych do potrzeb klienta.

Kredyty udzielone klientom korporacyjnym

Wartość kredytów udzielonych klientom korporacyjnym wyniosła 7 572,7 mln zł na koniec 2016 r. wobec 7 429,9 mln zł na dzień 31 grudnia 2015 r., tj. zwiększyła się o 1,9%.

Faktoring

W ofercie BOŚ S.A. wyróżniamy:

- faktoring z regresem w obrocie krajowym bądź zagranicznym,
- faktoring z polisą w obrocie krajowym bądź zagranicznym,
- faktoring odwrotny.

W BOŚ S.A. faktoring został wprowadzony do wachlarza produktów korporacyjnych 1 kwietnia 2010 r., a oferta w zakresie świadczenia usług faktoringowych ciągle ewoluuje wraz z rosnącymi potrzebami firm. Do obsługi faktoringu w Banku przeznaczony jest nowoczesny, wyspecjalizowany, internetowy system BOŚ Faktor, który gwarantuje klientom pełną kontrolę nad wierzytelnościami oraz umożliwia 24-godzinny kontakt z Bankiem przez 7 dni w tygodniu. System służy do automatycznej obsługi transakcji faktoringowych.

Na koniec 2016 r. obroty wypracowane z tytułu transakcji faktoringowych w BOŚ S.A. osiągnęły wartość ponad 2,6 mld zł.

Bank zakończył 2016 r. udziałem w rynku usług faktoringowych na poziomie około 2%. W 2016 r. faktoring w BOŚ S.A. obsługiwał 105 umów faktoringowych i 6 138 kontrahentów.

Zobowiązania wobec klientów korporacyjnych

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana (%)
	w tys. zł		
rachunki bieżące/rozliczeniowe	2 313 240	2 306 972	0,3
lokaty terminowe	2 262 141	3 292 259	-31,3
KLIENCI KORPORACYJNI	4 575 381	5 599 231	-18,3

Stan depozytów klientów korporacyjnych w Banku wyniósł 4 575,4 mln zł na koniec 2016 r. wobec 5 599,2 mln zł na koniec 2015 r. Zmniejszyły się środki na lokatach terminowych o 31,3% oraz saldo środków na rachunkach bieżących o 0,3%.

6.5. Segment finansów publicznych

W 2016 r. Bank kontynuował współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego w Polsce. Dla części z nich prowadził kompleksową obsługę bankową budżetów, umożliwiającą efektywne zarządzanie środkami pieniężnymi. Obsługa jednostek samorządu terytorialnego jest prowadzona w trybie Ustawy Prawo zamówień publicznych, poprzez wykorzystanie produktów i usług bankowych oraz innych instrumentów udostępnianych przez Bank.

Dla klientów segmentu finansów publicznych Bank oferuje wszystkie standardowe produkty depozytowe i kredytowe pozostające w ofercie. Szczególny zakres oferty BOŚ S.A. stanowią produkty służące finansowaniu projektów proekologicznych (kredyty preferencyjne i komercyjne), a także kredyty z linii banków zagranicznych przeznaczone na finansowanie przedsięwzięć służących ochronie środowiska i inwestycji infrastrukturalnych, jak również Europejska Oferta, która jest pakietem produktów skierowanych do przedsiębiorców, samorządów i spółek komunalnych.

Jedną z ważnych form współpracy Banku z klientami ww. segmentu jest świadczenie kompleksowej obsługi emisji obligacji komunalnych obejmującej: przygotowanie emisji, prowadzenie ewidencji obligacji oraz obsługę płatności wynikających z emisji.

Kredyty udzielone klientom segmentu finansów publicznych

Wartość kredytów netto udzielonych klientom segmentu finansów publicznych wyniosła 1 853,0 mln zł wobec 2 173,6 mln zł na dzień 31 grudnia 2015 r.

Zobowiązania wobec segmentu finansów publicznych

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana (%)
	w tys. zł		
rachunki bieżące/rozliczeniowe	321 972	260 517	23,6
lokaty terminowe	508 995	577 488	-11,9
FINANSE PUBLICZNE	830 967	838 005	-0,8

Bank odnotował spadek depozytów finansów publicznych o 0,8% w stosunku do końca 2015 r. Zmniejszyło się saldo lokat terminowych, przy wzroście salda rachunków bieżących.

6.6. Segment klientów detalicznych

Oferta Banku

Obszar rynku detalicznego Banku obejmuje segment osób fizycznych oraz segment mikroprzedsiębiorstw, segment wspólnot mieszkaniowych oraz segment organizacji pozarządowych i innych instytucji niekomercyjnych (NGO).

Oferta BOŚ S.A. dla klientów detalicznych, najliczniejszej grupy klientów Banku, jest kompleksowa i obejmuje wszystkie podstawowe produkty i usługi dostępne na polskim rynku bankowym (rachunki bankowe, produkty rozliczeniowe, karty płatnicze, usługi i produkty w zakresie lokowania nadwyżek

pieniężnych, usługi bankowości elektronicznej i produkty kredytowe), a także szeroki wybór produktów proekologicznych służących finansowaniu rozwiązań proekologicznych.

W 2016 r. Bank kontynuował działania związane z uatrakcyjnieniem oferty, zarówno modyfikując funkcjonujące produkty, jak również wprowadzając nowe, innowacyjne rozwiązania. W celu lepszego dopasowania oferty produktowej i sposobu jej dystrybucji oraz obsługi do potrzeb Klientów, w ramach Obszaru rynku detalicznego przededefiniowano segmenty Klientów:

- wyodrębniono segment Klientów zamożnych, do potrzeb którego dostosowywana jest oferta produktowa, procesy i kształt sił sprzedażowych,
- rozszerzono segment mikroprzedsiębiorstw - od listopada 2016 r. Bank rozszerzył docelową grupę Klientów instytucjonalnych o mikroprzedsiębiorstwa stosujące zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości, których wielkość przychodów netto ze sprzedaży na koniec ostatniego roku obrachunkowego wynosiła do 8 mln PLN (włącznie), z określonymi wyłączeniami.

W 2016 r. kontynuowano działania w zakresie:

- optymalizacji wyniku finansowego Obszaru rynku detalicznego;
- zmiany oferty depozytowej wynikającej z potrzeby dostosowania oferty do dynamicznie zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych oraz z konieczności realizacji potrzeb biznesowych i płynnościowych;
- dalszego wzrostu znaczenia oferty proekologicznej w sprzedaży produktów kredytowych;
- podnoszenia kompetencji sił sprzedażowych Banku w oferowaniu klientom produktów kredytowych i depozytowych dla firm, produktów oszczędnościowych i oszczędnościowo-inwestycyjnych, a także ubezpieczeniowych, ze szczególnym uwzględnieniem produktów ochronnych dodawanych fakultatywnie do produktów rozliczeniowych i kredytowych, a także oferowanych samodzielnie.

Zobowiązania wobec klientów detalicznych

Działania podejmowane przez Bank w 2016 r. w zakresie produktów depozytowych dla klientów detalicznych były nastawione na optymalizację salda depozytów detalicznych i realizację celów płynnościowych Banku, z jednoczesną dbałością o minimalizację kosztowości portfela depozytowego i bieżące dopasowanie do zmieniającego się otoczenia makroekonomicznego, jak również zwiększanie udziału środków bieżących. Obszar rynku detalicznego w I półroczu 2016 r. pozyskiwał dodatkowe środki w związku z koniecznością zastąpienia wysokokosztowych euroobligacji. W całym 2016 r. dbano o budowanie trwałych relacji z Klientem poprzez oferty promujące aktywne korzystanie z rachunku ROR z kartą debetową, który jest fundamentem relacji Klient-Bank.

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana (%)
w tys. zł			
rachunki bieżące/rozliczeniowe*	2 961 726	2 319 271	27,7
lokaty terminowe	7 327 414	5 689 091	28,8
KLIENCI DETALICZNI	10 289 140	8 008 362	28,5

* rachunki bieżące (w tym: ROR) i konta oszczędnościowe

Saldo depozytów detalicznych na 31 grudnia 2016 r. wynosiło 10 289,1 mln zł i zwiększyło się o 28,5%, czyli 2 280,8 mln zł, w stosunku do 31 grudnia 2015 r.

Najistotniejszymi produktami depozytowymi dla klientów detalicznych pod względem salda były w 2016 r.:

- rachunki bieżące, w tym konta osobiste z podstawowym EKOkontem bez Kosztów,
- lokaty promocyjne: Ekolokata Korzystna, EKOllokata SUPERprocentująca, EKOllokata Wysoko Procentująca, EKOllokata z Bonusem i EKOllokata Urodzinowa.

Bank konsekwentnie realizował poniższe cele polityki depozytowej:

- 1) dywersyfikował ryzyko kumulacji salda depozytów zapadających i ewentualnego odpływu środków w tym samym czasie poprzez utrzymanie w ofercie produktów na 4, 6, 9, 12 i 25 – miesięcy,
- 2) promował uproduktowionych Klientów - w trakcie konstruowania oferty depozytów terminowych wdrażane są rozwiązania pozwalające na oferowanie wyższej ceny dla Klientów korzystających z oferty Banku poza depozytami terminowymi (z naciskiem na aktywne rachunki, wspomagające stworzenie silnej więzi Klienta z Bankiem),

- 3) budował stałe relacje z Klientem poprzez wzmożone działania wpływające na wzrost poziomu odnawialności depozytów,
- 4) od maja 2016 r. zmniejszył dynamikę przyrostu salda poprzez rezygnację z promocji „nowych środków”,
- 5) dążył do systematycznego wzrostu poziomu i udziału depozytów bieżących klientów detalicznych,
- 6) zwiększał osad na rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych, co pozwoliło obniżyć kosztowość całego salda,
- 7) obniżał kosztowość poprzez cykliczne zmiany oprocentowania depozytów terminowych i kont oszczędnościowych.

Jednocześnie w celu zmniejszenia niedopasowania walutowego Bank rozszerzył swoją działalność na rynek niemiecki poprzez rozpoczęcie współpracy z niemieckim brokerem Raisin. W ramach umowy od grudnia 2016 r. Bank pozyskuje depozyty w EUR z rynku niemieckiego.

Oferta depozytowa dla segmentów klientów instytucjonalnych (mikroprzedsiębiorstw, wspólnot mieszkaniowych oraz organizacji pozarządowych) ze względu na brak przesłanek wewnętrznych jak i rynkowych nie była modyfikowana. Depozyty te stanowią 6,2% depozytów detalicznych i ich wpływ na wynik odsetkowy Banku nie jest istotny.

W 2016 r. działalność Banku w obszarze rachunków:

- oszczędnościowo-rozliczeniowych koncentrowała się na oferowaniu dwóch rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych: EKOkoncie bez Kosztów i EKOkoncie VIP, oszczędnościowych koncentrowała się na EKOproficie, w tym na Programie Systematycznego Oszczędzania promującym aktywne korzystanie z rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych;
- bieżących koncentrowała się na pozyskiwaniu nowych klientów z segmentu mikroprzedsiębiorstw – spółek osobowych i kapitałowych oraz z segmentu wspólnot mieszkaniowych – poprzez akcje promocyjne głównie usług MPP w ramach oferowanych Kont Wspólnota i Wspólnota Plus.

Produkty Inwestycyjne

Mając na względzie aktualne trendy na rynku finansowym, w tym w szczególności malejącą atrakcyjność lokat bankowych w środowisku spadających stóp procentowych oraz stopniową odbudowę zainteresowania Klientów alternatywnymi do lokat produktami inwestycyjnymi, Bank rozwijał ofertę produktów inwestycyjnych.

W I półroczu 2016 r. Bank przyjmował jako Agent Firmy Inwestycyjnej Domu Maklerskiego BOŚ (AFI DM BOŚ) zapisy na Certyfikaty Inwestycyjne Rolne FIZ AN i SGB Lasy Polskie FIZ AN. Fundusze inwestowały w aktywa „twarde” tj. grunty rolne (fundusz rolny) i lasy (fundusz leśny). W II półroczu 2016 r. Bank przyjmował jako AFI DM BOŚ zapisy na Certyfikaty Inwestycyjne AGIO Nieruchomości Komercyjnych FIZ AN i AGIO WIERZYTELNOŚCI PLUS 2 Niestandardyzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego.

Przez cały 2016 r. Bank jako AFI DM BOŚ S.A. oferował również możliwość zakupu jednostek uczestnictwa FIO ponad 20 TFI. Oferta obejmowała prawie 300 funduszy.

Produkty ubezpieczeniowe

W 2016 r. Bank systematycznie rozwijał swoją działalność w segmencie bancassurance. Działania Banku w tym zakresie koncentrowały się na sprzedaży ubezpieczeń nieruchomości do produktów hipotecznych dla osób fizycznych oraz ubezpieczeń instalacji fotowoltaicznych dla klientów korzystających z Ekokredytu PV. Osoby korzystające z pożyczek gotówkowych miały możliwość zakupu ubezpieczenia z zakresem ochrony obejmującym życie, niezdolność do pracy, poważne zachorowanie, nieszczęśliwe wypadki oraz utratę pracy.

Oferowanie ubezpieczeń Bank realizował jako agent towarzystw ubezpieczeniowych. Sprzedaż ubezpieczeń zwiększyła uproduktowanie Klientów i generowała przychody prowizyjne. Bank systematycznie podnosił poziom kompetencji swoich doradców w zakresie sprzedaży ubezpieczeń. Z uwagi na zmiany w otoczeniu prawnym oraz czarny PR dotyczący ubezpieczeń inwestycyjnych produkty te w 2016 r. nie były oferowane przez Bank.

Produkty kredytowe - Klienci indywidualni, mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowe i organizacje pozarządowe

Najistotniejsze produkty kredytowe w 2016 r. to:

- kredyty proekologiczne,
- pożyczka gotówkowa,
- karty kredytowe,
- ekologiczny kredyt hipoteczny,
- pożyczka hipoteczna,
- kredyty na prowadzenie bieżącej działalności mikroprzedsiębiorstwa.

Sukcesywnie zwiększając zaangażowanie Banku w finansowanie rozwiązań proekologicznych działania w 2016 r. skierowane były na kontynuację uatrakcyjniania oferty poprzez modyfikację funkcjonujących produktów np. zmiany w EkoKredycie PV przeznaczonym na finansowanie instalacji fotowoltaicznych.

Równolegle mając na uwadze zwiększenie salda kredytowego oraz aktywizację sprzedaży pożyczki gotówkowej wdrożono zmiany w zakresie konkurencyjnych ofert promocji cenowych dla pożyczki gotówkowej. Wdrożona została również oferta pre-approved, obejmująca dwa produkty: pożyczkę w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym oraz kartę kredytową. Oferta została skierowana do dotychczasowych Klientów w celu aktywizacji sprzedaży tych produktów oraz zwiększenia uproduktowienia Klientów.

W 2016 r. kontynuowano sprzedaż ekologicznych produktów hipotecznych dla osób fizycznych, jak również standardową ofertę produktów hipotecznych. W związku z zakończeniem przez NFOŚiGW Programu Priorytetowego „Efektywne wykorzystanie energii. Dopłaty do kredytów na budowę domów energooszczędnych” z dniem 28 lipca 2016 r. zakończono oferowanie produktu - kredyt hipoteczny z dotacją NFOŚiGW (dom energooszczędny). W aktualnej ofercie dostępny jest również kredyt hipoteczny z programem MDM, który umożliwia uzyskanie przez klientów dofinansowania wkładu własnego z Funduszu Dopłat oraz pożyczka hipoteczna.

W 2016 r. prowadzono prace dostosowywania parametrów oferty kredytowej dla mikroprzedsiębiorstw i wspólnot mieszkaniowych oraz modyfikacji procesu udzielania kredytów dla tych segmentów.

W celu rozpoczęcia obsługi rozszerzonego segmentu mikroprzedsiębiorstw Bank:

- dedykował produkty kredytowe,
- przygotował materiały wsparcia sprzedaży oraz prowadził działania podnoszące kompetencje dedykowanych sił sprzedażowych,
- rozszerzył możliwość obsługi kredytowej Klienta w każdej placówce Banku w całej Polsce.

Dodatkowo Bank opracował nowy centralny proces udzielania kredytów. Przesunięcie czynności dotychczas wykonywanych w oddziale Banku do merytorycznie właściwych komórek w centrali Banku skróciło proces otrzymania kredytu przez Klienta.

Planowane działania

Główne działania Obszaru rynku detalicznego skupiać będą się na:

- optymalizacji sieci pod kątem liczby placówek Banku i kosztów funkcjonowania sieci;
- sprzedaży produktów o wyższej rentowności m.in. pożyczka gotówkowa i produkty inwestycyjne, w tym dedykowanych do segmentu Klienta zamożnego;
- optymalizacji kosztowej i strukturalnej bazy depozytowej, m.in. rozbudowie salda rachunków bieżących;
- zbudowaniu przewag konkurencyjnych w ofercie produktowej dla rynku mikroprzedsiębiorstw;
- koncentracji na sprzedaży produktów kredytowych dla segmentu mikroprzedsiębiorstw;
- modyfikacji oferty kart płatniczych dla klientów indywidualnych i biznesowych;
- zwiększeniu uproduktowienia Klientów.

Jako działania ciągle planowana jest stała analiza konkurencji oraz plasowania się oferty BOŚ S.A. na rynku. Dodatkowo kontynuowane będą prace nad nowym zautomatyzowanym procesem kredytowym dla segmentu mikroprzedsiębiorstw oraz nad udostępnieniem możliwości otwarcia rachunków i depozytów poprzez bankowość elektroniczną a także stronę internetową Banku.

Działania Banku w Obszarze rynku detalicznego w 2017 r. będą zmierzały do utrzymania zaangażowania

w finansowanie rozwiązań proekologicznych m.in. rozszerzaniu kompleksowej i innowacyjnej oferty dla osób fizycznych i klientów instytucjonalnych.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom Klientów, Bank planuje pozyskać lojalnych Klientów, którzy:

- będą aktywnie korzystać z oferty Banku, ciągle dostosowywanej do oczekiwań odbiorcy oraz warunków i trendów rynkowych;
- poszukują uczciwej i bezpośredniej komunikacji z Bankiem i oczekują rozwiązań dostosowanych do ich potrzeb;
- korzystają aktywnie z rozwiązań technologicznych (bankowości internetowej i mobilnej) i komunikują się z Bankiem i systemem transakcyjnym za pośrednictwem urządzeń elektronicznych;
- razem z Bankiem chcą realizować finansowe potrzeby prywatne jak i prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. Finansują także swoje pomysły inwestycyjne i rozwojowe z pomocą i przy wsparciu merytorycznym Banku, który doradza pośredniczy przy pozyskiwaniu środków z programów UE;
- potrzebują doradztwa w zakresie innowacyjnych technologii chroniących środowisko, na które pozyskują środki za pośrednictwem Banku; poszukują stabilnych i uczciwych inwestycji dla swoich oszczędności.

6.7. Inicjatywa JESSICA

W 2016 r. Bank kontynuował swoją działalność w ramach Inicjatywy JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas), pełniąc rolę Funduszu Rozwoju Obszarów Miejskich (FROM) dla województwa zachodniopomorskiego (poza Szczecińskim Obszarem Metropolitalnym), pomorskiego (poza Gdańskiem, Gdynią, Sopotem i Słupskiem) i śląskiego.

Razem w ramach Inicjatywy Bank podpisał 50 umów inwestycyjnych na ponad 400 mln zł. współfinansując projekty miejskie o wartości około 1,2 mld zł. Do końca 2016 r. zakończono realizację 48 projektów miejskich.

W październiku 2016 r. została podpisana umowa z Województwem Zachodniopomorskim w sprawie rozszerzenia współpracy w zakresie zarządzania rewalwingiem środków w ramach Umów inwestycyjnych zawartych w okresie 2012-2015 w Inicjatywie JESSICA. BOŚ S.A. powtórnie wykorzysta środki zakontraktowane w ramach pierwszego obiegu tj. ok. 68 mln PLN i wykorzysta je na preferencyjne finansowanie nowych rewitalizacyjnych Projektów miejskich w województwie zachodniopomorskim.

6.8. Współpraca z zagranicznymi instytucjami finansowymi

Bank kontynuował współpracę z międzynarodowymi instytucjami finansowymi, w tym z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI) oraz Bankiem Rozwoju Rady Europy (CEB), które należą do jednych z największych kredytodawców Banku.

W ramach podpisanych umów z EBI (z 5 marca 2015 r. na kwotę 75 mln EUR) i CEB (z 26 marca 2012 r. na kwotę 75 mln EUR), Bank w 2016 r. udzielił ok. 301 mln zł nowych kredytów przeznaczonych na finansowanie projektów inwestycyjnych związanych z rozwojem i utrzymaniem infrastruktury, ochroną środowiska realizowanych przez podmioty sektora publicznego oraz przez małe i średnie przedsiębiorstwa.

III. ZARZĄDZANIE RYZYKAMI I KONTROLA W BANKU

1. RYZYKO KREDYTOWE

Celem BOŚ S.A. w 2016 roku w zakresie działalności kredytowej było kształtowanie takiego wolumenu i struktury portfela kredytowego, które zapewniłyby realizację planowanych zadań biznesowych Banku, w warunkach akceptowalnego poziomu ryzyka.

Bank uwzględniał poziom apetytu na ryzyko w procesie realizacji polityki zarządzania ryzykiem kredytowym. Apetyt na ryzyko określany był w ramach granic wyznaczonych przez praktykę ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem i przyjęty został na poziomie umiarkowanym.

Do podstawowych kierunków działań nakreślonych w ramach Programu Postępowania Naprawczego jaki Bank wdrożył w 2016 r., należą obniżenie poziomu ryzyka koncentracji poprzez dywersyfikację branżową portfela kredytowego oraz zmniejszenie ekspozycji narażonej na ryzyko poprzez minimalizację kwoty niezabezpieczonej, narażonej na utratę wartości.

Oferta produktowa dostosowana była do potrzeb poszczególnych segmentów klienta i rozwijała się, w szczególności, w kierunku intensyfikacji:

- w obszarze rynku korporacyjnego - rozwoju komplementarnej oferty produktowej dla klientów MSP (produkty standardowe z założeniem uzyskiwania przewagi konkurencyjnej jakością i sprawnością obsługi) i dużych firm (podejście zindywidualizowane) z naciskiem na kredytowanie celów i zadań proekologicznych,
- w obszarze rynku detalicznego – wzrostu sprzedaży produktów wysokomarżowych i prowizyjnych oraz rozwoju oferty dla klienta zainteresowanego ekologią.

Bank finansował transakcje, które były zgodne z powszechnie obowiązującymi przepisami.

Zgodnie z polityką kredytową Bank nie angażował się w transakcje:

- mogące narazić Bank na utratę reputacji,
- mogące powodować, że wiarygodność obciążona ryzykiem jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie przekroczy poziom określony wymogami zewnętrznymi,
- na rzecz partii politycznych, związków zawodowych,
- realizowane z naruszeniem Prawa Ochrony Środowiska lub mogące stanowić potencjalne źródło degradacji środowiska naturalnego,
- z klientami nieposiadającymi wiarygodnych, stałych i stabilnych dochodów.

Bank uzależniał podjęcie finansowania od:

- posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej do spłaty wnioskowanego zadłużenia w terminach uzgodnionych z Bankiem,
- przedstawienia zabezpieczenia spłaty w formie i wartości akceptowanej przez Bank, o ile przepisy wewnętrzne tego wymagają,
- spełnienia innych kryteriów warunkujących podjęcie finansowania, w szczególności, wyników dotychczasowej współpracy klienta z Bankiem oraz oceny historii kredytowej klienta w sektorze bankowym.

W 2016 roku Bank podjął szereg działań mających na celu optymalizację procesu kredytowego zarówno w obszarze rynku klientów detalicznych jak i korporacyjnych, która w szczególności dotyczyła zmian w systemach Banku wspierających ocenę ryzyka kredytowego, metodologii oceny zdolności kredytowej klientów oraz w zasadach ustanawiania zabezpieczeń.

Klient i transakcja podlegały wszechstronnej ocenie ryzyka kredytowego.

Bank oceniał ryzyko kredytowe z wykorzystaniem modeli ratingowych i scoringowych, zróżnicowanych w zależności od rodzaju klienta i transakcji. Modele były budowane, rozwijane, monitorowane i nadzorowane w Obszarze Ryzyka z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych wymogów w tym zakresie.

Model oceny ryzyka kredytowego dla osób fizycznych ubiegających się o finansowanie na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą obejmował:

- analizę ilościową – polegającą na ustaleniu wysokości i stabilności źródeł spłaty zobowiązania kredytowego oraz
- analizę jakościową – polegającą na ocenie cech klienta, które mają istotny wpływ na jego skłonność do spłaty zaciągniętego zobowiązania kredytowego w terminach określonych w umowie w tym ocenę scoringową i ocenę zachowania klienta w oparciu o informacje z Biura Informacji Kredytowej S.A.

W procesie oceny zostały uwzględnione postanowienia wynikające z Rekomendacji T i S KNF, w szczególności w zakresie wprowadzenia odpowiednich poziomów wskaźnika DtI i LtV oraz możliwości zastosowania uproszczonej oceny zdolności kredytowej.

W procesie oceny klienta Bank wykorzystywał informacje pozyskane z różnych źródeł, w tym informacje pozyskiwane z baz zewnętrznych.

Model oceny ryzyka klientów ubiegających się o finansowanie na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej lub statutowej (finanse publiczne) uwzględniał dwa obszary: ocenę klienta

i ocenę transakcji (ocena ratingowa).

Ocena klienta dokonywana była na podstawie elementów ilościowych i jakościowych. Ocena ilościowa dotyczyła podstawowych, z punktu widzenia generowania wyniku finansowego i zachowania płynności, obszarów działalności klienta. Ocena jakościowa obejmowała w szczególności ocenę: planów rozwojowych, doświadczenia i umiejętności osób zarządzających, jakości relacji klienta z otoczeniem zewnętrznym, w tym z Bankiem.

W przypadku finansowania klienta funkcjonującego w ramach grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie Bank oceniał ryzyko kredytowe z uwzględnieniem wpływu sytuacji podmiotów powiązanych.

Ocena transakcji dokonywana była w szczególności na podstawie oceny celu finansowania, długości okresu kredytowania i wartości zabezpieczenia spłaty. Bank ustanawiał taką strukturę finansowania, aby zapewnić podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, głównie poprzez odpowiednie do skali ryzyka zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy.

W przypadku ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub kwotę transakcji, ocena ryzyka weryfikowana była przez eksperta ds. ryzyka kredytowego - pracownika wyspecjalizowanego w identyfikacji ryzyk i doborze adekwatnych form jego mitygacji, niezależnego od służb sprzedaży.

Bank monitorował ryzyko kredytowe przez cały okres funkcjonowania transakcji kredytowej.

W przypadku zidentyfikowania sytuacji mogących zagrozić terminowej spłacie Bank podejmował działania upominawcze i restrukturyzacyjne wykorzystując w tym celu właściwe narzędzie informatyczne.

W okresach miesięcznych Bank dokonywał analizy wszystkich ekspozycji kredytowych w celu:

- zidentyfikowania ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości,
- pomiaru utraty wartości,
- utworzenia odpisów lub rezerw.

Do pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz tworzenia odpisów lub rezerw Bank stosował metodę zindywidualizowaną, grupową lub IBNR.

Kompetencje do podejmowania decyzji kredytowych, które funkcjonowały w Banku, uzależnione były od:

- rodzaju i kwoty transakcji,
- wysokości łącznego zaangażowania kredytowego Banku wobec grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, do której należy klient,
- poziomu ryzyka generowanego przez klienta i transakcję.

Decyzje w sprawie udzielenia kredytu podejmowane były przez organy kolegialne albo indywidualnie, w zakresie przyznaných limitów kompetencyjnych.

Uprawnienia do podejmowania decyzji w sprawie udzielenia kredytu nadane osobom, które indywidualnie podejmują decyzje podlegały okresowym przeglądom.

Podejmując decyzje kredytowe w sprawie transakcji zawieranych z członkami organów Banku lub osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku albo podmiotami powiązаныmi z nimi kapitałowo lub organizacyjnie Bank uwzględniał wymogi ustawy Prawo bankowe.

Decyzje o udzieleniu produktów kredytowych podejmowane były z zastosowaniem rozdzielenia funkcji obszaru sprzedaży i obszaru ryzyka.

Bank przyjmował na zabezpieczenie swoich wierzytelności zabezpieczenia rzeczowe i osobiste.

Bank preferował transakcje zabezpieczone, z zastrzeżeniem, że ustalono maksymalny poziom transakcji niezabezpieczonych w segmencie detalicznym wraz z kryteriami pozwalającymi na udzielenie transakcji bez zabezpieczenia, z uwzględnieniem specyfiki produktowej, segmentu klientów, wpływu tych transakcji na wyniki Banku i wysokość potencjalnej straty.

Poziom zabezpieczenia był uzależniony od poziomu ryzyka generowanego przez transakcję, w tym w szczególności od rodzaju transakcji i długości jej trwania.

Ustalając wartość zabezpieczenia Bank kierował się zasadą ostrożnej wyceny.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank uwzględniał:

- należytą ochronę interesów Banku,
- wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- możliwość szybkiego upłynnienia danego zabezpieczenia.

Bank opracował i zatwierdził „Politykę zarządzania ryzykiem koncentracji”. Wymóg posiadania przez Bank

regulacji o charakterze polityki w obszarze zarządzania ryzykiem koncentracji wynika z wydania przez KNF nowelizacji Rekomendacji C, która stanowi zbiór zasad dotyczących dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji.

Na poziomie portfela kredytowego zarządzanie koncentracją zaangażowań dokonywane było poprzez przestrzeganie limitów wewnętrznych zatwierdzonych przez Zarząd Banku.

W szczególności Bank stosował następujące limity:

- geograficzne – zaangażowanie wobec innych krajów,
- dotyczące parametrów produktowych – np. maksymalne LTV,
- dotyczące portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie i finansujących nieruchomości – wynikające z Rekomendacji KNF,
- udziału kredytów walutowych w portfelu kredytów Banku,
- suma zaangażowania (bilansowego i pozabilansowego) wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, wobec których zaangażowanie Banku przekracza 10% funduszy własnych BOŚ S.A.

Bank identyfikował, dokonywał pomiaru i monitorował ryzyko koncentracji zaangażowań na poziomie:

- pojedynczego klienta i transakcji,
- portfela kredytowego.

Na poziomie klienta i transakcji ryzyko koncentracji zaangażowania zarządzane było poprzez przestrzeganie nadzorczych limitów zaangażowania, wynikających z przepisów Prawa Bankowego, jak również poprzez stosowanie zasady, że przebieg procesu oceny i monitorowania ryzyka zależy od kwoty zaangażowania kredytowego.

Poziom wykorzystania limitów był cyklicznie monitorowany i raportowany organom Banku w trybie wynikającym z regulacji wewnętrznych Banku.

Zgodnie z wymogami określonymi przez Komisję Nadzoru Finansowego w Rekomendacjach T i S oraz Uchwale w sprawie wymagań dotyczących identyfikacji, monitorowania i kontroli koncentracji zaangażowań, w tym dużych zaangażowań, Bank przeprowadzał testy warunków skrajnych w zakresie ryzyka kredytowego dotyczące portfela kredytów klientów detalicznych i korporacyjnych, w tym dla największych zaangażowań.

Informacja dotycząca poziomu ryzyka kredytowego w portfelu kredytowym Banku prezentowana była Zarządowi Banku miesięcznie, a Radzie Nadzorczej – nie rzadziej niż kwartalnie.

Bank w swoich działaniach kredytowych przestrzegał wymogów nadzorczych, zasad wynikających z dobrych praktyk bankowych i procedur wewnętrznych.

2. RYZYKO FINANSOWE

Ryzyko finansowe w Banku obejmuje: ryzyko płynności, ryzyko stopy procentowej (w księdze handlowej i bankowej) oraz ryzyko walutowe (w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej).

Zarządzanie ryzykiem w Banku jest dokonywane w oparciu o ustalony przez Radę Nadzorczą Banku poziom apetytu na ryzyko, określony za pomocą zestawu limitów wewnętrznych; na ich podstawie ustanowiono system wczesnego ostrzegania, który koncentruje się na identyfikacji, pomiarze, monitorowaniu, kontrolowaniu i raportowaniu ryzyka.

Transakcje księgi bankowej stanowią podstawową działalność Banku, tzn. wynikają z działalności komercyjnej, w tym: pozyskiwania źródeł finansowania i efektywnego zarządzania płynnością finansową. Poziom i profil ryzyka finansowego jest regularnie monitorowany w Departamencie Ryzyka Finansowego i raportowany: Radzie Nadzorczej Banku, Komitetowi ds. Ryzyka, Zarządowi Banku, Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitetowi ZAP) oraz Komitetowi ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

2.1. Ryzyko płynności

Ryzyko płynności rozumiane jest jako utrata zdolności Banku do terminowego regulowania zobowiązań, do pozyskiwania funduszy na sfinansowanie nieoczekiwanego wycofania depozytów oraz zdolności do generowania przez Bank dodatniego salda przepływów gotówkowych.

Celem Banku w zakresie zarządzania płynnością jest zabezpieczenie płynności Banku oraz utrzymanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów, zapewniającej bezpieczny profil płynności w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich oraz w głównych walutach obcych, a przede wszystkim – dla całkowitej pozycji płynności. Strategię zarządzania ryzykiem płynności określa zatwierdzona przez Radę Nadzorczą Strategia Płynnościowa BOŚ S.A. Strategia określa apetyt Banku na to ryzyko, wyznacza główne kierunki oraz cele ilościowe dla wybranych wielkości i jest integralnym elementem realizowanej przez Bank strategii działania; tolerancja na ryzyko płynności, dostosowana do przyjętego apetytu, została określona w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Polityce w zakresie zarządzania płynnością poprzez obowiązujący w Banku system wewnętrznych limitów i wartości ostrzegawczych.

Płynność w Banku rozpatrywana jest w następującym horyzoncie czasowym: płynność śróddzienna – w ciągu dnia, płynność bieżąca – w okresie do 7 dni; płynność krótkoterminowa – w okresie do 1 miesiąca; płynność średnioterminowa – w okresie powyżej 1 miesiąca do 12 miesięcy; płynność długoterminowa – w okresie powyżej 12 miesięcy.

Podstawowym źródłem finansowania Banku jest systematycznie budowana, zdywersyfikowana baza depozytowa z dużym udziałem stabilnych depozytów od klientów detalicznych (uzupełniona depozytami klientów korporacyjnych i sektora publicznego) oraz wyemitowane obligacje długoterminowe i otrzymane pożyczki od międzynarodowych instytucji finansowych (które dodatkowo stanowią źródło finansowania płynności w walutach obcych; pozostałe niedopasowanie walutowe jest pokrywane transakcjami FX Swap).

Posiadane przez Bank aktywa płynne (nadwyżka płynności), utrzymywane przede wszystkim w postaci charakteryzujących się wysoką płynnością bonów pieniężnych NBP (stanowiących 68% portfela płynnych nieobciążonych papierów wartościowych) oraz obligacji Skarbu Państwa (32%), charakteryzujących się niskim ryzykiem szczególnym. Portfel tych papierów jest uzupełniony gotówką oraz środkami utrzymywanymi w NBP (ponad zadeklarowany poziom rezerwy obowiązkowej). Aktywa płynne (nadwyżka płynności) stanowią bufor dla zabezpieczenia płynności w ewentualnych sytuacjach kryzysowych, tj. istnieje możliwość ich zastawu, upłynnienia w ramach transakcji repo bądź sprzedaży w dowolnym momencie, bez istotnej utraty wartości. Możliwości sprzedaży aktywów płynnych (ryzyko płynności produktu) są systematycznie monitorowane. W analizach tych brane są pod uwagę przede wszystkim: wielkość emisji, obrót rynkowy oraz zmienność ceny kupna / sprzedaży.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowego Banku Polskiego, Bank ma możliwość korzystania z dodatkowych źródeł finansowania w postaci kredytu technicznego i lombardowego w NBP. Jest również operacyjnie przygotowany do wystąpienia do NBP celem uzyskania kredytu refinansowego.

Bank organizuje proces zarządzania ryzykiem płynności w szczególności za pomocą podziału kompetencji organów Banku oraz właściwych komórek organizacyjnych centrali przy wykonywaniu zadań i podejmowaniu decyzji w procesie zarządzania ryzykiem płynności. Komórki organizacyjne są wzajemnie niezależne. Obszary powstawania ryzyka i komórki organizacyjne kontroli ryzyka znajdują się pod nadzorem różnych Członków Zarządu Banku.

Bank wyznacza nadzorcze miary płynności zgodnie z następującymi regulacjami: Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności, Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 roku uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto dla instytucji kredytowych oraz Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/322 z dnia 10 lutego 2016 r. zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 ustanawiające wykonawcze standardy techniczne dotyczące sprawozdawczości nadzorczej instytucji w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto.

Do obecnie obowiązujących norm płynności krótkoterminowej zalicza się współczynniki: M1 (luka płynności krótkoterminowej – różnica pomiędzy sumą wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym a wartością środków obcych niestabilnych) i M2 (współczynnik płynności krótkoterminowej – iloraz sumy wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym do wartości środków obcych niestabilnych) oraz wymóg pokrycia wypływów netto – LCR (relacja aktywów płynnych do wypływów netto (tj. różnicy pomiędzy wypływami a wpływami) przez okres występowania warunków skrajnych, trwający 30 dni kalendarzowych). Natomiast do norm długoterminowych zalicza się współczynniki: M3 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta do aktywów niepłynnych) i M4 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta i środków obcych stabilnych do sumy aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności). Ponadto Bank wyznacza i sprawozdaje do KNF wskaźnik stabilnego finansowania netto (NSFR).

W 2016 roku Bank, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/313 z dnia 1 marca 2016 r. zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 w odniesieniu do dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności, wdrożył i przesyła do NBP w ramach sprawozdawczości obowiązkowej raporty ALMM.

W 2016 roku (analogicznie jak w 2015 roku) nadzorcze miary płynności, tj. miary M1-M4 oraz LCR były wyznaczone codziennie (tj. w każdym dniu roboczym) i pozostawały na bezpiecznym poziomie, znacznie przewyższającym poziomy regulacyjne. Wg stanu na 31 grudnia 2016 roku normy te kształtowały się następująco:

Miara	Wartość na 31.12.2016	Wartość na 31.12.2015
LCR	120%	80%
M1	1 201 mln zł	623 mln zł
M2	1,37	1,24
M3	56,89	38,51
M4	1,28	1,24

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności bieżącej i krótkoterminowej Bank wprowadził następujące miary i narzędzia: (i) aktywa płynne – stanowiące bufor dla oczekiwanych i nieoczekiwanych wypływów w horyzoncie 30 dni; (ii) zapas płynności – który mierzy poziom aktywów płynnych, pomniejszonych o oczekiwane oraz nieoczekiwane wypływy, wyznaczone w terminie 30 dni; (iii) ocenę stabilności bazy depozytowej; (iv) lukę płynności krótkoterminowej (dla PLN, EUR, CHF i USD) – pokazującą poziom niedopasowania w strukturach finansowania w walutach obcych; luka ta przede wszystkim obejmuje przepływy z transakcji na rynku hurtowym oraz z transakcji pochodnych oraz (v) testy warunków skrajnych (pozwalające m.in. na weryfikację możliwości utrzymania płynności w zdefiniowanym w Banku horyzoncie czasowym w poszczególnych scenariuszach). W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności średnio- i długoterminowego Bank wyznacza i monitoruje: (i) lukę płynności kontraktową oraz urealioną (która jest uzupełniana o systematycznie przeprowadzane analizy: stabilności bazy depozytowej, koncentracji bazy depozytowej, wielkości przedpłat kredytów oraz poziomu zrywalności depozytów); (ii) wskaźniki pokrycia aktywów długoterminowych pasywami długoterminowymi; (iii) wskaźnik pokrycia kredytów służących finansowaniu długoterminowych potrzeb klientów najbardziej stabilnymi źródłami finansowania oraz (iv) prognozę zapasu płynności, aktywów płynnych oraz nadzorczych miar płynności. Zgodnie z Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego Bank przeprowadza również pogłębioną analizę płynności długoterminowej. Wyniki przeprowadzanych analiz są wykorzystywane do zarządzania płynnością Banku. Jednocześnie proces opracowywania krótko- i długoterminowych Planów finansowych Banku zawiera ocenę płynności, tak aby zapewnić adekwatną strukturę finansowania i przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

Bank, w opracowywanych analizach płynnościowych, uwzględnia również możliwość niekorzystnej zmiany kursów walut obcych, w szczególności CHF i EUR, potencjalnie mogące powodować zwiększenie potrzeb płynnościowych.

Zgodnie z podpisanymi z kontrahentami aneksami zabezpieczającymi do umów ramowych (Credit Support Annex, CSA) Bank, w przypadku niekorzystnych zmian rynkowych (m.in. kursów walutowych), zobowiązany jest do złożenia dodatkowych depozytów zabezpieczających; w przypadku korzystnych zmian - Bank otrzymuje dodatkowe zabezpieczenie od kontrahentów. Bank nie posiada w umowach z kontrahentami postanowień zmieniających wysokość składanego zabezpieczenia ze względu na zmianę posiadanego ratingu. Oznacza to, iż obniżenie poziomu oceny zdolności kredytowej nie wpływa na wysokość i sposób wyliczenia depozytów zabezpieczających.

W celu oceny skuteczności procesu zarządzania ryzykiem płynności, dla większości z powyższych miar ustalane są limity lub wartości ostrzegawcze w ramach zestawu wewnętrznych limitów ryzyka płynności, których struktura ma charakter hierarchiczny (tzn. ustalane są na poziomie Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami). Obowiązujące limity i wartości ostrzegawcze podlegają systematycznym przeglądom, tak aby pozwalały na skuteczne monitorowanie płynności. Limity i wartości ostrzegawcze określają ramy dla tolerancji Banku w zakresie płynności i są zgodne z przyjętym przez Bank apetytem na to ryzyko. Kształtowanie odpowiedniego profilu ryzyka płynności wspierane jest poprzez uwzględnienie kosztu płynności w ramach obowiązującego w Banku systemu cen transferowych.

Ponadto Bank posiada zatwierdzony przez Zarząd Banku Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych, który określa potencjalne źródła pogorszenia / utraty płynności, zasady postępowania i kompetencje w sytuacjach awaryjnych, mających na celu oszacowanie horyzontu przetrwania oraz możliwości i kosztów przywrócenia stanu stabilnej płynności. Plan ten, oprócz analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych (której założenia są zgodne z przeprowadzanymi testami warunków skrajnych), zawiera także mierzalne i niemierzalne symptomy wyprzedzające sytuacje awaryjne, powalające na systematyczne monitorowanie źródeł powstawania sytuacji kryzysowych w zakresie płynności. Analizy scenariuszowe płynności w sytuacjach awaryjnych oraz testy warunków skrajnych obejmują trzy rodzaje scenariuszy: (1) kryzys wewnętrzny - jego źródłem jest utrata zaufania do Banku przez uczestników rynku (tzw. „run na Bank”), zmniejszenie dostępności finansowania, zmaterializowanie się ryzyka koncentracji oraz obniżenie ratingu Banku; (2) kryzys zewnętrzny - zakłada materializację ryzyka walutowego, wzrost stóp procentowych, kryzys na rynkach finansowych i ewentualne efekty drugiej rundy oraz (3) kryzys mieszany – stanowi połączenie elementów zarówno kryzysu wewnętrznego jak i zewnętrznego. Dokonywane stress testy pozwalają na identyfikację czynników, których materializacja może generować w Banku ryzyko płynności oraz opracowanie działań koniecznych do podjęcia, w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych. Bank w ramach dokonywanych analiz przeprowadza również analizę wrażliwości na poszczególne czynniki generujące ryzyko płynności oraz testy odwrócone. Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych jest systematycznie weryfikowany i aktualizowany, tak aby gwarantował operacyjne przygotowanie Banku do uruchomienia potencjalnych działań podejmowanych w sytuacji zagrożenia płynności. Analiza scenariuszowa płynności w sytuacjach awaryjnych jest opracowywana w trybie półrocznym, a testy warunków skrajnych – w okresach miesięcznych. Wynioski z przeprowadzanych testów są uwzględniane w bieżącym zarządzaniu płynnością i ryzykiem płynności, a także w strukturze aktywów i pasywów.

Testy wykonane w 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku, pokazują, że Bank posiada stabilną sytuację płynnościową, a posiadane aktywa płynne (nadwyżka płynności) pozwalają na przetrwanie założonych scenariuszy, w których Bank zakłada przeżycie w określonym horyzoncie czasowym.

Stosowane przez Bank miary i narzędzia podlegają cyklicznym przeglądom i są systematycznie aktualizowane, co służy lepszemu odwzorowaniu profilu płynności. W 2016 roku Bank w ramach wdrażania postanowień Rekomendacji C KNF dotyczącej zarządzania ryzykiem koncentracji dokonał przeglądu metodologii uwzględniania koncentracji w kalkulacji środków stabilnych. Proces monitorowania płynności i ryzyka płynności w Banku jest wspierany przez dedykowany system informatyczny (w szczególności w zakresie generowania kontraktowej i urealnionej luki płynności).

Wyniki analizy ryzyka płynności, wraz z wynikami testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz - w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku, Komitetu ds. Ryzyka.

W 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku sytuacja płynnościowa Banku była systematycznie monitorowana i pozostawała na bezpiecznym poziomie, a rozwój akcji kredytowej – ściśle skorelowany ze źródłami pozyskania finansowania. Bank dokonał bezpiecznego refinansowania euroobligacji w kwocie 250 mln EUR za pomocą środków od klientów detalicznych i korporacyjnych. Kontynuowany od 2015 r. wzrost udziału depozytów od klientów detalicznych w źródłach finansowania oraz wzrost kapitałów własnych Banku (w wysokości 400 mln zł), jako stabilne finansowania, miały pozytywny wpływ na miary płynności zarówno krótko- jak i długoterminowe.

2.2. Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy, wartość ekonomiczną kapitału własnego oraz wartość bieżącą posiadanych dłużnych papierów wartościowych i transakcji IRS. Ryzyko stopy procentowej występuje zarówno w księdze bankowej jak i handlowej.

2.2.1. Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

Głównym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest dążenie do stabilizacji i optymalizacji wyniku odsetkowego (WO), przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK).

W tym celu Bank wykorzystuje dwa narzędzia: posiadany portfel inwestycyjny oraz transakcje pochodne, dokonywane w ramach rachunkowości zabezpieczeń. Budowany w księdze bankowej portfel inwestycyjny powinien między innymi przyczynić się do zabezpieczenia wyniku odsetkowego, generowanego na kapitałach własnych Banku, jak również stabilnej części niewrażliwych na zmianę stopy procentowej osadów na rachunkach bieżących. Z drugiej strony portfel ten powoduje zmienność kapitału z aktualizacji wyceny.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej. Jej celem jest zabezpieczenie wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu, stanowiących część portfela obligacji dostępnych do sprzedaży. Przeprowadzone transakcje zabezpieczające IRS ograniczają fluktuacje kapitału pod wpływem zmian stóp procentowych.

Proces monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest wspierany przez dedykowany system informatyczny, za pomocą którego Bank w szczególności wyznacza / przeprowadza: (i) lukę przeszacowania (*repricing gap*), prezentującą wartości aktywów, pasywów i pozycji bilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych w okresach wymagalności / zapadalności bądź przeszacowania, (ii) symulację wyniku odsetkowego – analizę dynamiczną, odzwierciedlającą projekcję WO w zadanych przedziałach czasowych, w oparciu o przyjęte scenariusze rozwoju Banku, jak również założenia odnośnie kształtowania się czynników rynkowych, (iii) symulację wartości bieżącej (*net present value, NPV*), prezentującą wartości zdyskontowane, według zadanych parametrów rynkowych, wszystkich przepływów pieniężnych; w oparciu o analizy NPV wyznaczone są miary BPV oraz WEK, (iv) szoki cenowe pod analizę ryzyka bazowego, których celem jest oszacowanie wpływu na wynik odsetkowy zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów, których oprocentowanie oparte jest o różne stawki bazowe, (v) analizę ryzyka krzywej dochodowości, której celem jest oszacowanie wpływu na wartość ekonomiczną kapitału własnego nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości, (vi) analizę ryzyka opcji klienta, której celem jest oszacowanie wpływu na wynik finansowy Banku realizowanych przez klientów opcji wbudowanych w produkty odsetkowe oraz (vii) testy warunków skrajnych. Zgodnie z Rekomendacją G Bank monitoruje ryzyko stopy procentowej poprzez ocenę jego komponentów, tj. ryzyko przeszacowania, ryzyko opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości.

W I kwartale 2016 roku zakończył się przegląd metodologii monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej, którego celem było m.in. uwzględnienie ujemnych stóp procentowych i możliwości obniżenia się oprocentowania poniżej 0 dla poszczególnych produktów wrażliwych na ryzyko stopy procentowej.

Wpływ zmiany stóp procentowych na wynik odsetkowy (WO, zmiany o ± 100 p.b.) oraz na wartość ekonomiczną kapitału (WEK, zmiany o ± 200 p.b.) zostały przedstawione w poniższej tabeli.

(w tys. zł)	WEK		WO	
	-200 p.b.	+200 p.b.	-100 p.b.	+100 p.b.
31.12.2016	-42 584	-23 709	-54 563	36 939
31.12.2015*	-65 948	-18 497	-42 048	27 495
Zmiana	23 364	-5 212	-12 515	9 444

* w związku z aktualizacją metodologii wyznaczania miar w marcu 2016 r. (przede wszystkim w zakresie uwzględniania ujemnych stóp procentowych) dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii.

W 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku, powyższe miary znajdowały się w ramach limitów/wartości ostrzegawczych.

Asymetryczny wpływ zmian stóp procentowych na WO i WEK wynika z charakterystyki oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w tym m.in. ograniczenia wzrostu oprocentowania kredytów (do 2-krotności stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego, powiększonej o 7 punktów procentowych) oraz w ograniczenia spadku poszczególnych źródeł finansowania do poziomu 0, przy ujemnych rynkowych stopach procentowych.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. W księdze bankowej badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian:

- 1) stóp procentowych na: (i) wynik odsetkowy (WO), (ii) wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK), (iii) na portfel w księdze bankowej: papierów wartościowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, dłużnych papierów wartościowych, transakcji IRS oraz FX swap:
 - a) scenariusze równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych o ± 100 p.b. : ± 500 p.b.,
 - b) scenariusze spłaszczenia, wygięcia i wystromienia krzywych stóp procentowych
 - c) kursów walutowych na WO oraz WEK - scenariusze zmiany kursów walutowych o $\pm 5\%$ i o $\pm 20\%$,
- 2) stóp procentowych i kursów walutowych łącznie na WO oraz WEK – scenariusze łącznych zmian kursów walutowych o $\pm 10\%$ oraz stóp procentowych o ± 100 p.b.

Wyniki analiz pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność w księdze bankowej Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej, wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku.

W procesie szacowania kapitału wewnętrznego Banku, uwzględnia się ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Na dzień 31 grudnia 2016 roku ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 42,6 mln zł (w wysokości WEK). Na dzień 31 grudnia 2015 roku przedmiotowe ryzyko również było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 52,5 mln zł.

2.2.2. Ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej jest uzyskanie w tym obszarze działalności, zakładanego w planie finansowym wyniku finansowego, przy akceptowalnej ekspozycji Banku na przedmiotowe ryzyko oraz minimalizacja jego negatywnych skutków z tytułu posiadanych w księdze handlowej instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Zgodnie ze strategią Banku, działalność w księdze handlowej uzupełnia działalność w księdze bankowej. Bank monitoruje ryzyko w księdze handlowej stosując następujące zasady: 1) prowadzi działalność handlową na poziomie znaczącym, przy czym działalność ta pełni rolę uzupełniającą w stosunku do innych obszarów funkcjonowania Banku; 2) do księgi handlowej są kupowane jedynie płynne instrumenty, umożliwiające zamknięcie ryzyka w przypadku przekroczenia obowiązujących limitów; 3) ryzyko generowane w księdze handlowej jest systematycznie monitorowane, a jego poziom jest kontrolowany i ograniczany za pomocą limitów; 4) Zarząd Banku, w sytuacji dużej niepewności na rynkach finansowych, może podjąć decyzje o przejściowym, znaczącym ograniczeniu działalności handlowej.

W BOŚ S.A., w celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wykorzystuje się: (i) model wartości zagrożonej (model VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność stóp procentowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) BPV (tzn. wrażliwość papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej przy zmianie stóp procentowych o 1 p.b.), (iii) system limitów oraz (iv) testy warunków skrajnych.

Wartość VaR stopy procentowej w księdze handlowej oraz wpływ testu warunków skrajnych na portfel handlowy zmiany o ± 200 p.b., w okresach rocznych, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych ± 200 p. b.	
	średnia	max	Min	na datę	na datę	
31.12.2016	484	1 388	61	381	-8 522	
31.12.2015	596	2 404	102	1 061	-6 325	

W celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej Bank, raz na miesiąc przeprowadza analizę back-testing, kalkulowaną poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR, z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limit BPV dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, obowiązujący zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia, osobno dla pozycji w papierach dłużnych i dla IRS oraz łącznie dla tych instrumentów,
- 3) limity maksymalnej dziennej, dwudniowej i ciągniętej miesięcznej straty na aktywach w portfelu handlowym.

Kalkulowanie i monitorowanie poziomu wykorzystania poszczególnych limitów jest przeprowadzane wg stanu na każdy dzień roboczy, a w odniesieniu do limitów BPV – również w ciągu dnia oraz systematycznie raportowane kadrze zarządzającej.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka.

W księdze handlowej badany jest wpływ skrajnie niekorzystnych zmian poziomu rynkowych stóp procentowych na wynik Banku oraz zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych na poziom VaR zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

1. historyczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych (w tym grube ogony oraz spread),
 - b) wygięcie krzywych stóp procentowych,
 - c) zmiana nachylenia krzywych stóp procentowych,
2. parametryczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych,
 - b) wzrost zmienności stóp procentowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji stóp procentowych.

Scenariusze warunków testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki tej analizy pokazują, iż, przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność w portfelu handlowym Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej jest na bieżąco monitorowane, a informacja w ramach raportów dziennych jest przekazywana Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP. Wyniki analizy w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego, w cyklach miesięcznych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach kwartalnych dla Rady Nadzorczej Banku, Komitetu ds. Ryzyka. Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

2.3. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe rozumiane jest jako potencjalny negatywny wpływ zmian kursów walutowych na wynik finansowy Banku.

Celem Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w księdze bankowej jest nieutrzymywanie otwartych indywidualnych pozycji. Ekspozycje walutowe, wynikające z działalności prowadzonej w ramach księgi bankowej, są systematycznie transferowane do Departamentu Skarbu tego samego dnia lub najpóźniej – następnego dnia roboczego.

Głównymi pozycjami walutowymi Banku są pozycje w PLN, USD, EUR i CHF.

W Banku istnieje uspołniony system zarządzania ryzykiem walutowym. Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych w księdze handlowej (bilansowych i pozabilansowych), podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, stosuje się: (i) model wartości zagrożonej (VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność kursów walutowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy oraz system limitów wewnętrznych, (ii) system limitów oraz (iii) testy warunków skrajnych.

Wartość VaR dla otwartych pozycji walutowych Banku, w okresach rocznych oraz wpływ testu warunków skrajnych na portfel handlowy wzrostu lub spadku kursów walutowych o 30%, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią i na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych wzrost/spadek kursów walutowych o 30%.	
	Średnia	max	Min	na datę	na datę	na datę
31.12.2016	180	763	4	90	-2 629	
31.12.2015	139	703	4	111	-3 050	

Bank, w celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej, raz w miesiącu przeprowadza analizy back-testing, poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka walutowego w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limity kwotowe na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut, obowiązujące zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia,
- 3) limity straty dziennej i ciągniętej miesięcznej z tytułu transakcji wymiany walut.

Kontrola wykorzystania ww. limitów przeprowadzana jest każdego dnia roboczego, a w odniesieniu do limitów na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut Banku – również w ciągu dnia. Informacje o poziomie wykorzystania poszczególnych limitów są systematycznie raportowane kierownictwu BOŚ S.A.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka walutowego w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. Badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian kursów walutowych w stosunku do PLN i kursów krzyżowych par walutowych EUR/USD i EUR/CHF na wynik z pozycji wymiany oraz zmian zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami kursów walutowych na poziom VaR, zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

1. historyczne:
 - a) historyczny wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN (w tym grube ogony),
 - b) wzrost/spadek kursów krzyżowego EUR/CHF oraz EUR/USD.
2. parametryczne:
 - a) wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN o 30%,
 - b) wzrost zmienności kursów walutowych,

- c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji kursów walutowych.

Scenariusze warunków testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki analizy stress-testing pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji, działalność Banku w zakresie ryzyka walutowego utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Ryzyko walutowe w księdze handlowej jest na bieżąco monitorowane, a informacja w ramach raportów dziennych jest przekazywana Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP. Wyniki analizy w zakresie ryzyka walutowego w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego, w cyklach miesięcznych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach kwartalnych dla Rady Nadzorczej Banku i Komitetu ds. Ryzyka. Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

3. RYZYKO OPERACYJNE I BRAKU ZGODNOŚCI

3.1. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne zostało w Banku zdefiniowane jako możliwość wystąpienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub ze zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne. W zakres ryzyka operacyjnego nie włącza się ryzyka reputacji i strategicznego.

Bieżące i systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym w Banku było realizowane z wykorzystaniem modelu zbudowanego w oparciu o metody jakościowe i ilościowe, przede wszystkim nastawionego na działania prewencyjne, ograniczające ekspozycję Banku na przedmiotowe ryzyko. W szczególności odbywało się to poprzez:

- 1) organizację procesów w sposób ograniczający powstawanie zagrożeń z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 2) monitorowanie wielkości objętych limitami na ryzyko operacyjne, w szczególności stopnia wykorzystywania przyjętych limitów tolerancji i apetytu na ryzyko operacyjne,
- 3) okresowe przeglądy ryzyka operacyjnego, oparte na modelach samooceny,
- 4) gromadzenie informacji w bazie zdarzeń ryzyka operacyjnego wykorzystywanych do monitorowania ryzyka operacyjnego oraz pomiaru i szacowania strat z tytułu zdarzeń ryzyka operacyjnego,
- 5) monitorowanie poziomu ryzyka operacyjnego za pomocą wdrożonej metodyki kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 6) przeprowadzanie okresowych testów warunków skrajnych dla potencjalnych strat z tytułu zdarzeń ryzyka operacyjnego oraz wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 7) monitorowanie ryzyka współpracy z podmiotami zewnętrznymi, w szczególności w zakresie usług outsourcingowych,
- 8) bieżące, sprawne rozwiązywanie problemów wynikających z zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego tak, aby nie miały one istotnego wpływu na działalność Banku,
- 9) regularne raportowanie z zakresu ryzyka operacyjnego, obejmujące w szczególności poziom i profil ryzyka operacyjnego, poziom wykorzystania limitów na ryzyko operacyjne oraz wielkość strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego.

Mając na uwadze stopień rozwoju systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, Bank oblicza wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego przy zastosowaniu metody standardowej.

W ramach działań usprawniających organizację systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku, w 2016 roku dokonano przeglądu i nowelizacji Polityki zarządzania ryzykiem operacyjnym w BOŚ S.A., a także przeglądu Zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym w BOŚ S.A., pod kątem m.in. weryfikacji efektywności systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz zgodności z rekomendacjami nadzoru finansowego i dobrymi praktykami rynkowymi.

W Banku rozpoczęto cykl szkoleń e-learningowych z ryzyka operacyjnego dotyczących zasad funkcjonowania bazy zdarzeń ryzyka operacyjnego oraz systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym w BOŚ S.A. Docelowo obowiązkowym szkoleniem zostaną objęci użytkownicy aplikacji OPRISK! (ok. 400 użytkowników) oraz wszyscy pracownicy Banku, łącznie z kadrą menedżerską oraz Członkami Zarządu Banku.

W 2016 roku zrealizowano także szereg zadań w ramach organizacji systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym m.in. (1) ustalono i zatwierdzono limity apetytu oraz tolerancji na ryzyko operacyjne

na 2016 rok, (2) okresowo monitorowano wykorzystanie obowiązujących limitów na ryzyko operacyjne, (3) oszacowano kapitał wewnętrzny z tytułu ryzyka operacyjnego na 2016 rok w oparciu o dedykowany model wewnętrzny, (4) opracowano Mapę ryzyka operacyjnego na 2016 rok na podstawie przeglądów obejmujących wszystkie komórki organizacyjne Centrali Banku, (5) dokonano przeglądu monitorowanych kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego - KRI, (6) dokonano oceny istotności podmiotów zależnych w Grupie Kapitałowej BOŚ S.A. w zakresie generowanego ryzyka operacyjnego, (7) dokonano oceny ryzyka współpracy z podmiotami zewnętrznymi świadczącymi usługi outsourcingowe.

Informacja z zakresu ryzyka operacyjnego jest częścią okresowej informacji zarządczej.

W 2016 roku nie odnotowano zdarzeń w zakresie ryzyka operacyjnego, które istotnie wpłynęłyby na bezpieczeństwo funkcjonowania Banku. W stosunku do zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego podejmowano działania wyjaśniające oraz ograniczające potencjalne straty.

3.2. Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako skutki nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych i przyjętych przez Bank standardów postępowania. Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności jest:

- przeciwdziałanie możliwości wystąpienia sankcji prawnych, strat finansowych lub utraty reputacji, które mogą być konsekwencją niezastosowania się do przepisów prawa, przepisów wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania,
- utrwalanie wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z prawem, uczciwej, rzetelnej, przyjaznej dla otoczenia wiarygodnej i odpowiedzialnej biznesowo.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności w Banku obejmuje w szczególności następujące obszary:

- zapobieganie prowadzeniu w Banku działalności niezgodnej z prawem, w tym przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,
- ochronę informacji,
- wdrażanie i monitorowanie przestrzegania standardów etycznych,
- zapewnienie przestrzegania przez pracowników Banku zasad realizacji transakcji własnych,
- przyjmowanie lub przekazywanie korzyści i prezentów,
- prowadzenie działalności reklamowej i marketingowej,
- oferowanie produktów,
- skargi i reklamacje klientów,
- zarządzanie konfliktami interesów.

W 2016 r. nastąpiły zmiany systemowe w zarządzaniu ryzykiem braku zgodności związane z utworzeniem samodzielnej komórki ds. zgodności – Biura Zgodności i przejęciem nowych zadań, w szczególności związanych z realizacją obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy.

W 2016 r. nie odnotowano zdarzeń, które w sposób istotny wpłynęłyby na poziom ryzyka braku zgodności. Bank koncentrował swoje działania na zapobieganiu wystąpieniu ryzyka braku zgodności, m.in. poprzez propagowanie przestrzegania norm i standardów etycznych wynikających z Kodeksu Etyki Banku Ochrony Środowiska S.A. oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania.

IV. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE

1. OCENA ZARZĄDZANIA ZASOBAMI FINANSOWYMI

Zarządzanie zasobami finansowymi jest podstawowym elementem działalności operacyjnej Banku. Polega ono na takim kształtowaniu wielkości oraz struktury bilansu, tj. aktywów, pasywów oraz pozycji pozabilansowych, które pozwalają na osiągnięcie równomiernego strumienia dochodów przy równoczesnym utrzymaniu wymaganego poziomu bezpieczeństwa prowadzonej działalności. Polityka zarządzania aktywami i pasywami Banku kształtowana jest przez Zarząd Banku oraz przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Podstawowymi miernikami zdolności BOŚ S.A. do regulowania zobowiązań jest poziom płynności i adekwatności kapitałowej. Bank, z odpowiednim wyprzedzeniem, podejmował decyzje dotyczące pozyskania długoterminowych środków oraz zwiększenia stabilności bazy depozytowej, zapewniające odpowiednią strukturę bilansu i umożliwiające bezpieczną realizację Planu finansowego.

Struktura zapadalności/wymagalności aktywów i pasywów zapewnia Bankowi zdolność do realizacji swoich zobowiązań oraz finansowania swego rozwoju. W analizowanym okresie jej rozwój odbywał się przy bezpiecznym poziomie współczynnika wypłacalności.

Na jakość zarządzania bilansem, a tym samym również na realizację zobowiązań Banku, wpływ ma również sposób zarządzania głównie ryzykiem stopy procentowej oraz ryzykiem walutowym. Sposób zarządzania tymi ryzykami oraz ich monitorowanie wskazują, iż Bank posiada zdolność do wywiązywania się z zaciągniętych zobowiązań na odpowiednim poziomie.

2. UZALEŻNIENIE OD PARTNERÓW

W analizowanym okresie Bank nie posiadał klientów, których udział osiągałby co najmniej 10% przychodów ze sprzedaży.

3. TRANSAKCJE Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI

Opis transakcji z podmiotami powiązanyimi został zamieszczony w nocie 49 Roczego Jednostkowego Sprawozdania Finansowego Banku Ochrony Środowiska S.A.

4. SEZONOWOŚĆ LUB CYKLICZNOŚĆ

W działalności BOŚ S.A. nie występują istotne zjawiska podlegające wahaniom sezonowym lub mające charakter cykliczny.

5. INFORMACJE O UMOWACH BANKU

5.1. Umowy znaczące

BOŚ S.A. nie zawarł umowy o wartości przekraczającej 10% kapitałów własnych w 2016 r., za wyjątkiem zawartej z NFOŚiGW (raport bieżący nr 39/2016) w dniu 24 czerwca umowy objęcia akcji BOŚ S.A. serii U za kwotę 200 mln zł w ramach podwyższenia kapitału zakładowego BOŚ S.A.

5.2. Umowy z Bankiem Centralnym i organami nadzoru

Umowy zawarte z Bankiem Centralnym i organami nadzoru od 2015 r.:

- Umowa z NBP z dnia 7 kwietnia 2015 r. w sprawie prowadzenia rachunku i konta depozytowego bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP oraz przeprowadzanie operacji na papierach wartościowych w systemie SKARBNET4.;
- Umowa z NBP z dnia 23 kwietnia 2015 r. o udzielanie kredytu technicznego i przenoszenie praw z papierów wartościowych;
- Umowa z NBP z dnia 23 kwietnia 2015 r. o udzielanie kredytu lombardowego i o zastaw zabezpieczający ten kredyt;
- Umowa z NBP z dnia 8 grudnia 2015 r. w sprawie wykorzystywania poczty elektronicznej do przekazywania przez banki do Narodowego Banku Polskiego danych lub informacji statystycznych przy użyciu pakietu ochrony kryptograficznej NBP-HEART.

W 2016 r. Bank nie podpisał żadnej nowej umowy z NBP.

5.3. Umowy o dokonanie badań sprawozdań finansowych

Umowa zawarta w dniu 6 lipca 2015 r. z Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k

Przedmiotem umowy jest przeprowadzenie przeglądów półrocznych i badań sprawozdań finansowych Banku i Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. za lata 2015 – 2017.

5.4 Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych

Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych, spółki Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. wypłacone lub należne za rok obrotowy zostało zamieszczone w nocie nr 53 Roczno Jednostkowego Sprawozdania Finansowego BOŚ S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 r.

6. CZYNNIKI I NIETYPOWE ZDARZENIA

W 2016 r. nie wystąpiły nietypowe zdarzenia mające znaczący wpływ na wyniki finansowe BOŚ S.A.

7. INFORMACJA O POSTĘPOWANIACH SĄDOWYCH

Na dzień 31 grudnia 2016 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. występował:

- jako powód w 1 544 sprawach na łączną kwotę: 111,1 mln zł,
- jako pozwany w 43 sprawach na łączną kwotę: 37,6 mln zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. Bank nie prowadził sprawy, której wartość stanowi co najmniej 10% kapitałów własnych.

8. ZMIANY W PODSTAWOWYCH ZASADACH ZARZĄDZANIA

W 2016 r. nie wystąpiły zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Bankiem.

9. INFORMACJA O DYWIDENDZIE

W 2016 r. nie była wypłacona ani zadeklarowana dywidenda.

10. INFORMACJE O WARTOŚCI PRZYJĘTYCH PRZEZ BANK ZABEZPIECZEŃ

Na koniec grudnia 2016 r. wartość wszystkich przyjętych przez Bank zabezpieczeń, z pominięciem weksli in blanco, wyniosła 55 428,3 mln zł. Około 70,1% wszystkich zabezpieczeń stanowiły hipoteki, w kwocie 38 866,6 mln zł. Ustanowione zastawy o wartości 10 598,6 mln zł stanowiły 19,1% wszystkich zabezpieczeń. Gwarancje lub poręczenia stanowiły 5,3%. Kolejnymi, największymi wartościowo przyjmowanymi rodzajami zabezpieczeń były: ubezpieczenia kredytu w instytucji w kraju OECD 2,7% i wpłaty na rachunek Banku 1,1% ogółu zabezpieczeń, natomiast przeniesienia prawa własności rzeczy ruchomej stanowiły 0,5%. Pozostałe rodzaje zabezpieczeń nie przekraczają 0,5% ogółu zabezpieczeń.

11. GŁÓWNE INWESTYCJE

W 2016 r. nakłady inwestycyjne wyniosły w Banku 19,1 mln zł.

Bank realizuje dwadzieścia jeden projektów, które wynikają z inicjatyw o charakterze biznesowym, usprawniającym lub rozwojowym, jak również z konieczności dostosowania Banku do wymogów prawnych lub regulacyjnych instytucji nadzorczych.

Wśród realizowanych projektów o charakterze prawno-regulacyjnym najistotniejsze to projekty dostosowujące Bank do obowiązujących wymogów formalnych:

- MSSF9, którego celem jest dostosowanie Banku do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej nr 9.
- CZAD BIK Częstsza aktualizacja danych przekazywanych do BIK, którego celem jest dostosowanie Banku do zmian wynikających z nowelizacji Prawa Bankowego, w szczególności Art. 105 ust.4i, dotyczącego częstszego informowania instytucji utworzonych na podstawie ust. 4 PB o całkowitej spłacie zobowiązań, ich wygaśnięciu, stwierdzeniu nieistnienia zobowiązania, korekcie jego wysokości oraz o nowo powstałych zobowiązaniach klienta i ich aktualizacji.

- dające ramy prawne prowadzenia postępowania przymusowej restrukturyzacji banków umożliwiające szybką restrukturyzację podmiotu zagrożonego niewypłacalnością w celu minimalizacji ryzyka destabilizacji sektora finansowego i w konsekwencji gospodarki krajowej lub globalnej.

Wśród projektów o charakterze biznesowym, związanych ze zwiększeniem efektywności działania i utrzymaniem ciągłości działania Banku, najistotniejsze to:

- Projekt Pivotal, który dotyczy wdrożenia nowych funkcjonalności w systemie Pivotal, wspierającym pracę Departamentu Restrukturyzacji i Windykacji Klienta Korporacyjnego;
- Projekt mający na celu wdrożenie sprzedażowo – transakcyjnego Call Center, którego funkcjonalność zapewni pełną obsługę klientów pionu detalicznego;
- Projekty dotyczące unowocześnienia bankowości elektronicznej (internetowej oraz mobilnej) dla klientów detalicznych i korporacyjnych;
- Projekt „Klient zamożny”, którego głównym celem jest budowa struktury do obsługi klienta zamożnego oraz przygotowanie dedykowanej dla tego segmentu oferty produktowej, w tym produktów inwestycyjnych;
- Projekt mający na celu poprawę i zwiększenie efektywności procesu kredytowego dla klientów korporacyjnych.

Inwestycje Domu Maklerskiego BOŚ S.A. były związane głównie z rozwojem systemów i infrastruktury teleinformatycznej, w tym zapewnieniem bezpieczeństwa systemów transakcyjnych oraz utrzymania wysokiego standardu obsługi klientów na rynku instrumentów finansowych jak i na rynku towarowym, jak również wdrażaniem Wytycznych KNF w dotyczących zarządzania obszarami technologii informacyjnej i bezpieczeństwa środowiska teleinformatycznego.

12. PRACOWNICY

12.1. Szkolenia

Rozwój kompetencji pracowników Banku koncentrował się na kompetencjach biznesowych wspierających realizację Strategii Rozwoju Banku Ochrony Środowiska S.A. na lata 2016-2020, kompetencjach z dziedziny ochrony środowiska oraz dostosowaniu działań Banku do wymogów nadzorczych.

W podnoszeniu kompetencji zawodowych w 359 szkoleniach stacjonarnych udział wzięło 2 005 uczestników (3 607 osobodni), w tym w grupowych 1 825 i 180 w szkoleniach indywidualnych. Szkoleniami zewnętrznymi objęto 907 uczestników.

W ramach poszerzania specjalistycznej wiedzy merytorycznej, biznesowej, technologicznej oraz ekologicznej zrealizowano szkolenia:

- w obszarze rynku korporacyjnego w zakresie: wiedzy o produktach rozliczeniowych, kredytowych, faktoringu - bezpiecznej formy finansowania w ramach Akademii Faktoringu; programów priorytetowych NFOŚiGW w obszarze poprawy jakości powietrza, ochrony atmosfery, gospodarowania odpadami oraz gospodarki wodno-ściekowej; branży ekologicznej - zasad finansowania projektów proekologicznych- technologii, otoczenia rynkowego, projektów; programu rozwoju w zakresie ekowiedzy; kredytów preferencyjnych z dopłatami ARiMR do oprocentowania; bazy wiedzy o procesie kredytowym - regulacjach w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym oraz systemach informatycznych wspierających proces; metodyki oceny ryzyka finansowego projektów inwestycyjnych, wymogów zabezpieczenia ryzyka kredytowego dla transakcji bilateralnych; sprzedaży produktów skarbowych klientom korporacyjnym, wytycznych świadczenia usług maklerskich na rynku OTC instrumentów pochodnych, nowych wymogów MiFID II & MiFIR;
- w obszarze rynku detalicznego w zakresie wiedzy: obsługi mikroprzedsiębiorstw, elementów analizy małych firm; produktowo - inwestycyjnej TFI IPOPEMA, AGIO TFI; oferty dla NGO; ubezpieczeń dla osób fizycznych wykonujących czynności agencyjne; kursów walutowo- złotych, wprowadzania do obiegu nowego banknotu o nominale 500 zł;
- w zakresie wymogów nadzorczych, ryzyka koncentracji, ryzyka operacyjnego i ograniczania strat z tytułu ryzyka operacyjnego, zarządzania modelami ryzyka i ryzyka modeli w kontekście Rekomendacji W i wymagań unijnych, zapewnienia zgodności instytucji finansowych wdrażających regulacje FATCA;
- w zakresie bezpieczeństwa banku: przeciwdziałania praniu pieniędzy, fraudów wewnętrznych w instytucjach finansowych - nadużyć, oszustw, wyłudzeń i kradzieży; wiedzy ADO/ABI, zmian w ochronie danych osobowych, nowej regulacji przetwarzania danych osobowych - General Data Protection Regulation; przygotowania do wdrożenia ogólnego rozporządzenia UE o ochronie danych osobowych, ochrony danych osobowych w instytucjach finansowych i tajemnic: ubezpieczeniowej,

bankowej; bezpieczeństwa banków; technicznych aspektów przestępczości teleinformatycznej; ataku i ochrony stacji roboczych, usług płatniczych;

- w obszarze zagadnień informatycznych: administracji serwerem, SQL oraz związanych z umiejętnością automatyzowania zadań w aplikacji MS Excel, MS Access (szkoleń dofinansowanych ze środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego).

W ramach rozwoju kompetencji sprzedażowych z uwzględnieniem standardów jakości obsługi klienta zrealizowano warsztaty:

- w obszarze rynku korporacyjnego: rozwijające kompetencje w zakresie negocjacji w biznesie oraz profesjonalnej obsługi klienta w Centrum Wsparcia dla klientów korporacyjnych,
- w obszarze rynku detalicznego: budowanie relacji międzyzespołowych, warsztaty doskonalące umiejętności sprzedażowe- treningi telefonicznego umawiania spotkań, doskonalenie jakości obsługi klienta; techniki sprzedaży oraz treningi sprzedaży w miejscu pracy z elementami wiedzy produktowej, coaching indywidualny (umiejętności sprzedażowe, jakość obsługi),

W ramach działań związanych z rozwojem funkcji personalnej zrealizowano:

- cykl szkoleń adaptacyjnych dla nowych pracowników obszaru rynku: detalicznego, korporacyjnego oraz Centrali Banku,
- program rozwoju kompetencji menedżerskich: menedżerskie narzędzia wspierania pracowników w realizacji celów-treningi umiejętności zarządzania zespołem; w ramach szkoły menedżerów-trening umiejętności negocjacyjnych, szkolenie rozwojowe- budujemy silny zespół,
- warsztaty: zorientowanie na zmiany, strategie komunikacji interpersonalnej.

Ze szkoleń e-learningowych skorzystało łącznie 700 osób przy czym wiele osób brało udział w kilku lub kilkunastu szkoleniach i w takim ujęciu liczba uczestników szkoleń e-learning to 4 797. Tematy obejmowały znajomość m.in.: produktów, standardów jakości obsługi klienta, zagadnień dot. ryzyka operacyjnego, etyki bankowej, etc.

12.2. Program opcji menedżerskich

W 2011 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie wyraziło zgodę na przeprowadzenie przez Bank trzyletniego programu tzw. opcji menedżerskich („Program”), obejmującego lata: 2012, 2013 i 2014. W 2015 r. nastąpiło rozliczenie ostatniej transzy Programu – za 2014 r. W roku sprawozdawczym Program nie był kontynuowany.

W ramach Programu kluczowa kadra menedżerska Grupy BOŚ S.A. mogła nabyć prawa do bezpłatnego otrzymania warrantów uprawniających do nabycia akcji Banku Ochrony Środowiska S.A. po cenie nominalnej wynoszącej 35 zł. Program był skierowany do maksymalnie 200 osób. Program składał się z trzech serii warrantów (odpowiednio na lata 2012, 2013 i 2014), przy czym maksymalna liczba warrantów oferowanych za dany rok nie mogła przekroczyć 200 tysięcy. Warranty były proponowane do nabycia osobom uprawnionym odrębnie w ramach każdej serii warrantów. Jeden warrant uprawniał do nabycia jednej akcji Banku Ochrony Środowiska S.A. Warunkiem przyznania praw do warrantów było osiągnięcie określonych warunków rynkowych związanych z kursem akcji Banku, warunków świadczenia usług oraz spełnienia nierynkowych warunków związanych z dokonaniem (zysk na akcję oraz cele indywidualne). W związku z niespełnieniem w 2012 r. warunku kursu akcji i warunku zysku netto na akcję, Program za 2012 r. nie został zrealizowany.

W 2013 r. dokonano modyfikacji Programu, której celem było utrzymanie wysokiej motywacji do realizacji zadań indywidualnych, a przez to do długoterminowego budowania wartości Banku oraz złagodzenie negatywnego wpływu na powodzenie Programu elementów niezależnych od menedżerów. Program za 2013 r. zakończył się sukcesem. W 2014 r. po sprawdzeniu spełnienia warunków określonych w regulaminie, warunkowo ustalono prawa 105 osób uprawnionych w ramach Grupy BOŚ do 200 000 warrantów serii B, w tym 90 osób w Banku do 164 400 warrantów, z czego 15 720 warrantów - z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.). W Dniu Oferty, tj. 28 listopada 2014 r., Bank zaproponował objęcie ustalonej liczby warrantów osobom uprawnionym. Termin wykonania praw do objęcia akcji serii S przez posiadaczy warrantów serii B upływa z dniem 31 grudnia 2017 r.

Program był kontynuowany w 2014 r., w trakcie którego ustalono potencjalne prawa 168 osób w ramach Grupy BOŚ S.A. do 192 320 warrantów serii C, w tym 151 osób w Banku do 166 620 warrantów, z czego 11 320 warrantów – z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.), w dwóch datach przyznania: 31 marca 2014 r. (wartość godziwa 14,08 zł) i 28 sierpnia 2014 r. (wartość godziwa 4,28 zł).

W 2015 r. dokonano weryfikacji spełnienia warunków (rynkowych i nierynkowych) określonych

w Regulaminie, w szczególności warunku zysku na akcję Banku oraz realizacji zadań indywidualnych. Z uwagi na niespełnienie warunku kursu akcji, Program za 2014 r. nie został zrealizowany a tym samym warranty serii C nie zostały przyznane.

Program nie podlegał zmianom w okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2016 r.

12.3. Polityka zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A.

W celu wypełnienia wymogów uchwały Komisji Nadzoru Finansowego Nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku a także w zgodzie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, Bank wdrożył Politykę zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą BOŚ S.A.

Komitet ds. Wynagrodzeń powołany przez Radę Nadzorczą Banku opiniuje Politykę zmiennych składników wynagrodzeń, opiniuje i projektuje zasady wynagradzania członków Zarządu, opiniuje i monitoruje wynagrodzenia zmienne osób zajmujących zidentyfikowane stanowiska kierownicze.

Polityka zmiennych wynagrodzeń, zakłada m.in.:

- wypłatę co najmniej 50% ustalonego wynagrodzenia zmiennego w akcjach Banku Ochrony Środowiska, których wartość ustala się jako średnią cenę ważoną akcji Banku w obrotach sesyjnych na GPW w okresie od 1 grudnia roku poprzedzającego rok przyznania premii do 31 stycznia roku, w którym następuje przyznanie premii,

Przez akcje rozumie się:

- akcje Banku Ochrony Środowiska S.A. notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
 - akcje wirtualne tzw. akcje fantomowe, o wartości odpowiadającej cenie akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- odroczenie wypłaty 40% wynagrodzenia zmiennego w trzech równych rocznych ratach, przy czym co najmniej 50% każdej transzy jest wypłacane w akcjach Banku, a pozostała część w gotówce. Część odroczonej może zostać zmniejszona lub nie wypłacona w ogóle m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe,
 - ocenę wyników obejmującą okres 3 lat, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Przez wyniki rozumie się założone w strategii lub planie finansowym Banku na dany rok zadania efektywnościowe, finansowe, sprzedażowe i cele indywidualne.

Maksymalny poziom wynagrodzenia zmiennego każdej z osób zajmujących zidentyfikowane stanowisko kierownicze nie przekracza 100% wynagrodzenia stałego. Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. może wyrazić zgodę na zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego w stosunku do wynagrodzenia stałego do 200%, zgodnie z procedurą przewidzianą w polskiej implementacji CRD IV w zakresie zapisów art. 94. ust.1 pkt g lit (ii) tej Dyrektywy.

W 2016 r. ustalono, że w związku z niezrealizowaniem wyniku finansowego na 2015 r. oraz z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe, zidentyfikowanym osobom mającym istotny wpływ na profil ryzyka Banku (w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A.) nie przyznano wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2015 r. W 2016 r. jednej osobie zidentyfikowanej jako osoba mający istotny wpływ na profil ryzyka Banku, została przyznana nagroda pieniężna w wysokości 10 tys. zł. Zgodnie z postanowieniami Rozdziału VII ust. 3 Polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynagrodzenie zmienne nie podlegało mechanizmowi odraczania i wypłaty części wynagrodzenia w akcjach. Nadto, w okresie sprawozdawczym - z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe oraz z uwagi na fakt, że wyniki Banku

osiągnięte w 2015 r. znacząco odbiegały od zatwierdzonego Planu finansowego na 2015 r., w trosce o interesy Banku, jego Klientów i Akcjonariuszy, nie przyznano trzeciej transzy (z trzech) odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2012 r. oraz nie przyznano drugiej transzy (z trzech) odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2013 r., w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A. (w tym 7 osobom nie wchodzącym w roku sprawozdawczym w skład Zarządu BOŚ S.A.).

Dodatkowo w okresie sprawozdawczym, Bank podjął decyzję dotyczącą zaprzestania rozliczania premii w 2016 r. osobom mającym wpływ na profil ryzyka w Banku (w tym Członkom Zarządu), z uwagi na szczególną sytuację finansową Banku i objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego.

12.4. Zestawienie stanu posiadania akcji Banku przez Członków Zarządu Banku i Członków Rady Nadzorczej

Z oświadczeń przekazanych przez członków Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku wynika, że w dniu 31 grudnia 2016 r.:

- Prezes Zarządu Banku Stanisław Kluza posiadał 1 500 akcji o wartości nominalnej 15 000 zł.
- Wiceprezes - Pierwszy Zastępca Prezesa Zarządu Banku Stanisław Kolasiński posiadał 8 377 akcji o wartości nominalnej 83 770 zł oraz prawo do 3 600 warrantów subskrypcyjnych serii B uprawniających do objęcia akcji BOŚ S.A.
- Wiceprezes Zarządu Banku Paweł Pitera posiadał prawo do 2 600 warrantów subskrypcyjnych serii B uprawniających do objęcia akcji BOŚ S.A.

Pozostali Członkowie Zarządu oraz Członkowie Rady Nadzorczej w okresie sprawozdawczym nie posiadali akcji Banku ani uprawnień do nich.

Zestawienie stanu posiadania akcji Banku przez członków Rady Nadzorczej Banku oraz członków Zarządu Banku, na podstawie przekazanych przez te Osoby oświadczeń, wraz ze wskazaniem zmian w stanie posiadania:

Nazwisko i imię	Stanowisko	Stan na dzień 31.12.2016	Stan na dzień 31.12.2015	Zmiany w stanie posiadania (liczba akcji)	Stan posiadania praw do akcji na dzień 31.12.2016 oraz 31.12.2015
Stanisław Kluza	Prezes Zarządu	1 500	0 *	1 500	0
Stanisław Kolasiński	Wiceprezes – pierwszy zastępca prezesa Zarządu	8 377	8 377	0	3 600**
Paweł Pitera	Wiceprezes Zarządu	0	0	0	2 600**

*) Pan Stanisław Kluza został powołany do składu Zarządu Banku z dniem 23.03.2016 r.

**) Prawo do warrantów subskrypcyjnych serii B uprawniających do objęcia akcji BOŚ S.A.

12.5. Informacja na temat wynagrodzeń kluczowego personelu kierowniczego

Informacje na temat świadczeń kluczowego personelu kierowniczego BOŚ S.A. w 2016 r. zamieszczono w nocie 49 Roczego Sprawozdania Finansowego BOŚ S.A. za okres dwunastu miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 r.

12.6. Umowy dotyczące rekompensat dla osób zarządzających

Wszystkie umowy o pracę zawarte z osobami zarządzającymi zawierały zasady rekompensat. W tym zakresie obowiązywały następujące zapisy:

Do 10 stycznia 2016 r.:

- w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu odwołania ze składu Zarządu przed upływem kadencji:
 - w 2 przypadkach przewiduje się wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,
 - w 1 przypadku przewiduje się wypłacenie od 4,5-krotnego do 6-krotnego stałego miesięcznego

wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,

b) w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu upływu kadencji Zarządu:

- w 2 przypadkach przewiduje się wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,
- w 1 przypadku przewiduje się wypłacenie od 4-krotnego do 6-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza.

Ponadto, zawarte były umowy o zakazie konkurencji po ustaniu zatrudnienia określające zasady wypłaty odszkodowań w zamian za nie podejmowanie pracy w innych bankach i na ich rzecz bez zgody Rady Nadzorczej. Zapisy w tym zakresie przewidują odszkodowania, wypłacane co miesiąc po ustaniu stosunku pracy, w wysokości 50% stałego wynagrodzenia należnego za ostatni miesiąc istnienia stosunku pracy w 3 przypadkach – przez okres 6 miesięcy.

Od 11 stycznia 2016 r. do 14 lutego 2017 r.:

a) w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu odwołania ze składu Zarządu przed upływem kadencji:

- w 4 przypadkach przewidziano wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,
- w 1 przypadku przewidziano wypłacenie od 4,5-krotnego do 6-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,

b) w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu upływu kadencji Zarządu:

- w 4 przypadkach przewiduje się wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,
- w 1 przypadku przewiduje się wypłacenie od 4-krotnego do 6-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza.

Ponadto, zawarte były umowy o zakazie konkurencji określające zasady wypłaty odszkodowań w zamian za nie podejmowanie pracy w innych bankach i na ich rzecz bez zgody Rady Nadzorczej. Zapisy w tym zakresie przewidują odszkodowania, wypłacane co miesiąc po ustaniu stosunku pracy, w wysokości 50% stałego wynagrodzenia należnego za ostatni miesiąc istnienia stosunku pracy w 5 przypadkach – przez okres 6 miesięcy.

Od 15 lutego 2016 r. do 22 marca 2016 r. w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu odwołania ze składu Zarządu przed upływem kadencji lub w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu upływu kadencji Zarządu w 3 przypadkach przewiduje się wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza.

Ponadto, zawarte były umowy o zakazie konkurencji określające zasady wypłaty odszkodowań w zamian za nie podejmowanie pracy w innych bankach i na ich rzecz bez zgody Rady Nadzorczej. Zapisy w tym zakresie przewidują odszkodowania, wypłacane co miesiąc po ustaniu stosunku pracy, w wysokości 50% stałego wynagrodzenia należnego za ostatni miesiąc istnienia stosunku pracy w 3 przypadkach – przez okres 6 miesięcy.

Od 23 marca 2016 r. w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu odwołania ze składu Zarządu przed upływem kadencji lub wygaśnięcia mandatu z powodu upływu kadencji w 4 przypadkach przewiduje się wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza.

Ponadto, zawarte były umowy o zakazie konkurencji określające zasady wypłaty odszkodowań w zamian za nie podejmowanie pracy w innych bankach i na ich rzecz bez zgody Rady Nadzorczej. Zapisy w tym zakresie przewidują odszkodowania, wypłacane co miesiąc po ustaniu stosunku pracy, w wysokości 50% stałego wynagrodzenia należnego za ostatni miesiąc istnienia stosunku pracy w 4 przypadkach – przez okres 6 miesięcy.

13. INFORMACJE PO DNIU BILANSOWYM

- W dniu 2 stycznia 2017 r. Zarząd Banku poinformował, że w nawiązaniu do raportu nr 53/2016 z dnia 26 października 2016 r. Komisja Nadzoru Finansowego („KNF”) przekazała Bankowi informację dotyczącą wartości dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych ponad wartość wynikającą z wymogów obliczonych zgodnie ze szczegółowymi zasadami określonymi w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE L 176 z dnia 27 czerwca 2013 r., s.1. z późn. zm., „rozporządzenie nr 575/2013”) na poziomie Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.

Wysokość dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, na poziomie skonsolidowanym wynosi: 0,72 p.p., dla łącznego współczynnika kapitałowego; 0,54 p.p. dla współczynnika kapitału Tier I oraz 0,40 p.p. dla współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o których mowa w art. 92 ust. 1 lit. C rozporządzenia nr 575/2013.

- Rada Nadzorcza na posiedzeniu w dniu 16 lutego 2017 r. odwołała:
 - Pana Stanisława Kolasińskiego ze stanowiska Wiceprezesa – Pierwszego Zastępcy Prezesa Zarządu,
 - Pana Pawła Piterę ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu.

Jednocześnie Rada Nadzorcza powołała z dniem 16 lutego 2017 r. Pana Dariusza Gryłaka na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku. W związku z powyższym skład Zarządu na dzień 16 lutego 2017 r. przedstawia się następująco:

- Stanisław Kluza – Prezes Zarządu,
- Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
- Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu.

Skład Zarządu nie uległ zmianie do dnia publikacji niniejszego raportu.

- W dniu 9 lutego 2017 roku Bank złożył zapis na objęcie 205 000 akcji serii F o wartości nominalnej 1 zł oraz cenie emisyjnej 1 zł BOŚ Eko Profit S.A., które zostaną objęte w zamian za całość udziałów BOŚ Ekosystem sp. z o.o. w toku realizacji Planu Połączenia spółek. Okres subskrypcyjny został zamknięty 13.02.2017.
- W dniu 17 lutego 2017 r. Zarząd Banku powziął informację, iż w dniu 16 lutego 2017 r. Agencja ratingowa Fitch Ratings Ltd (Agencja) potwierdziła oceny ratingowe dla Banku. Oceny ratingowe Banku prezentują się następująco:
 - Rating długoterminowy IDR w walucie obcej (Long-term Foreign Currency IDR): ‘B+’, perspektywa stabilna,
 - Rating krótkoterminowy IDR w walucie obcej (Short-term Foreign Currency IDR): ‘B’,
 - Krajowy rating długoterminowy (National Long-term Rating): ‘BB+(pol)’, perspektywa stabilna,
 - Krajowy rating krótkoterminowy (National Short-term Rating): ‘B(pol)’,
 - Rating indywidualny (Viability Rating): ‘b+’,
 - Rating wsparcia (Support Rating): ‘4’,
 - Rating wsparcia (Support Rating Floor): ‘B’,
 - Krajowy rating długoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: ‘BB+(pol)’,
 - Krajowy rating krótkoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: ‘B(pol)’,
 - Rating dla obligacji podporządkowanych serii R1 w wysokości 83 mln zł: ‘BB-(pol)’.
- W dniu 28 lutego 2017 r. (raport bieżący nr 8/2017) został zrealizowany przedterminowy wykup 100.000 sztuk obligacji podporządkowanych serii G. Wykup obligacji został dokonany według ich wartości nominalnej, to jest 1 tys. zł za każdą obligację, w łącznej wysokości 100.000 tys. zł, powiększonej o należną kwotę odsetek od obligacji narosłych do dnia wykupu w łącznej wysokości 2 452 tys. zł (24,52 zł na jedną obligację). Wykupione obligacje z chwilą dokonania wykupu zostały umorzone. Obligacje serii G zostały wykupione w całości. Informację o zamiarze przedterminowego wykupu wszystkich obligacji podporządkowanych serii G, Zarząd Banku podał do publicznej wiadomości w dniu 7 lutego 2017.

V. OŚWIADCZENIE O STOSOWANIU ŁADU KORPORACYJNEGO

(Niniejsze oświadczenie sporządzono zgodnie z wymogami § 91 ust. 5 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim).

1. ZASADY ŁADU KORPORACYJNEGO

1.1. Wskazanie zasad ładu korporacyjnego, któremu podlega BOŚ S.A. oraz miejsca gdzie tekst zasad jest publicznie dostępny

W 2016 r. BOŚ S.A. przestrzegał zasad ładu korporacyjnego zawartych w „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW 2016”, które stanowią załącznik do Uchwały Nr 26/1413/2015 Rady Nadzorczej Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. z dnia 13 października 2015 r., za wyjątkiem zasad opisanych w pkt. 1.2.

Zakres stosowania zasad ładu został określony w Uchwale Nr 20/2016 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. z dnia 23 czerwca 2016 r. w sprawie zakresu stosowania przez BOŚ S.A. zasad ładu korporacyjnego zawartych w „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW 2016”. Informacja na temat stosowania przez Bank rekomendacji i zasad zawartych w zbiorze „Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2016” została przekazana do publicznej wiadomości raportem bieżącym w dniu 24 czerwca 2016 r.

Zarówno tekst „Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW 2016”, jak i informacja na temat stosowania przez Bank rekomendacji i zasad w nich zawartych, są dostępne w sekcji „Relacje inwestorskie” na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl, na której zamieszczone są również „Oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego w BOŚ S.A.” w latach poprzednich.

BOŚ S.A. w 2016 r. przestrzegał zasad zawartych w:

- „Kanonie dobrych praktyk rynku finansowego” określonym w Uchwale nr 99/08 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 18 marca 2008 r.,
- „Zasadach dobrej praktyki bankowej” określonych w Uchwale Walnego Zgromadzenia Banków Polskich z dnia 18 kwietnia 2013 r.

Ponadto, zgodnie z Uchwałą Nr 218/2014 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 22 lipca 2014 r. w sprawie wydania „Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych” („Zasady”) Zarząd BOŚ S.A. oraz Rada Nadzorcza przyjęły do stosowania począwszy od 2015 r. Zasady w zakresie dotyczącym kompetencji obowiązków Zarządu oraz Rady Nadzorczej za wyjątkiem zasady ujętej w § 8.4 o treści: „Instytucja nadzorowana, gdy jest to uzasadnione liczbą udziałowców, powinna dążyć do ułatwienia udziału wszystkim udziałowcom w zgromadzeniu organu stanowiącego instytucji nadzorowanej, między innymi poprzez zapewnienie możliwości elektronicznego aktywnego udziału w posiedzeniach organu stanowiącego”. Powody nie stosowania tej zasady korespondują z wyjaśnieniami opisanymi w części 1.2. niniejszego oświadczenia.

Uchwałą Nr 35/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku Ochrony Środowiska S.A. z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie zakresu stosowania przez Akcjonariuszy BOŚ S.A. „Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych” wydanych przez Komisję Nadzoru Finansowego – Akcjonariusze Banku przyjęli do stosowania Zasady, których przestrzeganie leży w ich kompetencjach.

1.2. Informacja o niestosowaniu niektórych zasad ładu korporacyjnego zawartych w „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW 2016”

BOŚ S.A. w 2016 roku nie stosował następujących zasad ładu korporacyjnego wprowadzonych Uchwałą Nr 26/1413/2015 Rady Nadzorczej Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. z dnia 13 października 2015 r.:

- I.Z.1. Spółka prowadzi korporacyjną stronę internetową i zamieszcza na niej, w czytelnej formie i wyodrębnionym miejscu, oprócz informacji wymaganych przepisami prawa:

I.Z.1.15. informację zawierającą opis stosowanej przez spółkę polityki różnorodności w odniesieniu do władz spółki oraz jej kluczowych menedżerów; opis powinien uwzględniać takie elementy polityki różnorodności, jak płeć, kierunek wykształcenia, wiek, doświadczenie zawodowe, a także wskazywać cele stosowanej polityki różnorodności i sposób jej realizacji w danym okresie sprawozdawczym; jeżeli spółka nie opracowała i nie realizuje polityki różnorodności, zamieszcza na swojej stronie internetowej wyjaśnienie takiej decyzji.

Wyjaśnienie: zasady różnorodności w odniesieniu do pracowników (w tym kluczowych menedżerów) są zawarte w Regulaminie Pracy BOŚ S.A., jednak w odniesieniu do władz spółki nie ma takiego rozwiązania. W wykonaniu postanowień pkt I.Z.1.15 „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW 2016”, wyjaśnienie dotyczące niestosowania zasady I.Z.1.15 przez BOŚ S.A. jest zamieszczona na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl w sekcji „Relacje inwestorskie”.

- IV.Z.2. Jeżeli jest to uzasadnione z uwagi na strukturę akcjonariatu spółki, spółka zapewnia powszechnie dostępną transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym.

Wyjaśnienie: Zasada IV.Z.2 nie jest stosowana w Banku z uwagi na strukturę akcjonariatu jak również zagadnienia natury techniczno-organizacyjnej. W opinii Banku, aktualnie obowiązujące w Banku zasady udziału w walnych zgromadzeniach umożliwiają akcjonariuszom efektywną realizację wszelkich praw z akcji i zabezpieczają interesy wszystkich akcjonariuszy. W przyszłości w przypadku upowszechnienia wśród spółek giełdowych tej formy udziału akcjonariuszy w walnym zgromadzeniu Bank rozważy stosowanie tej zasady ładu korporacyjnego.

2. KONTROLA WEWNĘTRZNA

2.1. Opis głównych cech stosowanych w BOŚ S.A. systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych

System kontroli wewnętrznej

W Banku działa - przyjęty uchwałami Rady Nadzorczej Banku - system zarządzania Bankiem, w ramach którego funkcjonuje adekwatny i skuteczny system kontroli wewnętrznej.

System kontroli wewnętrznej wspiera Radę Nadzorczą, Komitet Audytu Wewnętrznego, Zarząd i pracowników Banku w prawidłowym, efektywnym i skutecznym wykonywaniu obowiązków. System kontroli wewnętrznej w BOŚ S.A. obejmuje ściśle ze sobą powiązane wielostronne procesy kierowania i zarządzania wszystkimi obszarami działalności Banku i jest w sposób trwały i spójny wkomponowany w system zarządzania Bankiem jako całości.

System kontroli wewnętrznej Banku jest dostosowany do struktury organizacyjnej BOŚ S.A. i obejmuje jednostki organizacyjne Banku oraz podmioty zależne.

Na system kontroli wewnętrznej składają się:

- funkcja kontroli mająca za zadanie zapewnienie przestrzegania mechanizmów kontrolnych dotyczących w szczególności zarządzania ryzykiem w Banku, która obejmuje stanowiska, grupy ludzi lub jednostki organizacyjne odpowiedzialne za realizację zadań przypisanych tej funkcji,
- komórka do spraw zgodności mająca za zadanie identyfikację, ocenę, kontrolę i monitorowanie ryzyka braku zgodności działalności Banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi oraz przedstawianie raportów w tym zakresie,
- niezależna komórka audytu wewnętrznego mająca za zadanie badanie i ocenę, w sposób niezależny i obiektywny, adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, z wyłączeniem komórki audytu wewnętrznego.

Skuteczność systemu kontroli wewnętrznej zależy od efektywnego funkcjonowania każdego z ww. obszarów. Funkcjonujące w Banku mechanizmy kontroli służą ograniczaniu prawdopodobieństwa materializacji ryzyka, wykrywaniu i korygowaniu niepożądanych zdarzeń, które już wystąpiły, oraz likwidowaniu skutków zaistniałych zdarzeń. Komórka audytu wewnętrznego przeprowadza m.in. okresową

weryfikację funkcjonujących w Banku mechanizmów i związanych z nimi procedur kontroli wewnętrznej. Wyniki weryfikacji prezentowane są Zarządowi Banku, Komitetowi Audytu Wewnętrznego i Radzie Nadzorczej w ramach corocznej informacji o skuteczności systemu kontroli wewnętrznej.

Podstawowym zadaniem Banku w zarządzaniu ryzykiem braku zgodności jest zapewnienie zgodności postępowania Banku z przepisami prawa oraz regulacjami wewnętrznymi. W strukturze organizacyjnej Banku funkcjonuje komórka organizacyjna, która realizuje funkcję związaną z zarządzaniem ryzykiem braku zgodności poprzez działania, a w szczególności: projektowanie polityki i zasad zarządzania ryzykiem braku zgodności, organizację systemu zarządzania ryzykiem braku zgodności, dokonywanie identyfikacji, oceny, kontroli i monitoringu oraz raportowania ryzyka braku zgodności, a także współpracę z podmiotami Grupy kapitałowej w zakresie zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Audyt wewnętrzny, bezpośrednio podlegający Prezesowi Zarządu Banku, jest integralnym i niezależnym elementem systemu kontroli wewnętrznej w Banku. Nadzór merytoryczny nad komórką audytu wewnętrznego sprawuje Komitet Audytu Wewnętrznego. Zadaniem komórki audytu wewnętrznego jest niezależne i obiektywne badanie i ocena prawidłowości, adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej związanym z działalnością Banku oraz podmiotów zależnych. Komórka audytu wewnętrznego, realizując swoje zadania działa zgodnie z przepisami prawa oraz regulacjami wewnętrznymi Banku, a także w oparciu o dobre praktyki zawarte w Międzynarodowych Standardach Praktyki Zawodowej Audytu Wewnętrznego, zalecane przez Instytut Audytorów Wewnętrznych i Kodeks Etyki Instytutu Audytorów Wewnętrznych ustalony przez IIA.

W Banku funkcjonują mechanizmy gwarantujące niezależność komórki audytu wewnętrznego i komórki do spraw zgodności, które zostały opisane w Uchwale Zarządu i Rady Nadzorczej dotyczącej „Systemu kontroli wewnętrznej w BOŚ S.A.”

W Banku działa – powołany uchwałą Rady Nadzorczej – Komitet Audytu Wewnętrznego. Do głównych zadań Komitetu Audytu Wewnętrznego należą:

- monitorowanie skuteczności systemu kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem (w oparciu o raporty audytora wewnętrznego i zewnętrznego),
- monitorowanie procesu sprawozdawczości finansowej Banku,
- monitorowanie wykonania czynności rewizji finansowej,
- monitorowanie niezależności biegłego rewidenta i podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych,
- nadzór nad działalnością komórki audytu wewnętrznego, w tym w szczególności nadzór nad właściwym usytuowaniem komórki audytu wewnętrznego w strukturze organizacyjnej Banku, z zachowaniem niezależności funkcjonowania, zgodnie z regulacjami nadzorczymi.

3. AKCJONARIAT I PRAWA Z AKCJI

3.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku

Ogólna liczba akcji i głosów na Walnym Zgromadzeniu BOŚ S.A. wynosi 62 873 245. Wszystkie akcje są akcjami zwykłymi na okaziciela o wartości nominalnej 10 zł każda.

Nazwa Akcjonariusza	Liczba akcji	Kapitał zakładowy	Struktura kapitału (%)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	32 951 960	329 519 600	52,41
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	6 000 000	60 000 000	9,54
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	4 273 574	42 735 740	6,80
Akcje w wolnym obrocie	19 647 711	196 477 110	31,25
SUMA	62 873 245	628 732 450	100

Akcje własne

Na dzień 31 grudnia 2016 r. Bank posiadał 37 775 akcji własnych, które reprezentują 0,6% kapitału zakładowego i 0,6% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w tym:

- 33 095 akcji, które Bank nabył w 2012 roku w ramach działań stabilizacyjnych związanych z emisją akcji serii P. Wyżej wymienione akcje reprezentują 0,5% kapitału zakładowego Banku i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, przy czym Bank zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z tych akcji,
- 4 680 akcji, które reprezentują 0,007% kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, które Bank nabył w okresie od 22 czerwca do 6 lipca 2015 r. podczas sesji giełdowych na rynku podstawowym GPW w Warszawie S.A. Akcje zostały nabyte na podstawie Uchwały 34/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie Programu odkupu akcji BOŚ S.A. w celu zaoferowania osobom zajmującym stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku. W związku z zaistnieniem okoliczności przewidzianych w Uchwale Nr 258/2011 KNF oraz Polityce zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A., Rada Nadzorcza Banku zdecydowała o nieprzyznaniu członkom Zarządu Banku wynagrodzenia zmiennego za 2014 r., zaś wynagrodzenia zmienne pozostałych osób zajmujących stanowiska kierownicze nie osiągnęły progu, powyżej którego część wynagrodzenia zmiennego wymaga wypłaty w akcjach. W związku z powyższym nabyte w tym celu akcje nie zostały przekazane.

3.2. Informacje o umowach dotyczących przyszłych zmian w strukturze akcjonariatu

Bankowi nie są znane umowy dotyczące przyszłych zmian w strukturze akcjonariatu.

3.3. Posiadacze specjalnych uprawnień kontrolnych z tytułu papierów wartościowych

Wszystkie akcje Banku są równe i każda akcja daje prawo jednego głosu na walnym zgromadzeniu i jednakowe prawo do dywidendy.

3.4. Ograniczenia w wykonywaniu prawa głosu i w przenoszeniu prawa własności papierów wartościowych

Zgodnie ze Statutem Banku w przypadku ustanowienia zastawu lub użytkownika na akcji imiennej, zastawnik i użytkownik nie mogą wykonywać prawa głosu z tych akcji. Aktualnie w kapitale zakładowym Banku nie ma akcji imiennych.

3.5. Zasady zmiany Statutu Banku

Zmiany Statutu Banku dokonuje Walne Zgromadzenie Banku. Uchwała o zmianie statutu zapada większością trzech czwartych oddanych głosów.

3.6. Opis sposobu działania Walnego Zgromadzenia i jego zasadniczych uprawnień oraz praw akcjonariuszy i sposobu ich wykonywania

W Spółce obowiązuje „Regulamin obrad Walnych Zgromadzeń BOŚ S.A.”, w którym zawarto m.in.:

- tryb prowadzenia obrad przez Przewodniczącego,
- tryb głosowania uchwał zgromadzenia,
- tryb głosowania w sprawie powoływania i odwoływania członków Rady Nadzorczej,
- zasady wyborów Rady Nadzorczej w drodze głosowania odrębnymi grupami.

Walne Zgromadzenia odbywają się w siedzibie BOŚ S.A. Zgodnie ze Statutem Spółki, Zarząd Banku zwołuje zwyczajne walne zgromadzenie najpóźniej w terminie sześciu miesięcy po upływie roku obrotowego.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie jest zwoływane w miarę potrzeb przez Zarząd Banku:

- 1) z własnej inicjatywy,
- 2) na wniosek Rady Nadzorczej,
- 3) na wniosek akcjonariuszy reprezentujących co najmniej jedną dwudziestą część kapitału zakładowego.

Nadzwyczajne walne zgromadzenie może być zwołane również przez:

- 1) Radę Nadzorczą, jeśli zwołanie go uzna za wskazane,
- 2) akcjonariuszy reprezentujących co najmniej połowę kapitału zakładowego Banku lub co najmniej połowę ogółu głosów. Akcjonariusze wyznaczają wówczas przewodniczącego tego Zgromadzenia.

Akcjonariusze reprezentujący co najmniej jedną dwudziestą kapitału zakładowego Spółki mogą żądać zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia, jak również umieszczenia określonych spraw w porządku obrad. Żądanie powinno być uzasadnione i złożone na piśmie lub w postaci elektronicznej najpóźniej na 21 dni przed proponowanym terminem walnego zgromadzenia.

Zarząd Banku stosuje generalną zasadę nieodwoływania lub zmiany ogłoszonych już terminów walnych zgromadzeń. Może to nastąpić wyłącznie gdy zachodzą nadzwyczajne lub szczególnie uzasadnione okoliczności.

Do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu i wykonywania prawa głosu wymagane jest pełnomocnictwo (w formie pisemnej lub w postaci elektronicznej) udzielone przez osoby do tego uprawnione, zgodnie z wypisem z właściwego rejestru, lub w przypadku osób fizycznych zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego. Przy sporządzaniu listy obecności na walnym zgromadzeniu Spółka dokonuje kontroli ww. dokumentów.

Walne zgromadzenie otwiera przewodniczący lub wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej lub inny członek Rady Nadzorczej. W razie nieobecności tych osób, walne zgromadzenie otwiera prezes Zarządu albo inna osoba wyznaczona przez Zarząd. Zgodnie z „Regulaminem obrad walnych zgromadzeń BOŚ S.A.”, zadaniem osoby otwierającej walne zgromadzenie jest doprowadzenie do niezwłocznego wyboru przewodniczącego, powstrzymując się od jakichkolwiek innych rozstrzygnięć merytorycznych i formalnych.

Z zastrzeżeniem przypadków określonych w Kodeksie spółek handlowych (K.s.h.), walne zgromadzenie jest ważne bez względu na ilość reprezentowanych na nim akcji.

Uchwały walnego zgromadzenia zapadają zwykłą większością głosów oddanych, jeżeli przepisy Kodeksu spółek handlowych lub Statutu BOŚ S.A. nie przewidują surowszych warunków głosowania.

W celu sprawnego głosowania nad uchwałami, wykorzystywany jest system elektronicznego liczenia głosów.

Do kompetencji walnego zgromadzenia należy w szczególności:

- rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu z działalności Banku oraz sprawozdania finansowego Banku,
- rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Banku oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Banku,
- podjęcie uchwały o podziale zysku lub pokryciu straty,
- rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania z działalności Rady Nadzorczej,
- udzielenie absolutorium członkom organów Banku,
- powoływanie lub odwoływanie członków Rady Nadzorczej,
- dokonywanie zmian Statutu Banku,
- upoważnienie Rady Nadzorczej do ustalenia jednolitego tekstu zmienionego Statutu lub wprowadzenia istotnych zmian o charakterze redakcyjnym określonych w uchwale Zgromadzenia,
- podejmowanie uchwał w sprawie podwyższania lub obniżania kapitału zakładowego,

- podejmowanie uchwał w przedmiocie emitowania obligacji zamiennych lub z prawem pierwszeństwa,
- decydowanie o tworzeniu i znoszeniu funduszy, o których mowa w § 36 ust. 1. Statutu Banku,
- podejmowanie uchwał w sprawach połączenia, zbycia lub likwidacji Banku,
- wybór likwidatorów i ustalanie ich wynagrodzeń,
- ustalanie wynagrodzeń dla członków Rady Nadzorczej,
- podejmowanie uchwał w innych sprawach wniesionych przez Zarząd i Radę Nadzorczą lub akcjonariuszy w trybie przewidzianym w Kodeksie spółek handlowych, ustawie Prawo bankowe i Statucie Banku.

Akcjonariuszom Banku przysługują następujące prawa o charakterze korporacyjnym:

- Prawo uczestniczenia w walnym zgromadzeniu i prawo głosu.
Zgodnie z art. 411 § 1 K.s.h., każda z akcji daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.
W walnym zgromadzeniu mają prawo uczestniczyć osoby, które:
 - na 16 dni przed datą walnego zgromadzenia (tj. w dniu rejestracji uczestnictwa w walnym zgromadzeniu) są akcjonariuszami Banku posiadającymi na rachunku papierów wartościowych zapisane akcje Banku (art. 406¹ § 1 K.s.h.),
 - zwrócą się, nie wcześniej niż po opublikowaniu przez Bank ogłoszenia o zwołaniu walnego zgromadzenia i nie później niż w pierwszym dniu powszednim po dniu rejestracji uczestnictwa, do podmiotu prowadzącego ich rachunki papierów wartościowych, na których zapisane są akcje Banku z żądaniem o wystawienie imiennego zaświadczenia o prawie uczestnictwa w zgromadzeniu (art. 406³ § 2 K.s.h.).
- Prawo do złożenia wniosku o zwołanie nadzwyczajnego walnego zgromadzenia oraz o umieszczenie poszczególnych spraw na porządku obrad najbliższego walnego zgromadzenia.
Prawo to przysługuje akcjonariuszowi lub akcjonariuszom reprezentującym przynajmniej 1/20 część kapitału zakładowego Banku. Zgodnie z art. 401 K.s.h., żądanie takie powinno być złożone Zarządowi na piśmie lub w postaci elektronicznej nie później niż na 21 dni przed proponowanym terminem walnego zgromadzenia.
- Prawo do zaskarżania uchwał walnego zgromadzenia.
Zgodnie z art. 422 K.s.h., uchwała walnego zgromadzenia, sprzeczna ze Statutem bądź z dobrymi obyczajami kupieckimi, godząca w interes Banku lub mająca na celu pokrzywdzenie akcjonariusza może być zaskarżona przez akcjonariusza w drodze wytoczonego przeciwko Bankowi powództwa o uchylenie uchwały.
- Prawo wyboru członków Rady Nadzorczej grupami.
Zgodnie z art. 385 § 3 K.s.h. na wniosek akcjonariuszy reprezentujących przynajmniej 1/5 kapitału zakładowego, wybór Rady Nadzorczej powinien być dokonany przez najbliższe walne zgromadzenie w drodze głosowania oddzielnymi grupami.
- Prawo żądania udzielenia informacji dotyczących Banku.
Na podstawie art. 428 K.s.h. podczas obrad walnego zgromadzenia Zarząd jest obowiązany do udzielenia akcjonariuszowi, na jego żądanie, informacji dotyczących Banku, jeżeli jest to uzasadnione dla oceny sprawy objętej porządkiem obrad. Zarząd powinien jednak odmówić udzielenia informacji w przypadku, gdy: (i) mogłoby to wyrządzić szkodę Bankowi albo spółce z nim powiązanej, albo spółce zależnej, w szczególności przez ujawnienie tajemnic technicznych, handlowych lub organizacyjnych przedsiębiorstwa, (ii) mogłoby narazić członka Zarządu na poniesienie odpowiedzialności karnej, cywilnoprawnej lub administracyjnej. W uzasadnionych przypadkach Zarząd może udzielić akcjonariuszowi informacji na piśmie nie później jednak niż w terminie dwóch tygodni od dnia zgłoszenia żądania podczas walnego zgromadzenia.
- Prawo do żądania wydania odpisów sprawozdania Zarządu z działalności Banku i sprawozdania finansowego wraz z odpisem sprawozdania Rady Nadzorczej oraz opinii biegłego rewidenta najpóźniej na piętnaście dni przed walnym zgromadzeniem (art. 395 § 4 K.s.h.).
- Prawo do przeglądania w lokalu Zarządu listy akcjonariuszy uprawnionych do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu oraz żądania odpisu listy (art. 407 § 1 K.s.h.).
- Prawo żądania przesłania listy akcjonariuszy nieodpłatnie pocztą elektroniczną (art. 407 § 1¹).
- Prawo do żądania wydania odpisu wniosków w sprawach objętych porządkiem obrad w terminie tygodnia przed walnym zgromadzeniem (art. 407 § 2 K.s.h.).
- Prawo do złożenia wniosku o sprawdzenie listy obecności na walnym zgromadzeniu przez wybraną w tym celu komisję, złożoną co najmniej z trzech osób. Wniosek mogą złożyć akcjonariusze, posiadający jedną dziesiątą kapitału zakładowego reprezentowanego na tym walnym zgromadzeniu. Wnioskodawcy mają prawo wyboru jednego członka komisji (art. 410 § 2 K.s.h.).
- Prawo do przeglądania księgi protokołów oraz żądania wydania poświadczonych przez Zarząd odpisów uchwał (art. 421 § 3 K.s.h.).

- Prawo do przeglądania dokumentów oraz żądania udostępnienia w lokalu Banku odpisów dokumentów, o których mowa w art. 505 § 1 K.s.h. (w przypadku połączenia spółek), w art. 540 § 1 K.s.h. (w przypadku podziału Spółki) oraz w art. 561 § 1 K.s.h. (w przypadku przekształcenia Spółki).
- Zgodnie ze Statutem Banku zaniechanie rozpatrywania sprawy umieszczonej w porządku obrad na wniosek akcjonariuszy lub jej zdjęcie z porządku obrad wymaga uchwały Walnego Zgromadzenia zapadłej większością $\frac{3}{4}$ głosów, po uzyskaniu zgody wszystkich obecnych na Walnym Zgromadzeniu wnioskodawców.
- Zgodnie z dotychczasową praktyką, przewodniczący obrad umożliwia każdemu ze zgłaszających sprzeciw wobec uchwały przedstawienie swoich argumentów i uzasadnienie sprzeciwu. Stosowny zapis jest zawarty w „Regulaminie obrad Walnych Zgromadzeń BOŚ S.A.”.
- Zgodnie z obowiązującą praktyką, do protokołu są przyjmowane pisemne oświadczenia uczestników walnych zgromadzeń.

Regulamin Walnych Zgromadzeń BOŚ S.A. jest dostępny na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl w sekcji „Relacje inwestorskie”.

4. ORGANY BANKU

4.1. Walne Zgromadzenie Banku

Opis sposobu działania Walnego Zgromadzenia Banku i jego zasadniczych uprawnień oraz praw akcjonariuszy i sposobu ich wykonywania jest zawarty w pkt. 3.6.

4.2. Rada Nadzorcza Banku

Informacja na temat zmian w składzie Rady Nadzorczej w 2016 r.

W skład Rady Nadzorczej Banku na dzień 31 grudnia 2015 r. wchodził:

- 1) Jacek Ciepluch – Przewodniczący
- 2) Piotr Kaczyński – Wiceprzewodniczący
- 3) Adam Wasiak – Sekretarz

Członkowie:

- 4) Bartosz Januszewski
- 5) Józef Kozioł
- 6) Marek Mielczarek
- 7) Ryszard Ochwat
- 8) Adam Wojtaś.

W wyniku rezygnacji Pana Jacka Cieplucha z funkcji przewodniczącego Rady Nadzorczej oraz zmian dokonanych na NWZ BOŚ S.A. w dniu 15 lutego 2016 r., nowy skład Rad Nadzorczej przedstawiał się następująco:

- 1) Wojciech Wardacki – Przewodniczący
- 2) Andrzej Matysiak – Wiceprzewodniczący
- 3) Andrzej Kurnicki – Sekretarz

Członkowie:

- 4) Oskar Kowalewski
- 5) Anna Milewska
- 6) Paweł Mzyk
- 7) Piotr Sadownik
- 8) Marian Szołucha
- 9) Emil Ślązak

Rada Nadzorcza, na posiedzeniu w dniu 15 lutego 2016 r. podjęła uchwałę w sprawie delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W dniu 17 marca 2016 r.:

- Pani Anna Milewska złożyła rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej Banku,
- Rada Nadzorcza podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, skracając ten okres do dnia 23 marca 2016 r..

W dniu 23 czerwca 2016 r., Walne Zgromadzenie BOŚ S.A., powołało Radę Nadzorczą nowej X-ej kadencji. Skład Rady po ukonstytuowaniu przedstawiał się następująco:

- 1) Wojciech Wardacki - Przewodniczący
- 2) Andrzej Matysiak - Wiceprzewodniczący
- 3) Emil Ślęzak – Sekretarz

Członkowie:

- 4) Janina Goss
- 5) Oskar Kowalewski
- 6) Paweł Mzyk
- 7) Piotr Sadownik
- 8) Marian Szołucha

Skład Rady nie uległ zmianie do 31 grudnia 2016 r.

Zasady działania Rady Nadzorczej Banku

Stosownie do postanowień zawartych w Statucie Banku, Rada Nadzorcza składa się z osób fizycznych wybieranych przez Walne Zgromadzenie na wspólną kadencję, w liczbie przez nie ustalonej, nie mniejszej niż 5 osób i nie przekraczającej 11 osób. Wspólna kadencja Rady Nadzorczej trwa trzy lata. Liczby kadencji nie ogranicza się. Rada Nadzorcza wybiera ze swego grona przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i sekretarza.

Mandaty członków Rady Nadzorczej wygasają z dniem odbycia Walnego Zgromadzenia zatwierdzającego sprawozdanie z działalności i sprawozdanie finansowe za ostatni pełny rok obrotowy pełnienia funkcji członka Rady Nadzorczej. Mandat członka Rady Nadzorczej wygasa również wskutek śmierci, rezygnacji albo odwołania go ze składu Rady. Członkowie Rady Nadzorczej mogą być odwołani przed upływem kadencji, a w ich miejsca mogą być wybrane inne osoby. W przypadku odwołania, rezygnacji lub śmierci członka Rady Nadzorczej w trakcie trwania kadencji, do czasu obsadzenia wakatu, Rada może działać w zmniejszonym składzie, lecz nie mniejszym niż 5 osób.

Rada Nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością Banku we wszystkich dziedzinach jego działalności. Rada Nadzorcza wykonuje swoje obowiązki kolegalnie, może jednak delegować swoich członków do samodzielnego pełnienia określonych czynności nadzorczych.

Rada Nadzorcza przestrzega w swojej działalności - w zakresie dotyczącym organu nadzorującego - norm wynikających z:

- zasad ładu korporacyjnego, określonych w „Dobrych Praktykach Spółek notowanych na GPW” wydanych przez Radę Nadzorczą Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.,
- „Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych”, wydanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Rada Nadzorcza dokonuje regularnej oceny stosowania przez Bank „Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych”, w tym spełniania kryteriów niezależności przez swoich członków, a wyniki tej oceny udostępnia na stronie internetowej Banku oraz przekazuje pozostałym organom Banku.

Do kompetencji Rady Nadzorczej należy w szczególności:

- zatwierdzanie strategii działania Banku oraz rocznych planów finansowych Banku,
- zatwierdzanie zasad ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem, ogólnego poziomu ryzyka Banku, a także polityk dotyczących zarządzania ryzykiem bankowym,
- zatwierdzanie zasad polityki informacyjnej Banku,
- zatwierdzanie wewnętrznych procedur Banku dotyczących procesów szacowania kapitału wewnętrznego, zarządzania kapitałowego oraz planowania kapitałowego,
- zatwierdzanie uchwał Zarządu w sprawie struktury organizacyjnej, za wyjątkiem tworzenia lub likwidacji oddziałów oraz oddziałów operacyjnych,

- informowanie Komisji Nadzoru Finansowego o składzie Zarządu oraz o zmianie jego składu niezwłocznie po jego powołaniu lub po dokonaniu zmiany jego składu, o wynikach oceny spełniania przez członków Zarządu wymogów określonych w ustawie Prawo bankowe oraz zatwierdzeniu i zmianie wewnętrznego podziału kompetencji w Zarządzie,
- ocena sprawozdania Zarządu z działalności Banku oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy w zakresie ich zgodności z księgami i dokumentami, jak i ze stanem faktycznym oraz wniosków Zarządu dotyczących podziału zysku albo pokrycia straty, a także składanie Walnemu Zgromadzeniu corocznego pisemnego sprawozdania z wyników tej oceny,
- ocena sprawozdania Zarządu z działalności grupy kapitałowej Banku oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego grupy kapitałowej Banku za ubiegły rok obrotowy w zakresie ich zgodności z księgami i dokumentami, jak i ze stanem faktycznym, a także składanie Walnemu Zgromadzeniu corocznego pisemnego sprawozdania z wyników tej oceny,
- ustalanie warunków zatrudnienia dla członków Zarządu Banku,
- uchwalanie regulaminu udzielania kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych lub poręczeń członkom organów Banku i osobom zajmującym stanowiska kierownicze w Banku oraz innym osobom wymienionym w art. 79 ustawy Prawo bankowe.
- podejmowanie uchwał w sprawie wyrażenia zgody na udzielanie kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych lub poręczeń członkom organów Banku oraz innym osobom określonym w art. 79a ustawy Prawo bankowe,
- zatwierdzanie wniosków Zarządu Banku w sprawach nabywania akcji i udziałów w spółkach o wartości nominalnej przekraczającej łącznie z już posiadanymi przez Bank akcjami i udziałami tych spółek równowartość 5% kapitału zakładowego Banku, z wyłączeniem akcji spółek dopuszczonych do publicznego obrotu,
- wybór biegłego rewidenta przeprowadzającego badanie sprawozdania finansowego oraz innych biegłych,
- nadzór nad wprowadzeniem w Banku systemu zarządzania oraz ocena adekwatności i skuteczności tego systemu,
- ocena okresowych informacji o poziomie ryzyka bankowego i jakości zarządzania tym ryzykiem,
- ocena okresowych informacji na temat stwierdzonych nieprawidłowości i wniosków wynikających z przeprowadzanych audytów wewnętrznych oraz działań podejmowanych w celu ich usunięcia lub realizacji,
- zatwierdzanie trybu powołania i odwołania dyrektora komórki audytu oraz sposobu ustalenia jego wynagrodzenia,
- zatwierdzanie polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku oraz dokonywanie okresowych przeglądów tej polityki,
- uchwalanie regulaminu Rady Nadzorczej,
- określanie liczby członków Zarządu Banku oraz zatwierdzanie uchwał Zarządu dotyczących wewnętrznego podziału kompetencji w Zarządzie.
- powoływanie i odwoływanie prezesa oraz wiceprezesów i członków Zarządu,
- zawieszanie w czynnościach, z ważnych powodów, poszczególnych lub wszystkich członków Zarządu oraz delegowanie członków Rady Nadzorczej do czasowego wykonywania czynności tych członków Zarządu, którzy zostali odwołani, złożyli rezygnację, albo z innych przyczyn nie mogą sprawować swoich czynności,
- rozpatrywanie spraw wnoszonych pod obrady Walnego Zgromadzenia i opiniowanie projektów uchwał Zgromadzenia, za wyjątkiem uchwał porządkowych.

Posiedzenia Rady Nadzorczej zwoływane są przez jej przewodniczącego w miarę potrzeb, nie rzadziej niż raz na kwartał.

O terminie, miejscu i porządku posiedzenia Rady członkowie są powiadamiani na piśmie, w terminie nie krótszym niż 7 dni przed posiedzeniem, z równoczesnym dostarczeniem materiałów będących przedmiotem obrad.

Wnioski o zwołanie posiedzenia Rady może składać do przewodniczącego każdy członek Rady Nadzorczej, a także Zarząd Banku. W takim przypadku, Przewodniczący Rady zwołuje posiedzenie w terminie dwóch tygodni od dnia otrzymania wniosku. Przewodniczący Rady Nadzorczej – na uzasadniony wniosek członka Rady Nadzorczej, prezesa Zarządu lub Zarządu Banku, a także z własnej inicjatywy – może zwołać posiedzenie Rady w trybie pilnym, wyznaczając termin, miejsce i porządek obrad posiedzenia.

Rada Nadzorcza rozpatruje sprawy umieszczone w porządku obrad i podejmuje rozstrzygnięcia w formie uchwał. Uchwały Rady Nadzorczej mogą być podjęte, jeżeli na posiedzeniu jest obecna co najmniej połowa jej członków, w tym przewodniczący lub wiceprzewodniczący, a wszyscy jej członkowie zostali zaproszeni. Uchwały Rady Nadzorczej w sprawie powołania i odwołania członków Zarządu zapadają większością

2/3 głosów. Pozostałe uchwały Rady Nadzorczej – o ile przepisy prawa nie stanowią inaczej - zapadają zwykłą większością głosów. W razie równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego.

Członkowie Rady Nadzorczej mogą brać udział w podejmowaniu uchwał (z wyłączeniem głosowań dotyczących wszelkich spraw osobowych oraz spraw wprowadzonych do porządku obrad na posiedzeniu Rady) oddając swój głos na piśmie za pośrednictwem innego członka Rady lub za pośrednictwem środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość.

Rada Nadzorcza - w sytuacjach wyjątkowych - może podejmować uchwały poza posiedzeniami, w trybie pisemnym lub przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość. Uchwała jest ważna, gdy wszyscy członkowie Rady zostali powiadomieni o treści projektu uchwały.

Pierwsze posiedzenie Rady Nadzorczej nowej kadencji jest zwoływane przez prezesa Zarządu Banku. Przedmiotem pierwszego posiedzenia Rady nowej kadencji jest ukonstytuowanie się Rady.

Szczegółowe kompetencje, zasady działania i zadania Rady zostały określone w §§ 17 - 20 Statutu Banku oraz w Regulaminie Rady Nadzorczej (dokumenty są dostępne do wglądu na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl w sekcji „Relacje inwestorskie”).

Rada Nadzorcza Banku powołuje ze swego grona Komitet Audytu Wewnętrznego, Komitet ds. Wynagrodzeń, Komitet ds. Ekologii oraz Komitet ds. Ryzyka. Rada może powoływać spośród swoich członków także inne komitety.

Komitet Audytu Wewnętrznego

Komitet Audytu Wewnętrznego (KAW) wspiera Radę Nadzorczą w zakresie systemu zarządzania Bankiem, tj. w szczególności systemu kontroli wewnętrznej oraz przebiegu procesu sprawozdawczości finansowej i wykonywania czynności rewizji finansowej. Komitet realizuje zadania przewidziane w Ustawie z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (Dz. U. z 2009 r., Nr 77, poz. 649, ze zm.), w Statucie BOŚ S.A. oraz uchwałach Rady Nadzorczej.

Do głównych zadań Komitetu Audytu Wewnętrznego należą:

- monitorowanie skuteczności systemu kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem (w oparciu o raporty audytora wewnętrznego i zewnętrznego),
- monitorowanie procesu sprawozdawczości finansowej Banku,
- monitorowanie wykonania czynności rewizji finansowej,
- monitorowanie niezależności biegłego rewidenta i podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych,
- nadzór nad działalnością komórki audytu wewnętrznego, w tym w szczególności nadzór nad właściwym usytuowaniem komórki audytu wewnętrznego w strukturze organizacyjnej Banku, z zachowaniem niezależności funkcjonowania, zgodnie z regulacjami nadzorczymi.

Funkcję Przewodniczącego Komitetu pełni Przewodniczący Rady Nadzorczej. Posiedzenia Komitetu zwoływane są w miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na kwartał. Przewodniczący Komitetu może zwołać posiedzenie Komitetu w trybie pilnym. Komitet, przynajmniej raz w roku, na zamkniętym posiedzeniu bez udziału Zarządu, odbywa spotkanie z dyrektorem komórki audytu wewnętrznego i z dyrektorem komórki do spraw zapewnienia zgodności.

Skład Komitetu Audytu Wewnętrznego (KAW) w 2016 roku podlegał następującym zmianom osobowym:

- Jacek Ciepluch - Przewodniczący Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Józef Koziół - Wiceprzewodniczący Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Adam Wojtaś - Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Piotr Kaczyński - Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Bartosz Januszewski - Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Wojciech Wardacki - Przewodniczący Komitetu od 15 lutego 2016 r.,
- Oskar Kowalewski - Wiceprzewodniczący Komitetu od 15 lutego 2016 r.,
- Andrzej Kurnicki - Członek Komitetu od 15 lutego 2016 r. do 23 czerwca 2016 r.,
- Emil Ślęzak - Członek Komitetu od 15 lutego 2016 r.,
- Marian Szołucha - Członek Komitetu od 15 lutego 2016 r.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. skład Komitetu Audytu Wewnętrznego był następujący:

- Wojciech Wardacki - Przewodniczący Komitetu,
- Oskar Kowalewski - Wiceprzewodniczący Komitetu,

- Emil Ślązak - Członek Komitetu,
- Marian Szołucha - Członek Komitetu.

Liczba członków Komitetu Audytu Wewnętrznego w okresie sprawozdawczym 2016 roku wynosiła 5 osób do 23 czerwca 2016 r. i 4 osoby od 23 czerwca 2016 r. - zmiana ilości składu osobowego KAW została wprowadzona Uchwałą Rady Nadzorczej Nr 80/2016 z dnia 23 czerwca 2016 r. ws. ustalenia składu osobowego Komitetu Audytu Wewnętrznego.

Komitet ds. Ryzyka

W dniu 7 stycznia 2016 r. Rada Nadzorcza wydała Uchwałę Nr 9/2016, na mocy której został powołany Komitet ds. Ryzyka, złożony z Członków Rady Nadzorczej Banku. Komitet ds. Ryzyka wspiera Radę Nadzorczą w nadzorze nad obszarem ryzyka. Komitet realizuje zadania przewidziane w Ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2015r. poz. 128, z późn. zm.), w Statucie Banku oraz uchwałach Rady Nadzorczej.

Realizując główne zadania Komitet w szczególności:

- opiniuje całościowo bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka, w tym:
 - a) przyjmuje okresowe raporty/informacje Zarządu Banku o najważniejszych wydarzeniach mających wpływ na poziom ryzyka w Banku oraz o znaczących zmianach w procesie i systemie zarządzania ryzykiem,
 - b) przyjmuje okresowe sprawozdania/raporty/informacje Zarządu Banku o poziomie ryzyka, zwiększonej ekspozycji na dane ryzyko, o sposobach identyfikacji i monitorowania ryzyka oraz podjętych działaniach w celu zmniejszenia ryzyka;
- opiniuje opracowaną przez Zarząd Banku strategię zarządzania ryzykiem w działalności Banku oraz przedkładać przez Zarząd informacje dotyczące realizacji tej strategii;
- wspiera Radę Nadzorczą Banku w nadzorowaniu wdrażania strategii zarządzania ryzykiem w działalności Banku przez kadrę kierowniczą wyższego szczebla;
- weryfikuje, czy ceny pasywów i aktywów oferowane klientom w pełni uwzględniają model biznesowy Banku i jego strategię w zakresie ryzyka, a w przypadku gdy ceny te nie odzwierciedlają w odpowiedni sposób rodzajów ryzyka zgodnie z tym modelem i tą strategią, przedstawia Zarządowi Banku propozycje mające na celu zapewnienie adekwatności cen pasywów i aktywów do tych rodzajów ryzyka.

Skład osobowy Komitetu ds. Ryzyka w ciągu ostatniego okresu sprawozdawczego był następujący:

- Józef Kozioł – Przewodniczący Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Bartosz Januszewski – Wiceprzewodniczący Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Marek Mielczarek – Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Andrzej Kurnicki – Przewodniczący Komitetu od 15 lutego 2016 r. do 23 czerwca 2016 r.,
- Emil Ślązak – Wiceprzewodniczący Komitetu od 15 lutego 2016 r., Przewodniczący Komitetu od 23 czerwca 2016 r.
- Anna Milewska – Członek Komitetu – od 15 lutego 2016 r. do 17 marca 2016 r.,
- Oskar Kowalewski – Członek Komitetu - od 29 marca 2016 r.,
- Wojciech Wardacki – Członek Komitetu od 15 lutego 2016 r.,
- Marian Szołucha – Wiceprzewodniczący Komitetu od 23 czerwca 2016 r.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. skład Komitetu ds. Ryzyka był następujący:

- Emil Ślązak – Przewodniczący Komitetu,
- Marian Szołucha – Wiceprzewodniczący Komitetu,
- Oskar Kowalewski – Członek Komitetu,
- Wojciech Wardacki – Członek Komitetu.

Komitet ds. Wynagrodzeń

Komitet ds. Wynagrodzeń został powołany spośród Członków Rady Nadzorczej w celu wykonywania czynności przewidzianych dla tego Komitetu i określonych w Uchwale Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011r. wydanej na podstawie art. 9f, 9g i 128 ust. 6 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe oraz czynności wynikających z § 20 ust. 10 pkt 9 Statutu Banku Ochrony Środowiska S.A., w szczególności obejmujących:

- opiniowanie, projektowanie zasad wynagradzania członków Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.,

- opiniowanie polityki zmiennych składników wynagrodzeń, w tym wysokości i składników wynagrodzeń, osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Ochrony Środowiska S.A., w rozumieniu przepisów powołanej Uchwały Nr 258/2011 KNF,
- opiniowanie i monitorowanie wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku związane z zarządzaniem ryzykiem oraz zachowaniem zgodności działania Banku z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi.

Posiedzenia Komitetu ds. Wynagrodzeń zwoływane są w miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż 2 razy w roku. W 2016 r. odbyło się 7 posiedzeń Komitetu.

W 2016 r. Komitet ds. Wynagrodzeń pracował w następującym składzie:

- Ryszard Ochwat - Przewodniczący Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Jacek Ciepluch - Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Józef Kozioł - Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Piotr Sadownik – Przewodniczący Komitetu od 15 lutego 2016 r.,
- Anna Milewska – Wiceprzewodnicząca Komitetu od 15 lutego do 17 marca 2016 r.,
- Oskar Kowalewski – Wiceprzewodniczący Komitetu od 29 marca 2016 r.,
- Marian Szołucha – Członek Komitetu od 15 lutego do 23 czerwca 2016 r.,
- Janina Goss – Członek Komitetu od 12 lipca 2016 r.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. skład Komitetu ds. wynagrodzeń był następujący:

- Piotr Sadownik – Przewodniczący Komitetu,
- Oskar Kowalewski – Wiceprzewodniczący Komitetu,
- Janina Goss – Członek Komitetu.

Komitet ds. Ekologii

Działalność Komitetu ds. Ekologii ma charakter konsultacyjno-doradczy i opiniotwórczy. Komitet wspomaga rozwój działalności proekologicznej poprzez rekomendacje i opinie do Rady Nadzorczej i Zarządu, dotyczące kierunków dalszego rozwoju tej aktywności Banku, w tym możliwości rozwoju oferty proekologicznej oraz ekspansji Banku na rynku usług proekologicznych.

Komitet ds. Ekologii w szczególności:

- rekomenduje Radzie Nadzorczej i Zarządowi kierunki dalszego rozwoju oferty produktów bankowych o charakterze ekologicznym,
- przedstawia opinie do przedkładanych Radzie Nadzorczej informacji o działalności proekologicznej Banku i inicjatywach z tego zakresu oraz rozwijanych przez Bank kierunkach finansowania projektów proekologicznych,
- wspiera formy i metody oddziaływania Banku na efektywne wykorzystanie nakładów na ochronę środowiska,
- wspiera współpracę Banku z Narodowym i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z innymi organizacjami działającymi na rzecz ochrony środowiska,
- wspiera działania Banku w sferze polityki ekologicznej w kontaktach z przedstawicielami Sejmu i Senatu, administracji publicznej, w tym z Ministrem Środowiska.

Posiedzenia Komitetu zwoływane są przez Przewodniczącego Komitetu w miarę potrzeb.

W 2016 r. Komitet ds. Ekologii pracował w następującym składzie:

- Marek Mielczarek - Przewodniczący Komitetu do dnia 15 lutego 2016 r.,
- Ryszard Ochwat - Wiceprzewodniczący Komitetu do dnia 15 lutego 2016 r.,
- Adam Wasiak - Członek Komitetu do dnia 15 lutego 2016 r.,
- Bartosz Januszewski - Członek Komitetu do dnia 15 lutego 2016 r.,
- Andrzej Matysiak - Przewodniczący Komitetu od dnia 15 lutego 2016 r.,
- Paweł Mzyk - Wiceprzewodniczący Komitetu od dnia 15 lutego 2016 r.,
- Anna Milewska - Członek Komitetu od dnia 15 lutego 2016 r. do dnia 17 marca 2016 r.,
- Andrzej Kurnicki - Członek Komitetu od dnia 29 marca 2016 r. do dnia 23 czerwca 2016 r.,
- Janina Goss – Członek Komitetu od dnia 12 lipca 2016 r.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. Komitet ds. Ekologii pracuje w następującym składzie:

- Andrzej Matysiak - Przewodniczący Komitetu,
- Paweł Mzyk - Wiceprzewodniczący Komitetu,
- Janina Goss – Członek Komitetu.

4.3. Zarząd Banku

Informacja na temat zmian w składzie Zarządu Banku w 2016 r.

Na dzień 31 grudnia 2015 r. skład Zarządu Banku tworzyli:

- 1) Dariusz Daniluk - Prezes Zarządu,
- 2) Stanisław Kolasiński - Wiceprezes - Pierwszy Zastępca Prezesa Zarządu,
- 3) Piotr Lisiecki - Wiceprezes Zarządu.

W dniu 7 stycznia 2016 r. Rada Nadzorcza uzupełniła skład Zarządu o dwóch Członków, powołując:

- Pana Pawła Adama Piterę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku,
- Pana Sławomira Wojciecha Zawadzkiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

Nowo powołani Członkowie Zarządu objęli swoje funkcje z dniem 11 stycznia 2016 r.

W dniu 15 lutego 2016 r. Rada Nadzorcza odwołała:

- Pana Dariusza Daniluka ze stanowiska Prezesa Zarządu Banku,
- Pana Piotra Lisieckiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku.

Jednocześnie Rada:

- powierzyła pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A. panu Sławomirowi Zawadzkiemu, Wiceprezesowi Zarządu BOŚ S.A.,
- delegowała Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W dniu 17 marca 2016 r. Rada Nadzorcza:

- powołała - z dniem 23 marca 2016 r. - Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku,
- podjęła uchwałę uchylającą - z dniem 23 marca 2016 r. - Uchwałę Rady Nadzorczej z dnia 15 lutego 2016 r. w sprawie powierzenia p. Sławomirowi Zawadzkiemu pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A.,
- powierzyła - z dniem 23 marca 2016 r. - Panu Stanisławowi Kluzie, Wiceprezesowi Zarządu BOŚ S.A. pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A.,
- postanowiła wystąpić do Komisji Nadzoru Finansowego z wnioskiem o wyrażenie zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.;
- podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, postanawiając, że okres ten ulegnie zakończeniu z dniem 23 marca 2016 r.,
- powołała - z dniem 23 marca 2016 r. - Panią Annę Milewską na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku. (Pani Anna Milewska złożyła w dniu 17 marca 2016 r. rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej BOŚ S.A.).

W dniu 23 marca 2016 r. Rada Nadzorcza odwołała Pana Sławomira Zawadzkiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku.

W dniu 6 grudnia 2016 r. Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.

W dniu 7 grudnia 2016 r. Rada Nadzorcza powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Prezesa Zarządu Banku (Uchwała weszła w życie z dniem 8 grudnia 2016r., tj. z dniem doręczenia do Banku decyzji KNF o wyrażeniu zgody na powołanie p. Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu BOŚ S.A.).

Skład Zarządu Banku na dzień 31 grudnia 2016 r. przedstawiał się następująco:

- 1) Stanisław Kluz - Prezes Zarządu,
- 2) Stanisław Kolasiński - Wiceprezes - Pierwszy Zastępca Prezesa Zarządu,
- 3) Anna Milewska - Wiceprezes Zarządu,
- 4) Paweł Pitera - Wiceprezes Zarządu.

Zasady działania Zarządu Banku

Zasady działania, kompetencje i zadania Zarządu zostały określone w §§ 21 – 23 Statutu oraz w Regulaminie Zarządu. (dokumenty są dostępne do wglądu na stronie internetowej Banku

www.bosbank.pl w sekcji „Relacje inwestorskie”).

Stosownie do postanowień zawartych w Statucie Banku, Zarząd Banku składa się co najmniej z trzech członków będących osobami fizycznymi, w tym: prezesa Zarządu, wiceprezesa - pierwszego zastępcy prezesa Zarządu oraz pozostałych wiceprezesów lub innych członków Zarządu.

Zarząd prowadzi sprawy Banku oraz reprezentuje Bank na zewnątrz. Zarząd działa kolegialnie i podejmuje decyzje w formie uchwał.

Zarząd Banku przestrzega zasad ładu korporacyjnego:

- określonych w „Dobrych Praktykach spółek notowanych na GPW”, wydanych przez Radę Nadzorczą Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.,
- określonych w „Zasadach ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych”, wydanych przez Komisję Nadzoru Finansowego,

O wszelkich odstępstwach od ww. zasad Zarząd informuje zgodnie z określonym w tych dokumentach trybem.

Uchwały Zarządu są podejmowane na posiedzeniach zwoływanych w trybie określonym w Regulaminie Zarządu. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Uchwały mogą być podjęte, jeśli wszyscy członkowie Zarządu zostali zawiadomieni o posiedzeniu Zarządu, a w posiedzeniu Zarządu uczestniczy co najmniej połowa jego członków, w tym prezes Zarządu lub - w czasie jego nieobecności – wiceprezes – pierwszy zastępca prezesa Zarządu lub wskazany przez prezesa Zarządu inny członek Zarządu. W razie równej liczby głosów, decyduje głos prezesa Zarządu. Członek Zarządu nie zgadzający się z podjętą uchwałą, może zgłosić do protokołu umotywowane zdanie odrębne. Nie zwalnia go to jednak z obowiązku stosowania się do uchwały podjętej przez Zarząd. Członek Zarządu nie może brać udziału w głosowaniu w sprawach osobiście go dotyczących, w tym takich, w których występuje sprzeczność interesów Banku z osobistymi interesami członka Zarządu, jego małżonka, krewnych lub powinowatych. Posiedzenia Zarządu są protokołowane.

Posiedzenia Zarządu są zwoływane przez prezesa Zarządu w miarę potrzeby, nie rzadziej niż 2 razy w miesiącu. Prezes Zarządu, na uzasadniony wniosek członka Zarządu lub z własnej inicjatywy, może zwołać posiedzenie Zarządu w trybie pilnym, wyznaczając termin, miejsce i porządek obrad posiedzenia. W posiedzeniach Zarządu uczestniczą jego członkowie oraz osoby zaproszone przez prezesa Zarządu. W uzasadnionych przypadkach, za zgodą prezesa Zarządu, członkowie Zarządu nieobecni na posiedzeniu mogą uczestniczyć w posiedzeniu lub głosowaniu uchwał za pośrednictwem środków umożliwiających równoczesne komunikowanie się w czasie rzeczywistym oraz wzajemną identyfikację członków Zarządu (wideokonferencja/telekonferencja). Na posiedzeniach Zarządu, prezes Zarządu przedstawia do akceptacji projekt porządku obrad, kieruje obradami, udziela głosu, rozstrzyga sprawy proceduralne, podsumowuje wyniki dyskusji, formułuje uchwały, zalecenia i wnioski. W sprawach uzasadnionych względami biznesowymi lub formalno-prawnymi, członek Zarządu może – po uzyskaniu zgody prezesa Zarządu – wnieść pod obrady Zarządu temat nie ujęty w porządku posiedzenia.

W przypadku wygaśnięcia mandatu prezesa Zarządu wskutek śmierci, rezygnacji albo odwołania go ze składu Zarządu, do czasu powołania prezesa, jego funkcje pełni oraz kieruje całokształtem działalności Banku wiceprezes - pierwszy zastępca prezesa Zarządu, powoływany za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego.

W czasie nieobecności prezesa Zarządu, jego funkcje pełni oraz kieruje całokształtem działalności Banku (z wyłączeniem kompetencji dotyczących powoływania i odwoływania dyrektora zarządzającego, dyrektorów komórek organizacyjnych Centrali i ich zastępców oraz dyrektorów oddziałów) wiceprezes – pierwszy zastępca prezesa Zarządu, lub wskazany przez prezesa Zarządu inny członek Zarządu. Wiceprezesi lub członkowie Zarządu sprawują nadzór nad podporządkowanymi im obszarami działalności Banku, zgodnie z wewnętrznym podziałem kompetencji ustalonym przez Zarząd i zatwierdzonym przez Radę Nadzorczą oraz nad komórkami organizacyjnymi Centrali zgrupowanymi w poszczególnych obszarach, zgodnie z zarządzeniem Prezesa Zarządu w sprawie zakresu kierowania działalnością Banku przez poszczególnych członków Zarządu Banku.

4.4. Zasady powoływania i odwoływania osób zarządzających

Stosownie do postanowień Statutu BOŚ S.A., prezes oraz wiceprezesi i członkowie Zarządu są powoływani przez Radę Nadzorczą na wspólną kadencję. Rada Nadzorcza powołuje i odwołuje prezesa oraz wiceprezesów i członków Zarządu. Uchwały Rady Nadzorczej w sprawie powołania i odwołania członków Zarządu zapadają większością 2/3 głosów. Kadencja trwa trzy lata. Liczby kadencji nie ogranicza się.

Prezes Zarządu ma prawo wnioskować o powołanie i odwołanie członków Zarządu.

Powołanie dwóch członków Zarządu, w tym prezesa Zarządu, następuje za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego. Z wnioskiem o wyrażenie zgody występuje Rada Nadzorcza. Drugi – obok prezesa – członek Zarządu posiadający zgodę Komisji Nadzoru Finansowego pełni w Banku funkcję wiceprezesa – pierwszego zastępcy prezesa Zarządu.

Przewodniczący Rady Nadzorczej – z upoważnienia Rady Nadzorczej - zawiera w imieniu Banku umowy o pracę z członkami Zarządu oraz umowy o zakazie konkurencji. Warunki umów są ustalane kolegialnie przez Radę Nadzorczą.

Mandaty członków Zarządu wygasają z dniem odbycia Walnego Zgromadzenia zatwierdzającego sprawozdanie z działalności i sprawozdanie finansowe za ostatni pełny rok obrotowy pełnienia funkcji członka Zarządu. Mandat członka Zarządu wygasa również wskutek śmierci, rezygnacji albo odwołania go ze składu Zarządu.

Do kompetencji Zarządu należą wszelkie sprawy niezatrzymane innym organom Banku. Zarząd Banku w szczególności:

- reprezentuje Bank wobec sądów, organów administracji państwowej i osób trzecich,
- uchwała strategię działania Banku, roczne plany finansowe oraz roczne plany audytów wewnętrznych,
- podejmuje uchwały w sprawie struktury organizacyjnej Banku oraz tworzenia i likwidacji oddziałów oraz oddziałów operacyjnych,
- podejmuje uchwały o nabyciu i zbyciu nieruchomości lub udziału w nieruchomości,
- opracowuje projekty przepisów wewnętrznych, których wydawanie należy do kompetencji Walnego Zgromadzenia i Rady Nadzorczej,
- podejmuje decyzje w sprawach dotyczących zaciągnięcia zobowiązań lub rozporządzenia aktywami, których łączna wartość w stosunku do jednego podmiotu przekracza 5% funduszy własnych Banku, przy czym do kompetencji Rady Nadzorczej należy zatwierdzanie wniosków Zarządu Banku w sprawach nabywania akcji i udziałów w spółkach o wartości nominalnej przekraczającej łącznie z już posiadanymi przez Bank akcjami i udziałami tych spółek równowartość 5% kapitału zakładowego Banku, z wyłączeniem akcji spółek dopuszczonych do publicznego obrotu,
- uchwała zasady polityki informacyjnej Banku,
- uchwała polityki dotyczące zarządzania ryzykiem w Banku,
- uchwała zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem,
- ustala ogólny poziom ryzyka Banku oraz dostosowane do tego poziomu limity wewnętrzne ograniczające poziom ryzyka występującego w poszczególnych obszarach działania Banku,
- ustala wewnętrzne procedury Banku dotyczące procesów szacowania kapitału wewnętrznego, zarządzania kapitałowego oraz planowania kapitałowego,
- sprawuje nadzór nad zarządzaniem ryzykiem związanym z działalnością podmiotów zależnych,
- gospodaruje funduszami specjalnymi,
- uchwała tryb powołania i odwołania dyrektora komórki audytu oraz sposób ustalenia jego wynagrodzenia
- uchwała politykę zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku,
- uchwała regulamin Zarządu, określający sprawy, które wymagają kolegiального podejmowania uchwał oraz sprawy proceduralne i formalne związane z odbywaniem posiedzeń, a także szczegółowy tryb podejmowania uchwał.

Ponadto Zarząd kolegialnie rozpatruje i podejmuje uchwały w sprawach:

- zwołania Walnego Zgromadzenia Banku,
- mających wpływ na:
 - kształtowanie wyników finansowych Banku, w tym w szczególności dotyczących ustalania planów finansowych i strategii działania Banku oraz określania poziomu oprocentowania środków pieniężnych oraz kredytów i pożyczek w Banku,
 - kształtowanie relacji Banku z otoczeniem zewnętrznym, w tym w szczególności w sprawach dotyczących: ustalania zasad powoływania i odwoływania pełnomocników i prokurentów, określania warunków i zasad postępowania Banku wobec klientów oraz na rynku międzybankowym i finansowym, w tym: wzorów regulaminów dla klientów,
 - kształtowanie i zakres kompetencji w Banku, w tym w szczególności w sprawach dotyczących ustalania zasad oceny ryzyka kredytowego oraz zasad podejmowania decyzji kredytowych w BOŚ S.A.
- innych, przewidzianych Statutem Banku lub wnoszonych przez członków Zarządu.

Do kolegialnych kompetencji Zarządu należy także:

- podejmowanie decyzji kredytowych, zgodnie z przepisami wewnętrznymi w tym zakresie,
- rozpatrywanie okresowych informacji dotyczących przebiegu realizacji zadań Banku, jego sytuacji ekonomiczno-finansowej i organizacyjno-kadrowej,
- ustalanie wewnętrznego podziału kompetencji w Zarządzie.

Prezes Zarządu wykonuje zadania określone w Statucie Banku oraz innych przepisach wewnętrznych, w tym w Regulaminie Zarządu oraz Regulaminie organizacyjnym Banku. Prezes w szczególności:

- kieruje całokształtem działalności Banku,
- wydaje zarządzenia wewnętrzne,
- kieruje pracami Zarządu Banku, zwołuje posiedzenia Zarządu, akceptuje porządek obrad oraz przewodniczy posiedzeniom,
- podejmuje decyzje kadrowe w zakresie wskazanym w Statucie Banku oraz innych przepisach wewnętrznych,
- wydaje regulamin organizacyjny Banku oraz regulamin organizacyjny placówki Banku oraz zatwierdza regulaminy organizacyjne komórek organizacyjnych Centrali,
- zarządza procesem kontroli wewnętrznej w Banku,
- zatwierdza kwartalne plany pracy Zarządu Banku,
- koordynuje działania Banku w sferze polityki ekologicznej, reprezentując BOŚ S.A. w kontaktach z przedstawicielami Parlamentu, administracji publicznej, w tym z ministrem właściwym w sprawach środowiska, Narodowym i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz innymi (krajowymi) pozabudżetowymi funduszami celowymi.

W przypadku wygaśnięcia mandatu prezesa Zarządu wskutek śmierci, rezygnacji albo odwołania go ze składu Zarządu - do czasu powołania prezesa, jego funkcje pełni oraz kieruje całokształtem działalności Banku wiceprezes - pierwszy zastępca prezesa Zarządu, powoływany za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego.

Członkowie Zarządu sprawują nadzór nad podporządkowanymi im obszarami działalności. W ramach nadzoru, członkowie Zarządu:

- inspirują merytoryczne działania nadzorowanych komórek organizacyjnych Centrali, zgodnie z wyznaczonymi im zadaniami oraz kierunkami rozwoju Banku określonymi w strategiach działania oraz planach finansowych Banku,
- kontrolują w nadzorowanych komórkach Centrali przebieg prac, prawidłowość podejmowanych działań, ich zaawansowanie i ostateczną realizację, a także ich zgodność z prawem i przepisami wewnętrznymi,
- weryfikują adekwatność obowiązujących przepisów wewnętrznych i struktur organizacyjnych do aktualnych zadań nadzorowanych komórek organizacyjnych Centrali,
- odpowiadają za prawidłowość merytoryczną przepisów wewnętrznych odnoszących się do zakresu działania nadzorowanych obszarów, wydawanych w formie uchwał bądź zarządzeń prezesa,
- akceptują i wyrażają zgodę na kierowanie do rozpatrzenia przez Zarząd albo do decyzji prezesa Zarządu materiałów przygotowanych w nadzorowanych komórkach organizacyjnych Centrali,
- nadzorują realizację zadań kontroli wewnętrznej w nadzorowanych przez nich obszarach działalności Banku, w celu zapewnienia efektywnego i bezpiecznego rozwoju Banku,
- monitorują ryzyka w obszarach działania podlegających ich nadzorowi,
- wydają pisma okólne, stanowiące przepisy wykonawcze do uchwał i zarządzeń prezesa,
- wydają polecenia co do sposobu załatwienia sprawy przez nadzorowane komórki organizacyjne Centrali,
- stosownie do postanowień zarządzenia prezesa Zarządu dotyczącego zasad doboru i zatrudniania pracowników Banku - podejmują decyzje o zatrudnieniu i wysokości wynagrodzenia, o zmianie warunków zatrudnienia oraz o rozwiązaniu umów o pracę z pracownikami w obszarach/placówkach, które nadzorują zgodnie z przepisami wewnętrznymi Banku.

Poszczególni członkowie Zarządu, wykonując ww. czynności nadzorcze, mogą przedkładać Zarządowi do rozpatrzenia propozycje i wnioski należące do kolegialnych kompetencji Zarządu, dotyczące zarówno całokształtu działalności Banku, jak i poszczególnych obszarów jego działalności.

Zgodnie z §23 Statutu do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych Banku oraz do podpisywania w imieniu Banku są upoważnieni: prezes Zarządu – samodzielnie lub dwie osoby – działające łącznie – spośród pozostałych członków Zarządu, prokurentów lub pełnomocników, działających w granicach udzielonych im pełnomocnictw. Pełnomocników Banku powołuje i odwołuje prezes Zarządu samodzielnie, albo dwie inne osoby – działające łącznie – spośród pozostałych członków Zarządu,

prokurentów lub pełnomocników, działających w granicach udzielonych im pełnomocnictw.

5. KONFLIKT INTERESÓW

W Banku obowiązują przepisy dotyczące zarządzania konfliktami interesów, w tym zasady przeciwdziałania konfliktom interesów. Regulaminy Zarządu i Rady Nadzorczej określają zasady wyłączenia członków tych organów, z udziału w rozpatrywaniu spraw i podejmowaniu decyzji, z którymi związany jest konflikt interesów. W przypadku powstania lub możliwości wystąpienia potencjalnego konfliktu interesów osoby, których taka sytuacja dotyczy mają obowiązek ujawnić tę sytuację.

Ponadto w Banku obowiązują przepisy wewnętrzne dotyczące zasad przyjmowania korzyści lub prezentów, które mogłyby mieć wpływ na bezstronność i obiektywizm przy podejmowaniu decyzji wobec klientów lub podmiotów współpracujących z Bankiem.

6. POLITYKA WYNAGRODZEŃ

Polityka wynagrodzeń Banku Ochrony Środowiska S.A. zapewnia pracownikom wynagrodzenie adekwatne do ich stanowiska, kompetencji i umiejętności oraz zachęca do realizacji krótko- i długoterminowych celów i utrzymania ryzyka na akceptowalnym poziomie.

Bank posiada odrębną politykę wynagradzania członków organów spółki i jej kluczowych menedżerów, która określa formę, strukturę i sposób ustalania wynagrodzenia.

Wynagrodzenie członków organu nadzorującego i zarządzającego w BOŚ S.A. ustala się adekwatnie do pełnionej funkcji, a także do skali działalności Banku.

Programy motywacyjne dla Członków Zarządów BOŚ S.A. i jej kluczowych menedżerów uzależniają poziom wynagrodzenia zmiennego od długotrwałej sytuacji finansowej spółki oraz długotrwałego wzrostu wartości Banku dla akcjonariuszy, poprzez odpowiednie cele premiowe, mechanizmy odroczenia i wstrzymania wypłat.

Wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej nie jest uzależnione do opcji i innych instrumentów pochodnych ani jakichkolwiek innych zmiennych składników wynagradzania.

W Banku funkcjonuje Komitet ds. Wynagrodzeń powołany spośród Członków Rady Nadzorczej.

VI. SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU

Społeczna Odpowiedzialność Biznesu (Corporate Social Responsibility, CSR) to odpowiedzialny i partnerski dialog z grupami interesariuszy, w tym klientami instytucjonalnymi, indywidualnymi akcjonariuszami, partnerami i pracownikami. W Banku Ochrony Środowiska szereg podejmowanych działań z tego obszaru wiąże się ściśle z ochroną środowiska. Specjalizacja ta widoczna jest też w podstawowej działalności Banku – w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych.

Ekologiczna misja Banku

„Misją Banku jest wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi przemysłu i usług w zakresie ochrony środowiska, rozwojowi rynku produktów i usług związanych z ekologią oraz promowanie i kreowanie postaw proekologicznych i inicjatyw na rzecz ochrony środowiska naturalnego” (fragment Statutu Banku). Jednym z kierunków strategicznych BOŚ S.A. jest wzrost udziału w rynku finansowania projektów związanych z ochroną środowiska.

Misja, strategia i cele Banku realizowane są konsekwentnie w ramach działalności biznesowej, w szczególności poprzez świadczenie wyspecjalizowanych usług bankowych dedykowanych działaniom służącym ochronie środowiska i gospodarce wodnej. Merytoryczny filar tych działań stanowi kadra Banku wsparta specjalistami z zakresu inżynierii środowiska.

BOŚ S.A. angażuje się w finansowanie inwestycji proekologicznych dotyczących różnych dziedzin ochrony środowiska. Zakres przedmiotowy zadań wynika zarówno z potrzeb, kształtowanych przez działania legislacyjne, wymuszających wdrażanie rozwiązań inwestycyjnych i technologicznych dla spełnienia określonych norm w zakresie ochrony środowiska, jak też wynikających z rosnącej świadomości społecznej.

Szereg bankowych projektów wykracza daleko poza obszar tradycyjnej bankowości. Przygotowywane przez Bank rozwiązania łączą w sobie kompleksową obsługę klienta z daleko idącą edukacją na temat korzyści wynikających z zastosowania eko urządzeń i instalacji. Dzięki temu w działaniach Banku widoczna jest bardzo mocna synergia między budową jego wartości i siły rynkowej, a społeczną odpowiedzialnością biznesu.

Główne filary działania

Działalność w Obszarze Społecznej Odpowiedzialności Biznesu opiera się na dwóch filarach:

- Banku i jego ekologicznym spojrzeniu na działalność biznesową zarówno w Pionie Detalicznym jak i Pionie Korporacji i Finansów Publicznych,
- Fundacji BOŚ, która swoimi działaniami uzupełnia działalność biznesową swojego fundatora o inicjatywy z dotyczące społecznego zaangażowania Banku. Jest to głównie edukacja ekologiczna oraz prozdrowotna, a także pracowniczy wolontariat.

Strategiczne partnerstwa

Działalność Banku w zakresie finansowania przedsięwzięć proekologicznych realizowana jest w znacznym stopniu we współpracy z innymi instytucjami finansowymi o podobnych celach. Wiodącą instytucją wchodzącą w skład systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, którego strategicznym celem jest „Poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku”. NFOŚiGW jest jednym z założycieli Banku, a także głównym Akcjonariuszem i partnerem w finansowaniu zadań proekologicznych.

Bank współpracuje również z Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, które są ważnym ogniwem realizacji Polityki Ekologicznej Państwa. Ta współpraca owocuje wspólnym finansowaniem przedsięwzięć proekologicznych, tworząc dźwignię finansową dla programów o zasięgu regionalnym, wspierając działania kluczowe z punktu widzenia poprawy jakości środowiska naturalnego i zrównoważonego rozwoju.

Bank współpracuje od lat z niezależnymi organizacjami, które popularyzują zagadnienia CSR w działalności podmiotów biznesowych, np. Forum Odpowiedzialnego Biznesu.

Podpisanie deklaracji ONZ „Bankowość a środowisko”

Bank Ochrony Środowiska S.A., jako jeden z 14 polskich banków podpisał w 1994 roku deklarację ONZ „Bankowość a środowisko”, zobowiązującą do wspierania inwestycji zgodnych z zasadami ekorozwoju. Deklaracja jest manifestem na rzecz powstania i rozwoju „ekologicznej bankowości”. Jej sygnatariusze zobowiązują się do uwzględniania ryzyka ekologicznego w kredytowaniu, promocji nowych usług i produktów bankowych o charakterze ekologicznym, połączenia działalności statutowej z ochroną środowiska. Podpisujący deklarowali: „Dążymy do zintegrowania zagadnień ochrony środowiska z wewnętrznymi operacjami w sposób zapewniający realizację trwałego rozwoju”, „Podpisujemy się pod prewencyjnym podejściem do zarządzania środowiskiem, którego celem jest przewidywanie i unikanie potencjalnych źródeł degradacji środowiska”. Te założenia stanowią podstawę działań BOŚ S.A. przez cały okres jego funkcjonowania.

Polityka Środowiskowa

Polityka Środowiskowa, realizowana konsekwentnie od momentu powstania Banku, znalazła w 2011 roku formalny wyraz w Uchwale Zarządu Banku. W myśl tego dokumentu: „Bank Ochrony Środowiska – w pełni świadomy wagi społecznej odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju – kieruje się dbałością o dobro klientów i środowiska naturalnego.” Wśród zadań mających na celu wypełnienie Polityki Środowiskowej wymienia się te, które dotyczą sfery związanej z funkcjonowaniem Banku jako instytucji, jak np.:

- respektowanie obowiązującego prawa w zakresie ochrony środowiska i uwzględnianie jego wymogów w przepisach wewnętrznych,
- ograniczenie wykorzystania surowców i zasobów naturalnych poprzez racjonalizację zużycia wody, energii elektrycznej, ciepła i paliw,

- prowadzenie racjonalnej gospodarki odpadami poprzez ograniczenie ich powstawania, selektywną zbiórkę i przekazywanie do recyklingu bądź unieszkodliwiania,
- prowadzenie praktyki zakupów materiałów i urządzeń z uwzględnieniem, jako jednego z istotnych parametrów, jak najmniejszego ich wpływu na środowisko; jak i takie, które mają na celu edukację ekologiczną pracowników i współpracowników Banku, np.:
- popularyzacja, wśród pracowników wiedzy na temat proekologicznych zachowań, podnoszenie ich świadomości oraz kształtowanie postaw,
- upowszechnianie idei ochrony środowiska wśród klientów, zarówno poprzez kreowanie proekologicznej oferty bankowej, jak i działania promocyjno-marketingowe,
- promowanie zrównoważonego rozwoju wśród partnerów biznesowych i firm współpracujących z Bankiem.

Polityka Środowiskowa BOŚ S.A. jest przekazywana każdemu pracownikowi Banku oraz została zamieszczona na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl w sekcji „O Banku/Misja BOŚ S.A.”.

1. BANK

PROEKOLOGICZNA OFERTA

W odpowiedzi na potrzeby rynku

Produkty proekologiczne Banku Ochrony Środowiska łączą elementy standardowej oferty bankowej z funkcjonującymi w Polsce mechanizmami wsparcia inwestycji prośrodowiskowych. Obok kredytów komercyjnych, angażujących wyłącznie środki Banku, BOŚ oferuje również kredyty preferencyjne, w których środki bankowe działają jak dźwignia finansowa, wzmacniająca potencjał krajowych i regionalnych instytucji finansowych, angażujących swoje środki we wspieranie zadań inwestycyjnych służących ochronie środowiska. Taki charakter ma współpraca BOŚ S.A. z Narodowym i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Bankiem Gospodarstwa Krajowego oraz zagranicznymi instytucjami finansowymi: Europejskim Bankiem Inwestycyjnym, Bankiem Rozwoju Rady Europy, KfW Bankengruppe. Dzięki inicjatywom podejmowanym w Banku, opartym o umowy z tymi instytucjami, powstał szereg dedykowanych produktów, wspierających działania wynikające z priorytetów polityki ekologicznej kraju i regionów, odpowiadających na potrzeby inwestorów.

Oferta proekologiczna Banku jest pomyślana tak, aby zachęcała potencjalnych klientów do korzystania z niej, kształtowała postawy prośrodowiskowe i mobilizowała do podejmowania inwestycji, które przyczynią się do poprawy stanu środowiska. Dlatego tak duże jest znaczenie kredytów preferencyjnych np.: z dotacją do kapitału, wypłacaną ze środków donatora po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i zmniejszającą zadłużenie kredytowe lub niższym niż rynkowe oprocentowaniem, wynikającym z udziału środków donatora. Taki charakter mają kredyty udzielane we współpracy z WFOŚiGW, przeznaczone na realizację zadań, które wypełniają założenia regionalnej polityki ekologicznej. Ze względu na uwarunkowania lokalne w każdym z województw warunki kredytów są inne, zróżnicowane co do dostępnej formy dofinansowania, zakresu inwestycji, maksymalnej kwoty kredytu i jej udziału w kosztach całkowitych przedsięwzięcia, długości okresu kredytowania, a także wysokości oprocentowania. Poszczególne Wojewódzkie Fundusze określają jaki podmiot może ubiegać się o taki kredyt.

Kredyty dedykowane zadaniom z zakresu ochrony środowiska są też przedmiotem umów BOŚ S.A. z zagranicznymi instytucjami finansowymi. Zaangażowanie środków zagranicznych pozwala na uzyskanie korzystnej konstrukcji finansowania, z obniżoną marżą i prowizją w stosunku do standardowej oferty Banku, ze złagodzonymi wymaganiami co do wielkości wkładu własnego i z wydłużonym okresem karencji w spłacie kapitału.

Pozostałe, nieobjęte możliwością preferencyjnego kredytowania, przedsięwzięcia proekologiczne finansowane są kredytami komercyjnymi, które Bank stara się jak najlepiej dostosowywać do specyfiki inwestycji i aktualnych potrzeb inwestorów. Kredyty przeznaczone na inwestycje związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną stanowią istotne połączenie zadań biznesowych Banku i jego misji. Są też widocznym przejawem znaczenia Banku w systemie finansowania ochrony środowiska w Polsce.

Inicjatywa JESSICA

Niebagatelne znaczenie dla lokalnych społeczności ma też zaangażowanie się Banku w Inicjatywę JESSICA, której celem jest zrównoważony rozwój obszarów miejskich. BOŚ S.A. skutecznie pozyskał inwestorów, którzy zrealizowali wiele różnorodnych i ciekawych pomysłów: od galerii handlowej, powierzchni biurowych

poprzez centra rekreacyjno-sportowe, centra konferencyjne i hotele, aż po targowiska miejskie. Celem projektów było podniesienie atrakcyjności gospodarczej, turystycznej i inwestycyjnej miasta. Połączenie biznesowych celów z aspektami społecznymi zawartymi w Inicjatywie JESSICA, przyniosło szereg pozytywnych zmian, w tym powstawanie nowych miejsc pracy, rozwój przedsiębiorczości i poprawę lokalnej infrastruktury.

WYDARZENIA I PUBLIKACJE

Obecność na targach i konferencjach

W ramach bieżących działań marketingowych Bank brał udział w targach, konferencjach i seminariach wzmacniających wizerunek BOŚ S.A. jako bankowego lidera finansowania ekologii w tym: V edycji Konferencji Kogeneracja 2016, Konferencji Green Buildings - Smart Cities w Gdańsku, Targach Gospodarki Leśnej, Przemysłu Drzewnego i Ochrony Środowiska w Janowie Lubelskim, Forum ekonomicznym w Krynicy, Forum Bezpieczeństwa Energetycznego NATO w Warszawie, Sympozjum naukowym „Pro-Energo - możliwości i horyzonty eko innowacyjności i szeregu innych wydarzeniach branżowych, ogólnopolskich i lokalnych. Przedstawiciele Banku po raz pierwszy wzięli też udział w Kongresie Biogazu, gdzie wraz z przedsiębiorcami i przedstawicielami różnych instytucji dyskutowali o rozwoju tego sektora OZE w Polsce. Od 1992 r. BOŚ S.A. bierze udział w Międzynarodowych Targach Ochrony Środowiska POL-ECO-SYSTEM (dawniej POLEKO) – największych targach promujących ekologiczne innowacje w Europie Środkowo-Wschodniej. Co roku Targi odwiedza tysiące osób, wśród nich specjaliści z zakresu ochrony środowiska i gospodarki komunalnej z Polski i zagranicy. Podczas POL-ECO-SYSTEM, BOŚ S.A. prezentuje swoje proekologiczne produkty, a jego pracownicy występują w roli ekspertów i prelegentów na towarzyszących Targom konferencjach i seminariach.

#Psyzdobywajabank – czyli rewolucja czworonogów i wejście w social media

Bank Ochrony Środowiska to pierwszy bank w Polsce, do którego Klienci mogli wejść ze swoim czworonogiem. #Psyzdobywajabank była drugą odsłoną uruchomionej w listopadzie Kampanii pomocy czworonogom. Zaczęło się od wsparcia schronisk dla psów w całej Polsce, których lista została uzgodniona z Towarzystwem Opieki nad Zwierzętami. W ramach kampanii wspierającej schroniska dla zwierząt – BOŚ S.A. przekazał 8260 kg karmy dla psiaków mieszkających w 26 schroniskach w całej Polsce. O tym, gdzie trafi karmy, decydowali klienci Banku sięgający po pożyczkę gotówkową. Koszty zakupu karmy i jej dostawy BOŚ S.A. pokrył z własnych środków.

Bank Ochrony Środowiska S.A. zdecydował się w 2016 r. na opracowanie i wdrożenie strategii komunikacji w mediach społecznościowych. W 2016 r. uruchomiono konto na Twitterze (@BOS__Bank) Facebooku, a także profil Banku na LinkedIn.

Edukacja i korzyści w jednym

BOŚ obok kredytów na przedsięwzięcia proekologiczne, stanowiących stały element oferty Banku, stosuje specjalne programy i produkty upowszechniające prośrodowiskowe postawy wśród swoich klientów. Przykładem takiego działania może być promocja „Rok bez odsetek”, zastosowana w odniesieniu do EKOpozyczki. Klienci korzystający z korzystnej promocji wspomagali jednocześnie ochronę fok szarej w ramach akcji „1 zł dla fok”. Za każdą udzieloną EKOpozyczkę udzieloną w okresie funkcjonowania programu BOŚ Bank przekazał z własnych środków 1 zł na rzecz Fokarium Stacji Morskiej Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego na Helu.

Raport ekologiczny

Od 18 lat w BOŚ S.A. opracowywany jest Raport Ekologiczny Banku Ochrony Środowiska. Stanowi on z jednej strony odpowiedź na zalecenia Deklaracji ONZ „Bankowość a Środowisko”, z drugiej - materiał przydatny zarówno dla celów wewnętrznych, jak i promocyjnych.

Raport w syntetycznej formie podsumowuje coroczną proekologiczną działalność biznesową Banku, ukazując ją również na tle krajowych trendów, rozwiązań systemowych i wydarzeń. Przedstawia także pozabiznesowe działania podejmowane przez BOŚ S.A. i jego pracowników.

Raport wskazuje na wagę ekologii jako jednego z najistotniejszych kierunków strategicznych Banku. Jego zasadniczą część koncentruje się na proekologicznych produktach bankowych. Na tle zagadnień ogólnych Raport prezentuje działalność Banku w okresie ostatniego roku, z przedstawieniem struktury segmentowej, głównych dziedzin finansowania, efektów ekologicznych uzyskanych dzięki zakończonym inwestycjom finansowanym z udziałem kredytów bankowych.

Zarządzanie gospodarką odpadami

- Odpady papierowe, metalowe, drewniane, plastikowe, szklane i elektroniczne, powstałe w wyniku prowadzenia działalności operacyjnej Banku, przekazywane są do recyklingu lub utylizacji specjalistycznej firmie, z którą Bank ma podpisaną umowę.
- Odpady niebezpieczne, w szczególności tonery, baterie, świetłówki mają osobno zorganizowany system zbiórki i przekazywania do utylizacji.
- Wszystkie wycofane z eksploatacji w Banku materialne składniki majątku są poddawane jednemu z poniższych sposobów dalszego zagospodarowania:
 - odsprzedaż,
 - nieodpłatne przekazanie instytucji użyteczności publicznej,
 - przekazanie do utylizacji specjalistycznym firmom.
- Żaden wycofany z użytkowania składnik majątku nie jest wyrzucany na przysłowiowy śmietnik.

Monitorowanie zużycia energii i mediów

W oparciu o analizę zużycia energii i pozostałych mediów, podejmowane są działania o charakterze organizacyjnym, technicznym i formalnym, które służą ograniczeniu zużycia, min:

- Zakup tzw. zielonej energii na podstawie umowy zbiorczej zawartej z firmą TAURON S.A.
- Dostosowanie taryf i mocy zamówionych do faktycznych potrzeb Banku.
- Dobór urządzeń do wyposażenia placówek i centrali, przy uwzględnieniu kwestii zużycia energii elektrycznej, np. instalowane klimatyzatory są wyłącznie w technologii inwerterowej - zużywają znacznie mniej energii niż w technologii tradycyjnej,
- W Centrali Banku wydajność i czas pracy urządzeń klimatyzacyjnych i grzewczo – wentylacyjnych dostosowana jest do liczby użytkowników i czasu ich pracy.
- Wymiana oświetlenia w zewnętrznych panelach reklamowych placówek Banku z tradycyjnego świetłówkowego na energooszczędne LED.
- Ograniczenie świecenia zewnętrznych paneli reklamowych (sterowanie zegarami astronomicznymi, które zaprogramowane są na wyłączenie pomiędzy godzinami 23:00 – 4:00).
- Energooszczędne źródła światła instalowane w nowych lub modernizowanych oddziałach.
- Racjonalne gospodarowanie zużyciem energii w Centrali i Oddziałach Banku - wdrożono zalecenia regulujące działanie urządzeń klimatyzacyjnych, wentylacyjnych i grzewczych, zależnie od pór roku i rozkładu dobowego. Zalecenia te mają na celu ograniczenie konsumpcji energii elektrycznej przez urządzenia klimatyzacyjne i ciepłno-wentylacyjne do przedziału czasu, w którym odbywa się praca. Metodologia wyłączeń zapobiega również jednoczesnemu działaniu urządzeń grzewczych w trakcie pracy urządzeń schładzających.

Flota pojazdów i zużycie paliw

- W Banku użytkowane są dwa samochody o napędzie elektrycznym (nieemisyjne), służące do poruszania się po Warszawie, którymi realizowane jest 90% jazd administracyjnych.
- Spalinowe samochody służbowe użytkowane w Banku spełniają normy emisji spalin 20% Euro 5 i 70% Euro 6.
- Przy wyborze nowych pojazdów jednym z kluczowych parametrów jest zużycie paliwa.
- Wszystkie materiały eksploatacyjne (oleje, płyny chłodzące, płyny hamulcowe, żarówki, opony) wymieniane są w autoryzowanych serwisach, które zobowiązane są do poddawania zużytych płynów specjalistycznej utylizacji.
- Przeglądy i naprawy dokonywane są w autoryzowanych serwisach, zużyte części są poddawane specjalistycznej utylizacji.

Wprowadzenie proekologicznych rozwiązań

W celu optymalizacji zużycia energii, wody, paliw oraz materiałów zakupionych przez Bank wprowadzono szereg rozwiązań:

- W Centrali Banku baterie umywalkowe i zlewozmywakowe wyposażone są napowietrzacze strumienia wody tzw. perlatory.
- W Banku są stosowane spłuczki z funkcją oszczędzania wody.
- W budynku Centrali Banku znajduje się stacja uzdatniania wody.
- Otwierane okna w budynku Centrali mają mechanizm automatycznego wyłączenia klimatyzacji.
- Bank prowadzi selektywną zbiórkę odpadów.
- W Banku używany jest w 100% papier ekologiczny do wydruków biurowych.
- Ograniczenie ilości zużywanego papieru do wydruków poprzez: wprowadzenie domyślnej opcji dwustronnego wydruku, kontrolę i limitowanie wydruków.
- Ograniczanie liczby wydrukowanych dokumentów przekazywanych Klientom, część dokumentów

- umieszczonych jest na stronie internetowej Banku, przez co Klient ma do nich bezpośredni dostęp.
- Klienci Detaliczni mogą wnioskować o produkty kredytowe i oszczędnościowe za pośrednictwem kanałów zdalnych, gdzie dokumentacja papierowa w ogóle nie występuje.

2. FUNDACJA BOŚ – STRATEGICZNE ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNE BANKU

W 2016 r. Fundacja Banku Ochrony Środowiska zaangażowana była przede wszystkim w realizację ważnych dla wizerunku Banku projektów proekologicznych:

- „Postaw na Słońce” – promocja wśród młodzieży i osób dorosłych wykorzystania mikroinstalacji OZE,
- „Zielona Ławeczka” – zazielenianie przestrzeni miejskiej,
- „Brudno Tu” – inwentaryzacja dzikich wysypisk w Polsce, budowanie społeczeństwa obywatelskiego.

Równolegle prowadzono duże projekty prozdrowotne, celem których jest walka z nadwagą i otyłością wśród młodych ludzi. Prowadzono również działania budujące relacje z pracownikami Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. Zwiększono także aktywność Fundacji na portalach społecznościowych.

EKOLOGIA

Projekt „Postaw na Słońce” – II i III edycja

Projekt promujący Odnawialne Źródła Energii, a szczególnie fotowoltaikę prowadzony był przez Fundację BOŚ od września 2015 roku. Wiosną 2016 roku realizowany był drugi i trzeci etap projektu badawczego oraz II etap projektu filmowego. W jego ramach 116 zespołów szkolnych złożonych z uczniów, którzy pracowali pod nadzorem opiekuna, przygotowywało audyty energetyczne szkół i wybranych domów jednorodzinnych oraz filmy promujące mikroinstalacje OZE. Uczniowie przygotowali 255 mini projektów dla domów jednorodzinnych, wyliczyli dla każdego z nich ilość potrzebnych ogniw fotowoltaicznych oraz oszczędności, które powstaną w wyniku ich wykorzystywania. W indywidualnych spotkaniach z uczniami wzięło udział ponad 500 właścicieli domów. Uczniowie zrealizowali także 40 filmów edukacyjno-promocyjnych. W dalszej kolejności zespoły koordynowały lokalne kampanie informacyjne na temat OZE na terenie społeczności, w których znajdowały się ich szkoły. Zwieńczeniem kampanii były konferencje, na które zaproszono rodziców uczniów, władze samorządowe, a przede wszystkim ekspertów zajmujących się technologiami OZE oraz przedstawicieli BOŚ, którzy opowiadali o możliwościach otrzymania dofinansowania kosztów zakupu i montażu mikroinstalacji OZE. Takich konferencji odbyło się 35 i wzięło w nich udział prawie 3 300 osób. W październiku ruszyła III edycja projektu do której przystąpiło 336 zespołów konkursowych. Równolegle z działaniami w szkołach, przy użyciu narzędzi public relations, prowadzona była kampania informacyjna wspierająca projekt „Postaw na Słońce”.

Projekt „Zielona Ławeczka”

Na początku 2016 r. Fundacja BOŚ uruchomiła II edycję ogólnopolskiego projektu ekologicznego skierowanego do mieszkańców otwartych osiedli pn.: Zielona Ławeczka (www.zielonalaweczka.pl). Zarejestrowane zespoły sąsiedzkie mogły zgłaszać do Fundacji projekty zagospodarowania ogólnodostępnego skweru i otrzymać granty w wysokości do 1,2 tys. zł na sadzonki, nawozy, rośliny i obowiązkową ławkę. Merytoryczni partnerzy projektu to Katedra Architektury Krajobrazu i Katedra Sztuki Krajobrazu SGGW. Celem projektu jest przemiana zaniedbanych terenów na osiedlach w zielone zakątki, mini-ogrody z ławeczką. Pozwoli to ożywić miejsca wokół bloków, stworzyć przestrzeń do odpoczynku i spotkań. Angażując mieszkańców Fundacja chce pokazać jak wiele można zdziałać wspólnymi siłami - wystarczy tylko chęci i dobry pomysł. W II edycji konkursu udział wzięły 64 zespoły sąsiedzkie, na stronie zarejestrowało się ponad 430 bezpośrednich uczestników.

Projekt „Brudno Tu”

Kontynuacja rozpoczętej w 2015 r. ogólnopolskiej akcji obywatelskiej na rzecz likwidacji „dzikich wysypisk” wraz z kampanią medialną: portal www.brudnotu.fundacjabos.pl, mapa zgłoszonych dzikich wysypisk, interwencje w samorządach lokalnych. Utrzymywanie serwisu www.brudnotu.fundacjabos.pl Fundacja zachęcała do identyfikowania, zgłaszania i monitorowania miejsc wymagających posprzątania za pośrednictwem specjalnego serwisu [www](http://www.brudnotu.fundacjabos.pl). Od momentu uruchomienia projektu zgłoszono ponad 300 lokalizacji. W wyniku akcji posprzątano ponad 100 lokalizacji. Fundacja prowadzi rozmowy z gminami, na terenie których znajdują się zgłoszone dzikie wysypiska.

Konkurs modelarski „EKO model”

Fundacja uruchomiła nowy projekt udział w którym polega na samodzielnym wykonaniu makiety lub modelu EKO instalacji w domu jedno- lub wielorodzinnym. Prace podzielone będą na kategorie: woda, ciepło i energia elektryczna. Modele mogą być w dowolnej skali, zarówno statyczne, jak i dynamiczne. Zgłoszone do konkursu modele zostaną ocenione przez komisję składającą się z modelarzy, ekologów Banku Ochrony Środowiska i pracowników Fundacji BOŚ. Przewidziane są nagrody główne oraz liczne wyróżnienia o łącznej wartości 14 tysięcy złotych. Konkurs rozpoczął się 1 października 2016 roku, a modele można było przesyłać do 28 lutego 2017 r.

Projekt „Dobry kontakt”

Pilotażowy projekt wzmacniający organizacje obywatelskie. Promocja prowadzona była na terenie ok. 600 gmin w całej Polsce. Projekt, realizowany w okresie od 20 lipca 2015 do 30 lipca 2016 we współpracy z Akademią Rozwoju Filantropii. Adresatem działań były „Ośrodki Działaj Lokalnie”. Głównym celem było wspieranie wdrożenia systemu CRM w wybranych organizacjach, dzięki temu będą mogły efektywniej finansować projekty społeczne i ekologiczne.

EDUKACJA PROZDROWOTNA

Projekt „Zdrowo jem, więcej wiem”

Projekt realizowany przez Fundację BOŚ w trosce o zdrowie młodego pokolenia, który ma charakter ogólnopolskiej międzyszkolnej rywalizacji zespołowej.

Projekt „Zdrowo jem, więcej wiem” to:

- bogata oferta edukacyjna dla klas 0-3 szkół podstawowych,
- wieloaspektowy, spójny projekt doskonale wpisujący się w podstawy programowe Ministerstwa Edukacji Narodowej,
- rzetelna wiedza naukowa na temat zdrowego odżywiania i roli aktywności fizycznej podana w przystępny i nieszablonowy sposób – oprócz materiałów przygotowanych na lekcje oferujemy pogłębioną wiedzę, która nieustannie jest uzupełniana, zgromadzoną w portalu www.aktywniepozdrawie.pl w postaci ponad 300 artykułów,
- wiele wartościowych nagród – dla nauczycieli, dzieci oraz szkół – z najcenniejszą, naszym zdaniem, nagrodą główną dla wszystkich osób, które zaangażują się w ten projekt, jaką jest możliwość zmiany dotychczasowego stylu życia na zdrowszy i bardziej aktywny ruchowo.

Od września 2015 roku trwa VI edycja projektu „Zdrowo jem, więcej wiem”. W 2016 roku realizowany był etap zimowy i wiosenny. W marcu opracowaliśmy nową wersję plakatu z Piramidą Zdrowia (na podstawie najnowszych wytycznych IZZ), a w kwietniu rozesłaliśmy 1,2 tys. plakatów do wszystkich szkolnych zespołów konkursowych z całej Polski. Wyniki konkursu zostały opublikowane na stronie projektu. Nagrodzono łącznie 26 zespołów z 26 szkół z całej Polski, ponad 30 nauczycieli i ponad 700 uczniów.

Statystyka VI edycji projektu:

- 896 zespołów
- bezpośredni uczestnicy (nauczyciele + uczniowie) - 18 tys.
- pośredni uczestnicy:
 - inni uczniowie szkół biorących udział w projekcie - ok. 110 tys.
 - rodzice i opiekunowie uczniów - ok. 34 tys.

We wrześniu 2016 r. uruchomiono kolejną VII edycję projektu. Wyłączny honorowy patronat nad nim objęła Małżonka Prezydenta RP Agata Kornhauser-Duda. Do udziału w nowej edycji zapisało się:

- ponad 3,1 tys. szkolnych zespołów konkursowych z całej Polski,
- ponad 60 tys. uczniów szkół podstawowych,
- ponad 3 tys. nauczycieli.

Projekt „Czas na zdrowie”

Fundacja BOŚ uruchomiła nową edycję popularnego w szkołach prozdrowotnego projektu „Czas na zdrowie” (program Aktywnie po Zdrowie). Zespoły uczniowskie ze szkół wszystkich typów (podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne) zdobywały wiedzę nt. zdrowego odżywiania, żywności ekologicznej i regionalnej, a także zorganizowały we współpracy oraz pod nadzorem Fundacji lokalne festyny zdrowia skierowane do społeczności szkoły oraz szerzej – do całej wspólnoty lokalnej. Podczas 148 festynów odbyły się: pokazy filmów, degustacja potraw ekologicznych, outdoorowe aktywności w grupach. W festynach wzięło udział łącznie prawie 57 tys. osób.

W aktualnej edycji zarejestrowało się 260 szkół, w tym 2,4 tys. aktywnych uczestników projektu. W październiku 2016 r. odbyło się w gmachu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi uroczyste podsumowanie projektu i wręczenie nagród ufundowanych przez resort rolnictwa.

Projekt „Sklepiki szkolne – zdrowa reaktywacja”

Konkurs otwarty dla szkół wszystkich typów. Celem jest poprawa stanu zdrowia dzieci i młodzieży szkolnej oraz zmiana ich nawyków odżywiania. Projekt polega na wyróżnieniu i nagrodzeniu szkół, które prowadzą najlepsze sklepiki szkolne oferujące w swoim asortymencie pełnowartościowe produkty dostosowane do potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży.

DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNE

Festyny

Fundacja prowadziła działania edukacyjne podczas trzech warszawskich festynów z okazji: „Dnia Ziemi”, „200-lecia SGGW”, „Dnia Dziecka” na Agrykoli. Podczas festynów w działaniach Fundacji wzięło udział ok. 6 tys. osób.

Mini kampanie społeczne w prasie oraz w mediach elektronicznych. Równoległe z realizacją projektów edukacyjnych Fundacja BOŚ prowadziła działania komunikacyjne: Zielona Ławeczka - zwiększenie różnorodności biologicznej; Odnawialne źródła energii; Sklepiki szkolne zdrowa reaktywacja - szkoły dobrego żywienia, etc. W mediach z inspiracji Fundacji BOŚ pojawiło się łącznie ponad 400 publikacji dotyczących ekologii, zdrowia, Fundacji oraz sklepików szkolnych.

Zielone Strony

Fundacja BOŚ wydała numer magazynu Zielone Strony w nakładzie 1 tys. egz. Tematem przewodnim numeru jest społeczna odpowiedzialność biznesu, która przynosi korzyści firmom, gospodarce, społeczeństwu i pracownikom oraz jest kluczowa zarówno dla nowej Strategii Banku Ochrony Środowiska S.A., jak i Fundacji BOŚ. Numer został rozesłany do wszystkich placówek Banku.

Aktywność na portalach tematycznych Fundacji i w mediach społecznościowych

Fundacja Banku Ochrony Środowiska prowadzi sześć portali tematycznych umożliwiających jej koordynację projektów edukacyjnych, w tym niezwykle ważny portal www.aktywniepozdrowie.pl. Jego zadaniem jest nie tylko informowanie o działalności Fundacji, ale przede wszystkim pełnienie roli bazy wiedzy, w sposób ciągły aktualizowanej, na temat zdrowego stylu życia, właściwego odżywiania i ochrony środowiska. W 2016 r. portal miał ok. 140 tysięcy użytkowników i ponad 360 tys. odsłon. Na Facebooku działa fanpage „Aktywnie po Zdrowie”. Udało się osiągnąć miesięczny zasięg w liczbie ok. 100 tysięcy odbiorców. Pod koniec czerwca uruchomiono na Facebooku oraz Instagramie nowy profil - „BOŚ młody” skierowany do młodego pokolenia – najwięcej użytkowników jest w grupie 13-17 lat. Miesięcznie osiągnięto prawie 75 tys. odbiorców. Zamieszczane są na nim informacje dot. ekologii i zdrowego odżywiania oraz filmy ze zdrowymi przepisami, a także inne informacje związane z działalnością Fundacji.

ZANGAŻOWANIE PRACOWNIKÓW GRUPY BOŚ

Wolontariat pracowniczy – Mikrodotacje – edycje: wiosna, jesień – 2016

Do realizacji wybrano 11 projektów, które otrzymały wsparcie w łącznej wysokości 26 tys. zł. Łączna, szacowana ilość odbiorców (beneficjentów) to 3 tys. osób. Realizowane projekty:

- cykl warsztatów terapii zajęciowej dla dzieci niesłyszących ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Olsztynie,
- zajęcia w stadninie koni dla dzieci z Domu Dziecka z Kłęzcan k. Nowego Sącza,
- organizacja zajęć integrujących imigrantów z krajów byłego ZSRR w Szkole Podstawowej w Białymstoku,
- Piknik Maltański dla podopiecznych OPS w Warszawie na Woli,
- zagospodarowanie placu dla mieszkańców wsi Kolonia Księżyno k. Białegostoku,
- zajęcia dot. zdrowego odżywiania dla rodziców dzieci niepełnosprawnych we współpracy ze Stowarzyszeniem Wagon Inicjatyw z Żuromina,
- warsztaty oraz impreza plenerowa dla podopiecznych Domu Małego Dziecka w Łodzi,
- dożywianie dzikich zwierząt zimą,
- pomoc zwierzętom w schroniskach,
- ogrodzenie publicznego placu zabaw.

Wolontariat pracowniczy – sadzenie lasu wiosna 2016

Pracownicy Grupy BOŚ wraz z rodzinami i przyjaciółmi posadzili prawie 3 tysiące sosen w Nadleśnictwie Celestynów. Stworzą one w przyszłości las służący następnym pokoleniom.

Filantropia indywidualna w ramach inicjatywy „Pomagam Cały Rok”

Fundacja kontynuowała regularną zbiórkę środków wśród pracowników BOŚ na stypendia dla zdolnych dzieci z rodzin o niskich dochodach. Przeprowadziła też w Banku, przy pomocy pracowników, akcję mającą na celu przygotowanie paczek świątecznych dla kilkudziesięciu bezdomnych osób, objętych opieką Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej.

Podpisy członków Zarządu BOŚ S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/funkcja	Podpis
28.03.2017 r.	Stanisław Kluza	Prezes Zarządu
28.03.2017 r.	Anna Milewska	Wiceprezes Zarządu
28.03.2017 r.	Dariusz Grylak	Wiceprezes Zarządu



BANK OCHRONY ŚRODOWISKA
SPÓŁKA AKCYJNA

**ROCZNE
SPRAWOZDANIE FINANSOWE
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.
ZA ROK ZAKOŃCZONY DNIA 31 GRUDNIA 2016
ROKU
WRAZ Z OPINIĄ NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO
REWIDENTA**

Warszawa, marzec 2017

Spis treści do rocznego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF zatwierdzonymi przez UE

	Strona
Roczny rachunek zysków i strat Banku	4
Roczne sprawozdanie z całkowitych dochodów Banku.....	5
Roczne sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku.....	6
Roczne sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Banku	7
Roczne sprawozdanie z przepływów pieniężnych	8
Dodatkowe noty objaśniające do rocznego sprawozdania finansowego.....	10
1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A.....	10
2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego	15
3. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.....	15
4. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów	38
5. Ważniejsze oszacowania i oceny	38
6. Zarządzanie ryzykiem.....	42
7. Wynik z tytułu odsetek.....	96
8. Wynik z tytułu opłat i prowizji.....	97
9. Przychody z tytułu dywidend	97
10. Wynik na działalności handlowej	98
11. Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	98
12. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	98
13. Wynik z pozycji wymiany	98
14. Pozostałe przychody operacyjne.....	99
15. Pozostałe koszty operacyjne	99
16. Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości.....	100
17. Ogólne koszty administracyjne.....	100
18. Świadczenia pracownicze.....	101
19. Obciążenia podatkowe	101
20. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję	102
21. Kasa, środki w Banku Centralnym	102
22. Należności od innych banków	102
23. Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu.....	103
24. Kredyty i pożyczki udzielone klientom.....	103
25. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	104
26. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności.....	106
27. Inwestycje w jednostkach zależnych.....	107
28. Wartości niematerialne.....	107
29. Rzeczowe aktywa trwałe	109

30. Inne aktywa	111
31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	111
32. Zobowiązania wobec klientów	112
33. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych.....	113
34. Zobowiązania podporządkowane	114
35. Rezerwy.....	114
36. Odroczonego podatek dochodowy.....	118
37. Pozostałe zobowiązania	119
38. Aktywa i zobowiązania warunkowe.....	119
39. Leasing operacyjny	120
40. Kapitał podstawowy	122
41. Kapitał z aktualizacji wyceny.....	124
42. Zyski zatrzymane	125
43. Płatności na bazie akcji	125
44. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych.....	128
45. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej	131
46. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych	136
47. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej	137
48. Sprawozdawczość dotycząca segmentów	140
49. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	145
50. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek	151
51. Wypłacone i zaproponowane dywidendy	151
52. Zdarzenia po dniu bilansowym	151
53. Wynagrodzenie dla podmiotu uprawnionego do badań sprawozdań finansowych.....	151

Roczny rachunek zysków i strat Banku

Działalność kontynuowana	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	7	692 433	656 332
Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	7	-391 147	-402 208
Wynik z tytułu odsetek		301 286	254 124
Przychody z tytułu opłat i prowizji	8	81 741	87 285
Koszty z tytułu opłat i prowizji	8	-12 150	-12 274
Wynik z tytułu opłat i prowizji		69 591	75 011
Przychody z tytułu dywidend	9	15 382	13 622
Wynik na działalności handlowej	10	35 992	24 919
Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	11	553	25 071
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	12	3 821	707
Wynik z pozycji wymiany	13	19 223	34 942
Pozostałe przychody operacyjne	14	4 645	9 200
Pozostałe koszty operacyjne	15	-10 827	-16 524
Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości	16	-220 796	-112 938
- kredyty farm wiatrowych		-98 491	-6 358
Ogólne koszty administracyjne	17,18	-303 106	-354 749
Wynik na działalności operacyjnej		-84 236	-46 615
Zysk/Strata brutto		-84 236	-46 615
Obciążenia podatkowe	19	16 263	7 298
- część bieżąca		-	-67
- część odroczone		16 263	7 365
Zysk/Strata netto		-67 973	-39 317
Zysk/Strata na akcję Banku w trakcie okresu (w zł)			
- podstawowy	20	-1,63	-1,72
- rozwodniony	20	-1,63	-1,72

Działalność zaniechana w roku 2016 oraz w roku 2015 nie wystąpiła.

Noty przedstawione na stronach od 10 do 153 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z całkowitych dochodów Banku

Wyszczególnienie	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
Zysk/Strata netto		-67 973	-39 317
Składniki przenoszone do rachunku zysków i strat		-15 024	-37 601
Zysk / Strata z tyt. wyceny aktywów dostępnych do sprzedaży	41	-13 358	-36 481
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	41	-5 190	-9 940
Podatek odroczony	36	3 524	8 820
Składniki nie przenoszone do rachunku zysków i strat		1 359	479
Przeszacowanie rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych	41	1 678	591
Podatek odroczony	36	-319	-112
Całkowity dochód ogółem		-81 638	-76 439

Noty przedstawione na stronach od 10 do 153 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku

Wyszczególnienie	Nota	31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
AKTYWA			
Kasa, środki w Banku Centralnym	21	513 730	614 889
Należności od innych banków	22	141 522	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	23	48 976	99 206
Pochodne instrumenty finansowe	45	117 177	199 325
Pochodne instrumenty zabezpieczające	45	4 840	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	24	14 038 283	14 387 832
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe:	25	5 408 792	4 980 122
– dostępne do sprzedaży		4 222 702	4 052 074
– utrzymywane do terminu zapadalności		1 186 090	928 048
Inwestycje w jednostkach zależnych	27	76 605	88 298
Wartości niematerialne	28	121 511	137 952
Rzeczowe aktywa trwałe	29	30 541	32 080
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	36	64 472	48 158
- bieżące		602	3 757
- odroczone		63 870	44 401
Inne aktywa	30	36 117	47 191
Aktywa razem		20 602 566	20 785 831
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	31	115 764	216 409
Pochodne instrumenty finansowe	45	119 253	151 343
Pochodne instrumenty zabezpieczające	45	27 406	37 621
Zobowiązania wobec klientów	32	17 097 212	15 970 056
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	33	829 702	2 318 132
Zobowiązania podporządkowane	34	601 373	599 961
Rezerwy	35	6 593	17 851
Pozostałe zobowiązania	37	63 795	45 444
Zobowiązania razem		18 861 098	19 356 817
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał podstawowy	40	1 159 619	759 619
- kapitał zakładowy		628 732	228 732
- akcje własne		-1 294	-1 294
- kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		532 181	532 181
Kapitał z aktualizacji wyceny	41	-23 603	-9 938
Zyski zatrzymane	42	605 452	679 333
Kapitał własny razem		1 741 468	1 429 014
Kapitał własny i zobowiązania razem		20 602 566	20 785 831

Noty przedstawione na stronach od 10 do 153 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego

Roczne sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Banku

Wyszczególnienie	Kapitał podstawowy (nota 40)			Kapitał z aktualizacji wyceny (nota 40)	Zyski zatrzymane (nota 42)			Razem kapitał własny
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		Pozostały kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka	Niepodzielony wynik finansowy	
Stan na 01-01-2016	228 732	-1 294	532 181	-9 938	676 156	48 302	-45 125	1 429 014
Wynik netto	-	-	-	-	-	-	-67 973	-67 973
Pozostałe całkowite dochody	-	-	-	-13 665	-	-	-	-13 665
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	-13 665	-	-	-67 973	-81 638
Emisja akcji własnych	400 000	-	-	-	-	-	-	400 000
Realizacja wypłat wynagrodzenia zmiennego w akcjach	-	-	-	-	-	-	-	-
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	-5 908	-5 908
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	-45 125	-	45 125	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	-	-	-	-
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-45 125	-	45 125	-
Stan na 31-12-2016	628 732	-1 294	532 181	-23 603	631 031	48 302	-73 881	1 741 468
Stan na 01-01-2015	228 732	-1 162	532 181	27 184	618 641	48 302	52 585	1 506 463
Wynik netto	-	-	-	-	-	-	-39 317	-39 317
Pozostałe całkowite dochody	-	-	-	-37 122	-	-	-	-37 122
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	-37 122	-	-	-39 317	-76 439
Nabycie akcji własnych	-	-132	-	-	-	-	-	-132
Opcje menadżerskie	-	-	-	-	-878	-	-	-878
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	58 393	-	-58 393	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	60 828	-	-60 828	-
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-2 435	-	2 435	-
Stan na 31-12-2015	228 732	-1 294	532 181	-9 938	676 156	48 302	-45 125	1 429 014

Noty przedstawione na stronach od 10 do 153 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Metoda pośrednia	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
PRZEPIŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ			
Zysk / Strata brutto		-84 236	-46 615
Korekty razem:		1 708 458	305 929
Amortyzacja	17	36 853	43 751
Odsetki z działalności inwestycyjnej		-37 246	-42 482
Zysk/Strata z tytułu działalności inwestycyjnej – sprzedaż środków trwałych		301	-2 615
Odsetki z działalności finansowej		62 268	112 181
Zrealizowane i niezrealizowane różnice kursowe z działalności finansowej		63 066	21 460
Dywidendy otrzymane w tym:	9	-15 382	-13 622
dywidendy od jednostek zależnych wykazywane w działalności inwestycyjnej		-10 300	-8 500
dywidendy otrzymane od papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży		5 082	5 122
Zmiana stanu papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu		50 230	-99 206
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających	44	41 370	-42 050
Zmiana stanu należności od innych banków	44	-4 793	139 562
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom		349 549	-1 865 217
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych	44	96 122	366 530
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych		11 308	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	44	14 448	6 767
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków i Banku Centralnego		-100 645	-137 715
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		1 127 156	1 813 449
Zmiany stanu rezerw	44	-9 580	9 410
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	44	18 953	-1 633
Zapłacony podatek dochodowy		-602	-7 763
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		1 624 222	259 314
PRZEPIŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ			
Wpływy		304 824	275 683
Zbycie akcji w jednostce zależnej		133	-
Wykup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		250 759	217 529
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		43 632	44 994
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		-	4 660
Dywidendy otrzymane		10 300	8 500
Wydatki		-534 325	-174 012
Nabycie akcji w jednostce zależnej		-	-7
Nabycie wartości niematerialnych	28	-10 404	-11 851
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	29	-8 734	-4 391
Nabycie papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		-515 187	-157 763
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		-229 501	101 671

Metoda pośrednia	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ			
Wpływy		400 000	543 324
Wpływy z obligacji emitowanych przez Bank		-	543 324
w tym obligacje podporządkowane		-	32 500
Wpływ z emisji akcji i dopłat do kapitału		400 000	-
Wydatki		-1 618 264	-920 139
Nabycie akcji własnych		-	-132
Wykup obligacji emitowanych przez Bank		-1 483 075	-794 000
Odsetki zapłacone od obligacji emitowanych przez Bank		-129 281	-126 007
w tym od obligacji podporządkowanych		-27 127	-26 151
Inne wydatki finansowe		-5 908	-
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		-1 218 264	-376 815
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE NETTO, RAZEM		176 457	-15 830
BILANSOWA ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH I EKWIWALENTÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH		176 457	-15 830
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA POCZĄTEK OKRESU		2 439 294	2 455 124
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA KONIEC OKRESU w tym:	44	2 615 751	2 439 294
środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych o ograniczonej możliwości dysponowania	44	564 282	514 209

Noty przedstawione na stronach od 10 do 153 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Dodatkowe noty objaśniające do rocznego sprawozdania finansowego

1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A.

1.1. Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank Ochrony Środowiska S.A., dalej „Bank”, „BOŚ S.A.”, „Spółka”, z siedzibą w Warszawie przy ul. Żelaznej 32 został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego (NBP) Nr 42 z dnia 15 września 1990 roku i aktu notarialnego z dnia 28 września 1990 roku o utworzeniu Banku. Bank jest wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000015525 oraz posiada numer statystyczny REGON 006239498.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) działalność Banku została zaklasyfikowana jako PKD 6419Z.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Podstawowym celem Banku jest efektywne gospodarowanie kapitałami akcjonariuszy i środkami pieniężnymi powierzonymi przez klientów, zapewniające dochodowość działalności i bezpieczeństwo powierzonych środków.

Przedmiotem działalności Banku jest wykonywanie czynności bankowych, w tym: gromadzenie środków pieniężnych, udzielanie kredytów, dokonywanie rozliczeń pieniężnych, wykonywanie innych usług bankowych, a także świadczenie finansowych usług konsultacyjno-doradczych.

Misją Banku jest wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi przemysłu i usług w zakresie ochrony środowiska, rozwojowi rynku produktów i usług związanych z ekologią oraz promowanie i kreowanie postaw proekologicznych i inicjatyw na rzecz ochrony środowiska naturalnego.

Do zakresu działania Banku należy:

- przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,
- prowadzenie innych rachunków bankowych,
- udzielanie kredytów,
- udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
- emitowanie bankowych papierów wartościowych,
- przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
- wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego,
- udzielanie pożyczek pieniężnych,
- wykonywanie operacji czekowych i wekslowych,
- wydawanie kart płatniczych oraz wykonywanie operacji przy ich użyciu,
- nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych,
- przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych,
- prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych,
- udzielanie i potwierdzanie poręczeń,
- wykonywanie czynności zleconych związanych z emisją papierów wartościowych,
- pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym,
- pełnienie funkcji banku depozytariusza.

Do zakresu działania Banku należy ponadto:

- obejmowanie lub nabywanie akcji i praw z akcji, udziałów innej osoby prawnej i jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych,
- zaciąganie zobowiązań związanych z emisją papierów wartościowych,
- dokonywanie obrotu papierami wartościowymi,
- wykonywanie terminowych operacji finansowych,
- dokonywanie, na warunkach uzgodnionych z dłużnikiem, zamiany wierzytelności na składniki majątku dłużnika,
- nabywanie i zbywanie nieruchomości,
- świadczenie usług konsultacyjno-doradczych w sprawach finansowych, w szczególności w zakresie związanym z ekologią,
- świadczenie usług faktoringowych,
- przyjmowanie i przekazywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych z zastrzeżeniem, że przedmiotem czynności mogą być wyłącznie papiery wartościowe emitowane przez Skarb Państwa, lub Narodowy Bank Polski, lub inne niedopuszczone do obrotu zorganizowanego instrumenty finansowe oraz obligacje, o których mowa w art. 39p ust.1 ustawy z dnia 27 października 1994 roku o autostradach płatnych, oraz o Krajowym Funduszu Drogowym, a także wykonywanie takich zleceń na rachunek dającego zlecenie,
- świadczenie usług agenta firmy inwestycyjnej,
- świadczenie usług pośrednictwa ubezpieczeniowego,
- prowadzenie czynności windykacyjnych na zlecenie banków oraz podmiotów, z którymi Bank zawarł umowy o wspólnym finansowaniu lub umowy o realizację działań w ramach programów operacyjnych.

Od dnia 24 stycznia 1997 roku decyzją Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW), akcje Banku zostały dopuszczone do obrotu na GPW w Warszawie i zakwalifikowane do działu finanse - sektor bankowy.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe BOŚ S.A. zostało w dniu 28 marca 2017 roku zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w dniu 31 marca 2017 roku.

1.2. Skład osobowy Zarządu oraz Rady Nadzorczej BOŚ S.A.

(a) Skład Zarządu Banku

Skład Zarządu Banku na 31 grudnia 2016 roku przedstawiał się następująco:

Stanisław Kluza – Prezes Zarządu,
Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 7 stycznia 2016 roku Rada Nadzorcza uzupełniła skład Zarządu o dwóch Członków, powołując:

- Pana Pawła Piterę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku,
- Pana Sławomira Zawadzkiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

Nowo powołani Członkowie Zarządu objęli swoje funkcje z dniem 11 stycznia 2016 roku.

W związku z powyższym skład Zarządu Banku przedstawiał się następująco:

Dariusz Daniluk - Prezes Zarządu,
Stanisław Kolasiński – Wiceprezes-pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Piotr Lisiecki – Wiceprezes Zarządu,
Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu,
Sławomir Zawadzki – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 15 lutego 2016 roku Rada Nadzorcza odwołała Pana Dariusza Daniluka ze stanowiska Prezesa Zarządu Banku i Pana Piotra Lisieckiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku. Rada powierzyła pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A. Panu Sławomirowi Zawadzkiemu, Wiceprezesowi Zarządu BOŚ S.A. Jednocześnie Rada delegowała Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W związku z powyższym skład Zarządu przedstawiał się następująco:

Sławomir Zawadzki – Wiceprezes Zarządu pełniący obowiązki Prezesa Zarządu,
Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu,
Oskar Kowalewski – Członek Rady Nadzorczej Banku delegowany do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu.

W dniu 17 marca 2016 roku Rada Nadzorcza podjęła uchwałę uchylającą z dniem 23 marca 2016 roku Uchwałę Rady Nadzorczej z dnia 15 lutego 2016 roku w sprawie powierzenia Panu Sławomirowi Zawadzkiemu pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A. oraz powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

Rada Nadzorcza powierzyła z dniem 23 marca 2016 roku Panu Stanisławowi Kluzie, Wiceprezesowi Zarządu BOŚ S.A. pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A., jednocześnie wystąpiła do Komisji Nadzoru Finansowego z wnioskiem o wyrażenie zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A..

Jednocześnie, w związku ze złożeniem w dniu 17 marca 2016 roku rezygnacji z członkostwa w Radzie Nadzorczej BOŚ S.A. przez Panią Annę Milewską, Rada Nadzorcza BOŚ S.A. podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, postanawiając, że okres ten ulegnie zakończeniu z dniem 23 marca 2016 roku oraz powołała z dniem 23 marca 2016 roku Panią Annę Milewską na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

W dniu 23 marca 2016 roku Rada Nadzorcza odwołała Pana Sławomira Zawadzkiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku.

W związku z powyższym skład Zarządu Banku od dnia 23 marca 2016 roku przedstawiał się następująco:

Stanisław Kluz – Wiceprezes Zarządu pełniący obowiązki Prezesa Zarządu,
Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 6 grudnia 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.

W dniu 7 grudnia 2016 roku Rada Nadzorcza powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Prezesa Zarządu Banku (Uchwała weszła w życie z dniem 8 grudnia 2016 roku, tj. z dniem doręczenia do Banku decyzji KNF o wyrażeniu zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu BOŚ S.A.).

Skład Zarządu Banku na 31 grudnia 2015 roku przedstawiał się następująco:

Dariusz Daniluk - Prezes Zarządu,
Stanisław Kolasiński - Wiceprezes - pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Piotr Lisiecki - Wiceprezes Zarządu.

(b) Skład Rady Nadzorczej Banku

W skład Rady Nadzorczej Banku na 31 grudnia 2016 roku wchodził:

Wojciech Wardacki - Przewodniczący Rady Nadzorczej,
Andrzej Matysiak - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
Emil Ślązak – Sekretarz Rady Nadzorczej,

Członkowie:

Janina Goss,
Oskar Kowalewski,
Paweł Mzyk,
Piotr Sadownik,
Marian Szołucha.

W dniu 15 lutego 2016 roku w trakcie obrad Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. Pan Jacek Ciepluch, Przewodniczący Rady Nadzorczej, złożył rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej BOŚ S.A.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło uchwały w sprawie:

- odwołania ze składu Rady Nadzorczej Banku: Pana Bartosza Januszewskiego, Pana Piotra Kaczyńskiego, Pana Józefa Koziola, Pana Marka Mielczarka, Pana Ryszarda Ochwata, Pana Adama Wasiaka i Pana Adama Wojtasia,
- powołania do składu Rady Nadzorczej Banku: Pana Oskara Kowalewskiego, Pana Andrzeja Kurnickiego, Pana Andrzeja Matysiaka, Panią Annę Milewską, Pana Pawła Mzyka, Pana Piotra Sadownika, Pana Mariana Szołuchę, Pana Emila Ślązaka i Pana Wojciecha Wardackiego.

Na posiedzeniu w dniu 15 lutego 2016 roku Rada Nadzorcza wybrała Pana Wojciecha Wardackiego na Przewodniczącego Rady Nadzorczej, Pana Andrzeja Matysiaka na Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej oraz Pana Andrzeja Kurnickiego na Sekretarza Rady Nadzorczej.

Jednocześnie Rada delegowała Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana O. Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W dniu 17 marca 2016 roku:

- Rada Nadzorcza podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, skracając ten okres do dnia 23 marca 2016 roku,
- Pani Anna Milewska złożyła rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej Banku.

Uwzględniając powyższe skład Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

Wojciech Wardacki – Przewodniczący Rady Nadzorczej,
Andrzej Matysiak – Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
Andrzej Kurnicki – Sekretarz Rady Nadzorczej,
Oskar Kowalewski (w okresie od 15.02 do 23.03. delegowany do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku),
Anna Milewska (do 17 marca 2016 roku),
Paweł Mzyk,
Piotr Sadownik,
Marian Szołucha,
Emil Ślązak.

W dniu 23 czerwca 2016 roku Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. powołało Radę Nadzorczą nowej (X) kadencji w następującym składzie:

Janina Goss,
Oskar Kowalewski,
Andrzej Matysiak,
Paweł Mzyk,
Piotr Sadownik,
Marian Szołucha,

Emil Ślązak,
Wojciech Wardacki.

Na posiedzeniu w dniu 23 czerwca 2016 roku Rada Nadzorcza ukonstytuowała się w następujący sposób:

- na Przewodniczącego Rady Nadzorczej wybrała Pana Wojciecha Wardackiego,
- na Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej wybrała Pana Andrzeja Matysiaka,
- na Sekretarza Rady Nadzorczej wybrała Pana Emila Ślązaka.

W skład Rady Nadzorczej Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku wchodził:

Jacek Ciepluch – Przewodniczący,
Piotr Kaczyński – Wiceprzewodniczący,
Adam Wasiak – Sekretarz.

Członkowie:

Bartosz Januszewski,
Józef Kozioł,
Marek Mielczarek,
Ryszard Ochwat,
Adam Wojtaś.

2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Grupa Kapitałowa Banku Ochrony Środowiska S.A. sporządziła również skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku, które zostało w dniu 28 marca 2017 roku zatwierdzone przez Zarząd do publikacji w dniu 31 marca 2017 roku.

3. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdania finansowego

3.1. Podstawa sporządzenia

Roczne sprawozdanie finansowe Banku Ochrony Środowiska S.A. obejmuje:

- rachunek zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku ,
- sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku,
- sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze na dzień 31 grudnia 2015 roku,
- sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku,
- sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz zawiera dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku,
- dodatkowe noty objaśniające.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską (UE) obowiązującymi na dzień sprawozdawczy tj. 31 grudnia 2016 roku przy zastosowaniu takich samych zasad rachunkowości dla każdego z okresów.

MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF).

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone według zasady kosztu historycznego z wyjątkiem wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu oraz wszystkich kontraktów pochodnych wycenianych do wartości godziwej. Stosowane zasady rachunkowości zostały szczegółowo opisane w notcie 3.3-3.28 niniejszego sprawozdania finansowego.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe jest sporządzone w złotych polskich (zł), a wszystkie wartości, o ile nie przedstawiono inaczej, podawane są w tysiącach złotych (tys. zł).

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Bank w dającej się przewidzieć przyszłości, tj. co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 r. oraz w związku wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, Bank opracował Program Postępowania Naprawczego. Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony Program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku Ponadto, Bank opracował Ramową Strategię działania BOŚ na lata 2016-2020, przy zachowaniu spójności z wyżej wymienionym Programem pod względem założeń, kierunków i planowanych do osiągnięcia celów. Główne założenia Strategii zostały przekazane do publicznej wiadomości w formie raportu bieżącego w dniu 20 kwietnia 2016 roku.

Założenia ujęte w Strategii obejmują osiągnięcie w horyzoncie 2020 r. celów biznesowych, którymi są:

- wskaźnik rentowności aktywów (ROA) na poziomie ok. 0,7%,
- wskaźnik rentowności kapitałów własnych (ROE) na poziomie powyżej 7%,
- wskaźnika kosztów do przychodów netto z działalności operacyjnej (C/I) na poziomie ok. 51%

przy czym wartości wskaźników nie uwzględniają podatku bankowego.

Osiągnięcie nadrzędnych celów strategicznych odbędzie się poprzez realizację założonych kierunków strategicznych bazujących na istniejących i rozwijanych przewagach konkurencyjnych Banku. Realizowana Strategia opiera się na 4 podstawowych kierunkach:

- budowa efektywnej i nowoczesnej bankowości detalicznej,
- wzrost rentowności i efektywności bankowości korporacyjnej,
- aktywne, efektywne wsparcie klientów zewnętrznych i wewnętrznych adekwatnie do potrzeb,
- budowanie kultury wysokich wyników i jakości, opartej o wartości Banku.

W ramach realizacji nowej Strategii, w I półroczu 2016 r. BOŚ S.A. przeprowadził w trybie subskrypcji prywatnej podwyższenie kapitału zakładowego Banku. Wartość emisji akcji wyniosła 400 mln zł. Rejestracja przez sąd podwyższenia kapitału miała miejsce w dniu 12 lipca 2016 roku.

Skutkiem powyższego jest osiągnięcie przez Bank wymaganych poziomów współczynników kapitałowych zgodnie z zaleceniami Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 22 października 2015 roku i dnia 19 października 2016 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank spełniał wymagane poziomy współczynników kapitałowych zalecanych przez KNF przedstawionych w punkcie 6.3.3. Deklaracji zgodności z wymogami w zakresie adekwatności kapitałowej.

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (GAAR). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisy ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR ale, dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiągane. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskim organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień.

BOŚ S.A. jest objęty programem postępowania naprawczego w związku z tym na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 1 Ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych jest podmiotem zwolnionym z obowiązku zapłaty podatku od niektórych instytucji finansowych.

Z dniem 9 października 2016 roku wszedł w życie art. 381a Ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji na podstawie którego Bank kontynuuje zwolnienie z podatku od niektórych instytucji finansowych w oparciu o art. 11 ust. 2 pkt 1 Ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych w brzmieniu obowiązującym do 9 października 2016 roku.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank

w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź ograniczenia dotychczasowej działalności.

W niniejszym rocznym sprawozdaniu finansowym zastosowano takie same zasady rachunkowości, jakie zastosowano przy sporządzaniu rocznego sprawozdania finansowego za 2015 rok z wyjątkiem zastosowania następujących zmian do standardów oraz nowych interpretacji obowiązujących dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2016 roku.

1) Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2010-2012 obejmujące:

– Zmiany do MSSF 2 „Płatności oparte na akcjach”.

Zmiana wyjaśnia definicję „warunku nabycia uprawnień” oraz osobno definiuje „warunek związany z wynikami” i „warunek związany ze świadczeniem usługi”.

– Zmiany do MSSF 3 „Połączenie przedsięwzięć”.

Standard ten został zmieniony w celu wyjaśnienia, że zobowiązanie do dokonania zapłaty warunkowej, które spełnia definicję instrumentu finansowego, klasyfikowane jest jako zobowiązanie finansowe lub kapitał własny na podstawie definicji zawartych w MSR 32 „Instrumenty finansowe- Prezentacja”.

Inna zmiana do tego standardu wyjaśnia, że każda zapłata warunkowa, która nie jest klasyfikowana jako kapitał własny, zarówno finansowa, jak i niefinansowa, jest wyceniana w wartości godziwej na każdy dzień sprawozdawczy, a zmiany wartości godziwej ujmowane są w wyniku finansowym. W związku z tą zmianą zmienione zostały także MSSF 9, MSR 37 i MSR 39.

– Zmiany do MSSF 8 „Segmenty operacyjne”.

Standard ten został zmieniony poprzez wprowadzenie wymogu, że osąd dokonany przez kierownictwo przy agregowaniu segmentów operacyjnych musi zostać ujawniony. Ujawnienie takie musi zawierać opis segmentów, które zostały połączone, a także wskaźniki ekonomiczne, za pomocą których ustalono, że połączone segmenty mają podobne cechy ekonomiczne. Poprawka ma na celu zaadresowanie kwestii nieprawidłowej agregacji segmentów przez sporządzających sprawozdania finansowe.

Inna zmiana do tego standardu wymaga, w przypadku wykazywania aktywów segmentu, zawarcia uzgodnienia sumy aktywów segmentu z aktywami jednostki w bilansie.

– Zmiany do MSSF 13 „Ustalenie wartości godziwej”.

W momencie opublikowania MSSF 13 usunięto paragraf B5.4.12 MSSF 9 i paragraf AG79 MSR 39 (zmiany te wynikały z publikacji MSSF 13). Spowodowało to obawy, że jednostki nie będą już mogły wyceniać należności i zobowiązań krótkoterminowych w kwotach wynikających z faktur w przypadkach, gdzie wpływ braku dyskonta jest nieistotny. RMSR zmieniła uzasadnienie wniosków do MSSF 13 wyjaśniając, że nie zamierzała w opisanych przypadkach uniemożliwić wyceny należności i zobowiązań krótkoterminowych w kwotach wynikających z faktur.

– Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 38 „Wartości niematerialne”.

Obydwa standardy zostały zmienione, aby wyjaśnić sposób ujmowania wartości bilansowej brutto i umorzenia, gdy jednostka stosuje model wartości przeszacowanej.

W przypadku przeszacowania podział pomiędzy wartością bilansową brutto a umorzeniem jest ujmowany w jeden z następujących sposobów:

1. wartość bilansowa brutto jest przeszacowywana w sposób spójny z przeszacowaniem wartości bilansowej, a umorzenie jest korygowane tak, aby było równe różnicy między wartością bilansową brutto a wartością bilansową uwzględniającą umorzenie i odpisy z tytułu utraty wartości, albo
2. umorzenie jest eliminowane w korespondencji z wartością bilansową brutto składnika aktywów.

– Zmiany do MSR 24 „Ujawnianie informacji na temat podmiotów powiązanych”.

Standard ten został zmieniony poprzez wprowadzenie wymogu ujawniania informacji na temat podmiotu, który świadczy na rzecz jednostki sprawozdawczej lub jej podmiotu dominującego usługi kluczowego personelu kierowniczego („podmiot zarządzający”).

Jednostka sprawozdawcza nie jest zobowiązana do ujawniania wynagrodzeń wypłaconych przez podmiot zarządzający pracownikom lub dyrektorom tego podmiotu, ale jest zobowiązana do ujawniania kwot wypłaconych przez jednostkę sprawozdawczą podmiotowi zarządzającemu za wyświadczone usługi.

2) Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2012-2014 obejmujące:

- Zmiany do MSSF 5 „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana” – metody zbycia.

Zmiana objaśnia, że w przypadku, gdy składnik aktywów (lub grupa aktywów przeznaczonych do sprzedaży) ulega przeklasyfikowaniu z aktywów „przeznaczonych do sprzedaży” do „przeznaczonych do dystrybucji”, lub odwrotnie – nie oznacza to zmiany planu sprzedaży bądź dystrybucji i nie musi być jako taka wykazywane. To znaczy, że składnik aktywów (lub grupa aktywów przeznaczonych do sprzedaży) nie musi być przywracany w sprawozdaniu finansowym, jak gdyby nigdy nie był klasyfikowany jako „przeznaczony do sprzedaży” lub „przeznaczony do dystrybucji”, wyłącznie z powodu zmiany sposobu zbycia. Zmiana wyjaśnia również, że wytyczne dotyczące zmian planu sprzedaży stosuje się do składnika aktywów (lub grupy aktywów przeznaczonych do sprzedaży), które przestają być zaliczane do „przeznaczonych do dystrybucji”, ale nie zostały zaliczone do „przeznaczonych do sprzedaży”.

- Zmiany do MSSF 7 „Instrumenty finansowe: Informacje do ujawnienia” – umowy o obsługę i śródroczne sprawozdania finansowe.

Wprowadzono dwie zmiany:

1) Umowy obsługi:

W przypadku, gdy spółka przenosi składnik aktywów finansowych na osobę trzecią na warunkach umożliwiających jednostce przenoszącej usunięcie składnika aktywów z bilansu, MSSF 7 wymaga ujawnienia wszelkiego rodzaju utrzymywanego zaangażowania, jakie jednostka może jeszcze posiadać w przenoszonych aktywach.

MSSF 7 podaje wytyczne w sprawie tego, co oznacza w tym kontekście utrzymywane zaangażowanie. Zmiana dodaje konkretne wytyczne, aby pomóc kierownictwu spółki w ustaleniu, czy warunki umowy o obsługę składnika aktywów finansowych, który został przeniesiony, stanowią utrzymywane zaangażowanie. Zmianę należy stosować prospektywnie, ale jest możliwość jej retrospektywnego zastosowania. Wprowadzona została związana z tym zmiana do MSSF 1, która daje taką samą ulgę jednostkom stosującym MSSF po raz pierwszy.

2) Śródroczne sprawozdania finansowe

Zmiana wyjaśnia, że dodatkowe ujawnienia wymagane na mocy zmiany do MSSF 7 dotyczące sposobu ujawniania kompensowania aktywów finansowych i zobowiązań finansowych nie są wymagane dla wszystkich okresów śródrocznych, o ile nie wymaga tego MSR 34. Zmianę należy stosować retrospektywnie.

- Zmiany do MSSF 11 „Wspólne porozumienia umowne” w zakresie rachunkowości nabycia udziału we wspólnej działalności.

Zmiany przedstawiają konkretne wytyczne w zakresie ujęcia nabycia udziału we wspólnej działalności, będącej przedsięwzięciem (ang. business). Zmiany mają na celu rozwiązanie problemu różnorodnych rozwiązań księgowych przyjmowanych w praktyce dla tego typu transakcji.

- Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” – Inicjatywa dotycząca ujawniania informacji (opublikowano 18 grudnia 2014 roku) - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później.

Zmiany objaśniają, że może być konieczna dalsza dezagregacja niektórych pozycji sprawozdania finansowego określonych w MSR 1.54 (sprawozdanie z sytuacji finansowej) i MSR 1.82 (wynik finansowy). Dezagregacja sald jest wymagana, o ile jest to istotne dla zrozumienia sytuacji finansowej

lub wyników jednostki. Standard wskazuje, jakie dodatkowe sumy cząstkowe są dopuszczalne i jak mają być prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej lub w sprawozdaniu z wyniku finansowego i innych całkowitych dochodów. Wytyczne obejmują swoim zakresem powszechnie stosowane sumy cząstkowe, które nie są konkretnie wymagane przez MSSF, takie jak zysk/strata z działalności operacyjnej lub zysk przed odsetkami i opodatkowaniem.

- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 41 „Rolnictwo” – Rolnictwo: Rośliny produkcyjne (opublikowano dnia 30 czerwca 2014 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później.

Nowelizacja wprowadza rozróżnienie pomiędzy roślinami produkcyjnymi a pozostałymi aktywami biologicznymi.

- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa” i MSR 38 „Wartości niematerialne” w zakresie wyjaśnienia dopuszczalnych metod amortyzacji.

Zmiana do MSR 38 wprowadza możliwe do odrzucenia założenie, że amortyzacja składnika wartości niematerialnych w oparciu o przychody wypracowane za pomocą tego składnika aktywów jest niewłaściwym rozwiązaniem. Założenie to można odrzucić jedynie w pewnych określonych warunkach:

- 1) gdy składnik wartości niematerialnych jest wyrażony jako miara przychodów; lub
- 2) gdy można wykazać, że przychody i konsumowanie korzyści ekonomicznych ze składnika wartości niematerialnych są ze sobą ściśle powiązane.

W stosunku do amortyzacji aktywów niematerialnych standard wprowadza konieczność rozważenia co stanowi kluczowy czynnik limitujący korzyści osiągane z aktywa i podaje przykłady z których wynika, że przychód lub wolumen mogą być takimi czynnikami tylko w ograniczonych sytuacjach.

- Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” – ustalenie stóp dyskonta dla obowiązków z tytułu świadczeń po okresie zatrudnienia.

Zmiana polega na objaśnieniu, że przy ustalaniu stopy dyskonta stosowanej do zobowiązań z tytułu świadczeń po okresie zatrudnienia ważna jest waluta zobowiązania, a nie kraju, w którym zobowiązanie powstało. Oceną, czy występuje głęboki rynek na wysokiej jakości obligacje korporacyjne, opiera się na obligacjach korporacyjnych w danej walucie, a nie na obligacjach korporacyjnych w danym kraju. Analogicznie, w przypadku braku głębokiego rynku na wysokiej jakości obligacje korporacyjne w danej walucie, należy uwzględnić obligacje skarbowe w danej walucie. Zmianę należy stosować retrospektywnie, ale ogranicza się to do początku najwcześniejszego prezentowanego okresu.

- Zmiany do MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe” w zakresie stosowania metody praw własności w jednostkowych sprawozdaniach finansowych.

Zmiana dotyczy ujmowania inwestycji w jednostkach zależnych, wspólnych przedsięwzięciach i jednostkach stowarzyszonych w jednostkowym sprawozdaniu finansowym - według ceny nabycia, lub zgodnie z MSSF 9/MSR 39 lub metodą praw własności zgodnie wytycznymi MSR 28.

Doprecyzowano również definicję jednostkowego sprawozdania finansowego jako takiego sprawozdania finansowego, które sporządzane jest dodatkowo do skonsolidowanego sprawozdania finansowego przez jednostkę posiadającą jednostki zależne lub sprawozdania finansowego sporządzanego przez jednostkę nieposiadającą jednostek zależnych, ale posiadającą inwestycje w jednostki stowarzyszone lub wspólne przedsięwzięcia, które zgodnie z MSR 28 muszą być wyceniane metodą praw własności.

- Zmiany do MSR 34 „Śródroczna sprawozdawczość finansowa” – informacje ujawniane w innej części śródrocznego raportu finansowego.

Zmiana polega na objaśnieniu odwołania w standardzie do „informacji ujawnionych gdzie indziej w śródrocznym raporcie finansowym”. Wprowadzona jest też dodatkowa zmiana do MSR 34, na mocy której wymagane jest podanie odwołania pomiędzy śródrocznym sprawozdaniem finansowym a miejscem ujawnienia danej informacji. Zmianę należy stosować retrospektywnie.

- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 12 „Ujawnienia udziałów w innych jednostkach” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych” – Spółki inwestycyjne: Stosowanie zwolnienia z konsolidacji.

Zmiany wyjaśniają, że zwolnienie ze sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych dotyczy pośrednich jednostek dominujących będących spółkami zależnymi jednostek inwestycyjnych, które wyceniają swoje spółki zależne w wartości godziwej. Pośrednia jednostka dominująca musi również spełnić pozostałe kryteria zwolnienia wymienione w MSSF 10. W przypadku spółki inwestycyjnej należy konsolidować jednostki zależne niebędące spółkami inwestycyjnymi, których głównym celem i obszarem działalności jest świadczenie usług wspierających działalność inwestycyjną spółki inwestycyjnej.

Wprowadzone zmiany potwierdzają natomiast, że w przypadku, gdy spółka zależna sama jest spółką inwestycyjną, dominująca spółka inwestycyjna powinna wyceniać swoją inwestycję w taką spółkę zależną według wartości godziwej przez wynik finansowy. Takie podejście jest wymagane niezależnie od tego, czy spółka zależna świadczy usługi związane z działalnością inwestycyjną jej jednostki dominującej, czy też na rzecz osób trzecich.

Zmiany do MSR 28 pozwalają podmiotowi niebędącemu spółką inwestycyjną, ale posiadającemu udział w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu będącym spółką inwestycyjną, dokonać wyboru zasady rachunkowości przy stosowaniu metody praw własności. Spółka może zdecydować się na utrzymanie wyceny według wartości godziwej stosowanej przez jednostkę stowarzyszoną lub wspólne przedsięwzięcie będące spółką inwestycyjną, albo też zrezygnować z tej wyceny i zamiast tego przeprowadzić konsolidację na poziomie jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia będącego spółką inwestycyjną.

- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych” w zakresie sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostkami stowarzyszonymi lub wspólnymi przedsięwzięciami.

Zmiany będą miały zastosowanie wyłącznie w przypadku sprzedaży lub wniesienia aktywów przez inwestora do jego jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia. Nie dotyczą one ujęcia księgowego sprzedaży lub wniesienia aktywów inwestora we wspólnej działalności.

Zastosowanie powyższych zmian nie miało wpływu na sytuację finansową, wyniki działalności Banku, ani też na zakres informacji prezentowanych w niniejszym sprawozdaniu finansowym Banku.

3.2. Nowe standardy i interpretacje, które zostały opublikowane, a nie weszły jeszcze w życie

Następujące standardy i interpretacje zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości lub Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, a nie weszły jeszcze w życie:

- MSSF 9 „Instrumenty Finansowe” (opublikowano dnia 24 lipca 2014 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.

Wdrożenie, z dniem 1 stycznia 2018 roku, Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9 (MSSF 9) spowoduje zmiany w co najmniej trzech obszarach (1) w modelu pomiaru utraty wartości, (2) modelu klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych oraz (3) rachunkowości zabezpieczeń.

W zakresie pomiaru utraty wartości nastąpi wdrożenie modelu opartego o oczekiwane straty kredytowe. Nowy model będzie dotyczył instrumentów dłużnych wycenianych według kosztu zamortyzowanego, oczekiwane straty kredytowe są ujmowane jako odpis, w kwocie równej:

- sumie oczekiwanych strat kredytowych w okresie 12 miesięcy (strat, które mogą powstać wskutek niewywiązania się przez dłużników ze zobowiązań wynikających z instrumentów finansowych w okresie 12 miesięcy od daty sprawozdania finansowego) lub
- sumie oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie życia danego składnika aktywów (czyli prognozowanych strat kredytowych wynikających ze wszystkich przypadków niewywiązania się, które mogą wystąpić w okresie życia instrumentu finansowego).

Nowością w MSSF 9 jest wprowadzenie pojęcia „istotnego wzrostu ryzyka”, po wystąpieniu którego oczekiwane straty kredytowe wyznaczone będą w horyzoncie życia ekspozycji, zwiększając tym samym wysokość ujętego odpisu. Dodatkową zmianą jest konieczność wykorzystywania prognoz dotyczących przyszłych warunków makroekonomicznych w kalkulacji straty oczekiwanej.

W zakresie modelu klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych:

Wdrożenie MSSF 9 skutkuje nowym podejściem do klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, tzn. wprowadzone zostaną dwa główne kryteria klasyfikacji i wyceny:

- 1) Kryterium modelu biznesowego jednostki w zakresie zarządzania aktywami finansowymi.
- 2) Kryterium charakterystyki przepływów pieniężnych wynikających z umowy przepływów pieniężnych dla składnika aktywów finansowych.

Ad. 1. W ramach prowadzonej działalności Bank dokona klasyfikacji aktywów do 3 rodzajów modeli biznesowych:

- Utrzymywane dla przepływów pieniężnych (ang. Held to collect), gdzie klasyfikowane będą aktywa, względem których zamiarem jest ich utrzymywanie w celu pozyskiwania umownych przepływów pieniężnych.
- Utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż (ang. Held to collect and sell), gdzie klasyfikowane będą aktywa, względem których zamiarem jest ich utrzymywanie zarówno w celu pozyskiwania umownych przepływów pieniężnych jak i sprzedaży.
- Pozostałe, gdzie klasyfikowana będzie każda inna działalność operacyjna niespełniająca kryteriów dwóch powyższych modeli.

Ad. 2. Aktywa finansowe Banku zaklasyfikowane do pierwszych dwóch modeli biznesowych zostaną poddane testowi przepływów pieniężnych, weryfikującemu czy umowne przepływy pieniężne są wyłącznie spłatą kapitału i odsetek (tzw. Test SPPI – ang. Solely Payment of Principal and Interest). Test ma na celu sprawdzenie czy aktywa mogą być wyceniane wg:

- zamortyzowanego kosztu - w przypadku aktywów zaklasyfikowanych jako utrzymywane dla przepływów pieniężnych,
- w wartości godziwej przez inne całkowite dochody - w przypadku aktywów zaklasyfikowanych jako utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż.

Niespełnienie testu przepływów pieniężnych skutkować będzie koniecznością zastosowania wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Analizie i weryfikacji pod kątem spełnienia warunków testu przepływów pieniężnych podlegają zapisy umowne dotyczące m.in. zmodyfikowanego elementu wartości pieniądza w czasie, opłat za przedterminowe spłaty, opłat za prolongaty, kowenantów finansowych w kontekście ich powiązania z ryzykiem kredytowym, oprocentowania ustalanego na podstawie decyzji organów regulacyjnych, oprocentowania ustalanego jednostronnie przez Bank, górnych i dolnych pułapów oprocentowania oraz klauzul inflacyjnych.

Względem opisanych wcześniej metod wyceny zastosowanie mogą mieć alternatywnie:

- opcja wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy, która może być stosowana w celu eliminacji niedopasowania księgowego w przypadku instrumentów dłużnych,
- opcja wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, która może zostać zastosowana w początkowym ujęciu dla instrumentów kapitałowych (dla których domyślną metodą jest wycena w wartości godziwej przez wynik finansowy).

W przypadku decyzji o zastosowaniu którejkolwiek z opcji, składniki aktywów są nieodwołalnie wyznaczone do wyceny w ten sposób.

W obszarze rachunkowości zabezpieczeń zmianie ulegną: zakres transakcji kwalifikujących się do rachunkowości zabezpieczeń (rozszerzono zakres zabezpieczeń pozycji niefinansowych) oraz testy efektywności powiązań w ramach desygnacji w rachunkowości zabezpieczeń.

Z ekonomicznego punktu widzenia ewentualne obciążenia związane z wdrożeniem nowego modelu pomiaru utraty wartości w momencie przejścia na MSSF 9 w dacie 1 stycznia 2018 roku mogą

korygować kapitały własne lub wynik finansowy w wysokości różnicy pomiędzy wysokością odpisów wyliczonych zgodnie z MSSF9, a dotychczasowym poziomem odpisów wyliczanych zgodnie z MSR 39. Nowy sposób klasyfikacji i wyceny aktywów może natomiast skutkować korektą kapitałów w momencie przejścia na MSSF9 oraz zwiększoną zmiennością wyniku finansowego w kolejnych okresach wobec potencjalnej konieczności wyceny części posiadanych aktywów w wartości godziwej przez wynik finansowy.

W celu wdrożenia standardu MSSF 9, w Banku został powołany dedykowany projekt oraz Bank uzyskał wsparcie uznanej na rynku firmy doradczej. Zakończenie prac projektowych w zakresie doradztwa merytorycznego w w/w obszarach planowane jest w I półroczu 2017 r., natomiast prace wdrożeniowe w systemach IT zostaną ukończone w IV kwartale 2017 r.

W chwili obecnej nie jest możliwy do oszacowania, potencjalny wpływ MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne – prace w tym zakresie trwają.

– MSSF 15 „Przychody z tytułu umów z klientami” (opublikowano dnia 28 maja 2014 roku), obejmujący zmiany do MSSF 15 „Data wejścia w życie MSSF 15” (opublikowano dnia 11 września 2015 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.

Standard zastępuje wytyczne dotyczące ujmowania przychodów z MSR 18 i MSR 11 oraz związane z nimi interpretacje, dotyczy wszystkich umów zawartych z klientami, z wyjątkiem takich, które wchodzą w zakres innych MSSF m.in. instrumentów finansowych.

Zakres nowego standardu nie obejmuje ujmowania przychodów odsetkowych i z tytułu dywidendy.

Głównymi umowami generującymi przychód Banku są umowy na świadczenie usług finansowych rozliczane wg zasad ujętych w MSR 39.

W celu zidentyfikowania czy istnieją w Banku umowy spełniające warunki MSSF 15 Bank dokona przeglądu zawartych umów z klientami Banku generującymi przychody inne niż odsetki i dywidendy oraz określi wpływ zmian na przyszłe przychody Banku. Na ten moment nie jest znany szacowany wpływ.

- MSSF 16 „Leasing” (opublikowano dnia 24 lipca 2014 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później.

W celu wdrożenia nowego standardu MSSF 16 Bank zamierza dokonać przeglądu wszystkich umów najmu w celu wyodrębnienia umów długookresowych leasingu operacyjnego tzn. takich, których okres obowiązywania wykracza poza okres 1 stycznia 2019 roku i będą podlegały regulacjom MSSF 16.

Następnie dokona przeglądu istotnych warunków wyłonionych umów w celu określenia czy spełniają kryteria MSSF 16 oraz określi ich wpływ na wyniki finansowe Banku. Na ten moment nie jest znany szacowany wpływ.

Spółka nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego standardu, interpretacji lub zmiany, które zostały opublikowane, lecz nie weszły dotychczas w życie.

Standardy i Interpretacje przyjęte przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji przyjętych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), z wyjątkiem poniższych standardów, zmian do standardów i interpretacji, które według stanu na dzień (dzień publikacji sprawozdania finansowego) nie zostały jeszcze przyjęte do stosowania w UE (poniższe daty wejścia w życie odnoszą się do standardów w wersji pełnej):

- MSSF 14 Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe (opublikowano dnia 30 stycznia 2014 roku) – zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej proces zatwierdzania standardu w wersji wstępnej nie zostanie zainicjowany przed ukazaniem się standardu w wersji ostatecznej – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później.

- Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 Transakcje sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem (opublikowano dnia 11 września 2014 roku) - prace prowadzące do zatwierdzenia niniejszych zmian zostały przez UE odłożone bezterminowo - termin wejścia w życie został odroczony przez RMSR na czas nieokreślony.
- MSSF 16 Leasing (opublikowano dnia 13 stycznia 2016 roku) - do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później.
- Zmiany do MSSF 4 Stosowanie MSSF 9 Instrumenty finansowe łącznie z MSSF 4 Umowy ubezpieczeniowe (opublikowano 12 września 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.
- Zmiany do MSR 12 Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikających z nierozliczonych strat podatkowych (opublikowano dnia 19 stycznia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE –mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później.
- Zmiany do MSR 7 Inicjatywa w zakresie ujawniania informacji (opublikowano dnia 29 stycznia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później.
- Wyjaśnienia do MSSF 15 Przychody z tytułu umów z klientami (opublikowano dnia 12 kwietnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.
- Zmiany do MSSF 2 Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji (opublikowano dnia 20 czerwca 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2014-2016 (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - Zmiany do MSSF 12 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później, natomiast Zmiany do MSSF 1 oraz MSR 28 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.
- Interpretacja KIMSF 22 Transakcje w walucie obcej i zaliczki (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.
- Zmiany do MSR 40: Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnej (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.

3.3. Sprawozdawczość według segmentów operacyjnych

Segment operacyjny jest częścią składową BOŚ S.A., angażującą się w działalność gospodarczą, w związku z którą może uzyskiwać przychody oraz ponosić koszty, oraz której wyniki są regularnie przeglądane przez Zarząd Banku. Ponadto wyniki te są wykorzystywane przy podejmowaniu decyzji o alokacji zasobów do segmentu oraz przy ocenie wyników działalności segmentu. Dla każdego z wydzielonych segmentów są dostępne oddzielne informacje finansowe.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów jest oparta na tej samej podstawie, co zastosowana do celów sprawozdawczości wewnętrznej.

Zgodnie z MSSF 8 Bank wyodrębnił następujące segmenty operacyjne:

- pion korporacji i finansów publicznych,

- pion detaliczny,
- działalność skarbową i inwestycyjną,
- pozostałe (nieulokowane w segmentach).

Bank nie prowadzi działalności zdywersyfikowanej pod względem geograficznym. Szczegółowy opis zasad sprawozdawczości według segmentów przedstawiono w nocie 48.

3.4. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

(a) Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Roczne sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji.

(b) Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przeliczane są na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych ujmują się w rachunku zysków i strat. Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wykazuje się w ramach zysków i strat z tytułu zmian wartości godziwej. Różnice kursowe z tytułu takich pozycji niepieniężnych jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, uwzględnia się w pozostałych dochodach całkowitych.

Zmiana wartości godziwej pieniężnych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży obejmuje różnice kursowe wynikające z wyceny według zamortyzowanego kosztu, które ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Do przeliczenia pozycji bilansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zastosowano średnie kursy ogłoszone przez NBP odpowiednio na dzień 31 grudnia 2016 roku, oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku, które wyniosły:

	2016	2015
zł za 1 EUR	4,4240	4,2615
zł za 1 USD	4,1793	3,9011
zł za 1 CHF	4,1173	3,9394

Do przeliczenia pozycji rachunków i strat za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku oraz za okres od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku zastosowano średnie arytmetyczne średnich kursów ogłoszonych przez NBP na ostatni dzień każdego miesiąca odpowiednio w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku, oraz w okresie od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku, które wyniosły:

	2016	2015
zł za 1 EUR	4,3757	4,1848
zł za 1 USD	3,9680	3,7928
zł za 1 CHF	4,0133	3,9341

3.5. Przychody i koszty z tytułu odsetek

W rachunku zysków i strat ujmowane są wszystkie przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według kosztu zamortyzowanego przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej, aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanej wartości początkowej aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa to stopa, dla której zdyskontowane przyszłe płatności lub wpływy pieniężne są równe bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Bank szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego (np. opcje wcześniejszej spłaty niepodlegające wydzieleniu), nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej oraz koszty transakcji i wszystkie inne premie lub dyskonta.

W momencie dokonania odpisu z tytułu utraty wartości aktywa finansowego lub grupy podobnych aktywów finansowych, przychody z tytułu odsetek wykazywane są według stopy procentowej, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

3.6. Rachunkowość zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń ujmuje wpływające na rachunek zysków i strat skutki kompensowania zmian wartości godziwej i przepływów pieniężnych instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń, pod warunkiem spełnienia wszystkich poniższych kryteriów, określonych w MSR 39:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, cel zarządzania ryzykiem przez Bank oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia; dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji, charakter zabezpieczanego ryzyka, oraz sposób, w jaki Bank będzie oceniał efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej lub przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczanym ryzykiem,
- oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- w przypadku zabezpieczeń przepływów pieniężnych, planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia, musi być wysoce prawdopodobna oraz musi podlegać zagrożeniu zmianami przepływów pieniężnych, które w rezultacie mogą wpływać na rachunek zysków i strat,
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić tj. wartość godziwa lub przepływy pieniężne związane z pozycją zabezpieczaną wynikające z zabezpieczanego ryzyka oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego, mogą być wiarygodnie wycenione,
- zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenia zostało ustanowione.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych i wartości godziwej.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych, które można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanego z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem (takim jak całość lub część przyszłych płatności odsetkowych od zadłużenia o zmiennym oprocentowaniu) lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją, i które mogłoby wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie przyszłych przepływów pieniężnych, spełniających warunki rachunkowości zabezpieczeń, Bank ujmuje w sposób następujący:

- zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu efektywnej części zabezpieczenia, są ujmowane w czasie trwania powiazania zabezpieczenia w kapitale własnym, poprzez sprawozdanie z całkowitych dochodów,
- zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu ewentualnej nieefektywnej części zabezpieczenia, są ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od instrumentów zabezpieczanych, tzn.: w wyniku odsetkowym.

W przypadku, gdy zabezpieczenie przepływów pieniężnych przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń, wycena instrumentu zabezpieczającego ujęta bezpośrednio w kapitale na dzień ostatniego efektywnego testu pozostaje w kapitałach do czasu realizacji przepływu wynikającego z transakcji zabezpieczanej. Przeniesienie wyceny, o której mowa w zdaniu poprzednim, do rachunku zysków i strat do pozycji „wynik na rachunkowości zabezpieczeń” następuje w okresach, w których transakcja zabezpieczana ma wpływ na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed ryzykiem zmiany wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej spełniające w danym okresie warunki rachunkowości zabezpieczeń Bank ujmuje w sposób następujący:

- 1) zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (tj.: instrumentu pochodnego wyznaczonego i kwalifikującego się jako zabezpieczenie wartości godziwej) ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- 2) zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- 3) odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od pozycji zabezpieczanych, tzn.: w wyniku odsetkowym,
- 4) wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

W przypadku, gdy zabezpieczenie wartości godziwej przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń wycena zabezpieczonych składników aktywów finansowych zaksięgowana w rachunku wyników w okresach, kiedy zabezpieczenie było efektywne powinna podlegać rozliczeniu w rachunku wyników do kapitału do czasu zbycia lub terminu zapadalności. Wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, prezentowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

3.7. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zasadniczo według zasady memoriału, z chwilą wykonania usługi. Opłaty za uruchomienie kredytu dotyczące kredytów, które prawdopodobnie zostaną udzielone są odraczane (wraz z odnośnymi kosztami bezpośrednimi) i ujmowane w chwili ujęcia należności jako korekta efektywnej stopy procentowej kredytu. Koszty prowizji i opłat związanych z kredytami wycenianymi wg ESP są rozliczane od daty ich poniesienia wg ESP i prezentowane w wyniku odsetkowym. Opłaty z tytułu udostępnienia kredytów konsorcjalnych wykazuje się jako przychód po zakończeniu organizacji konsorcjum, jeżeli Bank nie zachował dla siebie żadnej części ryzyka kredytowego lub zachował część o tej samej efektywnej stopie procentowej, co inni uczestnicy. Prowizje i opłaty z tytułu negocjowania lub uczestnictwa w negocjowaniu transakcji na rzecz osoby trzeciej, takiej jak nabycie akcji/udziałów lub innych papierów wartościowych bądź nabycie lub zbycie przedsiębiorstwa, ujmuje się z chwilą zrealizowania odnośnej transakcji. Opłaty

z tytułu zarządzania portfelem i inne opłaty za usługi zarządzania, doradztwa i inne są wykazywane na podstawie odpowiednich umów o świadczenie usług, zazwyczaj proporcjonalnie do upływu czasu. Przychody z tytułu opłat na pokrycie kosztów ponoszonych na BFG były naliczane w indywidualnych przypadkach od łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko z tytułu umowy kredytowej na koniec poprzedniego roku i ujmowane jednorazowo.

3.8. Zasady ujmowania przychodów i kosztów związanych z bancassurance

Bank ujmuje i rozlicza przychody i koszty z tytułu oferowanych produktów ubezpieczeniowych zgodnie z treścią ekonomiczną tych produktów. Ze względu na treść ekonomiczną Bank rozróżnia opłaty stanowiące:

- 1) integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego dodatkowo instrumentu finansowego,
- 2) wynagrodzenie za wykonanie dodatkowych czynności już po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego,
- 3) wynagrodzenie otrzymywanego z tytułu świadczenia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Otrzymane lub należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego wraz z instrumentem finansowym, gdy produkt ubezpieczeniowy jest bezpośrednio powiązany z instrumentem finansowym, stanowi integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego instrumentu finansowego i rozliczane jest w czasie jako integralna część stopy procentowej oraz ujmowane jest w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu odsetek. Bezpośrednie powiązanie występuje w szczególności, gdy jest spełniony co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Bank zawsze z produktem ubezpieczeniowym tj. obydwie transakcje zostały zawarte w tym samym czasie lub zostały zawarte w sekwencji, w której każda kolejna transakcja wynika z poprzedniej,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Bank wyłącznie z instrumentem finansowym tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez połączonego zakupu finansowego.

Przy braku spełnienia jednego z warunków dokonywana jest szczegółowa analiza treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego pod kątem spełnienia kryteriów niezależności umów ubezpieczenia od oferowanych instrumentów finansowych. Analiza bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym może skutkować podziałem produktu złożonego, tj.: wydzieleniem wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej produktu ubezpieczeniowego sprzedawanego łącznie z tym instrumentem. W takim przypadku wynagrodzenie należne Bankowi z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego jest dzielone pomiędzy część stanowiącą element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego oraz część stanowiącą wynagrodzenie za wykonanie czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego. Podział wynagrodzenia dokonywany jest proporcjonalnie do wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości. Wartość godziwą instrumentu finansowego wylicza się metodą dochodową opartą na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą, z uwzględnieniem bieżących danych na temat dochodowości i kosztowości produktu. Wartość godziwą usługi pośrednictwa wylicza się metodą rynkową przy wykorzystaniu cen i innych odpowiednich informacji generowanych przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe.

Wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa Bank ujmuje w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia. Przychody z tytułu wynagrodzenia za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych pomniejszane są o rezerwę na oszacowaną przez Bank wartość procentową zwrotów dokonywanych w okresach po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego (np.: z tytułu rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia). Jeżeli w okresie umowy ubezpieczenia Bank otrzymuje wynagrodzenie z tytułu wykonywania czynności/usług wynikających z zaoferowanego produktu ubezpieczeniowego lub jeśli ich wykonywanie jest prawdopodobne, Bank rozlicza to wynagrodzenie w okresie obowiązywania umowy, przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów. Wynagrodzenie to ujmowane jest w przychodach z tytułu prowizji z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania czynności/usług. W przypadku, gdy nie jest możliwe dokładne określenie liczby działań wykonywanych przez Bank w określonym przedziale czasu, Bank rozlicza wynagrodzenie liniowo w okresie życia produktu ubezpieczeniowego, o ile nie istnieją dowody, że inna metoda rozliczenia lepiej zobrazuje stopień zaawansowania prac.

Wysokość przewidywanych zwrotów oraz proporcje podziału przychodów ze względu na ich treść ekonomiczną jest weryfikowana każdorazowo po powzięciu informacji o istotnych zmianach w tym zakresie, nie rzadziej niż na dzień bilansowy.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów jako:

- 1) element amortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, jeśli całość przychodów związanych ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego będzie rozliczana metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) odpowiednio w proporcji zastosowanej przy podziale przychodów na rozpoznawane w ramach kalkulacji kosztu amortyzowanego i przychodów rozpoznawanych jednorazowo lub rozliczanych w czasie, jeżeli dokonano podziału wynagrodzenia.

Koszty stałe lub niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych lub instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

3.9. Inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych

Inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych są wykazywane w sprawozdaniu finansowym według ceny nabycia, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości oraz z uwzględnieniem kosztów programów opartych na akcjach w spółkach zależnych.

3.10. Aktywa i zobowiązania finansowe

BOŚ S.A. klasyfikuje swoje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, pożyczki i należności, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności oraz aktywa finansowe dostępne do sprzedaży. O klasyfikacji inwestycji decyduje Zarząd Banku w momencie wykazania ich po raz pierwszy.

(a) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria ta obejmuje aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz instrumenty pochodne, które nie zostały wyznaczone jako instrumenty zabezpieczające. Bank nie posiada aktywów finansowych przeznaczonych w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny w wartości godziwej, z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat. Zyski i straty z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat odnoszone są na wynik działalności handlowej, natomiast przychody i koszty z tytułu odsetek, amortyzacji dyskonta i premii na wynik z tytułu odsetek. Składnik aktywów finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży w krótkim terminie lub stanowi instrument pochodny o ile nie został on wyznaczony jako instrument zabezpieczający.

(b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- (i) należności przeznaczone do sprzedaży w krótkim terminie (klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu),
- (ii) zaklasyfikowane przy początkowym ujęciu jako instrumenty dostępne do sprzedaży,
- (iii) instrumenty, w których Bank nie odzyska zasadniczo całości zainwestowanej kwoty w sposób inny niż z powodu ryzyka kredytowego.

Przychody z tytułu odsetek ujmuje się w rachunku zysków i strat przez okres obowiązywania umów metodą efektywnej stopy procentowej.

(c) Utrzymywane do terminu zapadalności

Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do pożyczek i należności aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Zarząd zamierza i jest w stanie utrzymać do terminu zapadalności. Gdyby Bank dokonał sprzedaży istotnej części aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności klasyfikacja całej kategorii

zostałaby zmieniona na aktywa dostępne do sprzedaży. Przychody i koszty z tytułu odsetek, premii i dyskonta ujmowane są w rachunku zysków i strat i odnoszone na wynik z tytułu odsetek.

(d) Dostępne do sprzedaży

Inwestycje dostępne do sprzedaży to inwestycje, które Bank zamierza utrzymywać przez czas nieokreślony, a które nie zostały zakwalifikowane ani do aktywów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ani do portfela aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności, ani do pożyczek i należności. Mogą one zostać sprzedane, aby poprawić płynność lub w reakcji na zmiany stóp procentowych, kursów wymiany walut lub cen instrumentów kapitałowych. Zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są odnoszone do sprawozdania z całkowitych dochodów jako pozostałe całkowite dochody do czasu usunięcia danego składnika aktywów finansowych z bilansu lub utraty jego wartości – wówczas łączna kwota zysków i strat ujmowanych dotychczas w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako pozostałe całkowite dochody wykazywana jest w rachunku zysków i strat w pozycji wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych lub w pozycji wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości. Natomiast dyskonto, premie i odsetki naliczane według efektywnej stopy procentowej ujmowane są w rachunku zysków i strat i wykazywane w pozycji wynik z tytułu odsetek. Dywidendy z tytułu instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży są wykazywane w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu dywidend w momencie ustanowienia prawa jednostki do otrzymania płatności.

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, utrzymywanych do terminu zapadalności i dostępnych do sprzedaży ujmują się na dzień przeprowadzenia transakcji – dzień, w którym Bank podejmie zobowiązanie do zakupu lub sprzedaży danego składnika aktywów. Pożyczki i należności wykazywane są w momencie wypłaty gotówki na rzecz kredytobiorcy. Aktywa finansowe ujmują się początkowo według wartości godziwej powiększonej o koszty transakcyjne, z wyjątkiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, które początkowo wykazywane są według wartości godziwej. Aktywa finansowe wyłącza się ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Bank dokonał przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści z tytułu ich własności.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży i aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat są na dzień bilansowy wykazywane według wartości godziwej. Pożyczki i należności oraz inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności wykazywane są według skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu), metodą efektywnej stopy procentowej.

W portfelu aktywów dostępnych do sprzedaży Bank posiada m.in.: papiery wartościowe wyemitowane przez banki, przez Skarb Państwa (obligacje i bony), bony NBP, obligacje komunalne oraz instrumenty kapitałowe. Wartość godziwa papierów notowanych wynika z ich bieżącej ceny rynkowej. Jeżeli rynek na dany składnik aktywów finansowych nie jest aktywny (a także w odniesieniu do nienotowanych papierów wartościowych), Bank ustala wartość godziwą, stosując techniki wyceny. Obejmują one wykorzystanie cen uzyskanych w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej, na normalnych zasadach rynkowych jak również odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych (w tym uwzględniając m.in.: marżę na ryzyko kredytowe) i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku (m.in. wycenę metodą porównawczą do spółek o zbliżonym profilu działalności notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. z uwzględnieniem dyskonta z tytułu braku płynności).

W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia.

(e) Zobowiązania finansowe

Zobowiązania przy początkowym ujęciu wykazuje się w wartości godziwej, a w okresie późniejszym wykazuje się je według amortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jednostka wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, to znaczy kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł. Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych wyceniane są do wartości godziwej zgodnie z opracowanymi przez Bank modelami.

W Banku nie występują zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.

(f) Przekwalifikowanie instrumentów finansowych

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli przestały być utrzymywane w celu sprzedaży lub odkupienia ich w bliskim terminie, mogą być przekwalifikowane:

- 1) do kategorii pożyczki i należności pod warunkiem, że Bank ma zamiar i może utrzymać te aktywa w dającej się przewidzieć przyszłości lub do czasu, gdy staną się one wymagalne; lub
- 2) do innych kategorii jedynie w wyjątkowych okolicznościach.

Powyższe nie ma zastosowania w odniesieniu do:

- 1) instrumentów pochodnych,
- 2) instrumentów wyznaczonych przez Bank przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,

które to instrumenty nie podlegają przekwalifikowaniu.

Przekwalifikowanie składnika aktywów z kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy następuje według jego wartości godziwej w dniu przekwalifikowania. Nie poddaje się odwróceniu zysków i strat, które zostały już ujęte w rachunku zysków i strat. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu przekwalifikowania Bank uznaje za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

Aktywa finansowe zaliczone uprzednio do innych kategorii nie mogą być przekwalifikowane do przeznaczonych do obrotu.

W 2016 roku oraz w 2015 roku Bank nie dokonywał przekwalifikowania instrumentów finansowych.

3.11. Wyłączenie składników aktywów finansowych z bilansu

Bank dokonuje wyłączenia składników aktywów finansowych z bilansu wtedy i tylko wtedy, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z tych aktywów lub przenosi składnik aktywów finansowych, a przeniesienie spełnia warunki wyłączenia z bilansu. W szczególności Bank dokonuje spisania należności kredytowych z bilansu w ciężar utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości, gdy te należności są nieściągalne, to znaczy:

- koszty dalszej windykacji należności przekraczać będą spodziewane wpływy z windykacji,
- nieskuteczność egzekucji należności Banku stwierdzona została odpowiednim dokumentem właściwego organu postępowania egzekucyjnego,
- nie jest możliwe ustalenie majątku dłużnika nadającego się do egzekucji i nie jest znane miejsce pobytu dłużnika,
- roszczenia uległy przedawnieniu.

Ponadto, Bank dokonuje wyłączenia z ewidencji bilansowej z jednoczesnym przeniesieniem do ewidencji pozabilansowej należności kredytowych, które charakteryzują się następującymi parametrami:

- zaklasyfikowane do należności „straconych” przez okres co najmniej jednego roku.
- utworzona rezerwa celowa (odpowiadająca kwocie odpisu aktualizującego) była równa kwocie należności pozostającej do spłaty, co oznacza, że wartość netto należności była równa zero,
- odpis aktualizacyjny utworzony na ekspozycje był równy kwocie kapitału, a impairmentowa korekta odsetek była równa kwocie odsetek naliczonych, czyli wartość netto kredytów zgodnie z zasadami wyceny MSSF/MSR była równa zero,
- stan prawny ekspozycji – niezakończona upadłość, niezakończone kolejne postępowanie egzekucyjne prowadzone bezskutecznie od wielu lat nie wymagają ciągłego monitorowania.

3.12. Utrata wartości aktywów finansowych

(a) Aktywa finansowe wykazywane według zamortyzowanego kosztu

Bank przeprowadza przegląd swojego portfela kredytowego pod kątem pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych w okresach miesięcznych. Utrata wartości ekspozycji kredytowych jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości na skutek wydarzeń, które nastąpiły po początkowym ujęciu danego składnika aktywów („indywidualne przesłanki utraty wartości”) oraz gdy wydarzenia te mają wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne dotyczące tych aktywów, a przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów, dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia, pomniejszone o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości.

Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na obniżenie wartości bieżącej przepływów pieniężnych tych aktywów poniżej progu materialności, klasyfikowane są do kategorii kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości i tworzony jest dla nich odpis równy wysokości odpisowi IBNR dla danych ekspozycji kredytowych.

Przy wycenie metodą portfelową stosuje się miary statystyczne skonstruowane na bazie danych historycznych, dotyczące prawdopodobieństwa wystąpienia utraty wartości oraz stopnia odzysku dla danego portfela z uwzględnieniem wartości zaangażowania kredytowego w danym portfelu. Bank planuje przyszłe przepływy pieniężne na podstawie szacunków opartych na historycznych parametrach. Parametry decydujące o zaklasyfikowaniu ekspozycji kredytowej do konkretnej grupy homogenicznej odzwierciedlają zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy.

W procesie rozpoznawania i pomiaru utraty wartości Bank uwzględnia okres kwarantanny. Ekspozycje dla których ustąpiły obiektywne przesłanki utraty wartości mogą być ponownie zaklasyfikowane do grupy ekspozycji bez utraty wartości po okresie karencji, liczonemu od momentu wystąpienia zdarzenia powodującego ustąpienie przesłanki. Wymagany okres kwarantanny jest zróżnicowany w zależności od rodzaju przesłanki utraty wartości, jaką zaraportowano wobec danej ekspozycji kredytowej.

Przyjęta metodologia pomiaru utraty wartości i założenia, na podstawie których określa się szacunkowe kwoty przepływów pieniężnych i okresy, w których one nastąpią, są poddawane regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

Wycena odpisów aktualizujących i rezerw utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio na koszty lub przychody Banku z tytułu odpisów i rezerw.

(b) Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

W odniesieniu do składnika aktywów finansowych wycenianego według kosztu, jeżeli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości:

- nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić,
- instrumentu pochodnego, który jest z nim powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu finansowego,

kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych,

zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Tak ustalonych strat z tytułu utraty wartości nie poddaje się odwróceniu.

(c) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. W przypadku instrumentów kapitałowych klasyfikowanych jako inwestycje dostępne do sprzedaży, przy ocenie, czy nastąpiła utrata wartości, brany jest pod uwagę znaczny lub długotrwały spadek wartości papieru wartościowego poniżej jego wartości początkowej. Jeżeli istnieją tego rodzaju przesłanki dotyczące aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, łączna strata – ustalona jako różnica pomiędzy pierwotnym kosztem nabycia a bieżącą wartością godziwą, pomniejszona o utratę wartości danego składnika aktywów uprzednio wykazaną w rachunku zysków i strat - zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i wykazana w rachunku zysków i strat. Odpisy z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych wykazane w rachunku zysków i strat nie są odwracane w rachunku zysków i strat. Jeżeli wartość godziwa instrumentu dłużnego klasyfikowanego jako dostępny do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten będzie można obiektywnie powiązać ze zdarzeniem, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości w rachunku zysków i strat, wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany w rachunku zysków i strat.

(d) Umowy renegotjowane

Renegocjacja warunków spłaty może być przeprowadzana na każdym etapie spłaty kredytu. W ramach zmian warunków spłaty podejmowane są działania mające na celu odzyskanie całości należności Banku, bądź w sytuacjach szczególnych, zminimalizowanie wysokości przewidywanej straty Banku. Przesłanką do podjęcia kroków zmierzających do restrukturyzacji zadłużenia jest ustalenie na podstawie analizy sytuacji finansowej Klienta, ze szczególnym uwzględnieniem programu naprawczego, czy istnieje realna szansa na odzyskanie przez Kredytobiorcę zdolności kredytowej, a co za tym idzie możliwości spłaty zadłużenia.

3.13. Kompensowanie instrumentów finansowych

Składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych kompensuje się i wykazuje w bilansie w kwocie netto wyłącznie wtedy, gdy Bank posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza rozliczyć się w kwocie netto lub jednocześnie zrealizować dany składnik aktywów i uregulować zobowiązanie.

3.14. Umowy sprzedaży i odkupu

Papiery wartościowe sprzedawane przy jednoczesnym zawarciu powiązanej umowy odkupu (transakcje repo, sell-buy-back) są prezentowane w sprawozdaniu finansowym jako inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, jeśli jednostka zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem danych papierów wartościowych. Zobowiązanie wobec kontrahenta ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów, w zależności od jego charakteru. Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży (transakcje reverse repo, buy-sell-back) ujmuje się jako kredyty i pożyczki udzielone innym bankom lub klientom, w zależności od ich charakteru. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży a odkupu traktuje się jako odsetki i ujmuje metodą efektywnej stopy procentowej przez okres obowiązywania umowy. Papiery wartościowe pożyczane kontrahentom nie są wyłączone z bilansu Banku.

Pożyczonych przez Bank papierów wartościowych nie ujmuje się w sprawozdaniu finansowym chyba, że zostały sprzedane osobom trzecim. W takim wypadku transakcje kupna i sprzedaży ujmuje się w sprawozdaniu finansowym, zaś odnośne zyski i straty uwzględnia się w wyniku na działalności handlowej. Obowiązek zwrotu pożyczonych papierów ujmuje się według wartości godziwej jako zobowiązania wobec klientów. Ryzyko i korzyści dotyczące papierów pozostają po stronie kontrahenta transakcji.

3.15. Gwarancje finansowe

Gwarancje finansowe to kontrakty, które wymagają od wystawcy dokonania wyspecyfikowanych wypłat pokrywających stratę poniesioną przez posiadacza z powodu nie dokonania przez określonego

dłużnika płatności w terminie zgodnym z warunkami instrumentu dłużnego. Tego rodzaju gwarancji finansowych udziela się bankom, instytucjom finansowym i innym organizacjom w imieniu klientów w celu zabezpieczenia kredytów, linii kredytowych i innych bankowych narzędzi finansowania.

W momencie początkowego ujęcia, gwarancje finansowe wycenia się w sprawozdaniu finansowym w wartości godziwej na dzień udzielenia gwarancji.

Po początkowym ujęciu, zobowiązania Banku wynikające z takich gwarancji wycenia się według wyższej z dwóch kwot: wartości początkowego ujęcia pomniejszonej o amortyzację naliczoną w celu ujęcia w rachunku zysków i strat przychodu z tytułu prowizji naliczanych liniowo przez okres trwania gwarancji oraz dokonanego na dzień bilansowy szacunku wydatków, które powstaną w przypadku realizacji gwarancji. Szacunki te określa się na podstawie historii poniesionych strat z gwarancji w przeszłości oraz oceny prawdopodobieństwa realizacji gwarancji. Wzrost odpisu na zobowiązania związany z gwarancjami obciąża rachunek zysków i strat w pozycji wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości.

3.16. Pochodne instrumenty finansowe

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej, począwszy od dnia zawarcia transakcji. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach lub w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych. Wszystkie instrumenty pochodne o dodatniej wartości godziwej prezentowane są w bilansie jako aktywa, a o wartości ujemnej jako zobowiązania.

3.17. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwale zalicza się do „przeznaczonych do sprzedaży” i wykazuje według niższej z dwóch kwot: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, jeżeli ich wartość bilansową realizuje się przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie bieżącego używania.

Jeśli jednostka zaklasyfikowała składnik aktywów (lub grupę do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, ale jego wartość bilansowa nie zostanie odzyskana w drodze transakcji sprzedaży tylko poprzez jego dalsze wykorzystanie, jednostka zaprzestaje klasyfikacji tego składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży.

Jednostka wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży (lub nie wchodzi już w skład grupy do zbycia zaklasyfikowanej jako przeznaczona do sprzedaży) w kwocie niższej z:

- 1) jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży i
- 2) wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o jego niesprzedawaniu.

3.18. Wartości niematerialne

(a) Licencje i oprogramowanie komputerowe

Zakupione licencje oraz wytworzone we własnym zakresie oprogramowanie komputerowe aktywuje się w wysokości kosztów poniesionych na zakup i przygotowanie do używania konkretnego oprogramowania komputerowego. Aktywowane koszty amortyzuje się przez szacowany okres użytkowania oprogramowania metodą liniową.

Wydatki związane z utrzymaniem programów komputerowych ujmowane są jako koszty z chwilą poniesienia lub koszty rozliczane w czasie.

Okres ekonomicznego użytkowania wartości niematerialnych zawiera się w przedziale powyżej 1 roku do 15 lat.

(b) Nakłady na wartości niematerialne

Bank aktywuje koszty poniesione na etapie prac rozwojowych przedsięwzięcia prowadzonego we własnym zakresie jedynie w przypadku, gdy Bank ma możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika wartości niematerialnych, posiada stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac rozwojowych i użytkowaniu składnika, oraz ma możliwość wiarygodnego ustalenia nakładów poniesionych, które można bezpośrednio przyporządkować czynnościom tworzenia, produkcji i przystosowania składnika aktywów do użytkowania w sposób zamierzony przez kierownictwo.

Aktywowane koszty amortyzuje się metodą liniową po zakończeniu prac rozwojowych. Szacowany okres użytkowania określony jest indywidualnie.

(c) Testowanie utraty wartości

Wartości niematerialne są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej wartości niematerialnych pomniejszonej o koszty ich sprzedaży i wartości użytkowej.

3.19. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według kosztu historycznego pomniejszonego o umorzenie. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie obrotowym, w którym je poniesiono.

Grunty nie podlegają amortyzacji. Amortyzację środków trwałych nalicza się metodą liniową przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

- 40 lat dla budynków (stawka amortyzacji 2,5%),
- 2-12 lat dla ulepszeń w obcym środku trwałym, lub krócej, jeżeli tak wynika z umowy (stawka amortyzacji 10%),
- 3-20 lat dla urządzeń i środków transportu (stawka amortyzacji 10%-100%).

Weryfikacji wartości końcowej i okresów użytkowania środków trwałych dokonuje się również na każdy dzień bilansowy.

Amortyzowane środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Zyski i straty z tytułu zbycia środków trwałych ustala się drogą porównania wpływów ze sprzedaży z ich wartością bilansową i ujmuje w rachunku zysków i strat.

Inwestycje rozpoczęte dotyczą środków trwałych będących w toku budowy lub montażu i są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do używania.

3.20. Leasing

W momencie zawarcia umowy ustala się czy umowa zawiera leasing. Dokonuje się tego w oparciu o istotę umowy i wymaga to oceny, czy:

- wywiązanie się z umowy zależy od korzystania z określonego aktywa lub aktywów oraz
- umowa przekazuje prawo do użytkowania składnika aktywów.

W przypadku umów leasingu, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy, przedmiot leasingu jest ujmowany w aktywach jako środek trwały i jednocześnie ujmowane jest zobowiązanie w kwocie równej wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe są dzielone między koszty finansowe i zmniejszenie salda zobowiązania w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Umowa jest klasyfikowana jako leasing operacyjny jeśli nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu.

Całość opłat leasingowych dokonanych w ramach leasingu operacyjnego jest rozliczana w ciężar kosztów metodą liniową w okresie trwania umowy leasingowej. W przypadku rozwiązania umowy leasingu przed upływem okresu jej obowiązywania ewentualna płatność wymagana na rzecz leasingodawcy tytułem kary umownej, powiększa koszty w okresie, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy.

3.21. Odroczony podatek dochodowy

Na potrzeby sprawozdania finansowego podatek odroczony obliczany jest metodą zobowiązań bilansowych. Bank tworzy rezerwę i aktywa na przejściowe różnice z tytułu odroczonego podatku dochodowego wywołane odmiennością momentu uznawania przychodów za osiągnięte oraz kosztów za poniesione zgodnie ze stosowanymi zasadami rachunkowości i przepisami o podatku dochodowym od osób prawnych.

Główne różnice przejściowe powstają z tytułu aktualizacji wyceny pewnych aktywów i zobowiązań finansowych, w tym kontraktów pochodnych, rezerw na świadczenia emerytalne i inne świadczenia po okresie zatrudnienia, a także strat podatkowych do odliczenia.

Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w pełnej wysokości z wyjątkiem:

- sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczony powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na zysk lub stratę brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych z wyjątkiem, gdy składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynika z początkowego ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań pochodzącego z transakcji, która:

- 1) nie jest połączeniem jednostek gospodarczych oraz
- 2) nie wpływa w momencie przeprowadzania transakcji na wynik finansowy brutto ani na dochód do opodatkowania (stratę podatkową).

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach jest ujmowany również w pozostałych całkowitych dochodach.

Odroczony podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku

dochodowego przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczonego podatku dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

3.22. Aktywa przejęte za długi

Aktywa przejęte za długi wycenia się na moment ich początkowego ujęcia w kwocie odpowiadającej ich wartości godziwej. W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest wyższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie wobec kredytobiorcy i jest zwracana na rachunek właściciela przejętego majątku po pomniejszeniu o koszty poniesione w związku z przejęciem, przechowaniem i wyceną.

W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest niższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie kredytobiorcy wobec Banku, które może podlegać restrukturyzacji lub windykacji.

W Banku nie występują aktywa przejęte za długi.

3.23. Przedpłaty, rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Przedpłaty dotyczą kosztów poniesionych w bieżącym roku obrotowym, a dotyczących okresów przyszłych. Są one ujmowane w bilansie w pozycji inne aktywa.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów stanowią koszty dotyczące bieżącego okresu, które będą poniesione przez Bank w okresach przyszłych. Bierne międzyokresowe rozliczenia kosztów oraz przychody przyszłych okresów są prezentowane w bilansie w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

3.24. Rezerwy na świadczenia pracownicze

Bank tworzy rezerwy na zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych ustalone w oparciu o oszacowania tego rodzaju zobowiązań na podstawie modelu aktuarialnego. Stosowany przez jednostkę model aktuarialny w celu ustalenia wartości bieżącej swoich zobowiązań z tytułu określonych świadczeń oraz związanych z nimi kosztów bieżącego zatrudnienia - oraz tam gdzie ma to zastosowanie - kosztów przeszłego zatrudnienia, wykorzystuje metodę prognozowanych uprawnień jednostkowych. Zgodnie z metodą prognozowanych uprawnień jednostkowych (czasami znaną pod nazwą metody świadczeń narosłych w stosunku do stażu pracy lub metody „świadczenie/staż pracy”), każdy okres wykonywania pracy jest postrzegany jako powodujący powstanie dodatkowej jednostki uprawnienia do świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczeń wyliczana jest oddzielnie przed wejściem w skład ostatecznego zobowiązania. Zyski i straty aktuarialne ujmowane są w całości w całkowitych innych dochodach.

3.25. Rezerwy

Rezerwy ujmuje się wówczas, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- na dzień bilansowy Bank posiada obecny, prawny lub zwyczajowo oczekiwany obowiązek wydatkowania środków, wynikający ze zdarzeń przeszłych; przy czym do określenia istnienia tego obowiązku wykorzystywane są opinie prawne,
- gdy prawdopodobieństwo zaistnienia wydatku z tytułu zaspokojenia roszczeń jest wyższe niż prawdopodobieństwo braku takiego wydatku oraz
- gdy wielkość tego wydatku można wiarygodnie oszacować.

Rezerwy wyceniane są w bieżącej wartości nakładów, które jak się oczekuje, będą niezbędne do wypełnienia obowiązku, z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie (jeśli jest to istotne) oraz ryzyka związanego z danym obowiązkiem.

W przypadku dyskontowania kwoty przewidywanego wydatku, wzrost rezerwy spowodowany upływem czasu wykazuje się jako koszt z tytułu odsetek.

3.26. Kapitał własny

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Banku.

(a) Kapitał podstawowy

Na kapitał podstawowy składa się zarejestrowany kapitał zakładowy i kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej.

Kapitał zakładowy wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

(b) Akcje własne.

W przypadku wykupu akcji własnych, kwota zapłaty za akcje własne obciąża kapitał własny i jest wykazywana w bilansie w odrębnej pozycji „akcje własne”.

(c) Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży wynikającą z ich wyceny oraz podatek odroczony od pozycji ujętych w kapitale z aktualizacji wyceny, zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu efektywnej części zabezpieczenia, oraz zyski i straty aktuarialne w programie określonych świadczeń.

(d) Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane obejmują niepodzielony wynik finansowy oraz pozostałe kapitały tj. pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe oraz fundusz ogólnego ryzyka.

Pozostałe kapitały tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub przepisach prawa.

3.27. Płatności na bazie akcji

W Banku realizowany jest program motywacyjny, w ramach którego kluczowym członkom kadry menedżerskiej przyznawane są prawa do nabycia akcji Banku Ochrony Środowiska S.A.

Koszt transakcji rozliczanych z pracownikami w instrumentach kapitałowych jest wyceniany przez odniesienie do wartości godziwej na dzień przyznania praw. Wartość godziwa ustalana jest przy zastosowaniu symulacji Monte Carlo. Przy wycenie transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych uwzględniane są rynkowe warunki nabycia uprawnień (związane z ceną akcji jednostki dominującej) oraz warunki inne niż warunki nabycia uprawnień.

Koszt transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych jest ujmowany wraz z odpowiadającym mu wzrostem wartości kapitału własnego w okresie, w którym spełnione zostały warunki dotyczące wyników i świadczenia pracy, kończącym się w dniu, w którym określone pracownicy zdobędą pełne uprawnienia do świadczeń („dzień nabycia praw”). Skumulowany koszt ujęty z tytułu transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych na każdy dzień bilansowy do dnia nabycia praw odzwierciedla stopień upływu okresu nabywania praw oraz liczbę nagród, do których prawa – w opinii Zarządu na ten dzień, opartej na możliwie najlepszych szacunkach liczby instrumentów kapitałowych – zostaną ostatecznie nabyte.

Koszt z tytułu opcji menedżerskich, dla których nie zostały spełnione nierynkowe warunki związane z dokonaniem lub warunki związane ze świadczeniem pracy, nie jest rozpoznawany. W przypadku niespełnienia rynkowych warunków nabycia uprawnień koszty z tytułu programu są ujmowane, o ile pozostałe (nierynkowe) warunki związane z dokonaniem oraz warunki związane ze świadczeniem pracy zostały spełnione.

W przypadku modyfikacji warunków przyznawania nagród rozliczanych w instrumentach kapitałowych, w ramach spełnienia wymogu minimum ujmuje się koszty, jak w przypadku gdyby warunki te nie

uległy zmianie. Ponadto, ujmowane są koszty z tytułu każdego wzrostu wartości transakcji w wyniku modyfikacji, wycenione na dzień zmiany.

W przypadku anulowania nagrody rozliczanej w instrumentach kapitałowych, jest ona traktowana w taki sposób, jakby prawa do niej zostały nabyte w dniu anulowania, a wszelkie jeszcze nieujęte koszty z tytułu nagrody są niezwłocznie ujmowane. Dotyczy to również nagród, w przypadku których warunki inne niż warunki nabycia uprawnień będące pod kontrolą jednostki dominującej lub pracownika nie są spełnione. Jednakże w przypadku zastąpienia anulowanej nagrody nową nagrodą – określoną jako nagroda zastępcza w dniu jej przyznania, nagroda anulowana i nowa nagroda są traktowane tak, jakby stanowiły modyfikację pierwotnej nagrody, tj. w sposób opisany powyżej.

Koszty z tytułu programu są ujmowane w kapitale w korespondencji z kosztami wynagrodzeń (wyłącznie w części dotyczącej pracowników Banku) oraz jako zwiększenie udziałów w jednostkach zależnych (w części dotyczącej pozostałych osób uprawnionych).

3.28. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Dla potrzeb rachunku przepływów pieniężnych, środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych obejmują pozycje wymagalne w ciągu trzech miesięcy od dnia nabycia, w tym: kasę, środki w bankach centralnych o możliwościach dysponowania, bony skarbowe oraz inne kwalifikujące się bony, kredyty i pożyczki udzielone innym bankom, należności od innych banków oraz krótkoterminowe papiery wartościowe Skarbu Państwa.

4. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów

W okresie dwunastu miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2016 roku nie wystąpiła konieczność dokonania korekty błędów poprzednich okresów.

5. Ważniejsze oszacowania i oceny

Bank przyjął założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie wiedzy posiadanej podczas sporządzania sprawozdania finansowego. Występujące założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub zmian nie będących pod kontrolą Banku. Takie zmiany są odzwierciedlane w szacunkach lub założeniach w chwili wystąpienia.

Sporządzenie sprawozdania finansowego Banku wymaga od Zarządu osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty, aktywa i zobowiązania i powiązane z nimi noty, oraz ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości. Wymaga również od Zarządu stosowania własnego osądu przy stosowaniu przyjętych zasad rachunkowości. Zagadnienia, w odniesieniu do których wymagana jest większa doza osądu, zagadnienia bardziej złożone, założenia i szacunki znaczące z punktu widzenia sprawozdania finansowego zostały przedstawione poniżej.

Bank ujmuje i wycenia aktywa lub zobowiązania z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu wymogów MSR 12 Podatek dochodowy w oparciu o zysk (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe, uwzględniając ocenę niepewności związanych z rozliczeniami podatkowymi. Gdy istnieje niepewność co do tego, czy i w jakim zakresie organ podatkowy będzie akceptował poszczególne rozliczenia podatkowe transakcji, Bank ujmuje te rozliczenia uwzględniając ocenę niepewności.

(a) Utrata wartości kredytów i pożyczek

Bank w okresach miesięcznych dokonuje przeglądu wszystkich ekspozycji kredytowych pod kątem identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz dokonuje pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Utrata wartości ma miejsce wtedy, gdy dla ekspozycji kredytowej zidentyfikowano obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń, mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji kredytowej w księgach rachunkowych, a zdarzenie/zdarzenia mają

negatywny wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające z ekspozycji kredytowej i przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Pomiar utraty wartości ekspozycji odbywa się metodą indywidualną oraz grupową. Metodą indywidualną objęte są ekspozycje indywidualnie istotne, spełniające zdefiniowane przez Bank kryteria odnoszące się do segmentacji klientów oraz wysokości zaangażowania. Informacje dotyczące modeli wykorzystywanych w pomiarze utraty wartości opisane są w notach dotyczących zarządzania ryzykiem.

W pierwszym półroczu 2016 r. Bank dokonał zmian w zakresie rozpoznawania ekspozycji, które utraciły wartość, poprzez wprowadzenie progu materialności straty (równego wysokości odpisu IBNR dla danej ekspozycji kredytowej, który zostałby dla niej utworzony w przypadku braku wystąpienia przesłanek utraty wartości), którego przekroczenie skutkuje zaklasyfikowaniem ekspozycji do pozycji „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości”.

Jednocześnie, Bank dokonał zmian w sposobie prezentacji kredytów posiadających przesłanki utraty wartości w nocie 6.1.3. Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na przekroczenie progu materialności straty, klasyfikowane są do kategorii „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne”. Zastosowanie powyższych zmian nie skutkowało koniecznością przekształcenia danych porównawczych w niniejszym sprawozdaniu finansowym z uwagi na brak wpływu na sumę bilansową i wynik netto Banku.

W obszarze ryzyka kredytowego w 2016 roku, w stosunku do stanu z końca 2015 roku, nastąpił wzrost poziomu wyliczonych odpisów aktualizacyjnych i rezerw na zobowiązania pozabilansowe o 179,8 mln zł.

Ogółem w segmencie klientów korporacyjnych i finansów publicznych na koniec 2016 roku w stosunku do 2015 roku nastąpił wzrost poziomu odpisów aktualizujących o 146,8 mln zł, w tym wzrost w wysokości 2,3 mln zł wynika z przeklasyfikowania do segmentu klientów korporacyjnych ekspozycji kredytowej ze stwierdzoną utratą wartości wobec banku. W odniesieniu do należności klientów detalicznych, tzn. kredytów mieszkaniowych i pozostałych kredytów detalicznych, w 2016 roku, nastąpił wzrost poziomu odpisów aktualizujących o 37,2 mln zł w stosunku do poziomu z 2015 roku.

Poziom odpisów aktualizacyjnych na kapitał należności brutto wyliczony na koniec grudnia 2016 roku wyniósł 562,6 mln zł w stosunku do 381,0 mln zł na koniec 2015 roku.

Poziom pokrycia odpisami kredytów wykazujących utratę wartości według stanu na 31 grudnia 2016 roku wynosi 30,6% w tym dla portfela z wyłączeniem farm wiatrowych 38,4%, co oznacza istotny wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Wskaźnik pokrycia w 2016 roku portfela klientów detalicznych wynosił 50,2% oraz 24,0% dla portfela klientów korporacyjnych, w tym dla portfela klientów korporacyjnych bez kredytów farm wiatrowych 30,9%. Na koniec 2015 roku wskaźnik wynosił odpowiednio 31,9% dla całego portfela kredytowego Banku, 25,1% dla portfela klientów korporacyjnych, oraz 42,9% dla portfela klientów detalicznych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości z portfela farm wiatrowych wyniosła 554,4 mln zł, a saldo utworzonych na te ekspozycje odpisów aktualizujących wyniosło 86,8 mln zł.

W grudniu 2016 roku przeprowadzono analizę wrażliwości odpisów na zmiany parametrów portfelowych PD i LGD w metodzie grupowej. W przypadku wzrostu PD o 0.1 pkt. proc. i jednoczesnym spadku stop odzysku o 10 pkt. proc., stan odpisów wzrósłby o ok. 38,1 mln zł i w takiej wysokości wpłynąłby na wynik Banku.

(b) Utrata wartości instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży

Bank rozpoznaje utratę wartości instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży, gdy wystąpiło znaczne lub długotrwałe obniżenie ich wartości godziwej poniżej wartości początkowej. Ustalenie, czy obniżenie jest znaczne lub długotrwałe, wymaga zastosowania własnej oceny. Wykazanie utraty wartości może również być wskazane, gdy istnieją dowody na pogorszenie się sytuacji finansowej emitenta, branży lub sektora gospodarki, technologii lub przepływów z działalności operacyjnej i finansowej.

Utratę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (zgodnie z MSR) ujmuje się w rachunku zysków i strat.

W roku 2016 oraz 2015 Bank nie odnotował utraty wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

(c) Dłużne papiery utrzymywane do terminu zapadalności

Bank stosuje zalecenia MSR 39 dotyczące klasyfikowania aktywów finansowych innych niż instrumenty pochodne o stałych lub możliwych do ustalenia płatnościach i określonym terminie zapadalności jako aktywa utrzymywane do terminu zapadalności. Klasyfikacja ta w znacznym stopniu oparta jest na własnej ocenie. Dokonując tej oceny, Bank ocenia swój zamiar i możliwości utrzymywania tych papierów do terminu zapadalności zgodnie z przepisami wewnętrznymi. Jeżeli Bank nie utrzyma papierów do terminu zapadalności, będzie musiał zmienić klasyfikację całej kategorii na aktywa dostępne do sprzedaży (z wyjątkiem pewnych okoliczności, jak np. sprzedaż o niewielkiej wartości krótko przed datą zapadalności). Dłużne papiery wyceniane są wtedy według wartości godziwej, a nie zamortyzowanego kosztu. W przypadku sprzedaży wartość portfela papierów utrzymywanych do terminu zapadalności na dzień 31 grudnia 2016 roku byłaby wyższa w porównaniu z wartością księgową o 21 919 tys. zł, zaś na dzień 31 grudnia 2015 roku o 49 627 tys. zł.

(d) Test na utratę wartości aktywów niefinansowych

Na dzień 31 grudnia 2016 roku, kapitalizacja giełdowa Banku Ochrony Środowiska S.A. utrzymywała się na poziomie poniżej wartości księgowej. Sytuacja ta została przez Zarząd Banku uznana za przesłankę wskazującą na potencjalną możliwość utraty wartości aktywów Banku. W związku z powyższym, na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank przeprowadził test na utratę wartości aktywów niefinansowych i ustalił ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych. Do ustalenia wartości odzyskiwalnej aktywów trwałych przyjęto koszt kapitału własnego w wysokości 7,04% (beta=1) oraz koszt długu Banku na poziomie 5,5% brutto.

Przepływy finansowe zastosowane w modelu obejmowały lata 2017-2025 i wynikały z prognoz dotyczących rozwoju Banku, w szczególności Planów Finansowych oraz Ramowej Strategii Rozwoju a także analiz dotyczących sektora bankowego w Polsce. W przepływach uwzględniono spodziewaną wartość obciążeń związanych z podatkiem od aktywów. Przeprowadzone testy na utratę wartości polegające na oszacowaniu wartości użytkowej za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych wykazały, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową o 2 334,4 mln zł, w związku z czym nie zaistniała konieczność rozpoznania utraty wartości. Wyniki testów przeprowadzone metodą zysków rezydualnych oraz w oparciu o model dywidendy również wykazały, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową odpowiednio o 114 mln zł i 168 mln zł.

(e) Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując modele wyceny przyjęte na rynku. Uwzględniają one m.in. zdyskontowaną (za pomocą krzywej zerokuponowej z marżą) do wartości obecnej ocenę przyszłych przepływów pieniężnych, porównywalne ceny transakcyjne (jeśli istnieją), jak również odniesienie do podobnych instrumentów kwotowanych na aktywnych rynkach. W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia. Informacje dotyczące wrażliwości instrumentów finansowych znajdują się w Nocie 47.

(f) Rezerwa na świadczenia pracownicze

W poprzednich latach pracownikom przysługiwały nagrody jubileuszowe. Zgodnie z obecnie obowiązującym w Banku Regulaminem nagrody jubileuszowe nie były wypłacane od 1 stycznia 2014 roku.

Prawo do odprawy emerytalnej przysługuje każdemu pracownikowi, który osiągnie wiek emerytalny.

Odprawy emerytalne związane ze świadczeniami lub zasiłkami przedemerytalnymi oraz przejścia na emeryturę w ramach zwolnień grupowych nie są uwzględnione w obliczeniach i w przypadku ich wystąpienia w przyszłości, rezerwa taka powinna zostać przeliczona odrębnie.

Odprawa rentowa przysługuje pracownikowi, który nabył trwałą niezdolność do pracy uprawniającą do pobierania świadczenia rentowego w ramach ubezpieczenia społecznego.

Podstawa wymiaru zarówno odprawy emerytalnej, jak i rentowej obliczana jest na podstawie wynagrodzenia pracownika, obliczanego jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, w momencie nabycia uprawnień do odprawy.

Wysokość odprawy w zależności od posiadanego stażu pracy w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynosi w relacji do podstawy wymiaru:

do 10 lat pracy	-	100%
po 10 latach pracy	-	200%
po 15 latach pracy	-	250%

Do obliczeń przyjęte zostały wynagrodzenia pracowników na dzień 31 grudnia 2016 roku.

Analiza wrażliwości

Przeprowadzono analizę wrażliwości wartości obecnej przyszłych zobowiązań na zmianę poszczególnych założeń przy pozostałych założeniach niezmiennych. Rozpatrywano następujące wahania zakładanych parametrów:

- 1) Wzrost i spadek stopy procentowej do dyskontowania przyszłych świadczeń o 25 punktów bazowych;

Zmiana wartości obecnej przyszłych zobowiązań odzwierciedla ryzyko stopy procentowej. Wartość obecną zobowiązań oblicza się przy użyciu stopy dyskonta określonej przez odniesienie do rentowności obligacji skarbowych. Spadek oprocentowania obligacji powoduje zwiększenie zobowiązań programu.

- 2) Wzrost zakładanej stopy przyrostu płac od 2016 roku o 100 punktów bazowych;

Zmiana wartości obecnej przyszłych zobowiązań odzwierciedla ryzyko wzrostu wynagrodzeń. Wartość obecną zobowiązań oblicza się przez odniesienie do przyszłych wynagrodzeń pracowników. Większy niż zakładany wzrost wynagrodzeń spowoduje wzrost zobowiązań.

Warianty	Centralny	Spadek stopy dyskontowej	Wzrost stopy dyskontowej	Wzrost stopy przyrostu płac
Stopa przyrostu płac	2,5% (0% w 2017)	2,5% (0% w 2017)	2,5% (0% w 2017)	2,75% (0% w 2017)
Stopa procentowa	3,5%	3,25%	3,75%	3,5%
Odprawy emerytalno-rentowe	2 513	2 547	2 480	2 548
Zmiana procentowa		1,35%	-1,31%	1,39%

Wyżej opisana analiza wrażliwości nie musi być reprezentatywnym przedstawieniem faktycznych zmian wysokości wartości obecnej przyszłych zobowiązań opisanych powyżej. Jest mało prawdopodobne, by zmiany poszczególnych założeń występowały w izolacji od innych, ponieważ pewne założenia mogą być skorelowane.

Ryzyka związane z odprawami emerytalno–rentowymi:

Ryzyko stopy procentowej	Bieżącą wartość zobowiązań oblicza się przy użyciu stopy dyskonta określonej przez odniesienie do rentowności obligacji skarbowych. Spadek oprocentowania obligacji powoduje zwiększenie zobowiązań programu.
Ryzyko wynagrodzeń	Wartość bieżącą zobowiązań oblicza się przez odniesienie do przyszłych wynagrodzeń pracowników. Większy niż zakładany wzrost wynagrodzeń spowoduje wzrost zobowiązań.
Ryzyko rotacji	Bieżącą wartość zobowiązań oblicza się przy założeniu pewnego poziomu rotacji pracowników. Jeśli rzeczywista rotacja w przyszłości będzie mniejsza niż zakładana, zobowiązania wzrosną.

(g) Ocena wpływu Banku na spółkę Wodkan S.A.

Bank ocenia, że nie wywiera znaczącego wpływu na spółkę Wodkan S.A. Udział Banku w kapitale zakładowym Wodkan S.A. równy jest 29,48%, zapewniający przekroczenie 20% udziału w głosach na walnym zgromadzeniu spółki, nie przekłada się to jednak na istotny wpływ Banku nad spółką. Poprawność powyższej oceny potwierdza fakt braku wyegzekwowania przez Bank umorzenia akcji własnych Spółki.

(h) Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Bank rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

W związku z poniesioną w 2015 r. stratą podatkową w wysokości 32,4 mln zł. oraz zrealizowaniem w roku 2016 dochodu, odliczona została w tym roku połowa straty podatkowej w wysokości 16,2 mln zł. W oparciu o planowany wynik finansowy na 2017 rok uwzględniony w Programie Postępowania Naprawczego szacuje się, że Bank dokona odliczenia pozostałej kwoty straty podatkowej w 2017 roku.

6. Zarządzanie ryzykiem

6.1. Ryzyko kredytowe

(a) Definicja ryzyka kredytowego

Ryzyko kredytowe rozumiane jest jako ryzyko niewykonania zobowiązania lub zagrażające wykonaniu zobowiązania przez klienta.

(b) Metody zarządzania ryzykiem

Bank realizuje politykę zarządzania ryzykiem kredytowym w ujęciu indywidualnym (transakcja kredytowa) i portfelowym uwzględniając poziom apetytu na ryzyko.

Apetyt na ryzyko określany był w ramach granic wyznaczonych przez praktykę ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem i przyjmowany jest na poziomie umiarkowanym.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku obejmował w szczególności:

- 1) postępowanie przy ocenie ryzyka pojedynczej transakcji, ustanawianiu zabezpieczeń oraz podejmowaniu decyzji kredytowych,
- 2) monitorowanie poziomu ryzyka, limitowanie oraz przeprowadzanie testów warunków skrajnych,
- 3) modele ratingowe i scoringowe wykorzystywane w ocenie ryzyka klientów indywidualnych i instytucjonalnych,
- 4) zasady odpowiedzialności w procesie oceny ryzyka kredytowego,
- 5) portfelowy pomiar ryzyka kredytowego,
- 6) zasady zarządzania ekspozycjami zabezpieczonymi hipotecznie,
- 7) zasady identyfikacji ekspozycji z utratą wartości oraz wyznaczania odpisów aktualizujących,

- 8) zasady raportowania dla kadry kierowniczej Banku,
- 9) systemy informatyczne, wspierające realizację wyżej wymienionych zadań.

Zarządzanie ryzykiem pojedynczych transakcji realizowane było z uwzględnieniem następujących zasad:

- 1) każda transakcja kredytowa wymagała wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem był rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- 2) podstawą pozytywnej decyzji kredytowej było posiadanie przez klienta zdolności kredytowej,
- 3) pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany był na etapie ich udzielania, oraz monitorowania,
- 4) proces kredytowy zapewniał niezależność oceny poziomu ryzyka kredytowego od służb sprzedaży,
- 5) decyzje kredytowe podejmowane były wyłącznie przez osoby do tego uprawnione,
- 6) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależały od poziomu ryzyka kredytowego związanego z klientem i/lub transakcją.

Finansowanie pojedynczej transakcji uzależnione było od:

- 1) posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej do spłaty wnioskowanego zadłużenia w terminach uzgodnionych z Bankiem,
- 2) przedstawienia zabezpieczenia spłaty w formie i o wartości akceptowanej przez Bank, o ile przepisy wewnętrzne tego wymagają,
- 3) spełnienia innych kryteriów warunkujących podjęcie finansowania takich jak, w szczególności, wyniki dotychczasowej współpracy klienta z Bankiem oraz oceny historii kredytowej klienta w sektorze bankowym.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w ujęciu portfelowym realizowane było z wykorzystaniem różnych metod pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwa niewypłacalności,
- 2) oczekiwanej straty kredytowej,
- 3) macierzy migracji pomiędzy okresami opóźnienia lub klasami ryzyka,
- 4) analizy generacji kredytów (kredytów udzielanych w danym okresie czasu),
- 5) udziału i struktury kredytów zagrożonych,
- 6) udziału i struktury ekspozycji z utratą wartości i spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

W Banku funkcjonuje Komitet Zarządzania Ryzykiem Kredytowym, którego celem jest kształtowanie zasad zarządzania ryzykiem kredytowym i monitorowanie tego ryzyka, w ramach określonych przez właściwą strategię, politykę lub zasady przyjęte przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą oraz wzmocnienie funkcji zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku.

Komitet działa w następujących podstawowych obszarach:

- 1) zarządzanie ryzykiem kredytowym i proces kredytowy,
- 2) wycena aktywów,
- 3) modele i metodyki oceny ryzyka kredytowego.

W styczniu 2016 r. został powołany Komitet ds. Ryzyka. W skład Komitetu wchodzi członkowie Rady Nadzorczej. Do głównych zadań Komitetu należy wsparcie Rady Nadzorczej w nadzorze nad obszarem ryzyka. Realizując te zadania Komitet w szczególności: opiniuje całościową bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka, opiniuje strategię zarządzania ryzykiem w działalności Banku, wspiera Radę Nadzorczą we wdrażaniu tej strategii, a także weryfikuje czy ceny aktywów i pasywów oferowane klientom w pełni odzwierciedlają model biznesowy Banku i jego strategię w zakresie ryzyka.

(c) Procesy ustalone w celu zarządzania ryzykiem

Bank oceniał ryzyko kredytowe z wykorzystaniem modeli ratingowych i scoringowych. Modele były budowane, rozwijane, monitorowane i nadzorowane w Obszarze Ryzyka z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych wymogów w tym zakresie. Modele podlegają cyklicznej walidacji przez

komórkę organizacyjną niezwiązaną z komórkami odpowiedzialnymi za budowę modeli, zgodnie z wymogami nadzorczymi w tym zakresie.

Odstąpienie od przyjętego sposobu oceny ryzyka wymagało akceptacji dyrektora Departamentu odpowiedzialnego za ocenę ryzyka pojedynczych transakcji i skutkowało dodatkową weryfikacją ryzyka przez pracownika w/w Departamentu wyspecjalizowanego w identyfikacji ryzyk i doborze adekwatnych form mitygacji, niezależnego od służb sprzedaży.

Bank monitorował ryzyko kredytowe przez cały okres funkcjonowania transakcji kredytowej. Częstotliwość i zakres monitorowania były zależne od poziomu identyfikowanego ryzyka.

W procesie oceny i monitorowania ryzyka Bank wykorzystywał informacje pochodzące z wewnętrznych baz danych oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z Biura Informacji Kredytowej S.A. i Krajowego Rejestru Długów.

Ryzyko braku terminowej obsługi lub spłaty zadłużenia oraz ryzyko utraty lub spadku wartości przyjętego zabezpieczenia mitygowane było z wykorzystaniem systemu wczesnego ostrzegania i systemu monitorowania klienta i transakcji.

W przypadku zidentyfikowania sytuacji mogących zagrozić terminowej spłacie Bank podejmował działania upominawcze i restrukturyzacyjne wykorzystując w tym celu właściwe narzędzie informatyczne.

W Banku funkcjonowały zasady nadawania i przeglądu uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych. Przy ustalaniu wysokości kompetencji organom jednoosobowo podejmującym decyzje kredytowe na poziomie wyższym niż minimalny uwzględniane były: terminowość procesu monitorowania, doświadczenie zawodowe, jakość portfela kredytowego jakością podejmowanych decyzji oraz jakość pracy analityków biznesowych zatrudnionych w jednostce.

Decyzje kredytowe podejmowane były zgodnie z przyznanym zakresem kompetencji.

Podejmując decyzje kredytowe w sprawie transakcji zawieranych z członkami organów Banku lub osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku albo podmiotami powiązаныmi z nimi kapitałowo lub organizacyjnie, Bank uwzględniał wymogi ustawy Prawo bankowe.

Decyzje o udzieleniu kredytu podejmowane były na podstawie rekomendacji lub decyzji w sprawie zawarcia transakcji wydanej przez osobę dokonującą oceny ryzyka.

W przypadku ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub kwotę transakcji, ocena ryzyka weryfikowana była przez eksperta ds. ryzyka kredytowego.

Bank preferował transakcje zabezpieczone z zastrzeżeniem, że ustalono maksymalny poziom transakcji niezabezpieczonych z uwzględnieniem specyfiki produktowej, wpływu tych transakcji na wyniki Banku i wysokość potencjalnej straty.

Poziom zabezpieczenia był uzależniony od poziomu ryzyka generowanego przez transakcję, w tym w szczególności od rodzaju transakcji i długości jej trwania.

Ustalając wartość zabezpieczenia Bank kierował się zasadą ostrożnej wyceny.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank uwzględniał:

- należyta ochronę interesów Banku,
- wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- możliwość szybkiego upłynnienia danego zabezpieczenia.

Bank oceniając i monitorując wartość zabezpieczenia korzysta z zewnętrznych baz danych, w tym z bazy AMRON oraz bazy Cenatorium sp. z o.o.

(d) Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka

Klient i transakcja podlegały wszechstronnej ocenie ryzyka kredytowego uwzględniającej wymagania nadzorcze w tym zakresie.

Bank różnicował modele oceny ryzyka w zależności od rodzaju klienta i transakcji kredytowej.

Model oceny ryzyka kredytowego dla osób fizycznych ubiegających się o finansowanie na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą obejmował analizę ilościową – polegającą na ustaleniu wysokości i stabilności źródeł spłaty zobowiązania kredytowego - oraz analizę jakościową, polegającą na ocenie cech klienta, które mają istotny wpływ na skłonność do spłaty zaciągniętego zobowiązania kredytowego w terminach określonych w umowie, w tym ocenę scoringową i ocenę zachowania klienta w oparciu o informacje z Biura Informacji Kredytowej S.A. W procesie oceny zostały uwzględnione postanowienia Rekomendacji T i S KNF, w szczególności w zakresie wprowadzenia odpowiednich poziomów wskaźnika DtI i LtV oraz możliwości zastosowania uproszczonej oceny zdolności kredytowej.

Model oceny ryzyka klientów ubiegających się o finansowanie na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej lub statutowej (finanse publiczne) uwzględniał dwa obszary: ocenę klienta i ocenę transakcji (ocena ratingowa).

Ocena klienta dokonywana była przez właściwy poziom decyzyjny na podstawie elementów ilościowych i jakościowych. Ocena ilościowa dotyczyła podstawowych, z punktu widzenia generowania wyniku finansowego i zachowania płynności, obszarów działalności klienta. Ocena jakościowa obejmowała ocenę w szczególności: planów rozwojowych, doświadczenia i umiejętności osób zarządzających, jakości relacji klienta z otoczeniem zewnętrznym, w tym z Bankiem.

Ocena klienta dokonywana była na tle sytuacji ekonomicznej branży, lokalnego rynku i kraju. Dodatkowo, ocena uwzględniała skalę narażenia klienta na negatywne skutki zmian stóp procentowych i kursów walutowych oraz stosowaną przez klienta politykę zabezpieczeń przed ryzykiem kursowym i stopy procentowej.

W przypadku finansowania klienta funkcjonującego w ramach grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie Bank oceniał ryzyko kredytowe z uwzględnieniem wpływu sytuacji podmiotów powiązanych.

Ocena transakcji dokonywana była w szczególności na podstawie oceny celu finansowania, długości okresu kredytowania i wartości zabezpieczenia spłaty. Bank ustanawiał taką strukturę finansowania, aby zapewnić podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, głównie poprzez odpowiednie do skali ryzyka zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy.

Narzędzia do pomiaru ryzyka kredytowego

Bank wykorzystuje w celu pomiaru ryzyka kredytowego różnego rodzaju narzędzia/aplikacje, w których zostały zaimplementowane obowiązujące m.in. modele ratingowe/scoringowe i metodyka oceny zdolności kredytowej.

Zróżnicowanie stosowanych aplikacji powiązane jest z segmentacją klienta i/lub rodzajami transakcji kredytowych.

(e) Opis poszczególnych ryzyk koncentracji, sposobów ich pomiaru, monitorowania

Zarządzania ryzykiem koncentracji Bank dokonywał zgodnie z zasadami określonymi w „Polityce zarządzania ryzykiem koncentracji” (a przed wprowadzeniem „Polityki zarządzania ryzykiem koncentracji” zgodnie z istniejącymi regulacjami z obszaru ryzyka koncentracji zatwierdzonymi przez Zarząd Banku i Radę Nadzorczą). Wymóg posiadania przez Bank regulacji o charakterze polityki w obszarze zarządzania ryzykiem koncentracji wynika z wydania przez KNF nowelizacji Rekomendacji C, która stanowi zbiór zasad dotyczących dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji.

Bank identyfikował, dokonywał pomiaru, monitorował i raportował ryzyko koncentracji zaangażowania na poziomie:

- 1) pojedynczego klienta/transakcji oraz
- 2) portfela kredytowego.

Na poziomie klienta i transakcji, ryzyko koncentracji zaangażowania zarządzane było poprzez przestrzeganie nadzorczych limitów zaangażowania, wynikających z przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku lub Prawa

Bankowego, jak również poprzez stosowanie zasady, że przebieg procesu oceny i monitorowania ryzyka zależy od kwoty zaangażowania kredytowego.

Na poziomie portfela kredytowego zarządzanie koncentracją zaangażowań dokonywane było poprzez przestrzeganie limitów wewnętrznych lub wartości ostrzegawczych, zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą lub Zarząd Banku.

W szczególności Bank stosował następujące limity:

- 1) geograficzne – zaangażowanie wobec innych krajów;
- 2) dotyczące parametrów produktowych – np. maksymalne LTV;
- 2) dotyczące portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie – wynikające z Rekomendacji KNF;
- 3) łącznego zaangażowania (bilansowego i pozabilansowego) wobec pojedynczego klienta i podmiotów z nim powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, uzależnione od przyznanej oceny ratingowej klienta/podmiotów powiązanych,
- 4) udziału kredytów walutowych w portfelu kredytów Banku,
- 5) sumy zaangażowania (bilansowego i pozabilansowego) wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, wobec których zaangażowanie Banku przekracza 10% funduszy własnych BOŚ S.A.

Poziom wykorzystania limitów był cyklicznie monitorowany i raportowany organom Banku w trybie wynikającym z regulacji wewnętrznych Banku.

6.1.1. Opis metodologii rozpoznawania utraty wartości ekspozycji kredytowych

Bank dokonuje przeglądu ekspozycji kredytowych polegającego na identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przeprowadzaniu pomiaru utraty wartości oraz ustalaniu wysokości odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości tych ekspozycji w okresach miesięcznych.

W tym celu Bank przeprowadza podział ekspozycji kredytowych, uwzględniający wielkość ich zaangażowania oraz charakterystykę ryzyka, na ekspozycje wyceniane metodą indywidualną i metodą grupową, oraz przeprowadza ocenę tych ekspozycji pod względem wystąpienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości.

Za ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość Bank uznaje te ekspozycje, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji w księgach Banku i zdarzenie powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne wynikające z tej ekspozycji, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Za przesłanki utraty wartości Bank uznaje w szczególności:

- opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni, z wyłączeniem ekspozycji kredytowych banków, dla których przyjmuje się opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 7 dni,
- pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 14 i gorszej, wskazującej na zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- zawarcie umowy restrukturyzacji,
- pogorszenie wskaźników finansowych dotyczących między innymi: płynności klienta oraz możliwości obsługi zadłużenia,
- wystąpienie innych zdarzeń, będących równoważnymi z wejściem klienta w stan niewypłacalności, skutkującymi niemożliwością terminowej spłaty zadłużenia.

Dodatkowo w przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych, za przesłankę utraty wartości uznaje się fakt występowania deficytu środków pieniężnych w trakcie okresu kredytowania oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie do końca okresu finansowania.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną, oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia,

poniejszone o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu. W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych szacowana jest w oparciu o opracowany model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych prawdopodobnych do wygenerowania w ramach realizacji poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji parametrach wyceny. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości odpowiadający przewidywanej stracie kredytowej z tytułu nie wywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku pomniejszonej o korektę odsetek impairmentowych (IKON - korekta pomniejszająca przychody odsetkowe Banku).

Metodę indywidualną pomiaru utraty wartości stosuje się w odniesieniu do:

- 1) ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych:
 - spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub znajdujących się w okresie kwarantanny lub
 - dotyczących klienta, wobec którego Bank posiada inne ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznano przesłankę indywidualnej utraty wartości (propagacja utraty wartości), lub
- 2) ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych, dla których jest identyfikowana przesłanka utraty wartości lub ekspozycje znajdują się w okresie kwarantanny, o ile na moment rozpoznania utraty wartości były znaczące indywidualnie oraz spełniały dodatkowe warunki określone przez Bank,
- 3) ekspozycji kredytowych nieistotnych, posiadających nietypowe charakterystyki ryzyka kredytowego.

Pomiar grupowej utraty wartości dokonywany jest w oparciu o parametry pomiaru utraty wartości szacowane metodami statystycznymi na podstawie danych historycznych, dla wyodrębnionych portfeli, grupowanych dla celów łącznego pomiaru utraty wartości według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Historyczne trendy strat są oczyszczane ze zdarzeń jednorazowych.

Bank w wycenie grupowej stosuje podział na 8 portfeli:

- klienci detaliczni kredyty hipoteczne (portfel dalej segmentowany ze względu na poziom LTV oraz walutę udzielenia kredytu),
- klienci detaliczni pożyczki gotówkowe,
- klienci detaliczni pożyczki hipoteczne,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw (z wyłączeniem pożyczek hipotecznych), z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni pozostali,
- klienci korporacyjni, w tym instytucje finansowe oraz klienci segmentu funduszy ekologicznych,
- klienci segmentu finansów publicznych.

Odwroćenie straty czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie jest identyfikowana. Dla ekspozycji, dla których nie zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, Bank tworzy odpisy aktualizujące na wypadek zaistniałych, ale jeszcze niezidentyfikowanych strat (tzw. odpis IBNR). Odpis pokrywa straty, które wystąpiły na moment pomiaru utraty wartości, ale nie zostały jeszcze rozpoznane na poziomie indywidualnym. Odpisy IBNR tworzone są przy wykorzystaniu modelowego prawdopodobieństwa wystąpienia utraty wartości (PD) w okresie identyfikacji straty (LIP).

Odrębne (podwyższone) stawki IBNR stosuje się dla ekspozycji restrukturyzowanych oraz w przypadku klientów korporacyjnych dla ekspozycji o podwyższonym ryzyku („watch lista”).

W I półroczu 2016 r. Bank dokonał zmian w zakresie rozpoznawania ekspozycji, które utraciły wartość, poprzez wprowadzenie progu materialności straty (równego wysokości odpisu IBNR dla danej

ekspozycji kredytowej, który zostałby dla niej utworzony w przypadku braku wystąpienia przesłanek utraty wartości), którego przekroczenie skutkuje zaklasyfikowaniem ekspozycji do pozycji „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości”.

Jednocześnie, Bank dokonał zmian w sposobie prezentacji kredytów posiadających przesłanki utraty wartości w nocie 6.1.3. Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na przekroczenie progu materialności starty, klasyfikowane są do kategorii „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne”. Zastosowanie powyższych zmian nie skutkowało koniecznością przekształcenia danych porównawczych w niniejszym sprawozdaniu finansowym z uwagi na brak wpływu na sumę bilansową i wynik netto Banku.

Metodyka i założenia przyjęte przez Bank do szacowania utraty wartości podlegają regularnej analizie w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi, a rzeczywistymi.

6.1.2. Należności od innych banków

Poniżej zaprezentowano wartości brutto należności od innych banków w podziale na grupy ratingowe nadane przez Moody's, Fitch oraz Standard & Poor's (S&P).

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Moody's		
A1	62 380	40 484
A2	24 704	8 476
A3	13 496	30 176
Aa2	14 986	6 766
Aa3	-	2 256
AA3	689	-
B2	-	138
Baa1	170	2 207
Baa2	-	167
Ba2	76	-
Fitch		
A-	1	1
BBB-	304	109
S&P		
A	24 716	-
A-	-	33 366
bez ratingu * \		
	-	17 445
Razem brutto	141 522	141 591
Odpisy aktualizujące należności od innych banków	-	-2 370
Razem netto	141 522	139 221

* \ Lokatom w innych bankach oraz kredytom i pożyczkom udzielonym innym bankom, które nie posiadają ratingów zewnętrznych przypisane zostały ratingi wewnętrzne Banku. Poniżej przedstawiono zestawienie wg ratingów wewnętrznych i odpowiadające im klasy ratingów zewnętrznych wg Moody's.

Rating wewnętrzny	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2016	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2015
A	Aaa, Aa1, Aa2, Aa3,		Aaa, Aa1, Aa2, Aa3,	-
B	A1, A2, A3, Baa1		A1, A2, A3, Baa1	-
C	Baa2, Baa3		Baa2, Baa3	-
D	Ba1, Ba2		Ba1, Ba2	-
E	Ba3, B1		Ba3, B1	15 075
F	B2		B2	2 370
Razem		-		17 445

6.1.3. Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości, w tym:	11 841 838	13 480 970
Kredyty i pożyczki, które nie są zaległe	11 616 224	13 288 632
Kredyty i pożyczki, które są zaległe	225 614	192 338
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym: *\\	1 134 814	249 083
- farmy wiatrowe	938 793	-
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym: *\\	1 624 250	1 038 777
- farmy wiatrowe	554 440	-
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 600 902	14 768 830
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom, w tym:	-562 622	-381 007
- farmy wiatrowe	-107 756	-9 209
Pozostałe należności	4	10
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto, w tym:	14 038 284	14 387 833
- klienci	14 038 283	14 387 832
- banki	1	1

*\\ W II kwartale 2016 r. Bank dokonał zmian w zakresie rozpoznawania ekspozycji, które utraciły wartość, poprzez wprowadzenie progu materialności straty (równego wysokości odpisu IBNR dla danej ekspozycji kredytowej, który zostałby dla niej utworzony w przypadku braku wystąpienia przesłanek utraty wartości), którego przekroczenie skutkuje zaklasyfikowaniem ekspozycji do pozycji „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości”.

Jednocześnie, Bank dokonał zmian w sposobie prezentacji kredytów posiadających przesłanki utraty wartości w nocie 6.1.3. Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na przekroczenie progu materialności straty, klasyfikowane są do kategorii „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne”. Zastosowanie powyższych zmian nie skutkowało koniecznością przekształcenia danych porównawczych w niniejszym sprawozdaniu finansowym z uwagi na brak wpływu na sumę bilansową i wynik netto Banku.

2016-12-31	Kredyty korporacyjne oraz dla sektora finansów publicznych	Kredyty mieszkaniowe	Pozostałe kredyty detaliczne	Banki	Razem
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości	7 427 274	3 570 682	843 881	1	11 841 838
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	1 123 124	1 588	10 102	-	1 134 814
- oceniane indywidualnie *\\	-	-	-	-	-
- farmy wiatrowe	938 793	-	-	-	938 793
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:	1 212 339	227 006	184 905	-	1 624 250
- oceniane indywidualnie, w tym:	1 196 890	140 831	42 772	-	1 380 493
- farmy wiatrowe	554 440	-	-	-	554 440
Odpisy na kredyty i pożyczki nie wykazujące utraty wartości (IBNR) w tym:	- 46 665	- 7 826	- 10 836	-	- 65 327
- farmy wiatrowe	-20 891	-	-	-	- 20 891
Odpisy na kredyty i pożyczki wykazujące utratę wartości, w tym:	- 290 399	- 93 781	- 113 115	-	- 497 295
- oceniane indywidualnie, w tym:	- 281 372	- 61 475	- 24 170	-	- 367 017
- farmy wiatrowe	- 86 865	-	-	-	- 86 865
Razem wartość netto	9 425 673	3 697 669	914 937	1	14 038 280
Pozostałe należności netto					4
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto					14 038 284

*\\Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

2015-12-31	Kredyty korporacyjne oraz dla sektora finansów publicznych	Kredyty mieszkaniowe	Pozostałe kredyty detaliczne	Banki	Razem
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości	8 917 635	3 666 716	896 618	1	13 480 970
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne w tym:	235 845	4 429	8 809	-	249 083
- oceniane indywidualnie	-	-	-	-	-
- farmy wiatrowe	-	-	-	-	-
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:	640 342	239 891	156 174	2 370	1 038 777
- oceniane indywidualnie, w tym:	617 950	147 484	47 630	2 370	815 434
- farmy wiatrowe	-	-	-	-	-

Odpisy na kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości (IBNR), w tym:	-31 454	-7 745	-10 824	-	-50 023
- farmy wiatrowe	-9 209	-	-	-	-9 209
Odpisy na kredyty i pożyczki posiadające przesłankę utraty wartości, w tym:	-158 835	-82 269	-87 510	-2 370	-330 984
- oceniane indywidualnie, w tym:	-146 201	-54 337	-24 729	-2 370	-227 637
- farmy wiatrowe	-	-	-	-	-
Razem wartość netto	9 603 533	3 821 022	963 267	1	14 387 823
Pozostałe należności netto					10
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto					14 387 833

W 2016 roku nastąpiło zwiększenie poziomu wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości z segmentu klienta korporacyjnego i finansów publicznych o 572,0 mln zł w stosunku do 2015 roku, przy czym wzrost ten wynikał w większości z przeklasyfikowania 554,4 mln zł ekspozycji farm wiatrowych. Udział wartości brutto kredytów z utratą wartości w portfelu z segmentu klienta korporacyjnego i finansów publicznych z wyłączeniem kredytów farm wiatrowych wynosi 8,7%, wobec poziomu 8,3% na koniec 2015 roku w analogicznym portfelu.

W 2016 roku poziom wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości w segmencie detalicznym wzrósł o 15,8 mln zł (tj. o 4,0%) w stosunku do 2015 roku, przy czym największy wzrost wartości dotyczył pożyczek gotówkowych (w tym głównie sprzedanych w ramach współpracy z pośrednikami finansowymi – 57% pożyczek gotówkowych z przesłanką utraty wartości). W 2016 roku z uwagi na konieczność poprawy jakości portfela Bank zamknął ten kanał dystrybucji.

W grupie kredytów mieszkaniowych nastąpił spadek kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości o 12,9 mln zł (tj. o 5,4%). Jest to konsekwencją aktywnych działań pionu detalicznego, dotyczących bieżącego nadzoru nad terminowością obsługi zaangażowania przez klientów. W stosunku do roku 2015 kredyty hipoteczne o wartości ok. 10,6 mln zł zostały przeklasyfikowane z grupy kredytów „Kredyty i pożyczki w przypadku których wykazano utratę wartości” do kategorii „Kredyty i pożyczki, które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów”.

W całej grupie kredytów detalicznych odnotowano wzrost udziału wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości do poziomu 8,5% wobec 8,0% na koniec 2015 roku, przy czym wartość brutto kredytów należących do segmentu detalicznego spadła o 134,5 mln zł (tj. o 2,7%) w stosunku do 2015 roku.

Portfel kredytowy Banku obejmuje zaangażowanie związane z finansowaniem kilkudziesięciu projektów realizowanych przez firmy funkcjonujące na rynku elektrowni wiatrowych. Bank w IV kwartale 2016 roku rozpoczął kompleksowy przegląd zaangażowań związanych z finansowaniem elektrowni wiatrowych. Rozpoznane na dzień bilansowy 31 grudnia 2016 odpisy aktualizujące dla tego portfela zgodnie z wartościami w poniższej tabeli, są wynikiem tego przeglądu

	Ekspozycja brutto	Odpisy aktualizujące	Ekspozycja netto
Bez przesłanki utraty wartości	704 656	7 970	696 686
Stwierdzona przesłanka utraty wartości	938 793	12 921	925 872
Stwierdzona utrata wartości	554 440	86 864	467 576
Suma	2 197 889	107 756	2 090 133

Na dzień 31 grudnia 2016 r. żaden z ww. projektów nie posiada zaległości w obsłudze zobowiązań. Bank na bieżąco monitoruje sytuację finansową ww. podmiotów, zmiany regulacyjne oraz sytuację rynkową branży. Z uwagi na zmiany przepisów zewnętrznych wpływających na branżę wiatrową w Polsce w tym wpływające na znaczne obniżenie poziomu cen praw majątkowych (zielonych certyfikatów), Bank identyfikuje przesłanki utraty wartości dla znacznej części tego portfela. Największy wpływ na kondycję finansową podmiotów działających w branży elektrowni wiatrowych, które zaciągnęły kredyty w bankach oddziałują:

- brak spodziewanego podniesienia limitu obowiązkowego udziału energii z OZE (w związku z Pakietem Klimatycznym i Ustawą OZE), skutkujący narastaniem nadpodaży zielonych certyfikatów i negatywnym wpływem na ich ceny
- zmienione zasady wsparcia dla wytwórców odnawialnych źródeł energii (Dz.U. 2016, poz. 925) w tym zniesienia obowiązku odbioru energii wyprodukowanej w OZE dla instalacji o mocy powyżej 500kW
- zmiana zasad naliczania podatku od nieruchomości dla elektrowni wiatrowych (Dz.U. 2016, poz. 961) wynikająca z wprowadzenia w ustawie o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych definicji elektrowni wiatrowej skutkująca potencjalnym wzrostem podatku od nieruchomości, który obejmuje całość środków trwałych farm wiatrowych uznanych, jako nieruchomości oraz nowelizacja prawa budowlanego w zakresie definicji budowli.

W celu ograniczenia, w zakresie w jakim będzie to możliwe, negatywnych skutków sytuacji branży elektrowni wiatrowych na wyniki Banku, ww. portfel kredytowy objęty został szczególnym monitoringiem, w ramach którego przeprowadzane są okresowe testy warunków skrajnych. Ze wszystkimi klientami z tego portfela podjęto rozmowy dotyczące możliwych działań optymalizujących ich politykę kosztową. Wobec podmiotów, dla których identyfikowane jest podwyższone ryzyko zagrożenia terminowej obsługi kredytu, Bank podejmuje działania wyprzedzające wprowadzając zmiany w funkcjonujących umowach kredytowych umożliwiające prawidłową dalszą obsługę zadłużenia.

Bank ocenia ryzyko projektów z branży elektrowni wiatrowych przyjmując, jako przesłanki utraty wartości zaistnienie potencjalnego deficytu środków pieniężnych oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie długoterminowej. Dla przeprowadzenia wyceny ww. projektów opracowany został model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych dla poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji (zmiennych) parametrach wyceny, do których należą:

- wysokość naliczanego podatku od nieruchomości określona prawdopodobieństwem utrzymania w perspektywie długoterminowej dotychczasowych zasad naliczania podstawy opodatkowania dla elektrowni wiatrowych na poziomie 20%,
- produktywność poszczególnych projektów ustalana indywidualnie dla danego projektu w oparciu o analizę wietrzności wynikającą z raportów wietrzności (P90/P75) oraz faktyczną uzyskaną w okresie działania elektrowni wiatrowej,
- ścieżki cenowe dla cen energii elektrycznej i cen zielonych certyfikatów przyjęte przez Bank w oparciu o analizę wewnętrzną Banku oraz analizę pozyskanych przez Bank raportów zewnętrznych renomowanych firm w perspektywie długoterminowej; Bank przyjął scenariusz, który zakłada na lata 2017 i 2018 ceny zielonych certyfikatów zbliżone do obecnych cen notowanych na Towarowej Giełdzie Energii; na podstawie pozyskanych przez Bank niezależnych cen prognoz czarnej energii i zielonych certyfikatów, Bank opracował ścieżkę cenową na kolejne lata,
- średni ważony koszt kapitału (WACC) przyjęty dla scenariusza restrukturyzacyjnego na poziomie efektywnej stopy procentowej poszczególnej ekspozycji i dla scenariusza windykacyjnego na poziomie 10,9%,
- scenariusze wyceny określające indywidualnie dla każdego z projektów prawdopodobieństwo wystąpienia regularnej obsługi, restrukturyzacji i windykacji. Scenariusz restrukturyzacji zakłada zmianę harmonogramu spłat kredytu w okresie użyteczności turbin. W scenariuszu windykacyjnym zakłada się sprzedaż zorganizowanej części przedsiębiorstwa do inwestora branżowego.

Specyficzne dla branży OZE przesłanki utraty wartości to:

- występowanie w modelu dla poszczególnych projektów deficytu środków pieniężnych (brak możliwości obsługi długu bez zmiany harmonogramu spłaty i/lub bez wsparcia zewnętrznego) w trakcie okresu kredytowania,
- ujemne equity value dla scenariusza restrukturyzacyjnego.

Udział portfela farm wiatrowych w portfelu kredytów korporacyjnych w wartości brutto w Banku na 31 grudnia 2016 roku wyniósł 27,8%, co stanowi 15,1% portfela kredytów ogółem i w stosunku do 31 grudnia 2015 roku uległ zwiększeniu o 1,1%. Wartościowo portfel farm wiatrowych wyniósł wg stanu na 31 grudnia 2016 roku 2 197,89 mln zł.

W obszarze ryzyka kredytowego w 2016 roku, w stosunku do stanu z końca 2015 roku, nastąpił wzrost poziomu wyliczonych odpisów aktualizacyjnych i rezerw na zobowiązania pozabilansowe. W segmencie klientów korporacyjnych i finansów publicznych wzrost poziomu odpisów aktualizujących wyniósł 146,8 mln zł, w tym dla portfela ekspozycji wobec farm wiatrowych 98,7 mln zł.

Poziom pokrycia odpisami kredytów z utratą wartości według stanu na 31 grudnia 2016 roku dla portfela klientów korporacyjnych wynosi 24,0%, w tym dla portfela farm wiatrowych 15,7%. Na koniec 2015 roku wskaźnik ten wynosił 25,6% dla portfela klientów korporacyjnych a w portfelu farm wiatrowych nie identyfikowano kredytów z utratą wartości dla analogicznego portfela wskaźnik ten na datę 31.12.2016 wynosi 30,9%.

Wartość ekspozycji wobec farm wiatrowych z rozpoznaną przesłanką utraty wartości wynosi 1.493,2 mln zł i obejmuje 24 podmioty, co w stosunku do całości portfela ekspozycji z rozpoznaną przesłanką utratą wartości wynosi 54,1% w ujęciu wartościowym.

5 największych Spółek w portfelu farm wiatrowych stanowi 52,5% tego portfela i 7,9% portfela ogółem Banku. W analizowanym portfelu Spółki z zaangażowaniem 659,34 mln zł posiadają stałe umowy na odbiór zielonej energii po gwarantowanych cenach. W przypadku Spółek posiadających takie umowy Bank do analizy modeli, kalkulacji odpisów i identyfikacji przesłanek utraty wartości przyjmuje ceny wynikające z zawartych umów. Dla tego portfela Bank identyfikuje ryzyko prawne mogące się zmaterializować w przyszłości, związane z ewentualnym wypowiedzeniem umów przez odbiorców zielonych certyfikatów.

Dla portfela ze zidentyfikowaną przesłanką utraty wartości Bank dokonał analizy wrażliwości na kluczowe parametry opisane powyżej, tj.:

- 1) wzrost podstawy opodatkowania nieruchomości wynikający ze zmiany przepisów,
- 2) zmiany średniego ważonego kosztu kapitału (WACC) o +/-1 p.p.,
- 3) zmiany cen zielonych certyfikatów o +/-1 %. w okresie prognozy.

w mln zł

Zmiany parametrów	(-) rozwiązanie odpisu	(+) dotworzenie odpisu
Przyjęcie nowych zasad opodatkowania - przyjęcie do kalkulacji odpisów wyłącznie podatku od nieruchomości na nowych zasadach		5,60
Spadek średniego ważonego kosztu kapitału (WACC dla scenariusza windykacyjnego) o 1 p.p.		-4,47
Wzrost średniego ważonego kosztu kapitału (WACC dla scenariusza windykacyjnego) o 1 p.p.		4,16
Spadek cen zielonych certyfikatów o 1% w okresie prognozy		1,82
Wzrost cen zielonych certyfikatów o 1% w okresie prognozy		-1,78

(a) Kredyty i pożyczki (wartość brutto), które nie są zaległe i w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Dla kredytów i pożyczek dla których nie zanotowano żadnych opóźnień w spłacie (nawet 1 dnia) nie rozpoznaje się utraty wartości pod warunkiem, że nie wystąpiły inne przesłanki utraty wartości. Są to należności klientów o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, o regularnych spłatach, dla których nie występowały przesłanki utraty wartości, a odpisy tworzone na poniesione, lecz niezidentyfikowane

straty. Poniżej zaprezentowano kwoty brutto kredytów i pożyczek, które nie były przeterminowane i dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

Ogólna charakterystyka klas ratingowych przedstawia się następująco :

Rating 1 Najwyższa jakość kredytowa

Rating 2 Bardzo wysoka jakość kredytowa

Rating 3 Wysoka jakość kredytowa

Ratingi 4-5 Bardzo dobra jakość kredytowa

Ratingi 6-7 Dobra jakość kredytowa

Ratingi 8-9 Zadowalająca jakość kredytowa

Ratingi 10-11 Przeciętna i słaba jakość kredytowa

Ratingi 12-13 Bardzo słaba jakość kredytowa

Ratingi 14-16 Brak zdolności kredytowej (jakość kredytowa nie występuje)

Dane do sprawozdań prezentowane są w podziale na następujące segmenty:

- klientów korporacyjnych,
- klientów detalicznych,
- finansów publicznych,
- banków.

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	(1-3)	17 844	22 767
	(4-5)	521 524	370 291
	(6-7)	897 371	1 024 558
	(8-9)	2 154 953	2 737 922
	(10-11)	1 503 933	1 937 396
	(12-13)	458 919	629 743
	bez ratingu	7 644	6 080
Razem kredyty dla podmiotów korporacyjnych		5 562 188	6 728 757
Kredyty dla podmiotów detalicznych	osoby prywatne	4 134 489	4 305 256
	klienci z ratingiem	30 403	38 819
	bez ratingu	19 018	33 525
	mikroprzedsiębiorstwa ze scoringiem*\	22 678	29 819
Razem kredyty dla podmiotów detalicznych		4 206 588	4 407 419
Kredyty dla finansów publicznych	(1-3)	-	-
	(4-5)	175 856	78 132
	(6-7)	987 940	1 112 129
	(8-9)	642 115	885 043
	(10-11)	37 510	24 461
	(12-13)	4 018	51 218
	(14-16)	-	1 462
	bez ratingu	8	10
Razem kredyty dla finansów publicznych		1 847 447	2 152 455
Kredyty dla pozostałych klientów, w tym:	bez ratingu	1	1
- banki		1	1
Razem		11 616 224	13 288 632

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Ocena scoringowa jest statystyczną miarą kredytobiorcy - mikroprzedsiębiorstwa obrazującą jego skłonność do spłaty zadłużenia, w wyniku oceny scoringowej, Bank klasyfikuje mikroprzedsiębiorstwo do jednej z grup scoringowych, których charakterystyka przedstawia się następująco:

Grupa scoringowa 1 Bardzo dobry

Grupa scoringowa 2 Dobry

Grupa scoringowa 3 Przeciętny

Grupa scoringowa 4 Mierny

Grupa scoringowa 5 Dostateczny

Grupa scoringowa 6 Nieakceptowalny

Mikroprzedsiębiorstwa	Scoring	31-12-2016	31-12-2015
	(1)	6 991	9 373
	(2)	4 498	5 601
	(3)	8 148	12 077
	(4)	2 372	2 118
	(5)	668	627
	(6)	1	23
Razem		22 678	29 819

(b) Kredyty i pożyczki (wartości brutto), które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów i dni opóźnienia w spłacie wraz z ogólną charakterystyką

Jako zaangażowanie przeterminowane przyjmuje się sumę zaangażowania wobec klienta, dla którego przynajmniej jedna z należności Banku jest przeterminowana o jeden lub więcej dni. Dla kredytów i pożyczek przeterminowanych krócej niż 90 dni nie rozpoznaje się utraty wartości, chyba że inne dostępne informacje świadczą o jej wystąpieniu. Dla kredytów i pożyczek, których bieżąca wartość godziwa przekracza wartość ekspozycji mimo spełnienia przesłanek utraty wartości odpis aktualizujący nie jest rozpoznawany.

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto kredytów i pożyczek, które były przeterminowane, lecz dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

31-12-2016 Opóźnienia w spłacie	Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	Kredyty dla klientów detalicznych	Kredyty dla finansów publicznych	Razem
Od 1 do 30 dni	11 191	163 460	5 314	179 965
Od 31 do 60 dni	444	31 228	377	32 049
Od 61 do 90 dni	313	13 287	-	13 600
pow. 90 dni	-	-	-	-
Razem	11 948	207 975	5 691	225 614

31-12-2015 Opóźnienia w spłacie	Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	Kredyty dla klientów detalicznych	Kredyty dla finansów publicznych	Razem
Od 1 do 30 dni	14 682	126 030	19 075	159 787
Od 31 do 60 dni	365	24 626	1 840	26 831
Od 61 do 90 dni	32	5 253	429	5 714
pow. 90 dni	-	6	-	6
Razem	15 079	155 915	21 344	192 338

Opis ustanowionych zabezpieczeń zamieszczono w nocie 6.1.3.(f)

(c) Kredyty i pożyczki (wartości brutto) w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na klasy klientów wraz z ogólną charakterystyką

Poniżej przedstawiono należności brutto, w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na segmenty.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
kredyty dla klientów korporacyjnych	1 212 339*	640 342
kredyty dla klientów detalicznych	411 911	396 065
Banki	-	2 370*
Razem	1 624 250	1 038 777

Opis ustanowionych zabezpieczeń zamieszczono w nocie 6.1.3.(f)

*Na koniec grudnia 2015 roku w odniesieniu do segmentu ekspozycji kredytowych wobec banków jedna ekspozycja została określona jako ze stwierdzoną utratą wartości. W wyniku ogłoszenia upadłości przez wskazany bank w 2016 roku, jego ekspozycja została przeklasyfikowana do segmentu klientów korporacyjnych (wartość należności brutto wg stanu na koniec grudnia 2016 roku wyniosła 2 586 tys. zł.)

(d) Podział portfela kredytów i pożyczek Banku wg ratingów/scoringu, i w podziale na klasy klientów

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	(1-3)	17 844	22 767
	(4-5)	523 563	389 255
	(6-7)	970 458	1 037 918
	(8-9)	3 105 355	2 794 892
	(10-11)	2 053 876	2 203 775
	(12-13)	927 662	859 173
	(14-16)	299 330	294 904
	bez ratingu	8 925	17 339
Razem kredyty dla podmiotów korporacyjnych		7 907 013	7 620 023
Kredyty dla podmiotów detalicznych	osoby prywatne	4 715 143	4 825 547
	klienci z ratingiem	35 034	43 929
	bez ratingu	48 464	56 330
	mikroprzedsiębiorstwa ze scoringiem*\	39 523	46 831
Razem kredyty dla podmiotów detalicznych		4 838 164	4 972 637
Kredyty dla finansów publicznych	(1-3)	-	-
	(4-5)	175 855	78 133
	(6-7)	992 222	1 114 106
	(8-9)	643 148	904 409
	(10-11)	37 887	24 461
	(12-13)	4 018	51 218
	(14-16)	-	1 462
	bez ratingu	8	10
Razem kredyty dla finansów publicznych		1 853 138	2 173 799
Kredyty dla pozostałych klientów		2 587	2 371
w tym Banki		1	2 371
Razem		14 600 902	14 768 830
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom		-562 622	-381 007
Pozostałe należności		4	10
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto, w tym:		14 038 284	14 387 833
- klienci		14 038 283	14 387 832
- banki		1	1

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Ocena scoringowa jest statystyczną miarą kredytobiorcy - mikroprzedsiębiorstwa obrazującą jego skłonność do spłaty zadłużenia, w wyniku oceny scoringowej, Bank klasyfikuje mikroprzedsiębiorstwo do jednej z grup scoringowych, których charakterystyka przedstawia się następująco:

Grupa scoringowa 1 Bardzo dobry

Grupa scoringowa 2 Dobry

Grupa scoringowa 3 Przeciętny

Grupa scoringowa 4 Mierny

Grupa scoringowa 5 Dostateczny

Grupa scoringowa 6 Nieakceptowalny

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

* \ Mikroprzedsiębiorstwa	Scoring	31-12-2016	31-12-2015
	(1)	8 854	12 592
	(2)	6 243	7 343
	(3)	10 970	13 381
	(4)	3 823	3 358
	(5)	786	653
	(6)	8 847	9 504
Razem		39 523	46 831

(e) Opis ustanowionych zabezpieczeń na kredyty i pożyczki

Bank przyjmował na zabezpieczenie wierzytelności zabezpieczenia rzeczowe i osobiste. Zasady ustanawiania zabezpieczeń transakcji zakładają zabezpieczenie adekwatne do poziomu ryzyka generowanego przez tę transakcję.

Bank preferował zabezpieczenia kredytów:

- które umożliwiały zmniejszenie tworzonych odpisów aktualizacyjnych,
- łatwo zbywalne, dające możliwość osiągnięcia ceny pokrywającej wierzytelność Banku.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank dokonuje weryfikacji podstawowych kryteriów decydujących o jego skuteczności, w tym:

- 1) zbywalności zabezpieczenia, tj. możliwości zbycia przedmiotu zabezpieczenia bez istotnego obniżenia jego ceny w czasie, które nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu przedmiotowi fluktuację cen,
- 2) wartości możliwej do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się Banku z przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) dostępu i możliwości kontroli przedmiotu zabezpieczenia w okresie trwania ekspozycji.

Zasadą stosowaną w Banku było ustanowienie prawnego zabezpieczenia, o ile było ono wymagane przed uruchomieniem środków z udzielanego kredytu.

Bank korygował wartość zabezpieczenia stosując wskaźniki korekty ustalane indywidualnie dla poszczególnych rodzajów/przedmiotów zabezpieczenia. Wartość zabezpieczenia co do zasady podlegała monitorowaniu w całym okresie kredytowania.

W przypadku ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie Bank stosował zalecenia Rekomendacji S w sprawie maksymalnych poziomów LTV i wymaganego wkładu własnego kredytów.

W procesie monitorowania wartości nieruchomości Bank stosował, między innymi, portfelową aktualizację wartości przy wykorzystaniu metod statystycznych.

W przypadku zabezpieczenia na nieruchomości podstawą do określenia wartości przyjmowanego zabezpieczenia była wycena sporządzona przez osobę posiadającą niezbędne kwalifikacje i doświadczenie w zakresie oceny wartości nieruchomości. Bank weryfikował wartość z wyceny wykorzystując dane, między innymi, z Systemu Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami (AMRON) i Bazy Cenatorium.

(f) Przejęte zabezpieczenia

Bank klasyfikuje przejęte zabezpieczenia jako aktywa przejęte za długi i wycenia zgodnie z przyjętymi zasadami rachunkowości opisanymi w nocie 3.22 niniejszego sprawozdania finansowego.

Przed przejęciem majątkowych zabezpieczeń wierzytelności Banku, obowiązującą zasadą jest posiadanie koncepcji zagospodarowania przejmowanych zabezpieczeń. Dokument określający koncepcję zagospodarowania zawiera wszelkie niezbędne informacje, istotne do podjęcia decyzji o przejęciu przedmiotu zabezpieczenia na własność Banku, a w szczególności:

- przewidywane do poniesienia koszty związane z ewentualnym dozorem, przechowywaniem, ubezpieczeniem, podatkami, itp.
- informacje dotyczące potencjalnego nabywcy, wynegocjowanej ceny oraz warunków płatności, w przypadku planowanej sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia,
- opłacalność transakcji.

Majątkowe zabezpieczenia wierzytelności, które były przejmowane przez Bank, w większości posiadały już nabywców i transakcja sprzedaży była dla Banku opłacalna. W takich przypadkach zadłużenie kredytowe było obniżane o uzyskaną cenę zbycia, a nie wartość wynikającą z wyceny rzeczoznawcy (zazwyczaj cena uzyskana z transakcji sprzedaży jest niższa od wartości ustalonej przez rzeczoznawcę w wycenie).

Jedną ze stosowanych form odzyskiwania wierzytelności jest ich sprzedaż. Wysokość ceny sprzedaży wierzytelności jest zależna między innymi od majątkowych zabezpieczeń rzeczowych wierzytelności. W tych przypadkach, kiedy zbycie wierzytelności zabezpieczonej majątkiem rzeczowym jest dla Banku bardziej opłacalne niż przejmowanie majątku na aktywa do zbycia, a następnie jego sprzedaż, zawierane są transakcje sprzedaży wierzytelności wraz z rzeczowym majątkiem zabezpieczającym wierzytelność.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank nie posiadał aktywów z tytułu przejętych zabezpieczeń.

(g) Czynniki, które w ocenie Banku będą miały wpływ na adekwatność kapitałową w perspektywie najbliższego roku

Ewentualne wdrożenie projektu rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 25 stycznia 2017 roku w sprawie wyższej wagi ryzyka dla ekspozycji zabezpieczonych hipotekami na nieruchomościach, o której mowa w art. 124 ust. 2 rozporządzenia nr 575/2013 (CRR) z terminem wejścia w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, która wprowadza między innymi wyższą wagę ryzyka dla ekspozycji w pełni i całkowicie zabezpieczonych hipoteką na nieruchomości mieszkalnej, o której mowa w art. 125 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 575/2013, a w przypadku której wysokość raty kapitałowej lub odsetkowej uzależniona jest od zmian kursu waluty lub walut innych niż waluty przychodów osiąganych przez dłużnika. Wskazany projekt rozporządzenia jest jedną z szeregu rekomendacji wydanych 13 stycznia 2017 r. przez Komitet Stabilności Finansowej dotyczących restrukturyzacji portfela kredytów mieszkaniowych w walutach obcych. KSF zaznaczył, że rozwiązania dotyczące restrukturyzacji kredytów walutowych muszą mieć charakter dobrowolny. Natomiast instytucje sprawujące nadzór nad systemem finansowym powinny wprowadzić rozwiązania o charakterze regulacyjnym oraz wykorzystać dostępne instrumenty nadzorcze tak, aby sprzyjać podejmowaniu przez banki oraz kredytobiorców decyzji o restrukturyzacji.

Analiza wpływu rekomendacji KSF na sytuację Banku możliwa będzie po wprowadzeniu rozwiązań o charakterze regulacyjnych, niemniej jednak Bank spodziewa się niekorzystnego wpływu na łączny współczynnik kapitałowy Banku.

6.1.4. Dłużne papiery wartościowe

Tabele poniżej prezentują rating nadany dla dłużnych papierów wartościowych:

31-12-2016	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Razem
A	2 793 745	-	-	-	-	2 793 745
BBB+	-	-	-	30 679	-	30 679
BB	-	-	49 370	-	-	49 370
brak	-	2 079 509	29 150	357 498	59 809	2 525 966
Razem	2 793 745	2 079 509	78 520	388 177	59 809	5 399 760

31-12-2015	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Razem
A	2 614 292	-	-	-	-	2 614 292
A-	-	-	-	41 371	-	41 371
BB	-	-	47 294	-	-	47 294
brak	-	1 799 401	29 106	432 655	57 210	2 318 372
Razem	2 614 292	1 799 401	76 400	474 026	57 210	5 021 329

W tabelach prezentowana jest ujednoczona skala ratingowa. W przypadku, gdy emitent otrzymał rating od więcej niż jednej agencji, został zaprezentowany ten najwyższy.

Moody's	S&P	Fitch	Rating ujednoczony
A2	A	A	A
A3	A-	A-	A-
Baa1	BBB+	BBB+	BBB+
Ba2	BB	BB	BB
Ba3	BB-	BB-	BB-

W przypadku obligacji komunalnych, dla których brak jest aktywnego rynku nadawane są ratingi wewnętrzne, wg kategorii:

- 4-5 bardzo dobra jakość kredytowa
- 6-7 dobra jakość kredytowa
- 8-9 zadowalająca jakość kredytowa
- 10 -11 przeciętna i słaba jakość kredytowa

Klasy ryzyka dla emitentów obligacji komunalnych obsługiwanych przez Bank Ochrony Środowiska S.A. nadawane są zgodnie z przyjętą w Banku metodyką oceny zdolności kredytowej jednostek samorządu terytorialnego.

Rating wewnętrzny	Finanse publiczne	
	31-12-2016	31-12-2015
5	31 629	11 819
6	20 583	22 423
7	80 578	93 209
8	233 587	227 799
9	11 022	82 864
10	10 778	35 912
Razem	388 177	474 026

6.1.5. Struktura koncentracji zaangażowania w segmenty rynku branżowe i geograficzne wraz z oceną ryzyka związanego z tym zaangażowaniem

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Banku ukształtowane na koniec grudnia 2016 roku można stwierdzić znaczący udział „Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” – 15,3%, „Administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne” – 11,5% oraz „Działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości” – 10,4%. Duży udział występuje w przypadku: „Robot budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków” – 5,1%, „Handlu hurtowego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi” – 3,8%, „Produkcji artykułów spożywczych” – 2,5%, „Produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych” - 1,9%, „Zakwaterowania” - 1,6%, „Produkcji podstawowych substancji farmaceutycznych, oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych” - 1,1%, „Działalności firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem” – 1,1%. Udziały pozostałych branż nie przekroczyły 1,0%.

Portfel kredytowy Banku, w podziale geograficznym, na koniec grudnia 2016 roku tworzy 11 centrów korporacyjnych oraz 85 oddziałów zgrupowanych w pięciu regionach, obejmujące działaniem wszystkie regiony kraju.

Struktura geograficzna portfela jest zróżnicowana: udział największego oddziału w sumie kredytów (ilościowo) nie przekracza 4,2%.

Zaangażowanie w poszczególne branże przedstawiono poniżej.

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Banku ukształtowane na koniec grudnia 2015 roku można stwierdzić znaczący udział „Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” – 14,8%, „Administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne” - 13,0% oraz „Działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości” – 11,0%. Duży udział występuje w przypadku: „Robot budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków” – 4,1%, „Handlu hurtowego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi” – 3,3%, „Produkcji artykułów spożywczych” – 2,6%, „Produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych” - 1,4%, „Zakwaterowania” - 1,3%, „Produkcji podstawowych substancji farmaceutycznych, oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych” - 1,3%. Udziały pozostałych branż nie przekroczyły 1,0%.

Portfel kredytowy Banku, w podziale geograficznym, na koniec grudnia 2015 roku tworzy 11 centrów korporacyjnych oraz 93 oddziały zgrupowane w pięciu regionach, obejmujące działaniem wszystkie regiony kraju.

Struktura geograficzna portfela jest zróżnicowana: udział największego oddziału w sumie kredytów (ilościowo) nie przekracza 4%.

Zaangażowanie w poszczególne branże przedstawiono poniżej.

31 grudnia 2016

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 229 738	15,3%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 677 389	11,5%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 524 782	10,4%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	746 591	5,1%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	560 503	3,8%
Produkcja artykułów spożywczych	357 947	2,5%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	273 448	1,9%
Zakwaterowanie	229 181	1,6%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	154 842	1,1%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	154 505	1,1%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	138 412	0,9%
Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody	121 695	0,8%
Działalność usługowa związana z wyżywieniem	111 376	0,8%
Opieka zdrowotna	106 654	0,7%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	101 419	0,7%
Pozostałe branże, w tym:	6 112 420	41,8%
- osoby prywatne	4 715 144	32,3%
Ogółem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 600 902	100%
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom	-562 622	
Pozostałe należności	4	
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto	14 038 284	
- klienci	14 038 283	
- banki	1	

31 grudnia 2015

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 185 265	14,8%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 922 819	13,0%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 617 169	11,0%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	606 335	4,1%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	485 901	3,3%
Produkcja artykułów spożywczych	375 185	2,6%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	208 976	1,4%
Zakwaterowanie	191 386	1,3%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	183 302	1,3%
Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody	136 199	0,9%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	136 129	0,9%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	123 453	0,8%
Opieka zdrowotna	107 870	0,7%
Działalność usługowa związana z wyżywieniem	103 529	0,7%
Działalność związana ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów; odzysk surowców	89 981	0,6%
Pozostałe branże, w tym:	6 295 331	42,6%
- osoby prywatne	4 825 547	32,7%
Ogółem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 768 830	100,0%
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom	-381 007	
Pozostałe należności	10	
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto	14 387 833	
- klienci	14 387 832	
- banki	1	

Skutki ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych w CHF i innych walutach obcych

W dniu 19 października 2016 roku Sejm RP rozpoczął prace nad trzema projektami ustaw dotyczących rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych denominowanych w CHF i innych walutach obcych, w tym nad przedstawionym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektem Ustawy o zasadach zwrotu niektórych należności wynikających z umów kredytu i pożyczki oraz poselskimi projektami Ustawy o restrukturyzacji kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż waluta polska, oraz o wprowadzeniu zakazu udzielania takich kredytów i Ustawy o szczególnych zasadach restrukturyzacji walutowych kredytów mieszkaniowych w związku ze zmianą kursu walut obcych do waluty polskiej. Na dzień publikacji niniejszego raportu nie jest znany ostateczny kształt ustawy. Implementacja proponowanych obecnie inicjatyw w zakresie przewalutowania kredytów hipotecznych w walutach obcych miałaby negatywny wpływ na wyniki finansowe sektora bankowego i BOŚ S.A.

Struktura koncentracji zaangażowania w poszczególne podmioty, grupy kapitałowe

Zaangażowanie równe lub przekraczające 10% funduszy własnych Banku w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązanymi kapitałowo lub organizacyjnie na dzień 31 grudnia 2016 roku wystąpiło w siedmiu przypadkach i wynosiło łącznie 1 995 801 tys. zł, co stanowiło 97,5% funduszy własnych Banku. Na dzień 31 grudnia 2015 roku zaangażowanie równe lub przekraczające 10% funduszy własnych Banku w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązanymi kapitałowo lub organizacyjnie wystąpiło w jedenastu przypadkach i wynosiło łącznie 3 073 748 tys. zł, co stanowiło 179,3% funduszy własnych Banku.

Poniżej przedstawiono zaangażowanie wobec największych podmiotów lub grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie:

L.p.	Zaangażowanie*\ wg stanu na dzień 31 grudnia 2016
1	367 282
2	324 824
3	292 472
4	271 349
5	257 308
6	244 928
7	237 638
Razem	1 995 801

L.p.	Zaangażowanie*\ wg stanu na dzień 31 grudnia 2015
1	1 384 988**\
2	389 336
3	374 446
4	347 337
5	303 218
6	291 903
7	276 252
8	270 489
9	235 148
10	208 334
11	194 374
12	182 911
Razem	3 073 748

*\ Na zaangażowanie danego podmiotu składają się ekspozycje kredytowe brutto, zobowiązania warunkowe tj. otwarte linie kredytowe i gwarancje, dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez podmiot oraz zawarte transakcje walutowe typu fx spot, fx forward, fx swap.

**\ Zaangażowanie wyłączone z limitu zaangażowania na podstawie regulacji wewnętrznych Banku, wynikające z gwarancji udzielonej podmiotowi zależnemu o wartości nominalnej wraz z należnymi odsetkami 325 mln EUR, co stanowi równowartość na dzień 31.12.2015 r. ok. 1 385,0 mln zł (na dzień 31.12.2014 r. ok.1 385,2 mln zł), w związku z emisją euroobligacji.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku poziom ryzyka koncentracji Banku wynikający z zaangażowania w największą grupę kapitałową nie przekroczył dozwolonego limitu i wyniósł 17,9% funduszy własnych. Na dzień 31 grudnia 2015 roku poziom ryzyka koncentracji Banku wynikający z zaangażowania w największą grupę kapitałową (z uwzględnieniem wyłączenia zaangażowania wynikającego z gwarancji udzielonej podmiotowi zależnemu) nie przekroczył dozwolonego limitu i wyniósł 22,7% funduszy własnych.

Dziesięciu klientów z największym zaangażowaniem wg stanu na 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku:

31 grudnia 2016

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe *\\	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	358 752	358 660	92	2,2%
2	240 648	240 648	-	1,4%
3	237 613	237 613	-	1,4%
4	227 020	203 917	23 103	1,4%
5	208 359	142 597	65 762	1,2%
6	182 754	164 112	18 642	1,1%
7	169 373	169 373	-	1,0%
8	162 866	162 840	26	1,0%
9	145 492	145 492	-	0,9%
10	129 786	129 786	-	0,8%

*\\ W zaangażowaniu pozabilansowym są brane pod uwagę: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane traty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

31 grudnia 2015

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe *\\	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	1 384 988**\\	-	1 384 988	7,2%
2	366 805	238 711	128 094	1,9%
3	273 500	190 070	83 430	1,4%
4	273 000	-	273 000	1,4%
5	272 588	244 399	28 189	1,4%
6	240 000	221 671	18 329	1,3%
7	212 020	157 437	54 583	1,1%
8	178 988	178 988	-	0,9%
9	177 633	157 768	19 865	0,9%
10	165 563	163 132	2 431	0,9%

*\\ W zaangażowaniu pozabilansowym są brane pod uwagę: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane traty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

**\\ Zaangażowanie wyłączone z limitu zaangażowania na podstawie regulacji wewnętrznych Banku, wynikające z gwarancji udzielonej podmiotowi zależnemu o wartości nominalnej wraz z należnymi odsetkami 325 mln EUR, co stanowi równowartość ok. 1 385,0 mln zł, w związku z emisją euroobligacji.

6.1.6. Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych kategorii aktywów finansowych.

Wyszczególnienie	Wartości bilansowe brutto	31-12-2016		Wartości bilansowe brutto	31-12-2015	
		Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym		Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków*\	141 522	-	141 522	141 591	-2 370	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	48 976	-	48 976	99 206	-	99 206
Dłużne papiery w tym: wartościowe	48 976	-	48 976	99 206	-	99 206
– Skarbu Państwa	48 976	-	48 976	99 206	-	99 206
Pochodne instrumenty finansowe	117 177	-	117 177	199 325	-	199 325
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym: *\	14 600 905	-562 622	14 038 283	14 766 469	-378 637	14 387 832
– Kredyty udzielone klientom detalicznym	4 838 164	-225 558	4 612 606	4 972 638	-188 348	4 784 290
– Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	7 907 013	-334 343	7 572 670	7 620 022	-190 130	7 429 892
– Kredyty udzielone finansom publicznym	1 853 138	-135	1 853 003	2 173 799	-159	2 173 640
– Pozostałe należności	2 586	-2 586	-	10	-	10
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	5 409 700	-908	5 408 792	4 981 030	-908	4 980 122
Dostępne do sprzedaży	4 223 610	-908	4 222 702	4 052 982	-908	4 052 074
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	4 164 694	-	4 164 694	3 994 075	-	3 994 075
– Skarbu Państwa	1 558 679	-	1 558 679	1 587 038	-	1 587 038
– NBP	2 079 509	-	2 079 509	1 799 401	-	1 799 401
– Banków	78 520	-	78 520	76 400	-	76 400
– Finansów publicznych	388 177	-	388 177	474 026	-	474 026
– Pomocniczych instytucji finansowych	59 809	-	59 809	57 210	-	57 210
Kapitałowe, w tym:	58 916	-908	58 008	58 907	-908	57 999
– Notowane	23 738	-908	22 830	23 738	-908	22 830
– Nienotowane	35 178	-	35 178	35 169	-	35 169
Utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	-	1 186 090	928 048	-	928 048
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 186 090	-	1 186 090	928 048	-	928 048
– Skarbu Państwa	1 186 090	-	1 186 090	928 048	-	928 048
Inne aktywa finansowe**\	21 265	-6 713	14 552	25 726	-6 015	19 711

*\ Kredyty są wykazywane w wartości netto

**\ Na pozycję tą składają się głównie: odprowadzenie nadmiaru gotówki, należności z tytułu zawartych transakcji na instrumentach finansowych.

Natomiast obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych pozycji zobowiązań warunkowych jest następujące:

Wyszczególnienie	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2016	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2015
Warunkowe zobowiązania finansowe, w tym:	1 889 510	2 595 144
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 837 266	2 149 949
- odwołalne	1 566 602	1 820 260
- nieodwołalne	270 664	329 689
- otwarte akredytywy importowe	19 423	159 779
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	32 821	285 416
- nieodwołalne	32 821	285 416
Gwarancje i poręczenia *\\	220 481	1 654 731
Gwarantowanie emisji	13 035	13 035
Transakcje walutowe i stopy procentowej**\\	9 826 785	10 293 076

*\\ Zaangażowanie wyłączone z limitu zaangażowania na podstawie regulacji wewnętrznych Banku, wynikające z gwarancji udzielonej podmiotowi zależnemu o wartości nominalnej wraz z należnymi odsetkami 1 385,0 mln zł mln EUR w związku z emisją euroobligacji.

**\\ Na pozycje składają się:

W 2016 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 3 107 431 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej w kwocie 6 183 354 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej w kwocie 536 000 tys. zł

**\\ Na pozycje składają się:

W 2015 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 2 029 036 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej w kwocie 7 301 890 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej w kwocie 962 150 tys. zł

Zgodnie z obowiązującymi w Banku procedurami zobowiązania warunkowe podlegają takiej samej formie zabezpieczania oraz monitorowania jak transakcje bilansowe.

Częstotliwość monitorowania klienta korporacyjnego uzależniona jest przede wszystkim od wielkości zaangażowania kredytowego i kondycji ekonomiczno-finansowej klienta [ratingu klienta].

Monitoring klienta korporacyjnego obejmuje weryfikację:

- ratingu klienta,
- ratingu grupy kapitałowej,
- oceny transakcji (monitoring zabezpieczeń, warunków umowy (kovenantów) oraz inwestycji realizowanych z udziałem finansowania Banku).

Częstotliwość i zakres monitorowania klientów instytucjonalnych pionu detalicznego (mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowe) uzależnione są od kwoty zaangażowania klienta.

Monitoring mikroprzedsiębiorstwa obejmuje:

- monitoring zdarzeń objętych monitoringiem,
- weryfikację klienta w bazach zewnętrznych,
- monitoring sytuacji ekonomiczno-finansowej.

6.1.7. Praktyki forbearance

Status forbearance otrzymują ekspozycje, dla których nastąpiła restrukturyzacja umowy kredytu, należności lub inwestycji utrzymywanej do terminu wymagalności, jeżeli wynika ona z trudności finansowych dłużnika lub emitenta lub brak zmiany warunków umowy doprowadziłby do zaprzestania obsługi zadłużenia, której Bank by nie przyznał, gdyby dłużnik nie był w trudnej sytuacji finansowej.

Za zmianę warunków, o których mowa wyżej, uznaje się w szczególności:

- 1) udzielenie karencji w spłacie kapitału i/lub należności ubocznych,
- 2) redukcję kapitału i/lub należności ubocznych,
- 3) wydłużenie okresu kredytowania,
- 4) obniżenie oprocentowania kredytu,
- 5) zgodę Banku na spłatę zobowiązania poprzez realizację zabezpieczenia.

Restrukturyzacja jest przesłanką utraty wartości. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie istotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniającej warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie nieistotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniającej warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje każdorazowo utworzeniem odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

Odwroćenie straty (reklasyfikacja do zdrowego portfela) jest możliwe po ustąpieniu przesłanki utraty wartości oraz upływie okresu 12-miesięcznej kwarantanny. Transakcje restrukturyzowane bez utraty wartości wyceniane są jako odrębny portfel homogeniczny o podwyższonych stawkach IBNR.

Zawarte umowy restrukturyzacyjne są na bieżąco monitorowane pod kątem wywiązania się ze zobowiązań zawartych w umowie.

Ekspozycja przestaje być klasyfikowana jako forborne (zdejmowany jest status forbearance), gdy zostały spełnione wszystkie niżej wymienione warunki:

- 1) umowę uznaje się za niezagrożoną, w tym w przypadku gdy ekspozycja została przeklasyfikowana z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, w wyniku której potwierdzono trwałą poprawę sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika,
- 2) upłynęły co najmniej 24 miesiące (okres próbny) od daty uznania ekspozycji za niezagrożoną, w których przez minimum połowę okresu próby dłużnik dokonywał regularnych spłat rat kapitałowych i odsetkowych i nie występowały opóźnienia przekraczające 30 dni,
- 3) na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie jest opóźniona powyżej 30 dni.

Zasady rachunkowości w odniesieniu do aktywów finansowych podlegających praktykom forbearance nie różnią się od zasad stosowanych w stosunku do innych aktywów Banku, Bank wycenia kredyt i należności według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. W sytuacji, gdy warunki pożyczki, należności lub inwestycji utrzymywanej do terminu wymagalności są renegocjowane z powodu trudności finansowych dłużnika lub emitenta, ekspozycja taka jest wyceniana przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej, wyznaczonej przed zmianą warunków.

2016-12-31	kredyty z utratą wartości			kredyty bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	521 744	-195 980	325 764	122 688	-2 579	120 109
- Kredyty udzielone klientom detalicznym	218 355	-88 127	130 228	79 209	-2 450	76 759
w tym wyceniane indywidualnie	124 311	-48 384	75 927	-	-	-
- Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	300 803	-105 267	195 536	25 035	-127	24 908
w tym wyceniane indywidualnie	299 069	-104 481	194 588	-	-	-
- Kredyty udzielone finansom publicznym	-	-	-	18 444	-2	18 442
w tym wyceniane indywidualnie*\	-	-	-	-	-	-
- Pozostałe należności	2 586	-2 586	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie	2 586	-2 586	-	-	-	-

*\Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

2015-12-31	kredyty z utratą wartości			kredyty bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	405 665	-133 552	272 113	126 330	-1 109	125 221
- Kredyty udzielone klientom detalicznym	223 964	-70 057	153 907	30 244	-1 004	29 240
w tym wyceniane indywidualnie*\	122 823	-34 171	88 652	-	-	-
- Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	179 331	- 61 125	118 206	96 086	-105	95 981
w tym wyceniane indywidualnie*\	176 609	- 59 742	116 867	-	-	-
- Kredyty udzielone finansom publicznym	-	-	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie*\	-	-	-	-	-	-
- Banki	2 370	-2 370	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie*\	2 370	-2 370	-	-	-	-

*\Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

Bank wprowadził zmianę prezentacyjną do uprzednio publikowanych sprawozdań finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku. Zmiany opisane w nocie 5.

6.2. Techniki pomiaru ryzyka finansowego (w księdze bankowej i handlowej) oraz limity

Zgodnie ze strategią Banku, działalność w księdze handlowej uzupełnia działalność w księdze bankowej. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom Banku najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań Bank, w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymuje otwarte pozycje. Zgodnie z przyjętą w BOŚ S.A. definicją, księga handlowa zawiera transakcje realizowane na rachunek własny w celu handlowym, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych w krótkich okresach, z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też innych odchyłeń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności: stóp procentowych, kursów walutowych i indeksów giełdowych. Sprzedaż transakcji z księgi handlowej nie jest prowadzona w celu utrzymania płynności Banku.

Ryzyko finansowe w Banku obejmuje: ryzyko płynności, ryzyko stopy procentowej (w księdze handlowej i bankowej) oraz ryzyko walutowe (w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej).

Transakcje księgi bankowej stanowią podstawową działalność Banku, tzn. wynikają z działalności komercyjnej, w tym: pozyskiwania źródeł finansowania i efektywnego zarządzania płynnością finansową.

Do księgi bankowej wchodzi pozycje nie zaliczone do księgi handlowej, w tym w szczególności:

- 1) udzielane kredyty, gwarancje, pożyczki, lokaty i przyjmowane depozyty,
- 2) transakcje zabezpieczające płynność i ryzyko stopy procentowej operacji zaliczonych do księgi bankowej,
- 3) zakup papierów wartościowych w celu innym niż handlowy.

Celem określenia apetytu Banku na ryzyko finansowe, w BOŚ S.A. obowiązują polityki w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej oraz ryzykiem rynkowym, gdzie określane są między innymi maksymalne poziomy ryzyka finansowego, zgodnie z przyjętym przez radę Nadzorczą Banku apetytem na ryzyko.

Poziom i profil ryzyka finansowego jest regularnie monitorowany w Departamencie Ryzyka Finansowego i raportowany: Radzie Nadzorczej, Komitetowi ds. Ryzyka, Zarządowi Banku, Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitetowi ZAP) oraz Komitetowi ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

6.2.1. Ryzyko płynności

Ryzyko płynności rozumiane jest jako utrata zdolności Banku do terminowego regulowania zobowiązań, do pozyskiwania funduszy na sfinansowanie nieoczekiwane wycofania depozytów oraz zdolności do generowania przez Bank dodatniego salda przepływów gotówkowych. Proces monitorowania i aktywnego zarządzania ryzykiem płynności jest skoncentrowany w Banku.

Celem Banku w zakresie zarządzania płynnością jest zabezpieczenie płynności Banku oraz utrzymanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów, zapewniającej bezpieczny profil płynności w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich, oraz w głównych walutach obcych, a przede wszystkim – dla całkowitej pozycji płynności. Strategię zarządzania ryzykiem płynności określa zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Strategia Płynnościowa BOŚ S.A. Strategia określa apetyt Banku na to ryzyko, wyznacza główne kierunki oraz cele ilościowe dla wybranych wielkości i jest integralnym elementem realizowanej przez Bank strategii działania, tolerancja na ryzyko płynności, dostosowana do przyjętego apetytu, została określona w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Polityce w zakresie zarządzania płynnością poprzez obowiązujący w Banku system wewnętrznych limitów i wartości ostrzegawczych.

Płynność w Banku rozpatrywana jest w następującym horyzoncie czasowym: płynność śróddzienna – w ciągu dnia, płynność bieżąca – w okresie do 7 dni; płynność krótkoterminowa – w okresie do 1 miesiąca; płynność średnioterminowa – w okresie powyżej 1 miesiąca do 12 miesięcy; płynność długoterminowa – w okresie powyżej 12 miesięcy.

Podstawowym źródłem finansowania Banku jest systematycznie budowana, zdywersyfikowana baza depozytowa z dużym udziałem stabilnych depozytów od klientów detalicznych (uzupełniona depozytami klientów korporacyjnych i sektora publicznego) oraz wyemitowane obligacje

długoterminowe i otrzymane pożyczki od międzynarodowych instytucji finansowych (które dodatkowo stanowią źródło finansowania płynności w walutach obcych; pozostałe niedopasowanie walutowe jest pokrywane transakcjami FX Swap).

Posiadane przez Bank aktywa płynne (nadwyżka płynności), utrzymywane są przede wszystkim w postaci charakteryzujących się wysoką płynnością bonów pieniężnych NBP (stanowiących 68% portfela płynnych nieobciążonych papierów wartościowych) oraz obligacji Skarbu Państwa (32%), charakteryzujących się niskim ryzykiem szczególnym. Portfel tych papierów jest uzupełniony gotówką oraz środkami utrzymywanymi w NBP (ponad zadeklarowany poziom rezerwy obowiązkowej). Aktywa płynne (nadwyżka płynności) stanowią bufor dla zabezpieczenia płynności w ewentualnych sytuacjach kryzysowych, tj. istnieje możliwość ich zastawu, upłynnienia w ramach transakcji repo bądź sprzedaży w dowolnym momencie, bez istotnej utraty wartości. Możliwości sprzedaży aktywów płynnych (ryzyko płynności produktu) są systematycznie monitorowane. W analizach tych brane są pod uwagę przede wszystkim: wielkość emisji, obrót rynkowy oraz zmienność ceny kupna / sprzedaży.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowego Banku Polskiego, Bank ma możliwość korzystania z dodatkowych źródeł finansowania w postaci kredytu technicznego i lombardowego w NBP. Jest również operacyjnie przygotowany do wystąpienia do NBP celem uzyskania kredytu refinansowego.

Bank organizuje proces zarządzania ryzykiem płynności w szczególności za pomocą podziału kompetencji organów Banku oraz właściwych komórek organizacyjnych centrali przy wykonywaniu zadań i podejmowaniu decyzji w procesie zarządzania ryzykiem płynności. Komórki organizacyjne są wzajemnie niezależne. Obszary powstawania ryzyka i komórki organizacyjne kontroli ryzyka znajdują się pod nadzorem różnych Członków Zarządu Banku.

Bank wyznacza nadzorcze miary płynności zgodnie z następującymi regulacjami: Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności, Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 roku uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto dla instytucji kredytowych oraz Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/322 z dnia 10 lutego 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 ustanawiające wykonawcze standardy techniczne dotyczące sprawozdawczości nadzorczej instytucji w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto.

Do obecnie obowiązujących norm płynności krótkoterminowej zalicza się współczynniki: M1 (luka płynności krótkoterminowej – różnica pomiędzy sumą wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym a wartością środków obcych niestabilnych) i M2 (współczynnik płynności krótkoterminowej – iloraz sumy wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym do wartości środków obcych niestabilnych) oraz wymóg pokrycia wpływów netto – LCR (relacja aktywów płynnych do wpływów netto (tj. różnicy pomiędzy wpływami a wpływami) przez okres występowania warunków skrajnych, trwający 30 dni kalendarzowych). Natomiast do norm długoterminowych zalicza się współczynniki: M3 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy, oraz ryzyka kontrahenta do aktywów niepłynnych) i M4 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy, oraz ryzyka kontrahenta i środków obcych stabilnych do sumy aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności). Ponadto Bank wyznacza i sprawozdaje do KNF wskaźnik stabilnego finansowania netto (NSFR).

W 2016 roku Bank, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/313 z dnia 1 marca 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 w odniesieniu do dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności, wdrożył i przesyła do NBP w ramach sprawozdawczości obowiązkowej raporty ALMM.

W 2016 roku (analogicznie jak w 2015 roku) nadzorcze miary płynności, tj. miary M1-M4 oraz LCR były wyznaczane codziennie (tj. w każdym dniu roboczym) i pozostawały na bezpiecznym poziomie, znacznie przewyższającym poziom regulacyjny. Wg stanu na 31 grudnia 2016 roku normy te kształtowały się następująco:

Miara	Wartość na 31.12.2016	Wartość na 31.12.2015
LCR	120%	80%
M1	1 201 mln zł	623 mln zł
M2	1,37	1,24
M3	56,89	38,51
M4	1,28	1,24

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności bieżącej i krótkoterminowej Bank wprowadził następujące miary i narzędzia: (i) aktywa płynne – stanowiące bufor dla oczekiwanych i nieoczekiwanych wypływów w horyzoncie 30 dni; (ii) zapas płynności – który mierzy poziom aktywów płynnych, pomniejszonych o oczekiwane oraz nieoczekiwane wypływy, wyznaczone w terminie 30 dni; (iii) ocenę stabilności bazy depozytowej; (iv) lukę płynności krótkoterminowej (dla PLN, EUR, CHF i USD) – pokazującą poziom niedopasowania w strukturach finansowania w walutach obcych; luka ta przede wszystkim obejmuje przepływy z transakcji na rynku hurtowym oraz z transakcji pochodnych oraz (v) testy warunków skrajnych (pozwalające m.in. na weryfikację możliwości utrzymania płynności w zdefiniowanym w Banku horyzoncie czasowym w poszczególnych scenariuszach). W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności średnio- i długoterminowego Bank wyznacza i monitoruje: (i) lukę płynności kontraktową oraz urealnioną (która jest uzupełniana o systematycznie przeprowadzane analizy: stabilności bazy depozytowej, koncentracji bazy depozytowej, wielkości przedpłat kredytów oraz poziomu zrywalności depozytów); (ii) wskaźniki pokrycia aktywów długoterminowych pasywami długoterminowymi; (iii) wskaźnik pokrycia kredytów służących finansowaniu długoterminowych potrzeb klientów najbardziej stabilnymi źródłami finansowania oraz (iv) prognozę zapasu płynności, aktywów płynnych oraz nadzorczych miar płynności. Zgodnie z Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego Bank przeprowadza również pogłębioną analizę płynności długoterminowej. Wyniki przeprowadzanych analiz są wykorzystywane do zarządzania płynnością Banku. Jednocześnie proces opracowywania krótko- i długoterminowych Planów finansowych Banku zawiera ocenę płynności, tak aby zapewnić adekwatną strukturę finansowania i przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

Bank, w opracowywanych analizach płynnościowych, uwzględnia również możliwość niekorzystnej zmiany kursów walut obcych, w szczególności CHF i EUR, potencjalnie mogące powodować zwiększenie potrzeb płynnościowych.

Zgodnie z podpisanymi z kontrahentami aneksami zabezpieczającymi do umów ramowych (Credit Support Annex, CSA) Bank, w przypadku niekorzystnych zmian rynkowych (m.in. kursów walutowych), zobowiązany jest do złożenia dodatkowych depozytów zabezpieczających; w przypadku korzystnych zmian - Bank otrzymuje dodatkowe zabezpieczenie od kontrahentów. Bank nie posiada w umowach z kontrahentami postanowień zmieniających wysokość składanego zabezpieczenia ze względu na zmianę posiadanego ratingu. Oznacza to, iż obniżenie poziomu oceny zdolności kredytowej nie wpływa na wysokość i sposób wyliczenia depozytów zabezpieczających.

W celu oceny skuteczności procesu zarządzania ryzykiem płynności, dla większości z powyższych miar ustalane są limity lub wartości ostrzegawcze w ramach zestawu wewnętrznych limitów ryzyka płynności, których struktura ma charakter hierarchiczny (tzn. ustalane są na poziomie Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami). Obowiązujące limity i wartości ostrzegawcze podlegają systematycznym przeglądom, tak aby pozwalały na skuteczne monitorowanie płynności. Limity i wartości ostrzegawcze określają ramy dla tolerancji Banku w zakresie płynności i są zgodne z przyjętym przez Bank apetytem na to ryzyko. Kształtowanie odpowiedniego profilu ryzyka płynności wspierane jest poprzez uwzględnienie kosztu płynności w ramach obowiązującego w Banku systemu cen transferowych.

Ponadto Bank posiada zatwierdzony przez Zarząd Banku Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych, który określa potencjalne źródła pogorszenia / utraty płynności, zasady postępowania i kompetencje w sytuacjach awaryjnych, mających na celu oszacowanie horyzontu przetrwania oraz możliwości i kosztów przywrócenia stanu stabilnej płynności. Plan ten,

oprócz analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych (której założenia są zgodne z przeprowadzonymi testami warunków skrajnych), zawiera także mierzalne i niemierzalne symptomy wyprzedzające sytuacje awaryjne, powalające na systematyczne monitorowanie źródeł powstawania sytuacji kryzysowych w zakresie płynności. Analizy scenariuszowe płynności w sytuacjach awaryjnych oraz testy warunków skrajnych obejmują trzy rodzaje scenariuszy: (1) kryzys wewnętrzny - jego źródłem jest utrata zaufania do Banku przez uczestników rynku (tzw. „run na Bank”), zmniejszenie dostępności finansowania, zmaterializowanie się ryzyka koncentracji oraz obniżenie ratingu Banku; (2) kryzys zewnętrzny - zakłada materializację ryzyka walutowego, wzrost stóp procentowych, kryzys na rynkach finansowych i ewentualne efekty drugiej rundy oraz (3) kryzys mieszany – stanowi połączenie elementów zarówno kryzysu wewnętrznego jak i zewnętrznego. Dokonywane stress testy pozwalają na identyfikację czynników, których materializacja może generować w Banku ryzyko płynności oraz opracowanie działań koniecznych do podjęcia, w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych. Bank w ramach dokonywanych analiz przeprowadza również analizę wrażliwości na poszczególne czynniki generujące ryzyko płynności oraz testy odwrócone. Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych jest systematycznie weryfikowany i aktualizowany, tak aby gwarantował operacyjne przygotowanie Banku do uruchomienia potencjalnych działań podejmowanych w sytuacji zagrożenia płynności. Analiza scenariuszowa płynności w sytuacjach awaryjnych jest opracowywana w trybie półrocznym, a testy warunków skrajnych – w okresach miesięcznych. Wnioski z przeprowadzanych testów są uwzględniane w bieżącym zarządzaniu płynnością i ryzykiem płynności, a także w strukturze aktywów i pasywów.

Testy wykonane w 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku, pokazują, że Bank posiada stabilną sytuację płynnościową, a posiadane aktywa płynne (nadwyżka płynności) pozwalają na przetrwanie założonych scenariuszy, w których Bank zakłada przeżycie w określonym horyzoncie czasowym.

Stosowane przez Bank miary i narzędzia podlegają cyklicznym przeglądom i są systematycznie aktualizowane, co służy lepszemu odwzorowaniu profilu płynności. W 2016 roku Bank w ramach wdrażania postanowień Rekomendacji C KNF dotyczącej zarządzania ryzykiem koncentracji dokonał przeglądu metodologii uwzględniania koncentracji w kalkulacji środków stabilnych. Proces monitorowania płynności i ryzyka płynności w Banku jest wspierany przez dedykowany system informatyczny (w szczególności w zakresie generowania kontraktowej i urealnionej luki płynności).

Wyniki analizy ryzyka płynności, wraz z wynikami testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz - w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku.

W 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku, sytuacja płynnościowa Banku była systematycznie monitorowana i pozostawała na bezpiecznym poziomie, a rozwój akcji kredytowej – ściśle skorelowany ze źródłami pozyskania finansowania. Bank dokonał bezpiecznego refinansowania euroobligacji w kwocie 250 mln EUR za pomocą środków od klientów detalicznych i korporacyjnych. Kontynuowany od 2015 r. wzrost udziału depozytów od klientów detalicznych w źródłach finansowania oraz wzrost kapitałów własnych Banku (w wysokości 400 mln zł), jako stabilne finansowanie, miały pozytywny wpływ na miary płynności zarówno krótko- jak i długoterminowe.

W poniższych tabelach zaprezentowano kontraktową lukę płynności (wartości bilansowe):

31 grudnia 2016	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	0,41	0,31	0,31	0,37	0,68	1,00	
Aktywa razem	3 175 610	377 366	814 047	1 338 271	6 751 006	8 146 266	20 602 566
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	354 995	306 617	806 557	1 145 062	5 003 561	6 421 491	14 038 283
Zobowiązania razem	7 749 518	3 658 571	2 896 088	965 951	3 013 322	2 319 116	20 602 566
- w tym zobowiązania wobec klientów	7 655 607	3 595 988	2 862 106	955 980	1 844 889	182 642	17 097 212
Luka	-4 573 908	-3 281 205	-2 082 041	372 320	3 737 684	5 827 150	-
Luka skumulowana	-4 573 908	-7 855 113	-9 937 154	-9 564 834	-5 827 150	-	-

31 grudnia 2015	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
-----------------	----	------	------	-------	------	---------	-------

Wskaźnik luki płynności	0,41	0,34	0,30	0,35	0,66	1,00	
Aktywa razem	2 917 818	825 883	817 448	1 118 403	6 523 377	8 582 902	20 785 831
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	280 759	768 760	616 312	991 798	5 210 453	6 519 750	14 387 832
Zobowiązania razem	7 179 750	3 741 264	4 412 417	963 077	2 177 746	2 311 577	20 785 831
- w tym zobowiązania wobec klientów	7 060 641	3 464 667	3 274 138	755 400	1 066 448	348 762	15 970 056
Luka	-4 261 932	-2 915 381	-3 594 969	155 326	4 345 631	6 271 325	-
Luka skumulowana	-4 261 932	-7 177 313	-10 772 282	-10 616 956	-6 271 325	-	-

W poniższych tabelach zaprezentowano urealnioną lukę płynności (wartości bilansowe):

31 grudnia 2016	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,93	1,45	1,08	0,83	0,79	1,00	
Aktywa razem	3 386 235	426 972	765 936	1 163 553	6 988 097	7 871 773	20 602 566
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	121 624	356 445	763 290	1 152 876	5 797 245	5 846 803	14 038 283
Zobowiązania razem	1 156 800	1 474 221	1 626 460	2 643 347	9 272 724	4 429 014	20 602 566
- w tym zobowiązania wobec klientów	1 062 889	1 411 638	1 592 478	2 633 376	8 104 291	2 292 540	17 097 212
Luka	2 229 435	-1 047 249	-860 524	-1 479 794	-2 284 627	3 442 759	-
Luka skumulowana	2 229 435	1 182 186	321 662	-1 158 132	-3 442 759	-	-

31 grudnia 2015	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,78	1,47	0,88	0,72	0,74	1,00	
Aktywa razem	3 238 984	844 449	770 371	1 113 172	6 580 161	8 238 694	20 785 831
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	285	789 062	576 981	1 025 205	5 858 357	6 137 942	14 387 832
Zobowiązania razem	1 164 645	1 622 658	2 717 072	2 817 591	8 668 169	3 795 696	20 785 831
- w tym zobowiązania wobec klientów	1 045 536	1 346 061	1 578 793	2 609 914	7 556 871	1 832 881	15 970 056
Luka	2 074 339	-778 209	-1 946 701	-1 704 419	-2 088 008	4 442 998	-
Luka skumulowana	2 074 339	1 296 130	-650 571	-2 354 990	-4 442 998	-	-

Przepływy środków pieniężnych instrumentów pochodnych (rozliczenia brutto)

Zestawienie zapadalności instrumentów pochodnych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdykontowane):

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	986 647	809 464	443 924	872 037	462 140	3 574 212
FX forward	38 621	68 207	30 745	87 111	120 687	345 371
FX Spot	206 347	-	-	-	-	206 347
FX Swap	721 931	723 068	386 524	723 647	-	2 555 170
IRS	19 748	18 189	26 655	61 279	341 453	467 324
Wypływy, w tym:	991 949	817 679	443 204	861 663	450 193	3 564 688
FX forward	38 864	66 010	30 858	87 287	120 352	343 371
FX Spot	206 379	-	-	-	-	206 379
FX Swap	729 208	731 843	387 282	716 264	-	2 564 597
IRS	17 498	19 826	25 064	58 112	329 841	450 341

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	526 756	524 910	454 010	571 710	508 095	2 585 481
FX forward	60 315	180 689	70 282	63 596	77 491	452 373
FX Spot	51 418	-	-	-	-	51 418
FX Swap	398 823	322 564	365 998	437 860	-	1 525 245
IRS	16 200	21 657	17 730	70 254	430 604	556 445
Wypływy, w tym:	516 984	519 517	448 869	563 303	489 845	2 538 518
FX forward	59 616	182 347	70 118	62 901	75 596	450 578
FX Spot	51 432	-	-	-	-	51 432
FX Swap	391 777	314 410	359 467	432 145	-	1 497 799
IRS	14 159	22 760	19 284	68 257	414 249	538 709

Ryzyko płynności zobowiązań warunkowych

Zestawienie wymagalności zobowiązań warunkowych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdyskontowane):

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania warunkowe	2 123 026	-	-	-	-	-	2 123 026
Finansowe, w tym:	1 889 510	-	-	-	-	-	1 889 510
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 837 266	-	-	-	-	-	1 837 266
- odwołalne	1 566 602	-	-	-	-	-	1 566 602
- nieodwołalne	270 664	-	-	-	-	-	270 664
- otwarte akredytywy importowe	19 423	-	-	-	-	-	19 423
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	32 821	-	-	-	-	-	32 821
- nieodwołalne	32 821	-	-	-	-	-	32 821
Gwarancje	220 481	-	-	-	-	-	220 481
Gwarantowanie emisji	13 035	-	-	-	-	-	13 035

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania warunkowe	4 262 910	-	-	-	-	-	4 262 910
Finansowe, w tym:	2 595 144	-	-	-	-	-	2 595 144
- otwarte linie kredytowe, w tym:	2 149 949	-	-	-	-	-	2 149 949
- odwołalne	1 820 260	-	-	-	-	-	1 820 260
- nieodwołalne	329 689	-	-	-	-	-	329 689
- otwarte akredytywy importowe	159 779	-	-	-	-	-	159 779
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	285 416	-	-	-	-	-	285 416
- nieodwołalne	285 416	-	-	-	-	-	285 416
Gwarancje	1 654 731	-	-	-	-	-	1 654 731

Gwarantowanie emisji 13 035 - - - - - 13 035

Ryzyko płynności zobowiązań pozabilansowych

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania z tytułu zawartej umowy leasingu operacyjnego	69	108	160	324	606	-	1 267
Zobowiązania z tytułu umów czynszu	13	240	2 890	885	26 646	3 909	34 583
Zobowiązania z tytułu zakupu wartości niematerialnych	-	402	1 029	-	-	-	1 431

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania z tytułu zawartej umowy leasingu operacyjnego	83	166	235	310	346	-	1 140
Zobowiązania z tytułu umów czynszu	9	335	1 979	2 032	42 836	1 647	48 838
Zobowiązania z tytułu zakupu wartości niematerialnych	-	463	1 783	104	-	-	2 350

6.2.2. Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy, wartość ekonomiczną kapitału własnego oraz wartość bieżącą posiadanych dłużnych papierów wartościowych.

Głównym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest dążenie do stabilizacji i optymalizacji wyniku odsetkowego (WO), przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK).

W tym celu Bank wykorzystuje dwa narzędzia: posiadany portfel inwestycyjny oraz transakcje pochodne, dokonywane w ramach rachunkowości zabezpieczeń. Budowany w księdze bankowej portfel inwestycyjny powinien między innymi przyczynić się do zabezpieczenia wyniku odsetkowego, generowanego na kapitałach własnych Banku, jak również stabilnej części niewrażliwych na zmianę stopy procentowej osadów na rachunkach bieżących. Z drugiej strony portfel ten powoduje zmienność kapitału z aktualizacji wyceny.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej. Jej celem jest zabezpieczenie wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu, stanowiących część portfela obligacji dostępnych do sprzedaży. Przeprowadzone transakcje zabezpieczające IRS ograniczają fluktuacje kapitału pod wpływem zmian stóp procentowych.

Proces monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest wspierany przez dedykowany system informatyczny, za pomocą którego Bank w szczególności wyznacza / przeprowadza: (i) lukę przeszacowania (repricing gap), prezentującą wartości aktywów, pasywów i pozycji bilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych w okresach wymagalności / zapadalności bądź przeszacowania, (ii) symulację wyniku odsetkowego – analizę dynamiczną, odzwierciedlającą projekcję WO w zadanych przedziałach czasowych, w oparciu o przyjęte scenariusze rozwoju Banku, jak również założenia odnośnie kształtowania się czynników rynkowych, (iii) symulację

wartości bieżącej (net present value, NPV), prezentującą wartości zdyskontowane, według zadanych parametrów rynkowych, wszystkich przepływów pieniężnych; w oparciu o analizy NPV wyznaczone są miary BPV oraz WEK, (iv) szoki cenowe pod analizę ryzyka bazowego, których celem jest oszacowanie wpływu na wynik odsetkowy zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów, których oprocentowanie oparte jest o różne stawki bazowe, (v) analizę ryzyka krzywej dochodowości, której celem jest oszacowanie wpływu na wartość ekonomiczną kapitału własnego nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości, (vi) analizę ryzyka opcji klienta, której celem jest oszacowanie wpływu na wynik finansowy Banku realizowanych przez klientów opcji wbudowanych w produkty odsetkowe oraz (vii) testy warunków skrajnych. Zgodnie z Rekomendacją G Bank monitoruje ryzyko stopy procentowej poprzez ocenę jego komponentów, tj. ryzyko przeszacowania, ryzyko opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości.

W I kwartale 2016 roku zakończył się przegląd metodologii monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej, którego celem było m.in. uwzględnienie ujemnych stóp procentowych i możliwości obniżenia się oprocentowania poniżej 0 dla poszczególnych produktów wrażliwych na ryzyko stopy procentowej.

Wpływ zmiany stóp procentowych na wynik odsetkowy (zmiany o ± 100 p.b.) oraz na wartość ekonomiczną kapitału (zmiany o ± 200 p.b.) zostały przedstawione w poniższej tabeli.

(w tys. zł)	WEK		WO	
	- 200 p.b.	+ 200 p.b.	- 100 p.b.	+ 100 p.b.
31.12.2016	-42 584	-23 709	-54 563	36 939
31.12.2015*	-65 948	-18 497	-42 048	27 495
Zmiana	23 364	-5 212	-12 515	9 444

*w związku z aktualizacją metodologii wyznaczania miar w marcu 2016 r. (przede wszystkim w zakresie uwzględniania ujemnych stóp procentowych) dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii.

W 2016 roku, analogicznie jak w 2015 roku, powyższe miary znajdowały się w ramach limitów/wartości ostrzegawczych.

Asymetryczny wpływ zmian stóp procentowych na WO i WEK wynika z charakterystyki oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w tym m.in. ograniczenia wzrostu oprocentowania kredytów (do 2-krotności stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego, powiększonej o 7 punktów procentowych) oraz w ograniczenia spadku poszczególnych źródeł finansowania do poziomu 0, przy ujemnych rynkowych stopach procentowych.

W 2016 roku, analogicznie jak w 2015 roku ryzyka opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości znajdowały się na bezpiecznym poziomie.

W procesie szacowania kapitału wewnętrznego Banku, uwzględnia się ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Na dzień 31 grudnia 2016 roku ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 42,6 mln zł (w wysokości WEK). Na dzień 31 grudnia 2015 roku przedmiotowe ryzyko również było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 52,5 mln zł.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej jest uzyskanie w tym obszarze działalności, zakładanego w planie finansowym wyniku finansowego, przy akceptowalnej ekspozycji Banku na przedmiotowe ryzyko oraz minimalizacja jego negatywnych skutków z tytułu posiadanych w księdze handlowej instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

W BOŚ S.A., w celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wykorzystuje się: (i) model wartości zagrożonej (model VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność stóp procentowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) BPV (tzn. wrażliwość papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej przy zmianie stóp procentowych o 1 p.b.), (iii) system limitów oraz (iv) testy warunków skrajnych.

Wartość VaR stopy procentowej w księdze handlowej oraz wpływ testu warunków skrajnych na portfel handlowy zmiany o ± 200 p.b., w okresach rocznych, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią, oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych ± 200 p. b. na datę	
	średnia	max	Min	na datę		
31.12.2016	484		1 388	61	381	-8 522
31.12.2015	596		2 404	102	1 061	-6 325

W celu weryfikacji Bank raz na miesiąc przeprowadza analizę back-testing, kalkulowaną poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR, z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limit BPV dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, obowiązujący zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia, osobno dla pozycji w papierach dłużnych i dla IRS oraz łącznie dla tych instrumentów,
- 3) limity maksymalnej, dwudniowej i ciągniętej miesięcznej straty na aktywach w portfelu handlowym.

Kalkulowanie i monitorowanie poziomu wykorzystania poszczególnych limitów jest przeprowadzane wg stanu na każdy dzień roboczy, a w odniesieniu do limitów BPV – również w ciągu dnia oraz systematycznie raportowane kadrze zarządzającej.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. W księdze bankowej badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian:

- 1) stóp procentowych na: (i) wynik odsetkowy (WO), (ii) wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK), (iii) na portfel w księdze bankowej: papierów wartościowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, dłużnych papierów wartościowych, transakcji IRS oraz FX swap:
 - scenariusze równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych o ± 100 p.b. : ± 500 p.b.,
 - scenariusze spłaszczenia, wygięcia i wystromienia krzywych stóp procentowych
 - kursów walutowych na WO oraz WEK - scenariusze zmiany kursów walutowych o $\pm 5\%$ i o $\pm 20\%$,
- 2) stóp procentowych i kursów walutowych łącznie na WO oraz WEK – scenariusze łącznych zmian kursów walutowych o $\pm 10\%$, oraz stóp procentowych o ± 100 p.b.

W księdze handlowej badany jest wpływ skrajnie niekorzystnych zmian poziomu rynkowych stóp procentowych na wynik Banku oraz zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych na poziom VaR zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych (w tym grube ogony oraz spread),
 - wygięcie krzywych stóp procentowych,
 - zmiana nachylenia krzywych stóp procentowych,
- 2) parametryczne:
 - równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych,
 - wzrost zmienności stóp procentowych,
 - skrajnie niekorzystna zmiana korelacji stóp procentowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki tej analizy pokazują, iż, przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność w portfelu zarówno bankowym jak i handlowym Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej oraz w księdze handlowej, wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku, Komitetu ds. Ryzyka.

Zestawienie umownych dat zmiany oprocentowania (tzn. terminów płatności lub przeliczania w zależności, który termin jest wcześniejszy) dla pozycji bilansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku prezentują poniższe tabele:

Luka przeszacowania

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Aktywa								
Kasa, środki w Banku Centralnym	482 944	-	-	-	-	-	30 786	513 730
Należności od innych banków	22 512	-	15 000	-	-	-	104 010	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	35 000	-	-	-	15 580	-	-1 604	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	117 177	-	117 177
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	4 840	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	4 311 280	6 511 064	2 651 779	190 508	197 956	-	175 696	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 575 975	98 301	283 640	105 650	1 303 500	-	41 726	5 408 792
- dostępne do sprzedaży	2 900 975	98 301	283 640	105 650	756 000	-	78 136	4 222 702
- utrzymywane do terminu zapadalności	675 000	-	-	-	547 500	-	-36 410	1 186 090
Inne aktywa ***\	-	-	-	-	-	-	329 246	329 246
Aktywa razem	8 427 711	6 609 365	2 950 419	296 158	1 517 036	122 017	679 860	20 602 566

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Zobowiązania								
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	3 427	48 356	52 873	-	-	-	11 108	115 764
Zobowiązania wobec klientów	8 027 559	4 435 464	2 750 385	810 688	907 545	-	165 571	17 097 212
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	119 253	-	119 253
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	27 406	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	146 000	680 000	-	-	-	3 702	829 702
Zobowiązania podporządkowane	150 000	183 000	252 500	-	-	-	15 873	601 373
Pozostałe zobowiązania *****\	-	-	-	-	-	-	70 388	70 388
Zobowiązania razem	8 180 986	4 812 820	3 735 758	810 688	907 545	146 659	266 642	18 861 098
Kapitał własny	-	-	-	-	-	-	1 741 468	1 741 468
Luka	246 725	1 796 545	-785 339	-514 530	609 491	-24 642	-1 328 250	-

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych; ujemna wartość w wierszu „Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu” wynika z różnicy pomiędzy wartością rynkową a nominalną obligacji w portfelu

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

*****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

Luka przeszacowania

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych**\	Nieoprocentowane***\	Razem
Aktywa								
Kasa, środki w Banku Centralnym	576 177	-	-	-	-	-	38 712	614 889
Należności od innych banków	124 145	-	15 000	-	-	-	76	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	73 000	-	-	-	30 000	-	-3 794	99 206
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	199 325	-	199 325
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	11 557	-	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 966 826	9 033 107	2 720 536	223 624	370 936	-	72 803	14 387 832
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	2 906 875	135 277	479 650	150 750	1 198 485	-	109 085	4 980 122
- dostępne do sprzedaży	2 606 875	135 277	304 650	70 750	825 985	-	108 537	4 052 074
- utrzymywane do terminu zapadalności	300 000	-	175 000	80 000	372 500	-	548	928 048
Inne aktywa ***\	-	-	-	-	-	-	353 679	353 679
Aktywa razem	5 647 023	9 168 384	3 215 186	374 374	1 599 421	210 882	570 561	20 785 831

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Zobowiązania								
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	54 447	110 364	51 294	-	-	-	304	216 409
Zobowiązania wobec klientów	3 645 069	8 271 183	3 137 271	611 924	222 880	-	81 729	15 970 056
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	151 343	-	151 343
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	37 621	-	37 621
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	326 000	1 945 375	-	-	-	46 757	2 318 132
Zobowiązania podporządkowane	150 000	183 000	252 500	-	-	-	14 461	599 961
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	-	-	-	63 295	63 295
Zobowiązania razem	3 849 516	8 890 547	5 386 440	611 924	222 880	188 964	206 546	19 356 817
Kapitał własny*****\	-	-	-	-	-	-	1 429 014	1 429 014
Luka	1 797 507	277 837	-2 171 254	-237 550	1 376 541	21 918	-1 064 999	-

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

*****\w związku z dokonaniem w 2016 roku przeglądem i aktualizacją metodologii ujmowania kapitału własnego w procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej, dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii.

Pochodne instrumenty finansowe

Poniższe tabele zawierają dekompozycję instrumentów pochodnych na instrumenty bazowe – w celu przedstawienia ich wrażliwości na zmiany stóp procentowych (wartości nominalne):

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX forward	38 621	68 207	30 745	87 111	120 687	345 371
FX Spot	206 347	-	-	-	-	206 347
FX Swap	721 931	723 068	386 524	723 647	-	2 555 170
IRS	1 936 546	1 164 980	758 930	303 666	2 555 232	6 719 354
Razem	2 903 445	1 956 255	1 176 199	1 114 424	2 675 919	9 826 242
Pasywa						
FX forward	38 864	66 010	30 858	87 287	120 352	343 371
FX Spot	206 379	-	-	-	-	206 379
FX Swap	729 208	731 843	387 282	716 264	-	2 564 597
IRS	1 535 266	1 240 831	569 292	283 536	3 090 429	6 719 354
Razem	2 509 717	2 038 684	987 432	1 087 087	3 210 781	9 833 701
Saldo	393 728	-82 429	188 767	27 337	-534 862	

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX forward	60 315	180 689	70 282	63 596	77 491	452 373
FX Spot	51 418	-	-	-	-	51 418
FX Swap	398 823	322 564	365 998	437 860	-	1 525 245
IRS	1 191 866	1 474 573	2 212 960	347 442	3 037 199	8 264 040
Razem	1 702 422	1 977 826	2 649 240	848 898	3 114 690	10 293 076
Pasywa						
FX forward	59 616	182 347	70 118	62 901	75 596	450 578
FX Spot	51 432	-	-	-	-	51 432
FX Swap	391 777	314 410	359 467	432 145	-	1 497 799
IRS	670 030	1 298 349	2 430 526	376 922	3 488 213	8 264 040
Razem	1 172 855	1 795 106	2 860 111	871 968	3 563 809	10 263 849
Saldo	529 567	182 720	-210 871	-23 070	-449 119	

Aktywa i zobowiązania finansowe o stałym i zmiennym oprocentowaniu na dzień 31 grudnia 2016 roku.

31-12-2016	O stałym oprocentowaniu	O zmiennym oprocentowaniu	Wycena instru- mentów pochod- nych*\	Nieopro- cento- wane**\	Razem
Aktywa					
Kasa, środki w Banku Centralnym	37 000	445 944	-	30 786	513 730
Należności od innych banków	-	37 512	-	104 010	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	15 580	35 000	-	-1 604	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	117 177	-	117 177
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	4 840	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	357 921	13 504 666	-	175 696	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 453 500	1 913 566	-	41 726	5 408 792
- dostępne do sprzedaży	2 906 000	1 238 566	-	78 136	4 222 702
- utrzymywane do terminu zapadalności	547 500	675 000	-	-36 410	1 186 090
Inne aktywa ***\	-	-	-	329 246	329 246
Aktywa razem	3 864 001	15 936 688	122 017	679 860	20 602 566
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	47 018	57 638	-	11 108	115 764
Zobowiązania wobec klientów	10 069 236	6 862 405	-	165 571	17 097 212
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	119 253	-	119 253
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	27 406	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	826 000	-	3 702	829 702
Zobowiązania podporządkowane	-	585 500	-	15 873	601 373
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	70 388	70 388
Zobowiązania razem	10 116 254	8 331 543	146 659	266 642	18 861 098
Kapitał własny	-	-	-	1 741 468	1 741 468

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych; ujemna wartość w wierszu „Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu” wynika z różnicy pomiędzy wartością rynkową a nominalną obligacji w portfelu

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

Aktywa i zobowiązania finansowe o stałym i zmiennym oprocentowaniu na dzień 31 grudnia 2015 roku.

31-12-2015	O stałym oprocentowaniu	O zmiennym oprocentowaniu	Wycena instru- mentów pochod- nych*\	Nieopro- cento- wane**\	Razem
Aktywa					
Kasa, środki w Banku Centralnym	-	576 177	-	38 712	614 889
Należności od innych banków	-	139 145	-	76	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	30 000	73 000	-	-3 794	99 206
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	199 325	-	199 325
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	11 557	-	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	365 226	13 949 803	-	72 803	14 387 832
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 253 485	1 617 552	-	109 085	4 980 122
- dostępne do sprzedaży	2 625 985	1 317 552	-	108 537	4 052 074
- utrzymywane do terminu zapadalności	627 500	300 000	-	548	928 048
Inne aktywa ***\	-	-	-	353 679	353 679
Aktywa razem	3 648 711	16 355 677	210 882	570 561	20 785 831
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	108 308	107 797	-	304	216 409
Zobowiązania wobec klientów	9 477 211	6 411 116	-	81 729	15 970 056
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	151 343	-	151 343
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	37 621	-	37 621
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 135 375	1 136 000	-	46 757	2 318 132
Zobowiązania podporządkowane	-	585 500	-	14 461	599 961
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	63 295	63 295
Zobowiązania razem	10 720 894	8 240 413	188 964	206 546	19 356 817
Kapitał własny*****\	-	-	-	1 429 014	1 429 014

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

*****\ w związku z dokonaniem w 2016 roku przeglądem i aktualizacją metodologii ujmowania kapitału własnego w procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej, dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii

Rachunkowość zabezpieczeń

Przyjęte zasady rachunkowości zabezpieczeń

Bank prowadzi politykę rachunkowości zabezpieczeń, zgodnie z warunkami określonymi w międzynarodowych standardach rachunkowości. Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w BOŚ S.A. Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Banku procesu zarządzania ryzykiem. W momencie ustanowienia zabezpieczenia, Bank formalnie wyznacza i dokumentuje powiązania zabezpieczające oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji lub transakcji, charakter zabezpieczanego ryzyka oraz sposób oceny efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej zabezpieczanej pozycji.

Zabezpieczanym ryzykiem jest ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu. Do czerwca 2016 roku Bank stosował również rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych dla portfela kredytów hipotecznych denominowanych w EUR. W maju oraz czerwcu 2016 roku zapadły cztery IRS zabezpieczające przepływy pieniężne o łącznym nominale 100 mln EUR w ramach rachunkowości zabezpieczeń.

Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych wynikającej ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczaną stanowią pozycje oparte o zmienną stopę procentową, instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS). Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian przepływów pieniężnych instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian przepływów pieniężnych. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Celem testu prospektywnego jest sprawdzenie czy szacowane przyszłe zmiany przepływów pieniężnych z pozycji zabezpieczającej są nie większe od przyszłych zmian przepływów pieniężnych z pozycji zabezpieczanej. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę hipotetycznego derywatu, w ramach którego następuje porównanie zmiany wartości transakcji zabezpieczających oraz hipotetycznego derywatu. Testy są wykonywane z częstotliwością kwartalną.

Zmiana wartości godziwej instrumentów zabezpieczających wykazywana jest w kapitale z aktualizacji wyceny, w wielkości w jakiej zabezpieczenie jest efektywne.

Nieefektywna część zabezpieczenia ujmowana jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy”. Efektywna część wyceny transakcji zabezpieczających jest klasyfikowana do rachunku zysków i strat do pozycji „Przychody odsetkowe” w okresach naliczania przychodów odsetkowych od zabezpieczanych kredytów.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank nie stosował rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. W maju i czerwcu 2016 roku zapadły transakcje IRS w ramach rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych kredytów hipotecznych w EUR. Na dzień 31 grudnia 2015 roku w kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota 5 190 tys. zł, dotycząca efektywnej części powiązania zabezpieczającego w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Zmiana nieefektywności powiązania zabezpieczającego, wynikająca z niedopasowania w kompensowaniu zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej ujęta w rachunku zysków i strat w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku wyniosła 358 tys. zł.

Część nieefektywna powiązania zabezpieczającego, wynikająca z niedopasowania w kompensowaniu zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej ujęta w rachunku zysków i strat według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła -358 tys. zł.

Wartość godziwa instrumentów zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Wyszczególnienie	31-12-2016		31-12-2015	
	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość nominalna	wartość godziwa
Instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-
Intrest Rate Swap (IRS) – wycena dodatnia	-	-	426 150	4 832

Okresy, w których Bank oczekuje wystąpienia przepływów pieniężnych, będących przedmiotem zabezpieczenia w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych, a tym samym – ich wpływ na wynik finansowy zaprezentowano poniżej.

Oczekiwane terminy reklasyfikacji kwot ujętych na kapitale do rachunku wyników.

31-12-2016	do 1 roku	1 – 3 lat	3 – 5 lat
Oczekiwane kwoty netto	-	-	-

31-12-2015	do 1 roku	1 – 3 lat	3 – 5 lat
Oczekiwane kwoty netto	5 190	-	-

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności wartości godziwej obligacji o stałym oprocentowaniu wynikające ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczaną stanowi część obligacji Skarbu Państwa utrzymywana w portfelu dostępnym do sprzedaży. Instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS), w których Bank dokonuje płatności w oparciu o stałą stopę procentową, a otrzymuje kupon oparty o zmienną stopę (6-miesięczny WIBOR). Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego, w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej z tytułu zabezpieczanego ryzyka. Zabezpieczeniu podlega tylko jeden rodzaj ryzyka (tj. ryzyko zmienności stóp procentowych). Spread pomiędzy kwotowaniami obligacji skarbowych i transakcji IRS zostaje wyłączony z zabezpieczenia.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Test prospektywny polega na analizie miary BPV pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę bezpośredniej kompensaty, w ramach której następuje porównanie zmian wartości transakcji zabezpieczających oraz pozycji zabezpieczanej wynikających ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka. Testy wykonywane są z częstotliwością kwartalną.

Zmiana wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikająca ze zmian rynkowych stóp procentowych ujmowana jest w rachunku zysków i strat. Zmiany wartości godziwej obligacji, nie wynikające ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka odnoszone są na kapitał z aktualizacji wyceny. Zmiany wyceny instrumentu zabezpieczającego ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Wg stanu na 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał dwa powiązania zabezpieczające wartość godziwą – zabezpieczenie ustanowione w lipcu 2012 roku oraz zabezpieczenie ustanowione 20 października 2015 roku. Zabezpieczenie ustanowione 20 października 2015 roku obejmuje 240 mln zł obligacji Skarbu Państwa DS0725 zapadających w lipcu 2025 roku.

Wg stanu na 31 grudnia 2016 roku na rachunku zysków i strat zaksięgowano kwotę 886 tys. zł, wynikającą ze zmian wartości godziwej obligacji z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz wartości godziwej transakcji IRS. W kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota -24 049 tys. zł, stanowiąca sumę wpływu na kapitał obligacji z momentu ustanowienia powiązania

zabezpieczającego (-11 345 tys. zł) oraz zmiany wartości godziwej obligacji wynikającej z niezabezpieczonej części ryzyka (spreadu pomiędzy kwotowaniami obligacji i transakcji IRS).

Wyszczególnienie	31-12-2016		31-12-2015	
	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość nominalna	wartość godziwa
Instrumenty zabezpieczające			-	-
Interest Rate Swap (IRS) – wycena ujemna	536 000	18 016	536 000	33 455
Pozycja zabezpieczana				
Obligacje SP - wycena dodatnia	489 000	18 902	489 000	30 878
Łączny wpływ na wynik		886	-	-2 577

6.2.3. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian kursów walutowych na wynik finansowy Banku.

Celem Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w księdze bankowej jest nieutrzymywanie otwartych indywidualnych pozycji. Ekspozycje walutowe, wynikające z działalności prowadzonej w ramach księgi bankowej, są systematycznie transferowane do Departamentu Skarbu tego samego dnia lub najpóźniej – następnego dnia roboczego.

Głównymi pozycjami walutowymi Banku są pozycje w PLN, USD, EUR i CHF.

Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych w księdze handlowej (bilansowych i pozabilansowych), podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, stosuje się: (i) model wartości zagrożonej (VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność kursów walutowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) system limitów oraz (iii) testy warunków skrajnych.

Wartość VaR dla otwartych pozycji walutowych Banku, w okresach rocznych oraz wpływ testu warunków skrajnych na portfel handlowy wzrostu lub spadku kursów walutowych o 30%, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią i na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych wzrost/spadek kursów walutowych o 30%.	
	średnia	max	Min	na datę	na datę	
31.12.2016	180	763	4	90		-2 629
31.12.2015	139	703	4	111		-3 050

Bank, w celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej, raz w miesiącu przeprowadza analizy back-testing, poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka walutowego w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limity kwotowe na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut, obowiązujące zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia,
- 3) limity straty dziennej i ciągniętej miesięcznej z tytułu transakcji wymiany walut.

Kontrola wykorzystania ww. limitów przeprowadzana jest każdego dnia roboczego, a w odniesieniu do limitów na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut Banku – również w ciągu dnia. Informacje o poziomie wykorzystania poszczególnych limitów są systematycznie raportowane kierownictwu BOŚ S.A.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka walutowego w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. Badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian kursów walutowych w stosunku do PLN i kursów krzyżowych par walutowych EUR/USD i EUR/CHF na wynik z pozycji wymiany oraz zmian zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami kursów walutowych na poziom VaR, zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

1) historyczne:

- historyczny wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN (w tym grube ogony),
- wzrost/spadek kursów krzyżowego EUR/CHF oraz EUR/USD.

2) parametryczne:

- wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN o 30%,
- wzrost zmienności kursów walutowych,
- skrajnie niekorzystna zmiana korelacji kursów walutowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki analizy stress-testing pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji, działalność Banku w zakresie ryzyka walutowego utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki analizy ryzyka walutowego w księdze handlowej, wraz z wynikami testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w – cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka.

Zestawienie otwartych pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano w poniższych tabelach:

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto)

w tys. zł

31-12-2016	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	493 487	18 078	1 110	492	563	513 730
Należności od innych banków	15 446	66 793	53 418	2 056	3 809	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	48 976	-	-	-	-	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	116 320	857	-	-	-	117 177
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 840	-	-	-	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	10 550 974	1 947 998	219 827	1 319 484	-	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	5 408 631	140	21	-	-	5 408 792
- dostępne do sprzedaży	4 222 541	140	21	-	-	4 222 702
- utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	-	-	-	-	1 186 090
Inwestycje w jednostkach zależnych	76 605	-	-	-	-	76 605
Inne aktywa *\\	246 613	3 992	653	1 051	332	252 641
Aktywa razem	16 961 892	2 037 858	275 029	1 323 083	4 704	20 602 566

*\\ pozycja składa się z następujących pozycji: wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową

356 155 96 722 322 385 25 378

Zobowiązania

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	58 509	19 395	-	37 860	-	115 764
Zobowiązania wobec klientów	15 169 420	1 754 209	139 873	6 470	27 240	17 097 212
Pochodne instrumenty finansowe	118 782	471	-	-	-	119 253
Pochodne instrumenty zabezpieczające	27 406	-	-	-	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 702	-	-	-	-	829 702
Zobowiązania podporządkowane	601 373	-	-	-	-	601 373
Rezerwy	6 402	90	101	-	-	6 593
Pozostałe zobowiązania	53 539	7 335	2 686	-	235	63 795
Zobowiązania razem	16 865 133	1 781 500	142 660	44 330	27 475	18 861 098

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową

606 898 228 399 1 601 630 2 515

Bilansowa pozycja netto		256 358	132 369	1 278 753	-22 771	
Pozabilansowa pozycja netto		-250 743	-131 677	-1 279 245	22 863	
Otwarta pozycja walutowa Banku		5 615	692	-492	92	

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto)

w tys. zł

31-12-2015	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	600 641	11 711	1 334	541	662	614 889
Należności od innych banków	17 677	71 984	34 735	1 316	13 509	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	99 206	-	-	-	-	99 206
Pochodne instrumenty finansowe	199 044	281	-	-	-	199 325
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 832	6 725	-	-	-	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	10 695 418	2 127 299	188 986	1 376 129	-	14 387 832
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	4 979 970	135	17	-	-	4 980 122
- dostępne do sprzedaży	4 051 922	135	17	-	-	4 052 074
- utrzymywane do terminu zapadalności	928 048	-	-	-	-	928 048
Inwestycje w jednostkach zależnych	87 912	386	-	-	-	88 298
Inne aktywa	260 164	3 304	901	662	350	265 381
Aktywa razem	16 944 864	2 221 825	225 973	1 378 648	14 521	20 785 831
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		1 241 762	52 291	3 972	17 678	
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	95 332	72 779	-	48 298	-	216 409
Zobowiązania wobec klientów	13 828 573	2 000 664	103 312	6 027	31 480	15 970 056
Pochodne instrumenty finansowe	151 198	145	-	-	-	151 343
Pochodne instrumenty zabezpieczające	37 621	-	-	-	-	37 621
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 211 509	1 106 623	-	-	-	2 318 132
Zobowiązania podporządkowane	599 961	-	-	-	-	599 961
Rezerwy	17 201	604	46	-	-	17 851
Pozostałe zobowiązania	33 505	9 462	1 667	468	342	45 444
Zobowiązania razem	15 974 900	3 190 277	105 025	54 793	31 822	19 356 817
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		270 349	175 844	1 327 785	388	
Bilansowa pozycja netto		-968 452	120 948	1 323 855	-17 301	
Pozabilansowa pozycja netto		971 413	-123 554	-1 323 813	17 290	
Otwarta pozycja walutowa Banku		2 961	-2 606	42	-11	

Walutowa pozycja pozabilansowa wynika przede wszystkim z zawartych transakcji fx swap, które są używane przez Bank do pokrycia niedopasowania płynnościowego w walutach obcych.

6.3. Zarządzanie kapitałem

6.3.1. Cele, polityka i procesy zarządzania kapitałem.

W strukturze funduszy własnych Banku dominuje kapitał podstawowy Tier I.

Fundusze własne Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku, zgodnie z obowiązującymi na te daty przepisami, przedstawiają się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Fundusze własne	2 047 684	1 713 195
Kapitał Tier I (fundusze podstawowe)	1 626 467	1 287 994
Kapitał Tier II (fundusze uzupełniające)	421 217	425 201

Wartość funduszy własnych została wyznaczona zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zwanym dalej CRR, obowiązującym od 1 stycznia 2014 roku.

W dniu 12 lipca 2016 roku Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego w Warszawie, zarejestrował podwyższenie kapitału zakładowego Banku w drodze emisji akcji zwykłych na okaziciela serii U oraz zmianę Statutu Banku w tym zakresie. Wysokość kapitału zakładowego Banku po rejestracji wynosi 628 732 450 zł. W dniu 22 grudnia 2016 roku Bank uzyskał zgodę na zaklasyfikowanie instrumentów kapitałowych – w postaci wyemitowanych przez Bank akcji serii U - jako instrumentów w kapitale podstawowym Tier I. Skutkiem powyższego jest znaczący wzrost funduszy własnych według stanu na 31.12.2016 r. w porównaniu do 31.12.2015 r.

Celem ograniczania ryzyka spadku współczynników kapitałowych Bank monitoruje kształtowanie się skali i struktury działalności Banku oraz czynników mogących mieć wpływ na obniżenie się poziomu funduszy własnych Banku.

Zgodnie z art. 128 ust. 1 Prawa Bankowego, Bank utrzymuje fundusze własne na poziomie nie niższym niż wyższa z następujących wartości:

- wartość wynikająca ze spełnienia wymogów w zakresie funduszy własnych, o których mowa w art. 92 Rozporządzenia CRR,
- oszacowana przez Bank kwota, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Bank oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka (kapitał wewnętrzny).

Bank z częstotliwością kwartalną szacuje kapitał wewnętrzny na pokrycie:

1) ryzyk I filara:

- dla ryzyka kredytowego w oparciu o model wewnętrzny bazujący na nieoczekiwanej stracie, kredytowej i wymogi regulacyjne,
- dla poszczególnych rodzajów ryzyka wchodzących w skład grupy ryzyka rynkowego - w oparciu o wymogi regulacyjne,
- dla ryzyka operacyjnego - w oparciu o model wewnętrzny bazujący na uproszczonej metodzie zaawansowanego pomiaru z wykorzystaniem podejścia Loss Distribution Approach (LDA),

2) ryzyk II filara dla ryzyk, których poziom został oceniony jako istotny.

Poziom kapitału wewnętrznego kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Kapitał wewnętrzny	1 468 861	1 441 361

6.3.2. Kalkulacja wymogów kapitałowych

Bank Ochrony Środowiska S.A. wyznacza wymogi w zakresie funduszy własnych zgodnie z obowiązującym od 1 stycznia 2014 roku Rozporządzeniem CRR.

Całkowity wymóg w zakresie funduszy własnych stanowiący sumę wymogów z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Całkowity wymóg w zakresie funduszy własnych, w tym:	1 135 185	1 129 849
- wymóg z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka kredytowego kontrahenta	1 070 713	1 062 666
- wymóg z tytułu ryzyka rynkowego	3 264	6 336
- wymóg z tytułu ryzyka operacyjnego	57 401	55 404
- wymóg z tytułu ryzyka korekty wyceny kredytowej	3 807	5 443

6.3.3. Deklaracja zgodności z wymogami w zakresie adekwatności kapitałowej.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, Bank jest zobowiązany utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy na poziomie co najmniej 8%. Współczynnik kapitału Tier I i współczynnik kapitału podstawowego Tier I powinny wynosić odpowiednio co najmniej 6% i 4,5%.

Poziom współczynników kapitałowych kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Łączny współczynnik kapitałowy	14,43%	12,13%
Współczynnik kapitału Tier I	11,46%	9,12%

W 2006 roku, w toku postępowania administracyjnego związanego z uzyskaniem przez NFOŚiGW zezwolenia na wykonywanie prawa głosu z akcji Banku, NFOŚiGW zobowiązał się wobec KNF do utrzymania współczynnika wypłacalności Banku (zwanego obecnie łącznym współczynnikiem kapitałowym) na poziomie co najmniej 12%. Postępowanie administracyjne, na potrzeby którego NFOŚiGW zaciągnął wobec KNF zobowiązanie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, było prowadzone w związku z odkupieniem przez NFOŚiGW akcji Banku posiadanych przez Skandinaviska Enskilda Banken. Bank uwzględnia potrzeby kapitałowe wynikające z zobowiązania nałożonego przez KNF w planach finansowych oraz strategii Banku.

Komisja Nadzoru Finansowego w dniu 22 października 2015 roku poinformowała banki o wprowadzeniu bufora zabezpieczającego zwiększającego wymogi dla współczynników kapitałowych o 1,25 p.p. W efekcie, od 1 stycznia 2016 roku zalecane przez Komisję minimalne wskaźniki kapitałowe wzrosły do poziomów 10,25% dla współczynnika kapitału Tier I oraz 13,25% dla łącznego współczynnika kapitałowego TCR.

W dniu 19 października 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego zaleciła utrzymywanie przez Bank funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenie ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, na poziomie 0,74 p.p. ponad wartość łącznego współczynnika kapitałowego, o którym mowa w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia CRR, który powinien składać się z co najmniej 75% z kapitału Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,56 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. b Rozporządzenia CRR) oraz co najmniej w 0,56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,41 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. a Rozporządzenia CRR).

Poziom adekwatności kapitałowej Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku utrzymywał się powyżej poziomów zalecanych przez Komisję Nadzoru Finansowego. W okresie od 1 stycznia 2016 roku do 22 grudnia 2016 roku Bank spełniał minimalne wymogi kapitałowe w zakresie funduszy własnych,

o których mowa w art. 92 Rozporządzenia CRR oraz we wskazanym okresie Bank nie spełniał wymogów kapitałowych zgodnie z rekomendacjami KNF.

7. Wynik z tytułu odsetek

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze z tytułu		
Kredytów i pożyczek, w tym od:	554 303	508 600
- Banków	1 423	1 118
- Klientów, w tym:	552 880	507 482
- korporacyjnych	326 523	262 478
- detalicznych	164 197	167 313
- finansów publicznych	62 160	77 689
- pozostałych	-	2
Instrumentów finansowych, w tym:	138 130	144 981
- dostępnych do sprzedaży	91 798	94 201
- utrzymywanych do terminu zapadalności	37 246	42 482
- przeznaczonych do obrotu	9 086	8 298
Transakcji zabezpieczających	-	2 751
Razem	692 433	656 332

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Koszty odsetek i podobne koszty z tytułu:		
Lokat przyjętych, depozytów i rachunków bankowych, w tym od:	294 953	260 728
- Banków	2 280	3 524
- Klientów, w tym:	292 673	257 204
- korporacyjnych	69 384	89 415
- detalicznych	208 272	148 812
- finansów publicznych	15 005	18 430
- funduszy ekologicznych	12	547
Kredytów i pożyczek, w tym od:	2 878	6 049
- Banków	496	848
- Klientów	2 382	5 201
Środków funduszy z przeznaczeniem na kredyty	355	1 791
Instrumentów finansowych - dłużne papiery własnej emisji*\	88 445	133 640
Transakcji zabezpieczających	4 516	-
Razem	391 147	402 208

*\W maju 2016 r. zostały wykupione euroobligacje, co miało wpływ na zmniejszenie kosztów.

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Przychody odsetkowe wyliczone metodą efektywnej stopy procentowej w odniesieniu do aktywów finansowych, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	683 347	645 283
Koszty odsetkowe wyliczone metodą efektywnej stopy procentowej w odniesieniu do zobowiązań finansowych, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	386 631	402 208
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze dotyczące aktywów finansowych objętych rezerwą z tytułu utraty wartości	59 996	43 377

8. Wynik z tytułu opłat i prowizji

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
Oplaty za obsługę rachunków klientów, inne operacje rozliczeniowe w obrocie krajowym i zagranicznym	43 316	48 790
Prowizje od kredytów	27 083	29 529
Prowizje z tytułu opłat BFG	6 881	1 230
Prowizje od gwarancji i akredytywy	4 455	7 733
Pozostałe opłaty	6	3
Razem	81 741	87 285

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Koszty z tytułu opłat i prowizji		
Oplaty z tytułu kart płatniczych	6 444	5 660
Prowizje płacone innym bankom w obrocie gotówkowym	541	517
Oplaty od rachunków bieżących	1 256	2 787
Oplaty z tytułu świadczonych usług przez Euronet	1 522	677
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	914	1 665
Pozostałe opłaty	1 473	968
Razem	12 150	12 274

Bank nie prowadził działalności powierniczej w latach 2016 – 2015.

9. Przychody z tytułu dywidend

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	5 082	5 122
Przychody z tytułu dywidend od jednostek podporządkowanych	10 300	8 500
Razem	15 382	13 622

W kwocie dywidendy na koniec 2016 roku znajduje się dywidenda od spółki Kemipol sp. z o.o. w wysokości 4 780 tys. zł (w 2015 roku 4 881 tys. zł), WODKAN Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. w wysokości 302 tys. zł (w 2015 roku 241 tys. zł), Domu Maklerskiego BOŚ S.A. w wysokości 8 000 tys. zł (w 2015 roku 6 500 tys. zł) oraz BOŚ Ekosystem sp. z o.o. w wysokości 2 300 tys. zł. W roku 2015 spółka BOŚ Eko Profit S.A. w wysokości 2 000 tys. zł.

10. Wynik na działalności handlowej

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	1 351	-1 936
- wynik na sprzedaży	1 111	-1 367
- wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej	240	-569
Pochodne instrumenty finansowe	34 641	26 855
- wynik z tyt. realizacji kontraktu, w tym:	34 619	14 717
transakcje FX swap	24 710	8 634
transakcje IRS	9 909	6 083
- wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej	22	12 138
Razem	35 992	24 919

11. Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynik na sprzedaży aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży - kwota wyłączona z kapitału własnego, ujęta w wyniku finansowym, w tym:	553	25 071
- zyski	855	27 918
- straty	-302	-2 847

Wysoki wynik w 2015 roku na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych był efektem wykorzystania sprzyjających zmian cen obligacji Skarbu Państwa i ich sprzedaży.

12. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne	358	-358
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających wartość godziwą	15 439	5 414
Wynik z tyt. wyceny obligacji skarbowych podlegających rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej w części podlegającej zabezpieczeniu	-11 976	-4 349
Razem	3 821	707

13. Wynik z pozycji wymiany

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynik z tytułu operacji wyceny zrealizowany	43 128	61 084
Wynik z tytułu operacji wyceny niezrealizowany	-23 905	-26 142
Razem	19 223	34 942

14. Pozostałe przychody operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Rozwiązanie rezerw na zobowiązania, w tym:	344	2 405
- rezerwy na zobowiązania i roszczenia	42	1 196
- pozostałe rezerwy	302	1 209
Przychody z tytułu odzyskanych należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych	579	329
Z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych	210	2 641
Przychody z tytułu zwrotu kosztów windykacji należności	431	632
Przychody od sprzedaży towarów i usług	651	1 014
Korekta odsetek od zerwanych depozytów z lat ubiegłych	331	271
Przychody z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	8	68
Pozostałe *\\	2 091	1 840
Razem	4 645	9 200

*\\ w tym głównie zwrot obowiązkowych opłat

15. Pozostałe koszty operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych	432	795
Przekazane darowizny	900	1 203
Utworzenie rezerw na przyszłe zobowiązania, w tym:	1 965	1 990
- rezerwa na zobowiązania i roszczenia	1 085	1 362
- pozostałe rezerwy	880	628
Koszty windykacji należności	2 855	1 978
Korekta odsetek i prowizji od kredytów z lat ubiegłych	1 933	4 577
Koszty utrzymania i administracji wynajmowanych lokali własnych	757	912
Koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	1 603	4 400
Pozostałe	382	669
Razem	10 827	16 524

16. Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Akcje i udziały w jednostkach zależnych (dotworzenie)	-11 308	-
Kredytów i pożyczek udzielonych innym bankom (dotworzenie/rozwiązanie), w tym:	-	-4 530
- na należności bilansowe	-	-4 531
- na zobowiązania pozabilansowe	-	1
Kredytów i pożyczek udzielonych klientom oraz zobowiązań pozabilansowych, w tym:	-209 488	-108 408
na należności bilansowe (dotworzenie):	-211 274	-108 043
Kredyty udzielone klientom detalicznym	-48 135	-53 724
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	-162 947	-54 481
Kredyty udzielone finansom publicznym	24	162
Kredyty udzielone pozostałym klientom	-216	-
na zobowiązania pozabilansowe (rozwiązanie/dotworzenie):	1 786	-365
Kredyty udzielone klientom detalicznym	63	-347
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	1 723	-19
Kredyty udzielone finansom publicznym	-	1
Razem	-220 796	-112 938

Wynik odpisów kredytów i pożyczek klientów na należności bilansowe:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wycena indywidualna	-167 287	-58 696
Wycena grupowa	-43 987	-49 347
Razem	-211 274	-108 043

17. Ogólne koszty administracyjne

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Świadczenia pracownicze (Nota 18)	133 787	136 082
Koszty administracyjne, w tym:	132 466	174 916
- koszty rzeczowe	92 116	104 382
- podatki i opłaty	1 224	1 443
- składka i wpłaty na BFG	36 724	58 022
- składka i wpłaty na KNF	2 277	2 041
- koszty działalności Rzecznika Finansowego	125	-
- Fundusz Wsparcia Kredytobiorców	-	9 028
Amortyzacja, w tym:	36 853	43 751
- od środków trwałych	10 009	16 146
- od wartości niematerialnych	26 844	27 605
Razem	303 106	354 749

Ogólne koszty administracyjne Banku zmniejszyły się w stosunku do 2015 r., głównie na skutek spadku kosztów związanych ze składką BFG, kosztów rzeczowych, kosztów składki na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców i kosztów amortyzacji.

18. Świadczenia pracownicze

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynagrodzenia	111 720	113 446
Składki na ubezpieczenia społeczne	22 067	22 636
Razem	133 787	136 082

Spadek kosztów świadczeń pracowniczych miał związek m.in. z obniżeniem zatrudnienia, które w Banku zmniejszyło się w relacji do stanu na koniec 2015 r., a także w związku z obniżeniem wynagrodzeń Członków Zarządu i części kadry kierowniczej.

W saldzie wynagrodzeń znajdują się koszty:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Odpraw emerytalnych	501	861

19. Obciążenia podatkowe

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Podatek bieżący	-	-67
Podatek odroczony*\	16 263	7 365
Razem	16 263	7 298
Zysk/Strata brutto	-84 236	-46 615
Podatek dochodowy według stawki 19 %	16 005	8 857
Trwałe różnice pomiędzy wynikiem brutto a podstawą opodatkowania:	258	-1 492
a) zmniejszające:	5 547	4 596
- otrzymane dywidendy	2 923	2 588
- rozwiązane odpisy aktualizujące należności	1 872	1 503
- pozostałe	752	505
b) zwiększające:	-5 289	-6 614
z tego :		
- utworzone odpisy aktualizujące należności	-2 178	-3 486
- pozostałe	-3 111	-3 128
Odliczenia od dochodu	-	526
- darowizny	-	-
- nowe technologie	-	526
Obciążenia podatkowe dotyczące wyniku finansowego roku bieżącego	16 263	7 365
Zwiększenie obciążeń podatkowych w związku z korektami dotyczącymi lat ubiegłych	-	-67
Ogółem obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego	16 263	7 298
Efektywna stawka podatkowa	19%	16%

*\ więcej informacji na temat odroczonego podatku dochodowego przedstawiono w nocie 36

Zmiana stanu podatku odroczonego w okresie

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Stan na początek okresu	44 401	28 328
- zmiana stanu ujemnych różnic przejściowych	15 038	4 703
- zmiana stanu dodatnich różnic przejściowych	4 431	11 370
- razem zmiana stanu w tym:	19 469	16 073
- zmiana stanu na kapitale z aktualizacji wyceny	3 206	8 708
- zmiana stanu odniesiona na rachunek zysków i strat	16 263	7 365
Stan na koniec okresu (nota 36)	63 870	44 401

20. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk/strata przypadający na jedną akcję wylicza się jako iloraz zysku/straty przypadającego na akcjonariuszy Banku oraz średniej ważonej liczby akcji zwykłych w trakcie roku.

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Zysk/Strata netto	-67 973	-39 317
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tysiącach)	41 743	22 843
Podstawowy zysk/strata na akcję (wyrażony w zł, gr)	-1 ,63	-1,72

Zysk/Strata rozwodniony na akcję jest równy zyskowi/stracie podstawowemu na akcję w prezentowanych okresach.

Niezrealizowane warranty nie wpływają na rozwodnienie zysku/straty na jedną akcję w prezentowanych okresach. W przyszłości, po spełnieniu określonych warunków mogą mieć wpływ na rozwodnienie średniej ważonej liczby akcji (Nota 43).

21. Kasa, środki w Banku Centralnym

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Środki pieniężne w kasie	30 786	38 712
Środki w Banku Centralnym	482 944	576 177
Razem	513 730	614 889

22. Należności od innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (nota 46)	22 512	25 004
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	1	2 371
Należności z tytułu zabezpieczeń instrumentów pochodnych	103 934	99 141
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	-	-
Minus: odpisy aktualizujące należności od innych banków (bank ukraiński)	-	-2 370
Razem	126 447	124 146
Papiery dłużne zaklasyfikowane do portfela pożyczek i należności	15 075	15 075
Razem	141 522	139 221

Należności od innych banków wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

23. Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Dłużne papiery wartościowe	-	-
- obligacje Skarbu Państwa	48 976	99 206
Razem	48 976	99 206

Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

24. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Wyszczególnienie	31-12-2016			31-12-2015		
	Kredyty i pożyczki brutto	Minus: odpisy aktualizujące	Kredyty i pożyczki netto	Kredyty i pożyczki brutto	Minus: odpisy aktualizujące	Kredyty i pożyczki netto
Kredyty udzielone klientom detalicznym	4 838 164	225 558	4 612 606	4 972 638	188 348	4 784 290
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	7 907 013	334 343	7 572 670	7 620 022	190 130	7 429 892
Kredyty udzielone finansom publicznym	1 853 138	135	1 853 003	2 173 799	159	2 173 640
Kredyty udzielone pozostałym klientom	2 586	2 586	-	-	-	-
Razem	14 600 901	562 622	14 038 279	14 766 459	378 637	14 387 822
Pozostałe należności	4	-	4	10	-	10
Razem	14 600 905	562 622	14 038 283	14 766 469	378 637	14 387 832

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

W kredytach i pożyczkach udzielonych klientom znajdują się kredyty preferencyjne z dopłatami do odsetek od NFOŚiGW i WFOŚiGW, które w prezentowanych okresach wynoszą:

	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty preferencyjne z dopłatą do odsetek	287 598	336 795

Dopłaty do odsetek w 2016 roku wynosiły średnio 1,2 - 1,3 stopy redyskonta weksli natomiast w 2015 roku wynosiły średnio 1,1 – 1,2 stopy redyskonta weksli.

Zmiany stanu odpisów aktualizujących na utratę wartości kredytów i pożyczek

Wyszczególnienie	Kredyty udzielone klientom detalicznym	Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	Kredyty udzielone finansom publicznym	Kredytu udzielone pozostałym klientom	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2016	188 348	190 130	159	-	378 637
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	158 817	274 274	97	816	434 004
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-110 682	-111 327	-121	-600	-222 730
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne w tym:	-10 942	-18 772	-	-	-29 714
-Zbycie wierzytelności funduszom sekurytyzacyjnym	-9 858	-15 805	-	-	-25 663
Inne zmniejszenia/zwiększenia	17	38	-	2 370	2 425
Stan na koniec okresu 31-12-2016	225 558	334 343	135	2 586	562 622
Stan na początek okresu 01-01-2015	158 386	155 856	1 766	-	316 008
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	191 390	153 342	28	-	344 760
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-137 666	-98 861	-190	-	-236 717
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne w tym:	-23 762	-20 180	-1 445	-	-45 387
-Zbycie wierzytelności funduszom sekurytyzacyjnym	-22 232	-19 460	-2	-	-41 694
Inne zmniejszenia	-	-27	-	-	-27
Stan na koniec okresu 31-12-2015	188 348	190 130	159	-	378 637

25. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej:	4 164 694	3 994 075
Skarbu Państwa	1 558 679	1 587 038
NBP - ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (Nota 44)	2 079 509	1 799 401
Banków	78 520	76 400
Finansów publicznych	388 177	474 026
Pomocnicze instytucje finansowe	59 809	57 210
Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej:	58 008	57 999
- notowane	22 830	22 830
- nienotowane	35 178	35 169
Razem	4 222 702	4 052 074

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

W 2016 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. nie dokonał żadnej transakcji sprzedaży kapitałowych papierów wartościowych.

W 2015 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. dokonał pakietowej transakcji sprzedaży 200 411 106 szt. akcji spółki Polimex-Mostostal S.A.

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności		
Dłużne papiery wartościowe – według zamortyzowanego kosztu:		
Skarbu Państwa	1 186 090	928 048
	1 186 090	928 048
Razem	1 186 090	928 048
Razem inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	5 408 792	4 980 122

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymane do terminów zapadalności wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

W dostępnych do sprzedaży papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i międzynarodowych instytucji finansowych z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- powyżej roku	1 053 890	1 104 081
Razem	1 053 890	1 104 081

W utrzymywanych do terminu zapadalności papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie funduszu ochrony środków gwarantowanych w ramach BFG z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do roku	-	24 079
- powyżej roku	90 643	57 180
Razem	90 643	81 259

W utrzymywanych do terminu zapadalności papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i międzynarodowych instytucji finansowych z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do roku	-	139 277
- powyżej roku	646 835	610 010
Razem	646 835	749 287

26. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności

31-12-2016	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	powyżej 3 miesiący do 6 miesiący	powyżej 6 miesiący do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 22)	126 447	-	75	-	-	15 000	-	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 23)	-	-	-	-	15 272	33 704	-	48 976
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (nota 24)	354 995	306 617	806 557	1 145 062	5 003 561	6 421 491	-	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (nota 25)	2 137 516	222	4 844	187 731	1 263 813	570 589	57 987	4 222 702
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (nota 26)	-	-	-	-	392 423	793 667	-	1 186 090
Razem	2 618 958	306 839	811 476	1 332 793	6 675 069	7 834 451	57 987	19 637 573

31-12-2015	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	powyżej 3 miesiący do 6 miesiący	powyżej 6 miesiący do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 22)	124 146	-	75	-	-	15 000	-	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 23)	-	-	-	-	9 807	89 399	-	99 206
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (nota 24)	280 759	768 760	616 312	991 798	5 210 453	6 519 750	-	14 387 832
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (nota 25)	1 818 154	1 736	7 746	38 638	972 339	1 155 479	57 982	4 052 074
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (nota 26)	12 430	-	174 640	79 512	243 252	418 214	-	928 048
Razem	2 235 489	770 496	798 773	1 109 948	6 435 851	8 197 842	57 982	19 606 381

27. Inwestycje w jednostkach zależnych

Inwestycje Banku w jednostkach zależnych zostały ujęte w cenie nabycia.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Dom Maklerski BOŚ S.A.	32 342	32 341
BOS Finance AB	-	386
BOŚ Eko Profit S.A.	7 377	18 685
BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna)	35 353	35 353
BOŚ Nieruchomości sp. z o.o.	15	15
BOŚ Invest Management sp. z o. o.	1 303	1 303
BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	215	215
Razem	76 605	88 298

W 2016 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. zbył akcje spółki Srodowisko Finance AB (dawniej: BOS Finance AB), tym samym bezpośredni udział Banku w kapitale zakładowym jak również udział w głosach na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy tej spółki na dzień 31 grudnia 2016 r. wynosił 0%.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank dokonał odpisu w kwocie 11 308 tys. zł z tytułu utraty wartości spółki zależnej BOŚ Eko Profit, zaangażowanej pośrednio, poprzez spółkę MS Wind, w inwestycję w farmę wiatrową.

Przesłanką do przeprowadzenia testu była różnica w zakresie wartości aktywów netto BOŚ Eko Profit oraz wyceny spółki BOŚ Eko Profit w księgach Banku a także kwestia utraty wartości inwestycji w spółce MS Wind której właścicielem w 100% jest BOŚ Eko Profit. Test został zrealizowany metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych spółki zgodnie z prognozami dotyczącymi działalności, przy czym w prognozowanych przepływach na potrzeby testu nie uwzględniono efektów połączenia BOŚ Eko Profit ze spółką BOŚ Ekosystem, które miało miejsce po dacie bilansowej. W zakresie przedstawionych analiz przyjęto średni ważony koszt kapitału (WACC) na poziomie 9,04%, co odpowiada kosztowi kapitału własnego na poziomie 11,12% określonego metodologią Damordana w zakresie odpowiednim dla charakteru działalności spółki.

Przeprowadzona analiza wrażliwości modelu w zakresie modyfikacji średniego ważonego kosztu kapitału pokazuje że zmiana współczynnika WACC o +/- 1 punkt procentowy powoduje odpowiednio:

- 1) dla WACC obniżonego o 1 punkt procentowy zmniejszenie kwoty odpisu o 1 498 tys. zł, do wartości 9 810 tys. zł,
- 2) dla WACC podwyższonego o 1 punkt procentowy zwiększenie kwoty odpisu o 1 128 tys. zł do wartości 12 435 tys. zł.

W 2016 r. Bank podjął uchwałę o likwidacji spółki BOŚ Nieruchomości sp. z o.o.

Spółka BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji w grudniu 2016 r. złożyła do sądu rejestrowego wnioski o wykreślenie spółki z rejestru.

28. Wartości niematerialne

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Licencje i oprogramowanie w tym:	116 979	134 920
- oprogramowanie wytworzone we własnym zakresie	1 531	1 723
Wartości niematerialne w budowie	4 532	3 032
Razem	121 511	137 952

Wartości niematerialne w pełni zamortyzowane w ciągłym użyciu:

31-12-2016	58 277
31-12-2015	42 721

W odniesieniu do wartości niematerialnych, które nie są jeszcze dostępne do użytkowania, tzn. będące w trakcie realizacji, Bank na bieżąco identyfikuje przesłanki utraty wartości. Na podstawie przeglądu poniesionych nakładów na wartości niematerialne w budowie na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku nie stwierdzono utraty ich wartości.

Wyszczególnienie	Licencje i oprogramowanie	Wartości niematerialne w budowie	Razem
Stan na 01-01-2016			
Wartość bilansowa brutto	266 753	3 032	269 785
Umorzenie	-131 833	-	-131 833
Wartość bilansowa netto	134 920	3 032	137 952
Okres kończący się 31-12-2016			
Wartość bilansowa netto na początek roku	134 920	3 032	137 952
Zwiększenia:	8 903	9 307	18 210
- zakup	1 097	9 307	10 404
- przeksięgowanie z inwestycji	7 806	-	7 806
Zmniejszenia:	-1 799	-7 807	-9 606
- likwidacje	-1 799	-	-1 799
- przeksięgowanie z inwestycji	-	-7 807	-7 807
Naliczenie amortyzacji	-26 844	-	-26 844
Wyksięgowanie umorzeń	1 799	-	1 799
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	116 979	4 532	121 511
Stan na 31-12-2016			
Wartość bilansowa brutto	273 857	4 532	278 389
Umorzenie	-156 878	-	-156 878
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	116 979	4 532	121 511

Wyszczególnienie	Licencje i oprogramowanie	Wartości niematerialne w budowie	Razem
Stan na 01-01-2015			
Wartość bilansowa brutto	255 303	2 630	257 933
Umorzenie	-104 228	-	-104 228
Wartość bilansowa netto	151 075	2 630	153 705
Okres kończący się 31-12-2015			
Wartość bilansowa netto na początek roku	151 075	2 630	153 705
Zwiększenia:	11 450	8 941	20 391
- zakup	2 911	8 940	11 851
- przeksięgowanie z inwestycji	8 539	-	8 539
- przeksięgowanie	-	1	1
Zmniejszenia:	-	-8 539	-8 539
- likwidacje	-	-	-
- przeksięgowanie z inwestycji	-	-8 539	-8 539
Naliczenie amortyzacji	-27 605	-	-27 605
Wartość bilansowa netto na 31-12-2015	134 920	3 032	137 952
Stan na 31-12-2015			
Wartość bilansowa brutto	266 753	3 032	269 785
Umorzenie	-131 833	-	-131 833
Wartość bilansowa netto na 31-12-2015	134 920	3 032	137 952

Kwota zobowiązań umownych do nabycia w przyszłości wartości niematerialnych wynosi :

31-12-2016	1 431
31-12-2015	2 350

29. Rzeczowe aktywa trwałe

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Środki trwałe, w tym:	30 102	32 006
- grunty	182	182
- budynki i lokale	4 710	4 901
- ulepszenia w obcych środkach trwałych	5 295	7 742
- sprzęt komputerowy i urządzenia techniczne	17 195	15 867
- środki transportu	72	17
- inne środki trwałe	2 648	3 297
Środki trwałe w budowie	439	74
Razem	30 541	32 080

Na dzień 31 grudnia 2016 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do zbycia wynosiły 86 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do zbycia wynosiły 236 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01-01-2016					
Wartość bilansowa brutto	7 822	43 377	91 141	74	142 414
Umorzenie	-2 739	-35 635	-71 960	-	-110 334
Wartość bilansowa netto	5 083	7 742	19 181	74	32 080
Okres kończący się 31-12-2016					
Wartość bilansowa netto na początek roku	5 083	7 742	19 181	74	32 080
Zwiększenia:	-	82	8 286	5 871	14 239
- zakupy	-	-	2 863	5 871	8 734
- przejęcie z inwestycji	-	82	5 423	-	5 505
Zmniejszenia:	-	-2 370	-10 095	-5 506	-17 971
- likwidacje/ sprzedaż	-	-2 370	-10 095	-	-12 465
- przejęcie z inwestycji	-	-	-	-5 506	-5 506
Naliczenie amortyzacji	-191	-2 421	-7 397	-	-10 009
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji/sprzedaży	-	2 262	9 940	-	12 202
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	4 892	5 295	19 915	439	30 541
Stan na 31-12-2016					
Wartość bilansowa brutto	7 822	41 089	89 332	439	138 682
Umorzenie	-2 930	-35 794	-69 417	-	-108 141
Wartość bilansowa netto	4 892	5 295	19 915	439	30 541
Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01-01-2015					
Wartość bilansowa brutto	11 455	44 388	93 587	280	149 710
Umorzenie	-4 055	-33 328	-65 785	-	-103 168
Wartość bilansowa netto	7 400	11 060	27 802	280	46 542
Okres kończący się 31-12-2015					
Wartość bilansowa netto na początek roku	7 400	11 060	27 802	280	46 542
Zwiększenia:	-	525	4 029	1 116	5 670
- zakupy	-	72	3 203	1 116	4 391
- przejęcie z inwestycji	-	453	826	-	1 279
Zmniejszenia:	-3 633	-1 536	-6 475	-1 322	-12 966
- likwidacje/ sprzedaż	-3 633	-1 536	-6 475	-	-11 644
- przejęcie z inwestycji	-	-	-	-1 322	-1 322
Naliczenie amortyzacji	-272	-3 761	-12 113	-	-16 146
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji/sprzedaży	1 588	1 454	5 938	-	8 980
Wartość bilansowa netto na 31-12-2015	5 083	7 742	19 181	74	32 080
Stan na 31-12-2015					
Wartość bilansowa brutto	7 822	43 377	91 141	74	142 414
Umorzenie	-2 739	-35 635	-71 960	-	-110 334
Wartość bilansowa netto	5 083	7 742	19 181	74	32 080

Kwota zobowiązań umownych do nabycia w przyszłości środków trwałych wynosi:

31-12-2016	-
31-12-2015	-

30. Inne aktywa

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Odprowadzenie nadmiaru gotówki	10 837	16 891
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	83	164
Koszty do zapłacenia z góry	17 893	25 140
Dłużnicy różni	2 355	2 032
Przychody do otrzymania	3 615	2 135
Rozrachunki publiczno prawne	1 194	479
Aktywa trwałe do zbycia	86	236
Pozostałe	54	114
Razem	36 117	47 191

31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Depozyty Banku Centralnego	5	5
Depozyty innych banków	58 514	133 438
Kredyty i pożyczki otrzymane	19 385	34 668
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	37 860	48 298
Razem	115 764	216 409

Spadek zobowiązań wobec innych banków w porównaniu do roku 2015 wynika z bieżącego zarządzania płynnością Banku.

Zobowiązania wobec innych banków wg terminów wymagalności

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do 1 miesiąca	14 303	55 084
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	42 976	85 195
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	27 690	18 602
- powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	2 765	2 663
- powyżej 1 roku do 5 lat	28 030	54 865
Razem	115 764	216 409

32. Zobowiązania wobec klientów

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Klienci korporacyjni	4 575 381	5 599 231
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	2 313 240	2 306 972
– lokaty terminowe	2 262 141	3 292 259
Klienci detaliczni	10 289 140	8 008 362
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	2 961 726	2 319 271
– lokaty terminowe	7 327 414	5 689 091
Finanse publiczne	830 967	838 005
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	321 972	260 517
– lokaty terminowe	508 995	577 488
Fundusze ekologiczne	235	1 067
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	235	1 067
Pozostali klienci	102 070	66 777
Kredyty i pożyczki otrzymane od międzynarodowych instytucji finansowych	1 225 724	1 410 914
Środki funduszy z przeznaczeniem na kredyty	73 695	45 700
Razem	17 097 212	15 970 056

W roku 2016 oraz 2015 Bank nie odnotował żadnych opóźnień w płatnościach rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszył żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań.

Zobowiązania wobec klientów wg terminów wymagalności

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do 1 miesiąca	7 655 607	7 060 641
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	3 595 988	3 464 667
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	2 862 106	3 274 138
- powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	955 980	755 400
- powyżej 1 roku do 5 lat	1 844 889	1 066 448
- powyżej 5 lat	182 642	348 762
Razem	17 097 212	15 970 056

33. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych

	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności/ wykupu	31-12-2016		31-12-2015	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Dłużne papiery wartościowe:				829 702		2 318 132	
Obligacje serii J	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata	-	-	100 000	101 071
Obligacje serii M1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata	-	-	200 000	201 590
Obligacje serii N1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	5 lat	200 000	201 152	200 000	201 137
Obligacje serii N2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4,5 roku	200 000	200 421	200 000	200 319
Obligacje serii O1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4,5 roku	200 000	200 529	200 000	200 503
Obligacje serii S	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata	100 000	101 038	100 000	100 991
Obligacje serii T	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata	80 000	80 014	80 000	79 972
Obligacje serii U	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4 lata	46 000	46 548	56 000	56 641
Euroobligacje	EUR	Oprocentowanie stałe (kupon roczny)	-	-	-	250 000	1 106 156
Obligacje krótkoterminowe	PLN	obligacje dyskontowe	-	-	-	70 000	69 752
Razem				829 702		2 318 132	

W 2016 roku Bank nie wyemitował nowych obligacji w ramach Programu Emisji Obligacji oraz wykupił obligacje serii J, M1, euroobligacje oraz obligacje krótkoterminowe.

34. Zobowiązania podporządkowane

	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności/ wykupu	31-12-2016		31-12-2015	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Seria A	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	120 000	120 895	120 000	120 898
Seria D	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	100 000	103 846	100 000	103 752
Seria G	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	100 000	107 503	100 000	106 041
Seria P	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	150 000	152 887	150 000	152 885
Seria R1	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	83 000	83 896	83 000	83 897
Seria W	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	32 500	32 346	32 500	32 488
Razem				585 500	601 373	585 500	599 961

35. Rezerwy

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe w tym:	2 875	4 663
- otwarte linie kredytowe	1 714	2 284
- gwarancje	1 161	2 379
Rezerwa na świadczenia pracownicze (odprawy emerytalne i rentowe)	2 513	3 998
Rezerwa na zobowiązania i roszczenia w tym:	1 205	9 190
- Fundusz Wsparcia Kredytobiorców	-	9 028
Razem	6 593	17 851

W 2016 roku nie zaistniała konieczność utworzenia przez Bank rezerwy na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców.

Zmiana stanu rezerw

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Rezerwa na zobowiązania warunkowe		
Stan na początek okresu	4 663	4 298
- utworzenie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	15 504	26 442
- rozwiązanie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	-17 290	-26 077
- inne	-2	-
Stan na koniec okresu	2 875	4 663
Rezerwa na świadczenia pracownicze - rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe		
Stan na początek okresu	3 998	4 001
- utworzenie rezerw	501	862
- wykorzystanie rezerw	-308	-274
- rozwiązanie rezerw	-1 678	-591
Stan na koniec okresu	2 513	3 998
Rezerwa na zobowiązania i roszczenia		
Stan na początek okresu	9 190	733
- utworzenie rezerw	1 085	10 395
- wykorzystanie rezerw	-9 028	-742
- rozwiązanie rezerw	-42	-1 196
Stan na koniec okresu	1 205	9 190
Stan rezerw na koniec okresu, razem	6 593	17 851

Wartość przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych wobec pracowników zatrudnionych przedstawiono poniżej:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015 (przekształcone)
Stopa przyrostu płac	2,5%(0% w 2017)	2.1% (0% w 2016)
Stopa procentowa dla przyszłych zobowiązań z tytułu:		
odpraw emerytalnych i rentowych	3,50%	3,00%
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Koszt świadczeń:		
Koszt bieżącego zatrudnienia	404	751
Koszt przeszłego zatrudnienia i (zysk)/strata z rozliczenia)	-	-
Koszt odsetkowy netto	97	110
Aktuarialne zyski i straty		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	-	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-	-
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w wyniku finansowym	501	861

Przeszacowanie zobowiązania netto z tytułu zdefiniowanych świadczeń:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-1 124	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	-13	-358
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-541	-233
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń tj. odpraw emerytalnych i rentowych ujęte w pozostałych całkowitych dochodach	-1 678	-591
Razem	-1 177	270

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015 (przekształcone)
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BO	3 998	4 001
Koszt bieżących świadczeń	404	751
Koszt odsetkowy	97	110
(Zyski)/straty z przeszacowania:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-1 124	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	-13	-358
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-541	-233
Koszt przeszłego zatrudnienia, w tym (zyski)/straty z tytułu cięć	-	-
Świadczenia wypłacone	-308	-273
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń tj. odpraw emerytalnych i rentowych, BZ	2 513	3 998

Obliczenia wartości obecnej i przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych dotyczą obecnej populacji pracowników Banku Ochrony Środowiska S.A. i nie uwzględniają pracowników, którzy będą przyjęci do pracy w przyszłości. Polegają na wyznaczeniu nabytego w roku następującym po dacie obliczeń prawa pracownika do określonej części odprawy zgodnie z metodą „Projected Unit Credit” obliczania aktuarialnej obecnej wartości przyszłych zobowiązań. Wartość nabytego przez pracownika prawa do określonej części odprawy, która ma być wypłacona w przyszłości obliczona została przy założeniu, że pracownik będzie utrzymywał ciągłość pracy w Banku do momentu wypłaty danego świadczenia i zdyskontowaniu na moment obliczeń.

Nabyte prawo do części świadczenia jest ilorazem obecnego stażu pracy pracownika i stażu pracy wymaganego do uzyskania odprawy emerytalnej i rentowej.

Odprawy rentowe obliczane są jako suma iloczynów prawdopodobieństw nabycia inwalidztwa w latach przyszłych dla osoby będącej w określonym wieku oraz nabytych praw do części świadczenia w każdym roku, w całym prognozowanym okresie i są zdyskontowane na moment waluacji. Nabyte prawo do części świadczenia z tytułu odprawy rentowej w każdym roku jest obliczane jako iloraz obecnego stażu pracy do stażu pracy w danym przyszłym roku.

Obecna wartość nabytych praw wyliczana jest przy założeniu wzrostu podstawy wymiaru odpraw do momentu wypłaty zgodnie ze stopą przyrostu płac.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,5%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,75% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2016 roku 2 480 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 3,25% zobowiązania te wynosiłyby 2 547 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,0%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 2,75% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2015 roku 4 100 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 3,25% zobowiązania te wynosiłyby 3 900 tys. zł.

Bank szacuje, że wpływ korzyści ekonomicznych wynikający z realizacji tych rezerw nastąpi w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
do 1 roku	662	756
powyżej 1 roku do 5 lat	688	820
powyżej 5 lat do 10 lat	586	630
powyżej 10 lat do 20 lat	505	1 116
powyżej 20 lat	72	676
Razem	2 513	3 998

Rezerwy na zobowiązania i roszczenia utworzone zostały w wysokości przewidywanych wpływów korzyści ekonomicznych w prezentowanych poniżej okresach:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016		01-01-2015 31-12-2015	
	Kwota	Przewidywany wpływ korzyści	Kwota	Przewidywany wpływ korzyści
Rezerwa na inne przyszłe roszczenia	1 205		9 190	
	354	do roku	9 096	do roku
	851	powyżej roku	94	powyżej roku
Razem	1 205		9 190	

Na 31 grudnia 2016 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 219 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 986 tys. zł.

Na 31 grudnia 2015 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy w wysokości 9 028 tys. zł na Funduszu Wsparcia Kredytobiorców (Nota 17), rezerwy na roszczenia z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 41 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 121 tys. zł

Łączna wartość postępowań będących w toku w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- Bank jest pozwanym	37 589	39 022
- Bank jest powodem	111 131	39 102

Zdaniem Zarządu Banku ryzyko związane z powyższymi postępowaniami, za wyjątkiem tych, które zostały objęte rezerwami na roszczenia, oceniane jest na poziomie możliwym, ale nie prawdopodobnym. Wszelkie ryzyka wiążące się z postępowaniami toczącymi się przed sądem lub organami administracji publicznej są odpowiednio zabezpieczone poziomem rezerw.

36. Odroczonego podatek dochodowy

Odroczony podatek dochodowy obliczany jest w stosunku do wszystkich różnic przejściowych przy zastosowaniu stawki podatku dochodowego w wysokości 19%.

W zakresie odroczonego podatku dochodowego zanotowano następujące zmiany:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Stan po korektach	44 401	28 328
Zmiana stanu :	19 469	16 073
w tym z tytułu:		
- odpisy aktualizujące należności	28 961	7 932
- wyceny aktywów	4 794	2 754
- kosztów do zapłacenia	-4 802	-6 265
- otrzymane odsetki od papierów wartościowych uprzednio zakupione przez Bank	210	-929
- strata podatkowa	-3 147	6 704*\
- pozostałych różnic	-445	2 252
- prowizji rozliczanych wg ESP	426	2 062
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	-2 601	-3 502
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	-409	-539
- przychodów do otrzymania	-3 518	5 604
Stan na koniec okresu	63 870	44 401

W tym podatek odroczonego odniesiony na kapitał z aktualizacji wyceny:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Stan na początek okresu	2 331	-6 377
Zmiana stanu z tytułu wyceny aktywów	3 525	8 820
Zmiana stanu z tytułu przeszacowania świadczeń pracowniczych	-319	-112
Stan na koniec okresu	5 537	2 331

Zobowiązania i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są przypisywane następującym pozycjom:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
- przychodów do otrzymania	40 408	36 890
- zwyżek z tytułu wyceny aktywów	34 141	43 888
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	17 719	15 117
- zapłaconych prowizji do rozliczenia wg ESP	4 841	5 644
Razem:	97 109	101 539

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego w tym:		
- odpisy aktualizujące należności	60 764	31 803
- otrzymanych prowizji do rozliczenia wg ESP	17 910	18 287
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	2 854	3 264
- kosztów do zapłacenia	28 332	33 135
- otrzymane odsetki od papierów wartościowych uprzednio zakupione przez Bank	6 184	5 974
- strata podatkowa	3 558	6 704
- zniżek z tytułu wyceny aktywów	35 955	40 907
- pozostałych różnic przejściowych	5 422	5 866
Razem:	160 979	145 940

Bank dokonał analizy wrażliwości odzyskiwalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego na 31 grudnia 2016 roku wynoszą 160 979 tys. zł. z czego najistotniejsza pozycja wynika z utworzonych odpisów aktualizujących na zagrożone ekspozycje kredytowe w wysokości 60 764 tys. zł. , z tytułu wyceny aktywów trwałych i obrotowych w wysokości 35 955 tys. zł. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu straty podatkowej oraz nieodliczonej ulgi na nowe technologie 31 grudnia 2016 roku wynosi 3 558 tys. zł.

W związku z poniesioną w 2015 roku stratą podatkową w wysokości 32 469,89 tys. zł. Bank odliczył w 2016 roku połowę straty podatkowej. Na odliczenie pozostałej kwoty straty podatkowej Bank ma jeszcze 4 lata, tj. do roku 2020. W oparciu o planowany wynik finansowy ujęty w Programie postępowania naprawczego szacuje się, że Bank dokona odliczenia pozostałej kwoty straty podatkowej w 2017 roku.

37. Pozostałe zobowiązania

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Rozliczenia międzyokresowe bierne	12 602	13 335
Rozliczenia międzybankowe	31 792	12 066
Rozliczenia publiczno- prawne	7 466	7 295
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	7 600	8 059
Prowizje do rozliczenia w czasie	2 657	3 642
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	1 363	661
Pozostałe	315	386
Razem	63 795	45 444

38. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Zobowiązania warunkowe:	2 123 026	4 262 910
Finansowe	1 889 510	2 595 144
w tym: otwarte linie kredytowe, w tym:	1 837 266	2 149 949
- odwołalne	1 566 602	1 820 260
- nieodwołalne	270 664	329 689
otwarte akredytywy importowe	19 423	159 779
promesy udzielenia kredytu, w tym:	32 821	285 416
- nieodwołalne	32 821	285 416
Gwarancyjne	220 481	1 654 731
w tym: poręczenia i gwarancje spłaty kredytu	22 953	34 617

gwarancje właściwego wykonania kontraktu	193 578	222 127
gwarancje dla spółki zależnej	3 950	1 397 987
Gwarantowanie emisji	13 035	13 035
Aktywa warunkowe:	1 509 041	983 409
Gwarancyjne	1 509 041	983 409
Aktywa i zobowiązania warunkowe razem	3 632 067	5 246 319

39. Leasing operacyjny

W ramach leasingu operacyjnego Bank zawarł umowy jako leasingobiorca, których przedmiotem są pojazdy i nieruchomości.

Opłaty z tytułu leasingu są ujmowane jako koszty w rachunku zysków i strat.

(a) Leasing operacyjny pojazdów

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
poniżej 1 roku	661	794
od 1 do 5 lat	606	346

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
minimalne opłaty leasingowe	1 269	1 245

Poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto stanowi iloczyn ceny netto pojazdu oraz faktora procentowego określonego w załączniku do umowy leasingu, wraz z należnym podatkiem VAT.

W razie przekroczenia limitu przebiegu Bank zobowiązany jest zapłacić opłatę dodatkową w wysokości stanowiącej iloczyn liczby kilometrów ponad ustalony limit i kwoty określonej, oddzielnie dla każdego z pojazdów, w załączniku do umowy leasingu.

Jeśli, począwszy od daty zawarcia umowy leasingu, nastąpi zmiana ustawowych stawek podatków i opłat, które wywierają wpływ na kalkulację miesięcznej raty wynagrodzenia netto, a w szczególności wpływają na cenę zakupu pojazdu od sprzedawcy, wówczas Finansujący przedstawi Korzystającemu do akceptacji nową kalkulację kwoty wynagrodzenia z tytułu leasingu pojazdu w odpowiednim stosunku. Nie dotyczy to samochodów odebranych przez Korzystającego.

Zgodnie z warunkami umowy każdy odrębny stosunek leasingu każdego z pojazdów, nawiązany na podstawie umowy leasingu, jest niezależny od stosunków leasingu pozostałych pojazdów nawiązanych na podstawie umowy leasingu.

(b) Leasing operacyjny nieruchomości

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
poniżej 1 roku	4 028	4 355
od 1 do 5 lat	26 646	42 836
powyżej 5 lat	3 909	1 647

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły :

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Koszty czynszów	27 039	29 873

Opłaty dotyczą długoterminowych umów najmu nieruchomości użytkowanych przez Bank w ramach normalnej działalności operacyjnej.

Dla umów zawartych w EUR poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość w złotych (liczonej według średniego kursu NBP) sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto wyrażonej w EUR za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju, wraz z należnym podatkiem VAT.

Dla umów zwartych w PLN poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju, wraz z należnym podatkiem VAT.

Stawki miesięczne rat wynagrodzenia podlegają waloryzacji o wskaźnik i w terminach określonych w umowie. Umowy zawarte w EUR waloryzowane są o indeksy stosowane na terenie Unii Europejskiej. Umowy zawarte w PLN waloryzowane są o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych za okres poprzedni ogłaszany przez Prezesa GUS.

Umowy nie przewidują prawa do nabycia nieruchomości.

Umowy zawierane są na czas określony, w części umów nie ma możliwości ich wypowiedzenia, w niektórych z nich zawarte jest zastrzeżenie wcześniejszego rozwiązania lub wygaśnięcia pod warunkiem likwidacji placówki, w takim przypadku obowiązuje termin wypowiedzenia 6 lub 12 miesięcy. W części umów wprowadzony jest zapis o możliwości jej przedłużenia na dotychczasowych warunkach na podstawie oświadczenia woli leasingodawcy złożonego na piśmie na 6 miesięcy przed upływem terminu zakończenia umowy.

W przypadku rozwiązania umowy przed okresem na jaki została zawarta, leasingobiorca jest zobowiązany do zapłaty kary umownej w wysokości równowartości rat leasingowych za czas pozostały do zakończenia umowy, tj. w wysokości 100% pozostałych do spłaty opłat.

40. Kapitał podstawowy

(a) Zarejestrowany kapitał zakładowy

Seria / emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania akcji	Liczba Akcji (w szt.)	Wartość serii / emisji wg wartości nominalnej	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	O	zwykłe	236 700	2 367	opłacone	09-01-91	01-01-92
B	O	zwykłe	1 263 300	12 633	opłacone	11-03-92	01-01-93
C	O	zwykłe	477 600	4 776	opłacone	30-12-92	01-01-93
C	O	zwykłe	22 400	224	wkład niepieniężny	30-12-92	01-01-93
D	O	zwykłe	1 300 000	13 000	opłacone	30-12-93	01-01-94
E	O	zwykłe	647 300	6 473	opłacone	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	15 500	155	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	37 200	372	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
F	O	zwykłe	1 500 000	15 000	opłacone	30-12-94	01-01-95
G	O	zwykłe	1 260 000	12 600	opłacone	30-06-95	01-01-96
H	O	zwykłe	670 000	6 700	opłacone	30-06-95	01-01-96
I	O	zwykłe	70 000	700	opłacone	30-06-95	01-01-96
J	O	zwykłe	1 055 000	10 550	opłacone	21-06-96	01-01-96
K	O	zwykłe	945 000	9 450	opłacone	21-06-96	01-01-96
L	O	zwykłe	1 200 000	12 000	opłacone	29-11-96	01-01-96
M	O	zwykłe	2 500 000	25 000	opłacone	07-05-98	01-01-97
N	O	zwykłe	1 853 000	18 530	opłacone	13-06-07	01-01-07
O	O	zwykłe	1 320 245	13 202	wkład niepieniężny	25-06-10	01-01-10
P	O	zwykłe	6 500 000	65 000	opłacone	15-06-12	01-01-11
U	O	zwykłe	40 000 000	400 000	opłacone	12-07-16	01-01-16
Liczba akcji, razem			62 873 245				
Kapitał zakładowy wg wartości nominalnej razem				628 732			
Kapitał zakładowy razem				628 732			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 10 zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich wyemitowanych przez Bank akcji wynosiła 62 873 245, wobec 22 873 245 na dzień 31 grudnia 2015 roku. Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

W dniu 12 lipca 2016 roku (raport bieżący nr 43/2016) Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego w Warszawie zarejestrował podwyższenie kapitału zakładowego BOŚ S.A. o kwotę 400 000 000 zł w drodze emisji akcji zwykłych na okaziciela serii U oraz zmianę Statutu Spółki w tym zakresie. W wyniku rejestracji podwyższenia kapitału zmianie uległ skład akcjonariatu: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)

posiada 52,41% udziału w kapitale zakładowym i głosach na Walnym Zgromadzeniu. Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych posiada 9,54% udziału w kapitale zakładowym i głosach na Walnym Zgromadzeniu. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych posiada 6,80% udziału w kapitale zakładowym i głosach na Walnym Zgromadzeniu.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku struktura akcjonariuszy posiadających bezpośrednio i pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2016	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	32 951 960	52,41
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	6 000 000	9,54
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	4 273 574	6,80

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 38,12% udziałów w kapitale zakładowym Banku.

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego nie są znane zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku niżej wymienieni Akcjonariusze posiadali powyżej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2015	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	12 951 960	56,62
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny oraz Nationale-Nederlanden Dobrowolny Fundusz Emerytalny	1 202 127	5,26

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 38,12% udziałów w kapitale zakładowym Banku.

(b) Akcje własne

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał 37 775 akcji własnych, które reprezentują 0,06 % kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w tym:

- 33 095 akcji, które Bank nabył w 2012 roku w ramach działań stabilizacyjnych związanych z emisją akcji serii P. Wyżej wymienione akcje reprezentują 0,05% kapitału zakładowego Banku i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, przy czym Bank zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z tych akcji,
- 4 680 akcji, które reprezentują 0,01% kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, które Bank nabył w okresie od 22 czerwca do 6 lipca 2015 roku podczas sesji giełdowych na rynku podstawowym GPW w Warszawie S.A. Akcje zostały nabyte na podstawie Uchwały 34/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOS S.A. z dnia 10 czerwca 2015 roku w sprawie Programu odkupu akcji BOS S.A. w celu zaoferowania osobom zajmującym stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku. W związku z

zaistnieniem okoliczności przewidzianych w Uchwale Nr 258/2011 KNF oraz Polityce zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A., Rada Nadzorcza Banku zdecydowała o nieprzyznaniu członkom Zarządu Banku wynagrodzenia zmiennego za 2014 rok, zaś wynagrodzenia zmienne pozostałych osób zajmujących stanowiska kierownicze nie osiągnęły progu, powyżej którego część wynagrodzenia zmiennego wymaga wypłaty w akcjach. W związku z powyższym nabyte w tym celu akcje nie zostały przekazane.

Bank, zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych, nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z akcji własnych.

(c) Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku kapitał zapasowy wynosił 532 181 tys. zł.

41. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy wynikające z ich wyceny, oraz przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży	-33 126	-19 767
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-	5 190
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	3 986	2 308
Odroczony podatek dochodowy	5 537	2 331
Razem	-23 603	-9 938

Zmiana stanu kapitału z aktualizacji wyceny

Stan na 01-01-2016	-9 938
Zwiększenie z tytułu:	251 288
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	249 610
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-
- przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	1 678
Zmniejszenie z tytułu:	-268 158
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	-262 968
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-5 190
Odroczony podatek dochodowy	3 205
Stan na 31-12-2016	-23 603

Stan na 01-01-2015	27 184
Zwiększenie z tytułu:	515 255
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	411 937
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	102 727
- przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	591
Zmniejszenie z tytułu:	-561 085

- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	-448 418
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-112 667
Odroczony podatek dochodowy	8 708
Stan na 31-12-2015	-9 938

42. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się: pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe, fundusz ogólnego ryzyka, niepodzielony wynik finansowy.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Pozostały kapitał zapasowy:	631 031	676 156
utworzony ustawowo	44 000	44 000
utworzony zgodnie ze statutem ponad wymaganą ustawowo (minimalną) wartość	582 706	627 831
inny	4 325	4 325
Fundusz ogólnego ryzyka	48 302	48 302
Niepodzielony wynik finansowy, w tym:	-73 881	-45 125
strata z lat ubiegłych	-5 908	-5 808
wynik netto bieżącego okresu	-67 973	-39 317
Razem	605 452	679 333

Kapitał zapasowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto w wysokości co najmniej 8% zysku netto, dopóki kapitał ten nie osiągnie przynajmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być przeznaczony jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kapitał rezerwowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto niezależnie od kapitału zapasowego z przeznaczeniem na pokrycie szczególnych strat i wydatków.

O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Fundusz ogólnego ryzyka przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyka w działalności Banku tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach prawa bankowego.

Zwołane na 23 czerwca 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. postanowiło stratę netto za 2015 rok w wysokości 39 317 155,25 zł oraz stratę z lat ubiegłych w wysokości 5 808 073,41 zł pokryć z kapitału zapasowego.

W związku z wystąpieniem straty bilansowej w 2016 roku, Zarząd Banku nie planuje występować do Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. z wnioskiem o wypłatę dywidendy. Jednocześnie Zarząd BOŚ S.A. planuje wystąpienie do Walnego Zgromadzenia z wnioskiem o przeznaczenie kwoty 2 831 tys. zł z kapitału zapasowego na pokrycie strat z lat ubiegłych.

43. Płatności na bazie akcji

(a) Program opcji menedżerskich

W 2011 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie wyraziło zgodę na przeprowadzenie przez Bank trzyletniego programu tzw. opcji menedżerskich („Program”), obejmującego lata: 2012, 2013 i 2014. W 2015 roku nastąpiło rozliczenie ostatniej transzy Programu – za 2014 roku. W roku sprawozdawczym Program nie był kontynuowany.

W ramach Programu kluczowa kadra menedżerska Grupy BOŚ S.A. mogła nabyć prawa do bezpłatnego otrzymania warrantów uprawniających do nabycia akcji Banku Ochrony Środowiska S.A. po cenie nominalnej wynoszącej 35 zł. Program był skierowany do maksymalnie 200 osób.

Program składał się z trzech serii warrantów (odpowiednio na lata 2012 – warranty serii A, 2013 – warranty serii B i 2014 – warranty serii C), przy czym maksymalna liczba warrantów oferowanych za dany rok nie mogła przekroczyć 200 tysięcy. Warranty były proponowane do nabycia osobom uprawnionym odrębnie w ramach każdej serii warrantów. Jeden warrant uprawniał do nabycia jednej akcji Banku Ochrony Środowiska S.A.

Warunkiem przyznania praw do warrantów było osiągnięcie określonych warunków rynkowych związanych z kursem akcji Banku, warunków świadczenia usług oraz spełnienia nierynkowych warunków związanych z dokonaniem (zysk na akcję oraz cele indywidualne).

W związku z niespełnieniem w 2012 roku warunku kursu akcji i warunku zysku netto na akcję. Program za 2012 roku nie został zrealizowany.

W 2013 roku dokonano modyfikacji Programu, której celem było utrzymanie wysokiej motywacji do realizacji zadań indywidualnych, a przez to do długoterminowego budowania wartości Banku oraz złagodzenie negatywnego wpływu na powodzenie Programu elementów niezależnych od menedżerów. Program za 2013 roku zakończył się sukcesem. W 2014 roku po sprawdzeniu spełnienia warunków określonych w regulaminie, warunkowo ustalono prawa 105 osób uprawnionych w ramach Grupy BOŚ do 200 000 warrantów serii B, w tym 90 osób w Banku do 164 400 warrantów, z czego 15 720 warrantów - z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.). W Dniu Oferty, tj. 28 listopada 2014 roku, Bank zaproponował objęcie ustalonej liczby warrantów osobom uprawnionym. Termin wykonania praw do objęcia akcji serii S przez posiadaczy warrantów serii B upływa z dniem 31 grudnia 2017 roku.

Akcje serii S są to akcje zwykłe na okaziciela Banku emitowane w ramach warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego z przeznaczeniem do objęcia przez Posiadaczy Warrantów.

Program był kontynuowany w 2014 roku, w trakcie którego ustalono potencjalne prawa 168 osób w ramach Grupy BOŚ S.A. do 192 320 warrantów serii C, w tym 151 osób w Banku do 166 620 warrantów, z czego 11 320 warrantów – z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.), w dwóch datach przyznania: 31 marca 2014 roku (wartość godziwa 14,08 zł) i 28 sierpnia 2014 roku (wartość godziwa 4,28 zł).

W 2015 roku dokonano weryfikacji spełnienia warunków (rynkowych i nierynkowych) określonych w Regulaminie, w szczególności warunku zysku na akcję Banku oraz realizacji zadań indywidualnych. Z uwagi na niespełnienie warunku kursu akcji, Program za 2014 r. nie został zrealizowany a tym samym warranty serii C nie zostały przyznane.

Program nie podlegał zmianom w okresie 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Poniżej przedstawiono zmiany w liczbie warrantów w trakcie roku sprawozdawczego:

31-12-2016	Warranty serii B	Warranty serii C
Niezrealizowane na 1 stycznia 2016 r.	164 400	-
Przyznane w ciągu roku	-	-
Umorzone w ciągu roku	-	-
Zrealizowane w ciągu roku	-	-
Wygaste w ciągu roku	-	-
Niezrealizowane na dzień 31 grudnia 2016 r.	164 400	-
Możliwe do realizacji na 31 grudnia 2016 r.	164 400	-

31-12-2015	Warranty serii B	Warranty serii C
Niezrealizowane na 1 stycznia 2015 r.	164 400	166 620
Przyznane w ciągu roku	-	-
Umorzone w ciągu roku	-	-
Zrealizowane w ciągu roku	-	-
Wygaste w ciągu roku	-	166 620

Niezrealizowane na dzień 31 grudnia 2015 r.	164 400	-
Możliwe do realizacji na 31 grudnia 2015 r.	164 400	-

(b) Polityka zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A. („polityka zmiennych wynagrodzeń”)

W celu wypełnienia wymogów uchwały Komisji Nadzoru Finansowego Nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego, oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku a także w zgodzie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności, oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE, oraz 2006/49/WE, Bank wdrożył Politykę zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą BOŚ S.A.

Komitet ds. Wynagrodzeń powołany przez Radę Nadzorczą Banku opiniuje Politykę zmiennych składników wynagrodzeń, opiniuje i projektuje zasady wynagradzania członków Zarządu, opiniuje i monitoruje wynagrodzenia zmienne osób zajmujących zidentyfikowane stanowiska kierownicze.

Polityka zmiennych wynagrodzeń, zakłada m.in.:

- wypłatę co najmniej 50% ustalonego wynagrodzenia zmiennego w akcjach Banku Ochrony Środowiska, których wartość ustala się jako średnią cenę ważoną akcji Banku w obrotach sesyjnych na GPW w okresie od 1 grudnia roku poprzedzającego rok przyznania premii do 31 stycznia roku, w którym następuje przyznanie premii. Przez akcje rozumie się:
 - (i) akcje Banku Ochrony Środowiska S.A. notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
 - (ii) akcje wirtualne tzw. akcje fantomowe, o wartości odpowiadającej cenie akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- odroczenie wypłaty 40% wynagrodzenia zmiennego w trzech równych rocznych ratach, przy czym co najmniej 50% każdej transzy jest wypłacane w akcjach Banku, a pozostała część w gotówce. Część odroczonej może zostać zmniejszona lub nie wypłacona w ogóle m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierdzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe,
- ocenę wyników obejmującą okres 3 lat, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Przez wyniki rozumie się założone w strategii lub planie finansowym Banku na dany rok zadania efektywnościowe, finansowe, sprzedażowe i cele indywidualne.

Maksymalny poziom wynagrodzenia zmiennego każdej z osób zajmujących zidentyfikowane stanowisko kierownicze nie przekracza 100% wynagrodzenia stałego. Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. może wyrazić zgodę na zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego w stosunku do wynagrodzenia stałego do 200%, zgodnie z procedurą przewidzianą w polskiej implementacji CRD IV w zakresie zapisów art. 94. ust.1 pkt g lit (ii) tej Dyrektywy.

W 2016 roku ustalono, że w związku z niezrealizowaniem wyniku finansowego na 2015 roku oraz z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe, zidentyfikowanym osobom mającym istotny wpływ na profil ryzyka Banku (w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A.) nie przyznano wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2015 roku.

W 2016 roku jednej osobie zidentyfikowanej jako osoba mający istotny wpływ na profil ryzyka Banku, została przyznana nagroda pieniężna w wysokości 10 tys. zł. Zgodnie z postanowieniami Rozdziału VII ust. 3 Polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynagrodzenie zmienne nie podlegało mechanizmowi odraczania i wypłaty części wynagrodzenia w akcjach.

Nadto, w okresie sprawozdawczym - z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe oraz z uwagi na fakt, że wyniki Banku osiągnięte w 2015 roku znacząco odbiegały od zatwierzonego Planu finansowego na 2015 roku, w trosce o interesy Banku, jego Klientów i Akcjonariuszy, nie przyznano trzeciej transzy (z trzech) odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2012 roku, oraz nie przyznano drugiej transzy (z trzech) odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2013 roku, w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A. (w tym 7 osobom nie wchodzącym w roku sprawozdawczym w skład Zarządu BOŚ S.A.).

Dodatkowo w okresie sprawozdawczym, Bank podjął decyzję dotyczącą zaprzestania rozliczania premii w 2016 r. osobom mającym wpływ na profil ryzyka w Banku (w tym Członkom Zarządu), z uwagi na szczególną sytuację finansową Banku i objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego.

44. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla potrzeb sprawozdania z przepływów pieniężnych saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera następujące salda o wysokiej płynności i terminie zapadalności krótszym niż trzy miesiące.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Kasa, środki w Banku Centralnym (Nota 21)	513 730	614 889
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (nota 22)	22 512	25 004
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe (Nota 25)	2 079 509	1 799 401
Razem	2 615 751	2 439 294

Saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera rezerwę obowiązkową utrzymywaną na rachunku w NBP i są to środki o ograniczonej możliwości dysponowania. Rezerwa deklарowana do utrzymania w miesiącu grudniu 2016 roku wynosiła 564 282 tys. zł (grudzień 2015 roku – 514 209 tys. zł). Bank musi utrzymywać średnie saldo środków pieniężnych w miesiącu powyżej zadeklarowanej rezerwy obowiązkowej.

Zgodnie z paragrafem 12 Uchwały NBP nr 40/2015 Bank może wykorzystywać środki utrzymywane na rachunku rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych.

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej sprawozdania z przepływów pieniężnych

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu należności od innych banków	-2 301	125 754
Zmiana stanu lokat w innych bankach, ujęta w ekwiwalentach środków pieniężnych	-2 492	13 808
Zmiana stanu należności od innych banków razem	-4 793	139 562

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających	46 560	-32 110
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy na kapitał z aktualizacji wyceny	-5 190	-9 940
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających razem	41 370	-42 050

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych	-428 670	715 661
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych przyjęta do środków pieniężnych	280 108	-250 372
Wykup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-250 759	-217 529
Zakup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	515 187	157 763
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-43 632	-44 994
Przesunięcie odsetek od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności do odsetek z działalności inwestycyjnej	37 246	42 482
Wycena papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży na kapitał z aktualizacji wyceny	-13 358	-36 481
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych razem	96 122	366 530

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych	385	-150
Odpis z tytułu utraty wartości spółki zależnej BOŚ Eko Profit (nota 27)	11 308	-
Sprzedaż akcji	-385	-
Zakup akcji	-	7
Opcje na akcje	-	143
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych razem	11 308	-

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	-5 240	-9 967
Odroczony podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	16 263	7 365
Odroczony podatek dochodowy z tytułu wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży i przeszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	3 205	8 708
Niepieniężne zmiany z tytułu wartości niematerialnych oraz rzeczowych środków trwałych	265	661
Pozostałe należności z tyt. sprzedaży jednostki zależnej	-45	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego razem	14 448	6 767
Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu rezerw	-11 258	8 819
Wycena aktuarusza wpływ na kapitał z aktualizacji wyceny	1 678	591
Zmiana stanu rezerw razem	-9 580	9 410
Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	18 351	-8 308
Bieżące obciążenia z tytułu podatku dochodowego	-	-67
Zapłacony podatek dochodowy	602	7 763
Realizacja wypłat wynagrodzenia zmiennego w akcjach	-	-878
Opcje menadżerskie	-	-143
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego razem	18 953	-1 633

45. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych

INSTRUMENT	31-12-2016		31-12-2015		31-12-2016		31-12-2015	
	FX Swap		FX Forward		FX Spot *\\			
Opis instrumentu	Transakcja, która zobowiązuje strony kontraktu do dokonania początkowej wymiany walut w wyznaczonym dniu i po określonym kursie oraz zwrotnej (końcowej) wymiany tych walut, w określonym w przyszłości dniu (innym niż rozliczenie tzw. pierwszej "nogi") i po kursie uzgodnionym w momencie zawarcia transakcji (przeważnie różnym od kursu wymiany początkowej). Waluta, którą jeden z kontrahentów jest zobowiązany zapłacić drugiemu w wyniku wymiany końcowej jest tą samą walutą, którą kontrahent otrzymał w wymianie początkowej.		Terminowa transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę w określonym terminie, wg ustalonego kursu terminowego. Jest to tzw. kontrakt z dostawą waluty (forward outright). Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.		Transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę, po kursie terminowym uzgodnionym w momencie zawierania transakcji. Rozliczenie tej transakcji następuje w terminie zazwyczaj do dwóch dni roboczych od daty zawarcia.			
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu/płynności		do obrotu		do obrotu			
Ilość transakcji	98	69	210	122	192	42		
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	2 242 211	1 514 343	400 696	451 971	206 825	51 473		
Wartość godziwa (w tys. zł)	-26 494	23 411	6 616	2 713	-33	-17		
- dodatnia	3 841	31 269	7 541	5 760	558	64		
- ujemna	-30 335	-7 858	-925	-3 047	-591	-81		
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne			
Zapadalność	2017-01-03 2017-12-12	2016-01-04 2016-12-19	2017-01-02 2018-04-13	2016-01-04 2017-02-15	2017-01-03 2017-01-04	2016-01-04 2016-01-05		
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Brak		Na wniosek klienta		Brak			
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak			
Inne warunki	Brak		Brak		Brak			
Rodzaj ryzyka związanego z danym instrumentem pochodnym	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta			

*\\ instrument wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	2 849 732	2 017 787
Razem transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:		
- aktywa	11 940	37 093
- zobowiązania	-31 851	-10 986

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej

INSTRUMENT	31-12-2016 Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS)		31-12-2015 Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający PLN)		31-12-2016 Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający EUR)		31-12-2015 Transakcje Forward na obligacje	
	Opis instrumentu	Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów). Ta kategoria obejmuje także transakcje IRS, których kwota nominalna zmienia się w czasie – swapy amortyzowane.		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Terminowa transakcja kupna/sprzedaży określonej kwoty papieru wartościowego w określonym terminie, wg ustalonej ceny terminowej. Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej)		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych)		do obrotu	
Ilość transakcji	239	262	8	8	-	4	-	1
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	6 183 354	7 301 889	536 000	536 000	-	426 150	-	10 000
Wartość godziwa (w tys. zł)	17 835	21 852	-22 566	-37 621	-	11 557	-	23
- dodatnia	105 237	162 209	4 840	-	-	11 557	-	23
- ujemna	-87 402	-140 357	-27 406	-37 621	-	-	-	-
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne		Zmienne	
Zapadalność	2017-01-10 2026-12-28	2016-01-08 2025-09-29	2019-07-11 2025-07-25	2019-07-11 2025-07-25	- -	2016-05-11 2016-06-20	-	2021-04-25
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Generalnie brak, ale istnieje taka możliwość w przypadku transakcji z klientami niebankowymi w przypadkach określonych w umowach		Brak		Brak		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta	

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	6 719 354	8 274 039
Razem transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:		
- aktywa	110 077	173 789
- zobowiązania	-114 808	-177 978

Razem pochodne instrumenty finansowe

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	9 569 086	10 291 826
Razem pochodne instrumenty finansowe:		
- aktywa	122 017	210 882
- zobowiązania	-146 659	-188 964

Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Bank w aktywach finansowych i zobowiązaniach finansowych ujętych w sprawozdaniu finansowym nie stosuje kompensaty wartości posiadanych instrumentów finansowych. Niniejsza prezentacja stanowi informację o potencjalnym ujęciu instrumentów finansowych, dla których istnieje możliwość przeprowadzenia kompensat zgodnie z właściwymi umowami.

Aktywa finansowe i zobowiązania finansowe z uwzględnieniem zmian do MSSF 7 według stanu na 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku:

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe	Zobow. finansowe
			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto				
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l) = (f) - (h) - (j)	(m) = (g) - (i) - (k)

Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)	122 017	-146 659	-	-	122 017	-146 659	12 151	-87 939	10 900	-84 925	98 966	26 205
---	---------	----------	---	---	---------	----------	--------	---------	--------	---------	--------	--------

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe	Zobow. finansowe
			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto				
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l) = (f) - (h) - (j)	(m) = (g) - (i) - (k)

Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)	210 882	-188 964	-	-	210 882	-188 964	23 408	-74 254	23 386	-78 176	164 088	-36 534
---	---------	----------	---	---	---------	----------	--------	---------	--------	---------	---------	---------

Zgodnie ze zmianami do MSSF 7 Bank w powyższej tabeli wskazuje wartości instrumentów pochodnych które :

- 1) kwoty brutto aktywów finansowych i zobowiązań finansowych ujętych w sprawozdaniu finansowym (kolumny b i c),
- 2) kwoty, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w paragrafie 42 MSR 32 przy określaniu kwot netto wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny d i e),
- 3) kwoty netto wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny f i g),
- 4) kwoty objęte egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania, które nie są w inny sposób uwzględnione w paragrafie 13C pkt b), w tym: (i) kwoty związane z ujętymi instrumentami finansowymi, które nie spełniają niektórych lub wszystkich kryteriów kompensowania określonych w paragrafie 42 MSR 32 (kolumny h i j); oraz (ii) kwoty związane z zabezpieczeniami finansowymi (w tym zabezpieczeniami gotówkowymi) (kolumny j i k),
- 5) kwotę netto po odliczeniu kwot określonych w pkt 4) powyżej od kwot określonych w pkt 3) powyżej (kolumny l i m).

46. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej przedstawiono wartość bilansową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych innych niż wycenianych do wartości godziwej w sprawozdaniu finansowym:

Wyszczególnienie	Wartość bilansowa na 31-12-2016	Wartość godziwa na 31-12-2016	Wartość bilansowa na 31-12-2015	Wartość godziwa na 31-12-2015
AKTYWA FINANSOWE				
Należności od innych banków	141 522	139 482	139 221	137 265
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	14 038 283	13 857 016	14 387 832	14 197 139
- Kredyty w złotych polskich	10 550 974	10 444 283	10 695 418	10 565 232
- Kredyty w walutach obcych	3 487 309	3 412 733	3 692 414	3 631 907
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	1 208 008	928 048	977 675
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 186 090	1 208 008	928 048	977 675
- Skarb Państwa	1 186 090	1 208 008	928 048	977 675
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	115 764	115 854	216 409	216 791
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	17 097 212	17 110 762	15 970 056	15 978 803
- Klientów korporacyjnych	4 575 381	4 575 250	5 599 231	5 598 693
- Klientów detalicznych	10 289 140	10 299 445	8 008 362	8 006 885
- Finansów publicznych	830 967	831 030	838 005	837 834
- Funduszy ekologicznych i pozostałych funduszy	73 930	73 930	46 767	46 767
- Międzynarodowych instytucji finansowych	1 225 724	1 229 037	1 410 914	1 421 847
- Pozostałych klientów	102 070	102 070	66 777	66 777
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 702	841 465	2 318 132	2 294 098
Zobowiązania podporządkowane	601 373	568 385	599 961	553 862

(a) Lokaty w innych bankach

Należności od innych banków obejmują lokaty międzybankowe, rachunki nostro oraz kredyty i pożyczki. Wartość godziwa lokat międzybankowych z uwagi na krótki termin realizacji (do 6 m-cy lokaty międzybankowe na stopę stałą) jest równa wartości bilansowej. Obligacje wyemitowane przez banki wyceniono według wartości godziwej z uwzględnieniem spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o porównywalne emisje przeprowadzone przez podobne banki.

(b) Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom przedstawiono po pomniejszeniu o odpisy z tytułu utraty wartości. W bilansie wycenia się je według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem

efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa kredytów jest przyjmowana ich wartość wynikająca z bieżąco oszacowanych przyszłych przepływów kapitałowo-odsetkowych (oddzielnie dla walut i oddzielnie dla PLN) wyliczonych w oparciu o efektywną stopę procentową dla każdego kredytu (z wyjątkiem kredytów o nieustalonym harmonogramie lub kredytów zagrożonych dla których jako wartość godziwa przyjmowana jest wartość bilansowa) dyskontowanych średnią efektywną stopą procentową kredytów udzielonych w ostatnich dwunastu miesiącach. Dla kredytów hipotecznych uwzględniono przedpłaty. W przypadku kredytów w walutach obcych, których Bank zaprzestał udzielania została zastosowana średnia efektywna stopa procentowa odpowiadających im kredytów udzielanych w PLN, skorygowana o różnicę pomiędzy poziomami stóp w poszczególnych walutach i PLN.

(c) Zobowiązania wobec podmiotów niebankowych

Zobowiązania w bilansie wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa zobowiązań jest przyjmowana ich wartość wynikająca ze zdyskontowania kapitału oraz odsetek dla wszystkich depozytów średnią ważoną stopą procentową, która obowiązywała dla depozytów przyjętych w grudniu 2016 r. Z uwagi na brak harmonogramów dla rachunków bieżących zostały one ujęte wg wartości bilansowej.

Zobowiązania (kapitał i odsetki) wobec międzynarodowych instytucji finansowych zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2015 roku (dla EUR) bądź ostatniej transakcji zawartej w danej walucie (dla PLN).

(d) Zobowiązania podporządkowane

Zobowiązania podporządkowane wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzoną przez Bank w 2015 r.

(e) Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego dla obligacji w PLN wyznaczonego w oparciu o emisje przeprowadzone przez Bank w 2015 r. dla emisji w PLN.

(f) Zobowiązania wobec innych banków

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej. Zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej ze względu na brak dostępnych danych rynkowych do kalkulacji wartości godziwej podstawowej transakcji repo Banku z kontrahentem.

Depozyty międzybankowe, z uwagi na krótki termin zostały ujęte w wartości bilansowej, a zaciągnięte pożyczki (kapitał i odsetki) zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2015 roku.

47. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej

Wartość godziwa zgodnie z MSSF 13 definiowana jest jako cena, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. ceną wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny. Bank szacując wartość godziwą uwzględnia korektę z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta.

Na 31 grudnia 2016 roku oraz na 31 grudnia 2015 roku Bank dokonywał klasyfikacji aktywów oraz zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej na trzy kategorie (poziomy) według ich metody wyceny:

- Poziom 1: metoda wyceny – mark-to-market bezpośrednio z dostępnych kwotowań instrumentów na rynku. Dotyczy to kwotowanych kapitałowych i dłużnych papierów wartościowych i bonów NBP (kwotowania oparte o stopę referencyjną),

- Poziom 2: metoda wyceny – mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów lub ceny uzyskane w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej na normalnych zasadach rynkowych. Wartość godziwą ustala się również poprzez odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, poprzez analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku, a w przypadku instrumentów finansowych dla których brak jest możliwości wyceny – po koszcie nabycia. Dotyczy to nienotowanych bankowych papierów, kapitałowych papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych (w tym transakcji terminowych na papiery wartościowe) za wyjątkiem przypadków które spełniają kryteria przynależności do Poziomu 3.
- Poziom 3: metoda wyceny mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów oraz parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Dotyczy to komunalnych papierów wartościowych (wycena dokonywana na podstawie zdyskontowanych przepływów, przy czym spready kredytowe używane do wyceny wyznaczane są w oparciu o wewnętrzne ratingi), papierów innych banków (cena ustalana jest w oparciu o marże papierów, kwotowanych na rynku na moment ustalenia ceny, emitowanych przez odpowiednio wyselekcjonowanych emitentów), nienotowanych papierów kapitałowych oraz papierów kapitałowych charakteryzujących się niską płynnością (wyceniane są metodą zdyskontowanych przepływów).

31-12-2016	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	48 976	-	-	48 976
Dłużne papiery wartościowe	48 976	-	-	48 976
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	122 017	-	122 017
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3 661 017	-	561 685	4 222 702
Dłużne papiery wartościowe	3 638 187	-	526 507	4 164 694
Kapitałowe papiery wartościowe	22 830	-	35 178	58 008
Należności od innych banków	-	-	139 482	139 482
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	-	13 857 016	13 857 016
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 208 008	-	-	1 208 008
Razem	4 918 001	122 017	14 558 183	19 598 201

31-12-2016	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	-	146 659	-	146 659
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	146 659	-	146 659
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	115 854	115 854
Zobowiązania wobec klientów	-	-	17 110 762	17 110 762
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	841 465	841 465
Zobowiązania podporządkowane	-	-	568 385	568 385
Razem	-	146 659	18 636 466	18 783 125

Wyszczególnienie	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2016	642 805
Zakup	-
Sprzedaż i wykup	-78 986
Suma zysków lub strat	-
- w wynik finansowy	1 540
- w pozostałych całkowitych dochodach	-3 674
Przeniesienia z poziomu 3	-

Stan na koniec okresu 31-12-2016	561 685
---	----------------

31-12-2015	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	99 206	-	-	99 206
Dłużne papiery wartościowe	99 206	-	-	99 206
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	210 882	-	210 882
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3 409 269	-	642 805	4 052 074
Dłużne papiery wartościowe	3 386 439	-	607 636	3 994 075
Kapitałowe papiery wartościowe	22 830	-	35 169	57 999
Należności od innych banków	-	-	137 265	137 265
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	-	14 197 139	14 197 139
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	977 675	-	-	977 675
Razem	4 486 150	210 882	14 977 209	19 674 241

31-12-2015	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	-	188 964	-	188 964
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	188 964	-	188 964
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	216 786	216 786
Zobowiązania wobec klientów	-	-	15 978 803	15 978 803
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 080 216	-	1 213 882	2 294 098
Zobowiązania podporządkowane	-	-	553 862	553 862
Razem	1 080 216	188 964	17 963 333	19 232 513

Wyszczególnienie	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2015	609 055
Zakup	87 952
Sprzedaż i wykup	-47 972
Suma zysków lub strat	-
- w wynik finansowy	476
- w pozostałych całkowitych dochodach	-6 706
Przeniesienia z poziomu 3	-
Stan na koniec okresu 31-12-2015	642 805

Przeniesienie instrumentów pomiędzy Poziomem 1 a Poziomem 2 występuje na podstawie dostępności kwotowań z aktywnego rynku według stanu na zakończenie danego okresu sprawozdawczego.

Przeniesienie z Poziomu 2 do Poziomu 3 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika obserwowalnego na nieobserwowalny lub zastosowanie do wyceny nowego nieobserwowalnego czynnika ryzyka, która jednocześnie skutkuje istotnym wpływem na wycenę instrumentu.

Przeniesienie z Poziomu 3 do Poziomu 2 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika nieobserwowalnego na obserwowalny lub gdy wpływ czynnika nieobserwowalnego na wycenę instrumentu przestaje być istotny.

Przeniesienie między metodami wyceny następują w dacie i według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku nie nastąpiły przeniesienia instrumentów pomiędzy poziomami. W przypadku instrumentów zaklasyfikowanych do Poziomu 3 ich wycena nie ma wpływu na rachunek zysków i strat. Wycena do wartości godziwej instrumentów zakwalifikowanych do

Poziomu 3 została uwzględniona w pozostałych całkowitych dochodach. W wyniku finansowym zostały uwzględnione odsetki naliczone, odsetki zapłacone, dyskonto lub premia, różnice kursowe oraz rozwiązane rezerwy (dotyczy to kapitałowych papierów wartościowych).

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wrażliwość wyceny, instrumentów komunalnych zaklasyfikowanych do Poziomu 3, na zmianę spreadu kredytowego o +/- 1 p. b. (nieobserwowalny parametr modelu) wynosiła 161 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 224 tys. zł).

48. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Zgodnie z wymogami MSSF 8, segmenty operacyjne zostały określone na podstawie sprawozdań wewnętrznych dotyczących komponentów jednostki gospodarczej podlegających okresowym przeglądom dokonywanym przez członka kierownictwa odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji operacyjnych. MSSF 8 definiuje segment operacyjny jako część działalności jednostki spełniający trzy kryteria:

- segment prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której może osiągać przychody i ponosić koszty,
- wyniki działalności operacyjnej segmentu są przeglądane regularnie przez osobę podejmującą w jednostce główne decyzje operacyjne,
- odrębne informacje finansowe dla segmentu są dostępne.

Poniżej przedstawiono zasady sprawozdawczości według segmentów operacyjnych za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku w podziale na następujące obszary działalności:

- 1) pion korporacji i finansów publicznych,
- 2) pion detaliczny,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

W ramach pionu korporacji i finansów publicznych prowadzona jest działalność obejmująca transakcje zawierane poprzez Centra Korporacyjne oraz Centralę Banku z klientami korporacyjnymi i klientami należącymi do sektora finansów publicznych. Natomiast aktywność Banku w pionie detalicznym dotyczy transakcji z klientami z grupy osób prywatnych, mikroprzedsiębiorstw oraz wspólnot mieszkaniowych.

W skład obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej wchodzi działalność na rynku międzybankowym i dłużnych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, a także w obszarze inwestycji kapitałowych. Działalność skarbową i inwestycyjną obejmuje zarządzanie płynnością, ryzykiem walutowym i stóp procentowych Banku oraz rozliczenia z tytułu cen transferowych funduszy z innymi pionami (segmentami) biznesowymi.

W obszarze pozostałe (nieulokowane w segmentach) znajdują się pozycje rachunku zysków i strat, które nie zostały przypisane do żadnego z wymienionych w ppkt 1-3 obszarów działalności, w szczególności przychody i koszty związane z klientami niesklasyfikowanymi.

Produkty pionów i obszarów działalności wymienionych w ppkt 1-4 powyżej zostały opisane w „Sprawozdaniu Zarządu z działalności Banku Ochrony Środowiska S.A. w 2016 roku” w pkt. II ppkt. 7.

Produktami obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej są instrumenty finansowe, bieżące i terminowe lokaty i depozyty międzybankowe oraz klientów ALM, kredyty od innych banków, oraz kredyty udzielone bankom, dłużne i kapitałowe papiery wartościowe, oraz instrumenty pochodne.

Aktywa i pasywa obszarów określonych w ppkt 1-2 powyżej zostały wyodrębnione w oparciu o bazę kredytową i depozytową Banku.

Wynik odsetkowy uwzględnia rozliczenia transferowe pomiędzy pionem korporacji i finansów publicznych oraz detalicznym a obszarem działalności skarbowej i inwestycyjnej. Wycena transferowa funduszy jest oparta na stawkach referencyjnych, dodatkowych stawkach finansowania oraz zmiennych stawkach transferowych, z uwzględnieniem m.in. waluty, stabilności środków i terminu,

które są odnoszone do krzywej rentowności. Wycenie stawkami transferowymi podlegają wszystkie istotne pozycje aktywów i pasywów odsetkowych, jak również pozycje pozabilansowe, generujące zapotrzebowanie na płynność. Wycena przeprowadzana jest w cyklu miesięcznym i bazuje na średniej (ze stanów dziennych) poszczególnych transakcji odsetkowych przypisanych do danego pionu odrębnie dla każdej waluty.

Od początku 2016 r. obowiązują w Banku znowelizowane zasady ustalania stawek i rozliczania wewnętrznych cen transferowych. Wprowadzone zmiany dotyczyły głównie: poszerzenia katalogu pozycji objętych cenami transferowymi, alokacji kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności oraz zróżnicowania stawek transferowych w zależności od terminu transakcji.

Od grudnia 2016 r. segmentowy rachunek wyników Banku jest sporządzany do poziomu zysku / straty brutto, tj. nie dokonuje się podziału podatku dochodowego na segmenty.

Wyniki działalności segmentów operacyjnych za 2015 rok zostały doprowadzone do porównywalności.

Wynik na działalności operacyjnej pionu korporacji i finansów publicznych oraz pionu detalicznego jest wynikiem z działalności bankowej tych pionów, pomniejszonym o wartość kosztów administracyjnych przypisanych bezpośrednio do transakcji lub jednostek danego pionu, jak również kosztów alokowanych, oraz odpisów z tytułu utraty wartości. Wynik finansowy uwzględnia także rozliczenia wzajemne z tytułu obsługi klientów pionu korporacji i finansów publicznych przez oddziały Banku (przypisane do pionu detalicznego).

Na wynik z działalności finansowej ww. pionów składają się m.in.:

- 1) Wynik z tytułu odsetek, tj. suma różnicy pomiędzy przychodami odsetkowymi od kredytów i obligacji komunalnych klientów, a kosztami za otrzymane fundusze od ALM (działalność skarbową i inwestycyjną) oraz przychodów z transferu funduszy do ALM pomniejszonych o koszty odsetkowe zapłacone klientom Banku.
- 2) Wynik z tytułu prowizji, tj. różnica przychodów z opłat i prowizji oraz kosztów przypisanych do danej transakcji, oraz alokowanych do obszaru działalności. Wynik uwzględnia przychody i koszty rozliczane jednorazowo oraz rozliczane w czasie metodą liniową, natomiast przychody i koszty rozliczane przy transakcji wg. efektywnej stopy procentowej odnoszone są do wyniku z tytułu odsetek.
- 3) Wynik z pozycji wymiany, tj. dochody z negocjowanych transakcji wymiany walut (terminowych i SPOT) oraz dochody z wymiany walut według tabeli kursowej Banku. Pozycja uwzględnia wynik z transakcji instrumentami pochodnymi.
- 4) Wynik odpisów z tytułu utraty wartości, tj. wynik z tytułu zmiany wartości odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i obligacji komunalnych przypisanych do danego obszaru działalności. Wynik uwzględnia zmiany z tytułu wahań kursowych portfela kredytów walutowych objętych utratą wartości.

Wynik finansowy obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej stanowi sumę wyników z obszaru działalności skarbowej oraz obszaru inwestycji kapitałowych Banku, na które składają się m.in.:

- 1) Wynik odsetkowy – wyliczany jako suma wyniku odsetkowego z tytułu transakcji z klientami zewnętrznymi oraz wyniku rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy z innymi segmentami. Przychody i koszty odsetkowe zewnętrzne dotyczą transakcji na rynku międzybankowym (lokaty i kredyty), jak również nabywanych oraz emitowanych dłużnych papierów wartościowych. Wynik rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy jest różnicą pomiędzy przychodami z tytułu finansowania aktywów innych segmentów, a kosztami transferowymi za środki depozytowe otrzymane od innych segmentów.
- 2) Wynik z pozycji wymiany, uwzględnia wynik ze spekulacyjnych transakcji wymiany walut, rewaluację pozycji zabezpieczających rezerwy na kredyty walutowe oraz zmiany wyceny pozycji zabezpieczających aktywne walutowe transakcji terminowe. Pozycja uwzględnia wynik z pozycji wymiany nie przypisany innym segmentom.
- 3) Wynik na rachunkowości zabezpieczeń, uwzględnia wynik z transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne oraz wartość godziwą.
- 4) Wynik na działalności handlowej, wynik z działalności ewidencjonowanej w Księdze Handlowej oraz z operacji instrumentami finansowymi, w tym typu FX SWAP.

- 5) Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych - wynik dotyczy akcji, udziałów i dłużnych papierów wartościowych oraz wyceny instrumentów finansowych.
- 6) Przychody z tytułu dywidend.
- 7) Różnica wartości odpisów z tytułu utraty wartości, wynik dotyczy akcji i udziałów oraz zaangażowań wobec instytucji finansowych przypisanych do obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej.

Poniżej przedstawiono wyniki finansowe BOŚ S.A. za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku przypadające na przyjęte segmenty.

Lp. Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016		PION KORPORACJI I FINANSÓW PUBLICZNYCH	PION DETALICZNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	POZOSTAŁE (NIEULOKOWANE W SEGMENTACH)	BANK
I.	Wynik z tytułu odsetek	176 727	93 403	31 156	-	301 286
1.	Przychody z tytułu odsetek	516 854	416 001	-240 422	-	692 433
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	404 121	164 312	124 000	-	692 433
	- sprzedaż innym segmentom	112 733	251 689	-364 422	-	-
2.	Koszty z tytułu odsetek	-340 127	-322 598	271 578	-	-391 147
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-79 605	-208 091	-103 451	-	-391 147
	- sprzedaż innym segmentom	-260 522	-114 507	375 029	-	-
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	50 252	19 951	-85	-527	69 591
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	15 382	-	15 382
IV.	Wynik na działalności handlowej (ze SWAP)	-	-	35 992	-	35 992
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	3 821	-	3 821
VI.	Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	-	-	553	-	553
VII.	Wynik z pozycji wymiany	15 052	4 032	139	-	19 223
VIII.	Wynik na działalności bankowej	242 031	117 386	86 958	-527	445 848
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	776	-1 043	-	-5 915	-6 182
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	-161 186	-45 040	-14 570	-	-220 796
XI.	Wynik na działalności finansowej	81 621	71 303	72 388	-6 442	218 870
1.	Koszty bezpośrednie	-33 098	-44 324	-6 084	-	-83 506
	Wynik po kosztach bezpośrednich	48 523	26 979	66 304	-6 442	135 364
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-57 234	-73 555	-11 608	-	-142 397
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	-8 711	-46 576	54 696	-6 442	-7 033
3.	Amortyzacja	-16 147	-18 274	-2 432	-	-36 853
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-20 292	-19 909	-149	-	-40 350
XII.	Wynik finansowy brutto	-45 150	-84 759	52 115	-6 442	-84 236
XIII.	Obciążenia podatkowe					16 263
XIV.	Wynik finansowy netto					-67 973
	Aktywa segmentu	9 813 850	4 612 606	6 075 517	100 593	20 602 566
	w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz należności od innych banków	9 425 673	4 612 606	141 522	4	14 179 805
	Zobowiązania segmentu	5 406 583	10 289 140	4 734 391	172 452	20 602 566
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	5 406 583	10 289 140	1 415 183	102 070	17 212 976
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	8 007	9 856	1 279	1	19 143

Lp. Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015		PION KORPORACJI I FINANSÓW PUBLICZNYCH	PION DETALICZNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	POZOSTAŁE (NIEULOKOWANE W SEGMENTACH)	BANK
I.	Wynik z tytułu odsetek	146 903	79 803	27 418	-	254 124
1.	Przychody z tytułu odsetek	467 654	346 449	-157 771	-	656 332
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	357 892	166 352	132 088	-	656 332
	- sprzedaż innym segmentom	109 762	180 097	-289 859	-	-
2.	Koszty z tytułu odsetek	-320 751	-266 646	185 189	-	-402 208
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-82 515	-148 684	-171 009	-	-402 208
	- sprzedaż innym segmentom	-238 236	-117 962	356 198	-	-
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	50 947	24 926	-127	-735	75 011
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	13 622	-	13 622
IV.	Wynik na działalności handlowej (ze SWAP)	-	-	24 919	-	24 919
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	707	-	707
VI.	Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	40	-	25 031	-	25 071
VII.	Wynik z pozycji wymiany	30 515	4 319	108	-	34 942
VIII.	Wynik na działalności bankowej	228 405	109 048	91 678	-735	428 396
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	-827	-2 333	-	-4 164	-7 324
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	-54 847	-54 072	-4 020	1	-112 938
XI.	Wynik na działalności finansowej	172 731	52 643	87 658	-4 898	308 134
1.	Koszty bezpośrednie	-35 842	-49 126	-5 694	-	-90 662
	Wynik po kosztach bezpośrednich	136 889	3 517	81 964	-4 898	217 472
2.	Koszty pośrednie	-60 315	-77 884	-11 600	-3	-149 802
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	76 574	-74 367	70 364	-4 901	67 670
3.	Amortyzacja	-18 843	-22 251	-2 657	-	-43 751
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF, usługi wzajemne)	-38 442	-31 873	-219	-	-70 534
XII.	Wynik finansowy brutto	19 289	-128 491	67 488	-4 901	-46 615
XIII.	Obciążenia podatkowe	-	-	-	-	7 298
XIV.	Wynik finansowy netto	-	-	-	-	-39 317
	Aktywa segmentu	10 077 558	4 784 290	5 828 624	95 359	20 785 831
	w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz należności od innych banków	9 603 532	4 784 290	139 221	10	14 527 053
	Zobowiązania segmentu	6 438 303	8 008 362	6 209 094	130 072	20 785 831
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	6 438 303	8 008 362	1 673 018	66 777	16 186 460
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	7 043	8 314	925	-	16 282

49. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. pełnił rolę dominującą wobec Domu Maklerskiego BOŚ S.A., BOŚ Eko Profit S.A., BOŚ Invest Management sp. z o.o., BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji oraz BOŚ Capital (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna), BOŚ Ekosystem sp. z o.o., a także MS Wind sp. z o.o.

Jednostką dominującą wobec BOŚ S.A. był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Za podmioty powiązane uznaje się również kluczowy personel kierowniczy.

(a) Opis transakcji z głównym akcjonariuszem Banku, tj. NFOŚiGW

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość środków powierzonych na kredyty przez NFOŚiGW wynosiła 187 tys. zł. Ponadto w ramach programu Prosument, dotyczącego finansowania zakupu i montażu instalacji odnawialnych źródeł energii, NFOŚiGW powierzył środki na kredyty preferencyjne w wysokości 30 221 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość środków powierzonych na kredyty przez NFOŚiGW wynosiła 247 tys. zł, a w ramach programu Prosument – 10 545 tys. zł.

NFOŚiGW udzielał dopłat do odsetek dla klientów, które w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2016 roku wynosiły 1 459 tys. zł, w 2015 roku wynosiły 1 980 tys. zł.

Transakcje z NFOŚiGW zostały przeprowadzone na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

NFOŚiGW jest podmiotem powiązany ze Skarbem Państwa. Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanyymi ze Skarbem Państwa – głównie z jednostkami sektora finansów publicznych.

(b) Opis transakcji z jednostkami powiązanyymi:

1. Dom Maklerski BOŚ S.A.

Oddziały Banku prowadzą rachunki bieżące i lokat terminowych Domu Maklerskiego BOŚ S.A. Transakcje wykonywane na rachunkach bieżących to przede wszystkim wpłaty i wypłaty gotówkowe klientów Spółki. W ramach wolnych środków na koniec każdego dnia zakładane są standardowo depozyty terminowe O/N oprocentowane w oparciu o stawkę WIBOR.

Wyżej wymienione transakcje mają charakter czasowy, zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

2. BOŚ Eko Profit S.A.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Eko Profit S.A. Wyżej wymienione transakcje zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

3. BOŚ Invest Management sp. z o. o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Invest Management sp. z o.o. ponadto w 2016 r. Bank realizował ze spółką umowę najmu budynku biurowego w Warszawie. Wyżej wymienione transakcje i umowa najmu zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

4. BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji.

5. BOŚ Capital sp. z o.o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. S.K.A.). W 2016 r. Bank realizował ze spółką umowę najmu powierzchni biurowej we Włocławku i Gdańsku. Wyżej wymienione transakcje i umowy najmu zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych. BOŚ Ekosystem sp. z o.o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Ekosystem sp. z o.o. Wyżej wymienione transakcje zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

6. BOŚ Ekosystem sp. z o.o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Ekosystem sp. z o.o. Wyżej wymienione transakcje zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

7. MS Wind sp. z o. o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych MS Wind sp. z o.o. Bank udzielił MS Wind sp. z o.o. kredytów z przeznaczeniem na finansowanie realizacji farmy wiatrowej oraz zawarł transakcję IRS.

Dane liczbowe dotyczące transakcji z jednostkami zależnymi przedstawiono w tabelach poniżej.

31-12-2016	Pochodne instrumenty finansowe-aktywa	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Inne aktywa	Rzeczowe aktywa trwałe	Wartość firmy	Zobowiązania wobec klientów	Pochodne instrumenty finansowe-zobowiązania	Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania warunkowe
Jednostki zależne										
Dom Maklerski BOŚ S.A.	-	41 808	19	-	-	580 685	-	-33	11	18 385
BOŚ Eko Profit S.A.	-	1	1	-	-	1 721	-	-	-	14
BOŚ Capital sp. z o.o.	-	-	-	-	25	7 436	-	-	-	-
BOŚ Nieruchomości sp. z o.o.	-	-	-	-	10	2	-	-	-	-
Invest Management BOŚ sp. z o. o.	-	-	11 759	1 534	-	6 909	-	-	34	3 450
BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	171	21 852	-	-	10	4 524	-	-	-	15 442
Jednostki pośrednio zależne										
MS Wind sp. z o. o.	2 450	24 885	-	-	-	4 162	-	-	-	-
Razem	2 621	88 546	11 779	1 534	45	605 439	-	-33	45	37 291

31-12-2015	Pochodne instrumenty finansowe-aktywa	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Inne aktywa	Rzeczowe aktywa trwałe	Wartość firmy	Zobowiązania wobec klientów	Pochodne instrumenty finansowe-zobowiązania	Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania warunkowe
Jednostki zależne										
Dom Maklerski BOŚ S.A.	-	25 006	99	-	-	512 530	-	-57	10	35 076
BOŚ Eko Profit S.A.	-	7	-	-	-	2 424	-	-	-	13
BOS Finance AB	-	-	-	-	-	1 106 623	-	-	-	1 384 987
BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna)	-	-	-	-	25	8 175	-	-	-	-
BOŚ Nieruchomości sp. z o.o.	-	-	-	-	10	42	-	-	-	-
Invest Management BOŚ sp. z o. o.	-	-	17 726	1 714	-	5 594	-	-	-	3 450
BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	-	-	-	-	10	2 103	-	-	-	-
Jednostki pośrednio zależne										
MS Wind sp. z o. o.	3 124	26 212	-	-	-	2 013	92	-	-	-
Razem	3 124	51 225	17 825	1 714	45	1 639 504	92	-57	10	1 423 526

Przychody i koszty za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016 roku	Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty	Przychody z tytułu opłat i prowizji	Koszty z tytułu opłat i prowizji	Przychody z tytułu dywidend	Wynik na działalności handlowej	Pozostałe przychody operacyjne	Wynik odpisów netto z tytułu utraty wartości	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	985	-6 139	3 762	-	8 000	-	62	-	-23
BOŚ Eko Profit S.A.	-	-19	1	-6	-	-	80	-11 308	-
BOŚ Capital sp. z o.o.	-	-164	1	-	-	-	14	-	-843
BOŚ Nieruchomości Sp. z o.o.	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Invest Management BOŚ S.A. SKA.	-	-59	74	-14	-	-	25	-	-9 329
BOŚ Ekosystem	27	-16	2	-	2 300	-171	97	-	-
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind sp. z o. o.	1 000	-18	2	-	-	75	-	-579	-
Razem	2 012	-6 415	3 843	-20	10 300	-96	279	-11 887	-10 195

Przychody i koszty za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku	Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty	Przychody z tytułu opłat i prowizji	Koszty z tytułu opłat i prowizji	Przychody z tytułu dywidend	Wynik na działalności handlowej	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	667	-4 872	1 427	-	6 500	-92	141	-20	-11
BOŚ Eko Profit S.A.	-	-21	1	-263	2 000	-	87	-	-
BOS Finance AB	-	-62 205	-	-	-	-	-	-	-
BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna)	-	-115	1	-	-	-	-	-	-414
BOŚ Nieruchomości Sp. z o.o.	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Invest Management BOŚ S.A. SKA.	-	-150	70	-	-	-	-	-	-10 612
BOŚ Ekosystem	-	-10	4	-	-	-	6	-	-
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind sp. z o. o.	1 111	-31	15	-	-	1	-	-	-
Razem	1 778	-67 404	1 519	-263	8 500	-91	235	-20	-11 037

(c) Informacje dotyczące kredytów i depozytów Członków Zarządu i Rady Nadzorczej Banku

W ramach działalności operacyjnej przeprowadzone transakcje z członkami organu zarządzającego i kluczowym personelem kierowniczym obejmują przede wszystkim kredyty i depozyty. Salda poszczególnych pozycji bilansu na dzień 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku oraz koszty i przychody za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku, oraz 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano poniżej:

Kluczowy personel kierowniczy

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Stan kredytów	3	10
Udzielone zobowiązania z tytułu linii kredytowych	7	25
Stan depozytów	1 022	1 133

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Koszty odsetek od depozytów	20	36

Kluczowy personel kierowniczy korzysta z kredytów i depozytów na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

(d) Wynagrodzenie kluczowego personelu kierowniczego BOŚ S.A.

RADA NADZORCZA BANKU	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2015 rok	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2015 rok
Jacek Ciepluch ²	27	173	-	-
Piotr Kaczyński ²	28	172	-	-
Bartosz Januszewski ²	22	82	-	-
Adam Wasiak ²	24	147	-	-
Adam Wojtaś ²	22	147	-	-
Józef Kozioł ²	22	147	-	-
Marek Mielczarek ²	22	91	-	-
Ryszard Ochwat ²	22	147	-	-
Mariusz Karpiński ¹	-	70	-	-
Andrzej Kraszewski ¹	-	66	-	-
Marcin Likierski ¹	-	94	-	23
Janina Goss ⁴	54	-	-	-
Oskar Kowalewski ⁵	147	-	-	-
Andrzej Kurnicki ³	36	-	-	-
Andrzej Matysiak ⁵	92	-	-	-
Anna Milewska ⁶	9	-	-	-
Paweł Mzyk ⁵	91	-	-	-

		-	-	-
Piotr Sadownik ⁵	89	-	-	-
Marian Szolucha ⁵	89	-	-	-
Emil Ślęzak ⁵	91	-	-	-
Wojciech Wardacki ⁵	138	-	-	-
Razem	1 025	1 336	-	23
w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 025	1 336	-	23

¹ w składzie Rady Nadzorczej do 10 czerwca 2015 r.

² w składzie Rady Nadzorczej do 15 lutego 2016 r.

³ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego do 23 czerwca 2016 r.

⁴ w składzie Rady Nadzorczej od 23 czerwca 2016 r.

⁵ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego 2016 r.

⁶ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego do 17 marca 2016 r.

Łączna kwota wynagrodzeń Rady Nadzorczej zawiera: wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej i zwrot kosztów biletów komunikacyjnych, benzyny oraz noclegów.

ZARZĄD BANKU	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2015 rok	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2015 rok
Dariusz Daniluk ¹	757	859	-	-
Stanisław Kolasiński	696	934	-	25
Piotr Lisiecki ¹	544	284	-	-
Mariusz Klimczak ²	-	1 181	-	-
Adam Grzebieluch ²	-	840	-	-
Paweł Lemańczyk ³	-	876	-	-
Krzysztof Telega ⁴	-	94	-	-
Przemysław Figarski ⁴	-	61	-	-
Sławomir Zawadzki ⁵	366	-	-	-
Stanisław Kluza ⁶	468	-	-	-
Anna Milewska ⁶	420	-	-	-
Paweł Pitera ⁷	625	-	-	-
Razem	3 876	5 129	-	25
w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	2 703	3 493	-	-
- długoterminowe świadczenia pracownicze	-	371	-	-
- świadczenia po okresie zatrudnienia	495	542	-	-
- świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	678	723	-	-

¹ w składzie Zarządu do 15 lutego 2016 r.

² w składzie Zarządu do 29 maja 2015 r.

³ w składzie Zarządu do 15 września 2015 r.

⁴ w składzie Zarządu do 30 kwietnia 2014 r.

⁵ w składzie Zarządu od 11 stycznia do 23 marca 2016 r.

⁶ w składzie Zarządu od 23 marca 2016 r.

⁷ w składzie Zarządu od 11 stycznia 2016 r.

Łączna kwota wynagrodzeń członków Zarządu wypłaconych w 2016 r. zawiera: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenie za czas choroby, koszty polis ubezpieczeniowych, koszty opieki medycznej, koszty korzystania z samochodów służbowych dla celów prywatnych, ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, zwrot składek ZUS, świadczenia po okresie zatrudnienia, oraz świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy.

50. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek

W 2016 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. zbył akcje spółki Srodowisko Finance AB (dawniej: BOS Finance AB), tym samym bezpośredni udział Banku w kapitale zakładowym jak również udział w głosach na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy tej spółki na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 0%.

22 grudnia 2016 roku Uchwałą Nr 3 Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki pod firmą BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Warszawie, na podstawie art. 288 § 1 zatwierdziło sprawozdanie likwidacyjne oraz postanowiło o zamknięciu spółki.

Spółka BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Warszawie (kod pocztowy 00-832) przy ul. Żelaznej 32, Regon 146627125, NIP 5272692374, wpisanej do rejestru przedsiębiorców prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000457573, wykonując Uchwałę jedynego Wspólnika w grudniu 2016 r. złożyła do sądu rejestrowego wniosek o wykreślenie spółki z rejestru.

W dniu 16 stycznia 2017 roku spółka została wykreślona z rejestru przedsiębiorców. Aktualnie Bank oczekuje na uprawomocnienie wykreślenia spółki z KRS.

Bank jako właściciel prowadzi proces połączenia dwóch spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej - BOŚ Eko Profit S.A. i BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. w wyniku czego ma powstać jedna spółka pod firmą BOŚ Eko Profit S.A., prowadząca działalność leasingową oraz doradczą, w szczególności, ale nie wyłącznie, w zakresie finansowania działalności proekologicznej.

Planowane jest również połączenie dwóch spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej - BOŚ Invest Management sp. z o.o. i BOŚ Capital sp. z o.o. W dniu 24 lutego 2017 roku spółki przekazały do Banku (Właściciela) plan połączenia zakładający inkorporację BOŚ Invest Management sp. z o.o. do BOŚ Capital sp. z o.o.

51. Wypłacone i zaproponowane dywidendy

W 2016 roku nie była wypłacona ani zadeklarowana dywidenda.

Zwołane na 23 czerwca 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. zgodnie z Uchwałą Nr 8/2016 przeznaczyło kwotę 39 317 tys. zł z kapitału zapasowego na pokrycie straty za 2015 rok oraz z Uchwałą Nr 9/2016 przeznaczyło kwotę 5 808 tys. zł z kapitału zapasowego na pokrycie straty z lat ubiegłych.

Stopa zwrotu z aktywów (ROA) rozumiana jako relacja zysku netto do średniego stanu aktywów z początku i końca okresu, za 2016 r wyniosła (-)0,3%.

52. Zdarzenia po dniu bilansowym

W dniu 2 stycznia 2017 roku Zarząd Banku poinformował, że w nawiązaniu do raportu nr 53/2016 z dnia 26 października 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego („KNF”) przekazała Bankowi informację dotyczącą wartości dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych ponad wartość wynikającą z wymogów obliczonych zgodnie ze szczegółowymi zasadami określonymi w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE L 176 z dnia 27 czerwca 2013 roku, s.1. z późn. zm., „rozporządzenie nr 575/2013”) na poziomie Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.

Wysokość dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, na poziomie skonsolidowanym wynosi: 0,72 p.p., dla łącznego współczynnika kapitałowego; 0,54 p.p. dla współczynnika kapitału Tier

I oraz 0,40 p.p. dla współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o których mowa w art. 92 ust. 1 lit. C rozporządzenia nr 575/2013.

Rada Nadzorcza na posiedzeniu w dniu 16 lutego 2017 r. odwołała:

- Pana Stanisława Kolasińskiego ze stanowiska Wiceprezesa – Pierwszego Zastępcy Prezesa Zarządu,
- Pana Pawła Piterę ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu.

Jednocześnie Rada Nadzorcza powołała z dniem 16 lutego 2017 r. Pana Dariusza Grylaka na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku. W związku z powyższym skład Zarządu na dzień 16 lutego 2017 roku przedstawia się następująco:

- 1) Stanisław Kluza – Prezes Zarządu,
- 2) Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
- 3) Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu.

Skład Zarządu nie uległ zmianie do dnia publikacji niniejszego raportu.

W dniu 9 lutego 2017 roku Bank złożył zapis na objęcie 205 000 akcji serii F o wartości nominalnej 1 zł oraz cenie emisyjnej 1 zł BOŚ Eko Profit S.A., które zostaną objęte w zamian za całość udziałów BOŚ Ekosystem sp. z o.o. w toku realizacji Planu Połączenia spółek. Okres subskrypcyjny został zamknięty 13 lutego 2017 roku.

W dniu 17 lutego 2017 r. Zarząd Banku powziął informację, iż w dniu 16 lutego 2017 r. Agencja ratingowa Fitch Ratings Ltd (Agencja) potwierdziła oceny ratingowe dla Banku. Oceny ratingowe Banku prezentują się następująco:

- Rating długoterminowy IDR w walucie obcej (Long-term Foreign Currency IDR): 'B+', perspektywa stabilna,
- Rating krótkoterminowy IDR w walucie obcej (Short-term Foreign Currency IDR): 'B',
- Krajowy rating długoterminowy (National Long-term Rating): 'BB+(pol)', perspektywa stabilna,
- Krajowy rating krótkoterminowy (National Short-term Rating): 'B(pol)',
- Rating indywidualny (Viability Rating): 'b+',
- Rating wsparcia (Support Rating): '4',
- Rating wsparcia (Support Rating Floor): 'B',
- Krajowy rating długoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: 'BB+(pol)',
- Krajowy rating krótkoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: 'B(pol)',
- Rating dla obligacji podporządkowanych serii R1 w wysokości 83 mln zł: 'BB-(pol)'.

W dniu 28 lutego 2017 roku (raport bieżący nr 8/2017) został zrealizowany przedterminowy wykup 100.000 sztuk obligacji podporządkowanych serii G. Wykup obligacji został dokonany według ich wartości nominalnej, to jest 1 tys. zł za każdą obligację, w łącznej wysokości 100.000 tys. zł, powiększonej o należną kwotę odsetek od obligacji narosłych do dnia wykupu w łącznej wysokości 2 452 tys. zł (24,52 zł na jedną obligację). Wykupione obligacje z chwilą dokonania wykupu zostały umorzone. Obligacje serii G zostały wykupione w całości. Informację o zamiarze przedterminowego wykupu wszystkich obligacji podporządkowanych serii G, Zarząd Banku podał do publicznej wiadomości w dniu 7 lutego 2017 roku.

53. Wynagrodzenie dla podmiotu uprawnionego do badań sprawozdań finansowych

Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych firmy Ernst & Young Audył Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. wypłacone lub należne za rok obrotowy:

2016 rok

– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2015 rok	50
– Przegląd sprawozdania za I półrocze 2016 roku	130
– Pozostałe usługi	57
– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2016 rok	300

Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych firmy Ernst & Young Audył Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. i Deloitte Polska Sp. z o. o Sp. k., wypłacone lub należne za rok obrotowy:

2015 rok

– Przegląd sprawozdania za I półrocze 2015 roku	130
– Pozostałe usługi	437
– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2015 rok	300

Podpisy członków Zarządu BOŚ S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/funkcja	Podpis
28.03.2017 r.	Stanisław Kluza	Prezes Zarządu
28.03.2017 r.	Anna Milewska	Wiceprezes Zarządu
28.03.2017 r.	Dariusz Grylak	Wiceprezes Zarządu

Podpis osoby,
której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych

28.03.2017 r.	Grzegorz Stefanowski	Dyrektor Departamentu Rachunkowości
---------------	----------------------	-------------------------------------	-------

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.

**RAPORT Z BADANIA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO
ZA ROK ZAKOŃCZONY DNIA 31 GRUDNIA 2016 ROKU**

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Informacje ogólne

Bank Ochrony Środowiska S.A. („Bank”) został utworzony decyzją Prezesa Narodowego Banku Polskiego nr 42 z dnia 15 września 1990 roku i Aktem Notarialnym z dnia 28 września 1990 roku. Siedziba Banku mieści się w Warszawie, ul. Żelazna 32.

W dniu 4 czerwca 2001 roku Bank został wpisany do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000015525.

Bank posiada numer NIP: 527-020-33-13 nadany w dniu 11 czerwca 1993 roku oraz symbol REGON: 006239498 nadany w dniu 3 marca 1995 roku.

Bank jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. Informacje o transakcjach z jednostkami powiązаныmi oraz wykaz spółek, w których jednostka posiada co najmniej 20% udziałów w kapitale lub ogólnej liczbie głosów w organie stanowiącym banku zostały zamieszczone w notach 27 oraz 49 dodatkowych not objaśniających („informacja dodatkowa”) do zbadanego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Podstawowym przedmiotem działalności Banku jest:

- przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,
- prowadzenie innych rachunków bankowych,
- udzielanie kredytów,
- udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
- emitowanie bankowych papierów wartościowych,
- przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
- wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego,
- udzielanie pożyczek pieniężnych,
- wykonywanie operacji czekowych i wekslowych,
- wydawanie kart płatniczych oraz wykonywanie operacji przy ich użyciu,
- nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych,
- przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych,
- prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych,
- udzielanie i potwierdzanie poręczeń,
- wykonywanie czynności zleconych, związanych z emisją papierów wartościowych,
- pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym,
- pełnienie funkcji banku depozytariusza,
- obejmowanie lub nabywanie akcji i praw z akcji, udziałów innej osoby prawnej i jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych,
- zaciąganie zobowiązań związanych z emisją papierów wartościowych,
- dokonywanie obrotu papierami wartościowymi,
- wykonywanie terminowych operacji finansowych,
- dokonywanie, na warunkach uzgodnionych z dłużnikiem, zamiany wierzytelności na składniki majątku dłużnika,
- nabywanie i zbywanie nieruchomości,

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.
*Raport z badania sprawozdania finansowego
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku
(w tysiącach złotych)*

- świadczenie usług konsultacyjno-doradczych w sprawach finansowych, w szczególności w zakresie związanym z ekologią,
- świadczenie usług faktoringowych,
- prowadzenie działalności akwizycyjnej na rzecz otwartych funduszy emerytalnych,
- pośredniczenie w prowadzeniu przez fundusze inwestycyjne zapisów na jednostki uczestnictwa, a także pośredniczenie w zbywaniu i odkupywaniu przez fundusze inwestycyjne jednostek uczestnictwa,
- świadczenie usług pośrednictwa na rzecz domów maklerskich,
- świadczenie usług pośrednictwa ubezpieczeniowego,
- prowadzenie czynności windykacyjnych na zlecenie banków oraz podmiotów, z którymi Bank zawarł umowy o wspólnym finansowaniu lub umowy o realizację działań w ramach programów operacyjnych.

W dniu 31 grudnia 2016 roku kapitał podstawowy Banku wynosił 1.159.619 tysięcy złotych. Kapitał własny Banku na ten dzień wynosił 1.741.468 tysięcy złotych.

Zgodnie z Listą akcjonariuszy zarejestrowanych na ostatnim Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu z dnia 23 czerwca 2016 roku struktura własności kapitału podstawowego Banku była następująca:

	Liczba akcji (w sztukach)	Liczba głosów	Wartość nominalna akcji (w tysiącach złotych)	Udział w kapitale podstawowym
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	32.951.960	32.951.960	329.519	52,41%
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	6.000.000	6.000.000	60.000	9,54%
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	4.273.574	4.273.574	42.736	6,80%
Pozostali	19.647.711	19.647.711	196.477	31,25%
Razem	62.873.245	62.873.245	628.732	100,00%

Zmiany kapitału podstawowego Banku w roku obrotowym były następujące:

	Liczba akcji (w sztukach)	Wartość nominalna akcji (w tysiącach złotych)
Stan na początek okresu	22.873.245	228.732
Podwyższenie kapitału	40.000.000	400.000
Stan na koniec okresu	62.873.245	628.732

W skład Zarządu Banku na dzień 28 marca 2017 roku wchodził:

Stanisław Kluza	- Prezes Zarządu
Anna Milewska	- Wiceprezes Zarządu
Dariusz Grylak	- Wiceprezes Zarządu

W okresie sprawozdawczym oraz od dnia bilansowego do dnia niniejszego raportu miały miejsce następujące zmiany w składzie Zarządu Banku:

W dniu 7 stycznia 2016 roku Rada Nadzorcza Banku powołała z dniem 11 stycznia 2016 roku Pana Pawła Adama Piterę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku oraz Pana Sławomira Wojciecha Zawadzkiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

W dniu 15 lutego 2016 roku Rada Nadzorcza Banku odwołała Pana Dariusza Daniluka ze stanowiska Prezesa Zarządu Banku oraz Pana Piotra Lisieckiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku. Rada Nadzorcza Banku powierzyła pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu Panu Sławomirowi Zawadzkiemu, Wiceprezesowi Zarządu Banku oraz delegowała Członka Rady Nadzorczej Banku, Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W dniu 17 marca 2016 roku Rada Nadzorcza Banku podjęła uchwałę uchylającą z dniem 23 marca 2016 roku Uchwałę Rady Nadzorczej Banku z dnia 15 lutego 2016 roku w sprawie powierzenia Panu Sławomirowi Zawadzkiemu pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu Banku oraz powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku, jednocześnie powierzając Panu Stanisławowi Kluzie pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu Banku. Rada Nadzorcza Banku wystąpiła do Komisji Nadzoru Finansowego z wnioskiem o wyrażenie zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku. Jednocześnie, w związku ze złożeniem w dniu 17 marca 2016 roku rezygnacji z członkostwa w Radzie Nadzorczej Banku przez Panią Annę Milewską, Rada Nadzorcza Banku podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej Banku, Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, postanawiając, że okres ten ulegnie zakończeniu z dniem 23 marca 2016 roku oraz powołała z dniem 23 marca 2016 roku Panią Annę Milewską na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

W dniu 23 marca 2016 roku Rada Nadzorcza Banku odwołała Pana Sławomira Zawadzkiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku.

W dniu 7 grudnia 2016 roku Rada Nadzorcza powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Prezesa Zarządu Banku. Uchwała weszła w życie z dniem 8 grudnia 2016 roku, tj. z dniem doręczenia do Banku decyzji Komisji Nadzoru Finansowego o wyrażeniu zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku.

W dniu 16 lutego 2017 roku Rada Nadzorcza odwołała Pana Stanisława Kolasińskiego ze stanowiska Wiceprezesa – Pierwszego Zastępcy Prezesa Zarządu Banku oraz Pana Pawła Piterę ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku, a także powołała Pana Dariusza Grylaka na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

2. Sprawozdanie finansowe

W dniu 25 kwietnia 2005 roku Walne Zgromadzenie podjęło decyzję o sporządzaniu sprawozdania finansowego Banku zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

2.1 Opinia biegłego rewidenta oraz badanie sprawozdania finansowego

Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. z siedzibą w Warszawie, Rondo ONZ 1 jest podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych, wpisanym na listę pod numerem 130.

Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. w dniu 29 maja 2015 roku została wybrana przez Radę Nadzorczą do badania sprawozdania finansowego Banku.

Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. oraz kluczowy biegły rewident spełniają, w rozumieniu art. 56 ust. 3 i 4 Ustawy z dnia 7 maja 2009 roku o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii o sprawozdaniu finansowym.

Na podstawie umowy zawartej w dniu 6 lipca 2015 roku z Zarządem Banku przeprowadziliśmy badanie sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Naszym zadaniem było wyrażenie opinii o sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego przez nas badania. Przeprowadzone w trakcie badania sprawozdania finansowego procedury były zaprojektowane tak, aby umożliwić wydanie opinii o sprawozdaniu finansowym traktowanym jako całość. Nasze procedury nie obejmowały uzupełniających informacji, które nie mają wpływu na sprawozdanie finansowe traktowane jako całość.

Na podstawie naszego badania, z dniem 28 marca 2017 roku wydaliśmy opinię biegłego rewidenta z objaśnieniem o następującej treści:

„Dla Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy oraz dla Rady Nadzorczej Banku Ochrony Środowiska S.A.

Sprawozdanie z badania sprawozdania finansowego

Przeprowadziliśmy badanie załączonego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku Banku Ochrony Środowiska S.A. („Bank”) z siedzibą w Warszawie, ul. Żelazna 32, 00-832, na które składają się: rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z całkowitych dochodów za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku, sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku, sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdanie z przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dodatkowe noty objaśniające („załączone sprawozdanie finansowe”).

Odpowiedzialność Zarządu Banku oraz członków Rady Nadzorczej Banku za sprawozdanie finansowe

Zarząd Banku jest odpowiedzialny, zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości („ustawa o rachunkowości”) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, za sporządzenie, na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych sprawozdania finansowego i za jego rzetelną prezentację zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej („Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską”) oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa. Zarząd Banku jest również odpowiedzialny za kontrolę wewnętrzną, którą uznaje za

niezbędną dla sporządzenia sprawozdania finansowego nie zawierającego istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości Zarząd Banku oraz członkowie Rady Nadzorczej Banku są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie finansowe spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Odpowiedzialność biegłego rewidenta

Jesteśmy odpowiedzialni za wyrażenie opinii o załączonym sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego przez nas badania.

Badanie przeprowadziliśmy stosownie do postanowień rozdziału 7 ustawy o rachunkowości oraz zgodnie z Krajowymi Standardami Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania przyjętymi uchwałą nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r. z późn. zm. („Krajowe Standardy Rewizji Finansowej”). Standardy te wymagają przestrzegania wymogów etycznych oraz zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać wystarczającą pewność, że sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia.

Badanie polega na przeprowadzeniu procedur służących uzyskaniu dowodów badania kwot i ujawnieniu w sprawozdaniu finansowym. Dobór procedur badania zależy od osądu biegłego rewidenta, w tym od oceny ryzyka istotnego zniekształcenia sprawozdania finansowego spowodowanego oszustwem lub błędem. Dokonując oceny tego ryzyka biegły rewident bierze pod uwagę działanie kontroli wewnętrznej, w zakresie dotyczącym sporządzania i rzetelnej prezentacji przez Bank sprawozdania finansowego, w celu zaprojektowania odpowiednich w danych okolicznościach procedur badania, nie zaś wyrażenia opinii na temat skuteczności kontroli wewnętrznej Banku. Badanie obejmuje także ocenę odpowiedniości przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, racjonalności ustalonych przez Zarząd Banku wartości szacunkowych, jak również ocenę ogólnej prezentacji sprawozdania finansowego.

Zgodnie z Krajowym Standardem Rewizji Finansowej 320 pkt. 5 koncepcja istotności stosowana jest przez biegłego rewidenta, zarówno przy planowaniu i przeprowadzaniu badania, jak i przy ocenie wpływu rozpoznanych podczas badania zniekształceń oraz nieskorygowanych zniekształceń, jeśli występują, na sprawozdanie finansowe, a także przy formułowaniu opinii biegłego rewidenta. W związku z powyższym wszystkie stwierdzenia zawarte w opinii biegłego rewidenta, w tym stwierdzenia dotyczące innych wymogów prawa i regulacji wyrażane są z uwzględnieniem jakościowego i wartościowego poziomu istotności ustalonego zgodnie ze standardami badania i osądem biegłego rewidenta.

Wyrażamy przekonanie, że uzyskane przez nas dowody badania stanowią wystarczającą i odpowiednią podstawę do wyrażenia przez nas opinii z badania.

Opinia

Naszym zdaniem załączone sprawozdanie finansowe:

- przekazuje rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz jego wyniku finansowego i przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości,
- zostało sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych,

- jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi Bank przepisami prawa i postanowieniami statutu Banku.

Objaśnienie

Nie zgłaszając zastrzeżeń, zwracamy uwagę na następującą kwestię:

Jak opisano w nocie 3.1. do załączonego sprawozdania finansowego, ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 roku oraz w związku wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, Bank opracował Program Postępowania Naprawczego. Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony Program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji Nadzoru Finansowego przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku.

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Opinia na temat sprawozdania z działalności

Nasza opinia z badania sprawozdania finansowego nie obejmuje sprawozdania z działalności.

Za sporządzenie sprawozdania z działalności zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa jest odpowiedzialny Zarząd Banku. Ponadto Zarząd Banku oraz członkowie Rady Nadzorczej Banku są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie z działalności spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Naszym obowiązkiem było, w związku z przeprowadzonym badaniem sprawozdania finansowego, zapoznanie się z treścią sprawozdania z działalności i wskazanie czy informacje w nim zawarte uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości, art. 111a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe oraz Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim („rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych”) i czy są one zgodne z informacjami zawartymi w załączonym sprawozdaniu finansowym. Naszym obowiązkiem było także złożenie oświadczenia, czy w świetle naszej wiedzy o Banku i jego otoczeniu uzyskanej podczas badania sprawozdania finansowego stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności istotne zniekształcenia.

Naszym zdaniem informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości, art. 111a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe oraz Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych i są zgodne z informacjami zawartymi w załączonym sprawozdaniu finansowym. Ponadto w świetle wiedzy o Banku i jego otoczeniu uzyskanej podczas badania sprawozdania finansowego nie stwierdziliśmy istotnych zniekształceń w sprawozdaniu z działalności.

W związku z przeprowadzonym badaniem sprawozdania finansowego, naszym obowiązkiem było również zapoznanie się z oświadczeniem Banku o stosowaniu ładu korporacyjnego stanowiącym wyodrębnioną część sprawozdania z działalności. Naszym zdaniem w oświadczeniu tym Bank zawarł informacje wymagane zgodnie z zakresem określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych lub w regulaminach wydanych na podstawie art. 61 tej ustawy. Informacje te są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz z informacjami zawartymi w załączonym sprawozdaniu finansowym.”

Badanie sprawozdania finansowego Banku przeprowadziliśmy w okresie od dnia 21 listopada 2016 roku do dnia 16 grudnia 2016 roku oraz od dnia 16 stycznia 2017 roku do dnia 28 marca 2017 roku, w tym w siedzibie Banku od dnia 21 listopada 2016 roku do dnia 16 grudnia 2016 roku oraz od dnia 16 stycznia 2017 roku do dnia 24 marca 2017 roku.

2.2 Oświadczenia otrzymane i dostępność danych

Zarząd potwierdził swoją odpowiedzialność za rzetelność i jasność sprawozdania finansowego jak również za jego sporządzenie zgodnie z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości oraz oświadczył, iż udostępnił nam wszystkie dane finansowe, księgi rachunkowe i inne wymagane dokumenty oraz udzielił niezbędnych wyjaśnień. Otrzymaliśmy również pisemne oświadczenie z dnia 28 marca 2017 roku Zarządu Banku o:

- kompletnym ujęciu danych w księgach rachunkowych;
- wykazaniu wszelkich zobowiązań warunkowych w sprawozdaniu finansowym, oraz
- ujawnieniu w sprawozdaniu finansowym wszelkich istotnych zdarzeń, które nastąpiły po dacie bilansu do dnia złożenia oświadczenia.

W oświadczeniu potwierdzono, że przekazane nam informacje były rzetelne i prawdziwe zgodnie z przekonaniem i najlepszą wiedzą Zarządu Banku i objęły wszelkie zdarzenia mogące mieć wpływ na sprawozdanie finansowe.

Jednocześnie oświadczamy, że w trakcie badania sprawozdania finansowego nie nastąpiły ograniczenia zakresu badania.

2.3 Informacje o sprawozdaniu finansowym Banku za poprzedni rok obrotowy

Sprawozdanie finansowe Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 zostało zbadane przez Arkadiusza Krasowskiego, kluczowego biegłego rewidenta nr 10018, działającego w imieniu Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. z siedzibą w Warszawie, Rondo ONZ 1, firmy wpisanej na listę podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych prowadzoną przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów pod numerem 130. Działający w imieniu podmiotu uprawnionego kluczowy biegły rewident wydał o tym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku opinię z objaśnieniem. Sprawozdanie finansowe Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku zostało zatwierdzone na Walnym Zgromadzeniu w dniu 23 czerwca 2016 roku, na którym akcjonariusze podjęli uchwałę, że strata netto za rok 2015 w wysokości 39.317 tysięcy złotych zostanie pokryta w całości z kapitału zapasowego.

Sprawozdanie finansowe za rok obrotowy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku wraz z opinią biegłego rewidenta, odpisem uchwały o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego, odpisem uchwały o pokryciu straty, sprawozdaniem z działalności Banku zostały złożone w dniu 30 czerwca 2016 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Zatwierdzony bilans zamknięcia na dzień 31 grudnia 2015 roku został prawidłowo wprowadzony do ksiąg rachunkowych jako bilans otwarcia na dzień 1 stycznia 2016 roku.

3. Sytuacja finansowa

3.1 Podstawowe dane i wskaźniki finansowe

Poniżej przedstawiono wybrane wskaźniki charakteryzujące sytuację finansową Banku w latach 2014 – 2016, wyliczone na podstawie danych finansowych zawartych w sprawozdaniach finansowych za lata zakończone dnia 31 grudnia 2015 roku i dnia 31 grudnia 2016 roku.

	2016	2015	2014
Suma bilansowa	20.602.566	20.785.831	19.474.172
Kapitał własny	1.741.468	1.429.014	1.506.463
Wynik finansowy netto	-67.973	-39.317	60.489
Łączny współczynnik kapitałowy	14,43%	12,13%	13,78%
Wskaźnik rentowności	-26,8%	-12,6%	22,2%
<u>Zysk brutto</u>			
Ogólne koszty administracyjne i pozostałe koszty operacyjne			
Wskaźnik poziomu kosztów	71,4%	88,2%	69,9%
Ogólne koszty administracyjne i pozostałe koszty operacyjne			
Dochody z działalności			
Wskaźnik zwrotu z kapitału	-4,3%	-2,7%	4,1%
<u>Zysk netto</u>			
Średni stan kapitałów własnych			
Wskaźnik zwrotu z aktywów	-0,3%	-0,2%	0,3%
<u>Zysk netto</u>			
Średni stan aktywów			
wskaźnik inflacji:			
średnioroczny	-0,6%	-0,9%	0,0%
od grudnia do grudnia	0,8%	-0,5%	-1,0%

3.2 Komentarz

Przedstawione wskaźniki wskazują na następujące trendy:

- Wskaźnik rentowności spadł z poziomu 22,2% w 2014 roku do poziomu -12,6% w 2015 roku, a następnie do poziomu -26,8% w 2016 roku.
- Wskaźnik poziomu kosztów wzrósł z poziomu 69,9% w 2014 roku do poziomu 88,2% w 2015 roku, a następnie spadł do poziomu 71,4% w 2016 roku.

- Wskaźnik zwrotu z kapitału spadł z poziomu 4,1% w 2014 roku do poziomu -2,7% w 2015 roku, a następnie do poziomu -4,3% w 2016 roku.
- Wskaźnik zwrotu z aktywów spadł z poziomu 0,3% w 2014 roku do poziomu -0,2% w 2015 roku, a następnie do poziomu -0,3% w 2016 roku.
- Na dzień 31 grudnia 2016 roku łączny współczynnik kapitałowy wynosił 14,43% w porównaniu do 12,13% na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 13,78% na dzień 31 grudnia 2014 roku.

3.3 Kontynuacja działalności

Podczas naszego badania nic nie zwróciło naszej uwagi, co powodowałoby nasze przekonanie, że Bank nie jest w stanie kontynuować działalności przez co najmniej 12 miesięcy licząc od dnia 31 grudnia 2016 roku na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia przez Bank dotychczasowej działalności.

W nocie 3.1 informacji dodatkowej do zbadanego sprawozdania finansowego Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku Zarząd wskazał, że sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności przez Bank przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy od dnia 31 grudnia 2016 roku i że nie występują okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank.

3.4 Stosowanie zasad ostrożności

Na dzień 31 grudnia 2016 roku przewidziane były przepisami Prawa Bankowego, uchwałami Zarządu Narodowego Banku Polskiego oraz uchwałami Komisji Nadzoru Finansowego oraz Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (CRR) i wydanych na podstawie tego rozporządzenia rozporządzeń Komisji (UE) zasady ostrożności dotyczące:

- koncentracji ryzyka kredytowego,
- koncentracji udziałów kapitałowych,
- kwalifikacji kredytów oraz udzielonych gwarancji i poręczeń do grup ryzyka i tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków,
- płynności,
- wysokości rezerwy obowiązkowej,
- adekwatności kapitałowej.

Jak opisano w nocie 6.3.3. do zbadanego sprawozdania finansowego, w okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 22 grudnia 2016 roku Bank nie spełniał wymogów kapitałowych zgodnych z zaleceniami Komisji Nadzoru Finansowego. Poza tą kwestią, podczas przeprowadzonego badania nie zidentyfikowaliśmy żadnych istotnych odstępstw Banku w okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku od powyższych zasad.

Uzyskaliśmy ponadto pisemne oświadczenie Zarządu Banku, że poza kwestią opisaną powyżej, w okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 28 marca 2017 roku nie zostały złamane normy ostrożnościowe.

3.5 Prawdliwość ustalenia łącznego współczynnika kapitałowego

Podczas przeprowadzania badania nie stwierdziliśmy istotnych nieprawidłowości w zakresie ustalania współczynnika wypłacalności na dzień 31 grudnia 2016 roku zgodnie z obowiązującym Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku (CRR).

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Prawdliwość stosowanego systemu księgowości

Księgowość Banku prowadzona jest przy wykorzystaniu systemu komputerowego def3000 oraz SGW w siedzibie Banku. We wszystkich istotnych dla zbadanego sprawozdania finansowego aspektach, Bank posiada aktualną dokumentację, o której mowa w art. 10 Ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości („ustawa o rachunkowości”), w tym również zakładowy plan kont zatwierdzony przez Zarząd Banku.

W trakcie naszego badania nie stwierdziliśmy istotnych nieprawidłowości ksiąg rachunkowych, które mogłyby mieć istotny wpływ na zbadane sprawozdanie finansowe, a które nie zostałyby usunięte, w tym dotyczących:

- zasadności i ciągłości stosowanych zasad (polityki) rachunkowości;
- rzetelności ksiąg rachunkowych, bezbłędności ksiąg rachunkowych oraz powiązania zapisów w ramach ksiąg rachunkowych;
- udokumentowania operacji gospodarczych;
- prawidłowości otwarcia ksiąg rachunkowych na podstawie sald zatwierdzonego bilansu za okres poprzedni;
- powiązania zapisów z dowodami księgowymi i sprawozdaniem finansowym;
- spełniania warunków jakim powinna odpowiadać ochrona dokumentacji księgowej oraz przechowywania ksiąg rachunkowych i sprawozdań finansowych.

2. Aktywa, zobowiązania i kapitały własne oraz pozycje kształtujące wynik działalności Banku

Struktura aktywów i zobowiązań bilansu Banku, kapitałów własnych Banku jak również pozycji kształtujących wynik działalności, została przedstawiona w zbadanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Inwentaryzacja aktywów i zobowiązań została przeprowadzona zgodnie z ustawą o rachunkowości. Różnice inwentaryzacyjne zostały rozliczone i ujęte w księgach rachunkowych 2016 roku.

3. Noty objaśniające

Noty objaśniające w zbadanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku sporządzone zostały, we wszystkich istotnych aspektach zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

4. Sprawozdanie z działalności Banku

Zapoznaliśmy się ze sprawozdaniem Zarządu na temat działalności Banku w okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku oraz zasad sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego („sprawozdanie z działalności”) i uznaliśmy, że informacje w nim zawarte uwzględniają postanowienia art. 49 ust. 2 ustawy o rachunkowości, Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim oraz art. 111a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe i są zgodne z informacjami zawartymi w zbadanym sprawozdaniu finansowym. W świetle wiedzy o Banku i jego otoczeniu uzyskanej podczas badania sprawozdania finansowego nie stwierdziliśmy istotnych zniekształceń w sprawozdaniu z działalności. Zapoznaliśmy się również

z oświadczeniem Banku o stosowaniu ładu korporacyjnego stanowiącym wyodrębnioną część sprawozdania z działalności. Naszym zdaniem w oświadczeniu tym Bank zawarł informacje wymagane zgodnie z zakresem określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych lub w regulaminach wydanych na podstawie art. 61 tej ustawy. Informacje te są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz z informacjami zawartymi w zbadanym sprawozdaniu finansowym.

5. Wskaźniki istotności

Przy ustalaniu wysokości (poziomu) wskaźników istotności zastosowano zawodowy osąd uwzględniający szczególne charakterystyki związane z Bankiem. To ustalenie obejmowało rozważenie aspektów zarówno wartościowych, jak i jakościowych.

6. Zgodność z prawem

Uzyskaliśmy pisemne potwierdzenie od Zarządu, iż w roku sprawozdawczym nie zostały naruszone przepisy prawa, a także postanowienia statutu Banku mające wpływ na sprawozdanie finansowe.

7. Wykorzystanie pracy specjalistów

W trakcie naszego badania korzystaliśmy z wyników prac następujących niezależnych specjalistów.

- rzeczoznawców majątkowych – w wyliczeniach dotyczących poziomu odpisów z tytułu utraty wartości należności z tytułu kredytów Bank uwzględnił wartość przedmiotów zabezpieczeń według wycen sporządzonych przez rzeczoznawców majątkowych na zlecenie Banku,
- aktuarusza – wyliczenie aktuarialne rezerwy na odprawy emerytalne na zlecenie Banku.

Warszawa, dnia 28 marca 2017 roku

Kluczowy Biegły Rewident



Arkadiusz Krasowski
Biegły Rewident
nr 10018

działający w imieniu
Ernst & Young Audyt Polska spółka
z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130

Ernst & Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
spółka komandytowa
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa

OPINIA NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA

Dla Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy oraz dla Rady Nadzorczej Banku Ochrony Środowiska S.A.

Sprawozdanie z badania sprawozdania finansowego

Przeprowadziliśmy badanie załączonego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku Banku Ochrony Środowiska S.A. („Bank”) z siedzibą w Warszawie, ul. Żelazna 32, 00-832, na które składają się: rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z całkowitych dochodów za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku, sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku, sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdanie z przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dodatkowe noty objaśniające („załączone sprawozdanie finansowe”).

Odpowiedzialność Zarządu Banku oraz członków Rady Nadzorczej Banku za sprawozdanie finansowe

Zarząd Banku jest odpowiedzialny, zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości („ustawa o rachunkowości”) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, za sporządzenie, na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych sprawozdania finansowego i za jego rzetelną prezentację zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej („Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską”) oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa. Zarząd Banku jest również odpowiedzialny za kontrolę wewnętrzną, którą uznaje za niezbędną dla sporządzenia sprawozdania finansowego nie zawierającego istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości Zarząd Banku oraz członkowie Rady Nadzorczej Banku są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie finansowe spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Odpowiedzialność biegłego rewidenta

Jesteśmy odpowiedzialni za wyrażenie opinii o załączonym sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego przez nas badania.

Badanie przeprowadziliśmy stosownie do postanowień rozdziału 7 ustawy o rachunkowości oraz zgodnie z Krajowymi Standardami Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania przyjętymi uchwałą nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r. z późn. zm. („Krajowe Standardy Rewizji Finansowej”). Standardy te wymagają

przestrzegania wymogów etycznych oraz zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać wystarczającą pewność, że sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia.

Badanie polega na przeprowadzeniu procedur służących uzyskaniu dowodów badania kwot i ujawnień w sprawozdaniu finansowym. Dobór procedur badania zależy od osądu biegłego rewidenta, w tym od oceny ryzyka istotnego zniekształcenia sprawozdania finansowego spowodowanego oszustwem lub błędem. Dokonując oceny tego ryzyka biegły rewident bierze pod uwagę działanie kontroli wewnętrznej, w zakresie dotyczącym sporządzania i rzetelnej prezentacji przez Bank sprawozdania finansowego, w celu zaprojektowania odpowiednich w danych okolicznościach procedur badania, nie zaś wyrażenia opinii na temat skuteczności kontroli wewnętrznej Banku. Badanie obejmuje także ocenę odpowiedniości przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, racjonalności ustalonych przez Zarząd Banku wartości szacunkowych, jak również ocenę ogólnej prezentacji sprawozdania finansowego.

Zgodnie z Krajowym Standardem Rewizji Finansowej 320 pkt. 5 koncepcja istotności stosowana jest przez biegłego rewidenta, zarówno przy planowaniu i przeprowadzaniu badania, jak i przy ocenie wpływu rozpoznanych podczas badania zniekształceń oraz nieskorygowanych zniekształceń, jeśli występują, na sprawozdanie finansowe, a także przy formułowaniu opinii biegłego rewidenta. W związku z powyższym wszystkie stwierdzenia zawarte w opinii biegłego rewidenta, w tym stwierdzenia dotyczące innych wymogów prawa i regulacji wyrażane są z uwzględnieniem jakościowego i wartościowego poziomu istotności ustalonego zgodnie ze standardami badania i osądem biegłego rewidenta.

Wyrażamy przekonanie, że uzyskane przez nas dowody badania stanowią wystarczającą i odpowiednią podstawę do wyrażenia przez nas opinii z badania.

Opinia

Naszym zdaniem załączone sprawozdanie finansowe:

- przekazuje rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz jego wyniku finansowego i przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości,
- zostało sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych,
- jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi Bank przepisami prawa i postanowieniami statutu Banku.

Objaśnienie

Nie zgłaszając zastrzeżeń, zwracamy uwagę na następującą kwestię:

Jak opisano w nocie 3.1. do załączonego sprawozdania finansowego, ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 roku oraz w związku wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, Bank opracował Program Postępowania Naprawczego. Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony Program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji Nadzoru Finansowego przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku.

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Opinia na temat sprawozdania z działalności

Nasza opinia z badania sprawozdania finansowego nie obejmuje sprawozdania z działalności.

Za sporządzenie sprawozdania z działalności zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa jest odpowiedzialny Zarząd Banku. Ponadto Zarząd Banku oraz członkowie Rady Nadzorczej Banku są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie z działalności spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Naszym obowiązkiem było, w związku z przeprowadzonym badaniem sprawozdania finansowego, zapoznanie się z treścią sprawozdania z działalności i wskazanie czy informacje w nim zawarte uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości, art. 111a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe oraz Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim („rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych”) i czy są one zgodne z informacjami zawartymi w załączonym sprawozdaniu finansowym. Naszym obowiązkiem było także złożenie oświadczenia, czy w świetle naszej wiedzy o Banku i jego otoczeniu uzyskanej podczas badania sprawozdania finansowego stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności istotne zniekształcenia.

Naszym zdaniem informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości, art. 111a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe oraz Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych i są zgodne z informacjami zawartymi w załączonym sprawozdaniu finansowym. Ponadto w świetle wiedzy o Banku i jego otoczeniu uzyskanej podczas badania sprawozdania finansowego nie stwierdziliśmy istotnych zniekształceń w sprawozdaniu z działalności.

W związku z przeprowadzonym badaniem sprawozdania finansowego, naszym obowiązkiem było również zapoznanie się z oświadczeniem Banku o stosowaniu ładu korporacyjnego stanowiącym wyodrębnioną część sprawozdania z działalności. Naszym zdaniem w oświadczeniu tym Bank zawarł informacje wymagane zgodnie z zakresem określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych lub w regulaminach wydanych na podstawie art. 61 tej ustawy. Informacje te są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz z informacjami zawartymi w załączonym sprawozdaniu finansowym.

Warszawa, dnia 28 marca 2017 roku

Kluczowy Biegły Rewident



Arkadiusz Krasowski
Biegły Rewident
nr 10018

działający w imieniu
Ernst & Young Audyt Polska spółka
z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130

Ernst & Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
spółka komandytowa
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa



**BANK OCHRONY ŚRODOWISKA
SPÓŁKA AKCYJNA**

**SPRAWOZDANIE ZARZĄDU
Z DZIAŁALNOŚCI
GRUPY KAPITAŁOWEJ
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.
W 2016 ROKU**

Warszawa, marzec 2017 r.

SPIS TREŚCI

PODSUMOWANIE WYNIKÓW GRUPY BOŚ S.A.	4
I. CZYNNIKI I ZDARZENIA WPŁYWAJĄCE NA SYTUACJĘ FINANSOWĄ GRUPY W 2016 R.	7
1. SYTUACJA MAKROEKONOMICZNA	7
2. OPIS ISTOTNYCH ZDARZEŃ W 2016 R.	9
3. CZYNNIKI, KTÓRE MOGĄ MIEĆ WPŁYW NA WYNIKI SEKTORA BANKOWEGO I BANKU	12
II. WYNIKI FINANSOWE I DZIAŁALNOŚĆ GRUPY I BANKU	13
1. RACHUNEK WYNIKÓW GRUPY	13
2. BILANS	20
2.1. Aktywa	20
2.1.1. Zmiany w strukturze aktywów	20
2.1.2. Kredyty i pożyczki	20
2.1.3. Kredyty i pożyczki udzielone w okresie sprawozdawczym	21
2.2. Jakość portfela kredytowego	21
2.3. Kapitał własny i zobowiązania razem	22
2.4. Źródła finansowania działalności	23
2.4.1. Źródła finansowania działalności Grupy	23
2.4.2. Informacje o zaciągniętych kredytach i umowach pożyczek	24
2.4.3. Informacje o zaciągniętych kredytach, umowach pożyczek, poręczeniach i gwarancji, niedotyczących działalności operacyjnej Grupy	24
2.5. Aktywa i zobowiązania warunkowe	24
2.6. Informacje o udzielonych pożyczkach, poręczeniach i gwarancjach podmiotom zależnym	25
3. RÓŻNICA POMIĘDZY PROGNOZAMI A ZREALIZOWANYMI WYNIKAMI	25
4. STRATEGIA ROZWOJU GRUPY	25
4.1. Kierunki rozwoju Grupy	25
4.2. Kierunki rozwoju Banku	26
5. ORGANIZACJA GRUPY KAPITAŁOWEJ	27
6. UDZIAŁ BOŚ W SEKTORZE	28
7. PODSTAWOWE PRODUKTY, USŁUGI I SFERY DZIAŁALNOŚCI GRUPY	28
7.1. Produkty bankowe	28
7.2. Liczba obsługiwanych klientów, rachunków, kart płatniczych i placówek	29
7.3. Oferta proekologiczna	29
7.4. Segment klientów korporacyjnych	30
7.5. Segment finansów publicznych	31
7.6. Segment klientów detalicznych	32
7.7. Działalność maklerska	36
7.8. Inicjatywa JESSICA w BOŚ S.A.	36
7.9. Współpraca z zagranicznymi instytucjami finansowymi w BOŚ S.A.	36
III. ZARZĄDZANIE RYZYKAMI I KONTROLA W GRUPIE	37
1. RYZYKO KREDYTOWE	37
2. RYZYKO FINANSOWE	40
2.1. Ryzyko płynności	40
2.2. Ryzyko stopy procentowej	43
2.2.1. Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej	43
2.2.2. Ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej	45
2.3. Ryzyko walutowe	46
2.4. Ryzyko cen instrumentów i towarów	48
3. RYZYKO OPERACYJNE I BRAKU ZGODNOŚCI	48
3.1. Ryzyko operacyjne	48

3.2. Ryzyko braku zgodności.....	49
IV. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE	50
1. OCENA ZARZĄDZANIA ZASOBAMI FINANSOWYMI W BOŚ S.A.	50
2. UZALEŻNIENIE OD PARTNERÓW.....	50
3. TRANSAKCJE Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI.....	50
4. SEZONOWOŚĆ LUB CYKLICZNOŚĆ.....	50
5. INFORMACJE O UMOWACH BANKU	50
5.1. Umowy znaczące	50
5.2. Umowy z Bankiem Centralnym i organami nadzoru	51
5.3. Umowy o dokonanie badań sprawozdań finansowych	51
5.4. Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych	51
6. CZYNNIKI I NIETYPowe ZDARZENIA	51
7. INFORMACJA O POSTĘPOWANIACH SĄDOWYCH.....	51
8. ZMIANY W PODSTAWOWYCH ZASADACH ZARZĄDZANIA	51
9. INFORMACJA O DYWIDENDZIE	52
10. INFORMACJE O WARTOŚCI PRZYJĘTYCH PRZEZ BANK ZABEZPIECZEŃ	52
11. GŁÓWNE INWESTYCJE	52
12. PRACOWNICY.....	53
12.1. Szkolenia w BOŚ S.A.....	53
12.2. Program opcji menedżerskich	54
12.3. Polityka zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A.....	54
12.4. Zestawienie stanu posiadania akcji Banku przez Członków Zarządu Banku i Członków Rady Nadzorczej	55
12.5. Informacja na temat wynagrodzeń kluczowego personelu kierowniczego Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.....	56
12.6. Umowy dotyczące rekompensat dla osób zarządzających.....	56
13. INFORMACJE PO DNIU BILANSOWYM	57
V. OŚWIADCZENIE O STOSOWANIU ŁADU KORPORACYJNEGO.....	59
1. ZASADY ŁADU KORPORACYJNEGO.....	59
2. KONTROLA WEWNĘTRZNA.....	60
3. AKCJONARIAT I PRAWA Z AKCJI.....	61
4. ORGANY BANKU.....	65
5. KONFLIKT INTERESÓW W BOŚ S.A.	74
6. POLITYKA WYNAGRODZEŃ W BOŚ S.A.	75
VI. SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU	75
1. BANK	77
2. FUNDACJA BOŚ – STRATEGICZNE ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNE BANKU	79

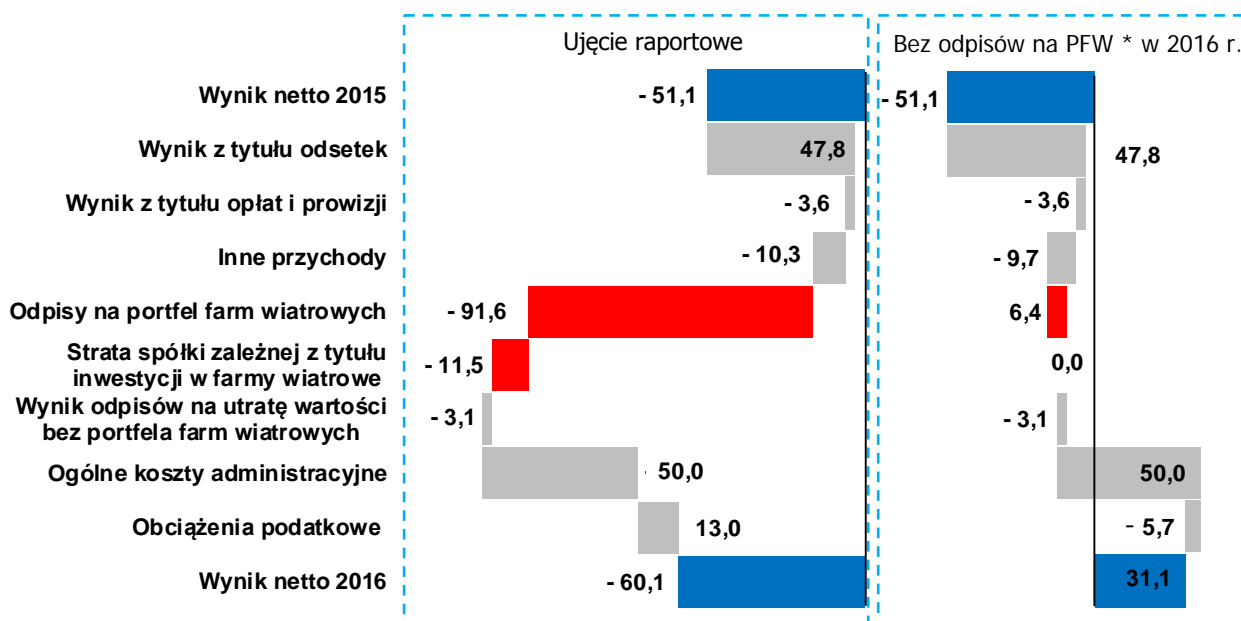
PODSUMOWANIE WYNIKÓW GRUPY BOŚ S.A.

Grupę Kapitałową Banku Ochrony Środowiska S.A. na dzień 31 grudnia 2016 r. tworzył Bank Ochrony Środowiska S.A., pełniący rolę dominującą nad jednostkami bezpośrednio zależnymi: Domem Maklerskim BOŚ S.A., BOŚ Eko Profit S.A., BOŚ Invest Management sp. z o.o., BOŚ Ekosystem sp. z o.o., BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji, BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna) oraz jednostką zależną w sposób pośredni (podmiot zależny od BOŚ Eko Profit S.A.) MS Wind sp. z o.o.

Skonsolidowany wynik netto Grupy BOŚ S.A. zrealizowany w 2016 roku wyniósł -60,1 mln zł i był niższy o 9,0 mln zł w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego. Kluczowym czynnikiem, który wpłynął na ostateczny poziom wyniku Grupy było utworzenie odpisów z tytułu utraty wartości kredytów związanych z portfelem kredytów na finansowanie farm wiatrowych (zwanym dalej PFW) w kwocie 97,9 mln zł. Dodatkowo wpływ na wynik skonsolidowany Grupy miała strata spółki zależnej MS Wind w wysokości 11,5 mln zł, związana z posiadaną farmą wiatrową. Kredyty na farmy wiatrowe były udzielone przed 2016 rokiem, w szczególności w latach 2014-15, w czasie intensyfikacji akcji kredytowej w tym segmencie. Zwiększony poziom odpisów utworzonych w tym portfelu jest rezultatem rozliczenia Zarządu jednostki dominującej Grupy BOŚ Bank S.A. (dalej „Bank”, „BOŚ S.A.”) z konsekwencjami decyzji podejmowanych w poprzednich latach, które doprowadziły do istotnego wzrostu poziomu ryzyka oraz koncentracji w portfelu kredytowym Banku. Ostrożnościowe działania Zarządu mają na celu mitygację potencjalnych ryzyk związanych z materializacją negatywnego scenariusza rynkowego rozwoju tego segmentu a jednocześnie stanowią element działań naprawczych mających na celu ograniczenie ryzyka kredytowego oraz uzyskanie trwałej poprawy wyników Banku.

Grupa BOŚ posiada portfel kredytów, na finansowanie inwestycji w farmy wiatrowe, o łącznej wartości 2,2 mld zł, którego udział w portfelu kredytowym Banku wynosi 16%. W 2016 r. miała miejsce zmiana regulacji rynkowych obejmujących sektor OZE, w tym nowelizacja ustawy o odnawialnych źródłach energii, która weszła w życie 1 lipca 2016 r. oraz ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, która weszła w życie 15 lipca 2016 r. W związku z istotną zmianą uwarunkowań rynkowych wpływającą na jakość portfela farm wiatrowych, Bank zidentyfikował ryzyka związane z potencjalnymi skutkami negatywnych scenariuszy rozwoju sytuacji w tym sektorze a tym samym ewentualnego pogorszenia jakości portfela kredytowego (w krótkim i średnim okresie) związanego z negatywnym wpływem otoczenia regulacyjnego.

Wpływ odpisów na aktywa związane z portfelem farm wiatrowych na wyniki 2016 r. (w mln zł)



* PFW – portfel farm wiatrowych

Łączny poziom wyniku odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i aktywów finansowych w 2016 r. wyniósł -208,8 mln zł i był niższy o 94,6 mln zł w stosunku do roku ubiegłego. Po wyłączeniu całości odpisów z tytułu utraty wartości portfela kredytów i aktywów finansujących farmy wiatrowe z rachunku wyników Banku Grupa BOŚ S.A. osiągnęłaby w 2016 r. zysk netto na poziomie 31,1 mln zł, tj. o 82,2 mln zł więcej, niż w analogicznym okresie roku ubiegłego. Poprawa wyników, z wyłączeniem odpisów na portfel farm wiatrowych, jest konsekwencją istotnej poprawy wyniku odsetkowego, przy jednoczesnej redukcji ogólnych kosztów administracyjnych, co było efektem skutecznego wdrażania Ramowej Strategii Rozwoju Banku Ochrony Środowiska S.A. na lata 2016-2020 oraz Programu Postępowania Naprawczego.

Efekty działań podejmowanych w zakresie realizacji Ramowej Strategii Rozwoju wpłynęły pozytywnie na poprawę wyników w zakresie podstawowej działalności Grupy BOŚ S.A., skutkując m.in. wzrostem marży odsetkowej z poziomu 1,3% w 2015 r. do 1,5% w 2016 r. Powyższe spowodowało zmniejszenie negatywnego odchylenia Banku od definiowanej przez KNF grupy banków rówieśniczych, która odnotowała spadek marży odsetkowej po trzech kwartałach 2016 r. o 0,04 p.p. względem 2015 r. Dodatkowo, dzięki działaniom w zakresie optymalizacji kosztów Grupa BOŚ S.A. poprawiła wskaźnik C/I z poziomu 88,3% w 2015 r. do 74,6% w 2016 r.

Poziom wybranych pozycji bilansu oraz rachunku wyników Grupy BOŚ w porównaniu do 2015 r. w ujęciu faktycznym oraz z wyłączeniem wpływu odpisów z tytułu utraty wartości portfela aktywów finansujących inwestycje w farmy wiatrowe przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	2016		2015	Zmiana w p.p.		
	z PFW *	bez PFW *		z PFW *	bez PFW *	
<i>Wybrane pozycje bilansu (w tys. zł)</i>						
Kredyty i pożyczki udzielone klientom [1]	13 965 259	14 063 171	14 343 558	-2,6	-2,0	
Zobowiązania wobec klientów	17 123 578	17 123 578	15 968 163	7,2	7,2	
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 735	829 735	2 318 189	-64,2	-64,2	
Kapitał własny	1 781 889	1 873 158	1 468 556	21,3	27,6	
Suma bilansowa	20 829 489	20 920 758	20 921 772	-0,4	0,0	
<i>Wybrane pozycje rachunku wyników (w tys. zł)</i>						
Wynik z tytułu odsetek [2]	309 227	309 227	261 411	18,3	18,3	
Wynik z tytułu opłat i prowizji [3]	109 168	109 168	112 725	-3,2	-3,2	
Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości	-208 759	-110 847	-114 138	82,9	-2,9	
Ogólne koszty administracyjne [4]	-381 050	-381 050	-431 081	-11,6	-11,6	
Zysk/strata netto	-60 148	31 121	-51 118	X	X	
<i>Wybrane wskaźniki (%)</i>						
Marża odsetkowa na aktywach ogółem [5]	1,5	1,5	1,3	0,2	0,2	
Koszt ryzyka	-1,5	-0,8	-0,9	-0,6	0,1	
Udział kredytów posiadających przesłanki utraty i wykazujących utratę wartości	11,0	x	7,1	3,9	x	
Koszty/dochody (C/I) [6]	74,6	72,9	88,3	-13,7	-15,4	
Łączny współczynnik kapitałowy (współczynnik wypłacalności)	14,28	x	12,10	2,18	x	

definicje wskaźników zamieszczono w pkt II.1 oraz II.2.1.4.

* PFW – portfel farm wiatrowych

Na poziom wyników finansowych uzyskanych przez Grupę BOŚ S.A. w 2016 r, oprócz negatywnego efektu utworzenia odpisów na portfel farm wiatrowych, wpływ miały w szczególności:

- [1] Wartość bilansowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom Grupy według stanu na koniec 2016 r. wynosiła 13 965,3 mln zł i zmniejszyła się o 2,6% w porównaniu do końca 2015 r. Jednocześnie realizując zapisy Strategii, dokonano zmiany struktury portfela kredytowego w celu zwiększenia udziału kredytów o wyższych marżach. Udział kredytów udzielonych klientom korporacyjnym zwiększył się do poziomu 53,7%, natomiast zmniejszył się udział kredytów udzielnymi jednostkami finansów publicznych i klientom detalicznym. Wzrost stanu kredytów w segmencie klientów korporacyjnych wyniósł 119,2 mln zł, tj. 1,6%, przy jednoczesnym spadku o 324,6 mln zł

- tj. o 14,9% kredytów udzielonych finansom publicznym oraz klientom detalicznym o 172,9 mln zł, tj. o 3,6%.
- [2] Wynik odsetkowy osiągnięty w 2016 r. był wyższy o 47,8 mln zł, tj. 18,3% w relacji do 2015 r. Było to możliwe głównie na skutek zwiększenia średniego stanu kredytów oraz zmniejszenia udziału w pasywach wysokokosztowych obligacji i zastąpienia ich tańszym finansowaniem w postaci depozytów.
 - [3] Wynik z tytułu opłat i prowizji Grupy obniżył się o 3,2% w 2016 r. w porównaniu do 2015 r. Było to efektem niższych opłat za obsługę rachunków klientów o 7,8 mln zł, tj. o 16,4%, oraz niższych prowizji od gwarancji i akredytyw o 3,2 mln zł, tj. o 42,5%.
 - [4] Łączny poziom wyniku odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i aktywów finansowych w 2016 r. wyniósł -208,8 mln zł i był niższy o 94,6 mln zł w stosunku do roku ubiegłego. Kluczowym elementem wpływającym na wzrost poziomu odpisów w Grupie było utworzenie odpisów z tytułu utraty wartości portfela farm wiatrowych, które stanowiły blisko połowę łącznego przyrostu odpisów.
 - [5] Podkreślić należy spadek ogólnych kosztów administracyjnych o 50,0 mln zł, tj. o 11,6%, głównie na skutek niższych kosztów BFG o 21,3 mln zł, tj. o 36,7%, kosztów rzeczowych o 9,7 mln zł, tj. o 7,6% i kosztów amortyzacji o 7,1 mln zł, tj. 13,6%, oraz kosztów świadczeń pracowniczych o 3,0 mln zł tj. o 1,7% w stosunku do 2015 r. Spadek kosztów świadczeń pracowniczych miał związek zarówno ze zmniejszeniem stanu zatrudnienia jak i obniżeniem wynagrodzeń Członków Zarządu oraz części kadry kierowniczej, przy czym pełne efekty podjętych działań będą widoczne dopiero w wynikach kolejnych okresów.
 - [6] Wypracowany wzrost marży odsetkowej, związany w największym stopniu z postępującą zmianą struktury pasywów Grupy. Oprócz zastąpienia kosztownych obligacji własnych (walutowych oraz złotych) środkami pochodzącymi od klientów pozytywny wpływ na realizowaną przez Grupę BOŚ marżę odsetkową miało sukcesywne obniżanie oprocentowania depozytów klientów, terminowych jak i rachunków oszczędnościowych. Pomimo obniżek oprocentowania oferta BOŚ w dalszym ciągu pozostawała atrakcyjna dla klientów, co wyraża się niesłabnącym zainteresowaniem klientów ofertą depozytową Banku.
 - [7] Spadek (poprawa) wskaźnika efektywności kosztowej C/I w 2016 r. względem roku poprzedniego o 13,7 p.p. (a po uwzględnieniu wpływu odpisów na portfel farm wiatrowych o 15,4 p.p.), poza obniżką ogólnych kosztów administracyjnych, była związana ze wzrostem przychodów Grupy z podstawowej działalności, głównie z tytułu odsetek, przy niższych przychodach o charakterze jednorazowym, w tym ze sprzedaży dłużnych papierów wartościowych.

BOŚ S.A. rozwijał działalność na rynku finansowania projektów proekologicznych powiększając, zgodnie ze Strategią, udział w portfelu kredytowym, kredytów udzielonych na działania służące ochronie środowiska oraz wspierające zrównoważony rozwój. Saldo kredytów proekologicznych na dzień 31 grudnia 2016 r. wyniosło 5,0 mld zł, co stanowiło 34,5% salda kredytów ogółem w Grupie.

W 2016 r. dokonano także zmian w strukturze kapitału własnego i zobowiązań. W związku z realizacją nowej Strategii, Bank przeprowadził w 2016 r. podwyższenie kapitału zakładowego. Wartość emisji akcji wyniosła 400 mln zł. Podwyższenie kapitału umożliwiło Grupie dalszy organiczny rozwój i generowanie środków na realizację misji w zakresie finansowania inwestycji ekologicznych i zrównoważonego rozwoju. Na koniec grudnia 2016 r. udział kapitału własnego Grupy w sumie bilansowej stanowił 8,6%.

Spadł udział zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych (o 7,1 p.p.). W maju 2016 r. Bank przeprowadził wykup wyemitowanych na kwotę 250 mln EUR w 2011 r. obligacji z oprocentowaniem stałym 6%. Wykup obligacji istotnie wpłynął na zmniejszenie kosztów finansowania Grupy i miał pozytywny wpływ na wyniki kolejnych kwartałów. Udział zobowiązań wobec klientów w pasywach wzrósł o 5,9 p.p. do 82,2% na dzień 31 grudnia 2016 r. Zobowiązania Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. wobec klientów według stanu na 31 grudnia 2016 r. wyniosły 17 123,6 mln zł i były wyższe o 7,2% w porównaniu do stanu na koniec 2015 r. Na koniec 2016 r. wolumen depozytów detalicznych wyniósł 10 796,8 mln zł i zwiększył się o 28,6% w stosunku do stanu na koniec 2015 r.

Wśród najważniejszych działań zarządczych należy wymienić zmianę modelu biznesowego Grupy, a w konsekwencji podniesienie efektywności działania Grupy, zapewnienie stabilnych źródeł finansowania oraz rozszerzanie aktywności w obszarze szeroko pojętej ochrony środowiska. Bank, zgodnie z wcześniejszymi zapowiedziami, zwiększa aktywność w segmencie mikro, małych i średnich firm. Wprowadzony został nowy model obsługi dla małych firm w oparciu o całą sieć oddziałów Banku. Jednocześnie Bank kontynuował prace związane z rozwojem oferty dla klientów zamożnych w ramach

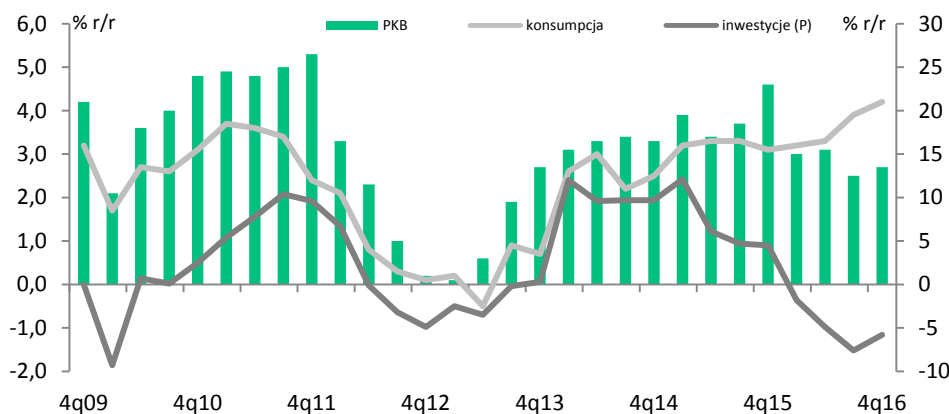
bankowości prywatnej. W IV kwartale 2016 r. Bank wdrożył projekt związany z pozyskiwaniem depozytów w euro od osób prywatnych w kraju i zagranicą, co pozwoli na obniżenie niedopasowania walutowego. Bank rozwijał też alternatywne kanały dystrybucji usprawniając składanie wniosków kredytowych przez stronę internetową Banku czy poprzez zwiększanie funkcjonalności sprzedażowych contact center. Ponadto, Bank podjął szereg działań w zakresie centralizacji i uproszczenia procesów w obszarze analizy kredytowej oraz aktywnych działań w zakresie redukcji ogólnych kosztów administracyjnych.

Łączny współczynnik wypłacalności Grupy wyniósł 14,28% na koniec 2016 r. wobec 12,10% na koniec 2015 r. Współczynnik Tier 1 wyniósł 11,37% na 31 grudnia 2016 r. wobec 9,13% na koniec 2015 r. W dniu 12 lipca 2016 r. Sąd zarejestrował podwyższenie kapitału zakładowego Banku w drodze emisji akcji zwykłych na okaziciela serii U oraz zmianę Statutu Banku w tym zakresie. W dniu 22 grudnia 2016 r. uzyskano zgodę KNF na zaliczenie podwyższenia kapitału do współczynnika wypłacalności.

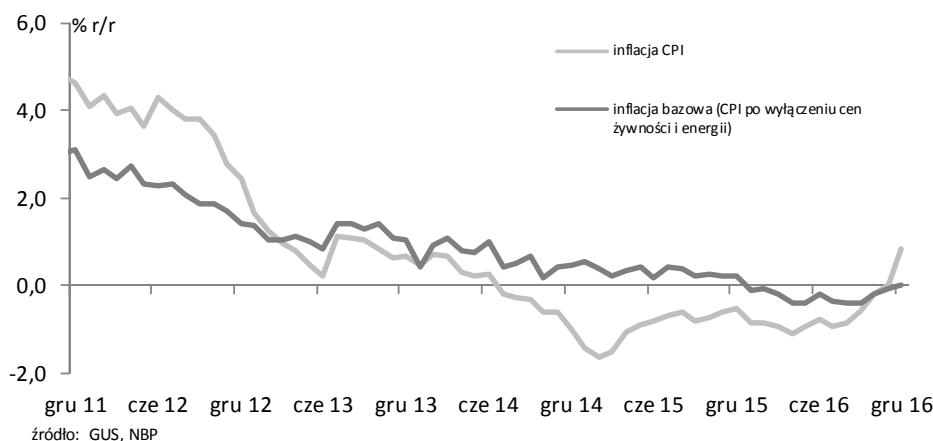
I. CZYNNIKI I ZDARZENIA WPLYWAJĄCE NA SYTUACJĘ FINANSOWĄ GRUPY W 2016 R.

1. SYTUACJA MAKROEKONOMICZNA

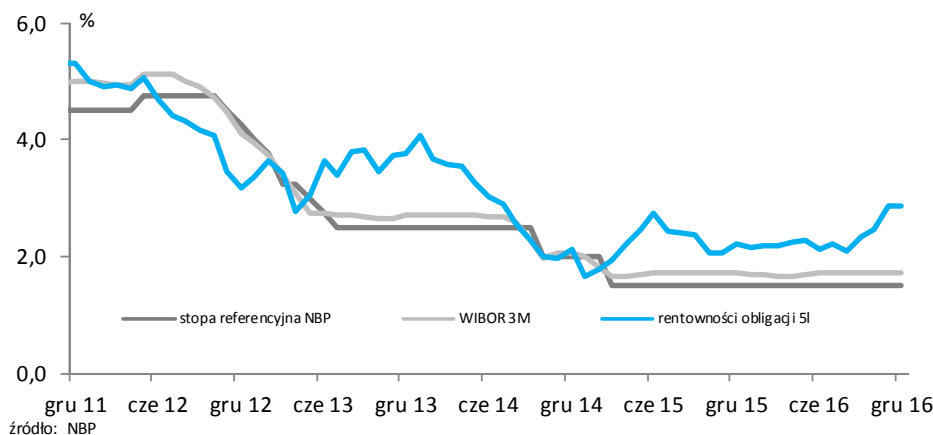
W 2016 r. tempo wzrostu produktu krajowego brutto obniżyło się do 2,8% wobec 3,9% w 2015 r. Osłabienie aktywności krajowej gospodarki było głównie wynikiem spadku nakładów inwestycyjnych. W 2016 r. odnotowano spadek inwestycji o 5,5% wobec wzrostu o 6,1% rok wcześniej. Wyraźne osłabienie inwestycji w 2016 r. było efektem słabszych inwestycji zarówno publicznych, jak i prywatnych. Jednocześnie w 2016 r. czynnikiem wspierającym wzrost gospodarczy było przyspieszenie dynamiki konsumpcji prywatnej, która wzrosła o 3,6% wobec 3,2% wzrostu w 2015 r. Wzrost konsumpcji stymulowany był przez wzrost transferów społecznych (Program Rodzina 500+), ujemną dynamikę cen w gospodarce (podwyższającą realną siłę nabywczą gospodarstw domowych) oraz poprawę na rynku pracy. W 2016 r. stopa bezrobocia rejestrowanego obniżyła się do 8,3% na koniec roku wobec 9,7% w grudniu 2015 r. W 2016 r. liczba bezrobotnych spadła o 229 tys. osób do 1 335 tys. osób na koniec roku.



W 2016 r. utrzymywał się niski poziom cen w gospodarce, wyraźnie poniżej celu inflacyjnego NBP (2,5%). Przez pierwsze dziesięć miesięcy wskaźnik cen dóbr i usług konsumpcyjnych CPI pozostawał na ujemnym poziomie, co było wynikiem niskiej dynamiki cen paliw (efektu spadku cen ropy naftowej), cen żywności, cen administrowanych, a także umiarkowanej presji popytowej i kosztowej w gospodarce. Pod koniec roku odnotowano trend wzrostowy wskaźnika CPI za sprawą odbicia w górę cen paliw oraz żywności przetworzonej (przy bardzo niskim poziomie statystycznej bazy odniesienia sprzed roku). W rezultacie na koniec roku wskaźnik CPI wzrósł do 0,8% r/r wobec -0,5% na koniec 2015 r. Średnioroczny wskaźnik inflacji wyniósł w 2016 r. -0,6% wobec -0,9% w 2015 r.

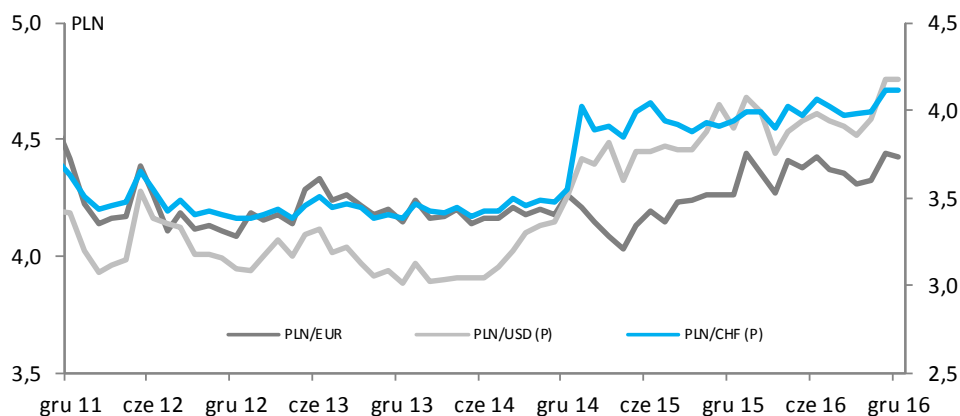


Przez cały 2016 r. Rada Polityki Pieniężnej (RPP) prowadziła politykę stabilnych stóp procentowych - stopa referencyjna NBP kształtowała się na poziomie 1,5%. W 2016 r. miała miejsce zmiana składu RPP, w związku z wygaśnięciem kadencji 9 z 10 członków Rady (w tym prezesa Narodowego Banku Polskiego). RPP w nowym składzie kontynuowała dotychczasową politykę pieniężną i jednoznacznie zasignalizowała, że jej intencją jest stabilizacja parametrów polityki monetarnej. Takie przesłanie RPP utrzymała przez cały rok. W 2016 r. w warunkach stabilnych stóp procentowych NBP oprocentowanie pożyczek na rynku międzybankowym było stabilne - stawka WIBOR 3M na koniec roku ukształtowała się poziomem 1,73%, lekko powyżej poziomu z końca 2015 r. (1,72%).



2016 r. był okresem podwyższonej zmienności notowań aktywów finansowych na globalnym rynku finansowym. W I kw. podwyższoną zmienność stymulował wzrost obaw o sytuację gospodarek wschodzących, w II kw. referendum dot. przyszłości Wielkiej Brytanii w UE, a pod koniec roku nieoczekiwane zwycięstwo Donalda Trumpa w wyborach prezydenckich w USA. Przez cały rok czynnikiem istotnie wpływającym na rynki finansowe była zmienność oczekiwań rynkowych co do perspektyw polityki monetarnej głównych banków centralnych, w tym przede wszystkim Rezerwy Federalnej w USA.

Pod koniec roku, pod wpływem napływających korzystnych informacji z gospodarki USA (jak i pozostałych najważniejszych gospodarek), wzrostu cen surowców (stymulującego oczekiwanie na wyższą inflację), nasilenia oczekiwań na ekspansywną politykę fiskalną w USA pod rządami administracji Donalda Trumpa oraz retoryki przedstawicieli Rezerwy Federalnej, wzrosły oczekiwania rynkowe co do tempa i skali podwyższenia stóp procentowych w USA. To poskutkowało w IV kw. wyraźnym wzrostem rentowności obligacji skarbowych na rynkach bazowych (USA i Niemcy), umocnieniem kursu dolara oraz spadkiem popytu na aktywa finansowe rynków wschodzących.



źródło: NBP

W 2016 r. sytuacja na polskim rynku finansowym pozostawała pod wyraźnym wpływem tendencji na globalnym rynku finansowym. Podwyższona zmienność na globalnym rynku finansowym skutkowałą podwyższoną zmiennością na krajowym rynku finansowym. Spadek popytu na aktywa rynków wschodzących skutkowałą presją na osłabienie złotego. Dodatkowo w kierunku osłabienia złotego oddziaływała niepewność co do przyszłej polityki gospodarczej (m.in. niepewność co do kształtu ustawy dot. pomocy osobom zadłużonym w walutach obcych, która wygasła w drugiej połowie roku w reakcji na przedstawienie przez Kancelarię Prezydenta projektu ustawowego rozwiązania tej kwestii), a także obniżenie przez agencję ratingową Standard&Poor's oceny ratingowej Polski. W skali całego 2016 roku złoty stracił na wartości wobec dolara amerykańskiego (4,5%), wobec euro (4,2%) oraz wobec franka szwajcarskiego (2,0%).

Wzrost rentowności obligacji skarbowych na rynkach bazowych w połączeniu ze spadkiem popytu na aktywa rynków wschodzących oraz osłabieniem oczekiwań na dalsze poluzowanie polityki monetarnej RPP poskutkowałą w 2016 r. wyraźnym wzrostem rentowności złotych obligacji skarbowych. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych wzrosła w skali roku o około 60 pkt. baz. do poziomu 3,60% na koniec roku.

2. OPIS ISTOTNYCH ZDARZEŃ W 2016 R.

Nagrody i wyróżnienia

- „EKOlókata SUPERprocentująca BOŚ” została uznana drugim najbardziej atrakcyjnym depozytem na rynku wg Rankingu Rzeczypospolitej z dnia 31 marca 2016 r.
- Konto oszczędnościowe BOŚ EKOpofit zajęło drugie miejsce w zestawieniu gazety „Parkiet” z dnia 31 marca 2016 r.
- Zespół ekonomistów BOŚ S.A. zajął pierwsze miejsce w konkursie prognostycznym gazety „Parkiet” w kategorii najcelniejsze prognozy wskaźników makroekonomicznych i rynkowych po I kwartale 2016, 11 kwietnia 2016 r. oraz po III kwartale 2016; 10 października 2016 r.
- Bank znalazł się w rankingu TOP5 banków według Comperia.pl oferujących fundusze inwestycyjne, 10 maja 2016 r.
- Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska otrzymał Nagrodę Specjalną GPW i tytuł Brokera Roku 2015; 13 maja 2016 r.
- Bank w jury międzynarodowego konkursu dla studentów ENACTUS Poland 2016; 7 czerwca 2016 r.
- EKOlókata 12M BOŚ – pierwsze miejsce w rankingu Pulsu Biznesu; 28 czerwca 2016 r.
- BOŚ S.A. zajął pierwszą pozycję w badaniu satysfakcji Klientów banków przeprowadzonym wśród czytelników „Parkietu” opublikowanym 8 września 2016 r. BOŚ S.A. uzyskał notę 3,9 w pięciostopniowej skali. Średnia dla całego badania wyniosła 2,6.
- W rankingu „Przyjazny Bank Newsweeka - Bank 2016”, opublikowanym we wrześniu 2016 r., w kategorii „bankowość hipoteczna”, BOŚ S.A. uzyskał 3 miejsce.
- Drugie miejsce dla EKOlókaty z Bonusem w zestawieniu najwyższej oprocentowanych lokat rocznych według Bankier.pl z dnia 25 października 2016 r.

Ramowa Strategia Rozwoju Banku Ochrony Środowiska S.A. oraz Program Naprawczy

W dniu 20 kwietnia 2016 r. Rada Nadzorcza Banku podjęła uchwałę w sprawie zatwierdzenia Ramowej Strategii Rozwoju Banku Ochrony Środowiska S.A. na lata 2016 – 2020. Główne założenia Strategii BOŚ zostały przekazane do publicznej wiadomości raportem bieżącym nr 25/2016. Ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 r. oraz w związku z wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, w dniu 30 marca 2016 r., Bank przekazał Komisji Nadzoru Finansowego (Komisja / KNF), zatwierdzony przez Radę Nadzorczą, Program Postępowania Naprawczego BOŚ S.A., który po wprowadzeniu zaleceń,

został zatwierdzony przez KNF w dniu 14 grudnia 2016 r. Zarówno Strategia Rozwoju Banku na lata 2016 – 2020 jak Program Postępowania Naprawczego BOŚ S.A. zostały opracowane przy zachowaniu spójności pod względem założeń, kierunków i planowanych do osiągnięcia celów. Priorytetowym celem BOŚ S.A. na lata 2016-2020 jest wzrost rentowności Banku do poziomu wyższego od średniej rentowności w sektorze bankowym. Szerszy opis założeń Strategii został zamieszczony w rozdz. II pkt 4.

Podwyższenie kapitału

Bank przeprowadził w I półroczu 2016 r. podwyższenie kapitału zakładowego w drodze emisji akcji serii U w trybie subskrypcji prywatnej. Wartość emisji nowych akcji wyniosła 400 mln zł. Podwyższenie kapitału zakładowego Banku zostało zarejestrowane przez Sąd w dniu 12 lipca 2016 r.

W związku z wnioskiem Banku z dnia 9 września 2016 r., Komisja Nadzoru Finansowego 22 grudnia 2016 r. wydała decyzję o zezwoleniu na zaklasyfikowanie akcji nowej emisji jako instrumentów w kapitale podstawowym Tier 1 zgodnie z art. 26 ust. 3 w zw. z art. 28 Rozporządzenia CRR.

Wykup obligacji

W 11 maja 2016 r. miał miejsce wykup obligacji wyemitowanych w wysokości 250 mln EUR z oprocentowaniem stałym w wysokości 6% w 2011 r. przez BOS Finance AB z siedzibą w Szwecji, której Bank był jedynym akcjonariuszem. Wykup obligacji istotnie wpłynął na zmniejszenie kosztów finansowania Banku i ma pozytywny wpływ na wyniki kolejnych kwartałów. Zarząd BOŚ S.A. podał do publicznej wiadomości, że w dniu 9 maja 2016 r. Bank dokonał zwrotu kaucji z odsetkami w kwocie 265 mln EUR spółce zależnej BOS Finance AB z siedzibą w Szwecji zgodnie z Umową Kaucji z dnia 11 maja 2011 r. (raport bieżący nr 30/2016). Spółka BOS Finance AB środki pozyskane w drodze emisji euroobligacji w wysokości 250 mln EUR złożyła na rachunku Banku jako zabezpieczenie roszczeń z gwarancji wykonania zobowiązań BOS Finance AB z tytułu emisji euroobligacji. Środki z kaucji zostały wykorzystane do spłaty zobowiązań BOS Finance z tytułu emisji euroobligacji w dniu 11 maja 2016 r.

W III kwartale 2016 r. Bank dokonał wykupu obligacji własnych serii U na kwotę 10 mln zł (raport bieżący 52/2016).

Optymalizacja kosztów

- Wpływ na poprawę wyników Grupy miały działania w obszarze: optymalizacji kosztów w zakresie usług bezpieczeństwa (redukcja faktycznie poniesionych kosztów w 2016 r. o 11% w stosunku do 2015 r.) przy jednoczesnym zachowaniu właściwego poziomu bezpieczeństwa Grupy.
- Prowadzone w latach 2015-2016 działania mające na celu optymalizację kosztów IT&N przyniosły w 2016 r. efekt w postaci oszczędności na poziomie ok. 1,49 mln zł (5,18%) pomimo wzrostu kosztów serwisu wynikającego z prac rozwojowych oraz waloryzacji opłat w porównaniu z kosztami poniesionymi w roku 2015.
 - Wykonanie 2015 – 28,7 mln zł
 - Wykonanie 2016 – 27,2 mln zł
 - Różnica – 1,5 mln zł
- Zrealizowana w I połowie 2016 r. wymiana platformy sprzętowej stanowiącej trzon infrastruktury serwerowej dla systemów produkcyjnych i testowych Banku zdecydowanie obniżyła ryzyko awarii oraz pozwoliła na redukcję kosztów serwisu sprzętu i oprogramowania systemowego. Ponadto, poprzez zwiększenie szybkości i sumarycznej wydajności serwerów, dała możliwość zwiększania liczby obsługiwanych rachunków.
- W 2016 r. przeprowadzono działania związane z reorganizacją sieci placówek dotyczące ich likwidacji i realokacji oraz dodatkowo wypracowano standard oddziału pod względem funkcjonalnym i wizerunkowym. Celem powyższych działań była poprawa efektywności sieci placówek i funkcjonowania Banku. W wyniku tych działań dokonano realokacji dwóch i likwidacji ośmiu placówek Banku, co pozwoliło uzyskać oszczędności ponad 1 mln zł w 2016 r.
- Zredukowano koszty rzeczowe: koszty czynszów, wynajmu samochodów, wydruków, zakupów materiałów i usług.

Zmiana ratingu przez agencję ratingową Fitch

W lutym 2016 r. (raport bieżący nr 17/2016) Agencja ratingowa Fitch Ratings Ltd obniżyła długoterminowy rating (IDR) z 'BB' do 'B+', z perspektywą stabilną. W wyniku tej zmiany obniżeniu uległy również pozostałe ratingi Banku. Agencja w swym raporcie jako główny powód swej decyzji wymieniła znacznie osłabioną zdolność Banku do absorpcji strat w wyniku nowego podatku bankowego oraz słabej jakości aktywów. Poziom ratingu wynikał z poglądu Agencji dotyczącej ograniczonej możliwości nadzwyczajnego wsparcia dla Banku ze strony Państwa głównie w świetle BRRD (Dyrektywa w sprawie restrukturyzacji

i uporządkowanej likwidacji banków). Agencja wyraziła przekonanie, że instytucje państwowe mogłyby podjąć wyprzedzające działania, aby uniknąć przekroczenia przez Bank regulacyjnych wymogów kapitałowych z uwagi na pośredni udział kapitałowy Państwa w Banku oraz jego rolę w finansowaniu projektów proekologicznych w kraju.

Podatek bankowy

Zgodnie z art. 3 i art. 4 pkt 1 Ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych (t.j. Dz.U. 2016 poz. 68; dalej: „Ustawa o podatku FIN”), Bank jest podatnikiem podatku od niektórych instytucji finansowych (dalej „podatku FIN”) od 1 lutego 2016 r. Jednocześnie zgodnie z art. 11 ust. 2 pkt 1 Ustawy o podatku FIN, zwolnieni z opodatkowania podatkiem FIN są podatnicy objęci programem postępowania naprawczego, o którym mowa w art. 142 ust. 1-3 Prawa bankowego. W związku z objęciem Banku programem naprawczym stosowanie do art. 142 Prawa bankowego, wynik Banku nie jest obciążony podatkiem bankowym.

Przedsięwzięcia w obszarze Wsparcia

W 2016 r. zakończono w Banku działania wdrożeniowe w dziewięciu projektach, które wynikały z konieczności dostosowania Banku do wymogów prawnych i/lub regulacyjnych instytucji nadzorczych jak również z inicjatyw o charakterze biznesowym. W szczególności zrealizowano projekty:

- Rodzina 500+, który miał na celu umożliwienie klientom Banku, posiadającym dostęp do bankowości elektronicznej, korzystanie z portalu ZUS, w tym w szczególności złożenie wniosku w Programie Rodzina 500+;
- EMIR II, który dotyczył wdrożenia rozwiązań mających na celu dostosowanie Banku do wymagań wynikających z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (EU) Nr 648/2012 z dnia 04 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (zwane „Rozporządzeniem EMIR”), w zakresie rozliczania transakcji pochodnych poprzez izby rozliczeniowe CCP.

Ustawa o odnawialnych źródłach energii

W dniu 28 czerwca 2016 r. Prezydent RP podpisał nowelizację Ustawy o odnawialnych źródłach energii (Ustawy o OZE), która weszła w życie 1 lipca 2016 r. Znaczącą zmianą nowelizacji Ustawy o OZE jest zniesienie obowiązku zakupu energii odnawialnej przez sprzedawcę zobowiązanego od wytwórców energii ze źródeł odnawialnych o mocy powyżej 500 kW (vacatio legis - do końca 2017 r.). Cena energii elektrycznej wytworzonej w takich instalacjach OZE będzie kształtowana przez rynek hurtowy.

Niekorzystny dla inwestorów w OZE jest także wynikający z opublikowanego Rozporządzenia z dnia 17 października 2016 r. brak inicjatywy legislacyjnej zwiększającej obowiązkowy udział energii z OZE w 2017 r. Utrzymanie wskaźnika tzw. obowiązku OZE na poziomie 16% (w tym 0,6% dla biogazu) w roku 2017 będzie prowadzić do dalszego pogłębiania nadpodaży zielonych certyfikatów na rynku.

Nowelizacja ustawy o OZE wprowadziła nowe zasady rozliczeń producentów energii w mikroinstalacjach OZE o mocy do 40 kW, a także zmieniła zasady systemu aukcyjnego, w którym mają funkcjonować inwestorzy budujący większe instalacje OZE. Zmiany systemu aukcyjnego dotyczyły głównie promowania w większym wymiarze technologii, które wytwarzają energię w sposób stabilny i przewidywalny.

W dniu 30 grudnia 2016 r. odbyły się pierwsze aukcje na sprzedaż energii elektrycznej, mające charakter pilotażowy. Trzy z nich zostały rozstrzygnięte skutecznie – dla istniejących, o mocy do 1 MW, biogazowni rolniczych oraz instalacji spełniających warunki emisji CO₂ nie większej niż 100 kg/MWh i produkcji większej niż 3 504 MWh/MW/r, a także dla nowych instalacji o mocy do 1 MW. Jako uzupełnienie grudniowej sesji Ministerstwo Energii i URE zaplanowały przeprowadzenie dodatkowej aukcji w pierwszych miesiącach 2017 r. Istotną korzyścią systemu aukcyjnego jest wyeliminowanie występującego ryzyka zmienności cen praw majątkowych (zielonych certyfikatów). Pojawiło się natomiast ryzyko wystąpienia sytuacji, w której inwestor będzie musiał zapłacić kary pieniężne w przypadku, gdy łączna ilość energii wytworzonej w okresie kolejnych trzech lat funkcjonowania instalacji nie osiągnie co najmniej 85% poziomu deklarowanego w aukcji.

Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych

W dniu 22 czerwca 2016 r. Prezydent RP podpisał ustawę o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, która weszła w życie 15 lipca 2016 r. Ustawa generuje szereg ograniczeń dla nowopowstających i działających elektrowni wiatrowych. Zgodnie z ustawą lokalizacja elektrowni wiatrowej będzie możliwa wyłącznie w miejscach wskazanych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w którym musi być również określona maksymalna całkowita wysokość elektrowni wiatrowej. Ustawa wprowadza ograniczenia co do minimalnej odległości elektrowni wiatrowych od budynku

mieszkalnego. Istniejące elektrownie wiatrowe, które nie spełniają kryterium odległości, nie będą mogły być rozbudowywane, dopuszczalny jest jedynie ich remont i prace niezbędne do eksploatacji. Ustawa rozszerza podstawę opodatkowania podatkiem od nieruchomości do 100% wartości inwestycji ogółem (dotychczas podstawą naliczania tego podatku była wartość fundamentów turbiny z wieżą), co negatywnie wpłynie na rentowność tego typu inwestycji z uwagi na zwiększone obciążenia podatkowe wytwórców energii. W odpowiedzi na liczne wątpliwości dotyczące stosowania przepisów Ustawy w zakresie opodatkowania, Ministerstwo Rozwoju i Finansów opublikowało pismo z dnia 2 grudnia 2016 r., w którym wyraża jednoznaczne stanowisko, iż od dnia 1 stycznia 2017 r. opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości podlega cała elektrownia wiatrowa. Środowiska branżowe oraz prawnicze zabiegają o zmiany zapisów ustawy w tym zakresie.

Prawo ochrony środowiska

W dniu 7 grudnia 2016 r. do Sejmu RP wpłynął poselski projekt nowelizacji ustawy Prawo ochrony środowiska, mający na celu zmianę sposobu wyborów władz Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW), przenoszący z administracji samorządowej na administrację rządową wpływ na wybór członków rad nadzorczych wojewódzkich funduszy. Wejście w życie zmiany ustawy w kształcie przewidzianym w projekcie oznacza w praktyce zmianę statusu WFOŚiGW z samorządowej osoby prawnej na jednostkę podległą NFOŚiGW.

Programy Unijne

Rozwiązania objęte programami unijnymi są wdrażane w krajowym systemie prawnym i instytucjonalnym. Promowane kierunki obejmują wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną oraz dostosowania do zmian klimatu i efektywnego gospodarowania zasobami. Środki dystrybuowane będą m.in. w ramach: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnych Programów Operacyjnych, w ramach których ogłoszone zostały pierwsze nabory wniosków. Uruchomienie działań inwestycyjnych zwiększy popyt na finansowanie bankowe, uzupełniające dostępne środki Unii Europejskiej.

3. CZYNNIKI, KTÓRE MOGĄ MIEĆ WPŁYW NA WYNIKI SEKTORA BANKOWEGO I BANKU

Do pozostałych czynników, które mogą mieć wpływ na wyniki Grupy w perspektywie najbliższych kwartałów należy zaliczyć:

- **skutki ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych w CHF i innych walutach obcych**
W dniu 19 października 2016 roku Sejm RP rozpoczął prace nad trzema projektami ustaw dotyczących rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych denominowanych w CHF i innych walutach obcych, w tym nad przedstawionym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektem Ustawy o zasadach zwrotu niektórych należności wynikających z umów kredytu i pożyczki oraz poselskimi projektami Ustawy o restrukturyzacji kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż waluta polska oraz o wprowadzeniu zakazu udzielania takich kredytów i Ustawy o szczególnych zasadach restrukturyzacji walutowych kredytów mieszkaniowych w związku ze zmianą kursu walut obcych do waluty polskiej. Na dzień publikacji niniejszego raportu nie jest znany ostateczny kształt ustawy. Implementacja proponowanych obecnie inicjatyw w zakresie przewalutowania kredytów hipotecznych w walutach obcych miałyby negatywny wpływ na wyniki finansowe sektora bankowego i BOŚ S.A.
- **istotnego osłabienia kursu złotego wobec CHF i EUR**
W przypadku istotnego osłabienia PLN w stosunku do CHF lub EUR utrzymywania się w długim okresie osłabionego kursu PLN, zdarzenie takie spowodowałoby wzrost wolumenu kredytów walutowych, co oznacza z jednej strony wzrost wymogu kapitałowego z tytułu tych kredytów, z drugiej natomiast konieczność zapewnienia odpowiednio większego finansowania. W przypadku trwałej znaczącej deprecjacji PLN względem walut obcych, zwłaszcza CHF, należałoby się liczyć z pogorszeniem jakości portfela walutowych kredytów hipotecznych.
- **ryzyko wzrostu zmienności na globalnym rynku finansowym oraz obniżenie ratingu zarówno krajowego, jak i Banku**
Skutki dla Banku mogą obejmować m.in. zwiększony koszt finansowania zewnętrznego, jak również utrudnienia w dostępie do finansowania zagranicznego oraz realizacji transakcji z zakresu zarządzania ryzykiem walutowym i stopy procentowej.
- **ewentualna zmiana wysokości opłat na BFG**
Zmiana metodyki wyliczenia wysokości opłat na BFG i uzależnienie wysokości składki m.in. od profilu ryzyka Banku na tle innych banków oznacza, że wysokość opłaty na BFG może ulec zmianie,

- **ewentualna dopłata do Funduszu Wsparcia Kredytobiorców**
Nie można wykluczyć dodatkowych dopłat do Funduszu Wsparcia Kredytobiorców.
- **podatek bankowy**
Zgodnie z Ustawą o podatku od niektórych instytucji finansowych począwszy od 1 lutego 2016 r. banki zostały obciążone tzw. podatkiem bankowym, naliczanym od wielkości aktywów (pomniejszych o wybrane pozycje). BOŚ S.A. w okresie realizacji programu naprawczego nie będzie objęty tym podatkiem.
- **wprowadzenie MSSF 9**
Wdrożenie, z dniem 1 stycznia 2018 roku, Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9 (MSSF 9) spowoduje zmiany w co najmniej trzech obszarach: w modelu pomiaru utraty wartości, modelu klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń.
Z ekonomicznego punktu widzenia ewentualne obciążenia związane z wdrożeniem nowego modelu pomiaru utraty wartości w momencie przejścia na MSSF 9 w dacie 01 stycznia 2018 mogą korygować kapitały własne lub wynik finansowy w wysokości różnicy pomiędzy wysokością odpisów wyliczonych zgodnie z MSSF9, a dotychczasowym poziomem odpisów wyliczanych zgodnie z MSR 39. Nowy sposób klasyfikacji i wyceny aktywów może natomiast skutkować korektą kapitałów w momencie przejścia na MSSF9 oraz zwiększoną zmiennością wyniku finansowego w kolejnych okresach wobec potencjalnej konieczności wyceny części posiadanych aktywów w wartości godziwej przez wynik finansowy.
W celu wdrożenia standardu MSSF 9, w Banku został powołany dedykowany projekt oraz Bank uzyskał wsparcie uznanej na rynku firmy doradczej. Zakończenie prac projektowych w zakresie doradztwa merytorycznego w ww. obszarach planowane jest w I półroczu 2017 r., natomiast prace wdrożeniowe w systemach IT zostaną ukończone w IV kwartale 2017 r.
W chwili obecnej nie jest możliwy do oszacowania, potencjalny wpływ MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne – prace w tym zakresie trwają.
- **ryzyko utrzymywania się stóp procentowych na niskim poziomie lub kolejne obniżki stóp procentowych zarówno w PLN jak i walutach obcych**
Ewentualne dalsze obniżki stóp procentowych doprowadziłyby do zawężenia realizowanej marży odsetkowej netto i spadku wyniku odsetkowego z uwagi m.in. na ograniczenia ustawowe wysokości odsetek, brak możliwości dalszego obniżenia oprocentowania rachunków bieżących czy też klauzule umowne dot. nieuwzględniania ujemnych stawek w przypadku finansowania hurtowego w walutach obcych.
- **pokrycie odpisami aktualizującymi ekspozycji wykazujących utratę wartości**
Bank z uwagi na specyfikę swojej działalności (zaangażowanie w projekty proekologiczne) angażując się w transakcje o relatywnie wysokiej wartości dąży do maksymalizacji zabezpieczenia poziomu ekspozycji na ryzyko. Tworzone odpisy aktualizujące wartość brutto ekspozycji uwzględniają poziom przyjętych zabezpieczeń.

II. WYNIKI FINANSOWE I DZIAŁALNOŚĆ GRUPY I BANKU

1. RACHUNEK WYNIKÓW GRUPY

W związku ze zmaterializowaniem się ryzyka, sygnalizowanego już wcześniej przez Bank, dotyczącego kredytowania inwestycji w farmy wiatrowe, Grupa BOŚ S.A. w 2016 r. prowadziła restrukturyzację tego portfela, co skutkowało utworzeniem dodatkowych odpisów kredytowych w kwocie 97,9 mln zł. Ponadto spółka zależna MS Wind poniosła stratę w wysokości 11,5 mln zł z tytułu posiadanej farmy wiatrowej. Konsekwencją było poniesienie straty netto w wysokości 60,1 mln zł.

Przyczyną pogorszenia rentowności inwestycji w farmy wiatrowe, a tym samym pogorszenia jakości portfela kredytów udzielanych przez Bank do 2015 r., była zmiana przepisów prawnych, w tym nowelizacja ustawy o odnawialnych źródłach energii, która weszła w życie 1 lipca 2016 r. oraz ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, która weszła w życie 15 lipca 2016 r., skutkująca spadkiem cen zielonych certyfikatów oraz wzrostem obciążeń fiskalnych, a tym samym spadkiem rentowności inwestycji poniżej poziomu założonego w biznesplanach.

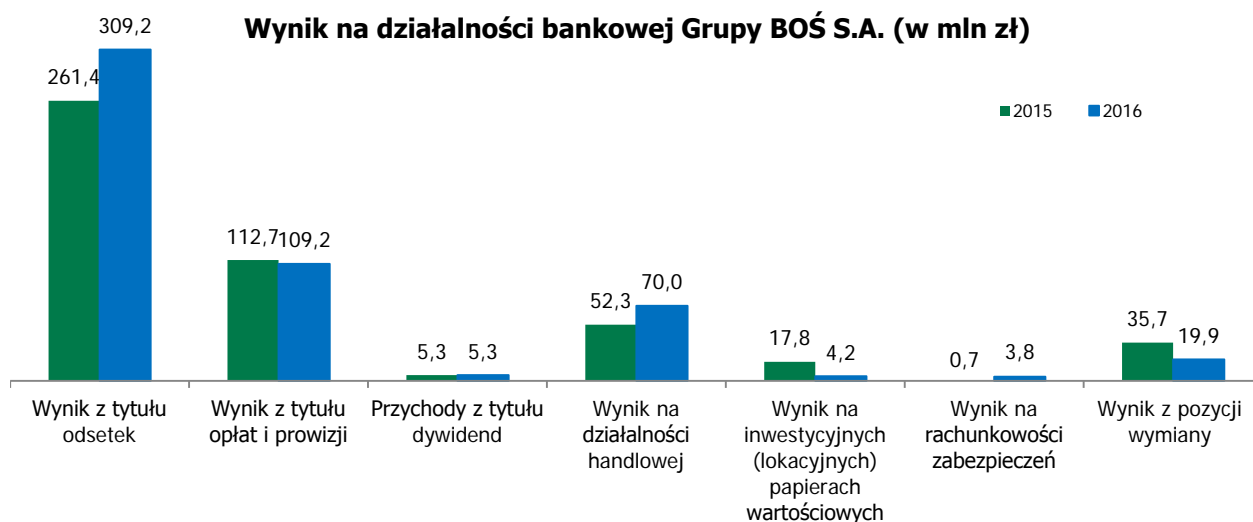
Natomiast konsekwentnie prowadzona naprawa Banku oraz spółek grupy kapitałowej przyniosła znaczny wzrost przychodów oraz widoczną redukcję ogólnych kosztów administracyjnych. W rezultacie, po wyłączeniu odpisów na utratę wartości aktywów związanych z finansowaniem inwestycji w farmy wiatrowe,

Grupa BOŚ S.A. odnotowała w 2016 r. zysk netto w kwocie 31,1 mln zł, tj. 82,2 mln zł powyżej wyniku 2015 r.

Wyszczególnienie	tys. zł		2015	Zmiana %	
	2016			z PFW *	bez PFW *
	z PFW *	bez PFW *			
Działalność kontynuowana					
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	694 688	694 688	659 912	5,3	5,3
Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty	-385 461	-385 461	-398 501	-3,3	-3,3
Wynik z tytułu odsetek	309 227	309 227	261 411	18,3	18,3
Przychody z tytułu opłat i prowizji	140 145	140 145	143 248	-2,2	-2,2
Koszty z tytułu opłat i prowizji	-30 977	-30 977	-30 523	1,5	1,5
Wynik z tytułu opłat i prowizji	109 168	109 168	112 725	-3,2	-3,2
Przychody z tytułu dywidend	5 264	5 264	5 279	-0,3	-0,3
Wynik na działalności handlowej	69 980	70 592	52 319	33,8	34,9
Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	4 214	4 214	17 781	-76,3	-76,3
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	3 821	3 821	707	440,5	440,5
Wynik z pozycji wymiany	19 926	19 926	35 700	-44,2	-44,2
Pozostałe przychody operacyjne	13 155	13 155	21 221	-38,0	-38,0
Pozostałe koszty operacyjne	-23 858	-12 393	-18 775	27,1	-34,0
Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości	-208 759	-110 847	-114 138	82,9	-2,9
Ogólne koszty administracyjne	-381 050	-381 050	-431 081	-11,6	-11,6
Wynik na działalności operacyjnej	-78 912	31 077	-56 851	x	x
Zysk / Strata brutto	-78 912	31 077	-56 851	x	x
Obciążenia podatkowe	18 764	44	5 733	x	x
ZYSK / STRATA NETTO	-60 148	31 121	-51 118	x	x

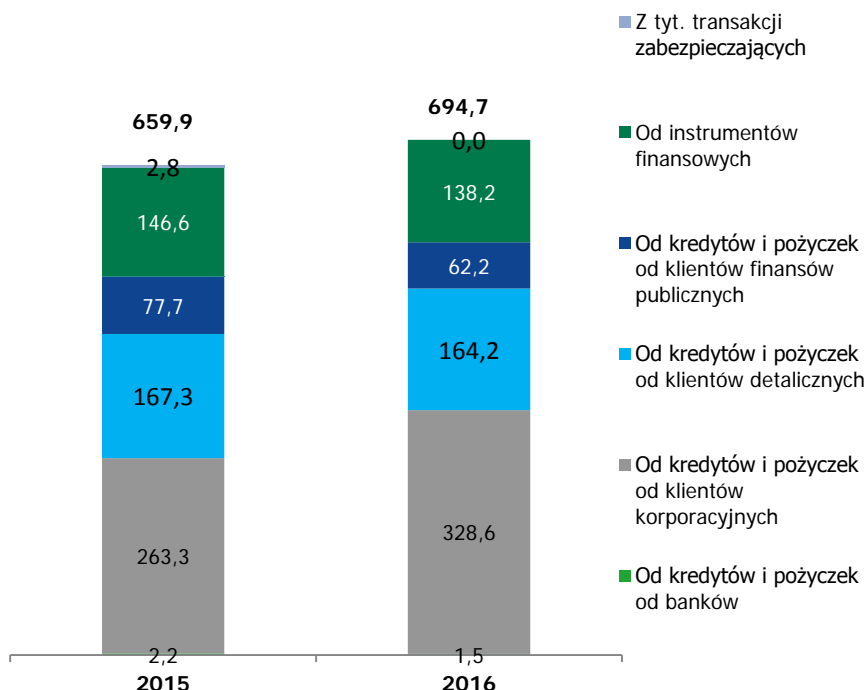
* PFW – portfel farm wiatrowych

Grupa BOŚ S.A. osiągnęła wyższy o 7,3% wynik na działalności bankowej w 2016 r. w porównaniu do analogicznego okresu ub.r. Wynik ten wyniósł 521,6 mln zł wobec 485,9 mln zł w 2015 r. Grupa BOŚ S.A. poprawiła wynik z tytułu odsetek, wynik na działalności handlowej oraz wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń, przy słabszym wyniku z tytułu opłat i prowizji, wyniku na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych, wyniku z pozycji wymiany oraz przychodów z tytułu dywidend.



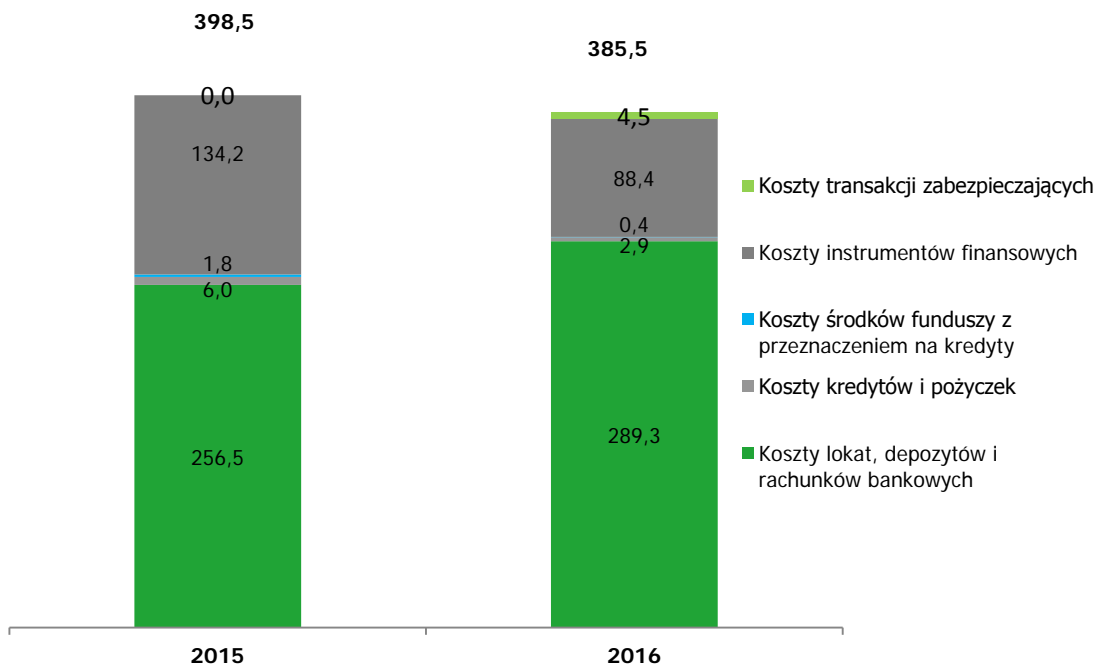
W 2016 r. Grupa BOŚ S.A. wypracowała wyższy o 18,3% niż w 2015 r. wynik z tytułu odsetek, który wyniósł 309,2 mln zł wobec 261,4 mln zł na koniec 2015 r.

Przychody z tytułu odsetek (w mln zł)



Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze wzrosły o 34,8 mln zł, tj. o 5,3% w 2016 r. w porównaniu do 2015 r. Wzrost ten był efektem wyższych przychodów odsetkowych z portfela kredytowego klientów korporacyjnych - wzrost o 65,3 mln zł, tj. o 24,8%, głównie na skutek zwiększenia o 18,1% średniego salda kredytów korporacyjnych w relacji do 2015 r. Przychody odsetkowe od kredytów i pożyczek udzielonych klientom detalicznym spadły o 3,1 mln zł, tj. o 1,9% a podmiotów finansów publicznych zmniejszyły się o 15,5 mln zł, tj. o 20,0%. Przychody od instrumentów finansowych były niższe o 8,5 mln zł, tj. o 5,8%.

Koszty z tytułu odsetek (w mln zł)



Koszty z tytułu odsetek zmniejszyły się o 13,0 mln zł, tj. o 3,3%. Największy wpływ na ich obniżenie miał spadek kosztów instrumentów finansowych, który wyniósł 45,8 mln zł, tj. o 34,1% i był skutkiem wykupu w maju wysokokosztowych euroobligacji i zastąpienia ich tańszym finansowaniem w postaci depozytów. Koszty depozytów i rachunków segmentu detalicznego wzrosły o 59,5 mln zł, tj. o 39,8%, głównie na skutek wzrostu średniego stanu zobowiązań segmentu detalicznego w 2016 r., który był wyższy o 1,9 mld

zł tj. o 24,5% w porównaniu do 2015 r. Koszty odsetkowe lokat przyjętych, depozytów i rachunków klientów korporacyjnych spadły o 21,5 mln zł tj. o 25,4%, a podmiotów finansów publicznych o 3,4 mln zł tj. o 18,6%. Koszty z tytułu odsetek od kredytów i pożyczek zmniejszyły się o 3,2 mln zł, tj. o 52,4%, na skutek spadku wolumenu zaciągniętych przez Grupę kredytów i pożyczek.

W efekcie wzrostu wyniku odsetkowego przy nieznacznej zmianie sumy bilansowej, marża odsetkowa na aktywach ogółem, liczona jako relacja wyniku odsetkowego do średniego stanu aktywów z początku i końca roku, wzrosła z poziomu 1,3% do poziomu 1,5% w 2016 r.

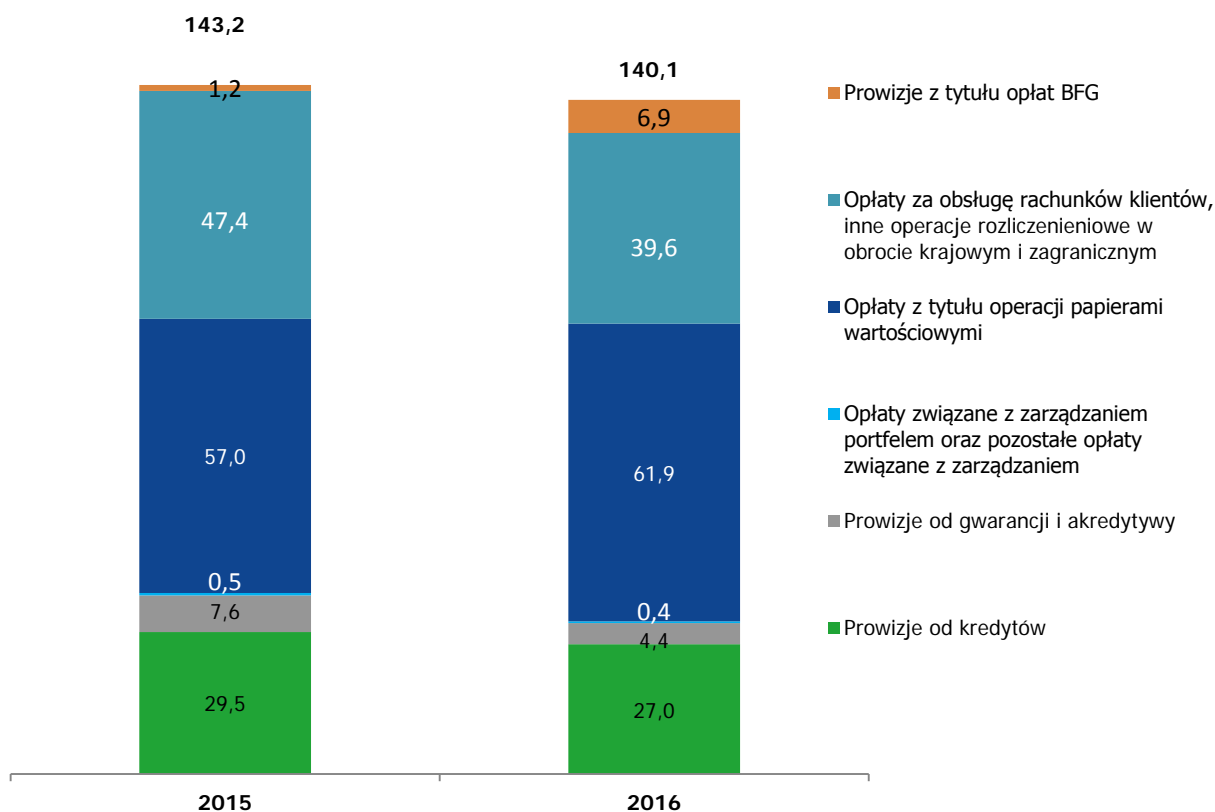
Przeciętna podstawowa stopa oprocentowania kredytów udzielonych przez Bank:

- w złotych wyniosła 4,30% w 2016 r., tj. była na poziomie 2015 r.,
- w walutach obcych wyniosła 2,11% w 2016 r. wobec 2,27% w 2015 r.

Przeciętna podstawowa stopa oprocentowania depozytów pozyskanych przez sieć placówek Banku:

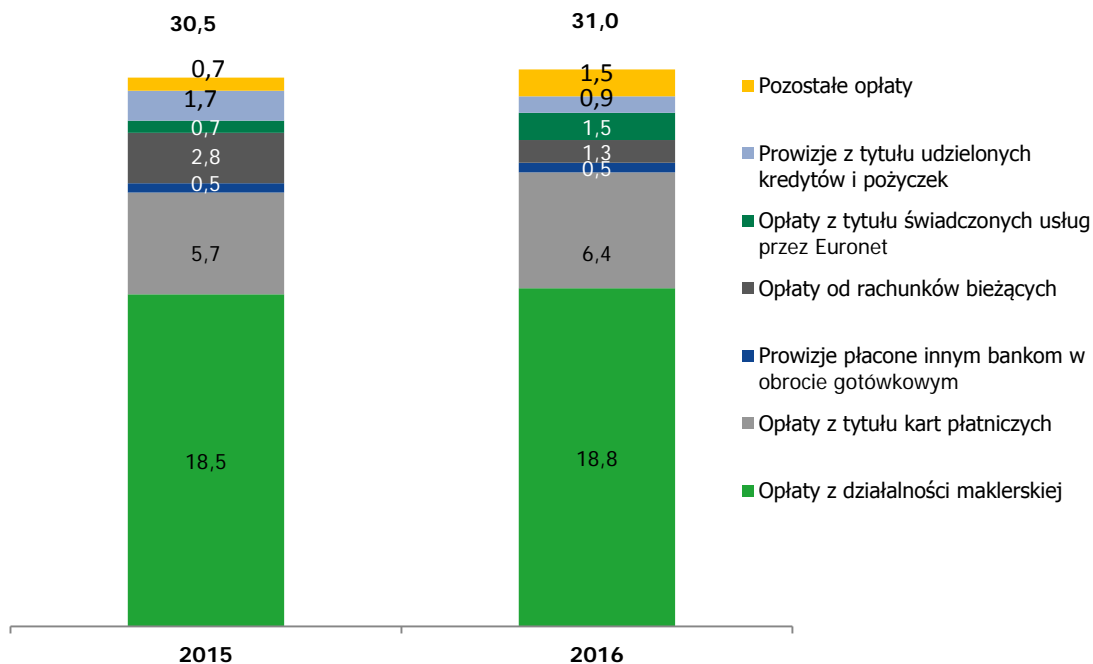
- w złotych wyniosła 1,93% w 2016 r. wobec 2,01% w 2015 r.,
- w walutach obcych wyniosła 0,36% w 2016 r. wobec 0,25% w 2015 r.

Przychody z tytułu opłat i prowizji (w mln zł)



Wynik Grupy z tytułu opłat i prowizji spadł o 3,2% w 2016 r. w porównaniu do 2015 r. Nieznacznie obniżyły się przychody z tytułu opłat i prowizji - o 3,1 mln zł, tj. 2,2% głównie w związku z niższymi opłatami za obsługę rachunków klientów o 7,8 mln zł, tj. o 16,4%, i niższymi prowizjami od gwarancji i akredytyw o 3,2 mln zł, tj. o 42,5%.

Koszty z tytułu opłat i prowizji (w mln zł)



Koszty z tytułu opłat i prowizji wzrosły o 0,5 mln zł, tj. o 1,5%, głównie na skutek wyższych opłat z tytułu świadczonych usług przez Euronet o 0,8 mln zł tj. 124,8%, opłat z działalności maklerskiej o 0,3 mln zł, tj. 1,8% oraz opłat z tytułu kart płatniczych o 0,8 mln zł, tj. 13,9% przy spadku opłat z rachunków bieżących o 1,5 mln zł, tj. 55,2%.

Przychody z tytułu dywidend w 2016 r. tylko nieznacznie, bo o 0,3%, zmniejszyły się w relacji do 2015 r. wynosząc 5,3 mln zł. W kwocie dywidendy na koniec 2016 roku znajduje się m.in. dywidenda od spółki Kemipol sp. z o.o. w wysokości 4,8 mln zł (w 2015 roku 4,9 mln zł) i WODKAN Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. w wysokości 0,3 mln zł (w 2015 roku 0,2 mln zł).

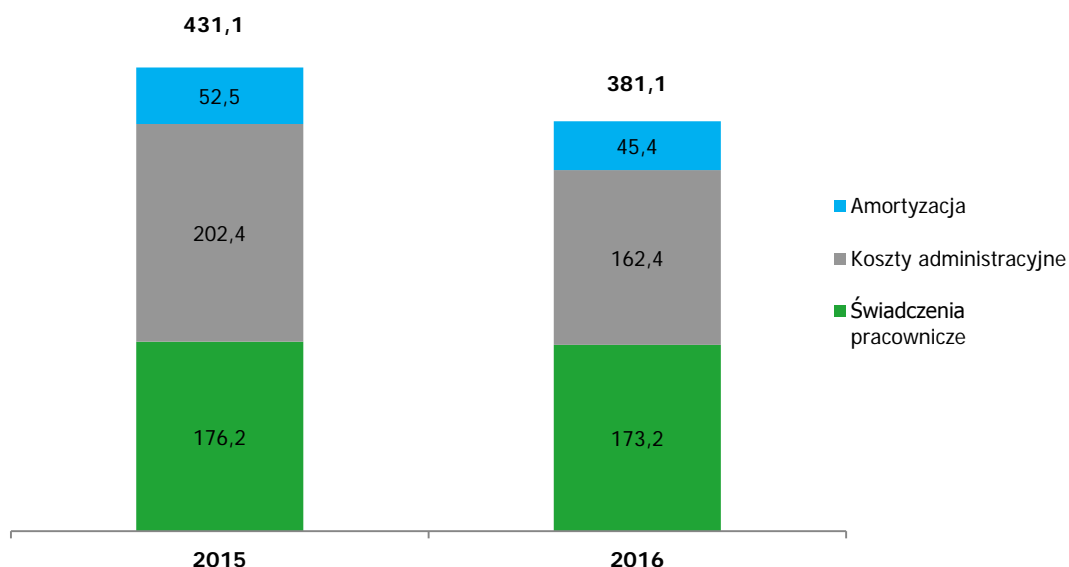
Wynik Grupy BOŚ S.A. na działalności handlowej w 2016 r. wzrósł do poziomu 70,0 mln zł wobec 52,3 mln zł, w 2015 r. Głównie na skutek wyższego wyniku na działalności handlowej Domu Maklerskiego BOŚ S.A. z operacji kontraktami różnic kursowych, jak i pozostałymi pochodnymi instrumentami finansowymi. Wynik handlowy Banku na koniec 2016 roku wyniósł 36,0 mln zł. Największy udział w tej pozycji Banku miał wynik z transakcji FX Swap (24,7 mln zł), zawieranych w celu zapewnienia finansowania portfela kredytów walutowych. Wynik handlowy uwzględnia również transakcje IRS z klientami korporacyjnymi, transakcje własne Banku na rynku stopy procentowej oraz rewaluację otwartych transakcji FX Forward.

Wynik Grupy na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych wyniósł 4,2 mln zł w porównaniu do 17,8 mln zł w poprzednim roku. Wysoki wynik w 2015 roku na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych był efektem wykorzystania sprzyjających zmian cen obligacji Skarbu Państwa i sprzedaży przez Bank obligacji z „portfela dostępnego do sprzedaży”.

Wynik z pozycji wymiany wyniósł 19,9 mln zł wobec 35,7 mln zł w 2015 r. Spadek dotyczył rewaluacji FX Forward i transakcji klientowskich.

W 2016 r. w porównaniu do 2015 r. mniej korzystnie ukształtował się wynik odpisów z tytułu utraty wartości w wysokości -208,8 mln zł wobec -114,1 mln zł na koniec 2015 r. Wpływ na taki wynik w 2016 r. miały odpisy na kredyty udzielone klientom segmentu korporacyjnego w wysokości -162,2 mln zł, segmentu detalicznego -48,1 mln zł oraz pozostałych klientów -0,2 mln, przy rozwiązaniu odpisów na należności pozabilansowe w kwocie 1,8 mln zł. Na wynik odpisów w segmencie korporacyjnym wpłynął głównie wzrost ryzyka wynikającego z obniżenia rentowności projektów inwestycyjnych farm wiatrowych oraz dotworzenie odpisów dla indywidualnie istotnych klientów korporacyjnych. W obszarze detalicznym dotworzono odpisy z tytułu kredytów hipotecznych oraz z tytułu wzrostu ryzyka w portfelu pożyczek gotówkowych.

Ogólne koszty administracyjne (w mln zł)



Ogólne koszty administracyjne Grupy zmniejszyły się o 50,0 mln zł, tj. o 11,6% wobec 2015 r., głównie na skutek spadku kosztów związanych ze składką BFG o 21,3 mln zł, tj. o 36,7%, kosztów rzeczowych o 9,7 mln zł, tj. o 7,6% i kosztów amortyzacji o 7,1 mln zł, tj. 13,6%, przy wzroście opłaty na rzecz KNF o 0,2 mln zł oraz Rzecznika Finansowego o 0,1 mln zł. W związku z realizacją przez Bank, Programu Postępowania Naprawczego wynik Banku w II, III i IV kwartale 2016 r. nie został obciążony podatkiem bankowym. Podatek zapłacony przez Bank za miesiące luty i marzec 2016 r. został zwrócony i powiększył wynik II kwartału 2016 r.

Koszty świadczeń pracowniczych zmniejszyły się o 3,0 mln zł tj. o 1,7% w stosunku do 2015 r. Spadek kosztów świadczeń pracowniczych miał związek m.in. z obniżeniem zatrudnienia, które w Grupie zmniejszyło się w relacji do stanu na koniec 2015 r. o 5,6% do poziomu 1 676 etatów, a także w związku z obniżeniem wynagrodzeń Członków Zarządu i części kadry kierowniczej.

Wyszczególnienie	31.12.2016	30.06.2016	31.12.2015	Zmiana %	
	w etatach			31.12.2016 vs. 30.06.2016	31.12.2016 vs. 31.12.2015
Zatrudnienie w BOŚ S.A.	1 431	1 513	1 517	-5,4	-5,7
Zatrudnienie w spółkach zależnych	245	245	258	0,0	-5,0
Razem zatrudnienie w Grupie BOŚ S.A.	1 676	1 758	1 775	-4,7	-5,6

Efektywność i bezpieczeństwo działania Grupy

Poniżej przedstawiono najważniejsze wskaźniki rentowności i efektywności działania Grupy w ujęciu faktycznym oraz po wyłączeniu odpisów na portfel farm wiatrowych oraz metodologię ich obliczenia:

Wyszczególnienie	2016		2015	Zmiana w p.p.	
	z PFW *	bez PFW *		z PFW *	bez PFW *
Stopa zwrotu z kapitału (ROE) ¹	-3,7	1,9	-3,4	-0,3	5,3
Stopa zwrotu z aktywów (ROA) ²	-0,3	0,1	-0,3	0,0	0,4
Marża odsetkowa na aktywach ogółem ³	1,5	1,5	1,3	0,2	0,2
Koszt ryzyka ⁴	-1,5	-0,8	-0,9	-0,6	0,1
Koszty/dochody (C/I) ⁵	74,6	72,9	88,3	-13,7	-15,4

1) relacja zysku netto do średniego stanu kapitałów z początku i końca okresu,

2) relacja zysku netto do średniego stanu aktywów z początku i końca okresu,

3) relacja wyniku z tytułu odsetek do średniego stanu aktywów z początku i końca okresu,

4) relacja wyniku odpisów z tytułu utraty wartości do średniego stanu wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom z początku i końca okresu,

5) relacja ogólnych kosztów administracyjnych do wyniku z tytułu odsetek, wyniku z tytułu opłat i prowizji, przychodów z tytułu dywidend, wyniku na działalności handlowej, wyniku na inwestycyjnych papierach wartościowych, wyniku na rachunkowości zabezpieczeń i wyniku z pozycji wymiany, wyniku z pozostałych operacji.

* PFW – portfel farm wiatrowych

Wskaźnik koszty/dochody wyniósł 74,6% na koniec 2016 r. Wskaźnik ten zmniejszył się o 13,7 p.p. wobec poziomu 2015 r., zarówno na skutek wyższych dochodów, szczególnie wyniku odsetkowego jak i niższych kosztów, w tym niższych kosztów składki na BFG i na Funduszu Wsparcia Kredytobiorców, a także spadku kosztów rzeczowych i kosztów świadczeń pracowniczych.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r. (CRR), Grupa jest zobowiązana utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy na poziomie co najmniej 8%. Współczynnik kapitału Tier I i współczynnik kapitału podstawowego Tier I powinny wynosić odpowiednio co najmniej 6 % i 4,5 %.

Poziom współczynników kapitałowych kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana w p.p.
	%		
Łączny współczynnik kapitałowy (współczynnik wypłacalności)	14,28	12,10	2,18
Współczynnik kapitału Tier 1	11,37	9,13	2,24

W 2006 roku, w toku postępowania administracyjnego związanego z uzyskaniem przez NFOŚiGW zezwolenia na wykonywanie prawa głosu z akcji Banku, NFOŚiGW zobowiązał się wobec KNF do utrzymania współczynnika wypłacalności Banku (zwanego obecnie łącznym współczynnikiem kapitałowym) na poziomie co najmniej 12%. Postępowanie administracyjne, na potrzeby którego NFOŚiGW zaciągnął wobec KNF zobowiązanie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, było prowadzone w związku z odkupieniem przez NFOŚiGW akcji Banku posiadanych przez Skandinaviska Enskilda Banken. Bank uwzględnił potrzeby kapitałowe wynikające z zobowiązania nałożonego przez KNF w planach finansowych oraz strategii Banku.

Komisja Nadzoru Finansowego w dniu 22 października 2015 r. poinformowała banki o wprowadzeniu bufora zabezpieczającego zwiększającego wymogi dla współczynników kapitałowych o 1,25 p.p. W efekcie, od 1 stycznia 2016 r. zalecane przez Komisję minimalne wskaźniki kapitałowe wzrosły do poziomów 10,25% dla współczynnika kapitału Tier I oraz 13,25% dla łącznego współczynnika kapitałowego TCR.

W dniu 29 grudnia 2016 r. Komisja Nadzoru Finansowego zaleciła utrzymywanie przez Grupę funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenie ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, na poziomie 0,72 p.p. ponad wartość łącznego współczynnika kapitałowego, o którym mowa w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia CRR, który powinien składać się z co najmniej 75% z kapitału Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,54 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. b Rozporządzenia CRR) oraz co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,40 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. a Rozporządzenia CRR).

Poziom adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. na dzień 31 grudnia 2016 roku utrzymywał się powyżej poziomów zalecanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

2. BILANS

Suma bilansowa Grupy BOŚ na dzień 31 grudnia 2016 r. wyniosła 20 829,5 mln zł i była niższa o 0,4% w porównaniu do stanu na koniec 2015 r.

2.1. Aktywa

2.1.1. Zmiany w strukturze aktywów

Wyszczególnienie	31.12.2016 tys. zł	31.12.2015	Zmiana %
Kasa, środki w Banku Centralnym	513 754	614 897	-16,4
Lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	154 668	158 720	-2,6
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	59 524	107 182	-44,5
Pochodne instrumenty finansowe	126 915	206 949	-38,7
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 840	11 557	-58,1
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	13 965 259	14 343 558	-2,6
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe:	5 419 369	5 000 538	8,4
– dostępne do sprzedaży	4 233 279	4 072 490	3,9
– utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	928 048	27,8
Wartości niematerialne	131 310	147 610	-11,0
Rzeczowe aktywa trwałe	81 723	89 411	-8,6
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	73 371	49 683	47,7
- bieżące	1 422	3 757	-62,2
- odroczone	71 949	45 926	56,7
Inne aktywa	298 756	191 667	55,9
Aktywa razem	20 829 489	20 921 772	-0,4

Na dzień 31 grudnia 2016 r. największy udział w aktywach Grupy (67,0%) miały kredyty i pożyczki udzielone klientom. Udział tej pozycji w aktywach zmniejszył się od początku roku o 1,5 p.p. Drugą pozycję pod względem udziału w aktywach miały inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe 26,0%. Ich udział w aktywach wzrósł o 2,1 p.p. w relacji do stanu na koniec 2015 r.

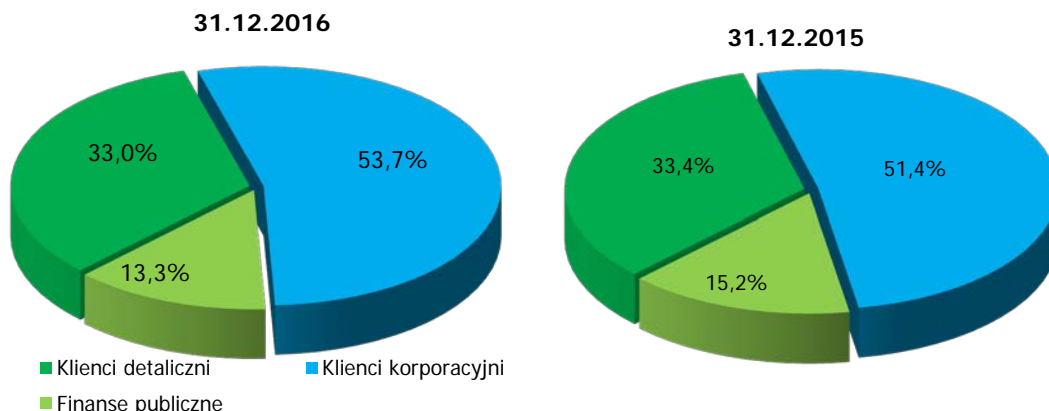
2.1.2. Kredyty i pożyczki

Wartość bilansowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom Grupy według stanu na koniec 2016 r. wynosiła 13 965,3 mln zł i zmniejszyła się o 2,6% w porównaniu do stanu na koniec 2015 r.

Wyszczególnienie	31.12.2016 w tys. zł	31.12.2015	Zmiana %
Kredyty udzielone klientom detalicznym	4 615 541	4 788 405	-3,6
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	7 496 711	7 377 494	1,6
Kredyty udzielone finansom publicznym	1 853 003	2 177 649	-14,9
Kredyty udzielone pozostałym klientom	-	-	x
Kredyty i pożyczki razem	13 965 255	14 343 548	-2,6
Pozostałe należności	4	10	-60,0
KREDYTY I POŻYCZKI NETTO UDZIELONE KLIENTOM	13 965 259	14 343 558	-2,6

W 2016 r. miał miejsce wzrost w pozycji kredyty udzielone klientom korporacyjnym o 119,2 mln zł, tj. 1,6%, przy jednoczesnym spadku o 324,6 mln zł tj. o 14,9% kredytów udzielonych finansom publicznym oraz klientom detalicznym o 172,9 mln zł, tj. o 3,6%. Zmiana w tych pozycjach miała związek z polityką udzielania kredytów o wyższych marżach.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom – struktura segmentowa



Udział kredytów udzielonych klientom korporacyjnym w kredytach ogółem wynosi 53,7%. Natomiast kredyty udzielone klientom segmentu detalicznego mają 33,0% udziału w kredytach ogółem. Główną pozycję stanowią kredyty mieszkaniowe, których wartość bilansowa wyniosła 3 697,7 mln zł na koniec 2016 r. wobec 3 821,0 mln zł na koniec 2015 r.

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana %
	tys. zł		
Kredyty mieszkaniowe w PLN	1 543 254	1 589 579	-2,9
Kredyty mieszkaniowe w CHF	1 286 417	1 337 470	-3,8
Kredyty mieszkaniowe w EUR	806 542	831 468	-3,0
Kredyty mieszkaniowe w USD	61 456	62 505	-1,7
KREDYTY MIESZKANIOWE OGÓŁEM	3 697 669	3 821 022	-3,2

Kredyty w walutach obcych mają 58,3% udział w kredytach mieszkaniowych ogółem (58,4% na koniec 2015 r.). Udział kredytów mieszkaniowych w CHF w całym portfelu kredytowym Grupy BOŚ S.A. (netto) wyniósł 9,2% i zmniejszył się o 0,1 p.p. w relacji do stanu na koniec 2015 r.

Przeciętna podstawowa stopa oprocentowania kredytów udzielonych przez Bank:

- w złotych wyniosła 4,30%, tj. w 2016 r., tj. na poziomie 2015 r.,
- w walutach obcych wyniosła 2,11% w 2016 r. wobec 2,27% w 2015 r.

2.1.3. Kredyty i pożyczki udzielone w okresie sprawozdawczym

W 2016 r. Bank udzielił kredytów i pożyczek (nowa sprzedaż) na kwotę 2 436,8 mln zł, tj. o 47,7% mniej niż w 2015 r. (bez kredytów w rachunku bieżącym; wg wartości kapitału w momencie udzielania kredytu). Najwięcej kredytów w 2016 r. udzielono klientom segmentu korporacyjnego.

Wyszczególnienie	2016	2015	Zmiana %
	w tys. zł		
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym w okresie roku	2 012 843	3 903 176	-48,4
Kredyty udzielone klientom detalicznym w okresie roku	340 260	654 996	-48,1
Kredyty udzielone finansom publicznym w okresie roku	83 718	100 303	-16,5
KREDYTY UDZIELONE KLIENTOM W OKRESIE ROKU	2 436 821	4 658 475	-47,7

2.2. Jakość portfela kredytowego

Na koniec 2016 r. stan odpisów aktualizujących wyniósł 563,1 mln zł i zwiększył się o 47,3%, tj. o 180,9 mln zł w stosunku do stanu na koniec 2015 r. Relacja odpisów aktualizujących do kredytów i pożyczek udzielonych klientom i bankom brutto na dzień 31 grudnia 2016 r. wyniosła 3,9% i zwiększyła się o 1,3 p.p. wobec stanu na koniec 2015 r.

Wyszczególnienie	31.12.2016		31.12.2015	
	tys. zł	%	tys. zł	%
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości, w tym:	11 793 879	81,2	13 433 872	91,2
Kredyty i pożyczki, które nie są zaległe	11 568 265	79,6	13 241 534	89,9
Kredyty i pożyczki, które są zaległe	225 614	1,6	192 338	1,3
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:*\	1 131 837	7,8	249 083	1,7
- farmy wiatrowe	938 793	6,5	-	x
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:*\	1 602 633	11,0	1 042 801	7,1
- farmy wiatrowe	528 976	3,6	-	x
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 528 349	100,0	14 725 756	100,0
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom w tym:	-563 093	-3,9	-382 207	-2,6
- farmy wiatrowe	-107 177	-0,7	-9 209	-0,1
Pozostałe należności	4	0,0	10	0,0
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto, w tym:	13 965 260	96,1	14 343 559	97,4
- klienci	13 965 259	96,1	14 343 558	97,4
- banki	1	0,0	1	0,0

Udział kredytów i pożyczek brutto z utratą wartości w całym portfelu wyniósł 11,0% na dzień 31 grudnia 2016 r. wobec 7,1% na koniec 2015 r.

2.3. Kapitał własny i zobowiązania razem

W 2016 r. miały miejsce zmiany w strukturze kapitału własnego i zobowiązań. Udział zobowiązań wobec klientów w pasywach wzrósł o 5,9 p.p. do 82,2% na dzień 31 grudnia 2016 r. Spadł natomiast udział zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych (o 7,1 p.p.). Udział kapitału własnego Grupy w sumie bilansowej na koniec grudnia 2016 r. stanowił 8,6%. Kwota kapitału uwzględnia podwyższenie kapitału zarejestrowanego w dniu 12 lipca 2016 r.

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana %
	tys. zł		
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	115 764	216 409	-46,5
Pochodne instrumenty finansowe	122 382	152 291	-19,6
Pochodne instrumenty zabezpieczające	27 406	37 621	-27,2
Zobowiązania wobec klientów	17 123 578	15 968 163	7,2
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 735	2 318 189	-64,2
Zobowiązania podporządkowane	601 373	599 961	0,2
Rezerwy	7 043	19 261	-63,4
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	265	397	-33,2
Pozostałe zobowiązania	220 054	140 924	56,2
Kapitał własny razem	1 781 889	1 468 556	21,3
KAPITAŁ WŁASNY I ZOBOWIĄZANIA RAZEM	20 829 489	20 921 772	-0,4

2.4. Źródła finansowania działalności

2.4.1. Źródła finansowania działalności Grupy

Główne źródło finansowania działalności Grupy BOŚ S.A. i Banku, stanowią zobowiązania wobec klientów, w tym:

- środki depozytowe pozyskiwane przez sieć placówek Banku,
- kredyty i pożyczki otrzymane od międzynarodowych instytucji finansowych,
- środki pozyskane od obcych donatorów na działalność kredytową w formie bezpośrednich linii, dopłat do oprocentowania lub dopłat do kapitału (Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, JESSICA - Fundusz Rozwoju Obszarów Miejskich).

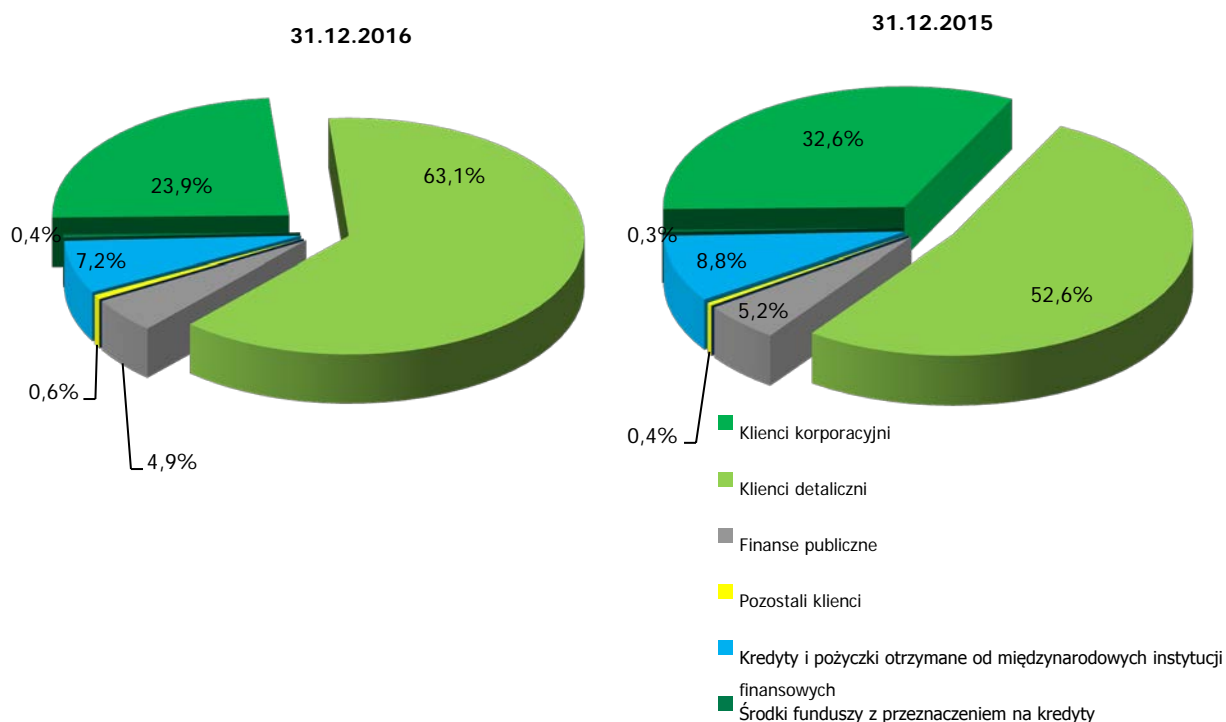
Zobowiązania Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. wobec klientów według stanu na 31 grudnia 2016 r. wyniosły 17 123,6 mln zł i były wyższe o 7,2% w porównaniu do stanu na koniec 2015 r.

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana (%)
	tys. zł		
Klienci korporacyjni	4 094 055	5 209 149	-21,4
Klienci detaliczni	10 796 832	8 396 643	28,6
Finanse publiczne	830 967	838 005	-0,8
Fundusze ekologiczne	235	1 067	-78,0
Pozostali klienci	102 070	66 685	53,1
Kredyty i pożyczki otrzymane od międzynarodowych instytucji finansowych	1 225 724	1 410 914	-13,1
Środki funduszy z przeznaczeniem na kredyty	73 695	45 700	61,3
ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW RAZEM	17 123 578	15 968 163	7,2

Na koniec 2016 r. wolumen depozytów detalicznych wynosił 10 796,8 mln zł i zwiększył się o 28,6% w stosunku do stanu na koniec 2015 r.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. zobowiązania wobec klientów korporacyjnych wyniosły 4 094,1 mln zł. W stosunku do stanu na 31 grudnia 2015 r. zmniejszyły się o 21,4%. Nieznacznie obniżył się także poziom zobowiązań w segmencie finansów publicznych o 0,8%.

Zobowiązania wobec klientów – struktura segmentowa



Istotnie zmniejszył się stan zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych. Na koniec 2016 r. wyniosły 829,7 mln zł wobec 2 318,2 mln zł na koniec 2015 r., co oznacza spadek o 64,2%.

Przeciętna podstawowa stopa oprocentowania depozytów pozyskanych przez sieć placówek Banku:

- w złotych wyniosła 1,93% w 2016 r. wobec 2,01% w 2015 r.,
- w walutach obcych wyniosła 0,36% w 2016 r. wobec 0,25% w 2015 r.

2.4.2. Informacje o zaciągniętych kredytach i umowach pożyczek

Informacja o zaciągniętych pożyczkach na dzień 31.12.2016 r.

Pożyczkodawca	Kwota pożyczki	Kwota do wykorzystania	Waluta	Data zawarcia umowy	Data spłaty kapitału
Council of Europe Development Bank, Paryż	50 000	0	EUR	2-7-2003	18-12-2018
Kreditanstalt für Wiederaufbau, Frankfurt	10 000	0	EUR	20-3-2007	I transza 15-09-2017 II transza 15-09-2018
European Investment Bank, Luksemburg	50 000	0	EUR*	12-11-2007	15-6-2020
Council of Europe Development Bank, Paryż	50 000	0	EUR*	17-3-2008	I transza 25-04-2023 II i III transza 25-10-2023
European Investment Bank, Luksemburg	75 000	0	EUR	3-12-2009	I, II i III transza 15-06-2021
Kreditanstalt für Wiederaufbau, Frankfurt	15 000	0	EUR	16-12-2009	15-03-2017
Council of Europe Development Bank, Paryż	50 000	0	EUR	8-03-2010	I transza 22-04-2025 II transza 9-07-2021 III transza 15-12-2021
European Investment Bank, Luksemburg	75 000	0	EUR	8-02-2012	I transza 15-06-2020 II transza 15-03-2021 III transza 15-12-2021
Council of Europe Development Bank, Paryż	75 000	0	EUR	26-03-2012	I transza 26-07-2021 II transza 21-10-2022 III transza 1-12-2023
European Investment Bank, Luksemburg	75 000	0	EUR	05-03-2015	I transza 15-06-2023 II transza 15-12-2023
RAZEM EUR	525 000				

* wykorzystanie w PLN lub EUR

W 2016 r. Bank jako podmiot dominujący w Grupie Kapitałowej BOŚ S.A. nie zaciągnął pożyczek.

2.4.3. Informacje o zaciągniętych kredytach, umowach pożyczek, poręczeniach i gwarancji, nie dotyczących działalności operacyjnej Grupy

Według stanu na koniec 2016 r. Grupa BOŚ nie zaciągnęła kredytów, umów pożyczek, poręczeniach i gwarancji, nie dotyczących działalności operacyjnej.

2.5. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Zobowiązania warunkowe Grupy ogółem na dzień 31 grudnia 2016 r. wyniosły 2 085,7 mln zł, w tym zobowiązania finansowe Grupy wyniosły 1 856,2 mln zł.

Stan czynnych gwarancji i poręczeniach ogółem wyniósł 216,5 mln zł, z czego:

- 216,5 mln zł dotyczyło stanu czynnych gwarancji wystawionych przez Bank Rezydentom (tj. 100% ogółu czynnych gwarancji i poręczeniach),
- większość (ilościowo) udzielonych w 2016 r. gwarancji dotyczy dobrego wykonania umowy oraz krajowej zapłaty, krajowej gwarancji przetargowej oraz krajowej gwarancji zapłaty.

Zleceńdawcami gwarancji były, wg stanu ich zobowiązań na 31 grudnia 2016 r.:

- w 98,7% jednostki niefinansowe,
- w 1,3% sektor instytucji rządowych i samorządowych,
- w 0,04% jednostki finansowe.

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana
	tys. zł		%
Zobowiązania warunkowe:	2 085 735	2 839 384	-26,5
Finansowe, w tym:	1 856 169	2 569 605	-27,8
otwarte linie kredytowe w tym:	1 803 925	2 124 410	-15,1
- odwołalne	1 534 961	1 794 721	-14,5
- nieodwołalne	268 964	329 689	-18,4
otwarte akredytywy importowe	19 423	159 779	-87,8
promesy udzielenia kredytu w tym:	32 821	285 416	-88,5
- nieodwołalne	32 821	285 416	-88,5
Gwarancyjne, w tym:	216 531	256 744	-15,7
poręczenia i gwarancje spłaty kredytu	22 953	34 617	-33,7
gwarancje właściwego wykonania kontraktu	193 578	222 127	-12,9
Gwarantowanie emisji	13 035	13 035	0,0
Aktywa warunkowe:	1 518 228	991 558	53,1
Gwarancyjne	1 509 041	983 409	53,4
Inne	9 187	8 149	12,7
Aktywa i zobowiązania warunkowe razem	3 603 963	3 830 942	-5,9

W 2016 r. Grupa udzieliła 288 gwarancji i poręczeń na ogólną kwotę 102,7 mln zł (analogiczne dane za 2015 r. to 318 udzielonych gwarancji i poręczeń na kwotę 127,5 mln zł). Gwarancje i poręczenia w 2016 r. zostały udzielone z terminami ważności (ilościowo):

- 83,3% od 1 m-ca do 3 lat,
- 11,8% to gwarancje z terminem ważności od 3 lat do 5,
- 4,9% to gwarancje z terminem ważności powyżej 5 lat.

2.6. Informacje o udzielonych pożyczkach, poręczeniach i gwarancjach podmiotom zależnym

Wg stanu na 31 grudnia 2016 r. Bank posiadał gwarancje i poręczenia, w tym udzielone jednostkom zależnym, tj. na zlecenie BOŚ Invest Management Sp. z o.o. w wysokości 3,45 mln zł oraz na zlecenie Domu Maklerskiego BOŚ S.A. w wysokości 0,5 mln PLN.

3. RÓŻNICA POMIĘDZY PROGNOZAMI A ZREALIZOWANYMI WYNIKAMI

Grupa Kapitałowa BOŚ S.A. nie publikowała prognoz wyników finansowych.

4. STRATEGIA ROZWOJU GRUPY

4.1. Kierunki rozwoju Grupy

Grupa BOŚ S.A. koncentruje się na łączeniu rozwoju usług tradycyjnej bankowości z oferowaniem Klientom, przez podmioty Grupy Kapitałowej, produktów wyspecjalizowanych, w tym wspieraniu działań proekologicznych.

Polityka BOŚ S.A. w zakresie inwestycji kapitałowych zakłada ostrożne podejście do nowych inwestycji kapitałowych i wskazuje na możliwość rozwijania działalności w ramach istniejących podmiotów w Grupie Kapitałowej Banku. W chwili obecnej kluczową częścią polityki BOŚ S.A. w zakresie spółek zależnych jest konsolidacja podmiotów w Grupie w celu stworzenia jednostek samodzielnych biznesowo i o silniejszej pozycji kapitałowo-finansowej.

W horyzoncie realizacji Strategii działania w ramach spółek Grupy Kapitałowej będą skoncentrowane na rozszerzeniu oferty Banku poprzez Dom Maklerski BOŚ S.A. Uzupełnienie linii biznesowych Banku stanowić będzie, koncentrująca się na leasingu, spółka BOŚ EKO PROFIT S.A., a ewentualne działania inwestycyjne będą realizowane za pośrednictwem spółki BOŚ CAPITAL Sp. z o.o.

Jednocześnie w związku z dążeniami do konsolidacji w grupie kapitałowej Banku BOŚ Eko Profit S.A. oraz BOŚ Ekosystem sp. z o.o. podjęły w dniu 30.12.2016 roku uchwały o połączeniu poprzez inkorporację BOŚ Ekosystem sp. z o.o. do BOŚ Eko Profit S.A.

Motyw ochrony środowiska stanowi trwały element strategii całej Grupy BOŚ S.A. Bieżąca aktywność w tym obszarze polega na ciągłym doskonaleniu w zakresie pozyskiwania funduszy z programów Unii Europejskiej, na współpracy z funduszami ochrony środowiska oraz wzmocnieniu samodzielnych działań biznesowych zgodnych z proekologiczną misją, dzięki czemu Grupa może oferować kompleksowe rozwiązania w obszarze produktów ekologicznych. Wyróżnikiem tych rozwiązań jest stawianie na pełne zaspokojenie potrzeb Klienta, przy czym finansowanie oferowane przez Bank jest tylko jednym z elementów budujących kompletną ofertę Grupy BOŚ S.A.

Bank koncentruje się na wykorzystywaniu podmiotów swojej Grupy Kapitałowej do oferowania różnego rodzaju sposobów finansowania w ramach środków udostępnianych przez Bank – takich jak leasing, factoring czy projekty realizowane z dofinansowaniem z funduszy krajowych i europejskich.

Grupa utrzymuje politykę inwestycyjną w zakresie zbycia akcji spółek, które zostały nabyte w ramach aportu wniesionego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w zamian za akcje serii „O” wyemitowane przez BOŚ S.A.

4.2. Kierunki rozwoju Banku

W kwietniu 2016 r. Rada Nadzorcza Banku zatwierdziła „Ramową Strategię Rozwoju BOŚ S.A. na lata 2016-2020”.

W wyniku zatwierdzenia Strategii przystąpiono do jej operacjonalizacji. Pod koniec czerwca 2016 r. Zarząd Banku kierunkowo zaakceptował do realizacji inicjatywy strategiczne. Zatwierdzona lista inicjatyw strategicznych zawiera przedsięwzięcia związane z podniesieniem efektywności funkcjonowania Banku, tj.:

- ukierunkowane na optymalizację kosztów, umożliwiającą zarówno restrukturyzację Banku jak i zapewnianą możliwość finansowe na realizację działań związanych ze zwiększeniem przychodów. Inicjatywy ukierunkowane na optymalizację kosztów skupiają działania polegające m.in. na: optymalizacji kosztów osobowych, redukcji lub renegotjacji umów serwisowych, konsolidacji i optymalizacji infrastruktury i licencji IT&N oraz renegotjacji umów najmu sieci sprzedaży,
- zapewniające rozwój Banku, związany z pozyskiwaniem nowych klientów jak i wzrostem przychodów. Wśród inicjatyw zapewniających rozwój Banku znalazły się m.in.:
 - poszerzenie współpracy Banku z Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy Państwowe oraz jego kontrahentami poprzez zwiększenie dostępności i zakresu oferty produktowej, z wykorzystaniem potencjału współpracy ze Spółkami Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.,
 - zmiana modelu biznesowego call center,
 - rozwój sprzedaży przez poszerzenie oferty Banku dla klientów instytucjonalnych Obszaru Rynku Detalicznego, ze szczególnym naciskiem na mikroprzedsiębiorstwa, poprzez dokonanie zmian w segmentacji klientów oraz dotarcie w ramach komponentu detalicznego do grupy klientów, do których BOŚ S.A. nie docierał dotychczas z ofertą,
 - rozwój sprzedaży oferty Banku dla klientów zamożnych poprzez wyodrębnienie segmentu klienta zamożnego i wyłonienie struktury dedykowanych doradców oferujących odpowiednią jakość obsługi oraz zindywidualizowane podejście, adekwatne do potrzeb oraz potencjału klienta zamożnego,
 - unowocześnienie bankowości internetowej i mobilnej poprzez dostosowanie do standardów rynkowych i, w kolejnym etapie, wdrażanie rozwiązań innowacyjnych,
 - rozwój kompleksowej oferty produktów dla klientów korporacyjnych w tym dostosowanie oferty produktowej do potrzeb wybranych branż i segmentów poprzez identyfikację istniejących luk produktowych a następnie podjęcie działań w celu ich eliminacji i uwypuklenia specjalizacji Banku w finansowaniu i obsłudze wybranych branż, priorytetowych z punktu widzenia Strategii,

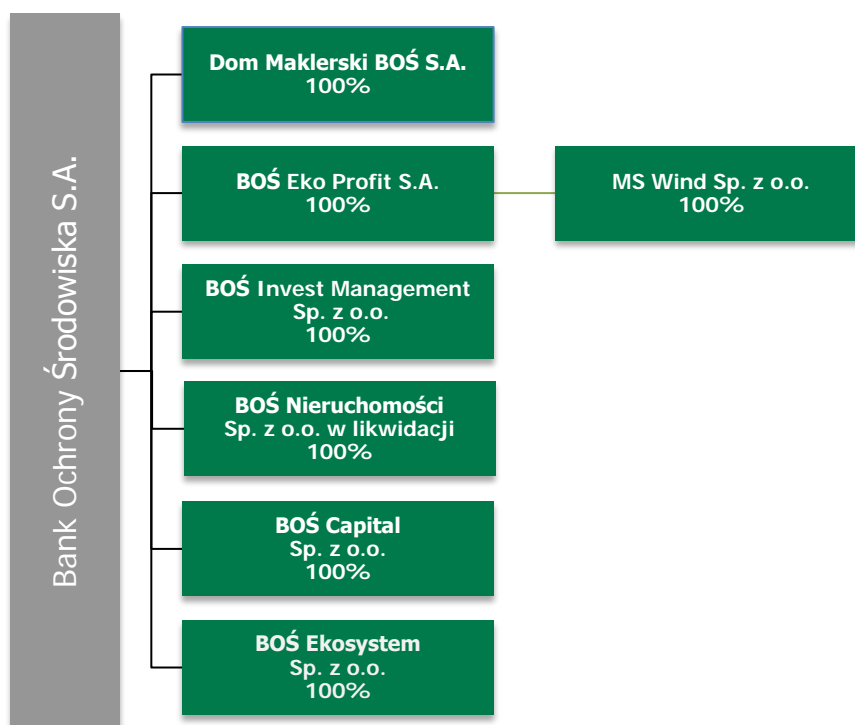
- rozwój oferty produktów proekologicznych we współpracy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- wdrożenie nowego procesu kredytowego realizowane m.in. przez przygotowanie i wdrożenie kompleksowego zarządzania procesem kredytowym uwzględniającego zaprojektowanie całościowego procesu kredytowego i przypisanie odpowiedzialności za poszczególne etapy procesu wraz z określeniem miar efektywności procesu, automatyzację procesu jak również zapewnienie nowych procesów dedykowanych dla wyodrębnionych mikro segmentów (np. branżowych).

W II półroczu 2016 r. rozpoczęła się faza realizacji większości podjętych inicjatyw strategicznych zgodnie z przyjętymi założeniami biznesowymi.

5. ORGANIZACJA GRUPY KAPITAŁOWEJ

Struktura Grupy Kapitałowej

Jednostką dominującą wobec BOŚ S.A. jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Innymi znacznymi udziałowcami są Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych oraz Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych.



Rodzaj prowadzonej działalności przez Spółki zależne BOŚ S.A.:

- Dom Maklerski BOŚ S.A. - działalność na rynku kapitałowym;
- BOŚ Eko Profit S.A. - inwestycje kapitałowe w projekty proekologiczne oraz działalność finansowa i doradcza uzupełniająca ofertę usługową Banku;
- BOŚ Invest Management sp. z o.o. - działalność finansowa, w tym finansowanie podmiotów Grupy Kapitałowej BOŚ oraz realizacja ich potrzeb w zakresie najmu powierzchni biurowej i usługowej, działalność leasingowa dla JST;
- BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji - nie prowadzi działalności;
- BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna) - działalność w zakresie najmu i zarządzania nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi;
- BOŚ Ekosystem sp. z o.o. - działalność leasingowa dla klienta korporacyjnego;
- MS Wind sp. z o.o. - prowadzenie farmy wiatrowej.

Informacja o nabyciu / zbyciu akcji i udziałów w spółkach kapitałowych

W IV kwartale 2016 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. zbył akcje spółki Środowisko Finance AB (dawniej: BOS Finance AB).

W 2016 r. Bank podjął uchwałę o likwidacji spółki BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka w grudniu 2016 r. złożyła do sądu rejestrowego wniosek o wykreślenie spółki z rejestru.

Bank także podjął decyzję o połączeniu spółek BOŚ Eko Profit S.A. i BOŚ Ekosystem sp. z o.o., a spółki przyjęły stosowne uchwały w dniu 30 grudnia 2016 r.

Opis transakcji z podmiotami powiązanymi został zamieszczony w nocie 47 Informacji dodatkowej do Roczno Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 r.

W 2016 roku nie zaszły zmiany w zasadach zarządzania Banku i jego Grupy Kapitałowej.

6. UDZIAŁ BOŚ W SEKTORZE

Na koniec 2016 r. BOŚ S.A. zmniejszył, w stosunku do końca 2015 r., swój udział w kredytach i pożyczkach, w zobowiązaniach i w sumie bilansowej sektora. Udział BOŚ S.A. w sektorze banków komercyjnych na koniec 2016 r. (opracowano na podstawie danych KNF dotyczących sektora bankowego z oddziałami zagranicznymi) wyniósł:

- 1,20% w zakresie sumy bilansowej, wobec 1,30% na koniec 2015 r.,
- 1,12% w zakresie zobowiązań ogółem, wobec 1,34% na koniec 2015 r.,
- 1,21% w zakresie kredytów i pożyczek, wobec 1,30% na koniec 2015 r.

Grupa BOŚ S.A. prowadzi działalność maklerską poprzez Spółkę zależną - Dom Maklerski BOŚ S.A. (DM BOŚ S.A.). Średni procentowy udział DM BOŚ S.A. w 2016 r. w obrotach w transakcjach sesyjnych rynku regulowanego Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie w najistotniejszych obszarach działalności wyniósł:

- 4,77% na rynku akcji, wobec 3,89% w 2015 r.,
- 22,85% na rynku kontraktów terminowych, wobec 23,55% w 2015 r.

7. PODSTAWOWE PRODUKTY, USŁUGI I SFERY DZIAŁALNOŚCI GRUPY

7.1. Produkty bankowe

Bank posiada w swojej ofercie produkty (depozytowe, kredytowe, rozliczeniowe) oferowane wszystkim grupom klientów, jak również produkty skierowane bezpośrednio do wybranych grup klientów BOŚ S.A. Bank wyodrębnia następujące piony biznesowe: Pion Korporacji i Finansów Publicznych oraz Pion Detaliczny.

W ramach Pionu Korporacji i Finansów Publicznych Bank dodatkowo wyodrębnia podstawowe segmenty: klientów korporacyjnych, segmentu finansów publicznych i klientów funduszy ekologicznych.

W ramach Pionu Detalicznego Bank wyodrębnia osoby fizyczne oraz segment mikroprzedsiębiorstw, segment wspólnot mieszkaniowych i segment organizacji pozarządowych i innych instytucji niekomercyjnych (NGO).

Warunki i zasady współpracy z poszczególnymi grupami klientów są dostosowywane przez Bank do zmieniających się warunków rynkowych oraz potrzeb adresatów oferty Banku, przy jednoczesnym uwzględnieniu celu w postaci ustawicznego podnoszenia efektywności obsługi klientów.

7.2. Liczba obsługiwanych klientów, rachunków, kart płatniczych i placówek

Na koniec 2016 r. działalność operacyjną prowadziło łącznie 85 Oddziałów. Liczba placówek BOŚ S.A. w ciągu roku zmniejszyła się o 8. Obsługa klientów korporacyjnych była prowadzona w 11 Centrach Korporacyjnych.

W Domu Maklerskim BOŚ S.A. funkcjonowało 13 placówek według stanu na 31 grudnia 2016 r. DM BOŚ S.A. świadczy także usługi za pośrednictwem platformy internetowej (www.bossa.pl).

Wyszczególnienie	31.12.2016	30.06.2016	31.12.2015	Zmiana %	
	w tys.			31.12.2016 vs. 30.06.2016	31.12.2016 vs. 31.12.2015
BANK OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.					
Liczba klientów	257,1	259,5	251,4	-0,9	2,3
Liczba klientów detalicznych	251,3	253,7	245,6	-0,9	2,3
Liczba klientów pionu korporacji i finansów publicznych	5,8	5,8	5,8	0,0	0,0
Liczba klientów korzystających z kanałów elektronicznych	133,2	127,8	124,0	4,2	7,4
Liczba rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych*	264,3	264,3	254,7	0,0	3,8
Karty płatnicze i kredytowe razem	101,5	101,8	100,8	-0,3	0,7
Liczba placówek (w szt.)	85	90	93	-5,6	-8,6
DOM MAKLESKI BOŚ S.A.					
Liczba rachunków inwestycyjnych	90,2	86,4	83,8	4,4	7,6
w tym liczba rachunków internetowych	83,1	79,3	76,6	4,8	8,5
Liczba placówek (w szt.)	13	13	13	0,0	0,0

* łącznie z rachunkami oszczędnościowymi

7.3. Oferta proekologiczna

BOŚ S.A. rozwijał działalność na rynku finansowania projektów proekologicznych powiększając, zgodnie ze Strategią, udział w portfelu kredytowym kredytów udzielonych na działania służące ochronie środowiska oraz wspierające zrównoważony rozwój. Saldo kredytów proekologicznych na dzień 31 grudnia 2016 r. wynosiło 5,01 mld zł, co stanowiło 34,5% salda kredytów ogółem w Banku. Kwota umów zawartych w 2016 r. na finansowanie działań proekologicznych wyniosła 1 057,5 mln zł. W zdecydowanej większości (92,2% kwoty) nowe kredyty proekologiczne skierowane były do klientów korporacyjnych. Kredyty te przeznaczone były głównie na inwestycje w obszarze ochrony atmosfery, w tym na realizację przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego budownictwa i efektywności energetycznej.

Struktura segmentowa kredytów proekologicznych (wg wartości kapitału)

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana %
	tys. zł		
Kredyty proekologiczne udzielone klientom detalicznym	162 921	155 510	4,8
Kredyty proekologiczne udzielone klientom korporacyjnym	4 214 950	3 964 678	6,3
Kredyty proekologiczne udzielone finansom publicznym	635 563	752 761	-15,6
KREDYTY PROEKOLOGICZNE	5 013 434	4 872 949	2,9

Zobowiązania wobec funduszy ekologicznych

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana %
	tys. zł		
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	235	1 067	-78,0
FUNDUSZE EKOLOGICZNE	235	1 067	-78,0

Stan depozytów funduszy ekologicznych na koniec 2016 r. wyniósł 0,2 mln zł wobec 1,1 mln zł na koniec 2015 r. Były to środki na technicznych rachunkach rozliczeniowych.

7.4. Segment klientów korporacyjnych

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) pozostaje dla BOŚ S.A., jako podmiotu dominującego w Grupie Kapitałowej BOŚ S.A., jednym z najważniejszych segmentów rynku. Konstruuąc szeroką ofertę produktów rozliczeniowych, depozytowych i kredytowych Bank posiada bazę, w oparciu o którą dla każdego klienta może być budowana indywidualna oferta dostosowana do konkretnych potrzeb.

W zakresie oferty rozliczeniowej Bank posiada standardowe rachunki bieżące, pełniące funkcje rozliczeniowe i służące do gromadzenia środków pieniężnych oraz przeprowadzania rozliczeń krajowych i zagranicznych. Rachunki mogą być prowadzone w walutach: PLN, USD, EUR, GBP, CHF, SEK, HUF, RUB, CZK oraz DKK. W ramach oferty Bank umożliwia skorzystanie z pakietów usług rozliczeniowych w formule modułowej. Oferujemy trzy warianty Kont Wyjątkowych Biznes dopasowane do poziomu transakcyjności Klienta wzbogacone o moduły: rozliczeniowy oraz FX dostępny opcjonalnie w zależności od profilu biznesowego Klienta.

W zakresie produktów rozliczeniowych i bankowości elektronicznej w 2016 r.:

- rozszerzono katalog walut obsługiwanych w Banku o rachunki w DKK oraz wdrożono nowe tenory dla standardowych lokat terminowych;
- wdrożono indywidualne rozwiązanie produktowe w zakresie „Zbiorczego polecenia przelewu”. Usługa polega na realizacji przelewów na podstawie wykazu płatności przekazywanego do Banku w formie pliku tekstowego za pomocą bankowości elektronicznej BOŚBank24 iBOSS;
- rozwijano funkcjonalności systemu bankowości elektronicznej poprzez wdrażanie kolejnych wniosków elektronicznych, upraszczających obsługę składanych przez klientów dyspozycji. Aktualnie funkcjonują 33 wnioski elektroniczne a ich liczba jest sukcesywnie zwiększana;
- wdrożono Centrum Wsparcia – zespół specjalistów, którzy zapewniają kompleksową pomoc dla Klientów Korporacyjnych w zakresie obsługi posprzedażowej. Dla Klientów została otwarta dedykowana linia telefoniczna obsługiwana przez Centrum Wsparcia. Klienci otrzymują pomoc między innymi w zakresie bankowości elektronicznej, przyjmowania do realizacji spraw dotyczących obsługi posprzedażowej, spraw związanych z odwołaniem i wyjaśnieniami dotyczącymi przelewów a także pomoc w wypełnianiu wniosków i dyspozycji elektronicznych;
- zoptymalizowano proces obsługi Mieszkaniowych Rachunków Powierniczych ograniczając dokumentację wymaganą od Klienta i upraszczając proces wypłat;
- uproszczono procesy otwierania rachunków ograniczając dokumentację papierową wymaganą od Klienta oraz umożliwiając obsługę elektroniczną przez system bankowości internetowej.

W zakresie produktów kredytowych w 2016 r.:

- zmodyfikowano uproszczony proces kredytowania do 1 mln zł: poprzez rozszerzenie grupy docelowej – dodanie możliwości finansowania Klientów o przychodach powyżej 30 mln PLN, zwiększono elastyczność produktu poprzez modyfikację zasad wyznaczania kwoty dostępnej dla Klientów, poszerzono, o inwestycje proekologiczne, gamę inwestycji finansowanych pakietem;
- wdrożono nowy wystandaryzowany i zelektronizowany proces wystawiania i przekazywania do Klientów pism i zaświadczeń: wdrożono dedykowane wzory pism i zaświadczeń, umożliwiono przekazywanie wniosku do Banku przez Klienta oraz pism i zaświadczeń do Klienta przez Bank za pomocą Bankowości Elektronicznej;
- zoptymalizowano standardowy proces kredytowy w zakresie:
 - zmniejszenia czaso- i pracochłonności związanej z procesem uruchomienia kredytów poprzez ograniczenie konieczności przyjmowania faktur oraz ich opisywania; kredyty obrotowe mogą być uruchamiane na podstawie zestawienia faktur, a w przypadku kredytu inwestycyjnego faktury, które nie przekraczają 5% kwoty kredytu nie wymagają opisanie,
 - wzrostu przejrzystości i czytelności dokumentacji kredytowej poprzez standaryzację i ujednoczenie zapisów w Regulaminie udzielania produktów kredytowych oraz we wzorach umów;
- wdrożono kredyty preferencyjne z dopłatami ARiMR do oprocentowania, służące finansowaniu przedsięwzięć realizowanych przez firmy z sektora rolno-spożywczego. Cechą wyróżniającą te kredyty jest preferencyjne oprocentowanie ponieważ część odsetek pokrywa Agencja. Aktualnie oprocentowanie dla kredytobiorcy dla większości linii wynosi 3%. Kredyty preferencyjne z dopłatami ARiMR do oprocentowania przeznaczone są przede wszystkim na realizację inwestycji w rolnictwie,

przetwórstwie produktów rolnych a także na zakup użytków rolnych. Okres kredytowania wynosi do 15 lat.

- poszerzono gamę inwestycyjnych kredytów proekologicznych przy wykorzystaniu synergii z NFOŚiGW. Wdrożono finansowanie pomostowe i uzupełniające dla programów priorytetowych ze środków krajowych NFOŚiGW i WFOŚiGW. Finansowanie udzielane jest na preferencyjnych warunkach: wydłużony okres kredytowania do 20 lat oraz niewymagany wkład własny.

Kontynuowano sprzedaż kredytów finansujących działalność bieżącą oraz inwestycyjną, w tym proekologiczną, dopasowując każdorazowo warunki transakcji kredytowych do potrzeb klienta.

Kredyty udzielone klientom korporacyjnym

Wartość kredytów udzielonych klientom korporacyjnym wyniosła 7 496,7 mln zł na koniec 2016 r. wobec 7 377,5 mln zł na dzień 31 grudnia 2015 r., tj. zwiększyła się o 1,6%.

Faktoring

W ofercie BOŚ S.A. wyróżniamy:

- faktoring z regresem w obrocie krajowym bądź zagranicznym,
- faktoring z polisą w obrocie krajowym bądź zagranicznym,
- faktoring odwrotny.

W BOŚ S.A. faktoring został wprowadzony do wachlarza produktów korporacyjnych 1 kwietnia 2010 r., a oferta w zakresie świadczenia usług faktoringowych ciągle ewoluuje wraz z rosnącymi potrzebami firm. Do obsługi faktoringu w Banku przeznaczony jest nowoczesny, wyspecjalizowany, internetowy system BOŚ Faktor, który gwarantuje klientom pełną kontrolę nad wierzytelnościami oraz umożliwia 24-godzinny kontakt z Bankiem przez 7 dni w tygodniu. System służy do automatycznej obsługi transakcji faktoringowych.

Na koniec 2016 r. obroty wypracowane z tytułu transakcji faktoringowych w BOŚ S.A. osiągnęły wartość ponad 2,6 mld zł.

Bank zakończył 2016 r. udziałem w rynku usług faktoringowych na poziomie około 2%. W 2016 r. faktoring w BOŚ S.A. obsługiwał 105 umów faktoringowych i 6 138 kontrahentów.

Zobowiązania wobec klientów korporacyjnych

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana (%)
	tys. zł		
rachunki bieżące/rozliczeniowe	1 849 688	1 934 741	-4,4
lokaty terminowe	2 244 367	3 274 408	-31,5
KLIENCI KORPORACYJNI	4 094 055	5 209 149	-21,4

Stan depozytów klientów korporacyjnych w Grupie wyniósł 4 094,1 mln zł na koniec 2016 r. wobec 5 209,1 mln zł na koniec 2015 r. Zmniejszyły się środki na lokatach terminowych o 31,5% oraz saldo środków na rachunkach bieżących o 4,4%.

7.5. Segment finansów publicznych

W 2016 r. Grupa kontynuowała współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego w Polsce. Dla części z nich prowadził kompleksową obsługę bankową budżetów, umożliwiającą efektywne zarządzanie środkami pieniężnymi. Obsługa jednostek samorządu terytorialnego jest prowadzona w trybie Ustawy Prawo zamówień publicznych, poprzez wykorzystanie produktów i usług bankowych oraz innych instrumentów udostępnianych przez Grupę.

Dla klientów segmentu finansów publicznych Bank oferuje wszystkie standardowe produkty depozytowe i kredytowe pozostające w ofercie. Szczególny zakres oferty BOŚ S.A. stanowią produkty służące finansowaniu projektów proekologicznych (kredyty preferencyjne i komercyjne), a także kredyty z linii

banków zagranicznych przeznaczone na finansowanie przedsięwzięć służących ochronie środowiska i inwestycji infrastrukturalnych, jak również Europejska Oferta, która jest pakietem produktów skierowanych do przedsiębiorców, samorządów i spółek komunalnych.

Jedną z ważnych form współpracy Banku z klientami ww. segmentu jest świadczenie kompleksowej obsługi emisji obligacji komunalnych obejmującej: przygotowanie emisji, prowadzenie ewidencji obligacji oraz obsługę płatności wynikających z emisji.

Ponadto spółka wchodząca w skład Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. działająca pod firmą BOŚ Invest Management sp. z o.o. oferuje finansowanie jednostek samorządu terytorialnego (JST) w formule leasingu operacyjnego zwrotnego nieruchomości/ruchomości oraz dzierżawy zwrotnej. Spółka prowadzi działalność w zakresie usług leasingu zwrotnego nieruchomości i ruchomości skierowanych do jednostek samorządu terytorialnego z zastosowaniem finansowania przez BOŚ S.A. przy wykorzystaniu produktu Banku – wykupu wierzytelności leasingowej.

W 2016 roku spółka BOŚ Invest Management sp. z o.o. zrealizowała trzy transakcje leasingu zwrotnego nieruchomości.

Kredyty udzielone klientom segmentu finansów publicznych

Wartość kredytów netto udzielonych klientom segmentu finansów publicznych wyniosła 1 856,9 mln zł wobec 2 177,6 mln zł na dzień 31 grudnia 2015 r.

Zobowiązania wobec segmentu finansów publicznych

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana (%)
	tys. zł		
rachunki bieżące/rozliczeniowe	321 972	260 517	23,6
lokaty terminowe	508 995	577 488	-11,9
FINANSE PUBLICZNE	830 967	838 005	-0,8

Grupa odnotowała spadek depozytów finansów publicznych o 0,8% w stosunku do końca 2015 r. Zmniejszyło się saldo lokat terminowych, przy wzroście salda rachunków bieżących.

7.6. Segment klientów detalicznych

Oferta Banku

Obszar rynku detalicznego Banku obejmuje segment osób fizycznych oraz segment mikroprzedsiębiorstw, segment wspólnot mieszkaniowych oraz segment organizacji pozarządowych i innych instytucji niekomercyjnych (NGO).

Oferta BOŚ S.A. dla klientów detalicznych, najliczniejszej grupy klientów Banku, jest kompleksowa i obejmuje wszystkie podstawowe produkty i usługi dostępne na polskim rynku bankowym (rachunki bankowe, produkty rozliczeniowe, karty płatnicze, usługi i produkty w zakresie lokowania nadwyżek pieniężnych, usługi bankowości elektronicznej i produkty kredytowe), a także szeroki wybór produktów proekologicznych służących finansowaniu rozwiązań proekologicznych.

W 2016 r. Bank kontynuował działania związane z uatrakcyjnieniem oferty, zarówno modyfikując funkcjonujące produkty, jak również wprowadzając nowe, innowacyjne rozwiązania. W celu lepszego dopasowania oferty produktowej i sposobu jej dystrybucji oraz obsługi do potrzeb Klientów, w ramach Obszaru rynku detalicznego zdefiniowano segmenty Klientów:

- wyodrębniono segment Klientów zamożnych, do potrzeb którego dostosowywana jest oferta produktowa, procesy i kształt sił sprzedażowych,
- rozszerzono segment mikroprzedsiębiorstw - od listopada 2016 r. Bank rozszerzył docelową grupę Klientów instytucjonalnych o mikroprzedsiębiorstwa stosujące zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości, których wielkość przychodów netto ze sprzedaży na koniec ostatniego roku obrachunkowego wynosiła do 8 mln PLN (włącznie), z określonymi wyłączeniami.

W 2016 r. kontynuowano działania w zakresie:

- optymalizacji wyniku finansowego Obszaru rynku detalicznego;

- zmiany oferty depozytowej wynikającej z potrzeby dostosowania oferty do dynamicznie zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych oraz z konieczności realizacji potrzeb biznesowych i płynnościowych;
- dalszego wzrostu znaczenia oferty proekologicznej w sprzedaży produktów kredytowych;
- podnoszenia kompetencji sił sprzedażowych Banku w oferowaniu klientom produktów kredytowych i depozytowych dla firm, produktów oszczędnościowych i oszczędnościowo-inwestycyjnych, a także ubezpieczeniowych, ze szczególnym uwzględnieniem produktów ochronnych dodawanych fakultatywnie do produktów rozliczeniowych i kredytowych, a także oferowanych samodzielnie.

Usługi leasingowe

Świadczenie usług leasingowych jest wiodącym obszarem działalności Spółki BOŚ Ekosystem sp. z o.o. W okresie sprawozdawczym Spółka zawarła 21 umów leasingu o łącznej wartości przedmiotów leasingu wynoszącej ponad 27,9 mln PLN netto, w tym maszyny i urządzenia o wartości 12,8 mln PLN netto, środki transportu ciężkiego o wartości 6,0 mln PLN netto i nieruchomości o wartości 9,13 mln PLN netto. Transakcje leasingowe były finansowane przez Bank Ochrony Środowiska lub z kapitałów własnych Spółki. W 2016r. Spółka prowadziła także działalność związaną z finansowaniem zakupu urządzeń z obszaru OZE.

Zobowiązania wobec klientów detalicznych

Działania podejmowane przez Bank w 2016 r. w zakresie produktów depozytowych dla klientów detalicznych były nastawione na optymalizację salda depozytów detalicznych i realizację celów płynnościowych Banku, z jednoczesną dbałością o minimalizację kosztowości portfela depozytowego i bieżące dopasowanie do zmieniającego się otoczenia makroekonomicznego, jak również zwiększanie udziału środków bieżących. Obszar rynku detalicznego w I półroczu 2016 r. pozyskiwał dodatkowe środki w związku z koniecznością zastąpienia wysokokosztowych euroobligacji. W całym 2016 r. dbano o budowanie trwałych relacji z Klientem poprzez oferty promujące aktywne korzystanie z rachunku ROR z kartą debetową, który jest fundamentem relacji Klient-Bank.

Wyszczególnienie	31.12.2016	31.12.2015	Zmiana (%)
	tys. zł		
rachunki bieżące/rozliczeniowe*	3 469 418	2 707 552	28,1
lokaty terminowe	7 327 414	5 689 091	28,8
KLIENCI DETALICZNI	10 796 832	8 396 643	28,6

* rachunki bieżące (w tym: ROR) i konta oszczędnościowe

Saldo depozytów detalicznych na 31 grudnia 2016 r. wynosiło 10 796,8 mln zł i zwiększyło się o 28,6%, czyli 2 280,8 mln zł, w stosunku do 31 grudnia 2015 r.

Najistotniejszymi produktami depozytowymi dla klientów detalicznych pod względem salda były w 2016 r.:

- rachunki bieżące, w tym konta osobiste z podstawowym EKOkontem bez Kosztów,
- lokaty promocyjne: Ekolokata Korzystna, EKOLokata SUPERprocentująca, EKOLokata Wysoko Procentująca, EKOLokata z Bonusem i EKOLokata Urodzinowa.

Bank konsekwentnie realizował poniższe cele polityki depozytowej:

- 1) dywersyfikował ryzyko kumulacji salda depozytów zapadających i ewentualnego odpływu środków w tym samym czasie poprzez utrzymanie w ofercie produktów na 4, 6, 9, 12 i 25 – miesięcy,
- 2) promował uproduktowionych Klientów - w trakcie konstruowania oferty depozytów terminowych wdrażane są rozwiązania pozwalające na oferowanie wyższej ceny dla Klientów korzystających z oferty Banku poza depozytami terminowymi (z naciskiem na aktywne rachunki, wspomagające stworzenie silnej więzi Klienta z Bankiem),
- 3) budował stałe relacje z Klientem poprzez wzmożone działania wpływające na wzrost poziomu odnawialności depozytów,
- 4) od maja 2016 r. zmniejszył dynamikę przyrostu salda poprzez rezygnację z promocji „nowych środków”,
- 5) dążył do systematycznego wzrostu poziomu i udziału depozytów bieżących klientów detalicznych,
- 6) zwiększał osad na rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych, co pozwoliło obniżyć kosztowość całego salda,
- 7) obniżał kosztowość poprzez cykliczne zmiany oprocentowania depozytów terminowych i kont oszczędnościowych.

Jednocześnie w celu zmniejszenia niedopasowania walutowego Bank rozszerzył swoją działalność na rynek niemiecki poprzez rozpoczęcie współpracy z niemieckim brokerem Raisin. W ramach umowy od grudnia 2016 r. Bank pozyskuje depozyty w EUR z rynku niemieckiego.

Oferta depozytowa dla segmentów klientów instytucjonalnych (mikroprzedsiębiorstw, wspólnot mieszkaniowych oraz organizacji pozarządowych) ze względu na brak przesłanek wewnętrznych jak i rynkowych nie była modyfikowana. Depozyty te stanowią 6,2% depozytów detalicznych i ich wpływ na wynik odsetkowy Banku nie jest istotny.

W 2016 r. działalność Banku w obszarze rachunków:

- oszczędnościowo-rozliczeniowych koncentrowała się na oferowaniu dwóch rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych: EKOkoncie bez Kosztów i EKOkoncie VIP, oszczędnościowych koncentrowała się na EKOficjacie, w tym na Programie Systematycznego Oszczędzania promującym aktywne korzystanie z rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych;
- bieżących koncentrowała się na pozyskiwaniu nowych klientów z segmentu mikroprzedsiębiorstw – spółek osobowych i kapitałowych oraz z segmentu wspólnot mieszkaniowych – poprzez akcje promocyjne głównie usług MPP w ramach oferowanych Kont Wspólnota i Wspólnota Plus.

Produkty Inwestycyjne

Mając na względzie aktualne trendy na rynku finansowym, w tym w szczególności malejącą atrakcyjność lokat bankowych w środowisku spadających stóp procentowych oraz stopniową odbudowę zainteresowania Klientów alternatywnymi do lokat produktami inwestycyjnymi, Bank rozwijał ofertę produktów inwestycyjnych.

W I półroczu 2016 r. Bank przyjmował jako Agent Firmy Inwestycyjnej Domu Maklerskiego BOŚ (AFI DM BOŚ) zapisy na Certyfikaty Inwestycyjne Rolne FIZ AN i SGB Lasy Polskie FIZ AN. Fundusze inwestowały w aktywa „twarde” tj. grunty rolne (fundusz rolny) i lasy (fundusz leśny). W II półroczu 2016 r. Bank przyjmował jako AFI DM BOŚ zapisy na Certyfikaty Inwestycyjne AGIO Nieruchomości Komercyjnych FIZ AN i AGIO WIERZYTELNOŚCI PLUS 2 Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego.

Przez cały 2016 r. Bank jako AFI DM BOŚ S.A. oferował również możliwość zakupu jednostek uczestnictwa FIO ponad 20 TFI. Oferta obejmowała prawie 300 funduszy.

Produkty ubezpieczeniowe

W 2016 r. Bank systematycznie rozwijał swoją działalność w segmencie bancassurance. Działania Banku w tym zakresie koncentrowały się na sprzedaży ubezpieczeń nieruchomości do produktów hipotecznych dla osób fizycznych oraz ubezpieczeń instalacji fotowoltaicznych dla klientów korzystających z Ekokredytu PV. Osoby korzystające z pożyczek gotówkowych miały możliwość zakupu ubezpieczenia z zakresem ochrony obejmującym życie, niezdolność do pracy, poważne zachorowanie, nieszcześliwe wypadki oraz utratę pracy.

Oferowanie ubezpieczeń Bank realizował jako agent towarzystw ubezpieczeniowych. Sprzedaż ubezpieczeń zwiększyła uproduktowanie Klientów i generowała przychody prowizyjne. Bank systematycznie podnosił poziom kompetencji swoich doradców w zakresie sprzedaży ubezpieczeń. Z uwagi na zmiany w otoczeniu prawnym oraz czarny PR dotyczący ubezpieczeń inwestycyjnych produkty te w 2016 r. nie były oferowane przez Bank.

Produkty kredytowe - Klienci indywidualni, mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowe i organizacje pozarządowe

Najistotniejsze produkty kredytowe w 2016 r. to:

- kredyty proekologiczne,
- pożyczka gotówkowa,
- karty kredytowe,
- ekologiczny kredyt hipoteczny,
- pożyczka hipoteczna,

- kredyty na prowadzenie bieżącej działalności mikroprzedsiębiorstwa.

Sukcesywnie zwiększając zaangażowanie Banku w finansowanie rozwiązań proekologicznych działania w 2016 r. skierowane były na kontynuację uatrakcyjniania oferty poprzez modyfikację funkcjonujących produktów np. zmiany w EkoKredycie PV przeznaczonym na finansowanie instalacji fotowoltaicznych.

Równoległe mając na uwadze zwiększenie salda kredytowego oraz aktywizację sprzedaży pożyczki gotówkowej wdrożono zmiany w zakresie konkurencyjnych ofert promocji cenowych dla pożyczki gotówkowej. Wdrożona została również oferta pre-approved, obejmująca dwa produkty: pożyczkę w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym oraz kartę kredytową. Oferta została skierowana do dotychczasowych Klientów w celu aktywizacji sprzedaży tych produktów oraz zwiększenia uproduktowienia Klientów.

W 2016 r. kontynuowano sprzedaż ekologicznych produktów hipotecznych dla osób fizycznych, jak również standardową ofertę produktów hipotecznych. W związku z zakończeniem przez NFOŚiGW Programu Priorytetowego „Efektywne wykorzystanie energii. Dopłaty do kredytów na budowę domów energooszczędnych” z dniem 28 lipca 2016 r. zakończono oferowanie produktu - kredyt hipoteczny z dotacją NFOŚiGW (dom energooszczędny). W aktualnej ofercie dostępny jest również kredyt hipoteczny z programem MDM, który umożliwi uzyskanie przez klientów dofinansowania wkładu własnego z Funduszu Dopłat oraz pożyczka hipoteczna.

W 2016 r. prowadzono prace dostosowywania parametrów oferty kredytowej dla mikroprzedsiębiorstw i wspólnot mieszkaniowych oraz modyfikacji procesu udzielania kredytów dla tych segmentów.

W celu rozpoczęcia obsługi rozszerzonego segmentu mikroprzedsiębiorstw Bank:

- dedykował produkty kredytowe,
- przygotował materiały wsparcia sprzedaży oraz prowadził działania podnoszące kompetencje dedykowanych sił sprzedażowych,
- rozszerzył możliwość obsługi kredytowej Klienta w każdej placówce Banku w całej Polsce.

Dodatkowo Bank opracował nowy centralny proces udzielania kredytów. Przesunięcie czynności dotychczas wykonywanych w oddziale Banku do merytorycznie właściwych komórek w centrali Banku skróciło proces otrzymania kredytu przez Klienta.

Planowane działania

Główne działania Obszaru rynku detalicznego skupiać będą się na:

- optymalizacji sieci pod kątem liczby placówek Banku i kosztów funkcjonowania sieci;
- sprzedaży produktów o wyższej rentowności m.in. pożyczka gotówkowa i produkty inwestycyjne, w tym dedykowanych do segmentu Klienta zamożnego;
- optymalizacji kosztowej i strukturalnej bazy depozytowej, m.in. rozbudowie salda rachunków bieżących;
- zbudowaniu przewag konkurencyjnych w ofercie produktowej dla rynku mikroprzedsiębiorstw;
- koncentracji na sprzedaży produktów kredytowych dla segmentu mikroprzedsiębiorstw;
- modyfikacji oferty kart płatniczych dla klientów indywidualnych i biznesowych;
- zwiększeniu uproduktowienia Klientów.

Jako działania ciągłe planowana jest stała analiza konkurencji oraz plasowania się oferty BOŚ S.A. na rynku. Dodatkowo kontynuowane będą prace nad nowym zautomatyzowanym procesem kredytowym dla segmentu mikroprzedsiębiorstw oraz nad udostępnieniem możliwości otwarcia rachunków i depozytów poprzez bankowość elektroniczną a także stronę internetową Banku.

Działania Banku w Obszarze rynku detalicznego w 2017 r. będą zmierzały do utrzymania zaangażowania w finansowanie rozwiązań proekologicznych m.in. rozszerzaniu kompleksowej i innowacyjnej oferty dla osób fizycznych i klientów instytucjonalnych.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom Klientów, Bank planuje pozyskać lojalnych Klientów, którzy:

- będą aktywnie korzystać z oferty Banku, ciągle dostosowywanej do oczekiwań odbiorcy oraz warunków i trendów rynkowych;
- poszukują uczciwej i bezpośredniej komunikacji z Bankiem i oczekują rozwiązań dostosowanych do ich potrzeb;

- korzystają aktywnie z rozwiązań technologicznych (bankowości internetowej i mobilnej) i komunikują się z Bankiem i systemem transakcyjnym za pośrednictwem urządzeń elektronicznych;
- razem z Bankiem chcą realizować finansowe potrzeby prywatne jak i prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. Finansują także swoje pomysły inwestycyjne i rozwojowe z pomocą i przy wsparciu merytorycznym Banku, który doradza pośredniczy przy pozyskiwaniu środków z programów UE;
- potrzebują doradztwa w zakresie innowacyjnych technologii chroniących środowisko, na które pozyskują środki za pośrednictwem Banku; poszukują stabilnych i uczciwych inwestycji dla swoich oszczędności.

7.7. Działalność maklerska

Działalność maklerska jest prowadzona w Grupie Kapitałowej BOŚ S.A. poprzez Spółkę Dom Maklerski BOŚ S.A.

W roku 2016 mieliśmy do czynienia ze zmienną koniunkturą giełdową. Na GPW w Warszawie w I półroczu 2016 r. dominowały spadki, natomiast w II półroczu 2016 r. wzrosty. W skali roku wszystkie najważniejsze indeksy giełdowe zanotowały dodatnie stopy zwrotu, wynoszące od 4,8% (Wig20) do 18,2% (mWig40). Wzrostom indeksów giełdowych towarzyszył jednak spadek aktywności inwestorów. Obroty w transakcjach sesyjnych na rynku akcji zmniejszyły się bowiem o 6,9% i były najniższe od 2012 r. Również na rynku kontraktów terminowych wolumen zrealizowanych obrotów na GPW obniżył się w porównaniu do 2015 r. o 3,0%.

Dom Maklerski BOŚ S.A. w roku 2016 znacząco umocnił pozycję rynkową na rynku akcji, osiągając udział w transakcjach sesyjnych na poziomie 4,77% (w 2015 roku udział wynosił 3,89%). Dzięki temu DM BOŚ przesunął się z 10 pozycji na pozycję 9 pod względem udziału rynkowego na rynku akcji. Na rynku kontraktów terminowych Biuro utrzymało pozycję lidera rynku z udziałem na poziomie 22,85%.

7.8. Inicjatywa JESSICA w BOŚ S.A.

W 2016 r. Bank kontynuował swoją działalność w ramach Inicjatywy JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas), pełniąc rolę Funduszu Rozwoju Obszarów Miejskich (FROM) dla województwa zachodniopomorskiego (poza Szczecińskim Obszarem Metropolitalnym), pomorskiego (poza Gdańskiem, Gdynią, Sopotem i Słupskiem) i śląskiego.

Razem w ramach Inicjatywy Bank podpisał 50 umów inwestycyjnych na ponad 400 mln zł. współfinansując projekty miejskie o wartości około 1,2 mld zł. Do końca 2016 r. zakończono realizację 48 projektów miejskich.

W październiku 2016 r. została podpisana umowa z Województwem Zachodniopomorskim w sprawie rozszerzenia współpracy w zakresie zarządzania rewalwingiem środków w ramach Umów inwestycyjnych zawartych w okresie 2012-2015 w Inicjatywie JESSICA. BOŚ S.A. powtórnie wykorzysta środki zakontraktowane w ramach pierwszego obiegu tj. ok. 68 mln PLN i wykorzysta je na preferencyjne finansowanie nowych rewitalizacyjnych Projektów miejskich w województwie zachodniopomorskim.

7.9. Współpraca z zagranicznymi instytucjami finansowymi w BOŚ S.A.

Bank kontynuował współpracę z międzynarodowymi instytucjami finansowymi, w tym z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI) oraz Bankiem Rozwoju Rady Europy (CEB), które należą do jednych z największych kredytodawców Banku.

W ramach podpisanych umów z EBI (z 5 marca 2015 r. na kwotę 75 mln EUR) i CEB (z 26 marca 2012 r. na kwotę 75 mln EUR), Bank w 2016 r. udzielił ok. 301 mln zł nowych kredytów przeznaczonych na finansowanie projektów inwestycyjnych związanych z rozwojem i utrzymaniem infrastruktury, ochroną środowiska realizowanych przez podmioty sektora publicznego oraz przez małe i średnie przedsiębiorstwa.

III. ZARZĄDZANIE RYZYKAMI I KONTROLA W GRUPIE

1. RYZYKO KREDYTOWE

Ryzyko kredytowe w Grupie BOŚ S.A. skoncentrowane jest głównie w działalności Banku.

Celem BOŚ S.A. w 2016 roku w zakresie działalności kredytowej było kształtowanie takiego wolumenu i struktury portfela kredytowego, które zapewniłyby realizację planowanych zadań biznesowych Banku, w warunkach akceptowalnego poziomu ryzyka.

Bank uwzględniał poziom apetytu na ryzyko w procesie realizacji polityki zarządzania ryzykiem kredytowym. Apetyt na ryzyko określany był w ramach granic wyznaczonych przez praktykę ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem i przyjęty został na poziomie umiarkowanym.

Do podstawowych kierunków działań nakreślonych w ramach Programu Postępowania Naprawczego jaki Bank wdrożył w 2016 r., należą obniżenie poziomu ryzyka koncentracji poprzez dywersyfikację branżową portfela kredytowego oraz zmniejszenie ekspozycji narażonej na ryzyko poprzez minimalizację kwoty niezabezpieczonej, narażonej na utratę wartości.

Oferta produktowa dostosowana była do potrzeb poszczególnych segmentów klienta i rozwijała się, w szczególności, w kierunku intensyfikacji:

- w obszarze rynku korporacyjnego - rozwoju komplementarnej oferty produktowej dla klientów MSP (produkty standardowe z założeniem uzyskiwania przewagi konkurencyjnej jakością i sprawnością obsługi) i dużych firm (podejście zindywidualizowane) z naciskiem na kredytowanie celów i zadań proekologicznych,
- w obszarze rynku detalicznego – wzrostu sprzedaży produktów wysokomarżowych i prowizyjnych oraz rozwoju oferty dla klienta zainteresowanego ekologią.

Bank finansował transakcje, które były zgodne z powszechnie obowiązującymi przepisami.

Zgodnie z polityką kredytową Bank nie angażował się w transakcje:

- mogące narazić Bank na utratę reputacji,
- mogące powodować, że wiarytelność obciążona ryzykiem jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie przekroczy poziom określony wymogami zewnętrznymi,
- na rzecz partii politycznych, związków zawodowych,
- realizowane z naruszeniem Prawa Ochrony Środowiska lub mogące stanowić potencjalne źródło degradacji środowiska naturalnego,
- z klientami nieposiadającymi wiarygodnych, stałych i stabilnych dochodów.

Bank uzależniał podjęcie finansowania od:

- posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej do spłaty wnioskowanego zadłużenia w terminach uzgodnionych z Bankiem,
- przedstawienia zabezpieczenia spłaty w formie i wartości akceptowanej przez Bank, o ile przepisy wewnętrzne tego wymagają,
- spełnienia innych kryteriów warunkujących podjęcie finansowania, w szczególności, wyników dotychczasowej współpracy klienta z Bankiem oraz oceny historii kredytowej klienta w sektorze bankowym.

W 2016 roku Bank podjął szereg działań mających na celu optymalizację procesu kredytowego zarówno w obszarze rynku klientów detalicznych jak i korporacyjnych, która w szczególności dotyczyła zmian w systemach Banku wspierających ocenę ryzyka kredytowego, metodologii oceny zdolności kredytowej klientów oraz w zasadach ustanawiania zabezpieczeń.

Klient i transakcja podlegały wszechstronnej ocenie ryzyka kredytowego.

Bank oceniał ryzyko kredytowe z wykorzystaniem modeli ratingowych i scoringowych, zróżnicowanych w zależności od rodzaju klienta i transakcji. Modele były budowane, rozwijane, monitorowane i nadzorowane w Obszarze Ryzyka z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych wymogów w tym zakresie.

Model oceny ryzyka kredytowego dla osób fizycznych ubiegających się o finansowanie na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą obejmował:

- analizę ilościową – polegającą na ustaleniu wysokości i stabilności źródeł spłaty zobowiązania kredytowego oraz
- analizę jakościową – polegającą na ocenie cech klienta, które mają istotny wpływ na jego skłonność do spłaty zaciągniętego zobowiązania kredytowego w terminach określonych w umowie w tym ocenę scoringową i ocenę zachowania klienta w oparciu o informacje z Biura Informacji Kredytowej S.A.

W procesie oceny zostały uwzględnione postanowienia wynikające z Rekomendacji T i S KNF, w szczególności w zakresie wprowadzenia odpowiednich poziomów wskaźnika DtI i LtV oraz możliwości zastosowania uproszczonej oceny zdolności kredytowej.

W procesie oceny klienta Bank wykorzystywał informacje pozyskane z różnych źródeł, w tym informacje pozyskiwane z baz zewnętrznych.

Model oceny ryzyka klientów ubiegających się o finansowanie na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej lub statutowej (finanse publiczne) uwzględniał dwa obszary: ocenę klienta i ocenę transakcji (ocena ratingowa).

Ocena klienta dokonywana była na podstawie elementów ilościowych i jakościowych. Ocena ilościowa dotyczyła podstawowych, z punktu widzenia generowania wyniku finansowego i zachowania płynności, obszarów działalności klienta. Ocena jakościowa obejmowała w szczególności ocenę: planów rozwojowych, doświadczenia i umiejętności osób zarządzających, jakości relacji klienta z otoczeniem zewnętrznym, w tym z Bankiem.

W przypadku finansowania klienta funkcjonującego w ramach grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie Bank oceniał ryzyko kredytowe z uwzględnieniem wpływu sytuacji podmiotów powiązanych.

Ocena transakcji dokonywana była w szczególności na podstawie oceny celu finansowania, długości okresu kredytowania i wartości zabezpieczenia spłaty. Bank ustanawiał taką strukturę finansowania, aby zapewnić podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, głównie poprzez odpowiednie do skali ryzyka zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy.

W przypadku ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub kwotę transakcji, ocena ryzyka weryfikowana była przez eksperta ds. ryzyka kredytowego - pracownika wyspecjalizowanego w identyfikacji ryzyk i doborze adekwatnych form jego mitygacji, niezależnego od służb sprzedaży.

Bank monitorował ryzyko kredytowe przez cały okres funkcjonowania transakcji kredytowej.

W przypadku zidentyfikowania sytuacji mogących zagrozić terminowej spłacie Bank podejmował działania upominawcze i restrukturyzacyjne wykorzystując w tym celu właściwe narzędzie informatyczne.

W okresach miesięcznych Bank dokonywał analizy wszystkich ekspozycji kredytowych w celu:

- zidentyfikowania ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości,
- pomiaru utraty wartości,
- utworzenia odpisów lub rezerw.

Do pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz tworzenia odpisów lub rezerw Bank stosował metodę zindywidualizowaną, grupową lub IBNR.

Kompetencje do podejmowania decyzji kredytowych, które funkcjonowały w Banku, uzależnione były od:

- rodzaju i kwoty transakcji,
- wysokości łącznego zaangażowania kredytowego Banku wobec grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, do której należy klient,
- poziomu ryzyka generowanego przez klienta i transakcję.

Decyzje w sprawie udzielenia kredytu podejmowane były przez organy kolegialne albo indywidualnie, w zakresie przyznanych limitów kompetencyjnych.

Uprawnienia do podejmowania decyzji w sprawie udzielenia kredytu nadane osobom, które indywidualnie podejmują decyzje podlegały okresowym przeglądom.

Podejmując decyzje kredytowe w sprawie transakcji zawieranych z członkami organów Banku lub osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku albo podmiotami powiązаныmi z nimi kapitałowo lub organizacyjnie Bank uwzględniał wymogi ustawy Prawo bankowe.

Decyzje o udzieleniu produktów kredytowych podejmowane były z zastosowaniem rozdzielania funkcji obszaru sprzedaży i obszaru ryzyka.

Bank przyjmował na zabezpieczenie swoich wierzytelności zabezpieczenia rzeczowe i osobiste.

Bank preferował transakcje zabezpieczone, z zastrzeżeniem, że ustalono maksymalny poziom transakcji niezabezpieczonych w segmencie detalicznym wraz z kryteriami pozwalającymi na udzielenie transakcji bez zabezpieczenia, z uwzględnieniem specyfiki produktowej, segmentu klientów, wpływu tych transakcji na wyniki Banku i wysokość potencjalnej straty.

Poziom zabezpieczenia był uzależniony od poziomu ryzyka generowanego przez transakcję, w tym w szczególności od rodzaju transakcji i długości jej trwania.

Ustalając wartość zabezpieczenia Bank kierował się zasadą ostrożnej wyceny.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank uwzględniał:

- należyta ochronę interesów Banku,
- wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- możliwość szybkiego upłynnienia danego zabezpieczenia.

Bank opracował i zatwierdził „Politykę zarządzania ryzykiem koncentracji”. Wymóg posiadania przez Bank regulacji o charakterze polityki w obszarze zarządzania ryzykiem koncentracji wynika z wydania przez KNF nowelizacji Rekomendacji C, która stanowi zbiór zasad dotyczących dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji.

Na poziomie portfela kredytowego zarządzanie koncentracją zaangażowań dokonywane było poprzez przestrzeganie limitów wewnętrznych zatwierdzonych przez Zarząd Banku.

W szczególności Bank stosował następujące limity:

- geograficzne – zaangażowanie wobec innych krajów,
- dotyczące parametrów produktowych – np. maksymalne LTV,
- dotyczące portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie i finansujących nieruchomości – wynikające z Rekomendacji KNF,
- udziału kredytów walutowych w portfelu kredytów Banku,
- suma zaangażowania (bilansowego i pozabilansowego) wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, wobec których zaangażowanie Banku przekracza 10% funduszy własnych BOŚ S.A.

Bank identyfikował, dokonywał pomiaru i monitorował ryzyko koncentracji zaangażowań na poziomie:

- pojedynczego klienta i transakcji,
- portfela kredytowego.

Na poziomie klienta i transakcji ryzyko koncentracji zaangażowania zarządzane było poprzez przestrzeganie nadzorczych limitów zaangażowania, wynikających z przepisów Prawa Bankowego, jak również poprzez stosowanie zasady, że przebieg procesu oceny i monitorowania ryzyka zależy od kwoty zaangażowania kredytowego.

Poziom wykorzystania limitów był cyklicznie monitorowany i raportowany organom Banku w trybie wynikającym z regulacji wewnętrznych Banku.

Zgodnie z wymogami określonymi przez Komisję Nadzoru Finansowego w Rekomendacjach T i S oraz Uchwale w sprawie wymagań dotyczących identyfikacji, monitorowania i kontroli koncentracji zaangażowań, w tym dużych zaangażowań, Bank przeprowadzał testy warunków skrajnych w zakresie ryzyka kredytowego dotyczące portfela kredytów klientów detalicznych i korporacyjnych, w tym dla największych zaangażowań.

Informacja dotycząca poziomu ryzyka kredytowego w portfelu kredytowym Banku prezentowana była Zarządowi Banku miesięcznie, a Radzie Nadzorczej – nie rzadziej niż kwartalnie.

Bank w swoich działaniach kredytowych przestrzegał wymogów nadzorczych, zasad wynikających z dobrych praktyk bankowych i procedur wewnętrznych.

2. RYZYKO FINANSOWE

Ryzyko finansowe w Grupie koncentruje się przede wszystkim w BOŚ S.A. oraz w DM BOŚ S.A. i obejmuje: (i) ryzyko płynności; (ii) ryzyko stopy procentowej (w księdze bankowej i handlowej); (iii) ryzyko walutowe (w księdze bankowej i handlowej). Ryzyko płynności i ryzyko stopy procentowej występuje przede wszystkim w Banku, natomiast ryzyko walutowe - w DM BOŚ S.A. (w księdze handlowej i niehandlowej) oraz w Banku (w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej). W DM BOŚ S.A. występuje także ryzyko z tytułu pozycji w instrumentach kapitałowych i ryzyko cen towarów.

Zarządzanie ryzykiem w Banku jest dokonywane w oparciu o ustalony przez Radę Nadzorczą Banku poziom apetytu i tolerancji na ryzyko określonych za pomocą zestawu limitów wewnętrznych. W BOŚ S.A. obowiązują polityki w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej oraz ryzykiem rynkowym, gdzie określane są między innymi maksymalne poziomy ryzyka finansowego, zgodne z przyjętym przez radę Nadzorczą Banku apetytem na ryzyko. Na ich podstawie ustanowiono system wczesnego ostrzegania, który koncentruje się na identyfikacji, pomiarze, monitorowaniu, kontrolowaniu i raportowaniu ryzyka.

Transakcje księgi bankowej stanowią podstawową działalność Banku, tzn. wynikają z działalności komercyjnej, w tym: pozyskiwania źródeł finansowania i efektywnego zarządzania płynnością finansową. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom Banku najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań Bank, w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymuje otwarte pozycje. Zgodnie ze strategią Grupy, działalność w księdze handlowej uzupełnia działalność w księdze bankowej.

Poziom i profil ryzyka finansowego jest regularnie monitorowany w Departamencie Ryzyka Finansowego i raportowany: Radzie Nadzorczej Banku, Radzie Nadzorczej DM BOŚ S.A., Komitetowi ds. Ryzyka, Zarządowi Banku, Zarządowi DM BOŚ S.A., Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitetowi ZAP) oraz Komitetowi ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

2.1. Ryzyko płynności

Ryzyko płynności rozumiane jest jako utrata zdolności Grupy do terminowego regulowania zobowiązań, do pozyskiwania funduszy na sfinansowanie nieoczekiwanego wycofania depozytów oraz zdolności do generowania przez Grupę dodatniego salda przepływów gotówkowych. Proces monitorowania i aktywnego zarządzania ryzykiem płynności jest skoncentrowany w Banku.

Celem Banku w zakresie zarządzania płynnością jest zabezpieczenie płynności Banku oraz utrzymanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów, zapewniającej bezpieczny profil płynności w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich oraz w głównych walutach obcych, a przede wszystkim – dla całkowitej pozycji płynności. Strategię zarządzania ryzykiem płynności określa zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Strategia Płynnościowa BOŚ S.A. Strategia określa apetyt Banku na to ryzyko, wyznacza główne kierunki oraz cele ilościowe dla wybranych wielkości i jest integralnym elementem realizowanej przez Bank strategii działania; tolerancja na ryzyko płynności, dostosowana do przyjętego apetytu, została określona w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Polityce w zakresie zarządzania płynnością poprzez obowiązujący w Banku system wewnętrznych limitów i wartości ostrzegawczych.

Płynność w Banku rozpatrywana jest w następującym horyzoncie czasowym: płynność śróddzienna – w ciągu dnia, płynność bieżąca – w okresie do 7 dni; płynność krótkoterminowa – w okresie do 1 miesiąca; płynność średnioterminowa – w okresie powyżej 1 miesiąca do 12 miesięcy; płynność długoterminowa – w okresie powyżej 12 miesięcy.

Podstawowym źródłem finansowania Banku jest systematycznie budowana, zdywersyfikowana baza depozytowa z dużym udziałem stabilnych depozytów od klientów detalicznych (uzupełniona depozytami klientów korporacyjnych i sektora publicznego) oraz wyemitowane obligacje długoterminowe i otrzymane pożyczki od międzynarodowych instytucji finansowych (które dodatkowo stanowią źródło finansowania płynności w walutach obcych; pozostałe niedopasowanie walutowe jest pokrywane transakcjami FX Swap).

Posiadane przez Bank aktywa płynne (nadwyżka płynności), utrzymywane przede wszystkim w postaci charakteryzujących się wysoką płynnością bonów pieniężnych NBP (stanowiących 68% portfela płynnych nieobciążonych papierów wartościowych) oraz obligacji Skarbu Państwa (32%), charakteryzujących się niskim ryzykiem szczególnym. Portfel tych papierów jest uzupełniony gotówką oraz środkami utrzymywanymi w NBP (ponad zadeklarowany poziom rezerwy obowiązkowej). Aktywa płynne (nadwyżka płynności) stanowią bufor dla zabezpieczenia płynności w ewentualnych sytuacjach kryzysowych, tj. istnieje możliwość ich zastawu, upłynnienia w ramach transakcji repo bądź sprzedaży w dowolnym momencie, bez istotnej utraty wartości. Możliwości sprzedaży aktywów płynnych (ryzyko płynności produktu) są systematycznie monitorowane. W analizach tych brane są pod uwagę przede wszystkim: wielkość emisji, obrót rynkowy oraz zmienność ceny kupna / sprzedaży.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowego Banku Polskiego, Bank ma możliwość korzystania z dodatkowych źródeł finansowania w postaci kredytu technicznego i lombardowego w NBP. Jest również operacyjnie przygotowany do wystąpienia do NBP celem uzyskania kredytu refinansowego.

Bank organizuje proces zarządzania ryzykiem płynności w szczególności za pomocą podziału kompetencji organów Banku oraz właściwych komórek organizacyjnych centrali przy wykonywaniu zadań i podejmowaniu decyzji w procesie zarządzania ryzykiem płynności. Komórki organizacyjne są wzajemnie niezależne. Obszary powstawania ryzyka i komórki organizacyjne kontroli ryzyka znajdują się pod nadzorem różnych Członków Zarządu Banku.

Bank wyznacza nadzorcze miary płynności zgodnie z następującymi regulacjami: Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności, Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 roku uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wymogu pokrycia wypływów netto dla instytucji kredytowych oraz Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/322 z dnia 10 lutego 2016 r. zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 ustanawiające wykonawcze standardy techniczne dotyczące sprawozdawczości nadzorczej instytucji w odniesieniu do wymogu pokrycia wypływów netto.

Do obecnie obowiązujących norm płynności krótkoterminowej zalicza się współczynniki: M1 (luka płynności krótkoterminowej – różnica pomiędzy sumą wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym a wartością środków obcych niestabilnych) i M2 (współczynnik płynności krótkoterminowej – iloraz sumy wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym do wartości środków obcych niestabilnych) oraz wymóg pokrycia wypływów netto – LCR (relacja aktywów płynnych do wypływów netto (tj. różnicy pomiędzy wypływami a wpływami) przez okres występowania warunków skrajnych, trwający 30 dni kalendarzowych). Natomiast do norm długoterminowych zalicza się współczynniki: M3 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta do aktywów niepłynnych) i M4 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta i środków obcych stabilnych do sumy aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności). Ponadto Bank wyznacza i sprawozdaje do KNF wskaźnik stabilnego finansowania netto (NSFR).

W 2016 r. Bank, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/313 z dnia 1 marca 2016 r. zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 w odniesieniu do dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności, wdrożył i przesyła do NBP w ramach sprawozdawczości obowiązkowej raporty ALMM.

W 2016 roku (analogicznie jak w 2015 roku) nadzorcze miary płynności, tj. miary M1-M4 oraz LCR były wyznaczone codziennie (tj. w każdym dniu roboczym) i pozostawały na bezpiecznym poziomie, znacznie przewyższającym poziomy regulacyjne. Wg stanu na 31 grudnia 2016 roku normy te kształtowały się następująco:

Miara	Wartość na 31.12.2016	Wartość na 31.12.2015
LCR	120%	80%
M1	1 201 mln zł	623 mln zł
M2	1,37	1,24
M3	56,89	38,51
M4	1,28	1,24

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności bieżącej i krótkoterminowej Bank wprowadził następujące miary i narzędzia: (i) aktywa płynne – stanowiące bufor dla oczekiwanych i nieoczekiwanych wypływów w horyzoncie 30 dni; (ii) zapas płynności – który mierzy poziom aktywów płynnych, pomniejszych o oczekiwane oraz nieoczekiwane wypływy, wyznaczone w terminie 30 dni; (iii) ocenę stabilności bazy depozytowej; (iv) lukę płynności krótkoterminowej (dla PLN, EUR, CHF i USD) – pokazującą poziom niedopasowania w strukturach finansowania w walutach obcych; luka ta przede wszystkim obejmuje przepływy z transakcji na rynku hurtowym oraz z transakcji pochodnych oraz (v) testy warunków skrajnych (pozwalające m.in. na weryfikację możliwości utrzymania płynności w zdefiniowanym w Banku horyzoncie czasowym w poszczególnych scenariuszach). W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności średnio- i długoterminowego Bank wyznacza i monitoruje: (i) lukę płynności kontraktową oraz urealnioną (która jest uzupełniana o systematycznie przeprowadzane analizy: stabilności bazy depozytowej, koncentracji bazy depozytowej, wielkości przedpłat kredytów oraz poziomu zrywalności depozytów); (ii) wskaźniki pokrycia aktywów długoterminowych pasywami długoterminowymi; (iii) wskaźnik pokrycia kredytów służących finansowaniu długoterminowych potrzeb klientów najbardziej stabilnymi źródłami finansowania oraz (iv) prognozę zapasu płynności, aktywów płynnych oraz nadzorczych miar płynności. Zgodnie z Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego Bank przeprowadza również pogłębioną analizę płynności długoterminowej. Wyniki przeprowadzanych analiz są wykorzystywane do zarządzania płynnością Banku. Jednocześnie proces opracowywania krótko- i długoterminowych Planów finansowych Banku zawiera ocenę płynności, tak aby zapewnić adekwatną strukturę finansowania i przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

Bank, w opracowywanych analizach płynnościowych, uwzględnia również możliwość niekorzystnej zmiany kursów walut obcych, w szczególność CHF i EUR, potencjalnie mogące powodować zwiększenie potrzeb płynnościowych.

Zgodnie z podpisanymi z kontrahentami aneksami zabezpieczającymi do umów ramowych (Credit Support Annex, CSA) Bank, w przypadku niekorzystnych zmian rynkowych (m.in. kursów walutowych), zobowiązany jest do złożenia dodatkowych depozytów zabezpieczających; w przypadku korzystnych zmian - Bank otrzymuje dodatkowe zabezpieczenie od kontrahentów. Bank nie posiada w umowach z kontrahentami postanowień zmieniających wysokość składanego zabezpieczenia ze względu na zmianę posiadanego ratingu. Oznacza to, iż obniżenie poziomu oceny zdolności kredytowej nie wpływa na wysokość i sposób wyliczenia depozytów zabezpieczających.

W celu oceny skuteczności procesu zarządzania ryzykiem płynności, dla większości z powyższych miar ustalane są limity lub wartości ostrzegawcze w ramach zestawu wewnętrznych limitów ryzyka płynności, których struktura ma charakter hierarchiczny (tzn. ustalane są na poziomie Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami). Obowiązujące limity i wartości ostrzegawcze podlegają systematycznym przeglądom, tak aby pozwalały na skuteczne monitorowanie płynności. Limity i wartości ostrzegawcze określają ramy dla tolerancji Banku w zakresie płynności i są zgodne z przyjętym przez Bank apetytem na to ryzyko. Kształtowanie odpowiedniego profilu ryzyka płynności wspierane jest poprzez uwzględnienie kosztu płynności w ramach obowiązującego w Banku systemu cen transferowych.

Ponadto Bank posiada zatwierdzony przez Zarząd Banku Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych, który określa potencjalne źródła pogorszenia / utraty płynności, zasady postępowania i kompetencje w sytuacjach awaryjnych, mających na celu oszacowanie horyzontu przetrwania oraz możliwości i kosztów przywrócenia stanu stabilnej płynności. Plan ten, oprócz analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych (której założenia są zgodne z przeprowadzanymi testami warunków skrajnych), zawiera także mierzalne i niemierzalne symptomy wyprzedzające sytuacje awaryjne, pozwalające na systematyczne monitorowanie źródeł powstawania sytuacji kryzysowych w zakresie płynności. Analizy scenariuszowe płynności w sytuacjach awaryjnych oraz testy warunków skrajnych obejmują trzy rodzaje scenariuszy: (1) kryzys wewnętrzny - jego źródłem jest utrata zaufania do Banku przez uczestników rynku (tzw. „run na Bank”), zmniejszenie dostępności finansowania, zmaterializowanie się ryzyka koncentracji oraz obniżenie ratingu Banku; (2) kryzys zewnętrzny - zakłada

materializację ryzyka walutowego, wzrost stóp procentowych, kryzys na rynkach finansowych i ewentualne efekty drugiej rundy oraz (3) kryzys mieszany – stanowi połączenie elementów zarówno kryzysu wewnętrznego jak i zewnętrznego. Dokonywane stress testy pozwalają na identyfikację czynników, których materializacja może generować w Banku ryzyko płynności oraz opracowanie działań koniecznych do podjęcia, w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych. Bank w ramach dokonywanych analiz przeprowadza również analizę wrażliwości na poszczególne czynniki generujące ryzyko płynności oraz testy odwrócone. Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych jest systematycznie weryfikowany i aktualizowany, tak aby gwarantował operacyjne przygotowanie Banku do uruchomienia potencjalnych działań podejmowanych w sytuacji zagrożenia płynności. Analiza scenariuszowa płynności w sytuacjach awaryjnych jest opracowywana w trybie półrocznym, a testy warunków skrajnych – w okresach miesięcznych. Wnioski z przeprowadzanych testów są uwzględniane w bieżącym zarządzaniu płynnością i ryzykiem płynności, a także w strukturze aktywów i pasywów.

Testy wykonane w 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku, pokazują, że Bank posiada stabilną sytuację płynnościową, a posiadane aktywa płynne (nadwyżka płynności) pozwalają na przetrwanie założonych scenariuszy, w których Bank zakłada przeżycie w określonym horyzoncie czasowym.

Stosowane przez Bank miary i narzędzia podlegają cyklicznym przeglądom i są systematycznie aktualizowane, co służy lepszemu odwzorowaniu profilu płynności. W 2016 roku Bank w ramach wdrażania postanowień Rekomendacji C KNF dotyczącej zarządzania ryzykiem koncentracji dokonał przeglądu metodologii uwzględniania koncentracji w kalkulacji środków stabilnych. Proces monitorowania płynności i ryzyka płynności w Banku jest wspierany przez dedykowany system informatyczny (w szczególności w zakresie generowania kontraktowej i urealnionej luki płynności).

Wyniki analizy ryzyka płynności, wraz z wynikami testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz - w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku, Komitetu ds. Ryzyka.

W 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku sytuacja płynnościowa Banku była systematycznie monitorowana i pozostawała na bezpiecznym poziomie, a rozwój akcji kredytowej – ściśle skorelowany ze źródłami pozyskania finansowania. Bank dokonał bezpiecznego refinansowania euroobligacji w kwocie 250 mln EUR za pomocą środków od klientów detalicznych i korporacyjnych. Kontynuowany od 2015 r. wzrost udziału depozytów od klientów detalicznych w źródłach finansowania oraz wzrost kapitałów własnych Banku (w wysokości 400 mln zł), jako stabilne finansowania, miały pozytywny wpływ na miary płynności zarówno krótko- jak i długoterminowe.

2.2. Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy, wartość ekonomiczną kapitału własnego oraz wartość bieżącą posiadanych dłużnych papierów wartościowych i transakcji IRS. Ryzyko stopy procentowej występuje zarówno w księdze bankowej jak i handlowej.

2.2.1. Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

Głównym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest dążenie do stabilizacji i optymalizacji wyniku odsetkowego (WO), przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK). W tym celu Bank wykorzystuje dwa narzędzia: posiadany portfel inwestycyjny oraz transakcje pochodne, dokonywane w ramach rachunkowości zabezpieczeń. Budowany w księdze bankowej portfel inwestycyjny powinien między innymi przyczynić się do zabezpieczenia wyniku odsetkowego, generowanego na kapitałach własnych Banku, jak również stabilnej części niewrażliwych na zmianę stopy procentowej osadów na rachunkach bieżących. Z drugiej strony portfel ten powoduje zmienność kapitału z aktualizacji wyceny. Ryzyko to występuje przede wszystkim w Banku.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej. Jej celem jest zabezpieczenie wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu, stanowiących część portfela obligacji dostępnych do sprzedaży. Przeprowadzone transakcje zabezpieczające IRS ograniczają fluktuacje kapitału pod wpływem zmian stóp procentowych.

Proces monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest wspierany przez dedykowany system informatyczny, za pomocą którego Bank w szczególności wyznacza / przeprowadza:

(i) lukę przeszacowania (repricing gap), prezentującą wartości aktywów, pasywów i pozycji bilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych w okresach wymagalności / zapadalności bądź przeszacowania, (ii) symulację wyniku odsetkowego – analizę dynamiczną, odzwierciedlającą projekcję WO w zadanych przedziałach czasowych, w oparciu o przyjęte scenariusze rozwoju Banku, jak również założenia odnośnie kształtowania się czynników rynkowych, (iii) symulację wartości bieżącej (net present value, NPV), prezentującą wartości zdyskontowane, według zadanych parametrów rynkowych, wszystkich przepływów pieniężnych; w oparciu o analizy NPV wyznaczane są miary BPV oraz WEK, (iv) szoki cenowe pod analizę ryzyka bazowego, których celem jest oszacowanie wpływu na wynik odsetkowy różnicowanej zmiany oprocentowania produktów, których oprocentowanie oparte jest o różne stawki bazowe, (v) analizę ryzyka krzywej dochodowości, której celem jest oszacowanie wpływu na wartość ekonomiczną kapitału własnego nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości, (vi) analizę ryzyka opcji klienta, której celem jest oszacowanie wpływu na wynik finansowy Banku realizowanych przez klientów opcji wbudowanych w produkty odsetkowe oraz (vii) testy warunków skrajnych. Zgodnie z Rekomendacją G Bank monitoruje ryzyko stopy procentowej poprzez ocenę jego komponentów, tj. ryzyko przeszacowania, ryzyko opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości.

W I kwartale 2016 roku zakończył się przegląd metodologii monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej, którego celem było m.in. uwzględnienie ujemnych stóp procentowych i możliwości obniżenia się oprocentowania poniżej 0 dla poszczególnych produktów wrażliwych na ryzyko stopy procentowej.

Wpływ zmiany stóp procentowych na wynik odsetkowy (WO - zmiany o ± 100 p.b.) oraz na wartość ekonomiczną kapitału (WEK - zmiany o ± 200 p.b.) zostały przedstawione w poniższej tabeli:

(w tys. zł)	wartość ekonomiczna kapitału własnego (WEK)		wynik odsetkowy (WO)	
	-200 p.b.	+200 p.b.	-100 p.b.	+100 p.b.
31.12.2016	-42 584	-23 709	-54 563	36 939
31.12.2015*	-65 948	-18 497	-42 048	27 495
Zmiana	23 364	-5 212	-12 515	9 444

* w związku z aktualizacją metodologii wyznaczania miar w marcu 2016 r. (przede wszystkim w zakresie uwzględniania ujemnych stóp procentowych) dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii.

W 2016 roku, analogicznie jak w 2015 roku, powyższe miary znajdowały się w ramach limitów/wartości ostrzegawczych.

Asymetryczny wpływ zmian stóp procentowych na WO i WEK wynika z charakterystyki oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w tym m.in. ograniczenia wzrostu oprocentowania kredytów (do 2-krotności stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego, powiększonej o 7 punktów procentowych) oraz w ograniczenia spadku poszczególnych źródeł finansowania do poziomu 0, przy ujemnych rynkowych stopach procentowych.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. W księdze bankowej badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian:

- 1) stóp procentowych na: (i) wynik odsetkowy (WO), (ii) wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK), (iii) na portfel w księdze bankowej: papierów wartościowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, dłużnych papierów wartościowych, transakcji IRS oraz FX swap:
 - a) scenariusze równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych o ± 100 p.b. : ± 500 p.b.,
 - b) scenariusze spłaszczenia, wygięcia i wystromienia krzywych stóp procentowych,
 - c) kursów walutowych na WO oraz WEK - scenariusze zmiany kursów walutowych o $\pm 5\%$ i o $\pm 20\%$,
- 2) stóp procentowych i kursów walutowych łącznie na WO oraz WEK – scenariusze łącznych zmian kursów walutowych o $\pm 10\%$ oraz stóp procentowych o ± 100 p.b.

Wyniki analiz pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność w księdze bankowej Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej, wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach

przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku.

W procesie szacowania kapitału wewnętrznego Banku, uwzględnia się ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Na dzień 31 grudnia 2016 roku ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 42,6 mln zł (w wysokości WEK). Na dzień 31 grudnia 2015 roku przedmiotowe ryzyko również było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 52,5 mln zł.

2.2.2. Ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej jest uzyskanie w tym obszarze działalności, zakładanego w planie finansowym wyniku finansowego, przy akceptowalnej ekspozycji Banku na przedmiotowe ryzyko oraz minimalizacja jego negatywnych skutków z tytułu posiadanych w księdze handlowej instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Zgodnie ze strategią Banku, działalność w księdze handlowej uzupełnia działalność w księdze bankowej. Bank monitoruje ryzyko w księdze handlowej stosując następujące zasady: 1) prowadzi działalność handlową na poziomie znaczącym, przy czym działalność ta pełni rolę uzupełniającą w stosunku do innych obszarów funkcjonowania Banku; 2) do księgi handlowej są kupowane jedynie płynne instrumenty, umożliwiające zamknięcie ryzyka w przypadku przekroczenia obowiązujących limitów; 3) ryzyko generowane w księdze handlowej jest systematycznie monitorowane, a jego poziom jest kontrolowany i ograniczany za pomocą limitów; 4) Zarząd Banku, w sytuacji dużej niepewności na rynkach finansowych, może podjąć decyzje o przejściowym, znaczącym ograniczeniu działalności handlowej.

W BOŚ S.A., w celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wykorzystuje się: (i) model wartości zagrożonej (model VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność stóp procentowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) BPV (tzn. wrażliwość papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej przy zmianie stóp procentowych o 1 p.b.), (iii) system limitów oraz (iv) testy warunków skrajnych.

Wartość VaR stopy procentowej w księdze handlowej oraz wpływ testu warunków skrajnych na portfel handlowy zmiany o ± 200 p.b., w okresach rocznych, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy					Testy warunków skrajnych ± 200 p. b.	
	średnia	max	Min	na datę	na datę	na datę	
31.12.2016	484	1 388	61	381	381	-8 522	
31.12.2015	596	2 404	102	1 061	1 061	-6 325	

W celu weryfikacji modelu VaR Bank, raz na miesiąc przeprowadza analizę back-testing, kalkulowaną poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR, z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limit BPV dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, obowiązujący zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia, osobno dla pozycji w papierach dłużnych i dla IRS oraz łącznie dla tych instrumentów,
- 3) limity maksymalnej dwudniowej i ciągniętej miesięcznej straty na aktywach w portfelu handlowym.

Kalkulowanie i monitorowanie poziomu wykorzystania poszczególnych limitów jest przeprowadzane wg stanu na każdy dzień roboczy, a w odniesieniu do limitów BPV – również w ciągu dnia oraz systematycznie raportowane kadrze zarządzającej.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka.

W księdze handlowej badany jest wpływ skrajnie niekorzystnych zmian poziomu rynkowych stóp procentowych na wynik Banku oraz zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych na poziom VaR zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych (w tym grube ogony oraz spread),
 - b) wygięcie krzywych stóp procentowych,
 - c) zmiana nachylenia krzywych stóp procentowych,
- 2) parametryczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych,
 - b) wzrost zmienności stóp procentowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji stóp procentowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki tej analizy pokazują, iż, przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność w portfelu handlowym Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka.

Dodatkowo wyniki analizy w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej w ramach raportów dziennych przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

2.3. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian kursów walutowych na wynik finansowy Grupy. Ryzyko to jest generowane w Banku (w księdze handlowej) oraz w DM BOŚ S.A. (w księdze handlowej i niehandlowej).

Celem Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w księdze bankowej jest nieutrzymywanie otwartych indywidualnych pozycji. Ekspozycje walutowe, wynikające z działalności prowadzonej w ramach księgi bankowej, są systematycznie transferowane do Departamentu Skarbu tego samego dnia lub najpóźniej – następnego dnia roboczego.

Głównymi pozycjami walutowymi Banku są pozycje w PLN, USD, EUR i CHF.

Ryzyko walutowe w portfelu niehandlowym w DM BOŚ S.A. wynika z deponowania przez DM BOŚ S.A. środków pieniężnych w walutach obcych na rachunkach zagranicznych brokerów, którzy dokonują na zlecenie klientów DM BOŚ S.A. transakcji kupna i sprzedaży instrumentów finansowych na giełdach zagranicznych. Ryzyko walutowe w księdze niehandlowej implikują również pozycje związane z działalnością DM BOŚ S.A. prowadzoną w Oddziale w Republice Czeskiej, które nie stanowią pozycji zaliczonych do portfela handlowego. DM BOŚ S.A. posiada otwarte pozycje walutowe w USD, EUR i CZK w portfelu niehandlowym, a ryzyko walutowe w tym portfelu jest zarządzane w ramach limitu całkowitej pozycji walutowej dla księgi handlowej i niehandlowej łącznie.

W księdze handlowej ryzyko walutowe jest generowane zarówno w Banku, jak i w DM BOŚ S.A. Ryzyko walutowe w księdze handlowej dotyczyło przede wszystkim DM BOŚ S.A., w mniejszym stopniu Banku. Otwarte pozycje walutowe w księdze handlowej DM BOŚ S.A. wynikają ze świadczenia usług na rzecz klientów w zakresie obrotu instrumentami pochodnymi oraz z wykonywania czynności usługowych na rynku regulowanym.

W Grupie istnieje uspołniony system zarządzania ryzykiem walutowym, liczony odrębnie dla Banku i DM BOŚ S.A. Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych w księdze handlowej (bilansowych i pozabilansowych), podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, stosuje się: (i) model wartości zagrożonej (VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność kursów walutowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) system limitów oraz (iii) analizy testów warunków skrajnych.

Wartość VaR dla otwartych pozycji walutowych Banku, DM BOŚ S.A. oraz dla całej Grupy w okresach rocznych, w raz z wynikami testów warunków skrajnych dla Grupy kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną i średnią, na datę):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy						Testy warunków skrajnych Grupy wzrost/spadek kursów walutowych o 30% na datę
	Bank			DM	Grupa		
	średnia	max	Min	na datę	na datę	na datę	
31.12.2016	180	763	4	90	3 217	3 218	-2 415
31.12.2015	139	703	4	111	4 713	4 789	-21 843

Bank, w celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej, raz w miesiącu przeprowadza analizy back-testing, poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka walutowego w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy
- 2) limity kwotowe na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut, obowiązujące zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia,
- 3) limity straty dziennej i ciągniętej miesięcznej z tytułu transakcji wymiany walut.

Kontrola wykorzystania ww. limitów przeprowadzana jest każdego dnia roboczego, a w odniesieniu do limitów na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut Banku również w ciągu dnia. Informacje o poziomie wykorzystania poszczególnych limitów są systematycznie raportowane kierownictwu BOŚ S.A.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe w Grupie kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka walutowego w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. Badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian kursów walutowych w stosunku do PLN i kursów krzyżowych par walutowych EUR/USD i EUR/CHF na wynik z pozycji wymiany oraz zmian zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami kursów walutowych na poziom VaR, zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - a) historyczny wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN (w tym grube ogony),
 - b) wzrost/spadek kursów krzyżowego EUR/CHF oraz EUR/USD.
- 2) parametryczne:
 - a) wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN o 30%,
 - b) wzrost zmienności kursów walutowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji kursów walutowych.

Scenariusze warunków testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki analizy stress-testing pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji, działalność Banku w zakresie ryzyka walutowego utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki analizy ryzyka walutowego w księdze handlowej, w ramach raportów dziennych przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP, w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego,

w cyklach miesięcznych - w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka. Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

2.4. Ryzyko cen instrumentów i towarów

Ryzyko to występuje głównie w działalności DM BOŚ S.A. i wynika z wpływu zmian cen instrumentów finansowych i towarów na wartość kapitału i na wynik finansowy.

Transakcje na instrumentach finansowych realizowane na rachunek DM BOŚ S.A. dotyczą działalności DM BOŚ S.A. jako animatora rynku i w przeważającej większości przypadków są zamykane na koniec dnia. Istotne zaangażowanie w instrumenty finansowe występuje jedynie w przypadku otwieranych przez DM BOŚ S.A. transakcji arbitrażowych, w ramach krótkiej sprzedaży oraz w funkcji animatora emitenta. Transakcje arbitrażowe polegają na wykorzystaniu tymczasowej nierównowagi cen pomiędzy dwoma rynkami (np. pomiędzy cenami pochodnych instrumentów finansowych oraz cenami instrumentów bazowych). Transakcje arbitrażowe na kontrakty walutowe są zawierane na GPW oraz w Saxo Bank A/S. Transakcje krótkiej sprzedaży są realizowane z wykorzystaniem pożyczonych papierów wartościowych od belgijskiego Banku KBC i zabezpieczeniu tej pożyczki przeciwstawną pozycją w pochodnym instrumencie finansowym notowanym na GPW (akcyjny kontrakt futures). Ryzyko to jest ograniczane poprzez całkowite limity zaangażowania, zarówno w odniesieniu do transakcji arbitrażowych (zabezpieczonych), jak i niezabezpieczonych.

Ryzyko towarów występuje głównie w ramach działalności na pozagiełdowym rynku OTC, dla transakcji zawieranych z klientami DM BOŚ S.A. i transakcji zabezpieczających dokonywanych w Saxo Bank A/S, X-Trade Brokers Dom Maklerski S.A. lub BNP Paribas Prime Brokerage, Inc.

Dodatkowo w DM BOŚ S.A. istnieje hierarchiczna struktura limitów ryzyka rynkowego, składająca się z:

- 1) całkowitych limitów ryzyka rynkowego, w skład których wchodzi limit wartości zagrożonej dla całości działalności DM BOŚ S.A. oraz limit wolumenowy wyłącznie w zakresie instrumentów rynku obrotu towarowego,
- 2) strukturalnych limitów ryzyka rynkowego, w skład których wchodzi limit straty w ujęciu narastającym, limit całkowitej pozycji walutowej, limity wartości zagrożonej dla poszczególnych linii biznesowych DM BOŚ S.A. oraz limit produktowy,
- 3) operacyjnych limitów ryzyka rynkowego, w skład których wchodzi limity wartości zagrożonej dla poszczególnych segmentów w ramach linii biznesowych DM BOŚ S.A., odpowiedzialnych za powstanie ryzyka rynkowego oraz limity pozycji w układzie geograficznym.

3. RYZYKO OPERACYJNE I BRAKU ZGODNOŚCI

3.1. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne zostało w Banku, jako podmiotu dominującego w Grupie Kapitałowej BOŚ S.A., zdefiniowane jako możliwość wystąpienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub ze zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne. W zakres ryzyka operacyjnego nie włącza się ryzyka reputacji i strategicznego.

Bieżące i systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym w Banku było realizowane z wykorzystaniem modelu zbudowanego w oparciu o metody jakościowe i ilościowe, przede wszystkim nastawionego na działania prewencyjne, ograniczające ekspozycję Banku na przedmiotowe ryzyko. W szczególności odbywało się to poprzez:

- 1) organizację procesów w sposób ograniczający powstawanie zagrożeń z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 2) monitorowanie wielkości objętych limitami na ryzyko operacyjne, w szczególności stopnia wykorzystywania przyjętych limitów tolerancji i apetytu na ryzyko operacyjne,
- 3) okresowe przeglądy ryzyka operacyjnego, oparte na modelach samooceny,
- 4) gromadzenie informacji w bazie zdarzeń ryzyka operacyjnego wykorzystywanych do monitorowania ryzyka operacyjnego oraz pomiaru i szacowania strat z tytułu zdarzeń ryzyka operacyjnego,

- 5) monitorowanie poziomu ryzyka operacyjnego za pomocą wdrożonej metodyki kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 6) przeprowadzanie okresowych testów warunków skrajnych dla potencjalnych strat z tytułu zdarzeń ryzyka operacyjnego oraz wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 7) monitorowanie ryzyka współpracy z podmiotami zewnętrznymi, w szczególności w zakresie usług outsourcingowych,
- 8) bieżące, sprawne rozwiązywanie problemów wynikających z zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego tak, aby nie miały one istotnego wpływu na działalność Banku,
- 9) regularne raportowanie z zakresu ryzyka operacyjnego, obejmujące w szczególności poziom i profil ryzyka operacyjnego, poziom wykorzystania limitów na ryzyko operacyjne oraz wielkość strat z tytułu zaistniałych zdarzenia ryzyka operacyjnego.

Mając na uwadze stopień rozwoju systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, Bank oblicza wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego przy zastosowaniu metody standardowej.

W ramach działań usprawniających organizację systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku, w 2016 roku dokonano przeglądu i nowelizacji Polityki zarządzania ryzykiem operacyjnym w BOŚ S.A., a także przeglądu Zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym w BOŚ S.A., pod kątem m.in. weryfikacji efektywności systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz zgodności z rekomendacjami nadzoru finansowego i dobrymi praktykami rynkowymi.

W Banku rozpoczęto cykl szkoleń e-learningowych z ryzyka operacyjnego dotyczących zasad funkcjonowania bazy zdarzeń ryzyka operacyjnego oraz systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym w BOŚ S.A. Docelowo obowiązkowym szkoleniem zostaną objęci użytkownicy aplikacji OPRISK! (ok. 400 użytkowników) oraz wszyscy pracownicy Banku, łącznie z kadrą menedżerską oraz Członkami Zarządu Banku.

W 2016 roku zrealizowano także szereg zadań w ramach organizacji systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym m.in. (1) ustalono i zatwierdzono limity apetytu oraz tolerancji na ryzyko operacyjne na 2016 rok, (2) okresowo monitorowano wykorzystanie obowiązujących limitów na ryzyko operacyjne, (3) oszacowano kapitał wewnętrzny z tytułu ryzyka operacyjnego na 2016 rok w oparciu o dedykowany model wewnętrzny, (4) opracowano Mapę ryzyka operacyjnego na 2016 rok na podstawie przeglądów obejmujących wszystkie komórki organizacyjne Centrali Banku, (5) dokonano przeglądu monitorowanych kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego - KRI, (6) dokonano oceny istotności podmiotów zależnych w Grupie Kapitałowej BOŚ S.A. w zakresie generowanego ryzyka operacyjnego, (7) dokonano oceny ryzyka współpracy z podmiotami zewnętrznymi świadczącymi usługi outsourcingowe.

Informacja z zakresu ryzyka operacyjnego jest częścią okresowej informacji zarządczej.

W 2016 roku nie odnotowano zdarzeń w zakresie ryzyka operacyjnego, które istotnie wpłynęłyby na bezpieczeństwo funkcjonowania Grupy. W stosunku do zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego podejmowano działania wyjaśniające oraz ograniczające potencjalne straty.

3.2. Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako skutki nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych i przyjętych przez Bank standardów postępowania. Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności jest:

- przeciwdziałanie możliwości wystąpienia sankcji prawnych, strat finansowych lub utraty reputacji, które mogą być konsekwencją niezastosowania się do przepisów prawa, przepisów wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania,
- utrwalanie wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z prawem, uczciwej, rzetelnej, przyjaznej dla otoczenia wiarygodnej i odpowiedzialnej biznesowo.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności w Banku obejmuje w szczególności następujące obszary:

- zapobieganie prowadzeniu w Banku działalności niezgodnej z prawem, w tym przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,
- ochronę informacji,
- wdrażanie i monitorowanie przestrzegania standardów etycznych,
- zapewnienie przestrzegania przez pracowników Banku zasad realizacji transakcji własnych,
- przyjmowanie lub przekazywanie korzyści i prezentów,
- prowadzenie działalności reklamowej i marketingowej,
- oferowanie produktów,

- skargi i reklamacje klientów,
- zarządzanie konfliktami interesów.

W 2016 r. nastąpiły zmiany systemowe w zarządzaniu ryzykiem braku zgodności związane z utworzeniem samodzielnej komórki ds. zgodności – Biura Zgodności i przejęciem nowych zadań, w szczególności związanych z realizacją obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy.

W 2016 r. nie odnotowano zdarzeń, które w sposób istotny wpłynęłyby na poziom ryzyka braku zgodności. Bank koncentrował swoje działania na zapobieganiu wystąpieniu ryzyka braku zgodności, m.in. poprzez propagowanie przestrzegania norm i standardów etycznych wynikających z Kodeksu Etyki Banku Ochrony Środowiska S.A. oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania.

IV. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE

1. OCENA ZARZĄDZANIA ZASOBAMI FINANSOWYMI W BOŚ S.A.

Zarządzanie zasobami finansowymi jest podstawowym elementem działalności operacyjnej Banku. Polega ono na takim kształtowaniu wielkości oraz struktury bilansu, tj. aktywów, pasywów oraz pozycji pozabilansowych, które pozwalają na osiągnięcie równomiernego strumienia dochodów przy równoczesnym utrzymaniu wymaganego poziomu bezpieczeństwa prowadzonej działalności. Polityka zarządzania aktywami i pasywami Banku kształtowana jest przez Zarząd Banku oraz przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Podstawowymi miernikami zdolności BOŚ S.A. do regulowania zobowiązań jest poziom płynności i adekwatności kapitałowej. Bank, z odpowiednim wyprzedzeniem, podejmował decyzje dotyczące pozyskania długoterminowych środków oraz zwiększenia stabilności bazy depozytowej, zapewniające odpowiednią strukturę bilansu i umożliwiające bezpieczną realizację Planu finansowego.

Struktura zapadalności/wymagalności aktywów i pasywów zapewnia Bankowi zdolność do realizacji swoich zobowiązań oraz finansowania swego rozwoju. W analizowanym okresie jej rozwój odbywał się przy bezpiecznym poziomie współczynnika wypłacalności.

Na jakość zarządzania bilansem, a tym samym również na realizację zobowiązań Banku, wpływ ma również sposób zarządzania głównie ryzykiem stopy procentowej oraz ryzykiem walutowym. Sposób zarządzania tymi ryzykami oraz ich monitorowanie wskazują, iż Bank posiada zdolność do wywiązywania się z zaciągniętych zobowiązań na odpowiednim poziomie.

2. UZALEŻNIENIE OD PARTNERÓW

W analizowanym okresie podmioty Grupy nie posiadały klientów, których udział osiągałby co najmniej 10% przychodów ze sprzedaży.

3. TRANSAKCJE Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI

Opis transakcji z podmiotami powiązany został zamieszczony w nocie 47 Roczno Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.

4. SEZONOWOŚĆ LUB CYKLICZNOŚĆ

W działalności Grupy BOŚ S.A. nie występują istotne zjawiska podlegające wahaniom sezonowym lub mające charakter cykliczny.

5. INFORMACJE O UMOWACH BANKU

5.1. Umowy znaczące

BOŚ S.A. nie zawarł umowy o wartości przekraczającej 10% kapitałów własnych w 2016 r., za wyjątkiem

zawartej z NFOŚiGW (raport bieżący nr 39/2016) w dniu 24 czerwca umowy objęcia akcji BOŚ S.A. serii U za kwotę 200 mln zł w ramach podwyższenia kapitału zakładowego BOŚ S.A.

Spółki z Grupy Kapitałowej BOŚ w 2016 r. Spółki nie zawierały znaczących umów przekraczających 10% kapitałów własnych.

5.2. Umowy z Bankiem Centralnym i organami nadzoru

Umowy zawarte z Bankiem Centralnym i organami nadzoru od 2015 r.:

- Umowa z NBP z dnia 7 kwietnia 2015 r. w sprawie prowadzenia rachunku i konta depozytowego bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP oraz przeprowadzanie operacji na papierach wartościowych w systemie SKARBNET4.;
- Umowa z NBP z dnia 23 kwietnia 2015 r. o udzielanie kredytu technicznego i przenoszenie praw z papierów wartościowych;
- Umowa z NBP z dnia 23 kwietnia 2015 r. o udzielanie kredytu lombardowego i o zastaw zabezpieczający ten kredyt;
- Umowa z NBP z dnia 8 grudnia 2015 r. w sprawie wykorzystywania poczty elektronicznej do przekazywania przez banki do Narodowego Banku Polskiego danych lub informacji statystycznych przy użyciu pakietu ochrony kryptograficznej NBP-HEART.

W 2016 r. Bank nie podpisał żadnej nowej umowy z NBP.

5.3. Umowy o dokonanie badań sprawozdań finansowych

Umowa zawarta w dniu 6 lipca 2015 r. z Ernst & Young Audit Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k.

Przedmiotem umowy jest przeprowadzenie przeglądów półrocznych i badań sprawozdań finansowych Banku i Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. za lata 2015 – 2017.

5.4 Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych

Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych, spółki Ernst & Young Audit Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. wypłacone lub należne za rok obrotowy zostało zamieszczone w nocie nr 51 Roczno Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego BOŚ S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 r.

6. CZYNNIKI I NIETYPOWE ZDARZENIA

W 2016 r. nie wystąpiły nietypowe zdarzenia mające znaczący wpływ na wyniki finansowe Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.

7. INFORMACJA O POSTĘPOWANIACH SĄDOWYCH

Na dzień 31 grudnia 2016 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. występował:

- jako powód w 1 544 sprawach na łączną kwotę: 111,1 mln zł,
- jako pozwany w 43 sprawach na łączną kwotę: 37,6 mln zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. Bank nie prowadził sprawy, której wartość stanowi co najmniej 10% kapitałów własnych.

W 2016 r. Spółki z Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. nie prowadziły, ani nie były uczestnikiem żadnych postępowań sądowych.

8. ZMIANY W PODSTAWOWYCH ZASADACH ZARZĄDZANIA

W 2016 r. nie wystąpiły zmiany w podstawowych zasadach zarządzania.

9. INFORMACJA O DYWIDENDZIE

W 2016 r. w BOŚ S.A. nie była wypłacona ani zadeklarowana dywidenda.

10. INFORMACJE O WARTOŚCI PRZYJĘTYCH PRZEZ BANK ZABEZPIECZEŃ

Na koniec grudnia 2016 r. wartość wszystkich przyjętych przez Bank zabezpieczeń, z pominięciem weksli in blanco, wyniosła 55 428,3 mln zł. Około 70,1% wszystkich zabezpieczeń stanowiły hipoteki, w kwocie 38 866,6 mln zł. Ustanowione zastawy o wartości 10 598,6 mln zł stanowiły 19,1% wszystkich zabezpieczeń. Gwarancje lub poręczenia stanowiły 5,3%. Kolejnymi, największymi wartościowo przyjmowanymi rodzajami zabezpieczeń były: ubezpieczenia kredytu w instytucji w kraju OECD 2,7% i wpłaty na rachunek Banku 1,1% ogółu zabezpieczeń, natomiast przeniesienia prawa własności rzeczy ruchomej stanowiły 0,5%. Pozostałe rodzaje zabezpieczeń nie przekraczają 0,5% ogółu zabezpieczeń.

11. GŁÓWNE INWESTYCJE

W 2016 r. nakłady inwestycyjne w Grupie BOŚ S.A. wyniosły 49,1 mln zł, w tym w Banku 19,1 mln zł, w Domu Maklerskim BOŚ 4,49 mln zł, natomiast w BOŚ Ekosystem 25,4 mln zł (na kwotę tę składały się środki trwałe zakupione przez spółkę w celu oddania w leasing).

Bank realizuje dwadzieścia jeden projektów, które wynikają z inicjatyw o charakterze biznesowym, usprawniającym lub rozwojowym, jak również z konieczności dostosowania Banku do wymogów prawnych lub regulacyjnych instytucji nadzorczych.

Wśród realizowanych projektów o charakterze prawno-regulacyjnym najistotniejsze to projekty dostosowujące Bank do obowiązujących wymogów formalnych:

- MSSF9, którego celem jest dostosowanie Banku do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej nr 9.
- CZAD BIK Częstsza aktualizacja danych przekazywanych do BIK, którego celem jest dostosowanie Banku do zmian wynikających z nowelizacji Prawa Bankowego, w szczególności Art. 105 ust.4i, dotyczącego częstszego informowania instytucji utworzonych na podstawie ust. 4 PB o całkowitej spłacie zobowiązań, ich wygaśnięciu, stwierdzeniu nieistnienia zobowiązania, korekcie jego wysokości oraz o nowo powstałych zobowiązaniach klienta i ich aktualizacji.
- dające ramy prawne prowadzenia postępowania przymusowej restrukturyzacji banków umożliwiającej szybką restrukturyzację podmiotu zagrożonego niewypłacalnością w celu minimalizacji ryzyka destabilizacji sektora finansowego i w konsekwencji gospodarki krajowej lub globalnej.

Wśród projektów o charakterze biznesowym, związanych ze zwiększeniem efektywności działania i utrzymaniem ciągłości działania Banku, najistotniejsze to:

- Projekt Pivotal, który dotyczy wdrożenia nowych funkcjonalności w systemie Pivotal, wspierającym pracę Departamentu Restrukturyzacji i Windykacji Klienta Korporacyjnego;
- Projekt mający na celu wdrożenie sprzedażowo – transakcyjnego Call Center, którego funkcjonalność zapewni pełną obsługę klientów pionu detalicznego;
- Projekty dotyczące unowocześnienia bankowości elektronicznej (internetowej oraz mobilnej) dla klientów detalicznych i korporacyjnych;
- Projekt „Klient zamożny”, którego głównym celem jest budowa struktury do obsługi klienta zamożnego oraz przygotowanie dedykowanej dla tego segmentu oferty produktowej, w tym produktów inwestycyjnych;
- Projekt mający na celu poprawę i zwiększenie efektywności procesu kredytowego dla klientów korporacyjnych.

Inwestycje Domu Maklerskiego BOŚ S.A. były związane głównie z rozwojem systemów i infrastruktury teleinformatycznej, w tym zapewnieniem bezpieczeństwa systemów transakcyjnych oraz utrzymania wysokiego standardu obsługi klientów na rynku instrumentów finansowych jak i na rynku towarowym, jak również wdrażaniem Wytycznych KNF w dotyczących zarządzania obszarami technologii informacyjnej i bezpieczeństwa środowiska teleinformatycznego.

12. PRACOWNICY

12.1. Szkolenia w BOŚ S.A.

Rozwój kompetencji pracowników Banku koncentrował się na kompetencjach biznesowych wspierających realizację Strategii Rozwoju Banku Ochrony Środowiska S.A. na lata 2016-2020, kompetencjach z dziedziny ochrony środowiska oraz dostosowaniu działań Banku do wymogów nadzorczych.

W podnoszeniu kompetencji zawodowych w 359 szkoleniach stacjonarnych udział wzięło 2 005 uczestników (3 607 osobodni), w tym w grupowych 1 825 i 180 w szkoleniach indywidualnych. Szkoleniami zewnętrznymi objęto 907 uczestników.

W ramach poszerzania specjalistycznej wiedzy merytorycznej, biznesowej, technologicznej oraz ekologicznej zrealizowano szkolenia:

- w obszarze rynku korporacyjnego w zakresie: wiedzy o produktach rozliczeniowych, kredytowych, faktoringu - bezpiecznej formy finansowania w ramach Akademii Faktoringu; programów priorytetowych NFOŚiGW w obszarze poprawy jakości powietrza, ochrony atmosfery, gospodarowania odpadami oraz gospodarki wodno-ściekowej; branży ekologicznej - zasad finansowania projektów proekologicznych- technologii, otoczenia rynkowego, projektów; programu rozwoju w zakresie ekowiedzy; kredytów preferencyjnych z dopłatami ARiMR do oprocentowania; bazy wiedzy o procesie kredytowym - regulacjach w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym oraz systemach informatycznych wspierających proces; metodyki oceny ryzyka finansowego projektów inwestycyjnych, wymogów zabezpieczenia ryzyka kredytowego dla transakcji bilateralnych; sprzedaży produktów skarbowych klientom korporacyjnym, wytycznych świadczenia usług maklerskich na rynku OTC instrumentów pochodnych, nowych wymogów MiFID II & MiFIR;
- w obszarze rynku detalicznego w zakresie wiedzy: obsługi mikroprzedsiębiorstw, elementów analizy małych firm; produktowo - inwestycyjnej TFI IPOPEMA, AGIO TFI; oferty dla NGO; ubezpieczeń dla osób fizycznych wykonujących czynności agencyjne; kursów walutowo- złotych, wprowadzania do obiegu nowego banknotu o nominale 500 zł;
- w zakresie wymogów nadzorczych, ryzyka koncentracji, ryzyka operacyjnego i ograniczania strat z tytułu ryzyka operacyjnego, zarządzania modelami ryzyka i ryzyka modeli w kontekście Rekomendacji W i wymagań unijnych, zapewnienia zgodności instytucji finansowych wdrażających regulacje FATCA;
- w zakresie bezpieczeństwa banku: przeciwdziałania praniu pieniędzy, fraudów wewnętrznych w instytucjach finansowych - nadużyć, oszustw, wyłudzeń i kradzieży; wiedzy ADO/ABI, zmian w ochronie danych osobowych, nowej regulacji przetwarzania danych osobowych - General Data Protection Regulation; przygotowania do wdrożenia ogólnego rozporządzenia UE o ochronie danych osobowych, ochrony danych osobowych w instytucjach finansowych i tajemnic: ubezpieczeniowej, bankowej; bezpieczeństwa banków; technicznych aspektów przestępczości teleinformatycznej; ataku i ochrony stacji roboczych, usług płatniczych;
- w obszarze zagadnień informatycznych: administracji serwerem, SQL oraz związanych z umiejętnością automatyzowania zadań w aplikacji MS Excel, MS Access (szkoleń dofinansowanych ze środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego).

W ramach rozwoju kompetencji sprzedażowych z uwzględnieniem standardów jakości obsługi klienta zrealizowano warsztaty:

- w obszarze rynku korporacyjnego: rozwijające kompetencje w zakresie negocjacji w biznesie oraz profesjonalnej obsługi klienta w Centrum Wsparcia dla klientów korporacyjnych,
- w obszarze rynku detalicznego: budowanie relacji międzyzespołowych, warsztaty doskonalące umiejętności sprzedażowe- trening telefonicznego umawiania spotkań, doskonalenie jakości obsługi klienta; techniki sprzedaży oraz treningi sprzedażowe w miejscu pracy z elementami wiedzy produktowej, coaching indywidualny (umiejętności sprzedażowe, jakość obsługi),

W ramach działań związanych z rozwojem funkcji personalnej zrealizowano:

- cykl szkoleń adaptacyjnych dla nowych pracowników obszaru rynku: detalicznego, korporacyjnego oraz Centrali Banku,
- program rozwoju kompetencji menedżerskich: menedżerskie narzędzia wspierania pracowników w realizacji celów-treningi umiejętności zarządzania zespołem; w ramach szkoły menedżerów-trening umiejętności negocjacyjnych, szkolenie rozwojowe- budujemy silny zespół,
- warsztaty: zorientowanie na zmiany, strategię komunikacji interpersonalnej.

Ze szkoleń e-learningowych skorzystało łącznie 700 osób przy czym wiele osób brało udział w kilku lub kilkunastu szkoleniach i w takim ujęciu liczba uczestników szkoleń e-learning to 4 797. Tematy obejmowały

znajomość m.in.: produktów, standardów jakości obsługi klienta, zagadnień dot. ryzyka operacyjnego, etyki bankowej, etc.

12.2. Program opcji menedżerskich

W 2011 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie wyraziło zgodę na przeprowadzenie przez Bank trzyletniego programu tzw. opcji menedżerskich („Program”), obejmującego lata: 2012, 2013 i 2014. W 2015 r. nastąpiło rozliczenie ostatniej transzy Programu – za 2014 r. W roku sprawozdawczym Program nie był kontynuowany.

W ramach Programu kluczowa kadra menedżerska Grupy BOŚ S.A. mogła nabyć prawa do bezpłatnego otrzymania warrantów uprawniających do nabycia akcji Banku Ochrony Środowiska S.A. po cenie nominalnej wynoszącej 35 zł. Program był skierowany do maksymalnie 200 osób. Program składał się z trzech serii warrantów (odpowiednio na lata 2012, 2013 i 2014), przy czym maksymalna liczba warrantów oferowanych za dany rok nie mogła przekroczyć 200 tysięcy. Warranty były proponowane do nabycia osobom uprawnionym odrębnie w ramach każdej serii warrantów. Jeden warrant uprawniał do nabycia jednej akcji Banku Ochrony Środowiska S.A. Warunkiem przyznania praw do warrantów było osiągnięcie określonych warunków rynkowych związanych z kursem akcji Banku, warunków świadczenia usług oraz spełnienia nierynkowych warunków związanych z dokonaniem (zysk na akcję oraz cele indywidualne). W związku z niespełnieniem w 2012 r. warunku kursu akcji i warunku zysku netto na akcję, Program za 2012 r. nie został zrealizowany.

W 2013 r. dokonano modyfikacji Programu, której celem było utrzymanie wysokiej motywacji do realizacji zadań indywidualnych, a przez to do długoterminowego budowania wartości Banku oraz złagodzenie negatywnego wpływu na powodzenie Programu elementów niezależnych od menedżerów. Program za 2013 r. zakończył się sukcesem. W 2014 r. po sprawdzeniu spełnienia warunków określonych w regulaminie, warunkowo ustalono prawa 105 osób uprawnionych w ramach Grupy BOŚ do 200 000 warrantów serii B, w tym 90 osób w Banku do 164 400 warrantów, z czego 15 720 warrantów - z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.). W Dniu Oferty, tj. 28 listopada 2014 r., Bank zaproponował objęcie ustalonej liczby warrantów osobom uprawnionym. Termin wykonania praw do objęcia akcji serii S przez posiadaczy warrantów serii B upływa z dniem 31 grudnia 2017 r.

Program był kontynuowany w 2014 r., w trakcie którego ustalono potencjalne prawa 168 osób w ramach Grupy BOŚ S.A. do 192 320 warrantów serii C, w tym 151 osób w Banku do 166 620 warrantów, z czego 11 320 warrantów – z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.), w dwóch datach przyznania: 31 marca 2014 r. (wartość godziwa 14,08 zł) i 28 sierpnia 2014 r. (wartość godziwa 4,28 zł).

W 2015 r. dokonano weryfikacji spełnienia warunków (rynkowych i nierynkowych) określonych w Regulaminie, w szczególności warunku zysku na akcję Banku oraz realizacji zadań indywidualnych. Z uwagi na niespełnienie warunku kursu akcji, Program za 2014 r. nie został zrealizowany a tym samym warrantów serii C nie zostały przyznane.

Program nie podlegał zmianom w okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2016 r.

12.3. Polityka zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A.

W celu wypełnienia wymogów uchwały Komisji Nadzoru Finansowego Nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku a także w zgodzie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, Bank wdrożył Politykę zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą BOŚ S.A.

Komitet ds. Wynagrodzeń powołany przez Radę Nadzorczą Banku opiniuje Politykę zmiennych składników wynagrodzeń, opiniuje i projektuje zasady wynagradzania członków Zarządu, opiniuje i monitoruje

wynagrodzenia zmienne osób zajmujących zidentyfikowane stanowiska kierownicze.

Polityka zmiennych wynagrodzeń, zakłada m.in.:

- wypłatę co najmniej 50% ustalonego wynagrodzenia zmiennego w akcjach Banku Ochrony Środowiska, których wartość ustala się jako średnią cenę ważoną akcji Banku w obrotach sesyjnych na GPW w okresie od 1 grudnia roku poprzedzającego rok przyznania premii do 31 stycznia roku, w którym następuje przyznanie premii,

Przez akcje rozumie się:

- akcje Banku Ochrony Środowiska S.A. notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
 - akcje wirtualne tzw. akcje fantomowe, o wartości odpowiadającej cenie akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- odroczenie wypłaty 40% wynagrodzenia zmiennego w trzech równych rocznych ratach, przy czym co najmniej 50% każdej transzy jest wypłacane w akcjach Banku, a pozostała część w gotówce. Część odroczonej może zostać zmniejszona lub nie wypłacona w ogóle m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierdzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe,
 - ocenę wyników obejmującą okres 3 lat, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Przez wyniki rozumie się założone w strategii lub planie finansowym Banku na dany rok zadania efektywnościowe, finansowe, sprzedażowe i cele indywidualne.

Maksymalny poziom wynagrodzenia zmiennego każdej z osób zajmujących zidentyfikowane stanowisko kierownicze nie przekracza 100% wynagrodzenia stałego. Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. może wyrazić zgodę na zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego w stosunku do wynagrodzenia stałego do 200%, zgodnie z procedurą przewidzianą w polskiej implementacji CRD IV w zakresie zapisów art. 94. ust.1 pkt g lit (ii) tej Dyrektywy.

W 2016 r. ustalono, że w związku z niezrealizowaniem wyniku finansowego na 2015 r. oraz z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe, zidentyfikowanym osobom mającym istotny wpływ na profil ryzyka Banku (w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A.) nie przyznano wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2015 r. W 2016 r. jednej osobie zidentyfikowanej jako osoba mający istotny wpływ na profil ryzyka Banku, została przyznana nagroda pieniężna w wysokości 10 tys. zł. Zgodnie z postanowieniami Rozdziału VII ust. 3 Polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynagrodzenie zmienne nie podlegało mechanizmowi odraczania i wypłaty części wynagrodzenia w akcjach. Nadto, w okresie sprawozdawczym - z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe oraz z uwagi na fakt, że wyniki Banku osiągnięte w 2015 r. znacząco odbiegały od zatwierdzonego Planu finansowego na 2015 r., w trosce o interesy Banku, jego Klientów i Akcjonariuszy, nie przyznano trzeciej transzy (z trzech) odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2012 r. oraz nie przyznano drugiej transzy (z trzech) odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2013 r., w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A. (w tym 7 osobom nie wchodzącym w roku sprawozdawczym w skład Zarządu BOŚ S.A.).

Dodatkowo w okresie sprawozdawczym, Bank podjął decyzję dotyczącą zaprzestania rozliczania premii w 2016 r. osobom mającym wpływ na profil ryzyka w Banku (w tym Członkom Zarządu), z uwagi na szczególną sytuację finansową Banku i objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego.

12.4. Zestawienie stanu posiadania akcji Banku przez Członków Zarządu Banku i Członków Rady Nadzorczej

Z oświadczeń przekazanych przez członków Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku wynika, że w dniu 31 grudnia 2016 r.:

- Prezes Zarządu Banku Stanisław Kluza posiadał 1 500 akcji o wartości nominalnej 15 000 zł.
- Wiceprezes - Pierwszy Zastępca Prezesa Zarządu Banku Stanisław Kolasiński posiadał 8 377 akcji o wartości nominalnej 83 770 zł oraz prawo do 3 600 warrantów subskrypcyjnych serii B uprawniających do objęcia akcji BOŚ S.A.
- Wiceprezes Zarządu Banku Paweł Pitera posiadał prawo do 2 600 warrantów subskrypcyjnych serii B uprawniających do objęcia akcji BOŚ S.A.

Pozostali Członkowie Zarządu oraz Członkowie Rady Nadzorczej w okresie sprawozdawczym nie posiadali akcji Banku ani uprawnień do nich.

Zestawienie stanu posiadania akcji Banku przez członków Rady Nadzorczej Banku oraz członków Zarządu Banku, na podstawie przekazanych przez te Osoby oświadczeń, wraz ze wskazaniem zmian w stanie posiadania:

Nazwisko i imię	Stanowisko	Stan na dzień 31.12.2016	Stan na dzień 31.12.2015	Zmiany w stanie posiadania (liczba akcji)	Stan posiadania praw do akcji na dzień 31.12.2016 oraz 31.12.2015
Stanisław Kluza	Prezes Zarządu	1 500	0 *	1 500	0
Stanisław Kolasieński	Wiceprezes – pierwszy zastępca prezesa Zarządu	8 377	8 377	0	3 600**
Paweł Pitera	Wiceprezes Zarządu	0	0	0	2 600**

*) Pan Stanisław Kluza został powołany do składu Zarządu Banku z dniem 23.03.2016 r.

***) Prawo do warrantów subskrypcyjnych serii B uprawniających do objęcia akcji BOŚ S.A.

12.5. Informacja na temat wynagrodzeń kluczowego personelu kierowniczego Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.

Informacje na temat Świadczeń kluczowego personelu kierowniczego Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. w 2016 r. zamieszczono w nocie 47 Roczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 r.

12.6. Umowy dotyczące rekompensat dla osób zarządzających

Wszystkie umowy o pracę zawarte z osobami zarządzającymi zawierały zasady rekompensat. W tym zakresie obowiązywały następujące zapisy:

Do 10 stycznia 2016 r.:

- a) w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu odwołania ze składu Zarządu przed upływem kadencji:
- w 2 przypadkach przewiduje się wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,
 - w 1 przypadku przewiduje się wypłacenie od 4,5-krotnego do 6-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,
- b) w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu upływu kadencji Zarządu:
- w 2 przypadkach przewiduje się wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,
 - w 1 przypadku przewiduje się wypłacenie od 4-krotnego do 6-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza.

Ponadto, zawarte były umowy o zakazie konkurencji po ustaniu zatrudnienia określające zasady wypłaty odszkodowań w zamian za nie podejmowanie pracy w innych bankach i na ich rzecz bez zgody Rady Nadzorczej. Zapisy w tym zakresie przewidują odszkodowania, wypłacane co miesiąc po ustaniu stosunku pracy, w wysokości 50% stałego wynagrodzenia należnego za ostatni miesiąc istnienia stosunku pracy w 3 przypadkach – przez okres 6 miesięcy.

Od 11 stycznia 2016 r. do 14 lutego 2016 r.:

- a) w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu odwołania ze składu Zarządu przed upływem kadencji:
- w 4 przypadkach przewidziano wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,
 - w 1 przypadku przewidziano wypłacenie od 4,5-krotnego do 6-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,

b) w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu upływu kadencji Zarządu:

- w 4 przypadkach przewiduje się wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza,
- w 1 przypadku przewiduje się wypłacenie od 4-krotnego do 6-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza.

Ponadto, zawarte były umowy o zakazie konkurencji określające zasady wypłaty odszkodowań w zamian za nie podejmowanie pracy w innych bankach i na ich rzecz bez zgody Rady Nadzorczej. Zapisy w tym zakresie przewidują odszkodowania, wypłacane co miesiąc po ustaniu stosunku pracy, w wysokości 50% stałego wynagrodzenia należnego za ostatni miesiąc istnienia stosunku pracy w 5 przypadkach – przez okres 6 miesięcy.

Od 15 lutego 2016 r. do 22 marca 2016 r. w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu odwołania ze składu Zarządu przed upływem kadencji lub w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu upływu kadencji Zarządu w 3 przypadkach przewiduje się wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza.

Ponadto, zawarte były umowy o zakazie konkurencji określające zasady wypłaty odszkodowań w zamian za nie podejmowanie pracy w innych bankach i na ich rzecz bez zgody Rady Nadzorczej. Zapisy w tym zakresie przewidują odszkodowania, wypłacane co miesiąc po ustaniu stosunku pracy, w wysokości 50% stałego wynagrodzenia należnego za ostatni miesiąc istnienia stosunku pracy w 3 przypadkach – przez okres 6 miesięcy.

Od 23 marca 2016 r. w przypadku wygaśnięcia mandatu z powodu odwołania ze składu Zarządu przed upływem kadencji lub wygaśnięcia mandatu z powodu upływu kadencji w 4 przypadkach przewiduje się wypłacenie od 3-krotnego do 4-krotnego stałego miesięcznego wynagrodzenia; wysokość odprawy przyznaje Rada Nadzorcza.

Ponadto, zawarte były umowy o zakazie konkurencji określające zasady wypłaty odszkodowań w zamian za nie podejmowanie pracy w innych bankach i na ich rzecz bez zgody Rady Nadzorczej. Zapisy w tym zakresie przewidują odszkodowania, wypłacane co miesiąc po ustaniu stosunku pracy, w wysokości 50% stałego wynagrodzenia należnego za ostatni miesiąc istnienia stosunku pracy w 4 przypadkach – przez okres 6 miesięcy.

13. INFORMACJE PO DNIU BILANSOWYM

- W dniu 2 stycznia 2017 r. Zarząd Banku poinformował, że w nawiązaniu do raportu nr 53/2016 z dnia 26 października 2016 r. Komisja Nadzoru Finansowego („KNF”) przekazała Bankowi informację dotyczącą wartości dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych ponad wartość wynikającą z wymogów obliczonych zgodnie ze szczegółowymi zasadami określonymi w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE L 176 z dnia 27 czerwca 2013 r., s.1. z późn. zm., „rozporządzenie nr 575/2013”) na poziomie Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.

Wysokość dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, na poziomie skonsolidowanym wynosi: 0,72 p.p., dla łącznego współczynnika kapitałowego; 0,54 p.p. dla współczynnika kapitału Tier I oraz 0,40 p.p. dla współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o których mowa w art. 92 ust. 1 lit. C rozporządzenia nr 575/2013.

- Rada Nadzorcza na posiedzeniu w dniu 16 lutego 2017 r. odwołała:
 1. Pana Stanisława Kolasińskiego ze stanowiska Wiceprezesa – Pierwszego Zastępcy Prezesa Zarządu,
 2. Pana Pawła Piterę ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu.

Jednocześnie Rada Nadzorcza powołała z dniem 16 lutego 2017 r. Pana Dariusza Grylaka na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku. W związku z powyższym skład Zarządu na dzień 16 lutego 2017 r. przedstawia się następująco:

1. Stanisław Kluza – Prezes Zarządu,
2. Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
3. Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu.

Skład Zarządu nie uległ zmianie do dnia publikacji niniejszego raportu.

- W dniu 9 lutego 2017 roku Bank złożył zapis na objęcie 205 000 akcji serii F o wartości nominalnej 1 zł oraz cenie emisyjnej 1 zł BOŚ Eko Profit S.A., które zostaną objęte w zamian za całość udziałów BOŚ Ekosystem sp. z o.o. w toku realizacji Planu Połączenia spółek. Okres subskrypcyjny został zamknięty 13.02.2017.
- W związku z uchwałami Zgromadzeń Wspólników spółek BOŚ Eko Profit S.A. oraz BOŚ Ekosystem sp. z o.o. z dnia 30.12.2016, w dniu 23.01.2017 zostało przekazane do Banku ogłoszenie o subskrypcji prywatnej akcji BOŚ Eko Profit S.A. obejmowanych w zamian za 100% udziałów BOŚ Eko system sp. z o.o. W dniu 09.02.2017 Bank przekazał zapis na wszystkie emitowane akcje BOŚ Eko Profit. W dniu 14.02.2017 została zamknięta subskrypcja. W dniu 16.02.2017 został przekazany wniosek do KRS w zakresie finalizacji połączenia spółek poprzez inkorporację BOŚ Ekosystem sp. z o.o. do BOŚ Eko Profit S.A. Bank oczekuje wpisu do KRS w najbliższym czasie.
- W dniu 17 lutego 2017 r. Zarząd Banku powziął informację, iż w dniu 16 lutego 2017 r. Agencja ratingowa Fitch Ratings Ltd (Agencja) potwierdziła oceny ratingowe dla Banku. Oceny ratingowe Banku prezentują się następująco:
 - Rating długoterminowy IDR w walucie obcej (Long-term Foreign Currency IDR): 'B+', perspektywa stabilna,
 - Rating krótkoterminowy IDR w walucie obcej (Short-term Foreign Currency IDR): 'B',
 - Krajowy rating długoterminowy (National Long-term Rating): 'BB+(pol)', perspektywa stabilna,
 - Krajowy rating krótkoterminowy (National Short-term Rating): 'B(pol)',
 - Rating indywidualny (Viability Rating): 'b+',
 - Rating wsparcia (Support Rating): '4',
 - Rating wsparcia (Support Rating Floor): 'B',
 - Krajowy rating długoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: 'BB+(pol)',
 - Krajowy rating krótkoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: 'B(pol)',
 - Rating dla obligacji podporządkowanych serii R1 w wysokości 83 mln zł: 'BB-(pol)'.
- W dniu 24 lutego 2017 r. spółki BOŚ Invest Management sp. z o.o. i BOŚ Capital sp. z o.o. przekazały do Banku (Właściciela) plan połączenia zakładający inkorporację BOŚ Invest Management sp. z o.o. do BOŚ Capital sp. z o.o.
- W dniu 28 lutego 2017 r. (raport bieżący nr 8/2017) został zrealizowany przedterminowy wykup 100.000 sztuk obligacji podporządkowanych serii G. Wykup obligacji został dokonany według ich wartości nominalnej, to jest 1 tys. zł za każdą obligację, w łącznej wysokości 100.000 tys. zł, powiększonej o należną kwotę odsetek od obligacji narosłych do dnia wykupu w łącznej wysokości 2.452 tys. zł (24,52 zł na jedną obligację). Wykupione obligacje z chwilą dokonania wykupu zostały umorzone. Obligacje serii G zostały wykupione w całości. Informację o zamiarze przedterminowego wykupu wszystkich obligacji podporządkowanych serii G, Zarząd Banku podał do publicznej wiadomości w dniu 7 lutego 2017.

V. OŚWIADCZENIE O STOSOWANIU ŁADU KORPORACYJNEGO

(Niniejsze oświadczenie sporządzono zgodnie z wymogami § 91 ust. 5 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim).

1. ZASADY ŁADU KORPORACYJNEGO

1.1. Wskazanie zasad ładu korporacyjnego, któremu podlega BOŚ S.A. oraz miejsca gdzie tekst zasad jest publicznie dostępny

W 2016 r. BOŚ S.A. przestrzegał zasad ładu korporacyjnego zawartych w „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW 2016”, które stanowią załącznik do Uchwały Nr 26/1413/2015 Rady Nadzorczej Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. z dnia 13 października 2015 r., za wyjątkiem zasad opisanych w pkt. 1.2.

Zakres stosowania zasad ładu został określony w Uchwale Nr 20/2016 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. z dnia 23 czerwca 2016 r. w sprawie zakresu stosowania przez BOŚ S.A. zasad ładu korporacyjnego zawartych w „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW 2016”. Informacja na temat stosowania przez Bank rekomendacji i zasad zawartych w zbiorze „Dobre Praktyki spółek notowanych na GPW 2016” została przekazana do publicznej wiadomości raportem bieżącym w dniu 24 czerwca 2016 r.

Zarówno tekst „Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW 2016”, jak i informacja na temat stosowania przez Bank rekomendacji i zasad w nich zawartych, są dostępne w sekcji „Relacje inwestorskie” na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl, na której zamieszczone są również „Oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego w BOŚ S.A.” w latach poprzednich.

BOŚ S.A. w 2016 r. przestrzegał zasad zawartych w:

- „Kanonie dobrych praktyk rynku finansowego” określonym w Uchwale nr 99/08 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 18 marca 2008 r.,
- „Zasadach dobrej praktyki bankowej” określonych w Uchwale Walnego Zgromadzenia Banków Polskich z dnia 18 kwietnia 2013 r.

Ponadto, zgodnie z Uchwałą Nr 218/2014 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 22 lipca 2014 r. w sprawie wydania „Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych” („Zasady”) Zarząd BOŚ S.A. oraz Rada Nadzorcza przyjęły do stosowania począwszy od 2015 r. Zasady w zakresie dotyczącym kompetencji obowiązków Zarządu oraz Rady Nadzorczej za wyjątkiem zasady ujętej w § 8.4 o treści: „Instytucja nadzorowana, gdy jest to uzasadnione liczbą udziałowców, powinna dążyć do ułatwienia udziału wszystkim udziałowcom w zgromadzeniu organu stanowiącego instytucji nadzorowanej, między innymi poprzez zapewnienie możliwości elektronicznego aktywnego udziału w posiedzeniach organu stanowiącego”. Powody nie stosowania tej zasady korespondują z wyjaśnieniami opisanymi w części 1.2. niniejszego oświadczenia.

Uchwałą Nr 35/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku Ochrony Środowiska S.A. z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie zakresu stosowania przez Akcjonariuszy BOŚ S.A. „Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych” wydanych przez Komisję Nadzoru Finansowego – Akcjonariusze Banku przyjęli do stosowania Zasady, których przestrzeganie leży w ich kompetencjach.

1.2. Informacja o niestosowaniu niektórych zasad ładu korporacyjnego zawartych w „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW 2016”

BOŚ S.A. w 2016 roku nie stosował następujących zasad ładu korporacyjnego wprowadzonych Uchwałą Nr 26/1413/2015 Rady Nadzorczej Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. z dnia 13 października 2015 r.:

- I.Z.1. Spółka prowadzi korporacyjną stronę internetową i zamieszcza na niej, w czytelnej formie i wyodrębnionym miejscu, oprócz informacji wymaganych przepisami prawa:

I.Z.1.15. informację zawierającą opis stosowanej przez spółkę polityki różnorodności w odniesieniu do władz spółki oraz jej kluczowych menedżerów; opis powinien uwzględniać takie elementy polityki różnorodności, jak płeć, kierunek wykształcenia, wiek, doświadczenie zawodowe, a także wskazywać cele stosowanej polityki różnorodności i sposób jej realizacji w danym okresie sprawozdawczym; jeżeli spółka nie opracowała i nie realizuje polityki różnorodności, zamieszcza na swojej stronie internetowej wyjaśnienie takiej decyzji.

Wyjaśnienie: zasady różnorodności w odniesieniu do pracowników (w tym kluczowych menedżerów) są zawarte w Regulaminie Pracy BOŚ S.A., jednak w odniesieniu do władz spółki nie ma takiego rozwiązania. W wykonaniu postanowień pkt I.Z.1.15 „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW 2016”, wyjaśnienie dotyczące niestosowania zasady I.Z.1.15 przez BOŚ S.A. jest zamieszczona na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl w sekcji „Relacje inwestorskie”.

- IV.Z.2. Jeżeli jest to uzasadnione z uwagi na strukturę akcjonariatu spółki, spółka zapewnia powszechnie dostępną transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym.

Wyjaśnienie: Zasada IV.Z.2 nie jest stosowana w Banku z uwagi na strukturę akcjonariatu jak również zagadnienia natury techniczno-organizacyjnej. W opinii Banku, aktualnie obowiązujące w Banku zasady udziału w walnych zgromadzeniach umożliwiają akcjonariuszom efektywną realizację wszelkich praw z akcji i zabezpieczają interesy wszystkich akcjonariuszy. W przyszłości w przypadku upowszechnienia wśród spółek giełdowych tej formy udziału akcjonariuszy w walnym zgromadzeniu Bank rozważy stosowanie tej zasady ładu korporacyjnego.

2. KONTROLA WEWNĘTRZNA

2.1. Opis głównych cech stosowanych w BOŚ S.A. systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych

System kontroli wewnętrznej

W Banku działa - przyjęty uchwałami Rady Nadzorczej Banku - system zarządzania Bankiem, w ramach którego funkcjonuje adekwatny i skuteczny system kontroli wewnętrznej.

System kontroli wewnętrznej wspiera Radę Nadzorczą, Komitet Audytu Wewnętrznego, Zarząd i pracowników Banku w prawidłowym, efektywnym i skutecznym wykonywaniu obowiązków. System kontroli wewnętrznej w BOŚ S.A. obejmuje ściśle ze sobą powiązane wielostronne procesy kierowania i zarządzania wszystkimi obszarami działalności Banku i jest w sposób trwały i spójny wkomponowany w system zarządzania Bankiem jako całości.

System kontroli wewnętrznej Banku jest dostosowany do struktury organizacyjnej BOŚ S.A. i obejmuje jednostki organizacyjne Banku oraz podmioty zależne.

Na system kontroli wewnętrznej składają się:

- funkcja kontroli mająca za zadanie zapewnienie przestrzegania mechanizmów kontrolnych dotyczących w szczególności zarządzania ryzykiem w Banku, która obejmuje stanowiska, grupy ludzi lub jednostki organizacyjne odpowiedzialne za realizację zadań przypisanych tej funkcji,
- komórka do spraw zgodności mająca za zadanie identyfikację, ocenę, kontrolę i monitorowanie ryzyka braku zgodności działalności Banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi oraz przedstawianie raportów w tym zakresie,
- niezależna komórka audytu wewnętrznego mająca za zadanie badanie i ocenę, w sposób niezależny i obiektywny, adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, z wyłączeniem komórki audytu wewnętrznego.

Skuteczność systemu kontroli wewnętrznej zależy od efektywnego funkcjonowania każdego z ww. obszarów. Funkcjonujące w Banku mechanizmy kontroli służą ograniczaniu prawdopodobieństwa materializacji ryzyka, wykrywaniu i korygowaniu niepożądanych zdarzeń, które już wystąpiły, oraz

likwidowaniu skutków zaistniałych zdarzeń. Komórka audytu wewnętrznego przeprowadza m.in. okresową weryfikację funkcjonujących w Banku mechanizmów i związanych z nimi procedur kontroli wewnętrznej. Wyniki weryfikacji prezentowane są Zarządowi Banku, Komitetowi Audytu Wewnętrznego i Radzie Nadzorczej w ramach corocznej informacji o skuteczności systemu kontroli wewnętrznej.

Podstawowym zadaniem Banku w zarządzaniu ryzykiem braku zgodności jest zapewnienie zgodności postępowania Banku z przepisami prawa oraz regulacjami wewnętrznymi. W strukturze organizacyjnej Banku funkcjonuje komórka organizacyjna, która realizuje funkcję związaną z zarządzaniem ryzykiem braku zgodności poprzez działania, a w szczególności: projektowanie polityki i zasad zarządzania ryzykiem braku zgodności, organizację systemu zarządzania ryzykiem braku zgodności, dokonywanie identyfikacji, oceny, kontroli i monitoringu oraz raportowania ryzyka braku zgodności, a także współpracę z podmiotami Grupy kapitałowej w zakresie zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Audyt wewnętrzny, bezpośrednio podlegający Prezesowi Zarządu Banku, jest integralnym i niezależnym elementem systemu kontroli wewnętrznej w Banku. Nadzór merytoryczny nad komórką audytu wewnętrznego sprawuje Komitet Audytu Wewnętrznego. Zadaniem komórki audytu wewnętrznego jest niezależne i obiektywne badanie i ocena prawidłowości, adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej związanym z działalnością Banku oraz podmiotów zależnych. Komórka audytu wewnętrznego, realizując swoje zadania działa zgodnie z przepisami prawa oraz regulacjami wewnętrznymi Banku, a także w oparciu o dobre praktyki zawarte w Międzynarodowych Standardach Praktyki Zawodowej Audytu Wewnętrznego, zalecane przez Instytut Auditorów Wewnętrznych i Kodeks Etyki Instytutu Auditorów Wewnętrznych ustalony przez IIA.

W Banku funkcjonują mechanizmy gwarantujące niezależność komórki audytu wewnętrznego i komórki do spraw zgodności, które zostały opisane w Uchwale Zarządu i Rady Nadzorczej dotyczącej „Systemu kontroli wewnętrznej w BOŚ S.A.”

W Banku działa – powołany uchwałą Rady Nadzorczej – Komitet Audytu Wewnętrznego. Do głównych zadań Komitetu Audytu Wewnętrznego należą:

- monitorowanie skuteczności systemu kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem (w oparciu o raporty audytora wewnętrznego i zewnętrznego),
- monitorowanie procesu sprawozdawczości finansowej Banku,
- monitorowanie wykonania czynności rewizji finansowej,
- monitorowanie niezależności biegłego rewidenta i podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych,
- nadzór nad działalnością komórki audytu wewnętrznego, w tym w szczególności nadzór nad właściwym usytuowaniem komórki audytu wewnętrznego w strukturze organizacyjnej Banku, z zachowaniem niezależności funkcjonowania, zgodnie z regulacjami nadzorczymi.

3. AKCJONARIAT I PRAWA Z AKCJI

3.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku

Ogólna liczba akcji i głosów na Walnym Zgromadzeniu BOŚ S.A. wynosi 62 873 245. Wszystkie akcje są akcjami zwykłymi na okaziciela o wartości nominalnej 10 zł każda.

Nazwa Akcjonariusza	Liczba akcji	Kapitał zakładowy	Struktura kapitału (%)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	32 951 960	329 519 600	52,41
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	6 000 000	60 000 000	9,54
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	4 273 574	42 735 740	6,80
Akcje w wolnym obrocie	19 647 711	196 477 110	31,25
SUMA	62 873 245	628 732 450	100

Akcje własne

Na dzień 31 grudnia 2016 r. Bank posiadał 37 775 akcji własnych, które reprezentują 0,6% kapitału zakładowego i 0,6% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w tym:

- 33 095 akcji, które Bank nabył w 2012 roku w ramach działań stabilizacyjnych związanych z emisją akcji serii P. Wyżej wymienione akcje reprezentują 0,5% kapitału zakładowego Banku i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, przy czym Bank zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z tych akcji,
- 4 680 akcji, które reprezentują 0,007% kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, które Bank nabył w okresie od 22 czerwca do 6 lipca 2015 r. podczas sesji giełdowych na rynku podstawowym GPW w Warszawie S.A. Akcje zostały nabyte na podstawie Uchwały 34/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie Programu odkupu akcji BOŚ S.A. w celu zaoferowania osobom zajmującym stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku. W związku z zaistnieniem okoliczności przewidzianych w Uchwale Nr 258/2011 KNF oraz Polityce zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A., Rada Nadzorcza Banku zdecydowała o nieprzyznaniu członkom Zarządu Banku wynagrodzenia zmiennego za 2014 r., zaś wynagrodzenia zmienne pozostałych osób zajmujących stanowiska kierownicze nie osiągnęły progu, powyżej którego część wynagrodzenia zmiennego wymaga wypłaty w akcjach. W związku z powyższym nabyte w tym celu akcje nie zostały przekazane.

3.2. Informacje o umowach dotyczących przyszłych zmian w strukturze akcjonariatu

Grupie nie są znane umowy dotyczące przyszłych zmian w strukturze akcjonariatu.

3.3. Posiadacze specjalnych uprawnień kontrolnych z tytułu papierów wartościowych

Wszystkie akcje Banku są równe i każda akcja daje prawo jednego głosu na walnym zgromadzeniu i jednakowe prawo do dywidendy.

3.4. Ograniczenia w wykonywaniu prawa głosu i w przenoszeniu prawa własności papierów wartościowych

Zgodnie ze Statutem Banku w przypadku ustanowienia zastawu lub użytkownika na akcji imiennej, zastawnik i użytkownik nie mogą wykonywać prawa głosu z tych akcji. Aktualnie w kapitale zakładowym Banku nie ma akcji imiennych.

3.5. Zasady zmiany Statutu Banku

Zmiany Statutu Banku dokonuje Walne Zgromadzenie Banku. Uchwała o zmianie statutu zapada większością trzech czwartych oddanych głosów.

3.6. Opis sposobu działania Walnego Zgromadzenia i jego zasadniczych uprawnień oraz praw akcjonariuszy i sposobu ich wykonywania

W Spółce obowiązuje „Regulamin obrad Walnych Zgromadzeń BOŚ S.A.”, w którym zawarto m.in.:

- tryb prowadzenia obrad przez Przewodniczącego,
- tryb głosowania uchwał zgromadzenia,
- tryb głosowania w sprawie powoływania i odwoływania członków Rady Nadzorczej,
- zasady wyborów Rady Nadzorczej w drodze głosowania odrębnymi grupami.

Walne Zgromadzenia odbywają się w siedzibie BOŚ S.A. Zgodnie ze Statutem Spółki, Zarząd Banku zwołuje zwyczajne walne zgromadzenie najpóźniej w terminie sześciu miesięcy po upływie roku obrotowego.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie jest zwoływane w miarę potrzeb przez Zarząd Banku:

- 1) z własnej inicjatywy,

- 2) na wniosek Rady Nadzorczej,
- 3) na wniosek akcjonariuszy reprezentujących co najmniej jedną dwudziestą część kapitału zakładowego.

Nadzwyczajne walne zgromadzenie może być zwołane również przez:

- 1) Radę Nadzorczą, jeśli zwołanie go uzna za wskazane,
- 2) akcjonariuszy reprezentujących co najmniej połowę kapitału zakładowego Banku lub co najmniej połowę ogółu głosów. Akcjonariusze wyznaczają wówczas przewodniczącego tego Zgromadzenia. Akcjonariusze reprezentujący co najmniej jedną dwudziestą kapitału zakładowego Spółki mogą żądać zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia, jak również umieszczenia określonych spraw w porządku obrad. Żądanie powinno być uzasadnione i złożone na piśmie lub w postaci elektronicznej najpóźniej na 21 dni przed proponowanym terminem walnego zgromadzenia.

Zarząd Banku stosuje generalną zasadę nieodwoływania lub zmiany ogłoszonych już terminów walnych zgromadzeń. Może to nastąpić wyłącznie gdy zachodzą nadzwyczajne lub szczególnie uzasadnione okoliczności.

Do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu i wykonywania prawa głosu wymagane jest pełnomocnictwo (w formie pisemnej lub w postaci elektronicznej) udzielone przez osoby do tego uprawnione, zgodnie z wypisem z właściwego rejestru, lub w przypadku osób fizycznych zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego. Przy sporządzaniu listy obecności na walnym zgromadzeniu Spółka dokonuje kontroli ww. dokumentów.

Walne zgromadzenie otwiera przewodniczący lub wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej lub inny członek Rady Nadzorczej. W razie nieobecności tych osób, walne zgromadzenie otwiera prezes Zarządu albo inna osoba wyznaczona przez Zarząd. Zgodnie z „Regulaminem obrad walnych zgromadzeń BOŚ S.A.”, zadaniem osoby otwierającej walne zgromadzenie jest doprowadzenie do niezwłocznego wyboru przewodniczącego, powstrzymując się od jakichkolwiek innych rozstrzygnięć merytorycznych i formalnych.

Z zastrzeżeniem przypadków określonych w Kodeksie spółek handlowych (K.s.h.), walne zgromadzenie jest ważne bez względu na ilość reprezentowanych na nim akcji.

Uchwały walnego zgromadzenia zapadają zwykłą większością głosów oddanych, jeżeli przepisy Kodeksu spółek handlowych lub Statutu BOŚ S.A. nie przewidują surowszych warunków głosowania.

W celu sprawnego głosowania nad uchwałami, wykorzystywany jest system elektronicznego liczenia głosów.

Do kompetencji walnego zgromadzenia należy w szczególności:

- rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu z działalności Banku oraz sprawozdania finansowego Banku,
- rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Banku oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Banku,
- podjęcie uchwały o podziale zysku lub pokryciu straty,
- rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania z działalności Rady Nadzorczej,
- udzielenie absolutorium członkom organów Banku,
- powoływanie lub odwoływanie członków Rady Nadzorczej,
- dokonywanie zmian Statutu Banku,
- upoważnienie Rady Nadzorczej do ustalenia jednolitego tekstu zmienionego Statutu lub wprowadzenia istotnych zmian o charakterze redakcyjnym określonych w uchwale Zgromadzenia,
- podejmowanie uchwał w sprawie podwyższania lub obniżania kapitału zakładowego,
- podejmowanie uchwał w przedmiocie emitowania obligacji zamiennych lub z prawem pierwszeństwa,
- decydowanie o tworzeniu i znoszeniu funduszy, o których mowa w § 36 ust. 1. Statutu Banku,
- podejmowanie uchwał w sprawach połączenia, zbycia lub likwidacji Banku,
- wybór likwidatorów i ustalanie ich wynagrodzeń,
- ustalanie wynagrodzeń dla członków Rady Nadzorczej,
- podejmowanie uchwał w innych sprawach wniesionych przez Zarząd i Radę Nadzorczą lub akcjonariuszy w trybie przewidzianym w Kodeksie spółek handlowych, ustawie Prawo bankowe i Statucie Banku.

Akcjonariuszom Banku przysługują następujące prawa o charakterze korporacyjnym:

- Prawo uczestniczenia w walnym zgromadzeniu i prawo głosu. Zgodnie z art. 411 § 1 K.s.h., każda z akcji daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu. W walnym zgromadzeniu mają prawo uczestniczyć osoby, które:

- na 16 dni przed datą walnego zgromadzenia (tj. w dniu rejestracji uczestnictwa w walnym zgromadzeniu) są akcjonariuszami Banku posiadającymi na rachunku papierów wartościowych zapisane akcje Banku (art. 406¹ § 1 K.s.h.),
- zwrócą się, nie wcześniej niż po opublikowaniu przez Bank ogłoszenia o zwołaniu walnego zgromadzenia i nie później niż w pierwszym dniu powszednim po dniu rejestracji uczestnictwa, do podmiotu prowadzącego ich rachunki papierów wartościowych, na których zapisane są akcje Banku z żądaniem o wystawienie imiennego zaświadczenia o prawie uczestnictwa w zgromadzeniu (art. 406³ § 2 K.s.h.).
- Prawo do złożenia wniosku o zwołanie nadzwyczajnego walnego zgromadzenia oraz o umieszczenie poszczególnych spraw na porządku obrad najbliższego walnego zgromadzenia.
Prawo to przysługuje akcjonariuszowi lub akcjonariuszom reprezentującym przynajmniej 1/20 część kapitału zakładowego Banku. Zgodnie z art. 401 K.s.h., żądanie takie powinno być złożone Zarządowi na piśmie lub w postaci elektronicznej nie później niż na 21 dni przed proponowanym terminem walnego zgromadzenia.
- Prawo do zaskarżania uchwał walnego zgromadzenia.
Zgodnie z art. 422 K.s.h., uchwała walnego zgromadzenia, sprzeczna ze Statutem bądź z dobrymi obyczajami kupieckimi, godząca w interes Banku lub mająca na celu pokrzywdzenie akcjonariusza może być zaskarżona przez akcjonariusza w drodze wytoczonego przeciwko Bankowi powództwa o uchylenie uchwały.
- Prawo wyboru członków Rady Nadzorczej grupami.
Zgodnie z art. 385 § 3 K.s.h. na wniosek akcjonariuszy reprezentujących przynajmniej 1/5 kapitału zakładowego, wybór Rady Nadzorczej powinien być dokonany przez najbliższe walne zgromadzenie w drodze głosowania oddzielnymi grupami.
- Prawo żądania udzielenia informacji dotyczących Banku.
Na podstawie art. 428 K.s.h. podczas obrad walnego zgromadzenia Zarząd jest obowiązany do udzielenia akcjonariuszowi, na jego żądanie, informacji dotyczących Banku, jeżeli jest to uzasadnione dla oceny sprawy objętej porządkiem obrad. Zarząd powinien jednak odmówić udzielenia informacji w przypadku, gdy: (i) mogłoby to wyrządzić szkodę Bankowi albo spółce z nim powiązanej, albo spółce zależnej, w szczególności przez ujawnienie tajemnic technicznych, handlowych lub organizacyjnych przedsiębiorstwa, (ii) mogłoby narazić członka Zarządu na poniesienie odpowiedzialności karnej, cywilnoprawnej lub administracyjnej. W uzasadnionych przypadkach Zarząd może udzielić akcjonariuszowi informacji na piśmie nie później jednak niż w terminie dwóch tygodni od dnia zgłoszenia żądania podczas walnego zgromadzenia.
- Prawo do żądania wydania odpisów sprawozdania Zarządu z działalności Banku i sprawozdania finansowego wraz z odpisem sprawozdania Rady Nadzorczej oraz opinii biegłego rewidenta najpóźniej na piętnaście dni przed walnym zgromadzeniem (art. 395 § 4 K.s.h.).
- Prawo do przeglądania w lokalu Zarządu listy akcjonariuszy uprawnionych do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu oraz żądania odpisu listy (art. 407 § 1 K.s.h.).
- Prawo żądania przesłania listy akcjonariuszy nieodpłatnie pocztą elektroniczną (art. 407 § 1¹).
- Prawo do żądania wydania odpisu wniosków w sprawach objętych porządkiem obrad w terminie tygodnia przed walnym zgromadzeniem (art. 407 § 2 K.s.h.).
- Prawo do złożenia wniosku o sprawdzenie listy obecności na walnym zgromadzeniu przez wybraną w tym celu komisję, złożoną co najmniej z trzech osób. Wniosek mogą złożyć akcjonariusze, posiadający jedną dziesiątą kapitału zakładowego reprezentowanego na tym walnym zgromadzeniu. Wnioskodawcy mają prawo wyboru jednego członka komisji (art. 410 § 2 K.s.h.).
- Prawo do przeglądania księgi protokołów oraz żądania wydania poświadczonych przez Zarząd odpisów uchwał (art. 421 § 3 K.s.h.).
- Prawo do przeglądania dokumentów oraz żądania udostępnienia w lokalu Banku odpisów dokumentów, o których mowa w art. 505 § 1 K.s.h. (w przypadku połączenia spółek), w art. 540 § 1 K.s.h. (w przypadku podziału Spółki) oraz w art. 561 § 1 K.s.h. (w przypadku przekształcenia Spółki).
- Zgodnie ze Statutem Banku zaniechanie rozpatrywania sprawy umieszczonej w porządku obrad na wniosek akcjonariuszy lub jej zdjęcie z porządku obrad wymaga uchwały Walnego Zgromadzenia zapadłej większością $\frac{3}{4}$ głosów, po uzyskaniu zgody wszystkich obecnych na Walnym Zgromadzeniu wnioskodawców.
- Zgodnie z dotychczasową praktyką, przewodniczący obrad umożliwia każdemu ze zgłaszających sprzeciw wobec uchwały przedstawienie swoich argumentów i uzasadnienie sprzeciwu. Stosowny zapis jest zawarty w „Regulaminie obrad Walnych Zgromadzeń BOŚ S.A.”.
- Zgodnie z obowiązującą praktyką, do protokołu są przyjmowane pisemne oświadczenia uczestników walnych zgromadzeń.

Regulamin Walnych Zgromadzeń BOŚ S.A. jest dostępny na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl w sekcji „Relacje inwestorskie”.

4. ORGANY BANKU

4.1. Walne Zgromadzenie Banku

Opis sposobu działania Walnego Zgromadzenia Banku i jego zasadniczych uprawnień oraz praw akcjonariuszy i sposobu ich wykonywania jest zawarty w pkt. 3.6.

4.2. Rada Nadzorcza Banku

Informacja na temat zmian w składzie Rady Nadzorczej w 2016 r.

W skład Rady Nadzorczej Banku na dzień 31 grudnia 2015 r. wchodził:

- 1) Jacek Ciepluch – Przewodniczący
- 2) Piotr Kaczyński – Wiceprzewodniczący
- 3) Adam Wasiak – Sekretarz

Członkowie:

- 4) Bartosz Januszewski
- 5) Józef Kozioł
- 6) Marek Mielczarek
- 7) Ryszard Ochwat
- 8) Adam Wojtaś.

W wyniku rezygnacji Pana Jacka Cieplucha z funkcji przewodniczącego Rady Nadzorczej oraz zmian dokonanych na NWZ BOŚ S.A. w dniu 15 lutego 2016 r., nowy skład Rad Nadzorczej przedstawiał się następująco:

- 1) Wojciech Wardacki – Przewodniczący
- 2) Andrzej Matysiak – Wiceprzewodniczący
- 3) Andrzej Kurnicki – Sekretarz

Członkowie:

- 4) Oskar Kowalewski
- 5) Anna Milewska
- 6) Paweł Mzyk
- 7) Piotr Sadownik
- 8) Marian Szołucha
- 9) Emil Ślązak

Rada Nadzorcza, na posiedzeniu w dniu 15 lutego 2016 r. podjęła uchwałę w sprawie delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W dniu 17 marca 2016 r.:

- Pani Anna Milewska złożyła rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej Banku,
- Rada Nadzorcza podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, skracając ten okres do dnia 23 marca 2016 r.

W dniu 23 czerwca 2016 r., Walne Zgromadzenie BOŚ S.A., powołało Radę Nadzorczą nowej X-ej kadencji. Skład Rady po ukonstytuowaniu przedstawiał się następująco:

- 1) Wojciech Wardacki - Przewodniczący
- 2) Andrzej Matysiak - Wiceprzewodniczący
- 3) Emil Ślązak – Sekretarz

Członkowie:

- 4) Janina Goss
- 5) Oskar Kowalewski
- 6) Paweł Mzyk
- 7) Piotr Sadownik
- 8) Marian Szołucha

Skład Rady nie uległ zmianie do 31 grudnia 2016 r.

Zasady działania Rady Nadzorczej Banku

Stosownie do postanowień zawartych w Statucie Banku, Rada Nadzorcza składa się z osób fizycznych wybieranych przez Walne Zgromadzenie na wspólną kadencję, w liczbie przez nie ustalonej, nie mniejszej niż 5 osób i nie przekraczającej 11 osób. Wspólna kadencja Rady Nadzorczej trwa trzy lata. Liczby kadencji nie ogranicza się. Rada Nadzorcza wybiera ze swego grona przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i sekretarza.

Mandaty członków Rady Nadzorczej wygasają z dniem odbycia Walnego Zgromadzenia zatwierdzającego sprawozdanie z działalności i sprawozdanie finansowe za ostatni pełny rok obrotowy pełnienia funkcji członka Rady Nadzorczej. Mandat członka Rady Nadzorczej wygasa również wskutek śmierci, rezygnacji albo odwołania go ze składu Rady. Członkowie Rady Nadzorczej mogą być odwołani przed upływem kadencji, a w ich miejsca mogą być wybrane inne osoby. W przypadku odwołania, rezygnacji lub śmierci członka Rady Nadzorczej w trakcie trwania kadencji, do czasu obsadzenia wakatu, Rada może działać w zmniejszonym składzie, lecz nie mniejszym niż 5 osób.

Rada Nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością Banku we wszystkich dziedzinach jego działalności. Rada Nadzorcza wykonuje swoje obowiązki kolegalnie, może jednak delegować swoich członków do samodzielnego pełnienia określonych czynności nadzorczych.

Rada Nadzorcza przestrzega w swojej działalności - w zakresie dotyczącym organu nadzorującego - norm wynikających z:

- zasad ładu korporacyjnego, określonych w „Dobrych Praktykach Spółek notowanych na GPW” wydanych przez Radę Nadzorczą Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.,
- „Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych”, wydanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Rada Nadzorcza dokonuje regularnej oceny stosowania przez Bank „Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych”, w tym spełniania kryteriów niezależności przez swoich członków, a wyniki tej oceny udostępnia na stronie internetowej Banku oraz przekazuje pozostałym organom Banku.

Do kompetencji Rady Nadzorczej należy w szczególności:

- zatwierdzanie strategii działania Banku oraz rocznych planów finansowych Banku,
- zatwierdzanie zasad ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem, ogólnego poziomu ryzyka Banku, a także polityk dotyczących zarządzania ryzykiem bankowym,
- zatwierdzanie zasad polityki informacyjnej Banku,
- zatwierdzanie wewnętrznych procedur Banku dotyczących procesów szacowania kapitału wewnętrznego, zarządzania kapitałowego oraz planowania kapitałowego,
- zatwierdzanie uchwał Zarządu w sprawie struktury organizacyjnej, za wyjątkiem tworzenia lub likwidacji oddziałów oraz oddziałów operacyjnych,
- informowanie Komisji Nadzoru Finansowego o składzie Zarządu oraz o zmianie jego składu niezwłocznie po jego powołaniu lub po dokonaniu zmiany jego składu, o wynikach oceny spełniania przez członków Zarządu wymogów określonych w ustawie Prawo bankowe oraz zatwierdzeniu i zmianie wewnętrznego podziału kompetencji w Zarządzie,
- ocena sprawozdania Zarządu z działalności Banku oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy w zakresie ich zgodności z księgami i dokumentami, jak i ze stanem faktycznym oraz wniosków Zarządu dotyczących podziału zysku albo pokrycia straty, a także składanie Walnemu Zgromadzeniu corocznego pisemnego sprawozdania z wyników tej oceny,
- ocena sprawozdania Zarządu z działalności grupy kapitałowej Banku oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego grupy kapitałowej Banku za ubiegły rok obrotowy w zakresie ich zgodności z księgami i dokumentami, jak i ze stanem faktycznym, a także składanie Walnemu Zgromadzeniu corocznego pisemnego sprawozdania z wyników tej oceny,
- ustalanie warunków zatrudnienia dla członków Zarządu Banku,

- uchwalanie regulaminu udzielania kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych lub poręczeń członkom organów Banku i osobom zajmującym stanowiska kierownicze w Banku oraz innym osobom wymienionym w art. 79 ustawy Prawo bankowe.
- podejmowanie uchwał w sprawie wyrażenia zgody na udzielanie kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych lub poręczeń członkom organów Banku oraz innym osobom określonym w art. 79a ustawy Prawo bankowe,
- zatwierdzanie wniosków Zarządu Banku w sprawach nabywania akcji i udziałów w spółkach o wartości nominalnej przekraczającej łącznie z już posiadanymi przez Bank akcjami i udziałami tych spółek równowartość 5% kapitału zakładowego Banku, z wyłączeniem akcji spółek dopuszczonych do publicznego obrotu,
- wybór biegłego rewidenta przeprowadzającego badanie sprawozdania finansowego oraz innych biegłych,
- nadzór nad wprowadzeniem w Banku systemu zarządzania oraz ocena adekwatności i skuteczności tego systemu,
- ocena okresowych informacji o poziomie ryzyka bankowego i jakości zarządzania tym ryzykiem,
- ocena okresowych informacji na temat stwierdzonych nieprawidłowości i wniosków wynikających z przeprowadzanych audytów wewnętrznych oraz działań podejmowanych w celu ich usunięcia lub realizacji,
- zatwierdzanie trybu powołania i odwołania dyrektora komórki audytu oraz sposobu ustalenia jego wynagrodzenia,
- zatwierdzanie polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku oraz dokonywanie okresowych przeglądów tej polityki,
- uchwalanie regulaminu Rady Nadzorczej,
- określanie liczby członków Zarządu Banku oraz zatwierdzanie uchwał Zarządu dotyczących wewnętrznego podziału kompetencji w Zarządzie.
- powoływanie i odwoływanie prezesa oraz wiceprezesów i członków Zarządu,
- zawieszanie w czynnościach, z ważnych powodów, poszczególnych lub wszystkich członków Zarządu oraz delegowanie członków Rady Nadzorczej do czasowego wykonywania czynności tych członków Zarządu, którzy zostali odwołani, złożyli rezygnację, albo z innych przyczyn nie mogą sprawować swoich czynności,
- rozpatrywanie spraw wnoszonych pod obrady Walnego Zgromadzenia i opiniowanie projektów uchwał Zgromadzenia, za wyjątkiem uchwał porządkowych.

Posiedzenia Rady Nadzorczej zwoływane są przez jej przewodniczącego w miarę potrzeb, nie rzadziej niż raz na kwartał.

O terminie, miejscu i porządku posiedzenia Rady członkowie są powiadamiani na piśmie, w terminie nie krótszym niż 7 dni przed posiedzeniem, z równoczesnym dostarczeniem materiałów będących przedmiotem obrad.

Wnioski o zwołanie posiedzenia Rady może składać do przewodniczącego każdy członek Rady Nadzorczej, a także Zarząd Banku. W takim przypadku, Przewodniczący Rady zwołuje posiedzenie w terminie dwóch tygodni od dnia otrzymania wniosku. Przewodniczący Rady Nadzorczej – na uzasadniony wniosek członka Rady Nadzorczej, prezesa Zarządu lub Zarządu Banku, a także z własnej inicjatywy – może zwołać posiedzenie Rady w trybie pilnym, wyznaczając termin, miejsce i porządek obrad posiedzenia.

Rada Nadzorcza rozpatruje sprawy umieszczone w porządku obrad i podejmuje rozstrzygnięcia w formie uchwał. Uchwały Rady Nadzorczej mogą być podjęte, jeżeli na posiedzeniu jest obecna co najmniej połowa jej członków, w tym przewodniczący lub wiceprzewodniczący, a wszyscy jej członkowie zostali zaproszeni. Uchwały Rady Nadzorczej w sprawie powołania i odwołania członków Zarządu zapadają większością 2/3 głosów. Pozostałe uchwały Rady Nadzorczej – o ile przepisy prawa nie stanowią inaczej - zapadają zwykłą większością głosów. W razie równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego.

Członkowie Rady Nadzorczej mogą brać udział w podejmowaniu uchwał (z wyłączeniem głosowań dotyczących wszelkich spraw osobowych oraz spraw wprowadzonych do porządku obrad na posiedzeniu Rady) oddając swój głos na piśmie za pośrednictwem innego członka Rady lub za pośrednictwem środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość.

Rada Nadzorcza - w sytuacjach wyjątkowych - może podejmować uchwały poza posiedzeniami, w trybie pisemnym lub przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość. Uchwała jest ważna, gdy wszyscy członkowie Rady zostali powiadomieni o treści projektu uchwały.

Pierwsze posiedzenie Rady Nadzorczej nowej kadencji jest zwoływane przez prezesa Zarządu Banku. Przedmiotem pierwszego posiedzenia Rady nowej kadencji jest ukonstytuowanie się Rady.

Szczegółowe kompetencje, zasady działania i zadania Rady zostały określone w §§ 17 - 20 Statutu Banku

oraz w Regulaminie Rady Nadzorczej (dokumenty są dostępne do wglądu na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl w sekcji „Relacje inwestorskie”).

Rada Nadzorcza Banku powołuje ze swego grona Komitet Audytu Wewnętrznego, Komitet ds. Wynagrodzeń, Komitet ds. Ekologii oraz Komitet ds. Ryzyka. Rada może powoływać spośród swoich członków także inne komitety.

Komitet Audytu Wewnętrznego

Komitet Audytu Wewnętrznego (KAW) wspiera Radę Nadzorczą w zakresie systemu zarządzania Bankiem, tj. w szczególności systemu kontroli wewnętrznej oraz przebiegu procesu sprawozdawczości finansowej i wykonywania czynności rewizji finansowej. Komitet realizuje zadania przewidziane w Ustawie z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (Dz. U. z 2009 r., Nr 77, poz. 649, ze zm.), w Statucie BOŚ S.A. oraz uchwałach Rady Nadzorczej.

Do głównych zadań Komitetu Audytu Wewnętrznego należą:

- monitorowanie skuteczności systemu kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem (w oparciu o raporty audytora wewnętrznego i zewnętrznego),
- monitorowanie procesu sprawozdawczości finansowej Banku,
- monitorowanie wykonania czynności rewizji finansowej,
- monitorowanie niezależności biegłego rewidenta i podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych,
- nadzór nad działalnością komórki audytu wewnętrznego, w tym w szczególności nadzór nad właściwym usytuowaniem komórki audytu wewnętrznego w strukturze organizacyjnej Banku, z zachowaniem niezależności funkcjonowania, zgodnie z regulacjami nadzorczymi.

Funkcję Przewodniczącego Komitetu pełni Przewodniczący Rady Nadzorczej. Posiedzenia Komitetu zwoływane są w miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na kwartał. Przewodniczący Komitetu może zwołać posiedzenie Komitetu w trybie pilnym. Komitet, przynajmniej raz w roku, na zamkniętym posiedzeniu bez udziału Zarządu, odbywa spotkanie z dyrektorem komórki audytu wewnętrznego i z dyrektorem komórki do spraw zapewnienia zgodności.

Skład Komitetu Audytu Wewnętrznego (KAW) w 2016 roku podlegał następującym zmianom osobowym:

- Jacek Ciepluch - Przewodniczący Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Józef Kozioł - Wiceprzewodniczący Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Adam Wojtaś - Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Piotr Kaczyński - Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Bartosz Januszewski - Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Wojciech Wardacki - Przewodniczący Komitetu od 15 lutego 2016 r.,
- Oskar Kowalewski - Wiceprzewodniczący Komitetu od 15 lutego 2016 r.,
- Andrzej Kurnicki - Członek Komitetu od 15 lutego 2016 r. do 23 czerwca 2016 r.,
- Emil Ślązak - Członek Komitetu od 15 lutego 2016 r.,
- Marian Szołucha - Członek Komitetu od 15 lutego 2016 r.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. skład Komitetu Audytu Wewnętrznego był następujący:

- Wojciech Wardacki - Przewodniczący Komitetu,
- Oskar Kowalewski - Wiceprzewodniczący Komitetu,
- Emil Ślązak - Członek Komitetu,
- Marian Szołucha - Członek Komitetu.

Liczba członków Komitetu Audytu Wewnętrznego w okresie sprawozdawczym 2016 roku wynosiła 5 osób do 23 czerwca 2016 r. i 4 osoby od 23 czerwca 2016 r. - zmiana ilości składu osobowego KAW została wprowadzona Uchwałą Rady Nadzorczej Nr 80/2016 z dnia 23 czerwca 2016 r. ws. ustalenia składu osobowego Komitetu Audytu Wewnętrznego.

Komitet ds. Ryzyka

W dniu 7 stycznia 2016 r. Rada Nadzorcza wydała Uchwałę Nr 9/2016, na mocy której został powołany Komitet ds. Ryzyka, złożony z Członków Rady Nadzorczej Banku. Komitet ds. Ryzyka wspiera Radę Nadzorczą w nadzorze nad obszarem ryzyka. Komitet realizuje zadania przewidziane w Ustawie z dnia

29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2015r. poz. 128, z późn. zm.), w Statucie Banku oraz uchwałach Rady Nadzorczej.

Realizując główne zadania Komitet w szczególności:

- opiniuje całościowo bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka, w tym:
 - a) przyjmuje okresowe raporty/informacje Zarządu Banku o najważniejszych wydarzeniach mających wpływ na poziom ryzyka w Banku oraz o znaczących zmianach w procesie i systemie zarządzania ryzykiem,
 - b) przyjmuje okresowe sprawozdania/raporty/informacje Zarządu Banku o poziomie ryzyka, zwiększonej ekspozycji na dane ryzyko, o sposobach identyfikacji i monitorowania ryzyka oraz podjętych działaniach w celu zmniejszenia ryzyka;
- opiniuje opracowaną przez Zarząd Banku strategię zarządzania ryzykiem w działalności Banku oraz przedkładane przez Zarząd informacje dotyczące realizacji tej strategii;
- wspiera Radę Nadzorczą Banku w nadzorowaniu wdrażania strategii zarządzania ryzykiem w działalności Banku przez kadrę kierowniczą wyższego szczebla;
- weryfikuje, czy ceny pasywów i aktywów oferowane klientom w pełni uwzględniają model biznesowy Banku i jego strategię w zakresie ryzyka, a w przypadku gdy ceny te nie odzwierciedlają w odpowiedni sposób rodzajów ryzyka zgodnie z tym modelem i tą strategią, przedstawia Zarządowi Banku propozycje mające na celu zapewnienie adekwatności cen pasywów i aktywów do tych rodzajów ryzyka.

Skład osobowy Komitetu ds. Ryzyka w ciągu ostatniego okresu sprawozdawczego był następujący:

- Józef Kozioł – Przewodniczący Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Bartosz Januszewski – Wiceprzewodniczący Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Marek Mielczarek – Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Andrzej Kurnicki – Przewodniczący Komitetu od 15 lutego 2016 r. do 23 czerwca 2016 r.,
- Emil Ślązak – Wiceprzewodniczący Komitetu od 15 lutego 2016 r., Przewodniczący Komitetu od 23 czerwca 2016 r.
- Anna Milewska – Członek Komitetu – od 15 lutego 2016 r. do 17 marca 2016 r.,
- Oskar Kowalewski – Członek Komitetu - od 29 marca 2016 r.,
- Wojciech Wardacki – Członek Komitetu od 15 lutego 2016 r.,
- Marian Szołucha – Wiceprzewodniczący Komitetu od 23 czerwca 2016 r.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. skład Komitetu ds. Ryzyka był następujący:

- Emil Ślązak – Przewodniczący Komitetu,
- Marian Szołucha – Wiceprzewodniczący Komitetu,
- Oskar Kowalewski – Członek Komitetu,
- Wojciech Wardacki – Członek Komitetu.

Komitet ds. Wynagrodzeń

Komitet ds. Wynagrodzeń został powołany spośród Członków Rady Nadzorczej w celu wykonywania czynności przewidzianych dla tego Komitetu i określonych w Uchwale Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011r. wydanej na podstawie art. 9f, 9g i 128 ust. 6 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe oraz czynności wynikających z § 20 ust. 10 pkt 9 Statutu Banku Ochrony Środowiska S.A., w szczególności obejmujących:

- opiniowanie, projektowanie zasad wynagradzania członków Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.,
- opiniowanie polityki zmiennych składników wynagrodzeń, w tym wysokości i składników wynagrodzeń, osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Ochrony Środowiska S.A., w rozumieniu przepisów powołanej Uchwały Nr 258/2011 KNF,
- opiniowanie i monitorowanie wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku związane z zarządzaniem ryzykiem oraz zachowaniem zgodności działania Banku z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi.

Posiedzenia Komitetu ds. Wynagrodzeń zwoływane są w miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż 2 razy w roku. W 2016 r. odbyło się 7 posiedzeń Komitetu.

W 2016 r. Komitet ds. Wynagrodzeń pracował w następującym składzie:

- Ryszard Ochwat - Przewodniczący Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Jacek Ciepluch - Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Józef Kozioł - Członek Komitetu do 15 lutego 2016 r.,
- Piotr Sadownik – Przewodniczący Komitetu od 15 lutego 2016 r.,

- Anna Milewska – Wiceprzewodnicząca Komitetu od 15 lutego do 17 marca 2016 r.,
- Oskar Kowalewski – Wiceprzewodniczący Komitetu od 29 marca 2016 r.,
- Marian Szołucha – Członek Komitetu od 15 lutego do 23 czerwca 2016 r.,
- Janina Goss – Członek Komitetu od 12 lipca 2016 r.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. skład Komitetu ds. wynagrodzeń był następujący:

- Piotr Sadownik – Przewodniczący Komitetu,
- Oskar Kowalewski – Wiceprzewodniczący Komitetu,
- Janina Goss – Członek Komitetu.

Komitet ds. Ekologii

Działalność Komitetu ds. Ekologii ma charakter konsultacyjno-doradczy i opiniotwórczy. Komitet wspomaga rozwój działalności proekologicznej poprzez rekomendacje i opinie do Rady Nadzorczej i Zarządu, dotyczące kierunków dalszego rozwoju tej aktywności Banku, w tym możliwości rozwoju oferty proekologicznej oraz ekspansji Banku na rynku usług proekologicznych.

Komitet ds. Ekologii w szczególności:

- rekomenduje Radzie Nadzorczej i Zarządowi kierunki dalszego rozwoju oferty produktów bankowych o charakterze ekologicznym,
- przedstawia opinie do przedkładanych Radzie Nadzorczej informacji o działalności proekologicznej Banku i inicjatywach z tego zakresu oraz rozwijanych przez Bank kierunkach finansowania projektów proekologicznych,
- wspiera formy i metody oddziaływania Banku na efektywne wykorzystanie nakładów na ochronę środowiska,
- wspiera współpracę Banku z Narodowym i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z innymi organizacjami działającymi na rzecz ochrony środowiska,
- wspiera działania Banku w sferze polityki ekologicznej w kontaktach z przedstawicielami Sejmu i Senatu, administracji publicznej, w tym z Ministrem Środowiska.

Posiedzenia Komitetu zwoływane są przez Przewodniczącego Komitetu w miarę potrzeb.

W 2016 r. Komitet ds. Ekologii pracował w następującym składzie:

- Marek Mielczarek - Przewodniczący Komitetu do dnia 15 lutego 2016 r.,
- Ryszard Ochwat - Wiceprzewodniczący Komitetu do dnia 15 lutego 2016 r.,
- Adam Wasiak - Członek Komitetu do dnia 15 lutego 2016 r.,
- Bartosz Januszewski - Członek Komitetu do dnia 15 lutego 2016 r.,
- Andrzej Matysiak - Przewodniczący Komitetu od dnia 15 lutego 2016 r.,
- Paweł Mzyk - Wiceprzewodniczący Komitetu od dnia 15 lutego 2016 r.,
- Anna Milewska - Członek Komitetu od dnia 15 lutego 2016 r. do dnia 17 marca 2016 r.,
- Andrzej Kurnicki - Członek Komitetu od dnia 29 marca 2016 r. do dnia 23 czerwca 2016 r.,
- Janina Goss – Członek Komitetu od dnia 12 lipca 2016 r.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. Komitet ds. Ekologii pracuje w następującym składzie:

- Andrzej Matysiak - Przewodniczący Komitetu,
- Paweł Mzyk - Wiceprzewodniczący Komitetu,
- Janina Goss – Członek Komitetu.

4.3. Zarząd Banku

Informacja na temat zmian w składzie Zarządu Banku w 2016 r.

Na dzień 31 grudnia 2015 r. skład Zarządu Banku tworzyli:

- 1) Dariusz Daniluk - Prezes Zarządu,
- 2) Stanisław Kolasiński - Wiceprezes - Pierwszy Zastępca Prezesa Zarządu,
- 3) Piotr Lisiecki - Wiceprezes Zarządu.

W dniu 7 stycznia 2016 r. Rada Nadzorcza uzupełniła skład Zarządu o dwóch Członków, powołując:

- Pana Pawła Adama Piterę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku,
- Pana Sławomira Wojciecha Zawadzkiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

Nowo powołani Członkowie Zarządu objęli swoje funkcje z dniem 11 stycznia 2016 r.

W dniu 15 lutego 2016 r. Rada Nadzorcza odwołała:

- Pana Dariusza Daniluka ze stanowiska Prezesa Zarządu Banku,
- Pana Piotra Lisieckiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku.

Jednocześnie Rada:

- powierzyła pełnienie obowiązków prezesa Zarządu BOŚ S.A. panu Sławomirowi Zawadzkiemu, Wiceprezesowi Zarządu BOŚ S.A.,
- delegowała Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W dniu 17 marca 2016 r. Rada Nadzorcza:

- powołała - z dniem 23 marca 2016 r. - Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku,
- podjęła uchwałę uchylającą - z dniem 23 marca 2016 r. - Uchwałę Rady Nadzorczej z dnia 15 lutego 2016 r. w sprawie powierzenia p. Sławomirowi Zawadzkiemu pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A.,
- powierzyła - z dniem 23 marca 2016 r. - Panu Stanisławowi Kluzie, Wiceprezesowi Zarządu BOŚ S.A. pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A.,
- postanowiła wystąpić do Komisji Nadzoru Finansowego z wnioskiem o wyrażenie zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.;
- podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, postanawiając, że okres ten ulegnie zakończeniu z dniem 23 marca 2016 r.,
- powołała - z dniem 23 marca 2016 r. - Panią Annę Milewską na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku. (Pani Anna Milewska złożyła w dniu 17 marca 2016 r. rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej BOŚ S.A.).

W dniu 23 marca 2016 r. Rada Nadzorcza odwołała Pana Sławomira Zawadzkiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku.

W dniu 6 grudnia 2016 r. Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.

W dniu 7 grudnia 2016 r. Rada Nadzorcza powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Prezesa Zarządu Banku (Uchwała weszła w życie z dniem 8 grudnia 2016r., tj. z dniem doręczenia do Banku decyzji KNF o wyrażeniu zgody na powołanie p. Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu BOŚ S.A.).

Skład Zarządu Banku na dzień 31 grudnia 2016 r. przedstawiał się następująco:

- 1) Stanisław Kluz – Prezes Zarządu,
- 2) Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – Pierwszy Zastępca Prezesa Zarządu,
- 3) Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
- 4) Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu.

Zasady działania Zarządu Banku

Zasady działania, kompetencje i zadania Zarządu zostały określone w §§ 21 – 23 Statutu oraz w Regulaminie Zarządu. (dokumenty są dostępne do wglądu na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl w sekcji „Relacje inwestorskie”).

Stosownie do postanowień zawartych w Statucie Banku, Zarząd Banku składa się co najmniej z trzech członków będących osobami fizycznymi, w tym: prezesa Zarządu, wiceprezesa - pierwszego zastępcy prezesa Zarządu oraz pozostałych wiceprezesów lub innych członków Zarządu.

Zarząd prowadzi sprawy Banku oraz reprezentuje Bank na zewnątrz. Zarząd działa kolegialnie i podejmuje decyzje w formie uchwał.

Zarząd Banku przestrzega zasad ładu korporacyjnego:

- określonych w „Dobrych Praktykach spółek notowanych na GPW”, wydanych przez Radę Nadzorczą Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.,
- określonych w „Zasadach ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych”, wydanych przez Komisję Nadzoru Finansowego,

O wszelkich odstępstwach od ww. zasad Zarząd informuje zgodnie z określonym w tych dokumentach trybem.

Uchwały Zarządu są podejmowane na posiedzeniach zwoływanych w trybie określonym w Regulaminie Zarządu. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Uchwały mogą być podjęte, jeśli wszyscy członkowie Zarządu zostali zawiadomieni o posiedzeniu Zarządu, a w posiedzeniu Zarządu uczestniczy co najmniej połowa jego członków, w tym prezes Zarządu lub - w czasie jego nieobecności - wiceprezes - pierwszy zastępca prezesa Zarządu lub wskazany przez prezesa Zarządu inny członek Zarządu. W razie równej liczby głosów, decyduje głos prezesa Zarządu. Członek Zarządu nie zgadzający się z podjętą uchwałą, może zgłosić do protokołu umotywowane zdanie odrębne. Nie zwalnia go to jednak z obowiązku stosowania się do uchwały podjętej przez Zarząd. Członek Zarządu nie może brać udziału w głosowaniu w sprawach osobiście go dotyczących, w tym takich, w których występuje sprzeczność interesów Banku z osobistymi interesami członka Zarządu, jego małżonka, krewnych lub powinowatych. Posiedzenia Zarządu są protokołowane.

Posiedzenia Zarządu są zwoływane przez prezesa Zarządu w miarę potrzeby, nie rzadziej niż 2 razy w miesiącu. Prezes Zarządu, na uzasadniony wniosek członka Zarządu lub z własnej inicjatywy, może zwołać posiedzenie Zarządu w trybie pilnym, wyznaczając termin, miejsce i porządek obrad posiedzenia. W posiedzeniach Zarządu uczestniczą jego członkowie oraz osoby zaproszone przez prezesa Zarządu. W uzasadnionych przypadkach, za zgodą prezesa Zarządu, członkowie Zarządu nieobecni na posiedzeniu mogą uczestniczyć w posiedzeniu lub głosowaniu uchwał za pośrednictwem środków umożliwiających równoczesne komunikowanie się w czasie rzeczywistym oraz wzajemną identyfikację członków Zarządu (wideokonferencja/telekonferencja). Na posiedzeniach Zarządu, prezes Zarządu przedstawia do akceptacji projekt porządku obrad, kieruje obradami, udziela głosu, rozstrzyga sprawy proceduralne, podsumowuje wyniki dyskusji, formułuje uchwały, zalecenia i wnioski. W sprawach uzasadnionych względami biznesowymi lub formalno-prawnymi, członek Zarządu może - po uzyskaniu zgody prezesa Zarządu - wnieść pod obrady Zarządu temat nie ujęty w porządku posiedzenia.

W przypadku wygaśnięcia mandatu prezesa Zarządu wskutek śmierci, rezygnacji albo odwołania go ze składu Zarządu, do czasu powołania prezesa, jego funkcje pełni oraz kieruje całokształtem działalności Banku wiceprezes - pierwszy zastępca prezesa Zarządu, powoływany za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego.

W czasie nieobecności prezesa Zarządu, jego funkcje pełni oraz kieruje całokształtem działalności Banku (z wyłączeniem kompetencji dotyczących powoływania i odwoływania dyrektora zarządzającego, dyrektorów komórek organizacyjnych Centrali i ich zastępców oraz dyrektorów oddziałów) wiceprezes - pierwszy zastępca prezesa Zarządu, lub wskazany przez prezesa Zarządu inny członek Zarządu. Wiceprezesi lub członkowie Zarządu sprawują nadzór nad podporządkowanymi im obszarami działalności Banku, zgodnie z wewnętrznym podziałem kompetencji ustalonym przez Zarząd i zatwierdzonym przez Radę Nadzorczą oraz nad komórkami organizacyjnymi Centrali zgrupowanymi w poszczególnych obszarach, zgodnie z zarządzeniem Prezesa Zarządu w sprawie zakresu kierowania działalnością Banku przez poszczególnych członków Zarządu Banku.

4.4. Zasady powoływania i odwoływania osób zarządzających

Stosownie do postanowień Statutu BOŚ S.A., prezes oraz wiceprezesi i członkowie Zarządu są powoływani przez Radę Nadzorczą na wspólną kadencję. Rada Nadzorcza powołuje i odwołuje prezesa oraz wiceprezesów i członków Zarządu. Uchwały Rady Nadzorczej w sprawie powołania i odwołania członków Zarządu zapadają większością 2/3 głosów. Kadencja trwa trzy lata. Liczby kadencji nie ogranicza się. Prezes Zarządu ma prawo wnioskować o powołanie i odwołanie członków Zarządu.

Powołanie dwóch członków Zarządu, w tym prezesa Zarządu, następuje za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego. Z wnioskiem o wyrażenie zgody występuje Rada Nadzorcza. Drugi - obok prezesa - członek Zarządu posiadający zgodę Komisji Nadzoru Finansowego pełni w Banku funkcję wiceprezesa - pierwszego zastępcy prezesa Zarządu.

Przewodniczący Rady Nadzorczej - z upoważnienia Rady Nadzorczej - zawiera w imieniu Banku umowy o pracę z członkami Zarządu oraz umowy o zakazie konkurencji. Warunki umów są ustalane kolegialnie przez Radę Nadzorczą.

Mandaty członków Zarządu wygasają z dniem odbycia Walnego Zgromadzenia zatwierdzającego sprawozdanie z działalności i sprawozdanie finansowe za ostatni pełny rok obrotowy pełnienia funkcji członka Zarządu. Mandat członka Zarządu wygasa również wskutek śmierci, rezygnacji albo odwołania go ze składu Zarządu.

Do kompetencji Zarządu należą wszelkie sprawy niezatrzymane innym organom Banku. Zarząd Banku w szczególności:

- reprezentuje Bank wobec sądów, organów administracji państwowej i osób trzecich,
- uchwała strategię działania Banku, roczne plany finansowe oraz roczne plany audytów wewnętrznych,
- podejmuje uchwały w sprawie struktury organizacyjnej Banku oraz tworzenia i likwidacji oddziałów oraz oddziałów operacyjnych,
- podejmuje uchwały o nabyciu i zbyciu nieruchomości lub udziału w nieruchomości,
- opracowuje projekty przepisów wewnętrznych, których wydawanie należy do kompetencji Walnego Zgromadzenia i Rady Nadzorczej,
- podejmuje decyzje w sprawach dotyczących zaciągnięcia zobowiązań lub rozporządzenia aktywami, których łączna wartość w stosunku do jednego podmiotu przekracza 5% funduszy własnych Banku, przy czym do kompetencji Rady Nadzorczej należy zatwierdzanie wniosków Zarządu Banku w sprawach nabywania akcji i udziałów w spółkach o wartości nominalnej przekraczającej łącznie z już posiadanymi przez Bank akcjami i udziałami tych spółek równowartość 5% kapitału zakładowego Banku, z wyłączeniem akcji spółek dopuszczonych do publicznego obrotu,
- uchwała zasady polityki informacyjnej Banku,
- uchwała polityki dotyczące zarządzania ryzykiem w Banku,
- uchwała zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem,
- ustala ogólny poziom ryzyka Banku oraz dostosowane do tego poziomu limity wewnętrzne ograniczające poziom ryzyka występującego w poszczególnych obszarach działania Banku,
- ustala wewnętrzne procedury Banku dotyczące procesów szacowania kapitału wewnętrznego, zarządzania kapitałowego oraz planowania kapitałowego,
- sprawuje nadzór nad zarządzaniem ryzykiem związanym z działalnością podmiotów zależnych,
- gospodaruje funduszami specjalnymi,
- uchwała tryb powołania i odwołania dyrektora komórki audytu oraz sposób ustalenia jego wynagrodzenia
- uchwała politykę zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku,
- uchwała regulamin Zarządu, określający sprawy, które wymagają kolegialnego podejmowania uchwał oraz sprawy proceduralne i formalne związane z odbywaniem posiedzeń, a także szczegółowy tryb podejmowania uchwał.

Ponadto Zarząd kolegialnie rozpatruje i podejmuje uchwały w sprawach:

- zwołania Walnego Zgromadzenia Banku,
- mających wpływ na:
 - kształtowanie wyników finansowych Banku, w tym w szczególności dotyczących ustalania planów finansowych i strategii działania Banku oraz określania poziomu oprocentowania środków pieniężnych oraz kredytów i pożyczek w Banku,
 - kształtowanie relacji Banku z otoczeniem zewnętrznym, w tym w szczególności w sprawach dotyczących: ustalania zasad powoływania i odwoływania pełnomocników i prokurentów, określania warunków i zasad postępowania Banku wobec klientów oraz na rynku międzybankowym i finansowym, w tym: wzorów regulaminów dla klientów,
 - kształtowanie i zakres kompetencji w Banku, w tym w szczególności w sprawach dotyczących ustalania zasad oceny ryzyka kredytowego oraz zasad podejmowania decyzji kredytowych w BOŚ S.A.
- innych, przewidzianych Statutem Banku lub wnoszonych przez członków Zarządu.

Do kolegialnych kompetencji Zarządu należy także:

- podejmowanie decyzji kredytowych, zgodnie z przepisami wewnętrznymi w tym zakresie,
- rozpatrywanie okresowych informacji dotyczących przebiegu realizacji zadań Banku, jego sytuacji ekonomiczno-finansowej i organizacyjno-kadrowej,
- ustalanie wewnętrznego podziału kompetencji w Zarządzie.

Prezes Zarządu wykonuje zadania określone w Statucie Banku oraz innych przepisach wewnętrznych, w tym w Regulaminie Zarządu oraz Regulaminie organizacyjnym Banku. Prezes w szczególności:

- kieruje całokształtem działalności Banku,
- wydaje zarządzenia wewnętrzne,
- kieruje pracami Zarządu Banku, zwołuje posiedzenia Zarządu, akceptuje porządek obrad oraz przewodniczy posiedzeniom,

- podejmuje decyzje kadrowe w zakresie wskazanym w Statucie Banku oraz innych przepisach wewnętrznych,
- wydaje regulamin organizacyjny Banku oraz regulamin organizacyjny placówki Banku oraz zatwierdza regulaminy organizacyjne komórek organizacyjnych Centrali,
- zarządza procesem kontroli wewnętrznej w Banku,
- zatwierdza kwartalne plany pracy Zarządu Banku,
- koordynuje działania Banku w sferze polityki ekologicznej, reprezentując BOŚ S.A. w kontaktach z przedstawicielami Parlamentu, administracji publicznej, w tym z ministrem właściwym w sprawach środowiska, Narodowym i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz innymi (krajowymi) pozabudżetowymi funduszami celowymi.

W przypadku wygaśnięcia mandatu prezesa Zarządu wskutek śmierci, rezygnacji albo odwołania go ze składu Zarządu - do czasu powołania prezesa, jego funkcje pełni oraz kieruje całokształtem działalności Banku wiceprezes - pierwszy zastępca prezesa Zarządu, powoływany za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego.

Członkowie Zarządu sprawują nadzór nad podporządkowanymi im obszarami działalności. W ramach nadzoru, członkowie Zarządu:

- inspirują merytoryczne działania nadzorowanych komórek organizacyjnych Centrali, zgodnie z wyznaczonymi im zadaniami oraz kierunkami rozwoju Banku określonymi w strategiach działania oraz planach finansowych Banku,
- kontrolują w nadzorowanych komórkach Centrali przebieg prac, prawidłowość podejmowanych działań, ich zaawansowanie i ostateczną realizację, a także ich zgodność z prawem i przepisami wewnętrznymi,
- weryfikują adekwatność obowiązujących przepisów wewnętrznych i struktur organizacyjnych do aktualnych zadań nadzorowanych komórek organizacyjnych Centrali,
- odpowiadają za prawidłowość merytoryczną przepisów wewnętrznych odnoszących się do zakresu działania nadzorowanych obszarów, wydawanych w formie uchwał bądź zarządzeń prezesa,
- akceptują i wyrażają zgodę na kierowanie do rozpatrzenia przez Zarząd albo do decyzji prezesa Zarządu materiałów przygotowanych w nadzorowanych komórkach organizacyjnych Centrali,
- nadzorują realizację zadań kontroli wewnętrznej w nadzorowanych przez nich obszarach działalności Banku, w celu zapewnienia efektywnego i bezpiecznego rozwoju Banku,
- monitorują ryzyka w obszarach działania podlegających ich nadzorowi,
- wydają pisma okólne, stanowiące przepisy wykonawcze do uchwał i zarządzeń prezesa,
- wydają polecenia co do sposobu załatwienia sprawy przez nadzorowane komórki organizacyjne Centrali,
- stosownie do postanowień zarządzenia prezesa Zarządu dotyczącego zasad doboru i zatrudniania pracowników Banku - podejmują decyzje o zatrudnieniu i wysokości wynagrodzenia, o zmianie warunków zatrudnienia oraz o rozwiązaniu umów o pracę z pracownikami w obszarach/placówkach, które nadzorują zgodnie z przepisami wewnętrznymi Banku.

Poszczególni członkowie Zarządu, wykonując ww. czynności nadzorcze, mogą przedkładać Zarządowi do rozpatrzenia propozycje i wnioski należące do kolegialnych kompetencji Zarządu, dotyczące zarówno całokształtu działalności Banku, jak i poszczególnych obszarów jego działalności.

Zgodnie z §23 Statutu do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych Banku oraz do podpisywania w imieniu Banku są upoważnieni: prezes Zarządu – samodzielnie lub dwie osoby – działające łącznie – spośród pozostałych członków Zarządu, prokurentów lub pełnomocników, działających w granicach udzielonych im pełnomocnictw. Pełnomocników Banku powołuje i odwołuje prezes Zarządu samodzielnie, albo dwie inne osoby – działające łącznie – spośród pozostałych członków Zarządu, prokurentów lub pełnomocników, działających w granicach udzielonych im pełnomocnictw.

5. KONFLIKT INTERESÓW W BOŚ S.A.

W Banku obowiązują przepisy dotyczące zarządzania konfliktami interesów, w tym zasady przeciwdziałania konfliktom interesów. Regulaminy Zarządu i Rady Nadzorczej określają zasady wyłączenia członków tych organów, z udziału w rozpatrywaniu spraw i podejmowaniu decyzji, z którymi związany jest konflikt interesów. W przypadku powstania lub możliwości wystąpienia potencjalnego konfliktu interesów osoby, których taka sytuacja dotyczy mają obowiązek ujawnić tę sytuację.

Ponadto w Banku obowiązują przepisy wewnętrzne dotyczące zasad przyjmowania korzyści lub prezentów, które mogłyby mieć wpływ na bezstronność i obiektywizm przy podejmowaniu decyzji wobec klientów lub podmiotów współpracujących z Bankiem.

6. POLITYKA WYNAGRODZEŃ W BOŚ S.A.

Polityka wynagrodzeń Banku Ochrony Środowiska S.A. zapewnia pracownikom wynagrodzenie adekwatne do ich stanowiska, kompetencji i umiejętności oraz zachęca do realizacji krótko- i długoterminowych celów i utrzymania ryzyka na akceptowalnym poziomie.

Bank posiada odrębną politykę wynagradzania członków organów spółki i jej kluczowych menedżerów, która określa formę, strukturę i sposób ustalania wynagrodzenia.

Wynagrodzenie członków organu nadzorującego i zarządzającego w BOŚ S.A. ustala się adekwatnie do pełnionej funkcji, a także do skali działalności Banku.

Programy motywacyjne dla Członków Zarządów BOŚ S.A. i jej kluczowych menedżerów uzależniają poziom wynagrodzenia zmiennego od długotrwałej sytuacji finansowej spółki oraz długotrwałego wzrostu wartości Banku dla akcjonariuszy, poprzez odpowiednie cele premiowe, mechanizmy odroczenia i wstrzymania wypłat.

Wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej nie jest uzależnione do opcji i innych instrumentów pochodnych ani jakichkolwiek innych zmiennych składników wynagradzania.

W Banku funkcjonuje Komitet ds. Wynagrodzeń powołany spośród Członków Rady Nadzorczej.

VI. SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU

Społeczna Odpowiedzialność Biznesu (Corporate Social Responsibility, CSR) to odpowiedzialny i partnerski dialog z grupami interesariuszy, w tym klientami instytucjonalnymi, indywidualnymi akcjonariuszami, partnerami i pracownikami. W Banku Ochrony Środowiska szereg podejmowanych działań z tego obszaru wiąże się ściśle z ochroną środowiska. Specjalizacja ta widoczna jest też w podstawowej działalności Banku – w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych.

Ekologiczna misja Banku

„Misją Banku jest wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi przemysłu i usług w zakresie ochrony środowiska, rozwojowi rynku produktów i usług związanych z ekologią oraz promowanie i kreowanie postaw proekologicznych i inicjatyw na rzecz ochrony środowiska naturalnego” (fragment Statutu Banku). Jednym z kierunków strategicznych BOŚ S.A. jest wzrost udziału w rynku finansowania projektów związanych z ochroną środowiska.

Misja, strategia i cele Banku realizowane są konsekwentnie w ramach działalności biznesowej, w szczególności poprzez świadczenie wyspecjalizowanych usług bankowych dedykowanych działaniom służącym ochronie środowiska i gospodarce wodnej. Merytoryczny filar tych działań stanowi kadra Banku wsparta specjalistami z zakresu inżynierii środowiska.

BOŚ S.A. angażuje się w finansowanie inwestycji proekologicznych dotyczących różnych dziedzin ochrony środowiska. Zakres przedmiotowy zadań wynika zarówno z potrzeb, kształtowanych przez działania legislacyjne, wymuszających wdrażanie rozwiązań inwestycyjnych i technologicznych dla spełnienia określonych norm w zakresie ochrony środowiska, jak też wynikających z rosnącej świadomości społecznej.

Szereg bankowych projektów wykracza daleko poza obszar tradycyjnej bankowości. Przygotowywane przez Bank rozwiązania łączą w sobie kompleksową obsługę klienta z daleko idącą edukacją na temat korzyści wynikających z zastosowania eko urządzeń i instalacji. Dzięki temu w działaniach Banku widoczna jest bardzo mocna synergia między budową jego wartości i siły rynkowej, a społeczną odpowiedzialnością biznesu.

Główne filary działania

Działalność w Obszarze Społecznej Odpowiedzialności Biznesu opiera się na dwóch filarach:

- Banku i jego ekologicznym spojrzeniu na działalność biznesową zarówno w Pionie Detalicznym jak i Pionie Korporacji i Finansów Publicznych,
- Fundacji BOŚ, która swoimi działaniami uzupełnia działalność biznesową swojego fundatora o inicjatywy z dotyczące społecznego zaangażowania Banku. Jest to głównie edukacja ekologiczna oraz prozdrowotna, a także pracowniczy wolontariat.

Strategiczne partnerstwa

Działalność Banku w zakresie finansowania przedsięwzięć proekologicznych realizowana jest w znacznym stopniu we współpracy z innymi instytucjami finansowymi o podobnych celach. Wiodącą instytucją wchodzącą w skład systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, którego strategicznym celem jest „Poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku”. NFOŚiGW jest jednym z założycieli Banku, a także głównym Akcjonariuszem i partnerem w finansowaniu zadań proekologicznych.

Bank współpracuje również z Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, które są ważnym ogniwem realizacji Polityki Ekologicznej Państwa. Ta współpraca owocuje wspólnym finansowaniem przedsięwzięć proekologicznych, tworząc dźwignię finansową dla programów o zasięgu regionalnym, wspierając działania kluczowe z punktu widzenia poprawy jakości środowiska naturalnego i zrównoważonego rozwoju.

Bank współpracuje od lat z niezależnymi organizacjami, które popularyzują zagadnienia CSR w działalności podmiotów biznesowych, np. Forum Odpowiedzialnego Biznesu.

Podpisanie deklaracji ONZ „Bankowość a środowisko”

Bank Ochrony Środowiska S.A., jako jeden z 14 polskich banków podpisał w 1994 roku deklarację ONZ „Bankowość a środowisko”, zobowiązującą do wspierania inwestycji zgodnych z zasadami ekorozwoju. Deklaracja jest manifestem na rzecz powstania i rozwoju „ekologicznej bankowości”. Jej sygnatariusze zobowiązują się do uwzględniania ryzyka ekologicznego w kredytowaniu, promocji nowych usług i produktów bankowych o charakterze ekologicznym, połączenia działalności statutowej z ochroną środowiska. Podpisujący deklarowali: „Dążymy do zintegrowania zagadnień ochrony środowiska z wewnętrznymi operacjami w sposób zapewniający realizację trwałego rozwoju”, „Podpisujemy się pod prewencyjnym podejściem do zarządzania środowiskiem, którego celem jest przewidywanie i unikanie potencjalnych źródeł degradacji środowiska”. Te założenia stanowią podstawę działań BOŚ S.A. przez cały okres jego funkcjonowania.

Polityka Środowiskowa

Polityka Środowiskowa, realizowana konsekwentnie od momentu powstania Banku, znalazła w 2011 roku formalny wyraz w Uchwale Zarządu Banku. W myśl tego dokumentu: „Bank Ochrony Środowiska – w pełni świadomy wagi społecznej odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju – kieruje się dbałością o dobro klientów i środowiska naturalnego.” Wśród zadań mających na celu wypełnienie Polityki Środowiskowej wymienia się te, które dotyczą sfery związanej z funkcjonowaniem Banku jako instytucji, jak np.:

- respektowanie obowiązującego prawa w zakresie ochrony środowiska i uwzględnianie jego wymogów w przepisach wewnętrznych,
- ograniczenie wykorzystania surowców i zasobów naturalnych poprzez racjonalizację zużycia wody, energii elektrycznej, ciepła i paliw,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki odpadami poprzez ograniczenie ich powstawania, selektywną zbiórkę i przekazywanie do recyklingu bądź unieszkodliwiania,
- prowadzenie praktyki zakupów materiałów i urządzeń z uwzględnieniem, jako jednego z istotnych parametrów, jak najmniejszego ich wpływu na środowisko;

jak i takie, które mają na celu edukację ekologiczną pracowników i współpracowników Banku, np.:

- popularyzacja, wśród pracowników wiedzy na temat proekologicznych zachowań, podnoszenie ich świadomości oraz kształtowanie postaw,
- upowszechnianie idei ochrony środowiska wśród klientów, zarówno poprzez kreowanie proekologicznej oferty bankowej, jak i działania promocyjno-marketingowe,
- promowanie zrównoważonego rozwoju wśród partnerów biznesowych i firm współpracujących z Bankiem.

Polityka Środowiskowa BOŚ S.A. jest przekazywana każdemu pracownikowi Banku oraz została

zamieszczona na stronie internetowej Banku www.bosbank.pl w sekcji „O Banku/Misja BOŚ S.A.”.

1. BANK

PROEKOLOGICZNA OFERTA

W odpowiedzi na potrzeby rynku

Produkty proekologiczne Banku Ochrony Środowiska łączą elementy standardowej oferty bankowej z funkcjonującymi w Polsce mechanizmami wsparcia inwestycji prośrodowiskowych. Obok kredytów komercyjnych, angażujących wyłącznie środki Banku, BOŚ oferuje również kredyty preferencyjne, w których środki bankowe działają jak dźwignia finansowa, wzmacniająca potencjał krajowych i regionalnych instytucji finansowych, angażujących swoje środki we wspieranie zadań inwestycyjnych służących ochronie środowiska. Taki charakter ma współpraca BOŚ S.A. z Narodowym i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Bankiem Gospodarstwa Krajowego oraz zagranicznymi instytucjami finansowymi: Europejskim Bankiem Inwestycyjnym, Bankiem Rozwoju Rady Europy, KfW Bankengruppe. Dzięki inicjatywom podejmowanym w Banku, opartym o umowy z tymi instytucjami, powstał szereg dedykowanych produktów, wspierających działania wynikające z priorytetów polityki ekologicznej kraju i regionów, odpowiadających na potrzeby inwestorów.

Oferta proekologiczna Banku jest pomyślana tak, aby zachęcała potencjalnych klientów do korzystania z niej, kształtowała postawy prośrodowiskowe i mobilizowała do podejmowania inwestycji, które przyczynią się do poprawy stanu środowiska. Dlatego tak duże jest znaczenie kredytów preferencyjnych np.: z dotacją do kapitału, wypłacaną ze środków donatora po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i zmniejszającą zadłużenie kredytowe lub niższym niż rynkowe oprocentowaniem, wynikającym z udziału środków donatora. Taki charakter mają kredyty udzielane we współpracy z WFOŚiGW, przeznaczone na realizację zadań, które wypełniają założenia regionalnej polityki ekologicznej. Ze względu na uwarunkowania lokalne w każdym z województw warunki kredytów są inne, zróżnicowane co do dostępnej formy dofinansowania, zakresu inwestycji, maksymalnej kwoty kredytu i jej udziału w kosztach całkowitych przedsięwzięcia, długości okresu kredytowania, a także wysokości oprocentowania. Poszczególne Wojewódzkie Fundusze określają jaki podmiot może ubiegać się o taki kredyt.

Kredyty dedykowane zadaniom z zakresu ochrony środowiska są też przedmiotem umów BOŚ S.A. z zagranicznymi instytucjami finansowymi. Zaangażowanie środków zagranicznych pozwala na uzyskanie korzystnej konstrukcji finansowania, z obniżoną marżą i prowizją w stosunku do standardowej oferty Banku, ze złagodzonymi wymaganiami co do wielkości wkładu własnego i z wydłużonym okresem karencji w spłacie kapitału.

Pozostałe, nieobjęte możliwością preferencyjnego kredytowania, przedsięwzięcia proekologiczne finansowane są kredytami komercyjnymi, które Bank stara się jak najlepiej dostosowywać do specyfiki inwestycji i aktualnych potrzeb inwestorów. Kredyty przeznaczone na inwestycje związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną stanowią istotne połączenie zadań biznesowych Banku i jego misji. Są też widocznym przejawem znaczenia Banku w systemie finansowania ochrony środowiska w Polsce.

Inicjatywa JESSICA

Niebagatelne znaczenie dla lokalnych społeczności ma też zaangażowanie się Banku w Inicjatywę JESSICA, której celem jest zrównoważony rozwój obszarów miejskich. BOŚ S.A. skutecznie pozyskał inwestorów, którzy zrealizowali wiele różnorodnych i ciekawych pomysłów: od galerii handlowej, powierzchni biurowych poprzez centra rekreacyjno-sportowe, centra konferencyjne i hotele, aż po targowiska miejskie. Celem projektów było podniesienie atrakcyjności gospodarczej, turystycznej i inwestycyjnej miasta. Połączenie biznesowych celów z aspektami społecznymi zawartymi w Inicjatywie JESSICA, przyniosło szereg pozytywnych zmian, w tym powstawanie nowych miejsc pracy, rozwój przedsiębiorczości i poprawę lokalnej infrastruktury.

WYDARZENIA I PUBLIKACJE

Obecność na targach i konferencjach

W ramach bieżących działań marketingowych Bank brał udział w targach, konferencjach i seminariach wzmacniających wizerunek BOŚ S.A. jako bankowego lidera finansowania ekologii w tym: V edycji Konferencji Kogeneracja 2016, Konferencji Green Buildings - Smart Cities w Gdańsku, Targach Gospodarki

Leśnej, Przemysłu Drzewnego i Ochrony Środowiska w Janowie Lubelskim, Forum ekonomicznym w Krynicy, Forum Bezpieczeństwa Energetycznego NATO w Warszawie, Sympozjum naukowym „Pro-Energo - możliwości i horyzonty eko innowacyjności i szeregu innych wydarzeniach branżowych, ogólnopolskich i lokalnych. Przedstawiciele Banku po raz pierwszy wzięli też udział w Kongresie Biogazu, gdzie wraz z przedsiębiorcami i przedstawicielami różnych instytucji dyskutowali o rozwoju tego sektora OZE w Polsce. Od 1992 r. BOŚ S.A. bierze udział w Międzynarodowych Targach Ochrony Środowiska POL-ECO-SYSTEM (dawniej POLEKO) – największych targach promujących ekologiczne innowacje w Europie Środkowo-Wschodniej. Co roku Targi odwiedza tysiące osób, wśród nich specjaliści z zakresu ochrony środowiska i gospodarki komunalnej z Polski i zagranicy. Podczas POL-ECO-SYSTEM, BOŚ S.A. prezentuje swoje proekologiczne produkty, a jego pracownicy występują w roli ekspertów i prelegentów na towarzyszących Targom konferencjach i seminariach.

#Psyzdobywajabank – czyli rewolucja czworonogów i wejście w social media

Bank Ochrony Środowiska to pierwszy bank w Polsce, do którego Klienci mogli wejść ze swoim czworonogiem. #Psyzdobywajabank była drugą odsłoną uruchomionej w listopadzie Kampanii pomocy czworonogom. Zaczęło się od wsparcia schronisk dla psów w całej Polsce, których lista została uzgodniona z Towarzystwem Opieki nad Zwierzętami. W ramach kampanii wspierającej schroniska dla zwierząt – BOŚ S.A. przekazał 8260 kg karmy dla psiaków mieszkających w 26 schroniskach w całej Polsce. O tym, gdzie trafi karmy, decydowali klienci Banku sięgający po pożyczkę gotówkową. Koszty zakupu karmy i jej dostawy BOŚ S.A. pokrył z własnych środków.

Bank Ochrony Środowiska S.A. zdecydował się w 2016 r. na opracowanie i wdrożenie strategii komunikacji w mediach społecznościowych. W 2016 r. uruchomiono konto na Twitterze (@BOS__Bank) Facebooku, a także profil Banku na LinkedIn.

Edukacja i korzyści w jednym

BOŚ obok kredytów na przedsięwzięcia proekologiczne, stanowiących stały element oferty Banku, stosuje specjalne programy i produkty upowszechniające prośrodowiskowe postawy wśród swoich klientów. Przykładem takiego działania może być promocja „Rok bez odsetek”, zastosowana w odniesieniu do EKOpozyczki. Klienci korzystający z korzystnej promocji wspomagali jednocześnie ochronę fokii szarej w ramach akcji „1 zł dla fokii”. Za każdą udzieloną EKOpozyczkę udzieloną w okresie funkcjonowania programu BOŚ Bank przekazał z własnych środków 1 zł na rzecz Fokarium Stacji Morskiej Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego na Helu.

Raport ekologiczny

Od 18 lat w BOŚ S.A. opracowywany jest Raport Ekologiczny Banku Ochrony Środowiska. Stanowi on z jednej strony odpowiedź na zalecenia Deklaracji ONZ „Bankowość a Środowisko”, z drugiej - materiał przydatny zarówno dla celów wewnętrznych, jak i promocyjnych.

Raport w syntetycznej formie podsumowuje coroczną proekologiczną działalność biznesową Banku, ukazując ją również na tle krajowych trendów, rozwiązań systemowych i wydarzeń. Przedstawia także pozabiznesowe działania podejmowane przez BOŚ S.A. i jego pracowników.

Raport wskazuje na wagę ekologii jako jednego z najistotniejszych kierunków strategicznych Banku. Jego zasadniczą część koncentruje się na proekologicznych produktach bankowych. Na tle zagadnień ogólnych Raport prezentuje działalność Banku w okresie ostatniego roku, z przedstawieniem struktury segmentowej, głównych dziedzin finansowania, efektów ekologicznych uzyskanych dzięki zakończonym inwestycjom finansowanym z udziałem kredytów bankowych.

Zarządzanie gospodarką odpadami

- Odpady papierowe, metalowe, drewniane, plastikowe, szklane i elektroniczne, powstałe w wyniku prowadzenia działalności operacyjnej Banku, przekazywane są do recyklingu lub utylizacji specjalistycznej firmie, z którą Bank ma podpisaną umowę.
- Odpady niebezpieczne, w szczególności tonery, baterie, świetlówki mają osobno zorganizowany system zbiórki i przekazywania do utylizacji.
- Wszystkie wycofane z eksploatacji w Banku materialne składniki majątku są poddawane jednemu z poniższych sposobów dalszego zagospodarowania:
 - odsprzedaż,
 - nieodpłatne przekazanie instytucji użyteczności publicznej,
 - przekazanie do utylizacji specjalistycznym firmom.
- Żaden wycofany z użytkowania składnik majątku nie jest wyrzucany na przysłowiowy śmietnik.

Monitorowanie zużycia energii i mediów

W oparciu o analizę zużycia energii i pozostałych mediów, podejmowane są działania o charakterze organizacyjnym, technicznym i formalnym, które służą ograniczeniu zużycia, m.in.:

- Zakup tzw. zielonej energii na podstawie umowy zbiorczej zawartej z firmą TAURON S.A.
- Dostosowanie taryf i mocy zamówionych do faktycznych potrzeb Banku.
- Dobór urządzeń do wyposażenia placówek i centrali, przy uwzględnieniu kwestii zużycia energii elektrycznej, np. instalowane klimatyzatory są wyłącznie w technologii inwerterowej - zużywają znacznie mniej energii niż w technologii tradycyjnej,
- W Centrali Banku wydajność i czas pracy urządzeń klimatyzacyjnych i grzewczo – wentylacyjnych dostosowana jest do liczby użytkowników i czasu ich pracy.
- Wymiana oświetlenia w zewnętrznych panelach reklamowych placówek Banku z tradycyjnego świetlówkowego na energooszczędne LED.
- Ograniczenie świecenia zewnętrznych paneli reklamowych (sterowanie zegarami astronomicznymi, które zaprogramowane są na wyłączenie pomiędzy godzinami 23:00 – 4:00).
- Energooszczędne źródła światła instalowane w nowych lub modernizowanych oddziałach.
- Racjonalne gospodarowanie zużyciem energii w Centrali i Oddziałach Banku - wdrożono zalecenia regulujące działanie urządzeń klimatyzacyjnych, wentylacyjnych i grzewczych, zależnie od pór roku i rozkładu dobowego. Zalecenia te mają na celu ograniczenie konsumpcji energii elektrycznej przez urządzenia klimatyzacyjne i ciepłno-wentylacyjne do przedziału czasu, w którym odbywa się praca. Metodologia wyłączeń zapobiega również jednoczesnemu działaniu urządzeń grzewczych w trakcie pracy urządzeń schładzających.

Flota pojazdów i zużycie paliw

- W Banku użytkowane są dwa samochody o napędzie elektrycznym (nieemisyjne), służące do poruszania się po Warszawie, którymi realizowane jest 90% jazd administracyjnych.
- Spalinowe samochody służbowe użytkowane w Banku spełniają normy emisji spalin 20% Euro 5 i 70% Euro 6.
- Przy wyborze nowych pojazdów jednym z kluczowych parametrów jest zużycie paliwa.
- Wszystkie materiały eksploatacyjne (oleje, płyny chłodzące, płyny hamulcowe, żarówki, opony) wymieniane są w autoryzowanych serwisach, które zobowiązane są do poddawania zużytych płynów specjalistycznej utylizacji.
- Przeglądy i naprawy dokonywane są w autoryzowanych serwisach, zużyte części są poddawane specjalistycznej utylizacji.

Wprowadzenie proekologicznych rozwiązań

W celu optymalizacji zużycia energii, wody, paliw oraz materiałów zakupionych przez Bank wprowadzono szereg rozwiązań:

- W Centrali Banku baterie umywalkowe i zlewozmywakowe wyposażone są napowietrzacze strumienia wody tzw. perlatory.
- W Banku są stosowane słuczki z funkcją oszczędzania wody.
- W budynku Centrali Banku znajduje się stacja uzdatniania wody.
- Otwierane okna w budynku Centrali mają mechanizm automatycznego wyłączania klimatyzacji.
- Bank prowadzi selektywną zbiórkę odpadów.
- W Banku używany jest w 100% papier ekologiczny do wydruków biurowych.
- Ograniczenie ilości zużywanego papieru do wydruków poprzez: wprowadzenie domyślnej opcji dwustronnego wydruku, kontrolę i limitowanie wydruków.
- Ograniczanie liczby wydrukowanych dokumentów przekazywanych Klientom, część dokumentów umieszczonych jest na stronie internetowej Banku, przez co Klient ma do nich bezpośredni dostęp.
- Klienci Detaliczni mogą wnioskować o produkty kredytowe i oszczędnościowe za pośrednictwem kanałów zdalnych, gdzie dokumentacja papierowa w ogóle nie występuje.

2. FUNDACJA BOŚ – STRATEGICZNE ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNE BANKU

W 2016 r. Fundacja Banku Ochrony Środowiska zaangażowana była przede wszystkim w realizację ważnych dla wizerunku Banku projektów proekologicznych:

- „Postaw na Słońce” – promocja wśród młodzieży i osób dorosłych wykorzystania mikroinstalacji OZE,
- „Zielona Ławeczka” – zazielenianie przestrzeni miejskiej,
- „Brudno Tu” – inwentaryzacja dzikich wysypisk w Polsce, budowanie społeczeństwa obywatelskiego.

Równolegle prowadzono duże projekty prozdrowotne, celem których jest walka z nadwagą i otyłością wśród młodych ludzi. Prowadzono również działania budujące relacje z pracownikami Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. Zwiększono także aktywność Fundacji na portalach społecznościowych.

EKOLOGIA

Projekt „Postaw na Słońce” – II i III edycja

Projekt promujący Odnawialne Źródła Energii, a szczególnie fotowoltaikę prowadzony był przez Fundację BOŚ od września 2015 roku. Wiosną 2016 roku realizowany był drugi i trzeci etap projektu badawczego oraz II etap projektu filmowego. W jego ramach 116 zespołów szkolnych złożonych z uczniów, którzy pracowali pod nadzorem opiekuna, przygotowywało audyty energetyczne szkół i wybranych domów jednorodzinnych oraz filmy promujące mikroinstalacje OZE. Uczniowie przygotowali 255 mini projektów dla domów jednorodzinnych, wyliczyli dla każdego z nich ilość potrzebnych ogniw fotowoltaicznych oraz oszczędności, które powstaną w wyniku ich wykorzystywania. W indywidualnych spotkaniach z uczniami wzięło udział ponad 500 właścicieli domów. Uczniowie zrealizowali także 40 filmów edukacyjno-promocyjnych. W dalszej kolejności zespoły koordynowały lokalne kampanie informacyjne na temat OZE na terenie społeczności, w których znajdowały się ich szkoły. Zwieńczeniem kampanii były konferencje, na które zaproszono rodziców uczniów, władze samorządowe, a przede wszystkim ekspertów zajmujących się technologiami OZE oraz przedstawicieli BOŚ, którzy opowiadali o możliwościach otrzymania dofinansowania kosztów zakupu i montażu mikroinstalacji OZE. Takich konferencji odbyło się 35 i wzięło w nich udział prawie 3 300 osób. W październiku ruszyła III edycja projektu do której przystąpiło 336 zespołów konkursowych. Równolegle z działaniami w szkołach, przy użyciu narzędzi public relations, prowadzona była kampania informacyjna wspierająca projekt „Postaw na Słońce”.

Projekt „Zielona Ławeczka”

Na początku 2016 r. Fundacja BOŚ uruchomiła II edycję ogólnopolskiego projektu ekologicznego skierowanego do mieszkańców otwartych osiedli pn.: Zielona Ławeczka (www.zielonalaweczka.pl). Zarejestrowane zespoły sąsiedzkie mogły zgłaszać do Fundacji projekty zagospodarowania ogólnodostępnego skweru i otrzymać granty w wysokości do 1,2 tys. zł na sadzonki, nawozy, rośliny i obowiązkową ławkę. Merytoryczni partnerzy projektu to Katedra Architektury Krajobrazu i Katedra Sztuki Krajobrazu SGGW. Celem projektu jest przemiana zaniedbanych terenów na osiedlach w zielone zakątki, mini-ogrody z ławeczką. Pozwoli to ożywić miejsca wokół bloków, stworzyć przestrzeń do odpoczynku i spotkań. Angażując mieszkańców Fundacja chce pokazać jak wiele można zdziałać wspólnymi siłami - wystarczą tylko chęci i dobry pomysł. W II edycji konkursu udział wzięły 64 zespoły sąsiedzkie, na stronie zarejestrowało się ponad 430 bezpośrednich uczestników.

Projekt „Brudno Tu”

Kontynuacja rozpoczętej w 2015 r. ogólnopolskiej akcji obywatelskiej na rzecz likwidacji „dzikich wysypisk” wraz z kampanią medialną: portal www, mapa zgłoszonych dzikich wysypisk, interwencje w samorządach lokalnych. Utrzymywanie serwisu www.brudnotu.fundacjabos.pl Fundacja zachęcała do identyfikowania, zgłaszania i monitorowania miejsc wymagających posprzątania za pośrednictwem specjalnego serwisu www. Od momentu uruchomienia projektu zgłoszono ponad 300 lokalizacji. W wyniku akcji posprzątano ponad 100 lokalizacji. Fundacja prowadzi rozmowy z gminami, na terenie których znajdują się zgłoszone dzikie wysypiska.

Konkurs modelarski „EKO model”

Fundacja uruchomiła nowy projekt udział w którym polega na samodzielnym wykonaniu makiety lub modelu EKO instalacji w domu jedno- lub wielorodzinnym. Prace podzielone będą na kategorie: woda, ciepło i energia elektryczna. Modele mogą być w dowolnej skali, zarówno statyczne, jak i dynamiczne. Zgłoszone do konkursu modele zostaną ocenione przez komisję składającą się z modelarzy, ekologów Banku Ochrony Środowiska i pracowników Fundacji BOŚ. Przewidziane są nagrody główne oraz liczne wyróżnienia o łącznej wartości 14 tysięcy złotych. Konkurs rozpoczął się 1 października 2016 roku, a modele można było przysyłać do 28 lutego 2017 r.

Projekt „Dobry kontakt”

Pilotażowy projekt wzmacniający organizacje obywatelskie. Promocja prowadzona była na terenie ok. 600 gmin w całej Polsce. Projekt, realizowany w okresie od 20 lipca 2015 do 30 lipca 2016 we współpracy z Akademią Rozwoju Filantropii. Adresatem działań były „Ośrodki Działaj Lokalnie”. Głównym celem było wspieranie wdrożenia systemu CRM w wybranych organizacjach, dzięki temu będą mogły efektywniej

finansować projekty społeczne i ekologiczne.

EDUKACJA PROZDROWOTNA

Projekt „Zdrowo jem, więcej wiem”

Projekt realizowany przez Fundację BOŚ w trosce o zdrowie młodego pokolenia, który ma charakter ogólnopolskiej międzyszkolnej rywalizacji zespołowej.

Projekt „Zdrowo jem, więcej wiem” to:

- bogata oferta edukacyjna dla klas 0-3 szkół podstawowych,
- wieloaspektowy, spójny projekt doskonale wpisujący się w podstawy programowe Ministerstwa Edukacji Narodowej,
- rzetelna wiedza naukowa na temat zdrowego odżywiania i roli aktywności fizycznej podana w przystępny i nieszablonowy sposób – oprócz materiałów przygotowanych na lekcje oferujemy pogłębioną wiedzę, która nieustannie jest uzupełniana, zgromadzoną w portalu www.aktywniepozdrawie.pl w postaci ponad 300 artykułów,
- wiele wartościowych nagród – dla nauczycieli, dzieci oraz szkół – z najcenniejszą, naszym zdaniem, nagrodą główną dla wszystkich osób, które zaangażują się w ten projekt, jaką jest możliwość zmiany dotychczasowego stylu życia na zdrowszy i bardziej aktywny ruchowo.

Od września 2015 roku trwa VI edycja projektu „Zdrowo jem, więcej wiem”. W 2016 roku realizowany był etap zimowy i wiosenny. W marcu opracowaliśmy nową wersję plakatu z Piramidą Zdrowia (na podstawie najnowszych wytycznych IŻŻ), a w kwietniu rozesłaliśmy 1,2 tys. plakatów do wszystkich szkolnych zespołów konkursowych z całej Polski. Wyniki konkursu zostały opublikowane na stronie projektu. Nagrodzono łącznie 26 zespołów z 26 szkół z całej Polski, ponad 30 nauczycieli i ponad 700 uczniów.

Statystyka VI edycji projektu:

- 896 zespołów
- bezpośredni uczestnicy (nauczyciele + uczniowie) - 18 tys.
- pośredni uczestnicy:
 - inni uczniowie szkół biorących udział w projekcie - ok. 110 tys.
 - rodzice i opiekunowie uczniów - ok. 34 tys.

We wrześniu 2016 r. uruchomiono kolejną VII edycję projektu. Wyłączny honorowy patronat nad nim objęła Małżonka Prezydenta RP Agata Kornhauser-Duda. Do udziału w nowej edycji zapisało się:

- ponad 3,1 tys. szkolnych zespołów konkursowych z całej Polski,
- ponad 60 tys. uczniów szkół podstawowych,
- ponad 3 tys. nauczycieli.

Projekt „Czas na zdrowie”

Fundacja BOŚ uruchomiła nową edycję popularnego w szkołach prozdrowotnego projektu „Czas na zdrowie” (program Aktywnie po Zdrowie). Zespoły uczniowskie ze szkół wszystkich typów (podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne) zdobywały wiedzę nt. zdrowego odżywiania, żywności ekologicznej i regionalnej, a także zorganizowały we współpracy oraz pod nadzorem Fundacji lokalne festyny zdrowia skierowane do społeczności szkoły oraz szerzej – do całej wspólnoty lokalnej. Podczas 148 festynów odbyły się: pokazy filmów, degustacja potraw ekologicznych, outdoorowe aktywności w grupach. W festynach wzięło udział łącznie prawie 57 tys. osób.

W aktualnej edycji zarejestrowało się 260 szkół, w tym 2,4 tys. aktywnych uczestników projektu. W październiku 2016 r. odbyło się w gmachu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi uroczyste podsumowanie projektu i wręczenie nagród ufundowanych przez resort rolnictwa.

Projekt „Sklepiki szkolne – zdrowa reaktywacja”

Konkurs otwarty dla szkół wszystkich typów. Celem jest poprawa stanu zdrowia dzieci i młodzieży szkolnej oraz zmiana ich nawyków odżywiania. Projekt polega na wyróżnieniu i nagrodzeniu szkół, które prowadzą najlepsze sklepiki szkolne oferujące w swoim asortymencie pełnowartościowe produkty dostosowane do potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży.

DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNE

Festyny

Fundacja prowadziła działania edukacyjne podczas trzech warszawskich festynów z okazji: „Dnia Ziemi”,

„200-lecia SGGW”, „Dnia Dziecka” na Agrykoli. Podczas festynów w działaniach Fundacji wzięło udział ok. 6 tys. osób.

Mini kampanie społeczne w prasie oraz w mediach elektronicznych. Równoległe z realizacją projektów edukacyjnych Fundacja BOŚ prowadziła działania komunikacyjne: Zielona Ławeczka - zwiększenie różnorodności biologicznej; Odnawialne źródła energii; Sklepiki szkolne zdrowa reaktywacja - szkoły dobrego żywienia, etc. W mediach z inspiracji Fundacji BOŚ pojawiło się łącznie ponad 400 publikacji dotyczących ekologii, zdrowia, Fundacji oraz sklepików szkolnych.

Zielone Strony

Fundacja BOŚ wydała numer magazynu Zielone Strony w nakładzie 1 tys. egz. Tematem przewodnim numeru jest społeczna odpowiedzialność biznesu, która przynosi korzyści firmom, gospodarce, społeczeństwu i pracownikom oraz jest kluczowa zarówno dla nowej Strategii Banku Ochrony Środowiska S.A., jak i Fundacji BOŚ. Numer został rozesłany do wszystkich placówek Banku.

Aktywność na portalach tematycznych Fundacji i w mediach społecznościowych

Fundacja Banku Ochrony Środowiska prowadzi sześć portali tematycznych umożliwiających jej koordynację projektów edukacyjnych, w tym niezwykle ważny portal www.aktywniepozdrawie.pl. Jego zadaniem jest nie tylko informowanie o działalności Fundacji, ale przede wszystkim pełnienie roli bazy wiedzy, w sposób ciągle aktualizowanej, na temat zdrowego stylu życia, właściwego odżywiania i ochrony środowiska. W 2016 r. portal miał ok. 140 tysięcy użytkowników i ponad 360 tys. odsłon. Na Facebooku działa fanpage „Aktywnie po Zdrowie”. Udało się osiągnąć miesięczny zasięg w liczbie ok. 100 tysięcy odbiorców. Pod koniec czerwca uruchomiono na Facebooku oraz Instagramie nowy profil - „BOŚ młody” skierowany do młodego pokolenia – najwięcej użytkowników jest w grupie 13-17 lat. Miesięcznie osiągnięto prawie 75 tys. odbiorców. Zamieszczane są na nim informacje dot. ekologii i zdrowego odżywiania oraz filmy ze zdrowymi przepisami, a także inne informacje związane z działalnością Fundacji.

ZANGAŻOWANIE PRACOWNIKÓW GRUPY BOŚ

Wolontariat pracowniczy – Mikrodotacje – edycje: wiosna, jesień – 2016

Do realizacji wybrano 11 projektów, które otrzymały wsparcie w łącznej wysokości 26 tys. zł. Łączna, szacowana ilość odbiorców (beneficjentów) to 3 tys. osób. Realizowane projekty:

- cykl warsztatów terapii zajęciowej dla dzieci niesłyszących ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Olsztynie,
- zajęcia w stadninie koni dla dzieci z Domu Dziecka z Kłęzcan k. Nowego Sącza,
- organizacja zajęć integrujących imigrantów z krajów byłego ZSRR w Szkole Podstawowej w Białymstoku,
- Piknik Maltański dla podopiecznych OPS w Warszawie na Woli,
- zagospodarowanie placu dla mieszkańców wsi Kolonia Księżyno k. Białegostoku,
- zajęcia dot. zdrowego odżywiania dla rodziców dzieci niepełnosprawnych we współpracy ze Stowarzyszeniem Wagon Inicjatyw z Żuromina,
- warsztaty oraz impreza plenerowa dla podopiecznych Domu Małego Dziecka w Łodzi,
- dożywianie dzikich zwierząt zimą,
- pomoc zwierzętom w schroniskach,
- ogrodzenie publicznego placu zabaw.

Wolontariat pracowniczy – sadzenie lasu wiosna 2016

Pracownicy Grupy BOŚ wraz z rodzinami i przyjaciółmi posadzili prawie 3 tysiące sosen w Nadleśnictwie Celestynów. Stworzą one w przyszłości las służący następnym pokoleniom.

Filantropia indywidualna w ramach inicjatywy „Pomagam Cały Rok”

Fundacja kontynuowała regularną zbiórkę środków wśród pracowników BOŚ na stypendia dla zdolnych dzieci z rodzin o niskich dochodach. Przeprowadziła też w Banku, przy pomocy pracowników, akcję mającą na celu przygotowanie paczek świątecznych dla kilkudziesięciu bezdomnych osób, objętych opieką Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej.

Podpisy członków Zarządu BOŚ S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/funkcja	Podpis
28.03.2017 r.	Stanisław Kluza	Prezes Zarządu
28.03.2017 r.	Anna Milewska	Wiceprezes Zarządu
28.03.2017 r.	Dariusz Grylak	Wiceprezes Zarządu



BANK OCHRONY ŚRODOWISKA
SPÓŁKA AKCYJNA

**ROCZNE SKONSOLIDOWANE
SPRAWOZDANIE FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.
ZA ROK ZAKOŃCZONY DNIA 31 GRUDNIA 2016
ROKU
WRAZ Z OPINIĄ NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO
REWIDENTA**

Warszawa, marzec 2017

**Spis treści do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF
zatwierdzonymi przez UE**

	Strona
Roczny skonsolidowany rachunek zysków i strat.....	3
Roczne skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów.....	4
Roczne skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej.....	5
Roczne skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym.....	6
Roczne skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych.....	7
Dodatkowe noty objaśniające do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.....	9
1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A. i Grupie Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A.....	9
2. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego.....	17
3. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów.....	41
4. Ważniejsze oszacowania i oceny.....	41
5. Zarządzanie ryzykiem.....	46
6. Wynik z tytułu odsetek.....	99
7. Wynik z tytułu opłat i prowizji.....	100
8. Wynik na działalności handlowej.....	100
9. Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych.....	101
10. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń.....	101
11. Wynik z pozycji wymiany.....	101
12. Pozostałe przychody operacyjne.....	101
13. Pozostałe koszty operacyjne.....	102
14. Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości.....	102
15. Ogólne koszty administracyjne.....	103
16. Świadczenia pracownicze.....	103
17. Obciążenia podatkowe.....	104
18. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję.....	104
19. Kasa, środki w Banku Centralnym.....	105
20. Należności od innych banków.....	105
21. Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu.....	105
22. Kredyty i pożyczki udzielone klientom.....	106
23. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe.....	107
24. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności.....	109
25. Wartości niematerialne.....	110
26. Rzeczowe aktywa trwałe.....	112
27. Inne aktywa.....	113
28. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków.....	114

29. Zobowiązania wobec klientów	114
30. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych.....	115
31. Zobowiązania podporządkowane	116
32. Rezerwy.....	116
33. Odroczonego podatek dochodowy.....	121
34. Pozostałe zobowiązania	122
35. Aktywa i zobowiązania warunkowe.....	122
36. Leasing operacyjny	123
37. Działalność maklerska	125
38. Kapitał podstawowy	126
39. Kapitał z aktualizacji wyceny.....	128
40. Zyski zatrzymane	130
41. Płatności na bazie akcji	130
42. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych.....	133
43. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej	135
44. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych	142
45. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej	143
46. Sprawozdawczość dotycząca segmentów	146
47. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	151
48. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek	154
49. Wypłacone i zaproponowane dywidendy	154
50. Zdarzenia po dniu bilansowym	154
51. Wynagrodzenie dla podmiotu uprawnionego do badań sprawozdań finansowych.....	156

Roczny skonsolidowany rachunek zysków i strat

Działalność kontynuowana	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	6	694 688	659 912
Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty	6	-385 461	-398 501
Wynik z tytułu odsetek		309 227	261 411
Przychody z tytułu opłat i prowizji	7	140 145	143 248
Koszty z tytułu opłat i prowizji	7	-30 977	-30 523
Wynik z tytułu opłat i prowizji		109 168	112 725
Przychody z tytułu dywidend		5 264	5 279
Wynik na działalności handlowej	8	69 980	52 319
Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	9	4 214	17 781
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	10	3 821	707
Wynik z pozycji wymiany	11	19 926	35 700
Pozostałe przychody operacyjne	12	13 155	21 221
Pozostałe koszty operacyjne	13	-23 858	-18 775
Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości	14	-208 759	-114 138
- kredyty farm wiatrowych		-97 912	-6 358
Ogólne koszty administracyjne	15,16	-381 050	-431 081
Wynik na działalności operacyjnej		-78 912	-56 851
Zysk/Strata brutto		-78 912	-56 851
Obciążenia podatkowe	17	18 764	5 733
- część bieżąca		-2 808	-3 058
- część odroczone		21 572	8 791
Zysk/Strata netto		-60 148	-51 118

Z tego przypadający na:

- udziałowców jednostki dominującej		-60 148	-51 118
-------------------------------------	--	---------	---------

Zysk/Strata na akcję przypadający udziałowcom jednostki dominującej w trakcie okresu (w zł)

- podstawowy	18	-1,44	-2,24
- rozwodniony	18	-1,44	-2,24

Działalność zaniechana w roku 2016 oraz w roku 2015 nie wystąpiła.

Noty przedstawione na stronach od 9 do 155 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

Wyszczególnienie	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
Zysk/Strata netto		-60 148	-51 118
Składniki przenoszone do rachunku zysków i strat		-22 228	-27 563
Zysk/Strata z tyt. wyceny aktywów dostępnych do sprzedaży	39	-22 199	-25 969
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	39	-5 190	-9 940
Podatek odroczony	33	5 161	8 346
Składniki nie przenoszone do rachunku zysków i strat		1 359	479
Przeszacowanie rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych	39	1 678	591
Podatek odroczony	33	-319	-112
Całkowity dochód ogółem		-81 017	-78 202

Z tego przypadający na:

- udziałowców jednostki dominującej	-81 017	-78 202
-------------------------------------	---------	---------

Noty przedstawione na stronach od 9 do 155 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Wyszczególnienie	Nota	31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
AKTYWA			
Kasa, środki w Banku Centralnym	19	513 754	614 897
Należności od innych banków	20	154 668	158 720
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	21	59 524	107 182
Pochodne instrumenty finansowe	43	126 915	206 949
Pochodne instrumenty zabezpieczające	43	4 840	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	22	13 965 259	14 343 558
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe:	23	5 419 369	5 000 538
– dostępne do sprzedaży		4 233 279	4 072 490
– utrzymywane do terminu zapadalności		1 186 090	928 048
Wartości niematerialne	25	131 310	147 610
Rzeczowe aktywa trwałe	26	81 723	89 411
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	33	73 371	49 683
- bieżące		1 422	3 757
- odroczone		71 949	45 926
Inne aktywa	27	298 756	191 667
Aktywa razem		20 829 489	20 921 772
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	28	115 764	216 409
Pochodne instrumenty finansowe	43	122 382	152 291
Pochodne instrumenty zabezpieczające	43	27 406	37 621
Zobowiązania wobec klientów	29	17 123 578	15 968 163
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	30	829 735	2 318 189
Zobowiązania podporządkowane	31	601 373	599 961
Rezerwy	32	7 043	19 261
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	33	265	397
- bieżące		265	6
- odroczone		-	391
Pozostałe zobowiązania	34	220 054	140 924
Zobowiązania razem		19 047 600	19 453 216
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał własny przypadający na udziałowców jednostki dominującej:			
Kapitał podstawowy	38	1 160 291	760 291
- kapitał zakładowy		628 732	228 732
- akcje własne		-1 292	-1 292
- kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		532 851	532 851
Kapitał z aktualizacji wyceny	39	-21 950	1 421
Zyski zatrzymane	40	643 548	706 844
Kapitał własny razem		1 781 889	1 468 556
Kapitał własny i zobowiązania razem		20 829 489	20 921 772

Noty przedstawione na stronach od 9 do 155 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

Wyszczególnienie	Kapitał przypadający na akcjonariuszy Banku								
	Kapitał podstawowy (nota 38)			Kapitał z aktualizacji wyceny (nota 39)	Zyski zatrzymane (nota 40)			Niepodzielony wynik finansowy	RAZEM kapitał własny
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		Pozostały kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały rezerwowe	Fundusz ogólnego ryzyka		
Stan na 01-01-2016	228 732	-1 292	532 851	1 421	690 901	23 646	48 302	-56 005	1 468 556
Wynik netto	-	-	-	-	-	-	-	-60 148	-60 148
Pozostałe całkowite dochody	-	-	-	-20 869	-	-	-	-	-20 869
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	-20 869	-	-	-	-60 148	-81 017
Przeniesienie do zysków zatrzymanych	-	-	-	-2 502	-	-	-	2 502	-
Emisja akcji własnych	400 000	-	-	-	-	-	-	-	400 000
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	-	-5 461	-5 461
Sprzedaż spółki zależnej	-	-	-	-	-	-41	-	-148	-189
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	-38 073	-	-	38 073	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	7 060	-	-	-7 060	-
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-45 133	-	-	45 133	-
Stan na 31-12-2016	628 732	-1 292	532 851	-21 950	652 828	23 605	48 302	-81 187	1 781 889
Stan na 01-01-2015	228 732	-1 160	532 851	28 505	630 808	23 646	48 302	56 084	1 547 768
Wynik netto	-	-	-	-	-	-	-	-51 118	-51 118
Pozostałe całkowite dochody	-	-	-	-27 084	-	-	-	-	-27 084
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	-27 084	-	-	-	-51 118	-78 202
Nabycie akcji własnych	-	-132	-	-	-	-	-	-	-132
Opcje menadżerskie	-	-	-	-	-878	-	-	-	-878
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	60 971	-	-	-60 971	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	63 406	-	-	-63 406	-
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-2 435	-	-	2 435	-
Stan na 31-12-2015	228 732	-1 292	532 851	1 421	690 901	23 646	48 302	-56 005	1 468 556

W latach 2016- 2015 udziały niekontrolujące nie wystąpiły.

Noty przedstawione na stronach od 9 do 155 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

metoda pośrednia	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
PRZEPIŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ			
Zysk brutto		-78 912	-56 851
Korekty razem:		1 734 925	308 532
Amortyzacja	15	45 415	52 534
Odsetki z działalności inwestycyjnej		-37 246	-42 482
Zysk/Strata z tytułu działalności inwestycyjnej		253	-6 509
Odsetki z działalności finansowej		62 244	112 157
Zrealizowane i niezrealizowane różnice kursowe z działalności finansowej		63 320	21 154
Dywidendy otrzymane		-5 264	-5 279
Dywidendy otrzymane od papierów wartościowych do obrotu		182	157
Dywidendy otrzymane od papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży		5 082	5 122
Zmiana stanu papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu		47 658	-97 086
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających	42	41 437	-37 428
Zmiana stanu należności od innych banków	42	-6 625	211 107
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom		378 299	-1 854 137
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych	42	97 120	359 398
Zmiana stanu inwestycji w jednostce zależnej		-581	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	42	-76 789	-24 003
Zmiana stanu zobowiązań wobec Banku Centralnego oraz innych banków		-100 645	-137 715
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		1 155 415	1 740 123
Zmiany stanu rezerw	42	-10 540	9 950
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	42	80 234	14 712
Zapłacony podatek dochodowy		-4 044	-13 243
Przebiewy pieniężne netto z działalności operacyjnej		1 656 013	251 681
PRZEPIŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ			
Wpływy		294 595	295 602
Zbycie akcji jednostki zależnej		133	-
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		71	33 079
Wykup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		250 759	217 529
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		43 632	44 994
Wydatki		-564 256	-177 553
Nabycie papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		-515 187	-157 763
Nabycie wartości niematerialnych	25	-12 965	-12 660
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	26	-36 104	-7 130
Przebiewy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		-269 661	118 049

metoda pośrednia	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ			
Wpływy		400 000	543 324
Wpływy z obligacji emitowanych przez Grupę		-	543 324
w tym obligacje podporządkowane		-	32 500
Wpływ z emisji akcji i dopłat do kapitału		400 000	-
Wydatki		- 1 618 064	-919 833
Nabycie akcji własnych		-	-132
Wykup obligacji emitowanych przez Grupę		- 1 483 075	-794 000
Odsetki zapłacone od obligacji emitowanych przez Grupę		-129 528	-125 701
w tym od obligacji podporządkowanych		-27 127	-26 151
Inne wydatki		-5 461	-
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		-1 218 064	-376 509
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE NETTO, RAZEM		168 288	-6 779
BILANSOWA ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH I EKWIWALENTÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH		168 288	-6 779
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA POCZĄTEK OKRESU		2 451 132	2 457 911
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA KONIEC OKRESU) w tym:	42	2 619 420	2 451 132
środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych o ograniczonej możliwości dysponowania	42	564 282	514 209

Noty przedstawione na stronach od 9 do 155 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Dodatkowe noty objaśniające do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A. i Grupie Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A.

1.1. Bank Ochrony Środowiska S.A.

Jednostką dominującą Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. jest Bank Ochrony Środowiska S.A. (zwany dalej Bankiem lub BOŚ S.A., lub jednostką dominującą) Bank Ochrony Środowiska S.A. z siedzibą w Warszawie przy ul. Żelaznej 32 został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego (NBP) Nr 42 z dnia 15 września 1990 roku i aktu notarialnego z dnia 28 września 1990 roku o utworzeniu Banku. Bank jest wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000015525 oraz posiada numer statystyczny REGON 006239498.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) działalność Banku została zaklasyfikowana jako PKD 6419Z.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Podstawowym celem Banku jest efektywne gospodarowanie kapitałami akcjonariuszy i środkami pieniężnymi powierzonymi przez klientów, zapewniające dochodowość działalności i bezpieczeństwo powierzonych środków.

Przedmiotem działalności Banku jest wykonywanie czynności bankowych, w tym: gromadzenie środków pieniężnych, udzielanie kredytów, dokonywanie rozliczeń pieniężnych, wykonywanie innych usług bankowych, a także świadczenie finansowych usług konsultacyjno-doradczych.

Misją Banku jest wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi przemysłu i usług w zakresie ochrony środowiska, rozwojowi rynku produktów i usług związanych z ekologią oraz promowanie i kreowanie postaw proekologicznych i inicjatyw na rzecz ochrony środowiska naturalnego.

Bank realizuje swoją misję w szczególności poprzez:

- świadczenie wyspecjalizowanych usług bankowych wspierających działania służące ochronie środowiska i gospodarki wodnej,
- świadczenie uniwersalnych usług bankowych na rzecz osób fizycznych, małych i średnich oraz dużych przedsiębiorstw, a także jednostek samorządu terytorialnego.

Do zakresu działania Banku należy:

- przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,
- prowadzenie innych rachunków bankowych,
- udzielanie kredytów,
- udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
- emitowanie bankowych papierów wartościowych,
- przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
- wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego,
- udzielanie pożyczek pieniężnych,
- wykonywanie operacji czekowych i wekslowych,
- wydawanie kart płatniczych oraz wykonywanie operacji przy ich użyciu,
- nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych,
- przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych,
- prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych,
- udzielanie i potwierdzanie poręczeń,
- wykonywanie czynności zleconych związanych z emisją papierów wartościowych,
- pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym,
- pełnienie funkcji banku depozytariusza.

Do zakresu działania Banku należy ponadto:

- obejmowanie lub nabywanie akcji i praw z akcji, udziałów innej osoby prawnej i jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych,
- zaciąganie zobowiązań związanych z emisją papierów wartościowych,
- dokonywanie obrotu papierami wartościowymi,
- wykonywanie terminowych operacji finansowych,
- dokonywanie, na warunkach uzgodnionych z dłużnikiem, zamiany wierzytelności na składniki majątku dłużnika,
- nabywanie i zbywanie nieruchomości,
- świadczenie usług konsultacyjno-doradczych w sprawach finansowych, w szczególności w zakresie związanym z ekologią,
- świadczenie usług faktoringowych,
- przyjmowanie i przekazywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych z zastrzeżeniem, że przedmiotem czynności mogą być wyłącznie papiery wartościowe emitowane przez Skarb Państwa, lub Narodowy Bank Polski, lub inne niedopuszczone do obrotu zorganizowanego instrumenty finansowe oraz obligacje, o których mowa w art. 39p ust.1 ustawy z dnia 27 października 1994 roku o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym, a także wykonywanie takich zleceń na rachunek dającego zlecenie,
- świadczenie usług agenta firmy inwestycyjnej,
- świadczenie usług pośrednictwa ubezpieczeniowego,
- prowadzenie czynności windykacyjnych na zlecenie banków oraz podmiotów, z którymi Bank zawarł umowy o wspólnym finansowaniu lub umowy o realizację działań w ramach programów operacyjnych.

Bank jest obowiązany do utrzymywania płynności płatniczej dostosowanej do rozmiarów i rodzaju działalności, w sposób zapewniający wykonanie wszystkich zobowiązań pieniężnych zgodnie z terminami ich płatności.

Bank zobowiązany jest przestrzegać obowiązujących limitów koncentracji zaangażowań.

Bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem Bank wykonuje czynności bankowe są zobowiązane zachować tajemnicę bankową.

Od dnia 24 stycznia 1997 roku decyzją Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW), akcje Banku zostały dopuszczone do obrotu na GPW w Warszawie i zakwalifikowane do działu finanse - sektor bankowy.

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. zostało w dniu 28 marca 2017 roku zatwierdzone przez Zarząd jednostki dominującej do publikacji na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie w dniu 31 marca 2017 roku.

1.2. Wykaz jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. objętych konsolidacją.

Grupę Kapitałową Banku Ochrony Środowiska S.A. na dzień 31 grudnia 2016 roku tworzył Bank Ochrony Środowiska S.A., pełniący rolę dominującą nad jednostkami bezpośrednio zależnymi: Domem Maklerskim BOŚ S.A., BOŚ Eko Profit S.A., BOŚ Invest Management sp. z o.o., BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji, BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna), BOŚ Ekosystem sp. z o.o. oraz jednostka pośrednio zależna (podmiot zależny od BOŚ Eko Profit S.A.) MS Wind sp. z o.o. .

Dom Maklerski BOŚ S.A. prowadzi działalność na rynku kapitałowym w szczególności świadczy usługi maklerskie.

BOŚ Eko Profit S.A. - inwestycje kapitałowe w projekty proekologiczne oraz działalność finansowa i doradcza uzupełniająca ofertę usługową Banku.

BOŚ Invest Management sp. z o.o. prowadzi działalność finansową, w tym finansowanie podmiotów Grupy Kapitałowej BOŚ oraz realizacja ich potrzeb w zakresie najmu powierzchni biurowej i usługowej, działalność leasingowa dla JST.

BOŚ Ekosystem sp. z o.o. prowadzi działalność leasingową dla klienta korporacyjnego, dostarcza kompleksowe rozwiązania dla gospodarstw domowych w zakresie odnawialnych źródeł energii oraz prowadzi działalność w zakresie pośrednictwa finansowego w obszarze finansowania projektów proekologicznych.

BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji – nie prowadzi działalności.

BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna) prowadzi działalność w zakresie najmu i zarządzania nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi.

MS Wind sp. z o.o. - prowadzenie farmy wiatrowej.

Wykaz jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. objętych konsolidacją na dzień 31 grudnia 2016 roku:

L.p.	Jednostki podporządkowane	Siedziba	Rodzaj działalności	Udział % w kapitale Spółki na dzień	Udział % w głosach na dzień	Metoda konsolidacji
Jednostki zależne bezpośrednio						
1.	Dom Maklerski BOŚ S.A.	Warszawa	Usługi maklerskie	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
2.	BOŚ Eko Profit S.A.	Warszawa	Pośrednictwo finansowe, działalność w zakresie doradztwa	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
3.	BOŚ Invest Management sp. z o.o.	Warszawa	Usługi finansowe	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
4.	BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
5.	BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. S.K.A.)	Warszawa	Działalność w zakresie najmu i zarządzania nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
6.	BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	Warszawa	Usługi finansowe	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
Jednostki pośrednio zależne (podmiot zależny od BOŚ Eko Profit S.A.)						
	MS Wind sp. z o.o.	Warszawa	Prowadzenie farmy wiatrowej	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną

Na dzień 31 grudnia 2015 udział Banku w kapitale zakładowym spółek oraz udział w głosach na walnym zgromadzeniu tych spółek wynosił:

- w Domu Maklerskim BOŚ S.A. 100%,
- w BOŚ Eko Profit S.A. 100%,

- w BOS Finance AB (następnie Srodowisko Finance AB) 100% - sprzedaż spółki w 2016 roku (nota 48)
- w BOŚ Invest Management sp. z o.o. 100%,
- w BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. 100%,
- w BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. S.K.A.) 100%,
- w Ekosystem sp. z o.o. 100%,
- w MS Wind sp. z o.o. 100%.

Informacje dodatkowe dotyczące Spółek na dzień 31 grudnia 2016 roku:

L.p.	Jednostki podporządkowane	Dochód* \	Liczba pracowników		Zysk lub strata przed opodatkowaniem (w tys. PLN)	Podatek dochodowy (w tys. PLN)	Otrzymane finansowe wsparcie** \
			etaty	osoby			
Jednostki zależne bezpośrednio							
1.	Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A.	53 362	231,6	237	12 527	-2 484	-
2.	BOŚ Eko Profit S.A.	1 102	3,5	4	-15 618	2 958	-
3.	BOŚ Invest Management sp. z o.o.	12 522	2,25	3	633	-127	-
4.	BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji	-1	-	-	-17	-	-
5.	BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. S.K.A.)	1 259	1,5	2	-4 761	768	-
6.	BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	1 463	3,7	4	1	8	-
Jednostki pośrednio zależne (podmiot zależny od BOŚ Eko Profit S.A.)							
	MS Wind sp. z o.o.	4 550	2	2	-10 334	1 956	-

*\ Dochód rozumiany jako wynik odsetkowy netto, wynik prowizyjny netto, wynik na instrumentach finansowych netto, pozostałe przychody operacyjne w tys. PLN.

**\ Wsparcie finansowe pochodzące ze środków publicznych, w szczególności na podstawie ustawy z dnia 12 lutego 2009 roku o udzielaniu przez Skarb Państwa wsparcia instytucjom finansowym (Tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 1436).

1.3. Skład osobowy Zarządu oraz Rady Nadzorczej BOŚ S.A.

(a) Skład Zarządu Banku

Skład Zarządu Banku na 31 grudnia 2016 roku przedstawiał się następująco:

Stanisław Kluza – Prezes Zarządu,

Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,

Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,

Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 7 stycznia 2016 roku Rada Nadzorcza uzupełniła skład Zarządu o dwóch Członków, powołując:

- Pana Pawła Piterę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku,
- Pana Sławomira Zawadzkiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

Nowo powołani Członkowie Zarządu objęli swoje funkcje z dniem 11 stycznia 2016 roku.

W związku z powyższym skład Zarządu Banku przedstawiał się następująco:

Dariusz Daniluk - Prezes Zarządu

Stanisław Kolasiński – Wiceprezes-pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,

Piotr Lisiecki – Wiceprezes Zarządu

Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu

Sławomir Zawadzki – Wiceprezes Zarządu

W dniu 15 lutego 2016 roku Rada Nadzorcza odwołała Pana Dariusza Daniluka ze stanowiska Prezesa Zarządu Banku i Pana Piotra Lisieckiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku oraz powierzyła pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A. Panu Sławomirowi Zawadzkiemu, Wiceprezesowi Zarządu BOŚ S.A. Jednocześnie delegowała Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W związku z powyższym skład Zarządu przedstawiał się następująco:

Sławomir Zawadzki – Wiceprezes Zarządu pełniący obowiązki Prezesa Zarządu;

Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu;

Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu;

Oskar Kowalewski – Członek Rady Nadzorczej Banku delegowany do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu.

W dniu 17 marca 2016 roku Rada Nadzorcza:

- powołała z dniem 23 marca 2016 roku Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku,
- podjęła Uchwałę uchylającą z dniem 23 marca 2016 roku Uchwałę Rady Nadzorczej z dnia 15 lutego 2016 roku w sprawie powierzenia Panu Sławomirowi Zawadzkiemu pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A.,
- powierzyła z dniem 23 marca 2016 roku Panu Stanisławowi Kluzie, Wiceprezesowi Zarządu BOŚ S.A. pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A.,
- postanowiła wystąpić do Komisji Nadzoru Finansowego z wnioskiem o wyrażenie zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.

Jednocześnie, w związku ze złożeniem w dniu 17 marca 2016 roku rezygnacji z członkostwa w Radzie Nadzorczej BOŚ S.A. przez Panią Annę Milewską, Rada Nadzorcza BOŚ S.A. podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, postanawiając, że okres ten ulegnie zakończeniu z dniem 23 marca 2016 roku oraz powołała z dniem 23 marca 2016 roku Panią Annę Milewską na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

W dniu 23 marca 2016 roku Rada Nadzorcza odwołała Pana Sławomira Zawadzkiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku.

W związku z powyższym skład Zarządu Banku od dnia 23 marca 2016 roku przedstawiał się następująco:

Stanisław Kluza – Wiceprezes Zarządu pełniący obowiązki Prezesa Zarządu,

Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,

Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,

Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 6 grudnia 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.

W dniu 7 grudnia 2016 roku Rada Nadzorcza powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Prezesa Zarządu Banku (Uchwała weszła w życie z dniem 8 grudnia 2016 roku, tj. z dniem doręczenia do Banku decyzji KNF o wyrażeniu zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu BOŚ S.A.).

Skład Zarządu Banku na 31 grudnia 2015 roku przedstawiał się następująco:

Dariusz Daniluk - Prezes Zarządu,

Stanisław Kolasiński - Wiceprezes - pierwszy zastępca prezesa Zarządu,

Piotr Lisiecki - Wiceprezes Zarządu.

(b) Skład Rady Nadzorczej Banku

W skład Rady Nadzorczej Banku na 31 grudnia 2016 roku wchodził:

- Wojciech Wardacki - Przewodniczący Rady Nadzorczej,
- Andrzej Matysiak - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Emil Ślązak – Sekretarz Rady Nadzorczej,

Członkowie:

- Janina Goss,
- Oskar Kowalewski,
- Paweł Mzyk,
- Piotr Sadownik,
- Marian Szołucha.

W dniu 15 lutego 2016 roku w trakcie obrad Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. Pan Jacek Ciepłuch, Przewodniczący Rady Nadzorczej, złożył rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej BOŚ S.A..

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło uchwały w sprawie:

- odwołania ze składu Rady Nadzorczej Banku: Pana Bartosza Januszewskiego, Pana Piotra Kaczyńskiego, Pana Józefa Koziola, Pana Marka Mielczarka, Pana Ryszarda Ochwatę, Pana Adama Wasiaka i Pana Adama Wojtasia,
- powołania do składu Rady Nadzorczej Banku: Pana Oskara Kowalewskiego, Pana Andrzeja Kurnickiego, Pana Andrzeja Matysiaka, Panią Annę Milewską, Pana Pawła Mzyka, Pana Piotra Sadownika, Pana Mariana Szołuchę, Pana Emila Ślązaka i Pana Wojciecha Wardackiego.

Na posiedzeniu w dniu 15 lutego 2016 roku Rada Nadzorcza wybrała Pana Wojciecha Wardackiego na Przewodniczącego Rady Nadzorczej, Pana Andrzeja Matysiaka na Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej oraz Pana Andrzeja Kurnickiego na Sekretarza Rady Nadzorczej.

Jednocześnie Rada delegowała Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana O. Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W dniu 17 marca 2016 roku:

- Rada Nadzorcza podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, skracając ten okres do dnia 23 marca 2016 roku,
- Pani Anna Milewska złożyła rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej Banku.

Uwzględniając powyższe skład Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

- Wojciech Wardacki - Przewodniczący Rady Nadzorczej,
- Andrzej Matysiak - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Andrzej Kurnicki – Sekretarz Rady Nadzorczej,
- Oskar Kowalewski (w okresie od 15.02 do 23.03. delegowany do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku),
- Anna Milewska (do 17 marca 2016 roku),
- Paweł Mzyk,
- Piotr Sadownik,
- Marian Szołucha,
- Emil Ślązak.

W dniu 23 czerwca 2016 roku Walne Zgromadzenie BOŚ S.A., powołało Radę Nadzorczą nowej (X) kadencji w następującym składzie:

- Janina Goss,
- Oskar Kowalewski,
- Andrzej Matysiak,
- Paweł Mzyk,
- Piotr Sadownik,
- Marian Szołucha,
- Emil Ślązak,
- Wojciech Wardacki.

Na posiedzeniu w dniu 23 czerwca 2016 roku Rada Nadzorcza ukonstytuowała się w następujący sposób:

- na Przewodniczącego Rady Nadzorczej wybrała Pana Wojciecha Wardackiego,
- na Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej wybrała Pana Andrzeja Matysiaka,
- na Sekretarza Rady Nadzorczej wybrała Pana Emila Ślązaka.

W skład Rady Nadzorczej Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku wchodził:

- Jacek Ciepluch – Przewodniczący,
- Piotr Kaczyński – Wiceprzewodniczący,
- Adam Wasiak – Sekretarz.

Członkowie:

- Bartosz Januszewski,
- Józef Koziół,
- Marek Mielczarek,
- Ryszard Ochwat,
- Adam Wojtaś.

2. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego

2.1. Podstawa sporządzenia

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. (Grupa Kapitałowa BOŚ S.A., Grupa Kapitałowa, Grupa) obejmuje:

- skonsolidowany rachunek zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku,
- skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku,
- skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze na dzień 31 grudnia 2015 roku,
- skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku,
- skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku,
- dodatkowe noty objaśniające.

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską (UE) obowiązującymi na dzień sprawozdawczy tj. 31 grudnia 2016 roku przy zastosowaniu takich samych zasad rachunkowości dla każdego z okresów.

MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF).

Dom Maklerski BOŚ S.A., BOŚ Eko Profit S.A., BOŚ Invest Management sp. z o.o., BOŚ Nieruchomości sp. z o.o., BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna), BOŚ Ekosystem sp. z o.o. oraz MS Wind sp. z o.o. sporządzają sprawozdania finansowe zgodnie ze wszystkimi obowiązującymi zasadami MSSF zatwierdzonymi przez UE.

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej zostało sporządzone według zasady kosztu historycznego z wyjątkiem wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu oraz wszystkich kontraktów pochodnych wycenianych do wartości godziwej. Stosowane przez Grupę zasady rachunkowości zostały szczegółowo opisane w nocie 2.3-2.30 niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest sporządzone w złotych polskich (zł), a wszystkie wartości, o ile nie przedstawiono inaczej, podane są w tysiącach złotych (tys. zł).

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Bank oraz spółki Grupy w dającej się przewidzieć przyszłości, tj. co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego, za wyjątkiem BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji.

Ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 r. oraz w związku wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, Bank opracował Program Postępowania Naprawczego. Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony Program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku Ponadto, Bank opracował Ramową Strategię działania BOŚ na lata 2016-2020, przy zachowaniu spójności z wyżej wymienionym Programem pod względem założeń, kierunków i planowanych do osiągnięcia celów. Główne założenia Strategii zostały przekazane do publicznej wiadomości w formie raportu bieżącego w dniu 20 kwietnia 2016 roku.

Założenia ujęte w Strategii obejmują osiągnięcie w horyzoncie 2020 r. celów biznesowych, którymi są:

- wskaźnik rentowności aktywów (ROA) na poziomie ok. 0,7%,
- wskaźnik rentowności kapitałów własnych (ROE) na poziomie powyżej 7%,
- wskaźnika kosztów do przychodów netto z działalności operacyjnej (C/I) na poziomie ok. 51%

przy czym wartości wskaźników nie uwzględniają podatku bankowego.

Osiągnięcie nadrzędnych celów strategicznych odbędzie się poprzez realizację założonych kierunków strategicznych bazujących na istniejących i rozwijanych przewagach konkurencyjnych Banku. Realizowana Strategia opiera się na 4 podstawowych kierunkach:

- budowa efektywnej i nowoczesnej bankowości detalicznej,
- wzrost rentowności i efektywności bankowości korporacyjnej,
- aktywne, efektywne wsparcie klientów zewnętrznych i wewnętrznych adekwatnie do potrzeb,
- budowanie kultury wysokich wyników i jakości, opartej o wartości Banku.

W ramach realizacji nowej Strategii, w I półroczu 2016 r. BOŚ S.A. przeprowadził w trybie subskrypcji prywatnej podwyższenie kapitału zakładowego Banku. Wartość emisji akcji wyniosła 400 mln zł. Rejestracja przez sąd podwyższenia kapitału miała miejsce w dniu 12 lipca 2016 roku.

Skutkiem powyższego jest osiągnięcie przez Grupę skonsolidowaną ostrożnościowo, wymaganych poziomów współczynników kapitałowych zgodnie z zaleceniami Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 22 października 2015 roku i dnia 29 grudnia 2016 roku. Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa spełniała wymagane poziomy współczynników kapitałowych zalecanych przez KNF przedstawionych w punkcie 5.3.3. Deklaracja zgodności z wymogami w zakresie adekwatności kapitałowej. W okresie od 1 stycznia 2016 roku do 22 grudnia 2016 roku Grupa spełniała minimalne wymogi kapitałowe w zakresie funduszy własnych, o których mowa w art. 92 Rozporządzenia CRR oraz Grupa nie spełniała wymogów kapitałowych zgodnie z rekomendacjami KNF.

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (GAAR). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisy ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR ale, dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiągane. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskim organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień.

BOŚ S.A. jest objęty programem postępowania naprawczego w związku z tym na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 1 Ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych jest podmiotem zwolnionym z obowiązku zapłaty podatku od niektórych instytucji finansowych.

Z dniem 9 października 2016 roku wszedł w życie art. 381a Ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji na podstawie którego Bank kontynuuje zwolnienie z podatku od niektórych instytucji finansowych w oparciu o art. 11 ust. 2 pkt 1 Ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych w brzmieniu obowiązującym do 9 października 2016 roku.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, na dzień zatwierdzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank oraz spółki wchodzące w skład Grupy* w okresie co najmniej 12 miesięcy po

dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź ograniczenia dotychczasowej działalności.

*\ z wyjątkiem spółki BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji

W niniejszym rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zastosowano takie same zasady rachunkowości, jakie zastosowano przy sporządzaniu rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy za rok zakończony 31 grudnia 2015 rok z wyjątkiem zastosowania następujących zmian do standardów oraz nowych interpretacji obowiązujących dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2016 roku.

1) Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2010-2012 obejmujące:

– Zmiany do MSSF 2 „Płatności oparte na akcjach”.

Zmiana wyjaśnia definicję „warunku nabycia uprawnień” oraz osobno definiuje „warunek związany z wynikami” i „warunek związany ze świadczeniem usługi”.

– Zmiany do MSSF 3 „Połączenie przedsięwzięć”.

Standard ten został zmieniony w celu wyjaśnienia, że zobowiązanie do dokonania zapłaty warunkowej, które spełnia definicję instrumentu finansowego, klasyfikowane jest jako zobowiązanie finansowe lub kapitał własny na podstawie definicji zawartych w MSR 32 „Instrumenty finansowe- Prezentacja”.

Inna zmiana do tego standardu wyjaśnia, że każda zapłata warunkowa, która nie jest klasyfikowana jako kapitał własny, zarówno finansowa, jak i niefinansowa, jest wyceniana w wartości godziwej na każdy dzień sprawozdawczy, a zmiany wartości godziwej ujmowane są w wyniku finansowym. W związku z tą zmianą zmienione zostały także MSSF 9, MSR 37 i MSR 39.

– Zmiany do MSSF 8 „Segmenty operacyjne”.

Standard ten został zmieniony poprzez wprowadzenie wymogu, że osąd dokonany przez kierownictwo przy agregowaniu segmentów operacyjnych musi zostać ujawniony. Ujawnienie takie musi zawierać opis segmentów, które zostały połączone, a także wskaźniki ekonomiczne, za pomocą których ustalono, że połączone segmenty mają podobne cechy ekonomiczne. Poprawka ma na celu zaadresowanie kwestii nieprawidłowej agregacji segmentów przez sporządzających sprawozdania finansowe.

Inna zmiana do tego standardu wymaga, w przypadku wykazywania aktywów segmentu, zawarcia uzgodnienia sumy aktywów segmentu z aktywami jednostki w bilansie.

– Zmiany do MSSF 13 „Ustalenie wartości godziwej”.

W momencie opublikowania MSSF 13 usunięto paragraf B5.4.12 MSSF 9 i paragraf AG79 MSR 39 (zmiany te wynikały z publikacji MSSF 13). Spowodowało to obawy, że jednostki nie będą już mogły wyceniać należności i zobowiązań krótkoterminowych w kwotach wynikających z faktur w przypadkach, gdzie wpływ braku dyskonta jest nieistotny. RMSR zmieniła uzasadnienie wniosków do MSSF 13 wyjaśniając, że nie zamierzała w opisanych przypadkach uniemożliwić wyceny należności i zobowiązań krótkoterminowych w kwotach wynikających z faktur.

– Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 38 „Wartości niematerialne”.

Obydwa standardy zostały zmienione, aby wyjaśnić sposób ujmowania wartości bilansowej brutto i umorzenia, gdy jednostka stosuje model wartości przeszacowanej.

W przypadku przeszacowania podział pomiędzy wartością bilansową brutto a umorzeniem jest ujmowany w jeden z następujących sposobów:

1. wartość bilansowa brutto jest przeszacowywana w sposób spójny z przeszacowaniem wartości bilansowej, a umorzenie jest korygowane tak, aby było równe różnicy między wartością bilansową brutto a wartością bilansową uwzględniającą umorzenie i odpisy z tytułu utraty wartości, albo
2. umorzenie jest eliminowane w korespondencji z wartością bilansową brutto składnika aktywów.

– Zmiany do MSR 24 „Ujawnianie informacji na temat podmiotów powiązanych”.

Standard ten został zmieniony poprzez wprowadzenie wymogu ujawniania informacji na temat podmiotu, który świadczy na rzecz jednostki sprawozdawczej lub jej podmiotu dominującego usługi kluczowego personelu kierowniczego („podmiot zarządzający”).

Jednostka sprawozdawcza nie jest zobowiązana do ujawniania wynagrodzeń wypłaconych przez podmiot zarządzający pracownikom lub dyrektorom tego podmiotu, ale jest zobowiązana do ujawniania kwot wypłaconych przez jednostkę sprawozdawczą podmiotowi zarządzającemu za świadczone usługi.

2) Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2012-2014 obejmujące:

- Zmiany do MSSF 5 „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana” – metody zbycia.

Zmiana objaśnia, że w przypadku, gdy składnik aktywów (lub grupa aktywów przeznaczonych do sprzedaży) ulega przeklasyfikowaniu z aktywów „przeznaczonych do sprzedaży” do „przeznaczonych do dystrybucji”, lub odwrotnie – nie oznacza to zmiany planu sprzedaży bądź dystrybucji i nie musi być jako taka zmianą wykazywane. To znaczy, że składnik aktywów (lub grupa aktywów przeznaczonych do sprzedaży) nie musi być przywracany w sprawozdaniu finansowym, jak gdyby nigdy nie był klasyfikowany jako „przeznaczony do sprzedaży” lub „przeznaczony do dystrybucji”, wyłącznie z powodu zmiany sposobu zbycia. Zmiana wyjaśnia również, że wytyczne dotyczące zmian planu sprzedaży stosuje się do składnika aktywów (lub grupy aktywów przeznaczonych do sprzedaży), które przestają być zaliczane do „przeznaczonych do dystrybucji”, ale nie zostały zaliczone do „przeznaczonych do sprzedaży”.

- Zmiany do MSSF 7 „Instrumenty finansowe: Informacje do ujawnienia” – umowy o obsługę i śródroczne sprawozdania finansowe.

Wprowadzono dwie zmiany:

1) Umowy obsługi:

W przypadku, gdy spółka przenosi składnik aktywów finansowych na osobę trzecią na warunkach umożliwiających jednostce przenoszącej usunięcie składnika aktywów z bilansu, MSSF 7 wymaga ujawnienia wszelkiego rodzaju utrzymywanego zaangażowania, jakie jednostka może jeszcze posiadać w przenoszonych aktywach.

MSSF 7 podaje wytyczne w sprawie tego, co oznacza w tym kontekście utrzymywane zaangażowanie. Zmiana dodaje konkretne wytyczne, aby pomóc kierownictwu spółki w ustaleniu, czy warunki umowy o obsługę składnika aktywów finansowych, który został przeniesiony, stanowią utrzymywane zaangażowanie. Zmianę należy stosować prospektywnie, ale jest możliwość jej retrospektywnego zastosowania. Wprowadzona została związana z tym zmiana do MSSF 1, która daje taką samą ulgę jednostkom stosującym MSSF po raz pierwszy.

2) Śródroczne sprawozdania finansowe

Zmiana wyjaśnia, że dodatkowe ujawnienia wymagane na mocy zmiany do MSSF 7 dotyczące sposobu ujawniania kompensowania aktywów finansowych i zobowiązań finansowych nie są wymagane dla wszystkich okresów śródrocznych, o ile nie wymaga tego MSR 34. Zmianę należy stosować retrospektywnie.

- Zmiany do MSSF 11 „Wspólne porozumienia umowne” w zakresie rachunkowości nabycia udziału we wspólnej działalności.

Zmiany przedstawiają konkretne wytyczne w zakresie ujęcia nabycia udziału we wspólnej działalności, będącej przedsięwzięciem (ang. business). Zmiany mają na celu rozwiązanie problemu różnorodnych rozwiązań księgowych przyjmowanych w praktyce dla tego typu transakcji.

- Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” – Inicjatywa dotycząca ujawniania informacji (opublikowano 18 grudnia 2014 roku) - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później.

Zmiany objaśniają, że może być konieczna dalsza dezagregacja niektórych pozycji sprawozdania finansowego określonych w MSR 1.54 (sprawozdanie z sytuacji finansowej) i MSR 1.82 (wynik finansowy). Dezagregacja sald jest wymagana, o ile jest to istotne dla zrozumienia sytuacji finansowej

lub wyników jednostki. Standard wskazuje, jakie dodatkowe sumy cząstkowe są dopuszczalne i jak mają być prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej lub w sprawozdaniu z wyniku finansowego i innych całkowitych dochodów. Wytyczne obejmują swoim zakresem powszechnie stosowane sumy cząstkowe, które nie są konkretnie wymagane przez MSSF, takie jak zysk/strata z działalności operacyjnej lub zysk przed odsetkami i opodatkowaniem.

- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 41 „Rolnictwo” – Rolnictwo: Rośliny produkcyjne (opublikowano dnia 30 czerwca 2014 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później.

Nowelizacja wprowadza rozróżnienie pomiędzy roślinami produkcyjnymi a pozostałymi aktywami biologicznymi.

- zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa” i MSR 38 „Wartości niematerialne” w zakresie wyjaśnienia dopuszczalnych metod amortyzacji.

Zmiana do MSR 38 wprowadza możliwe do odrzucenia założenie, że amortyzacja składnika wartości niematerialnych w oparciu o przychody wypracowane za pomocą tego składnika aktywów jest niewłaściwym rozwiązaniem. Założenie to można odrzucić jedynie w pewnych określonych warunkach:

- 1) gdy składnik wartości niematerialnych jest wyrażony jako miara przychodów; lub
- 2) gdy można wykazać, że przychody i konsumowanie korzyści ekonomicznych ze składnika wartości niematerialnych są ze sobą ściśle powiązane.

W stosunku do amortyzacji aktywów niematerialnych standard wprowadza konieczność rozważenia co stanowi kluczowy czynnik limitujący korzyści osiągnane z aktywa i podaje przykłady z których wynika, że przychód lub wolumen mogą być takimi czynnikami tylko w ograniczonych sytuacjach.

- zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” – ustalenie stóp dyskonta dla obowiązków z tytułu świadczeń po okresie zatrudniania.

Zmiana polega na objaśnieniu, że przy ustalaniu stopy dyskonta stosowanej do zobowiązań z tytułu świadczeń po okresie zatrudnienia ważna jest waluta zobowiązania, a nie kraju, w którym zobowiązanie powstało. Oceną, czy występuje głęboki rynek na wysokiej jakości obligacje korporacyjne, opiera się na obligacjach korporacyjnych w danej walucie, a nie na obligacjach korporacyjnych w danym kraju. Analogicznie, w przypadku braku głębokiego rynku na wysokiej jakości obligacje korporacyjne w danej walucie, należy uwzględnić obligacje skarbowe w danej walucie. Zmianę należy stosować retrospektywnie, ale ogranicza się to do początku najwcześniejszego prezentowanego okresu.

- Zmiany do MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe” w zakresie stosowania metody praw własności w jednostkowych sprawozdaniach finansowych.

Zmiana dotyczy ujmowania inwestycji w jednostkach zależnych, wspólnych przedsięwzięciach i jednostkach stowarzyszonych w jednostkowym sprawozdaniu finansowym - według ceny nabycia, lub zgodnie z MSSF 9/MSR 39 lub metodą praw własności zgodnie wytycznymi MSR 28.

Doprecyzowano również definicję jednostkowego sprawozdania finansowego jako takiego sprawozdania finansowego, które sporządzane jest dodatkowo do skonsolidowanego sprawozdania finansowego przez jednostkę posiadającą jednostki zależne lub sprawozdania finansowego sporządzanego przez jednostkę nieposiadającą jednostek zależnych, ale posiadającą inwestycje w jednostki stowarzyszone lub wspólne przedsięwzięcia, które zgodnie z MSR 28 muszą być wyceniane metodą praw własności.

- Zmiany do MSR 34 „Śródroczna sprawozdawczość finansowa” – informacje ujawniane w innej części śródrocznego raportu finansowego.

Zmiana polega na objaśnieniu odwołania w standardzie do „informacji ujawnionych gdzie indziej w śródrocznym raporcie finansowym”. Wprowadzona jest też dodatkowa zmiana do MSR 34, na mocy której wymagane jest podanie odwołania pomiędzy śródrocznym sprawozdaniem finansowym a miejscem ujawnienia danej informacji. Zmianę należy stosować retrospektywnie.

- zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 12 „Ujawnienia udziałów w innych jednostkach” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych” – Spółki inwestycyjne: Stosowanie zwolnienia z konsolidacji.

Zmiany wyjaśniają, że zwolnienie ze sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych dotyczy pośrednich jednostek dominujących będących spółkami zależnymi jednostek inwestycyjnych, które wyceniają swoje spółki zależne w wartości godziwej. Pośrednia jednostka dominująca musi również spełnić pozostałe kryteria zwolnienia wymienione w MSSF 10. W przypadku spółki inwestycyjnej należy konsolidować jednostki zależne niebędące spółkami inwestycyjnymi, których głównym celem i obszarem działalności jest świadczenie usług wspierających działalność inwestycyjną spółki inwestycyjnej.

Wprowadzone zmiany potwierdzają natomiast, że w przypadku, gdy spółka zależna sama jest spółką inwestycyjną, dominująca spółka inwestycyjna powinna wyceniać swoją inwestycję w taką spółkę zależną według wartości godziwej przez wynik finansowy. Takie podejście jest wymagane niezależnie od tego, czy spółka zależna świadczy usługi związane z działalnością inwestycyjną jej jednostki dominującej, czy też na rzecz osób trzecich.

Zmiany do MSR 28 pozwalają podmiotowi niebędącemu spółką inwestycyjną, ale posiadającemu udział w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu będącym spółką inwestycyjną, dokonać wyboru zasady rachunkowości przy stosowaniu metody praw własności. Spółka może zdecydować się na utrzymanie wyceny według wartości godziwej stosowanej przez jednostkę stowarzyszoną lub wspólne przedsięwzięcie będące spółką inwestycyjną, albo też zrezygnować z tej wyceny i zamiast tego przeprowadzić konsolidację na poziomie jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia będącego spółką inwestycyjną.

- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych” w zakresie sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostkami stowarzyszonymi lub wspólnymi przedsięwzięciami.

Zmiany będą miały zastosowanie wyłącznie w przypadku sprzedaży lub wniesienia aktywów przez inwestora do jego jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia. Nie dotyczą one ujęcia księgowego sprzedaży lub wniesienia aktywów inwestora we wspólnej działalności.

Zastosowanie powyższych zmian nie miało wpływu na sytuację finansową, wyniki działalności Grupy, ani też na zakres informacji prezentowanych w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy.

2.2. Nowe standardy i interpretacje, które zostały opublikowane, a nie weszły jeszcze w życie

Następujące standardy i interpretacje zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości lub Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, a nie weszły jeszcze w życie:

- MSSF 9 „Instrumenty Finansowe” (opublikowano dnia 24 lipca 2014 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.

Wdrożenie, z dniem 1 stycznia 2018 roku, Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9 (MSSF 9) spowoduje zmiany w co najmniej trzech obszarach (1) w modelu pomiaru utraty wartości, (2) modelu klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych oraz (3) rachunkowości zabezpieczeń.

W zakresie pomiaru utraty wartości nastąpi wdrożenie modelu opartego o oczekiwane straty kredytowe. Nowy model będzie dotyczył instrumentów dłużnych wycenianych według kosztu zamortyzowanego, oczekiwane straty kredytowe są ujmowane jako odpis, w kwocie równej:

- sumie oczekiwanych strat kredytowych w okresie 12 miesięcy (strat, które mogą powstać wskutek niewywiązania się przez dłużników ze zobowiązań wynikających z instrumentów finansowych w okresie 12 miesięcy od daty sprawozdania finansowego) lub
- sumie oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie życia danego składnika aktywów (czyli prognozowanych strat kredytowych wynikających ze wszystkich przypadków niewywiązania się, które mogą wystąpić w okresie życia instrumentu finansowego).

Nowością w MSSF 9 jest wprowadzenie pojęcia „istotnego wzrostu ryzyka”, po wystąpieniu którego oczekiwane straty kredytowe wyznaczone będą w horyzoncie życia ekspozycji, zwiększając tym samym wysokość ujętego odpisu. Dodatkową zmianą jest konieczność wykorzystywania prognoz dotyczących przyszłych warunków makroekonomicznych w kalkulacji straty oczekiwanej.

W zakresie modelu klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych:

Wdrożenie MSSF 9 skutkuje nowym podejściem do klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, tzn. wprowadzone zostaną dwa główne kryteria klasyfikacji i wyceny:

- 3) Kryterium modelu biznesowego jednostki w zakresie zarządzania aktywami finansowymi,
 - 1) Kryterium charakterystyki przepływów pieniężnych wynikających z umowy przepływów pieniężnych dla składnika aktywów finansowych.

Ad. 1. W ramach prowadzonej działalności Bank dokona klasyfikacji aktywów do 3 rodzajów modeli biznesowych:

- Utrzymywane dla przepływów pieniężnych (ang. Held to collect), gdzie klasyfikowane będą aktywa, względem których zamiarem jest ich utrzymywanie w celu pozyskiwania umownych przepływów pieniężnych,
- Utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż (ang. Held to collect and sell), gdzie klasyfikowane będą aktywa, względem których zamiarem jest ich utrzymywanie zarówno w celu pozyskiwania umownych przepływów pieniężnych jak i sprzedaży,
- Pozostałe, gdzie klasyfikowana będzie każda inna działalność operacyjna niespełniająca kryteriów dwóch powyższych modeli.

Ad. 2. Aktywa finansowe Banku zaklasyfikowane do pierwszych dwóch modeli biznesowych zostaną poddane testowi przepływów pieniężnych, weryfikującemu czy umowne przepływy pieniężne są wyłącznie spłatą kapitału i odsetek (tzw. Test SPPI – ang. Solely Payment of Principal and Interest). Test ma na celu sprawdzenie czy aktywa mogą być wyceniane wg:

- zamortyzowanego kosztu - w przypadku aktywów zaklasyfikowanych jako utrzymywane dla przepływów pieniężnych,
- w wartości godziwej przez inne całkowite dochody - w przypadku aktywów zaklasyfikowanych jako utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż.

Niespełnienie testu przepływów pieniężnych skutkować będzie koniecznością zastosowania wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Analizie i weryfikacji pod kątem spełnienia warunków testu przepływów pieniężnych podlegają zapisy umowne dotyczące m.in. zmodyfikowanego elementu wartości pieniądza w czasie, opłat za przedterminowe spłaty, opłat za prolongaty, kowenantów finansowych w kontekście ich powiązania z ryzykiem kredytowym, oprocentowania ustalanego na podstawie decyzji organów regulacyjnych, oprocentowania ustalanego jednostronnie przez Bank, górnych i dolnych pułapów oprocentowania oraz klauzul inflacyjnych.

Względem opisanych wcześniej metod wyceny zastosowanie mogą mieć alternatywnie:

- opcja wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy, która może być stosowana w celu eliminacji niedopasowania księgowego w przypadku instrumentów dłużnych,
- opcja wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, która może zostać zastosowana w początkowym ujęciu dla instrumentów kapitałowych (dla których domyślną metodą jest wycena w wartości godziwej przez wynik finansowy).

W przypadku decyzji o zastosowaniu którejkolwiek z opcji, składniki aktywów są nieodwołalnie wyznaczone do wyceny w ten sposób.

W obszarze rachunkowości zabezpieczeń zmianie ulegną: zakres transakcji kwalifikujących się do rachunkowości zabezpieczeń (rozszerzono zakres zabezpieczeń pozycji niefinansowych) oraz testy efektywności powiązań w ramach desygnacji w rachunkowości zabezpieczeń.

Z ekonomicznego punktu widzenia ewentualne obciążenia związane z wdrożeniem nowego modelu pomiaru utraty wartości w momencie przejścia na MSSF 9 w dacie 1 stycznia 2018 roku mogą

korygować kapitały własne lub wynik finansowy w wysokości różnicy pomiędzy wysokością odpisów wyliczonych zgodnie z MSSF9, a dotychczasowym poziomem odpisów wyliczanych zgodnie z MSR 39. Nowy sposób klasyfikacji i wyceny aktywów może natomiast skutkować korektą kapitałów w momencie przejścia na MSSF9 oraz zwiększoną zmiennością wyniku finansowego w kolejnych okresach wobec potencjalnej konieczności wyceny części posiadanych aktywów w wartości godziwej przez wynik finansowy.

W celu wdrożenia standardu MSSF 9, w Banku został powołany dedykowany projekt oraz Bank uzyskał wsparcie uznanej na rynku firmy doradczej. Zakończenie prac projektowych w zakresie doradztwa merytorycznego w ww. obszarach planowane jest w I półroczu 2017 r., natomiast prace wdrożeniowe w systemach IT zostaną ukończone w IV kwartale 2017 r.

W chwili obecnej nie jest możliwy do oszacowania, potencjalny wpływ MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne – prace w tym zakresie trwają.

- MSSF 15 „Przychody z tytułu umów z klientami” (opublikowano dnia 28 maja 2014 roku), obejmujący zmiany do MSSF 15 „Data wejścia w życie MSSF 15” (opublikowano dnia 11 września 2015 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.

Standard zastępuje wytyczne dotyczące ujmowania przychodów z MSR 18 i MSR 11 oraz związane z nimi interpretacje, dotyczy wszystkich umów zawartych z klientami, z wyjątkiem takich, które wchodzą w zakres innych MSSF m.in. instrumentów finansowych.

Zakres nowego standardu nie obejmuje ujmowania przychodów odsetkowych i z tytułu dywidendy.

Głównymi umowami generującymi przychód Grupy są umowy na świadczenie usług finansowych rozliczane wg zasad ujętych w MSR 39.

W celu zidentyfikowania czy istnieją w Grupie umowy spełniające warunki MSSF 15 Grupa dokona przeglądu zawartych umów z klientami Banku generującymi przychody inne niż odsetki i dywidendy oraz określi wpływ zmian na przyszłe przychody Grupy. Na ten moment nie jest znany szacowany wpływ.

- MSSF 16 „Leasing” (opublikowano dnia 24 lipca 2014 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później.

W celu wdrożenia nowego standardu MSSF 16 Grupa zamierza dokonać przeglądu wszystkich umów najmu w celu wyodrębnienia umów długookresowych leasingu operacyjnego tzn. takich, których okres obowiązywania wykracza poza okres 1 stycznia 2019 roku i będą podlegały regulacjom MSSF 16.

Następnie dokona przeglądu istotnych warunków wyłonionych umów w celu określenia czy spełniają kryteria MSSF 16 oraz określi ich wpływ na wyniki finansowe Grupy. Na ten moment nie jest znany szacowany wpływ.

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego standardu, interpretacji lub zmiany, które zostały opublikowane, lecz nie weszły dotychczas w życie.

Standardy i Interpretacje przyjęte przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji przyjętych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), z wyjątkiem poniższych standardów, zmian do standardów i interpretacji, które według stanu na dzień (dzień publikacji sprawozdania finansowego) nie zostały jeszcze przyjęte do stosowania w UE (poniższe daty wejścia w życie odnoszą się do standardów w wersji pełnej):

- MSSF 14 Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe (opublikowano dnia 30 stycznia 2014 roku) – zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej proces zatwierdzania standardu w wersji wstępnej nie zostanie zainicjowany przed ukazaniem się standardu w wersji ostatecznej – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,

- Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 Transakcje sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem (opublikowano dnia 11 września 2014 roku) - prace prowadzące do zatwierdzenia niniejszych zmian zostały przez UE odłożone bezterminowo - termin wejścia w życie został odroczony przez RMSR na czas nieokreślony,
- MSSF 16 Leasing (opublikowano dnia 13 stycznia 2016 roku) - do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 4 Stosowanie MSSF 9 Instrumenty finansowe łącznie z MSSF 4 Umowy ubezpieczeniowe (opublikowano 12 września 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany do MSR 12 Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikających z nierozliczonych strat podatkowych (opublikowano dnia 19 stycznia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE –mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później,
- Zmiany do MSR 7 Inicjatywa w zakresie ujawniania informacji (opublikowano dnia 29 stycznia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później,
- Wyjaśnienia do MSSF 15 Przychody z tytułu umów z klientami (opublikowano dnia 12 kwietnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 2 Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji (opublikowano dnia 20 czerwca 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2014-2016 (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - Zmiany do MSSF 12 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później, natomiast Zmiany do MSSF 1 oraz MSR 28 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Interpretacja KIMSF 22 Transakcje w walucie obcej i zaliczki (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany do MSR 40: Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnej (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.

2.3. Konsolidacja

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmuje dane finansowe Banku Ochrony Środowiska S.A. oraz dane finansowe jednostek kontrolowanych przez Bank i jego jednostki zależne sporządzone za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku. Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są w oparciu o jednolite zasady rachunkowości zastosowane dla transakcji i zdarzeń gospodarczych o podobnym charakterze oraz za ten sam okres sprawozdawczy co sprawozdanie jednostki dominującej.

Wszystkie znaczące salda i transakcje pomiędzy jednostkami Grupy, w tym niezrealizowane zyski wynikające z transakcji w ramach Grupy, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane, chyba że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Jednostki zależne podlegają konsolidacji w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez Grupę, a przestają być konsolidowane od dnia ustania kontroli. Sprawowanie kontroli przez jednostkę dominującą ma miejsce wtedy, gdy:

- posiada władzę nad danym podmiotem,
- podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub posiada prawa do zmiennych zwrotów z tytułu swojego zaangażowania w danej jednostce,
- ma możliwość wykorzystania władzy w celu kształtowania poziomu generowanych zwrotów.

Grupa weryfikuje swoją kontrolę nad innymi jednostkami, jeżeli wystąpiła sytuacja wskazująca na zmianę jednego lub kilku z wyżej wymienionych warunków sprawowania kontroli.

Jeżeli Grupa posiada mniej niż większość praw głosu w danej jednostce, ale posiadane prawa głosu wystarczają do umożliwienia jej jednostronnego kierowania istotnymi działaniami tej jednostki, znaczy to, że sprawuje nad nią władzę. Przy ocenie, czy prawa głosu w danej jednostce wystarczają dla zapewnienia władzy, Grupa analizuje wszystkie istotne okoliczności, w tym:

- wielkość posiadanego pakietu praw głosu w porównaniu do rozmiaru udziałów i stopnia rozproszenia praw głosu posiadanych przez innych udziałowców,
- potencjalne prawa głosu posiadane przez Spółkę, innych udziałowców lub inne strony,
- prawa wynikające z innych ustaleń umownych, a także
- dodatkowe okoliczności, które mogą dowodzić, że Spółka posiada lub nie posiada możliwości kierowania istotnymi działaniami w momentach podejmowania decyzji, w tym wzorce głosowania zaobserwowane na poprzednich zgromadzeniach udziałowców.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku nie ma podmiotów, w których Grupa posiada mniej niż większość praw głosu w danej jednostce i jednocześnie stanowi kontrolę.

Zmiany w udziale własnościowym jednostki dominującej, które nie skutkują utratą kontroli nad jednostką zależną są ujmowane jako transakcje kapitałowe. W takich przypadkach w celu odzwierciedlenia zmian we względnych udziałach w jednostce zależnej Grupa dokonuje korekty wartości bilansowej udziałów kontrolujących oraz udziałów niekontrolujących. Wszelkie różnice pomiędzy kwotą korekty udziałów niekontrolujących a wartością godziwą kwoty zapłaconej lub otrzymanej odnoszone są na kapitał własny i przypisywane do właścicieli jednostki dominującej.

Jeżeli Grupa utraci kontrolę nad jednostką zależną, w rachunku zysków i strat ujmuje się zysk lub stratę, obliczone jako różnica między zagregowaną kwotą otrzymanej zapłaty i wartością godziwą zachowanych udziałów a pierwotną wartością bilansową aktywów (w tym wartości firmy) i zobowiązań tej jednostki zależnej i udziałów niesprawujących kontroli. Wszelkie kwoty związane z tą jednostką zależną, pierwotnie ujmowane w pozostałych całkowitych dochodach, rozlicza się tak, jak gdyby Grupa bezpośrednio zbyła odpowiadające im aktywa lub zobowiązania jednostki zależnej (tj. przenosi na wynik finansowy lub do innej kategorii kapitału własnego zgodnie z postanowieniami odpowiednich MSSF). Wartość godziwa inwestycji posiadanych w byłej jednostce zależnej na dzień utraty kontroli traktowana jest jako wartość godziwa w chwili początkowego ujęcia w celu umożliwienia ewentualnego rozliczenia kosztu poniesionego w chwili początkowego ujęcia inwestycji w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu zgodnie z MSR 39.

2.4. Sprawozdawczość według segmentów operacyjnych

Segment operacyjny jest częścią składową Grupy Kapitałowej BOŚ S.A., angażującą się w działalność gospodarczą, w związku z którą może uzyskiwać przychody oraz ponosić koszty, oraz której wyniki są regularnie przeglądane przez Zarząd Grupy. Ponadto wyniki te są wykorzystywane przy podejmowaniu decyzji o alokacji zasobów do segmentu oraz przy ocenie wyników działalności segmentu. Dla każdego z wydzielonych segmentów są dostępne oddzielne informacje finansowe.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów jest oparta na tej samej podstawie, co zastosowana do celów sprawozdawczości wewnętrznej.

Zgodnie z MSSF 8 Grupa wyodrębniła następujące segmenty operacyjne:

- pion korporacji i finansów publicznych,
- pion detaliczny,
- działalność skarbową i inwestycyjną,

- działalność maklerska,
- pozostałe (nieulokowane w segmentach).

Grupa nie prowadzi działalności zdywersyfikowanej pod względem geograficznym. Szczegółowy opis zasad sprawozdawczości według segmentów przedstawiono w nocie 46.

2.5. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

(a) Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych jednostek Grupy wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji.

(b) Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przeliczane są na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych ujmują się w rachunku zysków i strat. Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wykazuje się w ramach zysków i strat z tytułu zmian wartości godziwej. Różnice kursowe z tytułu takich pozycji niepieniężnych jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, uwzględnia się w pozostałych dochodach całkowitych.

Zmiana wartości godziwej pieniężnych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży obejmuje różnice kursowe wynikające z wyceny według zamortyzowanego kosztu, które ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Do przeliczenia pozycji bilansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zastosowano średnie kursy ogłoszone przez NBP odpowiednio na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku, które wyniosły:

	2016	2015
zł za 1 EUR	4,4240	4,2615
zł za 1 USD	4,1793	3,9011
zł za 1 CHF	4,1173	3,9394

Do przeliczenia pozycji rachunków i strat za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku oraz za okres od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku zastosowano średnie arytmetyczne średnich kursów ogłoszonych przez NBP na ostatni dzień każdego miesiąca odpowiednio w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku oraz w okresie od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku, które wyniosły:

	2016	2015
zł za 1 EUR	4,3757	4,1848
zł za 1 USD	3,9680	3,7928
zł za 1 CHF	4,0133	3,9341

2.6. Przychody i koszty z tytułu odsetek

W skonsolidowanym rachunku zysków i strat ujmowane są wszystkie przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według kosztu zamortyzowanego przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej, aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanej wartości początkowej aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa to stopa, dla której zdyskontowane przyszłe

płatności lub wpływy pieniężne są równe bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Grupa szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego (np. opcje wcześniejszej spłaty niepodlegające wydzieleniu), nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej oraz koszty transakcji i wszystkie inne premie lub dyskonta.

W momencie dokonania odpisu z tytułu utraty wartości aktywa finansowego lub grupy podobnych aktywów finansowych, przychody z tytułu odsetek wykazywane są według stopy procentowej, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

2.7. Rachunkowość zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń ujmuje wpływające na skonsolidowany rachunek zysków i strat skutki kompensowania zmian wartości godziwej i przepływów pieniężnych instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej.

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń, pod warunkiem spełnienia wszystkich poniższych kryteriów, określonych w MSR 39:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, cel zarządzania ryzykiem przez Grupę oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia, dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji, charakter zabezpieczanego ryzyka oraz sposób, w jaki Grupa będzie oceniała efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej lub przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczanym ryzykiem,
- oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- w przypadku zabezpieczeń przepływów pieniężnych, planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia, musi być wysoce prawdopodobna oraz musi podlegać zagrożeniu zmianami przepływów pieniężnych, które w rezultacie mogą wpływać na rachunek zysków i strat,
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić tj. wartość godziwa lub przepływy pieniężne związane z pozycją zabezpieczaną wynikające z zabezpieczanego ryzyka oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego, mogą być wiarygodnie wycenione,
- zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenia zostało ustanowione.

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych i wartości godziwej.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych, które można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanego z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem (takim jak całość lub część przyszłych płatności odsetkowych od zadłużenia o zmiennym oprocentowaniu) lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją, i które mogłyby wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie przyszłych przepływów pieniężnych, spełniających warunki rachunkowości zabezpieczeń, Grupa ujmuje w sposób następujący:

- zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu efektywnej części zabezpieczenia, są ujmowane w czasie trwania powiązania zabezpieczenia w kapitale własnym, poprzez sprawozdanie z całkowitych dochodów,
- zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu ewentualnej nieefektywnej części zabezpieczenia, są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii skonsolidowanego rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od instrumentów zabezpieczanych, tzn.: w wyniku odsetkowym.

W przypadku, gdy zabezpieczenie przepływów pieniężnych przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń, wycena instrumentu zabezpieczającego ujęta bezpośrednio w kapitale na dzień ostatniego efektywnego testu pozostaje w kapitałach do czasu realizacji przepływu wynikającego z transakcji zabezpieczanej. Przeniesienie wyceny, o której mowa w zdaniu poprzednim, do skonsolidowanego rachunku zysków i strat do pozycji „wynik na rachunkowości zabezpieczeń” następuje w okresach, w których transakcja zabezpieczana ma wpływ na skonsolidowany rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed ryzykiem zmiany wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej spełniające w danym okresie warunki rachunkowości zabezpieczeń Grupa ujmuje w sposób następujący:

- 1) zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (tj.: instrumentu pochodnego wyznaczonego i kwalifikującego się jako zabezpieczenie wartości godziwej) ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- 2) zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- 3) odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii skonsolidowanego rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od pozycji zabezpieczanych, tzn.: w wyniku odsetkowym,
- 4) wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

W przypadku, gdy zabezpieczenie wartości godziwej przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń wycena zabezpieczonych składników aktywów finansowych zaksięgowana w rachunku wyników w okresach, kiedy zabezpieczenie było efektywne powinna podlegać rozliczeniu w rachunku wyników do kapitału do czasu zbycia lub terminu zapadalności. Wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, prezentowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

2.8. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zasadniczo według zasady memoriału, z chwilą wykonania usługi. Opłaty za uruchomienie kredytu dotyczące kredytów, które prawdopodobnie zostaną udzielone są odraczane (wraz z odnośnymi kosztami bezpośrednimi) i ujmowane w chwili ujęcia należności jako korekta efektywnej stopy procentowej kredytu. Koszty prowizji i opłat związanych z kredytami wycenianymi wg ESP są rozliczane od daty ich poniesienia wg ESP i prezentowane w wyniku odsetkowym. Opłaty z tytułu udostępnienia kredytów konsorcjalnych wykazuje się jako przychód po zakończeniu organizacji konsorcjum, jeżeli Grupa nie zachowała dla siebie żadnej części ryzyka kredytowego lub zachowała część o tej samej efektywnej stopie procentowej, co inni uczestnicy. Prowizje i opłaty z tytułu negocjowania lub uczestnictwa w negocjowaniu transakcji na rzecz osoby trzeciej, takiej jak nabycie akcji/udziałów lub innych papierów wartościowych bądź nabycie lub zbycie przedsiębiorstwa, ujmuje się z chwilą zrealizowania odnośnej transakcji. Opłaty z tytułu zarządzania portfelem i inne opłaty za usługi zarządzania, doradztwa i inne są wykazywane na podstawie odpowiednich umów o świadczenie usług, zazwyczaj proporcjonalnie do upływu czasu. Przychody z tytułu opłat na pokrycie kosztów ponoszonych na BFG były naliczane w indywidualnych przypadkach od łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko z tytułu umowy kredytowej na koniec poprzedniego roku i ujmowane jednorazowo.

Przychody z tytułu opłat i prowizji z działalności maklerskiej ujmuje się zasadniczo według zasady memoriału, z chwilą wykonania usługi. Są to przede wszystkim: prowizje od operacji instrumentami finansowymi we własnym imieniu, lecz na rachunek dającego zlecenie.

2.9. Zasady ujmowania przychodów i kosztów związanych z bancassurance

Grupa ujmuje i rozlicza przychody i koszty z tytułu oferowanych produktów ubezpieczeniowych zgodnie z treścią ekonomiczną tych produktów. Ze względu na treść ekonomiczną Grupa rozróżnia opłaty stanowiące:

- 1) integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego dodatkowo instrumentu finansowego,
- 2) wynagrodzenie za wykonanie dodatkowych czynności już po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego,
- 3) wynagrodzenie otrzymywanego z tytułu świadczenia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Otrzymane lub należne Grupie wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego wraz z instrumentem finansowym, gdy produkt ubezpieczeniowy jest bezpośrednio powiązany z instrumentem finansowym, stanowi integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego instrumentu finansowego i rozliczane jest w czasie jako integralna część stopy procentowej oraz ujmowane jest w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu odsetek. Bezpośrednie powiązanie występuje w szczególności, gdy jest spełniony co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Bank zawsze z produktem ubezpieczeniowym tj. obydwie transakcje zostały zawarte w tym samym czasie lub zostały zawarte w sekwencji, w której każda kolejna transakcja wynika z poprzedniej,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Bank wyłącznie z instrumentem finansowym tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez połączonego zakupu finansowego.

Przy braku spełnienia jednego z warunków dokonywana jest szczegółowa analiza treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego pod kątem spełnienia kryteriów niezależności umów ubezpieczenia od oferowanych instrumentów finansowych. Analiza bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym może skutkować podziałem produktu złożonego, tj.: wydzieleniem wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej produktu ubezpieczeniowego sprzedawanego łącznie z tym instrumentem. W takim przypadku wynagrodzenie należne Grupie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego jest dzielone pomiędzy część stanowiącą element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego oraz część stanowiącą wynagrodzenie za wykonanie czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego. Podział wynagrodzenia dokonywany jest proporcjonalnie do wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości. Wartość godziwą instrumentu finansowego wylicza się metodą dochodową opartą na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą, z uwzględnieniem bieżących danych na temat dochodowości i kosztowości produktu. Wartość godziwą usługi pośrednictwa wylicza się metodą rynkową przy wykorzystaniu cen i innych odpowiednich informacji generowanych przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe.

Wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa Grupa ujmuje w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia. Przychody z tytułu wynagrodzenia za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych pomniejszane są o rezerwę na oszacowaną przez Grupę wartość procentową zwrotów dokonywanych w okresach po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego (np.: z tytułu rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia). Jeżeli w okresie umowy ubezpieczenia Grupa otrzymuje wynagrodzenie z tytułu wykonywania czynności/usług wynikających z zaoferowanego produktu ubezpieczeniowego lub jeśli ich wykonywanie jest prawdopodobne, Grupa rozlicza to wynagrodzenie w okresie obowiązywania umowy, przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów. Wynagrodzenie to ujmowane jest w przychodach z tytułu prowizji z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania czynności/usług. W przypadku, gdy nie jest możliwe dokładne określenie liczby działań wykonywanych przez Grupę w określonym przedziale czasu, Grupa rozlicza wynagrodzenie liniowo w okresie życia produktu ubezpieczeniowego, o ile nie istnieją dowody, że inna metoda rozliczenia lepiej zobrazuje stopień zaawansowania prac.

Wysokość przewidywanych zwrotów oraz proporcje podziału przychodów ze względu na ich treść ekonomiczną jest weryfikowana każdorazowo po powzięciu informacji o istotnych zmianach w tym zakresie, nie rzadziej niż na dzień bilansowy.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów jako:

- 1) element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, jeśli całość przychodów związanych ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego będzie rozliczana metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) odpowiednio w proporcji zastosowanej przy podziale przychodów na rozpoznawane w ramach kalkulacji kosztu zamortyzowanego i przychodów rozpoznawanych jednorazowo lub rozliczanych w czasie, jeżeli dokonano podziału wynagrodzenia.

Koszty stałe lub niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych lub instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

2.10. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych

Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych są wykazywane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym według ceny nabycia, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości.

2.11. Aktywa i zobowiązania finansowe

Grupa klasyfikuje swoje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, pożyczki i należności, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności oraz aktywa finansowe dostępne do sprzedaży. O klasyfikacji inwestycji decyduje Zarząd jednostki dominującej Grupy w momencie wykazania ich po raz pierwszy.

(a) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria ta obejmuje w Grupie aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz instrumenty pochodne, które nie zostały wyznaczone jako instrumenty zabezpieczające. Grupa nie posiada aktywów finansowych przeznaczonych w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny w wartości godziwej, z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat. Zyski i straty z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat odnoszone są na wynik działalności handlowej, natomiast przychody i koszty z tytułu odsetek, amortyzacji dyskonta i premii na wynik z tytułu odsetek. Składnik aktywów finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży w krótkim terminie lub stanowi instrument pochodny o ile nie został on wyznaczony jako instrument zabezpieczający.

(b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- (i) należności przeznaczone do sprzedaży w krótkim terminie (klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu),
- (ii) zaklasyfikowane przy początkowym ujęciu jako instrumenty dostępne do sprzedaży,
- (iii) instrumenty, w których Grupa nie odzyska zasadniczo całości zainwestowanej kwoty w sposób inny niż z powodu ryzyka kredytowego.

Przychody z tytułu odsetek ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat przez okres obowiązywania umów metodą efektywnej stopy procentowej.

(c) Utrzymywane do terminu zapadalności

Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do pożyczek i należności aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Zarząd zamierza i jest w stanie utrzymać do terminu zapadalności. Gdyby Grupa dokonała sprzedaży istotnej części aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności klasyfikacja całej kategorii zostałaby zmieniona na aktywa dostępne do sprzedaży. Przychody i koszty z tytułu odsetek, premii i dyskonta ujmowane są w skonsolidowanym rachunku zysków i strat i odnoszone na wynik z tytułu odsetek.

(d) Dostępne do sprzedaży

Inwestycje dostępne do sprzedaży to inwestycje, które Grupa zamierza utrzymywać przez czas nieokreślony, a które nie zostały zakwalifikowane ani do aktywów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ani do portfela aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności, ani

do pożyczek i należności. Mogą one zostać sprzedane, aby poprawić płynność lub w reakcji na zmiany stóp procentowych, kursów wymiany walut lub cen instrumentów kapitałowych. Zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są odnoszone do skonsolidowanego sprawozdania z całkowitych dochodów jako pozostałe całkowite dochody do czasu usunięcia danego składnika aktywów finansowych z bilansu lub utraty jego wartości – wówczas łączna kwota zysków i strat ujmowanych dotychczas w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako pozostałe całkowite dochody wykazywana jest w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych lub w pozycji wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości. Natomiast dyskonto, premie i odsetki naliczane według efektywnej stopy procentowej ujmowane są w skonsolidowanym rachunku zysków i strat i wykazywane w pozycji wynik z tytułu odsetek. Dywidendy z tytułu instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży są wykazywane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu dywidend w momencie ustanowienia prawa jednostki do otrzymania płatności.

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, utrzymywanych do terminu zapadalności i dostępnych do sprzedaży ujmują się na dzień przeprowadzenia transakcji – dzień, w którym Grupa podejmuje zobowiązanie do zakupu lub sprzedaży danego składnika aktywów. Pożyczki i należności wykazywane są w momencie wypłaty gotówki na rzecz kredytobiorcy. Aktywa finansowe ujmują się początkowo według wartości godziwej powiększonej o koszty transakcyjne, z wyjątkiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, które początkowo wykazywane są według wartości godziwej. Aktywa finansowe wyłącza się ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Grupa dokonała przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży i aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat są na dzień bilansowy wykazywane według wartości godziwej. Pożyczki i należności oraz inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności wykazywane są według skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu), metodą efektywnej stopy procentowej.

W portfelu aktywów dostępnych do sprzedaży Grupa posiada m.in.: papiery wartościowe wyemitowane przez banki, przez Skarb Państwa (obligacje i bony), bony NBP, obligacje komunalne oraz instrumenty kapitałowe. Wartość godziwa papierów notowanych wynika z ich bieżącej ceny rynkowej. Jeżeli rynek na dany składnik aktywów finansowych nie jest aktywny (a także w odniesieniu do nienotowanych papierów wartościowych), Grupa ustala wartość godziwą, stosując techniki wyceny. Obejmują one wykorzystanie cen uzyskanych w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej, na normalnych zasadach rynkowych jak również odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych (w tym uwzględniając m.in.: marżę na ryzyko kredytowe) i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku (m.in. wycenę metodą porównawczą do spółek o zbliżonym profilu działalności notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. z uwzględnieniem dyskonta z tytułu braku płynności).

W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia.

(e) Zobowiązania finansowe

Zobowiązania przy początkowym ujęciu wykazuje się w wartości godziwej, a w okresie późniejszym wykazuje się je według amortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Grupa wyłącza ze skonsolidowanego bilansu zobowiązanie finansowe wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, to znaczy kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł. Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych wyceniane są do wartości godziwej zgodnie z opracowanymi przez Grupę modelami.

W Grupie nie występują zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.

(f) Przekwalifikowanie instrumentów finansowych

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli przestały być utrzymywane w celu sprzedaży lub odkupienia ich w bliskim terminie, mogą być przekwalifikowane:

- 1) do kategorii pożyczki i należności pod warunkiem, że Grupa ma zamiar i może utrzymać te aktywa w dającej się przewidzieć przyszłości lub do czasu, gdy staną się one wymagalne; lub
- 2) do innych kategorii jedynie w wyjątkowych okolicznościach.

Powyższe nie ma zastosowania w odniesieniu do:

- 1) instrumentów pochodnych,
- 2) instrumentów wyznaczonych przez Grupę przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,

które to instrumenty nie podlegają przekwalifikowaniu.

Przekwalifikowanie składnika aktywów z kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy następuje według jego wartości godziwej w dniu przekwalifikowania. Nie poddaje się odwróceniu zysków i strat, które zostały już ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu przekwalifikowania Grupa uznaje za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

Aktywa finansowe zaliczone uprzednio do innych kategorii nie mogą być przekwalifikowane do przeznaczonych do obrotu.

W 2016 roku oraz w 2015 roku Grupa nie dokonywała przekwalifikowania instrumentów finansowych.

2.12. Wyłączenie składników aktywów finansowych z bilansu

Grupa dokonuje wyłączenia składników aktywów finansowych ze skonsolidowanego bilansu wtedy i tylko wtedy, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z tych aktywów lub przenosi składnik aktywów finansowych, a przeniesienie spełnia warunki wyłączenia z bilansu. W szczególności Grupa dokonuje spisania należności kredytowych ze skonsolidowanego bilansu w ciężar utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości, gdy te należności są nieściągalne, to znaczy:

- koszty dalszej windykacji należności przekraczać będą spodziewane wpływy z windykacji,
- nieskuteczność egzekucji należności Grupy stwierdzona została odpowiednim dokumentem właściwego organu postępowania egzekucyjnego,
- nie jest możliwe ustalenie majątku dłużnika nadającego się do egzekucji i nie jest znane miejsce pobytu dłużnika,
- roszczenia uległy przedawnieniu.

Ponadto, Grupa dokonuje wyłączenia z ewidencji bilansowej z jednoczesnym przeniesieniem do ewidencji pozabilansowej należności kredytowych, które charakteryzują się następującymi parametrami:

- zaklasyfikowane do należności „straconych” przez okres co najmniej jednego roku,
- utworzona rezerwa celowa (odpowiadająca kwocie odpisu aktualizującego) była równa kwocie należności pozostającej do spłaty, co oznacza, że wartość netto należności była równa zero,
- odpis aktualizacyjny utworzony na ekspozycje był równy kwocie kapitału, a impairmentowa korekta odsetek była równa kwocie odsetek naliczonych, czyli wartość netto kredytów zgodnie z zasadami wyceny MSSF/MSR była równa zero,
- stan prawny ekspozycji – niezakończona upadłość, niezakończony kolejne postępowanie egzekucyjne prowadzone bezskutecznie od wielu lat nie wymagają ciągłego monitorowania.

2.13. Utrata wartości aktywów finansowych

(a) Aktywa finansowe wykazywane według zamortyzowanego kosztu

Grupa przeprowadza przegląd swojego portfela kredytowego pod kątem pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych w okresach miesięcznych. Utrata wartości ekspozycji kredytowych jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości na skutek wydarzeń, które nastąpiły po początkowym ujęciu danego składnika aktywów („indywidualne przesłanki utraty wartości”) oraz gdy

wydarzenia te mają wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne dotyczące tych aktywów, a przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów, dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia, pomniejszone o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości.

Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na obniżenie wartości bieżącej przepływów pieniężnych tych aktywów poniżej progu materialności, klasyfikowane są do kategorii kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości i tworzony jest dla nich odpis równy wysokości odpisowi IBNR dla danych ekspozycji kredytowych.

Przy wycenie metodą portfelową stosuje się miary statystyczne skonstruowane na bazie danych historycznych, dotyczące prawdopodobieństwa wystąpienia utraty wartości oraz stopnia odzysku dla danego portfela z uwzględnieniem wartości zaangażowania kredytowego w danym portfelu. Grupa planuje przyszłe przepływy pieniężne na podstawie szacunków opartych na historycznych parametrach. Parametry decydujące o zaklasyfikowaniu ekspozycji kredytowej do konkretnej grupy homogenicznej odzwierciedlają zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy.

W procesie rozpoznawania i pomiaru utraty wartości Grupa uwzględnia okres kwarantanny. Ekspozycje dla których ustąpiły obiektywne przesłanki utraty wartości mogą być ponownie zaklasyfikowana do grupy ekspozycji bez utraty wartości po okresie karencji, liczonemu od momentu wystąpienia zdarzenia powodującego ustąpienie przesłanki. Wymagany okres kwarantanny jest zróżnicowany w zależności od rodzaju przesłanki utraty wartości, jaką zaraportowano wobec danej ekspozycji kredytowej.

Przyjęta metodologia pomiaru utraty wartości i założenia, na podstawie których określa się szacunkowe kwoty przepływów pieniężnych i okresy, w których one następują, są poddawane regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

Wycena odpisów aktualizujących i rezerw utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio na koszty lub przychody Grupy z tytułu odpisów i rezerw.

(b) Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

W odniesieniu do składnika aktywów finansowych wycenianego według kosztu, jeżeli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości:

- nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić,
- instrumentu pochodnego, który jest z nim powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu finansowego,

kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Tak ustalonych strat z tytułu utraty wartości nie poddaje się odwróceniu.

(c) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. W przypadku instrumentów kapitałowych klasyfikowanych jako inwestycje dostępne do sprzedaży, przy ocenie, czy nastąpiła utrata wartości, brany jest pod uwagę znaczny lub długotrwały spadek wartości papieru wartościowego poniżej jego wartości początkowej. Jeżeli istnieją tego rodzaju przesłanki dotyczące

aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, łączna strata – ustalona jako różnica pomiędzy pierwotnym kosztem nabycia a bieżącą wartością godziwą, pomniejszona o utratę wartości danego składnika aktywów uprzednio wykazaną w rachunku zysków i strat - zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i wykazana w skonsolidowanym rachunku zysków i strat. Odpisy z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych wykazane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat nie są odwracane w rachunku zysków i strat. Jeżeli wartość godziwa instrumentu dłużnego klasyfikowanego jako dostępny do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten będzie można obiektywnie powiązać ze zdarzeniem, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

(d) Umowy renegocjowane

Renegocjacja warunków spłaty może być przeprowadzana na każdym etapie spłaty kredytu. W ramach zmian warunków spłaty podejmowane są działania mające na celu odzyskanie całości należności Grupy, bądź w sytuacjach szczególnych, zminimalizowanie wysokości przewidywanej straty Grupy. Przesłanką do podjęcia kroków zmierzających do restrukturyzacji zadłużenia jest ustalenie na podstawie analizy sytuacji finansowej Klienta, ze szczególnym uwzględnieniem programu naprawczego, czy istnieje realna szansa na odzyskanie przez Kredytobiorcę zdolności kredytowej, a co za tym idzie możliwość spłaty zadłużenia.

2.14. Kompensowanie instrumentów finansowych

Składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych kompensuje się i wykazuje w bilansie w kwocie netto wyłącznie wtedy, gdy Grupa posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza rozliczyć się w kwocie netto lub jednocześnie zrealizować dany składnik aktywów i uregulować zobowiązanie.

2.15. Umowy sprzedaży i odkupu

Papiery wartościowe sprzedawane przy jednoczesnym zawarciu powiązanej umowy odkupu (transakcje repo, sell-buy-back) są prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym jako inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, jeśli jednostka zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem danych papierów wartościowych. Zobowiązanie wobec kontrahenta ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów, w zależności od jego charakteru. Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży (transakcje reverse repo, buy-sell-back) ujmuje się jako kredyty i pożyczki udzielone innym bankom lub klientom, w zależności od ich charakteru. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży a odkupu traktuje się jako odsetki i ujmuje metodą efektywnej stopy procentowej przez okres obowiązywania umowy. Papiery wartościowe pożyczane kontrahentom nie są wyłączone z bilansu Grupy.

Pożyczonych przez Grupę papierów wartościowych nie ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym chyba, że zostały sprzedane osobom trzecim. W takim wypadku transakcje kupna i sprzedaży ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, zaś odnośne zyski i straty uwzględnia się w wyniku na działalności handlowej. Obowiązek zwrotu pożyczonych papierów ujmuje się według wartości godziwej jako zobowiązania wobec klientów. Ryzyko i korzyści dotyczące papierów pozostają po stronie kontrahenta transakcji.

2.16. Gwarancje finansowe

Gwarancje finansowe to kontrakty, które wymagają od wystawcy dokonania wyspecyfikowanych wypłat pokrywających stratę poniesioną przez posiadacza z powodu nie dokonania przez określonego dłużnika płatności w terminie zgodnym z warunkami instrumentu dłużnego. Tego rodzaju gwarancji finansowych udziela się bankom, instytucjom finansowym i innym organizacjom w imieniu klientów w celu zabezpieczenia kredytów, linii kredytowych i innych bankowych narzędzi finansowania.

W momencie początkowego ujęcia, gwarancje finansowe wycenia się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w wartości godziwej na dzień udzielenia gwarancji.

Po początkowym ujęciu zobowiązania Grupy wynikające z takich gwarancji wycenia się według wyższej z dwóch kwot: wartości początkowego ujęcia pomniejszonej o amortyzację naliczoną w celu ujęcia w rachunku zysków i strat przychodu z tytułu prowizji naliczanych liniowo przez okres trwania gwarancji oraz dokonanego na dzień bilansowy szacunku wydatków, które powstaną w przypadku

realizacji gwarancji. Szacunki te określa się na podstawie historii poniesionych strat z gwarancji w przeszłości oraz oceny prawdopodobieństwa realizacji gwarancji. Wzrost odpisu na zobowiązania związany z gwarancjami obciąża skonsolidowany rachunek zysków i strat w pozycji wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości.

2.17. Pochodne instrumenty finansowe

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej, począwszy od dnia zawarcia transakcji. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach lub w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych. Wszystkie instrumenty pochodne o dodatniej wartości godziwej prezentowane są w skonsolidowanym bilansie jako aktywa, a o wartości ujemnej jako zobowiązania.

2.18. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwale zalicza się do „przeznaczonych do sprzedaży” i wykazuje według niższej z dwóch kwot: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, jeżeli ich wartość bilansową realizuje się przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie bieżącego używania.

Jeśli Grupa zaklasyfikowała składnik aktywów (lub grupę do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, ale jego wartość bilansowa nie zostanie odzyskana w drodze transakcji sprzedaży tylko poprzez jego dalsze wykorzystanie, jednostka zaprzestaje klasyfikacji tego składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży.

Grupa wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży (lub nie wchodzi już w skład grupy do zbycia zaklasyfikowanej jako przeznaczona do sprzedaży) w kwocie niższej z:

- 1) jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży i
- 2) wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o jego niesprzedawaniu.

2.19. Wartości niematerialne

(a) Wartość firmy

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok. Ponadto na każdą datę sprawozdawczą ocenia się, czy nie wystąpiły przesłanki utraty wartości firmy.

Grupa ocenia, czy na datę bilansową nie zaistniały przesłanki powodujące, iż wartość bilansowa wartości firmy jest wyższa od jej wartości odzyskiwanej. W tym celu sporządzany jest corocznie test na utratę wartości w odniesieniu do wartości firmy - niezależnie od tego, czy istnieją przesłanki, które wskazują, iż nastąpiła utrata wartości. Test sporządzany jest zgodnie z MSR 36.

Wartość odzyskiwalna szacowana jest na podstawie wartości użytkowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne (dalej CGU), które zostały przyporządkowane do wartości firmy powstałej na skutek przejęcia przedsiębiorstwa maklerskiego Elimar na poziomie nie wyższym niż segment operacyjny.

Wartość użytkowa jest bieżącą, szacunkową wartością przyszłych przepływów pieniężnych, których uzyskania Grupa oczekuje z tytułu dalszego użytkowania CGU. Wartość użytkowa uwzględnia wartość końcową (rezydualną) CGU. Wartość rezydualna CGU obliczana jest poprzez ekstrapolację projekcji przepływów pieniężnych poza okres prognozy, przy zastosowaniu określonej stopy wzrostu.

Prognozy dotyczące przyszłych przepływów opiewają na okres 5 lat oraz opierają się na:

- historycznych danych odzwierciedlających potencjał CGU w zakresie generowania przepływów pieniężnych,
- prognozach bilansu i rachunku zysków i strat na okres objęty prognozą,
- założeniach zawartych w budżecie Grupy,

- analizie przyczyn rozbieżności pomiędzy przeszłymi prognozami przepływów pieniężnych a faktycznie uzyskanymi przepływami środków.

Wartość bieżąca przyszłych przepływów obliczana jest przy zastosowaniu adekwatnej stopy dyskontowej, uwzględniającej stopę wolną od ryzyka, premię za ryzyko, premię za niską kapitalizację oraz premię za ryzyko specyficzne.

Wartość bieżąca przyszłych przepływów przyrównywana jest do bilansowej wartości (na dzień sporządzania testu) dla sumy: wartości firmy oraz wartości bilansowej aktywów CGU z wyłączeniem części dotyczącej podatku odroczonego.

(b) Licencje i oprogramowanie komputerowe

Zakupione licencje oraz wytworzone we własnym zakresie oprogramowanie komputerowe aktywuje się w wysokości kosztów poniesionych na zakup i przygotowanie do używania konkretnego oprogramowania komputerowego. Aktywowane koszty amortyzuje się przez szacowany okres użytkowania oprogramowania metodą liniową.

Wydatki związane z utrzymaniem programów komputerowych ujmowane są jako koszty z chwilą poniesienia lub koszty rozliczane w czasie.

Okres ekonomicznego użytkowania wartości niematerialnych zawiera się w przedziale powyżej 1 roku do 15 lat.

(c) Nakłady na wartości niematerialne

Grupa aktywuje koszty poniesione na etapie prac rozwojowych przedsięwzięcia prowadzonego we własnym zakresie jedynie w przypadku, gdy Grupa ma możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika wartości niematerialnych, posiada stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac rozwojowych i użytkowaniu składnika oraz ma możliwość wiarygodnego ustalenia nakładów poniesionych, które można bezpośrednio przyporządkować czynnościom tworzenia, produkcji i przystosowania składnika aktywów do użytkowania w sposób zamierzony przez kierownictwo.

Aktywowane koszty amortyzuje się metodą liniową po zakończeniu prac rozwojowych. Szacowany okres użytkowania określony jest indywidualnie.

(d) Testowanie utraty wartości

Wartości niematerialne są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej wartości niematerialnych pomniejszonej o koszty ich sprzedaży i wartości użytkowej.

2.20. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według kosztu historycznego pomniejszonego o umorzenie. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Grupy, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie obrotowym, w którym je poniesiono.

Grunty nie podlegają amortyzacji. Amortyzację środków trwałych nalicza się metodą liniową przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

- 40 lat dla budynków (stawka amortyzacji 2,5%),
- 2-25 lat dla ulepszeń w obcym środku trwałym, lub krócej, jeżeli tak wynika z umowy (stawka amortyzacji 4%-18,46%),
- 2-25 lat dla urządzeń i środków transportu (stawka amortyzacji 4%-100%).

Weryfikacji wartości końcowej i okresów użytkowania środków trwałych dokonuje się również na każdy dzień bilansowy.

Amortyzowane środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Zyski i straty z tytułu zbycia środków trwałych ustala się drogą porównania wpływów ze sprzedaży z ich wartością bilansową i ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Inwestycje rozpoczęte dotyczą środków trwałych będących w toku budowy lub montażu i są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do używania.

2.21. Leasing

W momencie zawarcia umowy ustala się czy umowa zawiera leasing. Dokonuje się tego w oparciu o istotę umowy i wymaga to oceny, czy:

- wywiązanie się z umowy zależy od korzystania z określonego aktywa lub aktywów oraz
- umowa przekazuje prawo do użytkowania składnika aktywów.

W przypadku umów leasingu, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy, przedmiot leasingu jest ujmowany w aktywach jako środek trwały i jednocześnie ujmowane jest zobowiązanie w kwocie równej wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe są dzielone między koszty finansowe i zmniejszenie salda zobowiązania w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Umowa jest klasyfikowana jako leasing operacyjny jeśli nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu.

Całość opłat leasingowych dokonanych w ramach leasingu operacyjnego jest rozliczana w ciężar kosztów metodą liniową w okresie trwania umowy leasingowej. W przypadku rozwiązania umowy leasingu przed upływem okresu jej obowiązywania ewentualna płatność wymagana na rzecz leasingodawcy tytułem kary umownej, powiększa koszty w okresie, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy.

2.22. Odroczony podatek dochodowy

Na potrzeby skonsolidowanego sprawozdania finansowego podatek odroczony obliczany jest metodą zobowiązań bilansowych. Grupa tworzy rezerwę i aktywa na przejściowe różnice z tytułu odroczonego podatku dochodowego wywołane odmiennością momentu uznawania przychodów za osiągnięte oraz kosztów za poniesione zgodnie ze stosowanymi zasadami rachunkowości i przepisami o podatku dochodowym od osób prawnych.

Główne różnice przejściowe powstają z tytułu aktualizacji wyceny pewnych aktywów i zobowiązań finansowych, w tym kontraktów pochodnych, rezerw na świadczenia emerytalne i inne świadczenia po okresie zatrudnienia, a także strat podatkowych do odliczenia.

Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w pełnej wysokości z wyjątkiem:

- sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczony powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na zysk lub stratę brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy

terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych z wyjątkiem, gdy składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynika z początkowego ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań pochodzącego z transakcji, która:

- 1) nie jest połączeniem jednostek gospodarczych oraz
- 2) nie wpływa w momencie przeprowadzania transakcji na wynik finansowy brutto ani na dochód do opodatkowania (stratę podatkową).

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach jest ujmowany również w pozostałych całkowitych dochodach.

Odroczony podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Grupa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczonego podatku dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.23. Aktywa przejęte za długi

Aktywa przejęte za długi wycenia się na moment ich początkowego ujęcia w kwocie odpowiadającej ich wartości godziwej. W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest wyższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie wobec kredytobiorcy i jest zwracana na rachunek właściciela przejętego majątku po pomniejszeniu o koszty poniesione w związku z przejęciem, przechowaniem i wyceną.

W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest niższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie kredytobiorcy wobec Grupy, które mogą podlegać restrukturyzacji lub windykacji.

W Grupie nie występują aktywa przejęte za długi.

2.24. Przedpłaty, rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Przedpłaty dotyczą kosztów poniesionych w bieżącym roku obrotowym, a dotyczących okresów przyszłych. Są one ujmowane w skonsolidowanym bilansie w pozycji inne aktywa.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów stanowią koszty dotyczące bieżącego okresu, które będą poniesione przez Grupę w okresach przyszłych. Bierne międzyokresowe rozliczenia kosztów oraz przychody przyszłych okresów są prezentowane w skonsolidowanym bilansie w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

2.25. Rezerwy na świadczenia pracownicze

Grupa tworzy rezerwy na zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych ustalone w oparciu o oszacowania tego rodzaju zobowiązań na podstawie modelu aktuarialnego. Stosowany przez Grupę model aktuarialny w celu ustalenia wartości bieżącej swoich zobowiązań z tytułu określonych świadczeń oraz związanych z nimi kosztów bieżącego zatrudnienia - oraz tam gdzie ma to zastosowanie - kosztów przeszłego zatrudnienia wykorzystuje metodę prognozowanych uprawnień jednostkowych. Zgodnie z metodą prognozowanych uprawnień jednostkowych (czasami znaną pod nazwą metody świadczeń narosłych w stosunku do stażu pracy lub metody „świadczenie/staż pracy”), każdy okres wykonywania pracy jest postrzegany jako powodujący powstanie dodatkowej jednostki uprawnienia do świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczeń wliczana jest oddzielnie przed wejściem w skład ostatecznego zobowiązania. Zyski i straty aktuarialne ujmowane są w całości w całkowitych innych dochodach.

2.26. Rezerwy

Rezerwy ujmuje się wówczas, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- na dzień bilansowy Grupa posiada obecny, prawny lub zwyczajowo oczekiwany obowiązek wydatkowania środków, wynikający ze zdarzeń przeszłych; przy czym do określenia istnienia tego obowiązku wykorzystywane są opinie prawne,
- gdy prawdopodobieństwo zaistnienia wydatku z tytułu zaspokojenia roszczeń jest wyższe niż prawdopodobieństwo braku takiego wydatku oraz
- gdy wielkość tego wydatku można wiarygodnie oszacować.

Rezerwy wyceniane są w bieżącej wartości nakładów, które jak się oczekuje, będą niezbędne do wypełnienia obowiązku, z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie (jeśli jest to istotne) oraz ryzyka związanego z danym obowiązkiem.

W przypadku dyskontowania kwoty przewidywanego wydatku, wzrost rezerwy spowodowany upływem czasu wykazuje się jako koszt z tytułu odsetek.

2.27. Kapitał własny

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone przez jednostkę dominującą oraz spółki zależne zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Banku.

Pozycje kapitałów własnych jednostek zależnych, inne niż kapitał zakładowy dodaje się do odpowiednich pozycji kapitałów własnych jednostki dominującej.

(a) Kapitał podstawowy

Na kapitał podstawowy składa się zarejestrowany kapitał zakładowy jednostki dominującej i kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej.

Kapitał zakładowy dotyczy jedynie kapitału jednostki dominującej. Wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

(b) Akcje własne

W przypadku wykupu akcji własnych, kwota zapłaty za akcje własne obciąża kapitał własny i jest wykazywana w bilansie w odrębnej pozycji „akcje własne”.

(c) Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży wynikającą z ich wyceny oraz podatek odroczony od pozycji ujętych w kapitale z aktualizacji wyceny, zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu efektywnej części zabezpieczenia, oraz zyski i straty aktuarialne w programie określonych świadczeń.

(d) Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane obejmują niepodzielony wynik finansowy oraz pozostałe kapitały tj. pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe oraz fundusz ogólnego ryzyka.

Pozostałe kapitały tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub przepisach prawa.

2.28. Płatności na bazie akcji

W Grupie realizowany jest program motywacyjny, w ramach którego kluczowym członkom kadry menedżerskiej przyznawane są prawa do nabycia akcji Banku Ochrony Środowiska S.A.

Koszt transakcji rozliczanych z pracownikami w instrumentach kapitałowych jest wyceniany przez odniesienie do wartości godziwej na dzień przyznania praw. Wartość godziwa ustalana jest przy zastosowaniu symulacji Monte Carlo. Przy wycenie transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych uwzględniane są rynkowe warunki nabycia uprawnień (związane z ceną akcji jednostki dominującej) oraz warunki inne niż warunki nabycia uprawnień.

Koszt transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych jest ujmowany wraz z odpowiadającym mu wzrostem wartości kapitału własnego w okresie, w którym spełnione zostały warunki dotyczące wyników i świadczenia pracy, kończącym się w dniu, w którym określone pracownicy zdobędą pełne uprawnienia do świadczeń („dzień nabycia praw”). Skumulowany koszt ujęty z tytułu transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych na każdy dzień bilansowy do dnia nabycia praw odzwierciedla stopień upływu okresu nabywania praw oraz liczbę nagród, do których prawa – w opinii Zarządu jednostki dominującej na ten dzień, opartej na możliwie najlepszych szacunkach liczby instrumentów kapitałowych – zostaną ostatecznie nabyte.

Grupa nie rozpoznaje kosztów z tytułu opcji menedżerskich, dla których nie zostały spełnione nierynkowe warunki związane z dokonaniem lub warunki związane ze świadczeniem pracy. W przypadku niespełnienia rynkowych warunków nabycia uprawnień koszty z tytułu programu są ujmowane, o ile pozostałe (nierynkowe) warunki związane z dokonaniem oraz warunki związane ze świadczeniem pracy zostały spełnione.

W przypadku modyfikacji warunków przyznawania nagród rozliczanych w instrumentach kapitałowych, w ramach spełnienia wymogu minimum ujmuje się koszty, jak w przypadku gdyby warunki te nie uległy zmianie. Ponadto, ujmowane są koszty z tytułu każdego wzrostu wartości transakcji w wyniku modyfikacji, wycenione na dzień zmiany.

W przypadku anulowania nagrody rozliczanej w instrumentach kapitałowych, jest ona traktowana w taki sposób, jakby prawa do niej zostały nabyte w dniu anulowania, a wszelkie jeszcze nieujęte koszty z tytułu nagrody są niezwłocznie ujmowane. Dotyczy to również nagród, w przypadku których warunki inne niż warunki nabycia uprawnień będące pod kontrolą jednostki dominującej lub pracownika nie są spełnione. Jednakże w przypadku zastąpienia anulowanej nagrody nową nagrodą – określoną jako nagroda zastępcza w dniu jej przyznania, nagroda anulowana i nowa nagroda są traktowane tak, jakby stanowiły modyfikację pierwotnej nagrody, tj. w sposób opisany powyżej.

Koszty z tytułu programu są ujmowane w kapitale w korespondencji z kosztami wynagrodzeń.

2.29. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Dla potrzeb rachunku przepływów pieniężnych, środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych obejmują pozycje wymagalne w ciągu trzech miesięcy od dnia nabycia, w tym: kasę, środki w bankach centralnych o możliwościach dysponowania, bony skarbowe oraz inne kwalifikujące się bony, kredyty i pożyczki udzielone innym bankom, należności od innych banków oraz krótkoterminowe papiery wartościowe Skarbu Państwa.

2.30. Działalność maklerska

Dom Maklerski BOŚ S.A. prowadzi działalność powierniczą w zakresie obsługi rachunków papierów wartościowych klientów. Aktywa te nie zostały wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, ponieważ Grupa nie posiada nad nimi kontroli, nie osiąga z ich tytułu korzyści oraz nie ponosi ryzyk związanych z powyższymi aktywami.

3. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów

W okresie dwunastu miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2016 roku w Grupie nie wystąpiła konieczność dokonania korekty błędów poprzednich okresów.

4. Ważniejsze oszacowania i oceny

Grupa przyjęła założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie wiedzy posiadanej podczas sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Występujące założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub zmian nie będących pod kontrolą Grupy. Takie zmiany są odzwierciedlane w szacunkach lub założeniach w chwili wystąpienia.

Sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy wymaga od Zarządu jednostki dominującej osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty,

aktywa i zobowiązania i powiązane z nimi noty, oraz ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości. Wymaga również od Zarządu stosowania własnego osądu przy stosowaniu przyjętych zasad rachunkowości. Zagadnienia, w odniesieniu do których wymagana jest większa doza osądu, zagadnienia bardziej złożone, założenia i szacunki znaczące z punktu widzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy zostały przedstawione poniżej.

Grupa ujmuje i wycenia aktywa lub zobowiązania z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu wymogów MSR 12 Podatek dochodowy w oparciu o zysk (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe, uwzględniając ocenę niepewności związanych z rozliczeniami podatkowymi. Gdy istnieje niepewność co do tego, czy i w jakim zakresie organ podatkowy będzie akceptował poszczególne rozliczenia podatkowe transakcji, Grupa ujmuje te rozliczenia uwzględniając ocenę niepewności.

(a) Utrata wartości kredytów i pożyczek

Bank w okresach miesięcznych dokonuje przeglądu wszystkich ekspozycji kredytowych pod kątem identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz dokonuje pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Utrata wartości ma miejsce wtedy, gdy dla ekspozycji kredytowej zidentyfikowano obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń, mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji kredytowej w księgach rachunkowych, a zdarzenie/zdarzenia mają negatywny wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające z ekspozycji kredytowej i przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Pomiar utraty wartości ekspozycji odbywa się metodą indywidualną oraz grupową. Metodą indywidualną objęte są ekspozycje indywidualnie istotne, spełniające zdefiniowane przez Bank kryteria odnoszące się do segmentacji klientów oraz wysokości zaangażowania. Informacje dotyczące modeli wykorzystywanych w pomiarze utraty wartości opisane się w notach dotyczących zarządzania ryzykiem.

W pierwszym półroczu 2016 r. Bank dokonał zmian w zakresie rozpoznawania ekspozycji, które utraciły wartość, poprzez wprowadzenie progu materialności straty (równego wysokości odpisu IBNR dla danej ekspozycji kredytowej, który zostałby dla niej utworzony w przypadku braku wystąpienia przesłanek utraty wartości), którego przekroczenie skutkuje zaklasyfikowaniem ekspozycji do pozycji „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości”.

Jednocześnie, Grupa dokonała zmian w sposobie prezentacji kredytów posiadających przesłanki utraty wartości w nocie 5.1.3. Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na przekroczenie progu materialności straty, klasyfikowane są do kategorii „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne”. Zastosowanie powyższych zmian nie skutkowało koniecznością przekształcenia danych porównawczych w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z uwagi na brak wpływu na sumę bilansową i wynik netto Grupy.

W obszarze ryzyka kredytowego w 2016 roku, w stosunku do stanu z końca 2015 roku, nastąpił wzrost poziomu wyliczonych odpisów aktualizacyjnych i rezerw na zobowiązania pozabilansowe o 179,1 mln zł.

Ogółem w segmencie klientów korporacyjnych i finansów publicznych na koniec 2016 roku w stosunku do 2015 roku nastąpił wzrost poziomu odpisów aktualizujących o 146,0 mln zł, w tym wzrost w wysokości 2,3 mln zł wynika z przeklasyfikowania do segmentu klientów korporacyjnych ekspozycji kredytowej ze stwierdzoną utratą wartości wobec banku. W odniesieniu do należności klientów detalicznych tzn. kredytów mieszkaniowych i pozostałych kredytów detalicznych w 2016 roku, nastąpił wzrost poziomu odpisów aktualizujących o 37,2 mln zł w stosunku do poziomu z 2015 roku.

Poziom odpisów aktualizacyjnych na kapitał należności brutto wyliczony na koniec grudnia 2016 roku wyniósł 563,1 mln zł w stosunku do 382,2 mln zł na koniec 2015 roku.

Poziom pokrycia odpisami kredytów wykazujących utratę wartości według stanu na 31 grudnia 2016 roku wynosi 31,1%, w tym dla portfela z wyłączeniem farm wiatrowych 38,3%, co oznacza istotny wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Wskaźnik pokrycia w 2016 roku portfela klientów detalicznych wynosił 50,2% oraz 24,4% dla portfela klientów korporacyjnych, w tym dla portfela klientów korporacyjnych bez kredytów farm wiatrowych 30,9%. Na koniec 2015 roku wskaźnik wynosił odpowiednio 31,9% dla całego portfela kredytowego Grupy, 25,1% dla portfela klientów korporacyjnych, oraz 42,9% dla portfela klientów detalicznych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości z portfela farm wiatrowych wyniosła 529,0 mln zł, a saldo utworzonych na te ekspozycje odpisów aktualizujących wyniosło 86,3 mln zł.

W grudniu 2016 roku przeprowadzono analizę wrażliwości odpisów na zmiany parametrów portfelowych PD i LGD w metodzie grupowej. W przypadku wzrostu PD o 0.1 pkt. proc. i jednoczesnym spadku stop odzysku o 10 pkt. proc., stan odpisów wzrósłby o ok. 38,1 mln zł i w takiej wysokości wpłynąłby na wynik Grupy.

(b) Utrata wartości instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży

Grupa rozpoznaje utratę wartości instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży, gdy wystąpiło znaczne lub długotrwałe obniżenie ich wartości godziwej poniżej wartości początkowej. Ustalenie, czy obniżenie jest znaczne lub długotrwałe, wymaga zastosowania własnej oceny. Wykazanie utraty wartości może również być wskazane, gdy istnieją dowody na pogorszenie się sytuacji finansowej emitenta, branży lub sektora gospodarki, technologii lub przepływów z działalności operacyjnej i finansowej.

Utratę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (zgodnie z MSR) ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

W roku 2016 oraz 2015 Grupa nie odnotowała utraty wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

(c) Dłużne papiery utrzymywane do terminu zapadalności

Grupa stosuje zalecenia MSR 39 dotyczące klasyfikowania aktywów finansowych innych niż instrumenty pochodne o stałych lub możliwych do ustalenia płatnościach i określonym terminie zapadalności jako aktywa utrzymywane do terminu zapadalności. Klasyfikacja ta w znacznym stopniu oparta jest na własnej ocenie. Dokonując tej oceny, Grupa ocenia swój zamiar i możliwości utrzymywania tych papierów do terminu zapadalności zgodnie z przepisami wewnętrznymi. Jeżeli Grupa nie utrzyma papierów do terminu zapadalności, będzie musiał zmienić klasyfikację całej kategorii na aktywa dostępne do sprzedaży (z wyjątkiem pewnych okoliczności, jak np. sprzedaż o niewielkiej wartości krótko przed datą zapadalności). Dłużne papiery wyceniane są wtedy według wartości godziwej, a nie zamortyzowanego kosztu. W przypadku sprzedaży wartość portfela papierów utrzymywanych do terminu zapadalności na dzień 31 grudnia 2016 roku byłaby wyższa w porównaniu z wartością księgową o 21 919 tys. zł, zaś na dzień 31 grudnia 2015 roku o 49 627 tys. zł.

(d) Test na utratę wartości aktywów niefinansowych

Na dzień 31 grudnia 2016 roku, kapitalizacja giełdowa Banku Ochrony Środowiska S.A. utrzymywała się na poziomie poniżej wartości księgowej. Sytuacja ta została przez Zarząd Banku uznana za przesłankę wskazującą na potencjalną możliwość utraty wartości aktywów Banku. W związku z powyższym, na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa przeprowadziła test na utratę wartości aktywów niefinansowych i ustaliła ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych. Do ustalenia wartości odzyskiwalnej aktywów trwałych przyjęto koszt kapitału własnego w wysokości 7,04% (beta=1) oraz koszt długu Banku na poziomie 5,5% brutto.

Przepływy finansowe zastosowane w modelu obejmowały lata 2017-2025 i wynikały z prognoz dotyczących rozwoju Grupy, w szczególności Planów Finansowych oraz Ramowej Strategii Rozwoju a także analiz dotyczących sektora bankowego w Polsce. W przepływach uwzględniono spodziewaną wartość obciążeń związanych z podatkiem od aktywów. Przeprowadzone testy na utratę wartości polegające na oszacowaniu wartości użytkowej za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych wykazały, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową o 2 334,4 mln

zł, w związku z czym nie zaistniała konieczność rozpoznania utraty wartości. Wyniki testów przeprowadzone metodą zysków rezydualnych oraz w oparciu o model dywidendy również wykazały, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową odpowiednio o 114 mln zł i 168 mln zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku, wartość środków trwałych związanych z inwestycją w farmę wiatrową Grupy uległa zmniejszeniu w wyniku testu utraty wartości. Zgodnie z przeprowadzonym testem na utratę wartości, utrata wartości na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniosła 11 465 tys. zł i została rozpoznana w ciężar wyniku grudnia 2016 roku.

Przesłanką do przeprowadzenia testu były zmiany w przepisach dotyczących farm wiatrowych, które weszły w życie w lipcu 2016 roku, generujące ryzyko że ekonomiczne skutki wykorzystania wspomnianych składników aktywów mogą być w przyszłości gorsze od dotychczas oczekiwanych. Test został zrealizowany metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych FCFF zgodnie z prognozami dotyczącymi oczekiwanych przyszłych korzyści ekonomicznych z inwestycji w farmę wiatrową. W zakresie przedstawionych analiz przyjęto średni ważony koszt kapitału (WACC) na poziomie 8,41%.

Przeprowadzona analiza wrażliwości modelu w zakresie modyfikacji średniego ważonego kosztu kapitału pokazuje że zmiana współczynnika WACC o +/- 1 punkt procentowy powoduje odpowiednio:

- dla WACC obniżonego o 1 punkt procentowy zmniejszenie kwoty odpisu o 1 703 tys. zł, do wartości 9 763 tys. zł.
- dla WACC podwyższonego o 1 punkt procentowy zwiększenie kwoty odpisu o 1 520 tys. zł do wartości 12 985 tys. zł.

(e) Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując modele wyceny przyjęte na rynku. Uwzględniają one m.in. zdyskontowaną (za pomocą krzywej zerokuponowej z marżą) do wartości obecnej ocenę przyszłych przepływów pieniężnych, porównywalne ceny transakcyjne (jeśli istnieją), jak również odniesienie do podobnych instrumentów kwotowanych na aktywnych rynkach. W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia. Informacje dotyczące wrażliwości instrumentów finansowych znajdują się w Nocie 45.

(f) Rezerwa na świadczenia pracownicze

W poprzednich latach pracownikom przysługiwały nagrody jubileuszowe. Zgodnie z obecnie obowiązującym w Banku Regulaminem nagrody jubileuszowe nie były wypłacane od 1 stycznia 2014 roku.

Prawo do odprawy emerytalnej przysługuje każdemu pracownikowi, który osiągnie wiek emerytalny.

Odprawy emerytalne związane ze świadczeniami lub zasiłkami przedemerytalnymi oraz przejścia na emeryturę w ramach zwolnień grupowych nie są uwzględnione w obliczeniach i w przypadku ich wystąpienia w przyszłości, rezerwa taka powinna zostać przeliczona odrębnie.

Odprawa rentowa przysługuje pracownikowi, który nabył trwałą niezdolność do pracy uprawniającą do pobierania świadczenia rentowego w ramach ubezpieczenia społecznego.

Podstawa wymiaru zarówno odprawy emerytalnej, jak i rentowej obliczana jest na podstawie wynagrodzenia pracownika, obliczanego jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, w momencie nabycia uprawnień do odprawy.

Wysokość odprawy w zależności od posiadanego stażu pracy w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynosi w relacji do podstawy wymiaru:

do 10 lat pracy	-	100%
po 10 latach pracy	-	200%
po 15 latach pracy	-	250%

Do obliczeń przyjęte zostały wynagrodzenia pracowników na dzień 31 grudnia 2016 roku.

Analiza wrażliwości

Przeprowadzono analizę wrażliwości wartości obecnej przyszłych zobowiązań na zmianę poszczególnych założeń przy pozostałych założeniach niezmienionych. Rozpatrywano następujące wahania zakładanych parametrów:

1. Wzrost i spadek stopy procentowej do dyskontowania przyszłych świadczeń o 25 punktów bazowych;

Zmiana wartości obecnej przyszłych zobowiązań odzwierciedla ryzyko stopy procentowej. Wartość obecną zobowiązań oblicza się przy użyciu stopy dyskonta określonej przez odniesienie do rentowności obligacji skarbowych. Spadek oprocentowania obligacji powoduje zwiększenie zobowiązań programu.

2. Wzrost zakładanej stopy przyrostu płac od 2016 roku o 100 punktów bazowych;

Zmiana wartości obecnej przyszłych zobowiązań odzwierciedla ryzyko wzrostu wynagrodzeń. Wartość obecną zobowiązań oblicza się przez odniesienie do przyszłych wynagrodzeń pracowników. Większy niż zakładany wzrost wynagrodzeń spowoduje wzrost zobowiązań.

Warianty	Centralny	Spadek stopy dyskontowej	Wzrost stopy dyskontowej	Wzrost stopy przyrostu płac
Stopa przyrostu płac	2,5% (0% w 2017)	2,5% (0% w 2017)	2,5% (0% w 2017)	2,75% (0% w 2017)
Stopa procentowa	3,5%	3,25%	3,75%	3,5%
Odprawy emerytalno-rentowe	2 513	2 547	2 480	2 548
Zmiana procentowa		1,35%	-1,31%	1,39%

Wyżej opisana analiza wrażliwości nie musi być reprezentatywnym przedstawieniem faktycznych zmian wysokości wartości obecnej przyszłych zobowiązań opisanych powyżej. Jest mało prawdopodobne, by zmiany poszczególnych założeń występowały w izolacji od innych, ponieważ pewne założenia mogą być skorelowane.

Ryzyka związane z odprawami emerytalno-rentowymi:

Ryzyko stopy procentowej	Bieżącą wartość zobowiązań oblicza się przy użyciu stopy dyskonta określonej przez odniesienie do rentowności obligacji skarbowych. Spadek oprocentowania obligacji powoduje zwiększenie zobowiązań programu.
Ryzyko wynagrodzeń	Wartość bieżącą zobowiązań oblicza się przez odniesienie do przyszłych wynagrodzeń pracowników. Większy niż zakładany wzrost wynagrodzeń spowoduje wzrost zobowiązań.
Ryzyko rotacji	Bieżącą wartość zobowiązań oblicza się przy założeniu pewnego poziomu rotacji pracowników. Jeśli rzeczywista rotacja w przyszłości będzie mniejsza niż zakładana, zobowiązania wzrosną.

(g) Ocena wpływu Grupy na spółkę Wodkan S.A.

Grupa ocenia, że nie wywiera znaczącego wpływu na spółkę Wodkan S.A. Udział Grupy w kapitale zakładowym Wodkan S.A. równy jest 29,48%, zapewniający przekroczenie 20% udziału w głosach na walnym zgromadzeniu spółki, nie przekłada się to jednak na istotny wpływ Grupy nad spółką. Poprawność powyższej oceny potwierdza fakt braku wyegzekwowania przez Grupę umorzenia akcji własnych Spółki.

(h) Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Grupa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

Łączna kwota aktywów z tytułu podatku odroczonego z tytułu poniesionych strat podatkowych w Grupie wynosi 4,7 mln zł, w tym 3,3 mln zł dotyczy Banku.

Bank w związku z poniesioną przez jednostkę dominującą w 2015 roku stratą podatkową w wysokości 32,4 mln zł., odliczył w 2016 roku połowę straty podatkowej w wysokości 16,2 mln zł.

5. Zarządzanie ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem skoncentrowane jest bezpośrednio w Banku, z uwagi na fakt, że aktywa Banku stanowią przeważającą część aktywów Grupy na dzień 31 grudnia 2016 roku. Wobec powyższego, opis metodologii dotyczący procesu zarządzania ryzykiem kredytowym odnosi się do Banku.

5.1. Ryzyko kredytowe

(a) Definicja ryzyka kredytowego

Ryzyko kredytowe rozumiane jest jako ryzyko niewykonania zobowiązania lub zagrażające wykonaniu zobowiązania przez klienta.

(b) Metody zarządzania ryzykiem

Bank realizuje politykę zarządzania ryzykiem kredytowym w ujęciu indywidualnym (transakcja kredytowa) i portfelowym uwzględniając poziom apetytu na ryzyko.

Apetyt na ryzyko określany był w ramach granic wyznaczonych przez praktykę ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem i przyjmowany jest na poziomie umiarkowanym.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku obejmował w szczególności:

- 1) postępowanie przy ocenie ryzyka pojedynczej transakcji, ustanawianiu zabezpieczeń oraz podejmowaniu decyzji kredytowych,
- 2) monitorowanie poziomu ryzyka, limitowanie oraz przeprowadzanie testów warunków skrajnych,
- 3) modele ratingowe i scoringowe wykorzystywane w ocenie ryzyka klientów indywidualnych i instytucjonalnych,
- 4) zasady odpowiedzialności w procesie oceny ryzyka kredytowego,
- 5) portfelowy pomiar ryzyka kredytowego,
- 6) zasady zarządzania ekspozycjami zabezpieczonymi hipotecznie,
- 7) zasady identyfikacji ekspozycji z utratą wartości oraz wyznaczania odpisów aktualizujących,
- 8) zasady raportowania dla kadry kierowniczej Banku,
- 9) systemy informatyczne, wspierające realizację wyżej wymienionych zadań.

Zarządzanie ryzykiem pojedynczych transakcji realizowane było z uwzględnieniem następujących zasad:

- 1) każda transakcja kredytowa wymagała wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem był rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- 2) podstawą pozytywnej decyzji kredytowej było posiadanie przez klienta zdolności kredytowej,
- 3) pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany był na etapie ich udzielania oraz monitorowania,
- 4) proces kredytowy zapewniał niezależność oceny poziomu ryzyka kredytowego od służb sprzedaży,
- 5) decyzje kredytowe podejmowane były wyłącznie przez osoby do tego uprawnione,
- 6) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależały od poziomu ryzyka kredytowego związanego z klientem i/lub transakcją.

Finansowanie pojedynczej transakcji uzależnione było od:

- 1) posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej do spłaty wnioskowanego zadłużenia w terminach uzgodnionych z Bankiem,
- 2) przedstawienia zabezpieczenia spłaty w formie i o wartości akceptowanej przez Bank, o ile przepisy wewnętrzne tego wymagają,
- 3) spełnienia innych kryteriów warunkujących podjęcie finansowania takich jak, w szczególności, wyniki dotychczasowej współpracy klienta z Bankiem oraz oceny historii kredytowej klienta w sektorze bankowym.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w ujęciu portfelowym realizowane było z wykorzystaniem różnych metod pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwa niewypłacalności,
- 2) oczekiwanej straty kredytowej,
- 3) macierzy migracji pomiędzy okresami opóźnienia lub klasami ryzyka,
- 4) analizy generacji kredytów (kredytów udzielanych w danym okresie czasu),
- 5) udziału i struktury kredytów zagrożonych,
- 6) udziału i struktury ekspozycji z utratą wartości i spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

W Banku funkcjonuje Komitet Zarządzania Ryzykiem Kredytowym, którego celem jest kształtowanie zasad zarządzania ryzykiem kredytowym i monitorowanie tego ryzyka, w ramach określonych przez właściwą strategię, politykę lub zasady przyjęte przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą oraz wzmocnienie funkcji zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku.

Komitet działa w następujących podstawowych obszarach:

- 1) zarządzanie ryzykiem kredytowym i proces kredytowy,
- 2) wycena aktywów,
- 3) modele i metodyki oceny ryzyka kredytowego.

W styczniu 2016 r. został powołany Komitet ds. Ryzyka. W skład Komitetu wchodzi członkowie Rady Nadzorczej. Do głównych zadań Komitetu należy wsparcie Rady Nadzorczej w nadzorze nad obszarem ryzyka. Realizując te zadania Komitet w szczególności: opiniuje całościową bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka, opiniuje strategię zarządzania ryzykiem w działalności Banku, wspiera Radę Nadzorczą we wdrażaniu tej strategii, a także weryfikuje czy ceny aktywów i pasywów oferowane klientom w pełni odzwierciedlają model biznesowy Banku i jego strategię w zakresie ryzyka.

(c) Procesy ustalone w celu zarządzania ryzykiem

Bank oceniał ryzyko kredytowe z wykorzystaniem modeli ratingowych i scoringowych. Modele były budowane, rozwijane, monitorowane i nadzorowane w Obszarze Ryzyka z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych wymogów w tym zakresie. Modele podlegają cyklicznej walidacji przez komórkę organizacyjną niezwiązaną z komórkami odpowiedzialnymi za budowę modeli, zgodnie z wymogami nadzorczymi w tym zakresie.

Odstąpienie od przyjętego sposobu oceny ryzyka wymagało akceptacji dyrektora Departamentu odpowiedzialnego za ocenę ryzyka pojedynczych transakcji i skutkowało dodatkową weryfikacją ryzyka przez pracownika w/w Departamentu wyspecjalizowanego w identyfikacji ryzyk i doborze adekwatnych form mitygacji, niezależnego od służb sprzedaży.

Bank monitorował ryzyko kredytowe przez cały okres funkcjonowania transakcji kredytowej. Częstotliwość i zakres monitorowania były zależne od poziomu identyfikowanego ryzyka.

W procesie oceny i monitorowania ryzyka Bank wykorzystywał informacje pochodzące z wewnętrznych baz danych oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z Biura Informacji Kredytowej S.A. i Krajowego Rejestru Długów.

Ryzyko braku terminowej obsługi lub spłaty zadłużenia oraz ryzyko utraty lub spadku wartości przyjętego zabezpieczenia mitygowane było z wykorzystaniem systemu wczesnego ostrzegania i systemu monitorowania klienta i transakcji.

W przypadku zidentyfikowania sytuacji mogących zagrozić terminowej spłacie Bank podejmował działania upominawcze i restrukturyzacyjne wykorzystując w tym celu właściwe narzędzie informatyczne.

W Banku funkcjonowały zasady nadawania i przeglądu uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych. Przy ustalaniu wysokości kompetencji organom jednoosobowo podejmującym decyzje kredytowe na poziomie wyższym niż minimalny uwzględniane były: terminowość procesu monitorowania, doświadczenie zawodowe, jakość portfela kredytowego jakością podejmowanych decyzji oraz jakością pracy analityków biznesowych zatrudnionych w jednostce.

Decyzje kredytowe podejmowane były zgodnie z przyznanym zakresem kompetencji.

Podejmując decyzje kredytowe w sprawie transakcji zawieranych z członkami organów Banku lub osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku albo podmiotami powiązаныmi z nimi kapitałowo lub organizacyjnie, Bank uwzględniał wymogi ustawy Prawo bankowe.

Decyzje o udzieleniu kredytu podejmowane były na podstawie rekomendacji lub decyzji w sprawie zawarcia transakcji wydanej przez osobę dokonującą oceny ryzyka.

W przypadku ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub kwotę transakcji, ocena ryzyka weryfikowana była przez eksperta ds. ryzyka kredytowego.

Bank preferował transakcje zabezpieczone z zastrzeżeniem, że ustalono maksymalny poziom transakcji niezabezpieczonych z uwzględnieniem specyfiki produktowej, wpływu tych transakcji na wyniki Banku i wysokość potencjalnej straty.

Poziom zabezpieczenia był uzależniony od poziomu ryzyka generowanego przez transakcję, w tym w szczególności od rodzaju transakcji i długości jej trwania.

Ustalając wartość zabezpieczenia Bank kierował się zasadą ostrożnej wyceny.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank uwzględniał:

- należyta ochronę interesów Banku,
- wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- możliwość szybkiego upłynnienia danego zabezpieczenia.

Bank oceniając i monitorując wartość zabezpieczenia korzysta z zewnętrznych baz danych, w tym z bazy AMRON oraz bazy Cenatorium sp. z o.o.

(d) Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka

Klient i transakcja podlegały wszechstronnej ocenie ryzyka kredytowego uwzględniającej wymagania nadzorcze w tym zakresie.

Bank różnicował modele oceny ryzyka w zależności od rodzaju klienta i transakcji kredytowej.

Model oceny ryzyka kredytowego dla osób fizycznych ubiegających się o finansowanie na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą obejmował analizę ilościową – polegającą na ustaleniu wysokości i stabilności źródeł spłaty zobowiązania kredytowego - oraz analizę jakościową, polegającą na ocenie cech klienta, które mają istotny wpływ na skłonność do spłaty zaciągniętego zobowiązania kredytowego w terminach określonych w umowie, w tym ocenę scoringową i ocenę zachowania klienta w oparciu o informacje z Biura Informacji Kredytowej S.A. W procesie oceny zostały uwzględnione postanowienia Rekomendacji T i S KNF, w szczególności w zakresie wprowadzenia odpowiednich poziomów wskaźnika DtI i LtV oraz możliwości zastosowania uproszczonej oceny zdolności kredytowej.

Model oceny ryzyka klientów ubiegających się o finansowanie na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej lub statutowej (finanse publiczne) uwzględniał dwa obszary: ocenę klienta i ocenę transakcji (ocena ratingowa).

Ocena klienta dokonywana była przez właściwy poziom decyzyjny na podstawie elementów ilościowych i jakościowych. Ocena ilościowa dotyczyła podstawowych, z punktu widzenia generowania wyniku finansowego i zachowania płynności, obszarów działalności klienta. Ocena jakościowa obejmowała ocenę w szczególności: planów rozwojowych, doświadczenia i umiejętności osób zarządzających, jakości relacji klienta z otoczeniem zewnętrznym, w tym z Bankiem.

Ocena klienta dokonywana była na tle sytuacji ekonomicznej branży, lokalnego rynku i kraju. Dodatkowo, ocena uwzględniała skalę narażenia klienta na negatywne skutki zmian stóp procentowych i kursów walutowych oraz stosowaną przez klienta politykę zabezpieczeń przed ryzykiem kursowym i stopy procentowej.

W przypadku finansowania klienta funkcjonującego w ramach grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie Bank oceniał ryzyko kredytowe z uwzględnieniem wpływu sytuacji podmiotów powiązanych.

Ocena transakcji dokonywana była w szczególności na podstawie oceny celu finansowania, długości okresu kredytowania i wartości zabezpieczenia spłaty. Bank ustanawiał taką strukturę finansowania, aby zapewnić podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, głównie poprzez odpowiednie do skali ryzyka zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy.

Narzędzia do pomiaru ryzyka kredytowego

Bank wykorzystuje w celu pomiaru ryzyka kredytowego różnego rodzaju narzędzia/aplikacje, w których zostały zaimplementowane obowiązujące m.in. modele ratingowe/scoringowe i metodyka oceny zdolności kredytowej.

Zróżnicowanie stosowanych aplikacji powiązane jest z segmentacją klienta i/lub rodzajami transakcji kredytowych.

(e) Opis poszczególnych ryzyk koncentracji, sposobów ich pomiaru, monitorowania

Zarządzania ryzykiem koncentracji Bank dokonywał zgodnie z zasadami określonymi w „Polityce zarządzania ryzykiem koncentracji”. Wymóg posiadania przez Bank regulacji o charakterze polityki w obszarze zarządzania ryzykiem koncentracji wynika z wydania przez KNF nowelizacji Rekomendacji C, która stanowi zbiór zasad dotyczących dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji.

Bank identyfikował, dokonywał pomiaru, monitorował i raportował ryzyko koncentracji zaangażowania na poziomie:

- pojedynczego klienta/transakcji oraz
- portfela kredytowego.

Na poziomie klienta i transakcji, ryzyko koncentracji zaangażowania zarządzane było poprzez przestrzeganie nadzorczych limitów zaangażowania, wynikających z przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku lub Prawa Bankowego, jak również poprzez stosowanie zasady, że przebieg procesu oceny i monitorowania ryzyka zależy od kwoty zaangażowania kredytowego.

Na poziomie portfela kredytowego zarządzanie koncentracją zaangażowań dokonywane było poprzez przestrzeganie limitów wewnętrznych lub wartości ostrzegawczych, zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą lub Zarząd Banku.

W szczególności Bank stosował następujące limity:

- geograficzne – zaangażowanie wobec innych krajów;
- dotyczące parametrów produktowych – np. maksymalne LTV;
- dotyczące portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie – wynikające z Rekomendacji KNF;
- łącznego zaangażowania (bilansowego i pozabilansowego) wobec pojedynczego klienta i podmiotów z nim powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, uzależnione od przyznanej oceny ratingowej klienta/podmiotów powiązanych,
- udziału kredytów walutowych w portfelu kredytów Banku,
- sumy zaangażowania (bilansowego i pozabilansowego) wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, wobec których zaangażowanie Banku przekracza 10% funduszy własnych BOŚ S.A.

Poziom wykorzystania limitów był cyklicznie monitorowany i raportowany organom Banku w trybie wynikającym z regulacji wewnętrznych Banku.

5.1.1. Opis metodologii rozpoznawania utraty wartości ekspozycji kredytowych

Bank dokonuje przeglądu ekspozycji kredytowych polegającego na identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przeprowadzaniu pomiaru utraty wartości oraz ustalaniu wysokości odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości tych ekspozycji w okresach miesięcznych.

W tym celu Bank przeprowadza podział ekspozycji kredytowych, uwzględniający wielkość ich zaangażowania oraz charakterystykę ryzyka, na ekspozycje wyceniane metodą indywidualną i metodą grupową, oraz przeprowadza ocenę tych ekspozycji pod względem wystąpienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości.

Za ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość Bank uznaje te ekspozycje, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji w księgach Banku i zdarzenie powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne wynikające z tej ekspozycji, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Za przesłanki utraty wartości Bank uznaje w szczególności:

- opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni, z wyłączeniem ekspozycji kredytowych banków, dla których przyjmuje się opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 7 dni,
- pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 14 i gorszej, wskazującej na zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- zawarcie umowy restrukturyzacji,
- pogorszenie wskaźników finansowych dotyczących między innymi: płynności klienta oraz możliwości obsługi zadłużenia,
- wystąpienie innych zdarzeń, będących równoważnymi z wejściem klienta w stan niewypłacalności, skutkującymi niemożliwością terminowej spłaty zadłużenia.

Dodatkowo w przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych za przesłankę utraty wartości uznaje się fakt występowania deficytu środków pieniężnych w trakcie okresu kredytowania oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie do końca okresu finansowania.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia, pomniejszone o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu. W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych szacowana jest w oparciu o opracowany model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych prawdopodobnych do wygenerowania w ramach realizacji poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji parametrów wyceny. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości odpowiadający przewidywanej stracie kredytowej z tytułu nie wywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku pomniejszonej o korektę odsetek impairmentowych (IKON - korekta pomniejszająca przychody odsetkowe Banku).

Metodę indywidualną pomiaru utraty wartości stosuje się w odniesieniu do:

- 1) ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych:
 - spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub znajdujących się w okresie kwarantanny lub
 - dotyczących klienta, wobec którego Bank posiada inne ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznano przesłankę indywidualnej utraty wartości (propagacja utraty wartości), lub
- 2) ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych, dla których jest identyfikowana przesłanka utraty wartości lub ekspozycje znajdują się w okresie kwarantanny, o ile na moment rozpoznania utraty wartości były znaczące indywidualnie oraz spełniały dodatkowe warunki określone przez Bank,

3) ekspozycji kredytowych nieistotnych, posiadających nietypowe charakterystyki ryzyka kredytowego.

Pomiar grupowej utraty wartości dokonywany jest w oparciu o parametry pomiaru utraty wartości szacowane metodami statystycznymi na podstawie danych historycznych, dla wyodrębnionych portfeli, grupowanych dla celów łącznego pomiaru utraty wartości według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Historyczne trendy strat są oczyszczane ze zdarzeń jednorazowych.

Bank w wycenie grupowej stosuje podział na 8 portfeli:

- klienci detaliczni kredyty hipoteczne (portfel dalej segmentowany ze względu na poziom LTV oraz walutę udzielenia kredytu),
- klienci detaliczni pożyczki gotówkowe,
- klienci detaliczni pożyczki hipoteczne,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw (z wyłączeniem pożyczek hipotecznych), z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni pozostali,
- klienci korporacyjni, w tym instytucje finansowe oraz klienci segmentu funduszy ekologicznych,
- klienci segmentu finansów publicznych.

Odwrócenie straty czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie jest identyfikowana. Dla ekspozycji, dla których nie zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, Bank tworzy odpisy aktualizujące na wypadek zaistniałych, ale jeszcze niezidentyfikowanych strat (tzw. odpis IBNR). Odpis pokrywa straty, które wystąpiły na moment pomiaru utraty wartości, ale nie zostały jeszcze rozpoznane na poziomie indywidualnym. Odpisy IBNR tworzone są przy wykorzystaniu modelowego prawdopodobieństwa wystąpienia utraty wartości (PD) w okresie identyfikacji straty (LIP).

Odrębne (podwyższone) stawki IBNR stosuje się dla ekspozycji restrukturyzowanych oraz w przypadku klientów korporacyjnych dla ekspozycji o podwyższonym ryzyku („watch lista”).

W I półroczu 2016 r. Bank dokonał zmian w zakresie rozpoznawania ekspozycji, które utraciły wartość, poprzez wprowadzenie progu materialności straty (równego wysokości odpisu IBNR dla danej ekspozycji kredytowej, który zostałby dla niej utworzony w przypadku braku wystąpienia przesłanek utraty wartości), którego przekroczenie skutkuje zaklasyfikowaniem ekspozycji do pozycji „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości”.

Jednocześnie, Grupa dokonała zmian w sposobie prezentacji kredytów posiadających przesłanki utraty wartości w nocie 5.1.3. Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na przekroczenie progu materialności straty, klasyfikowane są do kategorii „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne”. Zastosowanie powyższych zmian nie skutkowało koniecznością przekształcenia danych porównawczych w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z uwagi na brak wpływu na sumę bilansową i wynik netto Grupy.

Metodyka i założenia przyjęte przez Bank do szacowania utraty wartości podlegają regularnej analizie w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi, a rzeczywistymi.

5.1.2. Należności od innych banków

Poniżej zaprezentowano wartości brutto należności od innych banków w podziale na grupy ratingowe nadane przez Moody's, Fitch oraz Standard & Poor's (S&P).

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Moody's		
A1	62 380	40 484
A2	24 704	8 476
A3	13 755	30 579
Aa2	14 986	6 766
AA3	689	-
Aa3	-	2 784
B2	-	138
Baa1	171	2 207
Baa2	1 949	9 713
Ba2	75	-
Fitch		
A-	1	1
BB	14	-
BBB-	304	109
S&P		
A	24 716	-
A-	-	33 366
bez ratingu *\\		
	10 924	26 467
Razem brutto	154 668	161 090
Odpisy aktualizujące należności od innych banków	-	-2 370
Razem netto	154 668	158 720

*\\ Lokatom w innych bankach oraz kredytom i pożyczkom udzielonym innym bankom, które nie posiadają ratingów zewnętrznych przypisane zostały ratingi wewnętrzne Banku. Poniżej przedstawiono zestawienie wg ratingów wewnętrznych i odpowiadające im klasy ratingów zewnętrznych wg Moody's.

Rating wewnętrzny	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2016	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2015
B	A1, A2, A3, Baa1	-	A1, A2, A3, Baa1	8 623
C	Baa2, Baa3	361	Baa2, Baa3	399
D	Ba1, Ba2	10 563	Ba1, Ba2	-
E	Ba3, B1	-	Ba3, B1	15 075
F	B2	-	B2	2 370
Razem		10 924		26 467

5.1.3. Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości, w tym:	11 793 879	13 433 872
Kredyty i pożyczki, które nie są zaległe	11 568 265	13 241 534
Kredyty i pożyczki, które są zaległe	225 614	192 338
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:*\	1 131 837	249 083
- farmy wiatrowe	938 793	-
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:*\	1 602 633	1 042 801
- farmy wiatrowe	528 976	-
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 528 349	14 725 756
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom w tym:	-563 093	-382 207
- farmy wiatrowe	-107 177	-9 209
Pozostałe należności	4	10
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto, w tym:	13 965 260	14 343 559
- klienci	13 965 259	14 343 558
- banki	1	1

*\ W II kwartale 2016 r. Bank dokonał zmian w zakresie rozpoznawania ekspozycji, które utraciły wartość, poprzez wprowadzenie progu materialności straty (równego wysokości odpisu IBNR dla danej ekspozycji kredytowej, który zostałby dla niej utworzony w przypadku braku wystąpienia przesłanek utraty wartości), którego przekroczenie skutkuje zaklasyfikowaniem ekspozycji do pozycji „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości”.

Jednocześnie, Grupa dokonała zmian w sposobie prezentacji kredytów posiadających przesłanki utraty wartości w nocie 5.1.3. Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na przekroczenie progu materialności straty, klasyfikowane są do kategorii „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne”. Zastosowanie powyższych zmian nie skutkowało koniecznością przekształcenia danych porównawczych w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z uwagi na brak wpływu na sumę bilansową i wynik netto Grupa.

2016-12-31	Kredyty korporacyjne oraz dla sektora finansów publicznych	Kredyty mieszkaniowe	Pozostałe kredyty detaliczne	Banki	Razem
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości	7 376 380	3 570 682	846 816	1	11 793 879
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	1 120 147	1 588	10 102	-	1 131 837
- oceniane indywidualnie, w tym:	-	-	-	-	-
- farmy wiatrowe	938 793	-	-	-	938 793
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w	1 190 722	227 006	184 905	-	1 602 633

tym:					
- oceniane indywidualnie, w tym:	1 175 273	140 831	42 772	-	1 358 876
- farmy wiatrowe	528 976	-	-	-	528 976
Odpisy na kredyty i pożyczki nie wykazujące utraty wartości (IBNR) w tym:	-46 665	-7 826	-10 836	-	-65 327
- farmy wiatrowe	-20 891	-	-	-	-20 891
Odpisy na kredyty i pożyczki wykazujące utratę wartości, w tym:	-290 870	-93 781	-113 115	-	-497 766
- oceniane indywidualnie, w tym:	-281 843	-61 475	-24 170	-	-367 488
- farmy wiatrowe	-86 286	-	-	-	-86 286
Razem wartość netto	9 349 714	3 697 669	917 872	1	13 965 256
Pozostałe należności netto					4
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto					13 965 260

2015-12-31	Kredyty korporacyjne oraz dla sektora finansów publicznych	Kredyty mieszkaniowe	Pozostałe kredyty detaliczne	Banki	Razem
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości	8 866 422	3 666 716	900 733	1	13 433 872
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	235 845	4 429	8 809	-	249 083
- oceniane indywidualnie, w tym:	-	-	-	-	-
- farmy wiatrowe	-	-	-	-	-
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:	644 366	239 891	156 174	2 370	1 042 801
- oceniane indywidualnie, w tym:	621 974	147 484	47 630	2 370	819 458
- farmy wiatrowe	-	-	-	-	-
Odpisy na kredyty i pożyczki nie wykazujące utraty wartości (IBNR), w tym:	-31 454	-7 745	-10 824	-	-50 023
- farmy wiatrowe	-9 209	-	-	-	-9 209
Odpisy na kredyty i pożyczki wykazujące utratę wartości, w tym:	-160 035	-82 269	-87 510	-2 370	-332 184
- oceniane indywidualnie, w tym:	-147 401	-54 337	-24 729	-2 370	-228 837
- farmy wiatrowe	-	-	-	-	-
Razem wartość netto	9 555 144	3 821 022	967 382	1	14 343 549
Pozostałe należności netto					10
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto					14 343 559

W 2016 roku nastąpiło zwiększenie poziomu wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości z segmentu klienta korporacyjnego i finansów publicznych o 546,4 mln zł w stosunku do 2015 roku, przy czym wzrost ten wynikał w większości z przeklasyfikowania 529,0 mln zł ekspozycji farm wiatrowych. Udział wartości brutto kredytów z utratą wartości w portfelu kredytów z segmentu klienta korporacyjnego i finansów publicznych z wyłączeniem kredytów farm wiatrowych wynosi 8,8%, wobec poziomu 8,4% na koniec 2015 roku w analogicznym portfelu.

W 2016 roku poziom wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości w segmencie detalicznym wzrósł o 15,8 mln zł (tj. o 4,0%) w stosunku do 2015 roku, przy czym największy wzrost wartości dotyczył pożyczek gotówkowych (w tym głównie sprzedanych w ramach współpracy z pośrednikami finansowymi – 57% pożyczek gotówkowych z przesłanką utraty wartości). W 2016 roku z uwagi na konieczność poprawy jakości portfela Bank zamknął ten kanał dystrybucji.

W grupie kredytów mieszkaniowych nastąpił spadek kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości o 12,9 mln zł (tj. o 5,4%). Jest to konsekwencją aktywnych działań pionu detalicznego, dotyczących bieżącego nadzoru nad terminowością obsługi zaangażowania przez klientów. W stosunku do roku 2015 kredyty hipoteczne o wartości ok. 10,6 mln zł zostały przeklasyfikowane z grupy kredytów „Kredyty i pożyczki w przypadku których wykazano utratę wartości” do kategorii „Kredyty i pożyczki, które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów”.

W całej grupie kredytów detalicznych odnotowano wzrost udziału wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości do poziomu 8,5% wobec 8,0% na koniec 2015 roku, przy czym wartość brutto kredytów należących do segmentu detalicznego spadła o 135,7 mln zł (tj. o 2,7%) w stosunku do 2015 roku.

Portfel kredytowy Grupy obejmuje zaangażowanie związane z finansowaniem kilkudziesięciu projektów realizowanych przez firmy funkcjonujące na rynku elektrowni wiatrowych. Bank w IV kwartale 2016 roku rozpoczął kompleksowy przegląd zaangażowań związanych z finansowaniem elektrowni wiatrowych. Rozpoznane na dzień bilansowy 31 grudnia odpisy aktualizujące dla tego portfela zgodnie z wartościami w poniższej tabeli, są wynikiem tego przeglądu.

	Ekspozycja brutto	Odpisy aktualizujące	Ekspozycja netto
Bez przesłanki utraty wartości	704 656	7 970	696 686
Stwierdzona przesłanka utraty wartości	938 793	12 921	925 872
Stwierdzona utrata wartości	528 976	86 286	442 690
Suma	2 172 425	107 177	2 065 248

Na dzień 31 grudnia 2016 roku żaden z ww. projektów nie posiada zaległości w obsłudze zobowiązań. Bank na bieżąco monitoruje sytuację finansową ww. podmiotów, zmiany regulacyjne oraz sytuację rynkową branży. Z uwagi na zmiany przepisów zewnętrznych wpływających na branżę wiatrową w Polsce w tym wpływające na znaczne obniżenie poziomu cen praw majątkowych (zielonych certyfikatów), Grupa identyfikuje przesłanki utraty wartości dla znacznej części tego portfela. Największy wpływ na kondycję finansową podmiotów działających w branży elektrowni wiatrowych, które zaciągnęły kredyty w bankach oddziałują:

- brak spodziewanego podniesienia limitu obowiązkowego udziału energii z OZE (w związku z Pakietem Klimatycznym i Ustawą OZE), skutkujący narastaniem nadpodaży zielonych certyfikatów i negatywnym wpływem na ich ceny,
- zmienione zasady wsparcia dla wytwórców odnawialnych źródeł energii (Dz.U. 2016, poz. 925) w tym zniesienia obowiązku odbioru energii wyprodukowanej w OZE dla instalacji o mocy powyżej 500kW,
- zmiana zasad naliczania podatku od nieruchomości dla elektrowni wiatrowych (Dz.U. 2016, poz. 961) wynikająca z wprowadzenia w ustawie o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych definicji elektrowni wiatrowej skutkująca potencjalnym wzrostem podatku od

nieruchomości, który obejmuje całość środków trwałych farm wiatrowych uznanych, jako nieruchomości oraz nowelizacja prawa budowlanego w zakresie definicji budowli.

W celu ograniczenia, w zakresie w jakim będzie to możliwe, negatywnych skutków sytuacji branży elektrowni wiatrowych na wyniki Grupy, ww. portfel kredytowy objęty został szczególnym monitoringiem, w ramach którego przeprowadzane są okresowe testy warunków skrajnych. Ze wszystkimi klientami z tego portfela podjęto rozmowy dotyczące możliwych działań optymalizujących ich politykę kosztową. Wobec podmiotów, dla których identyfikowane jest podwyższone ryzyko zagrożenia terminowej obsługi kredytu, Grupa podejmuje działania wyprzedzające wprowadzając zmiany w funkcjonujących umowach kredytowych umożliwiające prawidłową dalszą obsługę zadłużenia.

Grupa ocenia ryzyko projektów z branży elektrowni wiatrowych przyjmując, jako przesłanki utraty wartości zaistnienie potencjalnego deficytu środków pieniężnych oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Grupę perspektywie długoterminowej. Dla przeprowadzenia wyceny ww. projektów opracowany został model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych dla poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji (zmiennych) parametrach wyceny, do których należą:

- wysokość naliczanego podatku od nieruchomości określona prawdopodobieństwem utrzymania w perspektywie długoterminowej dotychczasowych zasad naliczania podstawy opodatkowania dla elektrowni wiatrowych na poziomie 20%,
- produktywność poszczególnych projektów ustalana indywidualnie dla danego projektu w oparciu o analizę wietrzności wynikającą z raportów wietrzności (P90/P75) oraz faktyczną uzyskaną w okresie działania elektrowni wiatrowej,
- ścieżki cenowe dla cen energii elektrycznej i cen zielonych certyfikatów przyjęte przez Bank w oparciu o analizę wewnętrzną Banku oraz analizę pozyskanych przez Bank raportów zewnętrznych renomowanych firm w perspektywie długoterminowej; Bank przyjął scenariusz, który zakłada na lata 2017 i 2018 ceny zielonych certyfikatów zbliżone do obecnych cen notowanych na Towarowej Giełdzie Energii; na podstawie pozyskanych przez Bank niezależnych cen prognoz czarnej energii i zielonych certyfikatów, Bank opracował ścieżkę cenową na kolejne lata,
- średni ważony koszt kapitału (WACC) przyjęty dla scenariusza restrukturyzacyjnego na poziomie efektywnej stopy procentowej poszczególnej ekspozycji i dla scenariusza windykacyjnego na poziomie 10,9%,
- scenariusze wyceny określające indywidualnie dla każdego z projektów prawdopodobieństwo wystąpienia regularnej obsługi, restrukturyzacji i windykacji. Scenariusz restrukturyzacji zakłada zmianę harmonogramu spłat kredytu w okresie użyteczności turbin. W scenariuszu windykacyjnym zakłada się sprzedaż zorganizowanej części przedsiębiorstwa do inwestora branżowego.

Specyficzne dla branży OZE przesłanki utraty wartości to:

- występowanie w modelu dla poszczególnych projektów deficytu środków pieniężnych (brak możliwości obsługi długu bez zmiany harmonogramu spłaty i/lub bez wsparcia zewnętrznego) w trakcie okresu kredytowania,
- ujemne equity value dla scenariusza restrukturyzacyjnego.

Udział portfela farm wiatrowych w portfelu kredytów korporacyjnych w wartości brutto w Grupie na 31 grudnia 2016 roku wyniósł 27,5%, co stanowi 15,0% portfela kredytów ogółem i w stosunku do 31 grudnia 2015 roku uległ zwiększeniu o 0,9%. Wartościowo portfel farm wiatrowych wyniósł wg stanu na 31 grudnia 2016 roku 2 172,43 mln zł. W obszarze ryzyka kredytowego w 2016 roku, w stosunku do stanu z końca 2015 roku, nastąpił wzrost poziomu wyliczonych odpisów aktualizacyjnych i rezerw na zobowiązania pozabilansowe. W segmencie klientów korporacyjnych i finansów publicznych wzrost poziomu odpisów aktualizujących wyniósł 146,0 mln zł, w tym dla portfela ekspozycji wobec farm wiatrowych 98,0 mln zł.

Poziom pokrycia odpisami kredytów z utratą wartości według stanu na 31 grudnia 2016 roku dla portfela klientów korporacyjnych wynosi 24,4%, w tym dla portfela farm wiatrowych 16,3%. Na koniec 2015 roku wskaźnik ten wynosił 25,1% dla portfela klientów korporacyjnych w portfelu farm wiatrowych nie identyfikowano kredytów z utratą wartości dla analogicznego portfela wskaźnik ten na datę 31.12.2016 wynosi 30,9%.

Wartość ekspozycji wobec farm wiatrowych z rozpoznaną przesłanką utraty wartości wynosi 1 468,0 mln zł i obejmuje 23 podmioty, co w stosunku do całości portfela ekspozycji z rozpoznaną przesłanką utratą wartości wynosi 53,7% w ujęciu wartościowym.

5 największych Spółek w portfelu farm wiatrowych stanowi 53,1% tego portfela i 7,8% portfela ogółem Grupy. W analizowanym portfelu Spółki z zaangażowaniem 659,34 mln zł posiadają stałe umowy na odbiór zielonej energii po gwarantowanych cenach. W przypadku Spółek posiadających takie umowy Bank do analizy modeli, kalkulacji odpisów i identyfikacji przesłanek utraty wartości przyjmuje ceny wynikające z zawartych umów. Dla tego portfela Grupa identyfikuje ryzyko prawne mogące się zmaterializować w przyszłości, związane z ewentualnym wypowiedzeniem umów przez odbiorców zielonych certyfikatów.

Dla portfela ze zidentyfikowaną przesłanką utraty wartości Grupa dokonała analizy wrażliwości na kluczowe parametry opisane powyżej, tj.:

- 1) wzrost podstawy opodatkowania nieruchomości wynikający ze zmiany przepisów,
- 2) zmiany średniego ważonego kosztu kapitału (WACC) o +/-1 p.p.,
- 3) zmiany cen zielonych certyfikatów o +/-1% w okresie prognozy.

w mln zł

Zmiany parametrów	(-) rozwiązanie odpisu	(+) dotworzenie odpisu
Przyjęcie nowych zasad opodatkowania - przyjęcie do kalkulacji odpisów wyłącznie podatku od nieruchomości na nowych zasadach		5,60
Spadek średniego ważonego kosztu kapitału (WACC dla scenariusza windykacyjnego) o 1 p.p.		-4,47
Wzrost średniego ważonego kosztu kapitału (WACC dla scenariusza windykacyjnego) o 1 p.p.		4,16
Spadek cen zielonych certyfikatów o 1% w okresie prognozy		1,82
Wzrost cen zielonych certyfikatów o 1% w okresie prognozy		-1,72

(a) Kredyty i pożyczki (wartość brutto), które nie są zaległe i w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Dla kredytów i pożyczek dla których nie zanotowano żadnych opóźnień w spłacie (nawet 1 dnia) nie rozpoznaje się utraty wartości pod warunkiem, że nie wystąpiły inne przesłanki utraty wartości. Są to należności klientów o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, o regularnych spłatach, dla których nie występowały przesłanki utraty wartości, a odpisy tworzone na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty. Poniżej zaprezentowano kwoty brutto kredytów i pożyczek, które nie były przeterminowane i dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

Ogólna charakterystyka klas ratingowych przedstawia się następująco:

- Rating 1 Najwyższa jakość kredytowa
- Rating 2 Bardzo wysoka jakość kredytowa
- Rating 3 Wysoka jakość kredytowa
- Ratingi 4-5 Bardzo dobra jakość kredytowa
- Ratingi 6-7 Dobra jakość kredytowa
- Ratingi 8-9 Zadawalająca jakość kredytowa
- Ratingi 10-11 Przeciętna i słaba jakość kredytowa
- Ratingi 12-13 Bardzo słaba jakość kredytowa
- Ratingi 14-16 Brak zdolności kredytowej (jakość kredytowa nie występuje)

Dane do sprawozdań prezentowane są w podziale na następujące segmenty:

- klientów korporacyjnych,
- klientów detalicznych,
- finansów publicznych,
- banków.

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	(1-3)	17 844	22 767
	(4-5)	499 672	370 291
	(6-7)	906 689	1 024 516
	(8-9)	2 113 607	2 683 777
	(10-11)	1 506 626	1 936 472
	(12-13)	458 919	629 596
	bez ratingu	7 937	6 116
Razem kredyty dla podmiotów korporacyjnych		5 511 294	6 673 535
Kredyty dla podmiotów detalicznych	osoby prywatne	4 137 424	4 309 371
	klienci z ratingiem	30 403	38 819
	bez ratingu	19 018	33 525
	mikroprzedsiębiorstwa ze scoringiem*\	22 678	29 819
Razem kredyty dla podmiotów detalicznych		4 209 523	4 411 534
Kredyty dla finansów publicznych	(1-3)	-	78 132
	(4-5)	175 856	1 112 129
	(6-7)	987 940	889 052
	(8-9)	642 115	24 461
	(10-11)	37 510	51 218
	(12-13)	4 018	1 462
	bez ratingu	8	10
Razem kredyty dla finansów publicznych		1 847 447	2 156 464
Kredyty dla pozostałych klientów, w tym:	bez ratingu	1	1
- banki		1	1
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto		11 568 265	13 241 534

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Ocena scoringowa jest statystyczną miarą kredytobiorcy - mikroprzedsiębiorstwa obrazującą jego skłonność do spłaty zadłużenia, w wyniku oceny scoringowej, Bank klasyfikuje mikroprzedsiębiorstwo do jednej z grup scoringowych, których charakterystyka przedstawia się następująco:

Grupa scoringowa 1	Bardzo dobry
Grupa scoringowa 2	Dobry
Grupa scoringowa 3	Przeciętny
Grupa scoringowa 4	Mierny
Grupa scoringowa 5	Dostateczny
Grupa scoringowa 6	Nieakceptowalny

Mikroprzedsiębiorstwa	Scoring	31-12-2016	31-12-2015
	(1)	6 991	9 373
	(2)	4 498	5 601
	(3)	8 148	12 077
	(4)	2 372	2 118
	(5)	668	627
	(6)	1	23
Razem		22 678	29 819

(b) Kredyty i pożyczki (wartość brutto), które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów

Jako zaangażowanie przeterminowane przyjmuje się sumę zaangażowania wobec klienta, dla którego przynajmniej jedna z należności Grupy jest przeterminowana o jeden lub więcej dni. Dla kredytów i pożyczek przeterminowanych krócej niż 90 dni nie rozpoznaje się utraty wartości, chyba że inne dostępne informacje świadczą o jej wystąpieniu. Dla kredytów i pożyczek, których bieżąca wartość godziwa przekracza wartość ekspozycji mimo spełnienia przesłanek utraty wartości odpis aktualizujący nie jest rozpoznawany.

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto kredytów i pożyczek, które były przeterminowane, lecz dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

31-12-2016 Opóźnienia w spłacie	Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	Kredyty dla klientów detalicznych	Kredyty dla finansów publicznych	Razem
Od 1 do 30 dni	11 191	163 460	5 314	179 965
Od 31 do 60 dni	444	31 228	377	32 049
Od 61 do 90 dni	313	13 287	-	13 600
pow. 90 dni	-	-	-	-
Razem	11 948	207 975	5 691	225 614

31-12-2015 Opóźnienia w spłacie	Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	Kredyty dla klientów detalicznych	Kredyty dla finansów publicznych	Razem
Od 1 do 30 dni	14 682	126 030	19 075	159 787
Od 31 do 60 dni	365	24 626	1 840	26 831
Od 61 do 90 dni	32	5 253	429	5 714
pow. 90 dni	-	6	-	6
Razem	15 079	155 915	21 344	192 338

Opis ustanowionych zabezpieczeń zamieszczono w nocie 5.1.3.(d)

(c) Kredyty i pożyczki (wartość brutto) w przypadku których wykazano utratę wartości.

Poniżej przedstawiono należności brutto, w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na segmenty.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
kredyty dla klientów korporacyjnych	1 190 722*	644 366
kredyty dla klientów detalicznych	411 911	396 065
kredyty dla finansów publicznych	-	-
banki	-	2 370*
Razem	1 602 633	1 042 801

Opis ustanowionych zabezpieczeń zamieszczono w nocie 5.1.3.(d)

*Na koniec grudnia 2015 roku w odniesieniu do segmentu ekspozycji kredytowych wobec banków jedna ekspozycja została określona jako ze stwierdzoną utratą wartości. W wyniku ogłoszenia upadłości przez wskazany bank w 2016 roku, jego ekspozycja została przeklasyfikowana do segmentu klientów korporacyjnych (wartość należności brutto wg stanu na koniec grudnia 2016 roku wyniosła 2 586 tys. zł.)

Podział portfela kredytów i pożyczek Grupy wg ratingów/scoringu, i w podziale na klasy klientów

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	(1-3)	17 844	22 767
	(4-5)	501 711	389 255
	(6-7)	979 776	1 037 876
	(8-9)	3 060 851	2 740 747
	(10-11)	2 056 412	2 202 851
	(12-13)	906 383	863 050
	(14-16)	299 330	294 904
	bez ratingu	9 218	17 375
Razem kredyty dla podmiotów korporacyjnych		7 831 525	7 568 825
Kredyty dla podmiotów detalicznych	osoby prywatne	4 718 078	4 829 662
	klienci z ratingami	35 034	43 929
	bez ratingu	48 464	56 330
	mikroprzedsiębiorstwa ze scoringiem*\	39 523	46 831
Razem kredyty dla podmiotów detalicznych		4 841 099	4 976 752
Kredyty dla finansów publicznych	(1-3)	-	-
	(4-5)	175 855	78 133
	(6-7)	992 222	1 114 106
	(8-9)	643 148	908 418
	(10-11)	37 887	24 461
	(12-13)	4 018	51 218
	(14-16)	-	1 462
	bez ratingu	8	10
Razem kredyty dla finansów publicznych		1 853 138	2 177 808
Kredyty dla pozostałych klientów, w tym:	bez ratingu	2 587	2 371
- banki		1	2 371
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto		14 528 349	14 725 756
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom		-563 093	-382 207
Pozostałe należności netto		4	10
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto, w tym:		13 965 260	14 343 559
- klienci		13 965 259	14 343 558
- banki		1	1

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\Mikroprzedsiębiorstwa	Scoring	31-12-2016	31-12-2015
	(1)	8 854	12 592
	(2)	6 243	7 343
	(3)	10 970	13 381
	(4)	3 823	3 358
	(5)	786	653
	(6)	8 847	9 504
Razem		39 523	46 831

(d) Opis ustanowionych zabezpieczeń na kredyty i pożyczki

Bank przyjmował na zabezpieczenie wierzytelności zabezpieczenia rzeczowe i osobiste. Zasady ustanawiania zabezpieczeń transakcji zakładają zabezpieczenie adekwatne do poziomu ryzyka generowanego przez tę transakcję.

Bank preferował zabezpieczenia kredytów:

- które umożliwiały zmniejszenie tworzonych odpisów aktualizacyjnych,
- łatwo zbywalne, dające możliwość osiągnięcia ceny pokrywającej wierzytelność Banku.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank dokonuje weryfikacji podstawowych kryteriów decydujących o jego skuteczności, w tym:

- 1) zbywalności zabezpieczenia, tj. możliwości zbycia przedmiotu zabezpieczenia bez istotnego obniżenia jego ceny w czasie, które nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu przedmiotowi fluktuację cen,
- 2) wartości możliwej do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się Banku z przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) dostępu i możliwości kontroli przedmiotu zabezpieczenia w okresie trwania ekspozycji.

Zasadą stosowaną w Banku było ustanowienie prawnego zabezpieczenia, o ile było ono wymagane przed uruchomieniem środków z udzielanego kredytu.

Bank korygował wartość zabezpieczenia stosując wskaźniki korekty ustalone indywidualnie dla poszczególnych rodzajów/przedmiotów zabezpieczenia. Wartość zabezpieczenia co do zasady podlegała monitorowaniu w całym okresie kredytowania.

W przypadku ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie Bank stosował zalecenia Rekomendacji S w sprawie maksymalnych poziomów LTV i wymaganego wkładu własnego kredytów.

W procesie monitorowania wartości nieruchomości Bank stosował, między innymi, portfelową aktualizację wartości przy wykorzystaniu metod statystycznych.

W przypadku zabezpieczenia na nieruchomości podstawą do określenia wartości przyjmowanego zabezpieczenia była wycena sporządzona przez osobę posiadającą niezbędne kwalifikacje i doświadczenie w zakresie oceny wartości nieruchomości. Bank weryfikował wartość z wyceny wykorzystując dane, między innymi, z Systemu Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami (AMRON) i Bazy Cenatorium.

(e) Przejęte zabezpieczenia

Bank klasyfikuje przejęte zabezpieczenia jako aktywa przejęte za długi i wycenia zgodnie z przyjętymi zasadami rachunkowości opisanymi w nocie 2.23 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Przed przejęciem majątkowych zabezpieczeń wierzytelności Banku, obowiązującą zasadą jest posiadanie koncepcji zagospodarowania przejmowanych zabezpieczeń. Dokument określający koncepcję zagospodarowania zawiera wszelkie niezbędne informacje, istotne do podjęcia decyzji o przejęciu przedmiotu zabezpieczenia na własność Banku, a w szczególności:

- przewidywane do poniesienia koszty związane z ewentualnym dozorem, przechowywaniem, ubezpieczeniem, podatkami, itp.
- informacje dotyczące potencjalnego nabywcy, wynegocjowanej ceny oraz warunków płatności, w przypadku planowanej sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia,
- opłacalność transakcji.

Majątkowe zabezpieczenia wierzytelności, które były przejmowane przez Bank, w większości posiadały już nabywców i transakcja sprzedaży była dla Banku opłacalna. W takich przypadkach zadłużenie kredytowe było obniżane o uzyskaną cenę zbycia, a nie wartość wynikającą z wyceny rzeczoznawcy (zazwyczaj cena uzyskana z transakcji sprzedaży jest niższa od wartości ustalonej przez rzeczoznawcę w wycenie).

Jedną ze stosowanych form odzyskiwania wierzytelności jest ich sprzedaż. Wysokość ceny sprzedaży wierzytelności jest zależna między innymi od majątkowych zabezpieczeń rzeczowych wierzytelności. W tych przypadkach, kiedy zbycie wierzytelności zabezpieczonej majątkiem rzeczowym jest dla Banku bardziej opłacalne niż przejmowanie majątku na aktywa do zbycia, a następnie jego sprzedaż, zawierane są transakcje sprzedaży wierzytelności wraz z rzeczowym majątkiem zabezpieczającym wierzytelność.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank nie posiadał aktywów z tytułu przejętych zabezpieczeń.

(f) Czynniki, które w ocenie Grupy będą miały wpływ na adekwatność kapitałową w perspektywie najbliższego roku

Ewentualne wdrożenie projektu rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 25 stycznia 2017 roku w sprawie wyższej wagi ryzyka dla ekspozycji zabezpieczonych hipotekami na nieruchomościach, o której mowa w art. 124 ust. 2 rozporządzenia nr 575/2013 (CRR) z terminem wejścia w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, która wprowadza między innymi wyższą wagę ryzyka dla ekspozycji w pełni i całkowicie zabezpieczonych hipoteką na nieruchomości mieszkalnej, o której mowa w art. 125 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 575/2013, a w przypadku której wysokość raty kapitałowej lub odsetkowej uzależniona jest od zmian kursu waluty lub walut innych niż waluty przychodów osiąganych przez dłużnika. Wskazany projekt rozporządzenia jest jedną z szeregu rekomendacji wydanych 13 stycznia 2017 roku przez Komitet Stabilności Finansowej dotyczących restrukturyzacji portfela kredytów mieszkaniowych w walutach obcych. KSF zaznaczył, że rozwiązania dotyczące restrukturyzacji kredytów walutowych muszą mieć charakter dobrowolny. Natomiast instytucje sprawujące nadzór nad systemem finansowym powinny wprowadzić rozwiązania o charakterze regulacyjnym oraz wykorzystać dostępne instrumenty nadzorcze tak, aby sprzyjać podejmowaniu przez banki oraz kredytobiorców decyzji o restrukturyzacji.

Analiza wpływu rekomendacji KSF na sytuację Banku możliwa będzie po wprowadzeniu rozwiązań o charakterze regulacyjnych, niemniej jednak Bank spodziewa się niekorzystnego wpływu na łączny współczynnik kapitałowy Banku.

5.1.4. Dłużne papiery wartościowe

Tabele poniżej prezentują rating nadany dla dłużnych papierów wartościowych:

31-12-2016	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Korporacyjne	Razem
A	2 793 745	-	-	-	-	-	2 793 745
BBB+	-	-	-	30 679	-	-	30 679
BB	-	-	49 370	-	-	-	49 370
brak	-	2 079 509	29 150	357 498	59 809	159	2 526 125
Razem	2 793 745	2 079 509	78 520	388 177	59 809	159	5 399 919

31-12-2015	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Korporacyjne	Razem
A	2 614 292	-	-	-	-	-	2 614 292
A-	-	-	-	41 371	-	-	41 371
BB	-	-	47 294	-	-	-	47 294
brak	-	1 799 401	29 106	432 655	57 210	264	2 318 636
Razem	2 614 292	1 799 401	76 400	474 026	57 210	264	5 021 593

W tabelach prezentowana jest ujednolicona skala ratingowa. W przypadku, gdy emitent otrzymał rating od więcej niż jednej agencji, został zaprezentowany ten najwyższy.

Moody's	S&P	Fitch	Rating ujednolicony
A2	A	A	A
A3	A-	A-	A-
Baa1	BBB+	BBB+	BBB+
Ba2	BB	BB	BB
Ba3	BB-	BB-	BB-

W przypadku obligacji komunalnych, dla których brak jest aktywnego rynku nadawane są ratingi wewnętrzne, wg kategorii:

4-5 bardzo dobra jakość kredytowa

6-7 dobra jakość kredytowa

8-9 zadowalająca jakość kredytowa

10 -11 przeciętna i słaba jakość kredytowa

Klasy ryzyka dla emitentów obligacji komunalnych obsługiwanych przez Bank Ochrony Środowiska S.A. nadawane są zgodnie z przyjętą w Banku metodyką oceny zdolności kredytowej jednostek samorządu terytorialnego.

Finanse publiczne		
Rating wewnętrzny	31-12-2016	31-12-2015
5	31 629	11 819
6	20 583	22 423
7	80 578	93 209
8	233 587	227 799
9	11 022	82 864
10	10 778	35 912
Razem	388 177	474 026

5.1.5. Struktura koncentracji zaangażowania w segmenty rynku branżowe i geograficzne wraz z oceną ryzyka związanego z tym zaangażowaniem

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Grupy ukształtowane na koniec grudnia 2016 roku można stwierdzić wyraźną dominację (udział powyżej 10%) trzech branż:

- Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych – 15,4 %,
- Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne – 11,4 %,
- Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości – 10,5 %.
- Znaczący udział w portfelu kredytowym Banku mają również:
- Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków – 5,1 %,
- Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi – 3,9 %,
- Produkcja artykułów spożywczych – 2,5 %,
- Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych – 1,9 %,
- Zakwaterowanie – 1,6 %,
- Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych – 1,1 %.
- Udziały pozostałych branż nie przekraczały 1 %.

Na koniec grudnia 2015 roku można stwierdzić wyraźną dominację (udział powyżej 10%) trzech branż:

- Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych – 14,8 %,
- Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne – 13,1 %,
- Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości – 11,0 %.
- Znaczący udział w portfelu kredytowym Banku mają również:
 - Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków – 4,1 %,
 - Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi – 3,3 %,
 - Produkcja artykułów spożywczych – 2,6 %,
 - Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych – 1,4 %,
 - Zakwaterowanie – 1,3 %,
 - Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych – 1,3 %.
- Udziały pozostałych branż nie przekraczały 1 %.

Zaangażowanie w poszczególne branże przedstawiono poniżej.

31 grudnia 2016

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 227 291	15,4%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 686 707	11,4%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 524 782	10,5%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	746 591	5,1%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	560 503	3,9%
Produkcja artykułów spożywczych	358 409	2,5%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	273 448	1,9%
Zakwaterowanie	229 181	1,6%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	154 842	1,1%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	132 653	0,9%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	138 412	1,0%
Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody	121 695	0,8%
Działalność usługowa związana z wyżywieniem	111 376	0,8%
Opieka zdrowotna	106 654	0,7%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	101 419	0,7%
Pozostałe branże, w tym:	6 054 386	41,7%
- osoby prywatne	4 718 079	32,5%
Ogółem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 528 349	100,0%
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom	-563 093	
Pozostałe należności	4	
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto	13 965 260	
- klienci	13 965 259	
- banki	1	

31 grudnia 2015

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 184 152	14,8%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 926 828	13,1%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 617 169	11,0%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	606 335	4,1%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	485 901	3,3%
Produkcja artykułów spożywczych	375 185	2,6%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	208 976	1,4%
Zakwaterowanie	191 386	1,3%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	183 302	1,3%
Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody	136 199	0,9%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	136 129	0,9%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	123 252	0,8%
Opieka zdrowotna	107 870	0,7%
Działalność usługowa związana z wyżywieniem	103 529	0,7%
Działalność związana ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów; odzysk surowców	89 981	0,6%
Pozostałe branże, w tym:	6 249 562	42,5%
- osoby prywatne	4 829 662	32,9%
Ogółem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 725 756	100,0%
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom	-382 207	
Pozostałe należności	10	
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto	14 343 559	
- klienci	14 343 558	
- banki	1	

Skutki ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych w CHF i innych walutach obcych

W dniu 19 października 2016 roku Sejm RP rozpoczął prace nad trzema projektami ustaw dotyczących rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych denominowanych w CHF i innych walutach obcych, w tym nad przedstawionym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektem Ustawy o zasadach zwrotu niektórych należności wynikających z umów kredytu i pożyczki oraz poselskimi projektami Ustawy o restrukturyzacji kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż waluta polska, oraz o wprowadzeniu zakazu udzielania takich kredytów i Ustawy o szczególnych zasadach restrukturyzacji walutowych kredytów mieszkaniowych w związku ze zmianą kursu walut obcych do waluty polskiej. Na dzień publikacji niniejszego raportu nie jest znany ostateczny kształt ustawy. Implementacja proponowanych obecnie inicjatyw w zakresie przewalutowania kredytów hipotecznych w walutach obcych miałyby negatywny wpływ na wyniki finansowe sektora bankowego i Grupy.

5.1.6. Struktura koncentracji zaangażowania w poszczególne podmioty, grupy kapitałowe

Zaangażowanie równe lub przekraczające 10% funduszy własnych Grupy w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązanymi kapitałowo lub organizacyjnie na dzień 31 grudnia 2016 roku wystąpiło w siedmiu przypadkach i wynosiło łącznie 1 995 801 tys. zł, co stanowiło 95,5% funduszy własnych Grupy. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wystąpiło w jedenastu przypadkach i wynosiło łącznie 3 073 748 tys. zł, co stanowiło 174,8% funduszy własnych Grupy. W badanych okresach zaangażowanie w największe podmioty/grupy kapitałowe nie dotyczyło spółek Skarbu Państwa.

Poniżej przedstawiono zaangażowanie wobec największych podmiotów lub grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie:

L.p.	Zaangażowanie*\ wg stanu na dzień 31 grudnia 2016
1	367 282
2	324 824
3	292 472
4	271 349
5	257 308
6	244 928
7	237 638
8	-
9	-
10	-
Razem	1 995 801

*\ Na zaangażowanie danego podmiotu składają się ekspozycje kredytowe brutto, zobowiązania warunkowe tj. otwarte linie kredytowe i gwarancje, dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez podmiot oraz zawarte transakcje walutowe typu fx spot, fx forward, fx swap.

L.p.	Zaangażowanie*\ wg stanu na dzień 31 grudnia 2015
1	389 336
2	374 446
3	347 337
4	303 218
5	291 903
6	276 252
7	270 489
8	235 148
9	208 334
10	194 374
11	182 911
Razem	3 073 748

*\ Na zaangażowanie danego podmiotu składają się ekspozycje kredytowe brutto, zobowiązania warunkowe tj. otwarte linie kredytowe i gwarancje, dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez podmiot oraz zawarte transakcje walutowe typu fx spot, fx forward, fx swap.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku poziom ryzyka koncentracji Banku wynikający z zaangażowania w największą grupę kapitałową (z uwzględnieniem wyłączenia zaangażowania wynikającego z gwarancji udzielonej podmiotowi zależnemu) nie przekroczył dozwolonego limitu i wyniósł 17,6% funduszy własnych. Na dzień 31 grudnia 2015 roku poziom ryzyka koncentracji Banku wynikający z zaangażowania w największą grupę kapitałową (z uwzględnieniem wyłączenia zaangażowania

wynikającego z gwarancji udzielonej podmiotowi zależnemu) nie przekroczył dozwolonego limitu i wyniósł 22,2% funduszy własnych.

Dziesięciu klientów z największym zaangażowaniem wg stanu na 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku:

31 grudnia 2016

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe*\	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	358 752	358 660	92	2,2%
2	240 648	240 648	-	1,4%
3	237 613	237 613	-	1,4%
4	227 020	203 917	23 103	1,4%
5	208 359	142 597	65 762	1,2%
6	182 754	164 112	18 642	1,1%
7	169 373	169 373	-	1,0%
8	162 866	162 840	26	1,0%
9	145 492	145 492	-	0,9%
10	129 786	129 786	-	0,8%

*\ W zaangażowaniu pozabilansowym są brane pod uwagę: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane traty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

31 grudnia 2015

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe*\	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	366 805	238 711	128 094	2,1%
2	273 000	-	273 000	1,5%
3	272 588	244 399	28 189	1,5%
4	273 500	190 070	83 430	1,5%
5	240 000	221 671	18 329	1,3%
6	212 020	157 437	54 583	1,2%
7	178 988	178 988	-	1,0%
8	177 633	157 768	19 865	1,0%
9	165 563	163 132	2 431	0,9%
10	150 024	150 024	-	0,8%

*\ W zaangażowaniu pozabilansowym są brane pod uwagę: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane traty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

5.1.7. Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych kategorii aktywów finansowych.

Wyszczególnienie	31-12-2016			31-12-2015		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków* \	154 668	-	154 668	161 090	-2 370	158 720
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	59 524	-	59 524	107 182	-	107 182
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	49 135	-	49 135	99 470	-	99 470
- Skarbu Państwa	48 976	-	48 976	99 206	-	99 206
- Korporacyjne	159	-	159	264	-	264
Kapitałowe, w tym:	10 389	-	10 389	7 712	-	7 712
- Notowane	10 342	-	10 342	7 665	-	7 665
- Nienotowane	47	-	47	47	-	47
Pochodne instrumenty finansowe	131 755	-	131 755	206 949	-	206 949
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym: * \	14 528 352	-563 093	13 965 259	14 723 395	-379 837	14 343 558
- Kredyty udzielone klientom detalicznym	4 841 099	-225 558	4 615 541	4 976 753	-188 348	4 788 405
- Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	7 831 525	-334 814	7 496 711	7 568 824	-191 330	7 377 494
- Kredyty udzielone finansom publicznym	1 853 138	-135	1 853 003	2 177 808	-159	2 177 649
- Kredyty udzielone pozostałym klientom	2 586	-2 586	-	10	-	10
- Pozostałe należności	4	-	4			
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	5 420 277	-908	5 419 369	5 001 446	-908	5 000 538
Dostępne do sprzedaży	4 234 187	-908	4 233 279	4 073 398	-908	4 072 490
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	4 164 694	-	4 164 694	3 994 075	-	3 994 075
- Skarbu Państwa	1 558 679	-	1 558 679	1 587 038	-	1 587 038
- NBP	2 079 509	-	2 079 509	1 799 401	-	1 799 401
- Banków	78 520	-	78 520	76 400	-	76 400
- Finansów publicznych	388 177	-	388 177	474 026	-	474 026
- Pomocniczych instytucji finansowych	59 809	-	59 809	57 210	-	57 210
Kapitałowe, w tym:	69 493	-908	68 585	79 323	-908	78 415
- Notowane	34 265	-908	33 357	44 104	-908	43 196
- Nienotowane	35 228	-	35 228	35 219	-	35 219
Utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	-	1 186 090	928 048	-	928 048
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 186 090	-	1 186 090	928 048	-	928 048
- Skarbu Państwa	1 186 090	-	1 186 090	928 048	-	928 048
Inne aktywa finansowe* * \	283 904	-8 076	275 828	171 637	-7 450	164 187

* \ Kredyty są wykazywane w wartościach netto

** \ Na pozycję tą składają się głównie: odprowadzenie nadmiaru gotówki, należności z tytułu zawartych transakcji na instrumentach finansowych.

Natomiast obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych pozycji zobowiązań warunkowych jest następujące:

Wyszczególnienie	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
	31-12-2016	31-12-2015
Warunkowe zobowiązania finansowe, w tym:	1 856 169	2 569 605
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 803 925	2 124 410
- odwołalne	1 534 961	1 794 721
- nieodwołalne	268 964	329 689
- otwarte akredytywy importowe	19 423	159 779
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	32 821	285 416
- nieodwołalne	32 821	285 416
Gwarancje i poręczenia	216 531	256 744
Gwarantowanie emisji	13 035	13 035
Transakcje walutowe i stopy procentowej*\	9 798 673	10 270 505

*\ Na pozycje składają się:

W 2016 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 3 107 431 tys. zł.

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej w kwocie 6 155 242 tys. zł.

Transakcje wymiany stopy procentowej w kwocie 536 000 tys. zł.

W 2015 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 2 029 036 tys. zł.

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej w kwocie 7 279 319 tys. zł.

Transakcje wymiany stopy procentowej w kwocie 962 150 tys. zł.

Zgodnie z obowiązującymi w Banku procedurami zobowiązania warunkowe podlegają takiej samej formie zabezpieczenia oraz monitorowania jak transakcje bilansowe.

Częstotliwość monitorowania klienta korporacyjnego uzależniona jest przede wszystkim od wielkości zaangażowania kredytowego i kondycji ekonomiczno-finansowej klienta (ratingu klienta).

Monitoring klienta korporacyjnego obejmuje weryfikację:

- ratingu klienta,
- ratingu grupy kapitałowej,
- oceny transakcji (monitoring zabezpieczeń, warunków umowy (kovenantów) oraz inwestycji realizowanych z udziałem finansowania Banku).

Częstotliwość i zakres monitorowania klientów instytucjonalnych pionu detalicznego (mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowe) uzależnione są od kwoty zaangażowania klienta.

Monitoring mikroprzedsiębiorstwa obejmuje:

- monitoring zdarzeń objętych monitoringiem,
- weryfikację klienta w bazach zewnętrznych,
- monitoring sytuacji ekonomiczno-finansowej.

5.1.8. Praktyki forbearance

Status forbearance otrzymują ekspozycje, dla których nastąpiła restrukturyzacja umowy kredytu, należności lub inwestycji utrzymywanej do terminu wymagalności, jeżeli wynika ona z trudności finansowych dłużnika lub emitenta lub brak zmiany warunków umowy doprowadziłby do zaprzestania obsługi zadłużenia, której Bank by nie przyznał, gdyby dłużnik nie był w trudnej sytuacji finansowej.

Za zmianę warunków, o których mowa wyżej, uznaje się w szczególności:

- 1) udzielenie karencji w spłacie kapitału i/lub należności ubocznych,
- 2) redukcję kapitału i/lub należności ubocznych,
- 3) wydłużenie okresu kredytowania,
- 4) obniżenie oprocentowania kredytu,
- 5) zgodę Banku na spłatę zobowiązania poprzez realizację zabezpieczenia.

Restrukturyzacja jest przesłanką utraty wartości. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie istotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie nieistotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje każdorazowo utworzeniem odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

Odwroćenie straty (reklasyfikacja do zdrowego portfela) jest możliwe po ustąpieniu przesłanki utraty wartości oraz upływie okresu 12-miesięcznej kwarantanny. Transakcje restrukturyzowane bez utraty wartości wyceniane są jako odrębny portfel homogeniczny o podwyższonych stawkach IBNR.

Zawarte umowy restrukturyzacyjne są na bieżąco monitorowane pod kątem wywiązania się ze zobowiązań zawartych w umowie.

Ekspozycja przestaje być klasyfikowana jako forborne (zdejmowany jest status forbearance), gdy zostały spełnione wszystkie niżej wymienione warunki:

- 1) umowę uznaje się za niezagrożoną, w tym w przypadku gdy ekspozycja została przeklasyfikowana z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, w wyniku której potwierdzono trwałą poprawę sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika,
- 2) upłynęły co najmniej 24 miesiące (okres próbny) od daty uznania ekspozycji za niezagrożoną, w których przez minimum połowę okresu próby dłużnik dokonywał regularnych spłat rat kapitałowych i odsetkowych i nie występowały opóźnienia przekraczające 30 dni,
- 3) na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie jest opóźniona powyżej 30 dni.

Zasady rachunkowości w odniesieniu do aktywów finansowych podlegających praktykom forbearance nie różnią się od zasad stosowanych w stosunku do innych aktywów Banku, Bank wycenia kredyt i należności według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. W sytuacji, gdy warunki pożyczki, należności lub inwestycji utrzymywanej do terminu wymagalności są renegocjowane z powodu trudności finansowych dłużnika lub emitenta, ekspozycja taka jest wyceniana przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej, wyznaczonej przed zmianą warunków.

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych transakcji forborne (gdzie zastosowano praktyki forbearance).

2016-12-31	kredyty z utratą wartości			kredyty bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	521 744	-195 980	325 764	122 688	-2 579	120 109
- Kredyty udzielone klientom detalicznym	218 355	-88 127	130 228	79 209	-2 450	76 759
w tym wyceniane indywidualnie	124 311	-48 384	75 927	-	-	-
- Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	300 803	-105 267	195 536	25 035	-127	24 908
w tym wyceniane indywidualnie	299 069	-104 481	194 588	-	-	-
- Kredyty udzielone finansom publicznym	-	-	-	18 444	-2	18 442
w tym wyceniane indywidualnie	-	-	-	-	-	-
- Banki	2 586	-2 586	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie	2 586	-2 586	-	-	-	-

2015-12-31	kredyty z utratą wartości			kredyty bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	405 665	-133 552	272 113	126 330	-1 109	125 221
- Kredyty udzielone klientom detalicznym	223 964	-70 057	153 907	30 244	-1 004	29 240
w tym wyceniane indywidualnie*\	122 823	-34 171	88 652	-	-	-
- Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	179 331	-61 125	118 206	96 086	-105	95 981
w tym wyceniane indywidualnie*\	176 609	-59 742	116 867	-	-	-
- Kredyty udzielone finansom publicznym	-	-	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie*\	-	-	-	-	-	-
- Banki	2 370	-2 370	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie*\	2 370	-2 370	-	-	-	-

*\Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

Grupa wprowadziła zmianę prezentacyjną do uprzednio publikowanych skonsolidowanych sprawozdań finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku zmiany opisane w nocie 5.

5.2. Techniki pomiaru ryzyka finansowego (w księdze bankowej i handlowej) oraz limity

Zgodnie ze strategią Grupy, działalność w księdze handlowej uzupełnia działalność w księdze bankowej. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom Banku najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań Bank, w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymuje otwarte pozycje. Zgodnie z przyjętą w BOŚ S.A. definicją, księga handlowa zawiera transakcje realizowane na rachunek własny w celu handlowym, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych w krótkich okresach, z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też innych odchyżeń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności: stóp procentowych, kursów walutowych i indeksów giełdowych. Sprzedaż transakcji z księgi handlowej nie jest prowadzona w celu utrzymania płynności Banku.

Ryzyko finansowe w Grupie koncentruje się przede wszystkim w BOŚ S.A. oraz w DM BOŚ S.A. i obejmuje: (i) ryzyko płynności; (ii) ryzyko stopy procentowej (w księdze bankowej i handlowej); (iii) ryzyko walutowe (w księdze bankowej i handlowej). Ryzyko płynności i ryzyko stopy procentowej występuje przede wszystkim w Banku, natomiast ryzyko walutowe - w DM BOŚ S.A. (w księdze handlowej i niehandlowej) oraz w Banku (w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej). W DM BOŚ S.A. występuje także ryzyko z tytułu pozycji w instrumentach kapitałowych i ryzyko cen towarów.

Transakcje księgi bankowej stanowią podstawową działalność Banku, tzn. wynikają z działalności komercyjnej, w tym: pozyskiwania źródeł finansowania i efektywnego zarządzania płynnością finansową. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom Banku najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań Bank, w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymuje otwarte pozycje.

Do księgi bankowej wchodzi pozycje nie zaliczone do księgi handlowej, w tym w szczególności:

- 1) udzielane kredyty, gwarancje, pożyczki, lokaty i przyjmowane depozyty,
- 2) transakcje zabezpieczające płynność i ryzyko stopy procentowej operacji zaliczonych do księgi bankowej,
- 3) zakup papierów wartościowych w celu innym niż handlowy.

Celem określenia apetytu Grupy na ryzyko finansowe, w BOŚ S.A. obowiązują polityki w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej oraz ryzykiem rynkowym, gdzie określone są między innymi maksymalne poziomy ryzyka finansowego, zgodne z przyjętym przez radę Nadzorczą Banku apetytem na ryzyko.

Poziom i profil ryzyka finansowego jest regularnie monitorowany w Departamencie Ryzyka Finansowego i raportowany: Radzie Nadzorczej Banku, Radzie Nadzorczej DM BOŚ S.A., Komitetowi ds. Ryzyka, Zarządowi Banku, Zarządowi DM BOŚ S.A., Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitetowi ZAP) oraz Komitetowi ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

5.2.1. Ryzyko płynności

Ryzyko płynności rozumiane jest jako utrata zdolności Grupy do terminowego regulowania zobowiązań, do pozyskiwania funduszy na sfinansowanie nieoczekiwanego wycofania depozytów oraz zdolności do generowania przez Grupę dodatniego salda przepływów gotówkowych. Proces monitorowania i aktywnego zarządzania ryzykiem płynności jest skoncentrowany w Banku.

Celem Banku w zakresie zarządzania płynnością jest zabezpieczenie płynności Banku oraz utrzymanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów, zapewniającej bezpieczny profil płynności w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich, oraz w głównych walutach obcych, a przede wszystkim – dla całkowitej pozycji płynności. Strategię zarządzania ryzykiem płynności określa zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Strategia Płynnościowa BOŚ S.A. Strategia określa apetyt Banku na to ryzyko, wyznacza główne kierunki oraz cele ilościowe dla wybranych wielkości i jest integralnym elementem realizowanej przez Bank strategii działania; tolerancja na ryzyko płynności, dostosowana do przyjętego apetytu, została określona w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Polityce w zakresie zarządzania płynnością poprzez obowiązujący w Banku system wewnętrznych limitów i wartości ostrzegawczych.

Płynność w Banku rozpatrywana jest w następującym horyzoncie czasowym: płynność śróddzienna – w ciągu dnia, płynność bieżąca – w okresie do 7 dni; płynność krótkoterminowa – w okresie do 1 miesiąca; płynność średnioterminowa – w okresie powyżej 1 miesiąca do 12 miesięcy; płynność długoterminowa – w okresie powyżej 12 miesięcy.

Podstawowym źródłem finansowania Banku jest systematycznie budowana, zdywersyfikowana baza depozytowa z dużym udziałem stabilnych depozytów od klientów detalicznych (uzupełniona depozytami klientów korporacyjnych i sektora publicznego) oraz wyemitowane obligacje długoterminowe i otrzymane pożyczki od międzynarodowych instytucji finansowych (które dodatkowo stanowią źródło finansowania płynności w walutach obcych; pozostałe niedopasowanie walutowe jest pokrywane transakcjami FX Swap).

Posiadane przez Bank aktywa płynne (nadwyżka płynności), utrzymywane przede wszystkim w postaci charakteryzujących się wysoką płynnością bonów pieniężnych NBP (stanowiących 68% portfela płynnych nieobciążonych papierów wartościowych) oraz obligacji Skarbu Państwa (32%), charakteryzujących się niskim ryzykiem szczególnym. Portfel tych papierów jest uzupełniony gotówką oraz środkami utrzymywanymi w NBP (ponad zadeklarowany poziom rezerwy obowiązkowej). Aktywa płynne (nadwyżka płynności) stanowią bufor dla zabezpieczenia płynności w ewentualnych sytuacjach kryzysowych, tj. istnieje możliwość ich zastawu, upłynnienia w ramach transakcji repo bądź sprzedaży w dowolnym momencie, bez istotnej utraty wartości. Możliwości sprzedaży aktywów płynnych (ryzyko płynności produktu) są systematycznie monitorowane. W analizach tych brane są pod uwagę przede wszystkim: wielkość emisji, obrót rynkowy oraz zmienność ceny kupna / sprzedaży.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowego Banku Polskiego, Bank ma możliwość korzystania z dodatkowych źródeł finansowania w postaci kredytu technicznego i lombardowego w NBP. Jest również operacyjnie przygotowany do wystąpienia do NBP celem uzyskania kredytu refinansowego.

Bank organizuje proces zarządzania ryzykiem płynności w szczególności za pomocą podziału kompetencji organów Banku oraz właściwych komórek organizacyjnych centrali przy wykonywaniu zadań i podejmowaniu decyzji w procesie zarządzania ryzykiem płynności. Komórki organizacyjne są wzajemnie niezależne. Obszary powstawania ryzyka i komórki organizacyjne kontroli ryzyka znajdują się pod nadzorem różnych Członków Zarządu Banku.

Bank wyznacza nadzorcze miary płynności zgodnie z następującymi regulacjami: Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności, Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 roku uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto dla instytucji kredytowych oraz Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/322 z dnia 10 lutego 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 ustanawiające wykonawcze standardy techniczne dotyczące sprawozdawczości nadzorczej instytucji w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto.

Do obecnie obowiązujących norm płynności krótkoterminowej zalicza się współczynniki: M1 (luka płynności krótkoterminowej – różnica pomiędzy sumą wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym a wartością środków obcych niestabilnych) i M2 (współczynnik płynności krótkoterminowej – iloraz sumy wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym do wartości środków obcych niestabilnych) oraz wymóg pokrycia wpływów netto – LCR (relacja aktywów płynnych do wpływów netto (tj. różnicy pomiędzy wpływami a wpływami) przez okres występowania warunków skrajnych, trwający 30 dni kalendarzowych). Natomiast do norm długoterminowych zalicza się współczynniki: M3 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta do aktywów niepłynnych) i M4 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta i środków obcych stabilnych do sumy aktywów

niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności). Ponadto Bank wyznacza i sprawozdaje do KNF wskaźnik stabilnego finansowania netto (NSFR).

W 2016 roku Bank, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/313 z dnia 1 marca 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 w odniesieniu do dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności, wdrożył i przesyła do NBP w ramach sprawozdawczości obowiązkowej raporty ALMM.

W 2016 roku (analogicznie jak w 2015 roku) nadzorcze miary płynności, tj. miary M1-M4 oraz LCR były wyznaczane codziennie (tj. w każdym dniu roboczym) i pozostawały na bezpiecznym poziomie, znacznie przewyższającym poziom regulacyjny. Wg stanu na 31 grudnia 2016 roku normy te kształtowały się następująco:

Miara	Wartość na 31.12.2016	Wartość na 31.12.2015
LCR	120%	80%
M1	1 201 mln zł	623 mln zł
M2	1,37	1,24
M3	56,89	38,51
M4	1,28	1,24

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności bieżącej i krótkoterminowej Bank wprowadził następujące miary i narzędzia: (i) aktywa płynne – stanowiące bufor dla oczekiwanych i nieoczekiwanych wypływów w horyzoncie 30 dni; (ii) zapas płynności – który mierzy poziom aktywów płynnych, pomniejszonych o oczekiwane oraz nieoczekiwane wypływy, wyznaczone w terminie 30 dni; (iii) ocenę stabilności bazy depozytowej; (iv) lukę płynności krótkoterminowej (dla PLN, EUR, CHF i USD) – pokazującą poziom niedopasowania w strukturach finansowania w walutach obcych; luka ta przede wszystkim obejmuje przepływy z transakcji na rynku hurtowym oraz z transakcji pochodnych oraz (v) testy warunków skrajnych (pozwalające m.in. na weryfikację możliwości utrzymania płynności w zdefiniowanym w Banku horyzoncie czasowym w poszczególnych scenariuszach). W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności średnio- i długoterminowego Bank wyznacza i monitoruje: (i) lukę płynności kontraktową oraz urealnioną (która jest uzupełniana o systematycznie przeprowadzane analizy: stabilności bazy depozytowej, koncentracji bazy depozytowej, wielkości przedpłat kredytów oraz poziomu zrywalności depozytów); (ii) wskaźniki pokrycia aktywów długoterminowych pasywami długoterminowymi; (iii) wskaźnik pokrycia kredytów służących finansowaniu długoterminowych potrzeb klientów najbardziej stabilnymi źródłami finansowania oraz (iv) prognozę zapasu płynności, aktywów płynnych oraz nadzorczych miar płynności. Zgodnie z Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego Bank przeprowadza również pogłębioną analizę płynności długoterminowej. Wyniki przeprowadzanych analiz są wykorzystywane do zarządzania płynnością Banku. Jednocześnie proces opracowywania krótko- i długoterminowych Planów finansowych Banku zawiera ocenę płynności, tak aby zapewnić adekwatną strukturę finansowania i przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

Bank, w opracowywanych analizach płynnościowych, uwzględnia również możliwość niekorzystnej zmiany kursów walut obcych, w szczególność CHF i EUR, potencjalnie mogące powodować zwiększenie potrzeb płynnościowych.

Zgodnie z podpisanymi z kontrahentami aneksami zabezpieczającymi do umów ramowych (Credit Support Annex, CSA) Bank, w przypadku niekorzystnych zmian rynkowych (m.in. kursów walutowych), zobowiązany jest do złożenia dodatkowych depozytów zabezpieczających; w przypadku korzystnych zmian - Bank otrzymuje dodatkowe zabezpieczenie od kontrahentów. Bank nie posiada w umowach z kontrahentami postanowień zmieniających wysokość składanego zabezpieczenia ze względu na zmianę posiadanego ratingu. Oznacza to, iż obniżenie poziomu oceny zdolności kredytowej nie wpływa na wysokość i sposób wyliczenia depozytów zabezpieczających.

W celu oceny skuteczności procesu zarządzania ryzykiem płynności, dla większości z powyższych miar ustalane są limity lub wartości ostrzegawcze w ramach zestawu wewnętrznych limitów ryzyka płynności, których struktura ma charakter hierarchiczny (tzn. ustalane są na poziomie Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami). Obowiązujące limity i wartości ostrzegawcze podlegają systematycznym przeglądom, tak aby pozwalały na skuteczne

monitorowanie płynności. Limity i wartości ostrzegawcze określają ramy dla tolerancji Banku w zakresie płynności i są zgodne z przyjętym przez Bank apetytem na to ryzyko. Kształtowanie odpowiedniego profilu ryzyka płynności wspierane jest poprzez uwzględnienie kosztu płynności w ramach obowiązującego w Banku systemu cen transferowych.

Ponadto Bank posiada zatwierdzony przez Zarząd Banku Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych, który określa potencjalne źródła pogorszenia / utraty płynności, zasady postępowania i kompetencje w sytuacjach awaryjnych, mających na celu oszacowanie horyzontu przetrwania oraz możliwości i kosztów przywrócenia stanu stabilnej płynności. Plan ten, oprócz analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych (której założenia są zgodne z przeprowadzonymi testami warunków skrajnych), zawiera także mierzalne i niemierzalne symptomy wyprzedzające sytuacje awaryjne, powalające na systematyczne monitorowanie źródeł powstawania sytuacji kryzysowych w zakresie płynności. Analizy scenariuszowe płynności w sytuacjach awaryjnych oraz testy warunków skrajnych obejmują trzy rodzaje scenariuszy: (1) kryzys wewnętrzny - jego źródłem jest utrata zaufania do Banku przez uczestników rynku (tzw. „run na Bank”), zmniejszenie dostępności finansowania, zmaterializowanie się ryzyka koncentracji oraz obniżenie ratingu Banku; (2) kryzys zewnętrzny - zakłada materializację ryzyka walutowego, wzrost stóp procentowych, kryzys na rynkach finansowych i ewentualne efekty drugiej rundy oraz (3) kryzys mieszany – stanowi połączenie elementów zarówno kryzysu wewnętrznego jak i zewnętrznego. Dokonywane stress testy pozwalają na identyfikację czynników, których materializacja może generować w Banku ryzyko płynności oraz opracowanie działań koniecznych do podjęcia, w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych. Bank w ramach dokonywanych analiz przeprowadza również analizę wrażliwości na poszczególne czynniki generujące ryzyko płynności oraz testy odwrócone. Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych jest systematycznie weryfikowany i aktualizowany, tak aby gwarantował operacyjne przygotowanie Banku do uruchomienia potencjalnych działań podejmowanych w sytuacji zagrożenia płynności. Analiza scenariuszowa płynności w sytuacjach awaryjnych jest opracowywana w trybie półrocznym, a testy warunków skrajnych – w okresach miesięcznych. Wnioski z przeprowadzanych testów są uwzględniane w bieżącym zarządzaniu płynnością i ryzykiem płynności, a także w strukturze aktywów i pasywów.

Testy wykonane w 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku, pokazują, że Bank posiada stabilną sytuację płynnościową, a posiadane aktywa płynne (nadwyżka płynności) pozwalają na przetrwanie założonych scenariuszy, w których Bank zakłada przeżycie w określonym horyzoncie czasowym.

Stosowane przez Bank miary i narzędzia podlegają cyklicznym przeglądom i są systematycznie aktualizowane, co służy lepszemu odwzorowaniu profilu płynności. W 2016 roku Bank w ramach wdrażania postanowień Rekomendacji C KNF dotyczącej zarządzania ryzykiem koncentracji dokonał przeglądu metodologii uwzględniania koncentracji w kalkulacji środków stabilnych. Proces monitorowania płynności i ryzyka płynności w Banku jest wspierany przez dedykowany system informatyczny (w szczególności w zakresie generowania kontraktowej i urealnionej luki płynności).

Wyniki analizy ryzyka płynności, wraz z wynikami testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz - w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku.

W 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku sytuacja płynnościowa Banku była systematycznie monitorowana i pozostawała na bezpiecznym poziomie, a rozwój akcji kredytowej – ściśle skorelowany ze źródłami pozyskania finansowania. Bank dokonał bezpiecznego refinansowania euroobligacji w kwocie 250 mln EUR za pomocą środków od klientów detalicznych i korporacyjnych. Kontynuowany od 2015 r. wzrost udziału depozytów od klientów detalicznych w źródłach finansowania oraz wzrost kapitałów własnych Banku (w wysokości 400 mln zł), jako stabilne finansowania, miały pozytywny wpływ na miary płynności zarówno krótko- jak i długoterminowe.

W poniższych tabelach zaprezentowano kontraktową lukę płynności (wartości bilansowe):

31 grudnia 2016	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	0,44	0,33	0,32	0,39	0,69	1,00	
Aktywa razem	3 475 165	385 361	759 512	1 348 032	6 764 047	8 097 372	20 829 489
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	357 782	306 533	751 975	1 144 826	5 015 922	6 388 221	13 965 259
Zobowiązania razem	7 951 488	3 655 387	2 883 804	965 951	3 013 322	2 359 537	20 829 489
- w tym zobowiązania wobec klientów	7 697 441	3 592 804	2 849 822	955 980	1 844 889	182 642	17 123 578
Luka	-4 476 323	-3 270 026	-2 124 292	382 081	3 750 725	5 737 835	-
Luka skumulowana	-4 476 323	-7 746 349	-9 870 641	-9 488 560	-5 737 835	-	-

31 grudnia 2015	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	0,43	0,36	0,31	0,36	0,67	1,00	
Aktywa razem	3 098 666	827 241	833 357	1 122 724	6 499 642	8 540 142	20 921 772
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	282 306	768 593	616 176	991 534	5 186 668	6 498 281	14 343 558
Zobowiązania razem	7 282 529	3 738 312	4 408 989	963 077	2 177 746	2 351 119	20 921 772
- w tym zobowiązania wobec klientów	7 065 519	3 461 324	3 270 710	755 400	1 066 448	348 762	15 968 163
Luka	-4 183 863	-2 911 071	-3 575 632	159 647	4 321 896	6 189 023	-
Luka skumulowana	-4 183 863	-7 094 934	-10 670 566	-10 510 919	-6 189 023	-	-

W poniższych tabelach zaprezentowano urealnioną lukę płynności (wartości bilansowe):

31 grudnia 2016	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,52	1,36	1,03	0,81	0,78	1,00	
Aktywa razem	3 423 297	434 967	711 354	1 173 214	7 001 138	8 085 519	20 829 489
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	124 410	356 361	708 708	1 152 640	5 809 606	5 813 534	13 965 259
Zobowiązania razem	1 358 770	1 471 037	1 614 176	2 643 347	9 272 724	4 469 435	20 829 489
- w tym zobowiązania wobec klientów	1 104 723	1 408 454	1 580 194	2 633 376	8 104 291	2 292 540	17 123 578
Luka	2 064 527	-1 036 070	-902 822	-1 470 133	-2 271 586	3 616 084	-
Luka skumulowana	2 064 527	1 028 457	125 635	-1 344 498	-3 616 084	-	-

31 grudnia 2015	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,58	1,43	0,88	0,72	0,74	1,00	
Aktywa razem	3 275 620	845 807	786 116	1 117 393	6 556 426	8 340 410	20 921 772
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 832	788 895	576 845	1 024 941	5 834 572	6 116 473	14 343 558
Zobowiązania razem	1 267 424	1 619 706	2 713 644	2 817 591	8 668 169	3 835 238	20 921 772
- w tym zobowiązania wobec klientów	1 050 414	1 342 718	1 575 365	2 609 914	7 556 871	1 832 881	15 968 163
Luka	2 008 196	-773 899	-1 927 528	-1 700 198	-2 111 743	4 505 172	-
Luka skumulowana	2 008 196	1 234 297	-693 231	-2 393 429	-4 505 172	-	-

Przepływy środków pieniężnych instrumentów pochodnych (rozliczenia brutto)

Zestawienie zapadalności instrumentów pochodnych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdyskontowane):

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	986 647	809 215	443 675	871 557	457 920	3 569 014
FX forward	38 621	68 207	30 745	87 111	120 687	345 371
FX Spot	206 347	-	-	-	-	206 347
FX Swap	721 931	723 068	386 524	723 647	-	2 555 170
IRS	19 748	17 940	26 406	60 799	337 233	462 126
Wypływy, w tym:	991 949	817 590	443 105	861 488	447 951	3 562 083
FX forward	38 864	66 010	30 858	87 287	120 352	343 371
FX Spot	206 379	-	-	-	-	206 379
FX Swap	729 208	731 843	387 282	716 264	-	2 564 597
IRS	17 498	19 737	24 965	57 937	327 599	447 736

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	526 756	524 638	453 740	571 188	502 897	2 579 219
FX forward	60 315	180 689	70 282	63 596	77 491	452 373
FX Spot	51 418	-	-	-	-	51 418
FX Swap	398 823	322 564	365 998	437 860	-	1 525 245
IRS	16 200	21 385	17 460	69 732	425 406	550 183
Wypływy, w tym:	516 984	519 420	448 776	563 139	487 346	2 535 665
FX forward	59 616	182 347	70 118	62 901	75 596	450 578
FX Spot	51 432	-	-	-	-	51 432
FX Swap	391 777	314 410	359 467	432 145	-	1 497 799
IRS	14 159	22 663	19 191	68 093	411 750	535 856

Przepływy środków pieniężnych instrumentów pochodnych (rozliczenia netto)

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	353	226	17	11 653	-	12 249
Kontrakty terminowe	54	64	-	2	-	120
Kontrakty forward	299	162	17	37	-	515
CFD	-	-	-	11 614	-	11 614
Wypływy, w tym:	7	282	20	2 689	-	2 998
Kontrakty terminowe	1	132	20	23	-	176
Kontrakty forward	6	150	-	-	-	156
CFD	-	-	-	2 666	-	2 666

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	65	135	3	10 546	-	10 749
Kontrakty terminowe	9	12	3	-	-	24
Kontrakty forward	56	123	-	-	-	179
CFD	-	-	-	10 546	-	10 546

Wypływy, w tym:	102	241	-	513	-	856
Kontrakty terminowe	10	241	-	-	-	251
Kontrakty forward	92	-	-	-	-	92
CFD	-	-	-	513	-	513

Ryzyko płynności zobowiązań warunkowych

Zestawienie wymagalności zobowiązań warunkowych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdykontowane):

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania warunkowe	2 085 735	-	-	-	-	-	2 085 735
Finansowe, w tym:	1 856 169	-	-	-	-	-	1 856 169
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 803 925	-	-	-	-	-	1 803 925
-odwołalne	1 534 961	-	-	-	-	-	1 534 961
-nieodwołalne	268 964	-	-	-	-	-	268 964
- otwarte akredytywy importowe	19 423	-	-	-	-	-	19 423
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	32 821	-	-	-	-	-	32 821
-nieodwołalne	32 821	-	-	-	-	-	32 821
Gwarancje	216 531	-	-	-	-	-	216 531
Gwarantowanie emisji	13 035	-	-	-	-	-	13 035

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania warunkowe	2 839 384	-	-	-	-	-	2 839 384
Finansowe, w tym:	2 569 605	-	-	-	-	-	2 569 605
- otwarte linie kredytowe, w tym:	2 124 410	-	-	-	-	-	2 124 410
-odwołalne	1 794 721	-	-	-	-	-	1 794 721
-nieodwołalne	329 689	-	-	-	-	-	329 689
- otwarte akredytywy importowe	159 779	-	-	-	-	-	159 779
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	285 416	-	-	-	-	-	285 416
-nieodwołalne	285 416	-	-	-	-	-	285 416
Gwarancje	256 744	-	-	-	-	-	256 744
Gwarantowanie emisji	13 035	-	-	-	-	-	13 035

Ryzyko płynności zobowiązań pozabilansowych

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania z tytułu zawartej umowy leasingu operacyjnego	89	147	219	441	1 069	-	1 965
Zobowiązania z tytułu umów czynszu	241	689	3 309	1 589	30 545	96 689	133 062
Zobowiązania z tytułu zakupu wartości niematerialnych	-	402	1 029	-	-	-	1 431

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania z tytułu zawartej umowy leasingu operacyjnego	112	224	322	461	929	-	2 048
Zobowiązania z tytułu umów czynszu	222	755	2 367	2 266	43 810	100 790	150 210
Zobowiązania z tytułu zakupu wartości niematerialnych	-	463	1 783	104	-	-	2 350

5.2.2. Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy, wartość ekonomiczną kapitału własnego oraz wartość bieżącą posiadanych dłużnych papierów wartościowych. Ryzyko stopy procentowej jest przede wszystkim generowane w Banku, zarówno w księdze bankowej jak i handlowej.

Głównym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest dążenie do stabilizacji i optymalizacji wyniku odsetkowego (WO), przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK).

W tym celu Bank wykorzystuje dwa narzędzia: posiadany portfel inwestycyjny oraz transakcje pochodne, dokonywane w ramach rachunkowości zabezpieczeń. Budowany w księdze bankowej portfel inwestycyjny, powinien między innymi przyczynić się do zabezpieczenia wyniku odsetkowego generowanego na kapitałach własnych Banku, jak również stabilnej części niewrażliwych na zmianę stopy procentowej osadów na rachunkach bieżących. Z drugiej strony portfel ten powoduje zmienność kapitału z aktualizacji wyceny.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej. Jej celem jest zabezpieczenie wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu, stanowiących część portfela obligacji dostępnych do sprzedaży. Przeprowadzone transakcje zabezpieczające IRS ograniczają fluktuacje kapitału pod wpływem zmian stóp procentowych.

Proces monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest wspierany przez dedykowany system informatyczny, za pomocą którego Bank w szczególności wyznacza / przeprowadza: (i) lukę przeszacowania (repricing gap), prezentującą wartości aktywów, pasywów i pozycji bilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych w okresach wymagalności / zapadalności bądź przeszacowania, (ii) symulację wyniku odsetkowego – analizę dynamiczną, odzwierciedlającą projekcję WO w zadanych przedziałach czasowych, w oparciu o przyjęte scenariusze rozwoju Banku, jak również założenia odnośnie kształtowania się czynników rynkowych, (iii) symulację wartości bieżącej (net present value, NPV), prezentującą wartości zdyskontowane, według zadanych parametrów rynkowych, wszystkich przepływów pieniężnych; w oparciu o analizy NPV wyznaczone są miary BPV oraz WEK, (iv) szoki cenowe pod analizę ryzyka bazowego, których celem jest oszacowanie wpływu na wynik odsetkowy zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów, których oprocentowanie oparte jest o różne stawki bazowe, (v) analizę ryzyka krzywej dochodowości, której celem jest oszacowanie wpływu na wartość ekonomiczną kapitału własnego nierównoległych zmian

kształtu krzywej dochodowości, (vi) analizę ryzyka opcji klienta, której celem jest oszacowanie wpływu na wynik finansowy Banku realizowanych przez klientów opcji wbudowanych w produkty odsetkowe oraz (vii) testy warunków skrajnych. Zgodnie z Rekomendacją G Bank monitoruje ryzyko stopy procentowej poprzez ocenę jego komponentów, tj. ryzyko przeszacowania, ryzyko opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości.

W I kwartale 2016 roku zakończył się przegląd metodologii monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej, którego celem było m.in. uwzględnienie ujemnych stóp procentowych i możliwości obniżenia się oprocentowania poniżej 0 dla poszczególnych produktów wrażliwych na ryzyko stopy procentowej.

Wpływ zmiany stóp procentowych na wynik odsetkowy (zmiany o ± 100 p.b.) oraz na wartość ekonomiczną kapitału (zmiany o ± 200 p.b.) zostały przedstawione w poniższej tabeli.

(w tys. zł)	WEK		WO	
	- 200 p.b.	+ 200 p.b.	- 100 p.b.	+ 100 p.b.
31.12.2016	-42 584	-23 709	-54 563	36 939
31.12.2015*	-65 948	-18 497	-42 048	27 495
Zmiana	23 364	-5 212	-12 515	9 444

* w związku z aktualizacją metodologii wyznaczania miar w marcu 2016 r. (przede wszystkim w zakresie uwzględniania ujemnych stóp procentowych) dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii.

W 2016 roku, analogicznie jak w 2015 roku, powyższe miary znajdowały się w ramach limitów/wartości ostrzegawczych.

Asymetryczny wpływ zmian stóp procentowych na WO i WEK wynika z charakterystyki oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w tym m.in. ograniczenia wzrostu oprocentowania kredytów (do 2-krotności stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego, powiększonej o 7 punktów procentowych) oraz w ograniczenia spadku poszczególnych źródeł finansowania do poziomu 0, przy ujemnych rynkowych stopach procentowych.

W 2016 roku, analogicznie jak w 2015 roku ryzyka opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości znajdowały się na bezpiecznym poziomie.

W procesie szacowania kapitału wewnętrznego Banku, uwzględnia się ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Na dzień 31 grudnia 2016 roku ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 42,6 mln zł (w wysokości WEK). Na dzień 31 grudnia 2015 roku przedmiotowe ryzyko również było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 52,5 mln zł.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej jest uzyskanie w tym obszarze działalności, zakładanego w planie finansowym wyniku finansowego, przy akceptowalnej ekspozycji Banku na przedmiotowe ryzyko oraz minimalizacja jego negatywnych skutków z tytułu posiadanych w księdze handlowej instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

W BOŚ S.A., w celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wykorzystuje się: (i) model wartości zagrożonej (model VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność stóp procentowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) BPV (tzn. wrażliwość papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej przy zmianie stóp procentowych o 1 p.b.), (iii) system limitów oraz (iv) testy warunków skrajnych.

Wartość VaR stopy procentowej w księdze handlowej oraz wpływ testu warunków skrajnych na portfel handlowy zmiany o ± 200 p.b., w okresach rocznych, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych ± 200 p.b. na datę
	średnia	max	Min	na datę	
31.12.2016	484	1 388	61	381	-8 522
31.12.2015	596	2 404	102	1 061	-6 325

W celu weryfikacji Bank, raz na miesiąc przeprowadza analizę back-testing, kalkulowaną poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR, z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limit BPV dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, obowiązujący zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia, osobno dla pozycji w papierach dłużnych i dla IRS oraz łącznie dla tych instrumentów,
- 3) limity maksymalnej, dwudniowej i ciągniętej miesięcznej straty na aktywach w portfelu handlowym.

Kalkulowanie i monitorowanie poziomu wykorzystania poszczególnych limitów jest przeprowadzane wg stanu na każdy dzień roboczy, a w odniesieniu do limitów BPV – również w ciągu dnia oraz systematycznie raportowane kadrze zarządzającej.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. W księdze bankowej badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian:

- 1) stóp procentowych na: (i) wynik odsetkowy (WO), (ii) wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK), (iii) na portfel w księdze bankowej: papierów wartościowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, dłużnych papierów wartościowych, transakcji IRS oraz FX swap:
 - a) scenariusze równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych o ± 100 p.b. : ± 500 p.b.,
 - b) scenariusze spłaszczenia, wygięcia i wystromienia krzywych stóp procentowych
 - c) kursów walutowych na WO oraz WEK - scenariusze zmiany kursów walutowych o $\pm 5\%$ i o $\pm 20\%$,
- 2) stóp procentowych i kursów walutowych łącznie na WO oraz WEK – scenariusze łącznych zmian kursów walutowych o $\pm 10\%$ oraz stóp procentowych o ± 100 p.b.

W księdze handlowej badany jest wpływ skrajnie niekorzystnych zmian poziomu rynkowych stóp procentowych na wynik Banku oraz zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych na poziom VaR zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych (w tym grube ogony oraz spread),
 - b) wygięcie krzywych stóp procentowych,
 - c) zmiana nachylenia krzywych stóp procentowych,
- 2) parametryczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych,
 - b) wzrost zmienności stóp procentowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji stóp procentowych.

Scenariusze warunków testów skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki tej analizy pokazują, iż, przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność w portfelu zarówno bankowym jak i handlowym Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej oraz w księdze handlowej, wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka.

Dodatkowo wyniki analizy w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej w ramach raportów dziennych przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

Zestawienie umownych dat zmiany oprocentowania (tzn. terminów płatności lub przeliczania w zależności, który termin jest wcześniejszy) dla pozycji bilansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku prezentują poniższe tabele:

Zestawienie umownych dat zmiany oprocentowania (tzn. terminów płatności lub przeliczania w zależności, który termin jest wcześniejszy) dla pozycji bilansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku prezentują poniższe tabele:

Luka przeszacowania

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Aktywa								
Kasa, środki w Banku Centralnym	482 944	-	-	-	-	-	30 810	513 754
Należności od innych banków	35 658	-	15 000	-	-	-	104 010	154 668
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	45 401	-	47	100	15 680	-	-1 704	59 524
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	126 915	-	126 915
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	4 840	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	4 259 760	6 491 102	2 651 656	190 272	202 858	-	169 611	13 965 259
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 575 975	98 301	283 640	105 650	1 304 180	-	51 623	5 419 369
- dostępne do sprzedaży	2 900 975	98 301	283 640	105 650	756 680	-	88 033	4 233 279
- utrzymywane do terminu zapadalności	675 000	-	-	-	547 500	-	-36 410	1 186 090
Inne aktywa ***\	-	-	-	-	-	-	585 160	585 160
Aktywa razem	8 399 738	6 589 403	2 950 343	296 022	1 522 718	131 755	939 510	20 829 489

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Zobowiązania								
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	3 427	48 356	52 873	-	-	-	11 108	115 764
Zobowiązania wobec klientów	8 078 426	4 435 464	2 750 385	810 688	907 545	-	141 070	17 123 578
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	122 382	-	122 382
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	27 406	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	146 000	680 000	-	-	-	3 735	829 735
Zobowiązania podporządkowane	150 000	183 000	252 500	-	-	-	15 873	601 373
Pozostałe zobowiązania ***\	-	-	-	-	-	-	227 362	227 362
Zobowiązania razem	8 231 853	4 812 820	3 735 758	810 688	907 545	149 788	399 148	19 047 600
Kapitał własny	-	-	-	-	-	-	1 781 889	1 781 889
Luka	167 885	1 776 583	-785 415	-514 666	-615 173	-18 033	-1 241 527	-

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych; ujemna wartość w wierszu „Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu” wynika z różnicy pomiędzy wartością rynkową a nominalną obligacji w portfelu

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

Luka przeszacowania

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Aktywa								
Kasa, środki w Banku Centralnym	576 178	-	-	-	-	-	38 719	614 897
Należności od innych banków	143 644	-	15 000	-	-	-	76	158 720
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	73 024	-	-	35	30 200	-	3 923	107 182
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	206 949	-	206 949
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	11 557	-	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 973 507	9 037 127	2 721 746	223 724	371 101	-	16 353	14 343 558
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	2 906 875	135 277	479 650	150 750	1 198 485	-	129 501	5 000 538
- dostępne do sprzedaży	2 606 875	135 277	304 650	70 750	825 985	-	128 953	4 072 490
- utrzymywane do terminu zapadalności	300 000	-	175 000	80 000	372 500	-	548	928 048
Inne aktywa ***\	-	-	-	-	-	-	478 371	478 371
Aktywa razem	5 673 228	9 172 404	3 216 396	374 509	1 599 786	218 506	666 943	20 921 772

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Zobowiązania								
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	54 447	110 364	51 294	-	-	-	304	216 409
Zobowiązania wobec klientów	3 645 069	8 271 183	3 137 271	611 924	222 880	-	79 836	15 968 163
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	152 291	-	152 291
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	37 621	-	37 621
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	326 000	1 945 375	-	-	-	46 814	2 318 189
Zobowiązania podporządkowane	150 000	183 000	252 500	-	-	-	14 461	599 961
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	-	-	-	160 582	160 582
Zobowiązania razem	3 849 516	8 890 547	5 386 440	611 924	222 880	189 912	301 997	19 453 216
Kapitał własny*****\	-	-	-	-	-	-	1 468 556	1 468 556
Luka	1 823 712	281 857	-2 170 044	-237 415	1 376 906	28 594	-1 103 610	-

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych;

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

*****\ w związku z dokonaniem w 2016 roku przeglądem i aktualizacją metodologii ujmowania kapitału własnego w procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej, dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii.

Pochodne instrumenty finansowe

Poniższe tabele zawierają dekompozycję instrumentów pochodnych na instrumenty bazowe - w celu przedstawienia ich wrażliwości na zmiany stóp procentowych (wartości nominalne):

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX forward	38 621	68 207	30 745	87 111	120 687	345 371
FX Spot	206 347	-	-	-	-	206 347
FX Swap	721 931	723 068	386 524	723 647	-	2 555 170
IRS	1 936 546	1 164 980	758 930	303 666	2 534 386	6 698 508
Kontrakty terminowe	793	16 074	59	129	-	17 055
Kontrakty forward	25 565	20 974	2 409	3 915	-	52 863
CFD	-	-	-	341 271	-	341 271
Razem	2 929 803	1 993 303	1 178 667	1 459 739	2 655 073	10 216 585
Pasywa						
FX forward	38 864	66 010	30 858	87 287	120 352	343 371
FX Spot	206 379	-	-	-	-	206 379
FX Swap	729 208	731 843	387 282	716 264	-	2 564 597
IRS	1 535 266	1 219 985	569 292	283 536	3 090 429	6 698 508
Kontrakty terminowe	3 596	15 608	2 448	3 956	-	25 608
Kontrakty forward	983	30 385	-	235	-	31 603
CFD	-	-	-	473 375	-	473 375
Razem	2 514 296	2 063 831	989 880	1 564 653	3 210 781	10 343 441
Saldo	415 507	-70 528	188 787	-104 914	-555 708	

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX forward	60 315	180 689	70 282	63 596	77 491	452 373
FX Spot	51 418	-	-	-	-	51 418
FX Swap	398 823	322 564	365 998	437 860	-	1 525 245
IRS	1 191 866	1 474 573	2 212 960	347 442	3 014 628	8 241 469
Kontrakty terminowe	-	1 982	8	32	-	2 022
Kontrakty forward	7 931	8 832	-	-	-	16 763
CFD	-	-	-	214 468	-	214 468
Razem	1 710 353	1 988 640	2 649 248	1 063 398	3 092 119	10 503 758
Pasywa						
FX forward	59 616	182 347	70 118	62 901	75 596	450 578
FX Spot	51 432	-	-	-	-	51 432
FX Swap	391 777	314 410	359 467	432 145	-	1 497 799
IRS	670 030	1 275 778	2 430 526	376 922	3 488 213	8 241 469
Kontrakty terminowe	3 995	8 823	52	4	-	12 874
Kontrakty forward	-	-	-	-	-	-
CFD	-	-	-	202 578	-	202 578
Razem	1 176 850	1 781 358	2 860 163	1 074 550	3 563 809	10 456 730
Saldo	533 503	207 282	-210 915	-11 152	-471 690	

Aktywa i zobowiązania finansowe o stałym i zmiennym oprocentowaniu na dzień 31 grudnia 2016 roku.

31-12-2016	O stałym oprocentowaniu	O zmiennym oprocentowaniu	Wycena instru- mentów pochod- nych*\	Nieopro- cento- wane**\	Razem
Aktywa					
Kasa, środki w Banku Centralnym	37 000	445 944	-	30 810	513 754
Należności od innych banków	13 146	37 512	-	104 010	154 668
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	15 710	45 518	-	-1 704	59 524
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	126 915	-	126 915
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	4 840	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	357 921	13 437 727	-	169 611	13 965 259
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 453 500	1 914 246	-	51 623	5 419 369
- dostępne do sprzedaży	2 906 000	1 239 246	-	88 033	4 233 279
- utrzymywane do terminu zapadalności	547 500	675 000	-	-36 410	1 186 090
Inne aktywa ***\	-	-	-	585 160	585 160
Aktywa razem	3 877 277	15 880 947	131 755	939 510	20 829 489
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	47 018	57 638	-	11 108	115 764
Zobowiązania wobec klientów	10 069 236	6 913 272	-	141 070	17 123 578
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	122 382	-	122 382
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	27 406	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	826 000	-	3 735	829 735
Zobowiązania podporządkowane	-	585 500	-	15 873	601 373
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	227 362	227 362
Zobowiązania razem	10 116 254	8 382 410	149 788	399 148	19 047 600
Kapitał własny	-	-	-	1 781 889	1 781 889

Aktywa i zobowiązania finansowe o stałym i zmiennym oprocentowaniu na dzień 31 grudnia 2015 roku.

31-12-2015	O stałym oprocentowaniu	O zmiennym oprocentowaniu	Wycena instru- mentów pochod- nych*\	Nieopro- cento- wane**\	Razem
Aktywa					
Kasa, środki w Banku Centralnym	-	576 178	-	38 719	614 897
Należności od innych banków	19 499	139 145	-	76	158 720
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	30 235	73 024	-	3 923	107 182
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	206 949	-	206 949
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	11 557	-	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	365 389	13 961 816	-	16 353	14 343 558
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 253 485	1 617 552	-	129 501	5 000 538
- dostępne do sprzedaży	2 625 985	1 317 552	-	128 953	4 072 490
- utrzymywane do terminu zapadalności	627 500	300 000	-	548	928 048
Inne aktywa ***\	-	-	-	478 371	478 371
Aktywa razem	3 668 608	16 367 715	218 506	666 943	20 921 772
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	108 308	107 797	-	304	216 409
Zobowiązania wobec klientów	9 477 211	6 411 116	-	79 836	15 968 163
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	152 291	-	152 291
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	37 621	-	37 621
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 135 375	1 136 000	-	46 814	2 318 189
Zobowiązania podporządkowane	-	585 500	-	14 461	599 961
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	160 582	160 582
Zobowiązania razem	10 720 894	8 240 413	189 912	301 997	19 453 216
Kapitał własny*****\	-	-	-	1 468 556	1 468 556

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, wycenę bilansową instrumentów pochodnych, kredyty ze środków obcych; ujemna wartość w wierszu „Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu” wynika z różnicy pomiędzy wartością rynkową a nominalną obligacji w portfelu

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

*****\ w związku z dokonaniem w 2016 roku przeglądem i aktualizacją metodologii ujmowania kapitału własnego w procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej, dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii.

Rachunkowość zabezpieczeń

Przyjęte zasady rachunkowości zabezpieczeń

Bank prowadzi politykę rachunkowości zabezpieczeń, zgodnie z warunkami określonymi w międzynarodowych standardach rachunkowości. Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w BOŚ S.A. Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Banku procesu zarządzania ryzykiem.

W momencie ustanowienia zabezpieczenia, Bank formalnie wyznacza i dokumentuje powiązania zabezpieczające oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji lub transakcji, charakter zabezpieczanego ryzyka oraz sposób oceny efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej zabezpieczanej pozycji.

Zabezpieczanym ryzykiem jest ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu. Do czerwca 2016 roku Bank stosował również rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych dla portfela kredytów hipotecznych denominowanych w EUR. W maju oraz czerwcu 2016 roku zapadły cztery IRS zabezpieczające przepływy pieniężne o łącznym nominale 100 mln EUR w ramach rachunkowości zabezpieczeń.

Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych wynikającej ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczaną stanowią pozycje oparte o zmienną stopę procentową, instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS). Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian przepływów pieniężnych instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian przepływów pieniężnych. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Celem testu prospektywnego jest sprawdzenie czy szacowane przyszłe zmiany przepływów pieniężnych z pozycji zabezpieczającej są nie większe od przyszłych zmian przepływów pieniężnych z pozycji zabezpieczanej. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę hipotetycznego derywatu, w ramach którego następuje porównanie zmiany wartości transakcji zabezpieczających oraz hipotetycznego derywatu. Testy są wykonywane z częstotliwością kwartalną.

Zmiana wartości godziwej instrumentów zabezpieczających wykazywana jest w kapitale z aktualizacji wyceny, w wielkości w jakiej zabezpieczenie jest efektywne. Nieefektywna część zabezpieczenia ujmowana jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy”. Efektywna część wyceny transakcji zabezpieczających jest klasyfikowana do rachunku zysków i strat do pozycji „Przychody odsetkowe” w okresach naliczania przychodów odsetkowych od zabezpieczanych kredytów.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank nie stosował rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. W maju i czerwcu 2016 r. zapadły transakcje IRS w ramach rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych kredytów hipotecznych w EUR. Na dzień 31 grudnia 2015 roku w kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota 5 190 tys. zł, dotycząca efektywnej części powiązania zabezpieczającego w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Część nieefektywna powiązania zabezpieczającego, wynikająca z niedopasowania w kompensowaniu zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej ujęta w rachunku zysków i strat według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła -358 tys. zł.

Zmiana nieefektywności powiązania zabezpieczającego, wynikająca z niedopasowania w kompensowaniu zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej ujęta w rachunku zysków i strat w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku wyniosła 358 tys. zł.

Wartość godziwa instrumentów zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych:

Wyszczególnienie	31-12-2016		31-12-2015	
	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość nominalna	wartość godziwa
Instrumenty zabezpieczające				
Intrest Rate Swap (IRS) – wycena dodatnia	-	-	426 150	4 832
Intrest Rate Swap (IRS) – wycena ujemna	-	-	-	-

Okresy, w których Bank oczekuje wystąpienia przepływów pieniężnych, będących przedmiotem zabezpieczenia w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych, a tym samym – ich wpływu na wynik finansowy zaprezentowano poniżej:

Oczekiwane terminy reklasyfikacji kwot ujętych na kapitale do rachunku wyników.

31-12-2016	do 1 roku	1 – 3 lat	3 – 5 lat
Oczekiwane kwoty netto	-	-	-

31-12-2015	do 1 roku	1 – 3 lat	3 – 5 lat
Oczekiwane kwoty netto	5 190	-	-

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności wartości godziwej obligacji o stałym oprocentowaniu wynikające ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczaną stanowi część obligacji Skarbu Państwa utrzymywana w portfelu dostępnym do sprzedaży. Instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS), w których Bank dokonuje płatności w oparciu o stałą stopę procentową, a otrzymuje kupon oparty o zmienną stopę (6-miesięczny WIBOR). Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego, w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej z tytułu zabezpieczanego ryzyka. Zabezpieczeniu podlega tylko jeden rodzaj ryzyka (tj. ryzyko zmienności stóp procentowych). Spread pomiędzy kwotowaniami obligacji skarbowych i transakcji IRS zostaje wyłączony z zabezpieczenia.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Test prospektywny polega na analizie miary BPV pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę bezpośredniej kompensaty, w ramach której następuje porównanie zmian wartości transakcji zabezpieczających oraz pozycji zabezpieczanej wynikających ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka. Testy wykonywane są z częstotliwością kwartalną.

Zmiana wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikająca ze zmian rynkowych stóp procentowych ujmowana jest w rachunku zysków i strat. Zmiany wartości godziwej obligacji, nie wynikające ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka odnoszone są na kapitał z aktualizacji wyceny. Zmiany wyceny instrumentu zabezpieczającego ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Wg stanu na 31.12.2016 r. Bank posiadał dwa powiązania zabezpieczające wartość godziwą – zabezpieczenie ustanowione w lipcu 2012 r. oraz zabezpieczenie ustanowione 20.10.2015 r. Zabezpieczenie ustanowione 20.10.2015 r. obejmuje 240 mln zł obligacji Skarbu Państwa DS0725 zapadających w lipcu 2025 roku.

Wg stanu na 31.12.2016 r. na rachunku zysków i strat zaksięgowano kwotę 886 tys. zł, wynikającą ze zmian wartości godziwej obligacji z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz wartości godziwej transakcji IRS. W kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota -24 049 tys. zł, stanowiąca sumę wpływu na kapitał obligacji z momentu ustanowienia powiązania zabezpieczającego (-11 345

tys. zł) oraz zmiany wartości godziwej obligacji wynikającej z niezabezpieczonej części ryzyka (spreadu pomiędzy kwotowaniami obligacji i transakcji IRS).

Wyszczególnienie	31-12-2016		31-12-2015	
	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość nominalna	wartość godziwa
Instrumenty zabezpieczające				
Interest Rate Swap (IRS) – wycena dodatnia	-	-	-	-
Interest Rate Swap (IRS) – wycena ujemna	536 000	18 016	536 000	33 455
Pozycja zabezpieczana				
Obligacje SP - wycena dodatnia	489 000	18 902	489 000	30 878
Obligacje SP - wycena ujemna	-	-	-	-
Łączny wpływ na wynik	-	886	-	-2 577

5.2.3. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian kursów walutowych na wynik finansowy Grupy. Ryzyko to jest generowane w Banku (w księdze handlowej) oraz w DM BOŚ S.A. (w księdze handlowej i niehandlowej).

Celem Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w księdze bankowej jest nieutrzymywanie otwartych indywidualnych pozycji. Ekspozycje walutowe, wynikające z działalności prowadzonej w ramach księgi bankowej, są systematycznie transferowane do Departamentu Skarbu tego samego dnia lub najpóźniej – następnego dnia roboczego.

Głównymi pozycjami walutowymi Banku są pozycje w PLN, USD, EUR i CHF.

Ryzyko walutowe w portfelu niehandlowym w DM BOŚ S.A. wynika z deponowania przez DM BOŚ S.A. środków pieniężnych w walutach obcych na rachunkach zagranicznych brokerów, którzy dokonują na zlecenie klientów DM BOŚ S.A. transakcji kupna i sprzedaży instrumentów finansowych na giełdach zagranicznych. Ryzyko walutowe w księdze niehandlowej implikują również pozycje związane z działalnością DM BOŚ S.A. prowadzoną w Oddziale w Republice Czeskiej, które nie stanowią pozycji zaliczonych do portfela handlowego. DM BOŚ S.A. posiada otwarte pozycje walutowe w USD, EUR i CZK w portfelu niehandlowym, a ryzyko walutowe w tym portfelu jest zarządzane w ramach limitu całkowitej pozycji walutowej dla księgi handlowej i niehandlowej łącznie.

W księdze handlowej ryzyko walutowe jest generowane zarówno w Banku, jak i w DM BOŚ S.A. Ryzyko walutowe w księdze handlowej dotyczyło przede wszystkim DM BOŚ S.A., w mniejszym stopniu Banku. Otwarte pozycje walutowe w księdze handlowej DM BOŚ S.A. wynikają ze świadczenia usług na rzecz klientów w zakresie obrotu instrumentami pochodnymi oraz z wykonywania czynności usługowych na rynku regulowanym.

W Grupie istnieje uspojniony system zarządzania ryzykiem walutowym, liczony odrębnie dla Banku i DM BOŚ S.A. Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych w księdze handlowej (bilansowych i pozabilansowych), podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, stosuje się: (i) model wartości zagrożonej (VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność kursów walutowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) system limitów oraz (iii) analizy testów warunków skrajnych.

Wartość VaR dla otwartych pozycji walutowych Banku, DM BOŚ S.A. oraz dla całej Grupy w okresach rocznych, w raz z wynikami testów warunków skrajnych dla Grupy kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną i średnią, na datę):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy						Testy warunków skrajnych Grupy wzrost/spadek kursów walutowych o 30% na datę
	Bank		DM		Grupa		
	średnia	max	min	na datę	na datę	na datę	
31.12.2016	180	763	4	90	3 217	3 218	-2 415
31.12.2015	139	703	4	111	4 713	4 789	-21 843

Bank, w celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej, raz w miesiącu przeprowadza analizy back-testing, poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka walutowego w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy
- 2) limity kwotowe na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut, obowiązujące zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia,
- 3) limity straty dziennej i ciągniętej miesięcznej z tytułu transakcji wymiany walut.

Kontrola wykorzystania ww. limitów przeprowadzana jest każdego dnia roboczego, a w odniesieniu do limitów na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut Banku również w ciągu dnia. Informacje o poziomie wykorzystania poszczególnych limitów są systematycznie raportowane kierownictwu BOŚ S.A.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe w Grupie kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka walutowego w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. Badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian kursów walutowych w stosunku do PLN i kursów krzyżowych par walutowych EUR/USD i EUR/CHF na wynik z pozycji wymiany oraz zmian zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami kursów walutowych na poziom VaR, zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - a) historyczny wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN (w tym grube ogony),
 - b) wzrost/spadek kursów krzyżowego EUR/CHF oraz EUR/USD.
- 2) parametryczne:
 - a) wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN o 30%,
 - b) wzrost zmienności kursów walutowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji kursów walutowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki analizy stress-testing pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji, działalność Banku w zakresie ryzyka walutowego utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki analizy ryzyka walutowego w księdze handlowej, w ramach raportów dziennych przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP, w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego,

w cyklach miesięcznych - w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka.

Zestawienie otwartych pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano w poniższych tabelach:

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto)

31-12-2016	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	493 511	18 078	1 110	492	563	513 754
Należności od innych banków	17 911	66 883	54 610	2 056	13 208	154 668
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	59 524	-	-	-	-	59 524
Pochodne instrumenty finansowe	115 672	1 559	8 603	66	1 015	126 915
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 840	-	-	-	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	10 477 950	1 947 998	219 827	1 319 484	-	13 965 259
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	5 419 208	140	21	-	-	5 419 369
- dostępne do sprzedaży	4 233 118	140	21	-	-	4 233 279
- utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	-	-	-	-	1 186 090
Inne aktywa*\	570 463	4 067	9 013	1 051	566	585 160
Aktywa razem	17 159 079	2 038 725	293 184	1 323 149	15 352	20 829 489

*\ pozycja składa się z następujących pozycji: wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		356 679	105 109	331 588	25 378	
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	58 509	19 395	-	37 860	-	115 764
Zobowiązania wobec klientów	15 189 782	1 754 233	140 414	6 470	32 679	17 123 578
Pochodne instrumenty finansowe	119 674	479	1 496	1	732	122 382
Pochodne instrumenty zabezpieczające	27 406	-	-	-	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 735	-	-	-	-	829 735
Zobowiązania podporządkowane	601 373	-	-	-	-	601 373
Rezerwy	6 852	90	101	-	-	7 043
Pozostałe zobowiązania	210 063	7 335	2 686	-	235	220 319
Zobowiązania razem	17 043 394	1 781 532	144 697	44 331	33 646	19 047 600

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową	606 898	228 399	1 601 630	33 661	
Bilansowa pozycja netto	257 193	148 487	1 278 818	-18 294	
Pozabilansowa pozycja netto	-250 219	-123 290	-1 270 042	-8 283	
Otwarta pozycja walutowa Grupy	6 974	25 197	8 776	-26 577	

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto)

31-12-2015	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	600 648	11 711	1 334	541	663	614 897
Należności od innych banków	30 123	72 050	35 288	1 316	19 943	158 720
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	107 182	-	-	-	-	107 182
Pochodne instrumenty finansowe	206 668	281	-	-	-	206 949
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 832	6 725	-	-	-	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	10 651 144	2 127 299	188 986	1 376 129	-	14 343 558
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	5 000 386	135	17	-	-	5 000 538
- dostępne do sprzedaży	4 072 338	135	17	-	-	4 072 490
- utrzymywane do terminu zapadalności	928 048	-	-	-	-	928 048
Inne aktywa	465 020	3 315	8 706	662	668	478 371
Aktywa razem	17 066 003	2 221 516	234 331	1 378 648	21 274	20 921 772
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		1 363 731	227 769	18 830	40 821	
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	95 332	72 779	-	48 298	-	216 409
Zobowiązania wobec klientów	13 824 693	2 000 253	103 388	6 027	33 802	15 968 163
Pochodne instrumenty finansowe	152 146	145	-	-	-	152 291
Pochodne instrumenty zabezpieczające	37 621	-	-	-	-	37 621
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 211 566	1 106 623	-	-	-	2 318 189
Zobowiązania podporządkowane	599 961	-	-	-	-	599 961
Rezerwy	18 611	604	46	-	-	19 261
Pozostałe zobowiązania	129 382	9 462	1 667	468	342	141 321
Zobowiązania razem	16 069 312	3 189 866	105 101	54 793	34 144	19 453 216
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		357 361	291 408	1 337 477	68 076	
Bilansowa pozycja netto		-968 350	129 229	1 323 855	-12 870	
Pozabilansowa pozycja netto		1 006 370	-63 639	-1 318 647	-27 255	
Otwarta pozycja walutowa Grupy		38 020	65 590	5 208	-40 125	

Walutowa pozycja pozabilansowa wynika przede wszystkim z zawartych transakcji fx swap, które są używane przez Bank do pokrycia niedopasowania płynnościowego w walutach obcych.

5.2.4. Ryzyko cen instrumentów finansowych i towarów

Ryzyko to występuje głównie w działalności DM BOŚ S.A. i wynika z wpływu zmian cen instrumentów finansowych i towarów na wartość kapitału i na wynik finansowy.

Transakcje na instrumentach finansowych realizowane na rachunek DM BOŚ S.A. dotyczą działalności DM BOŚ S.A. jako animatora rynku i w przeważającej większości przypadków są zamykane na koniec dnia. Istotne zaangażowanie w instrumenty finansowe występuje jedynie w przypadku otwieranych przez DM BOŚ S.A. transakcji arbitrażowych, w ramach krótkiej sprzedaży oraz w funkcji animatora emitenta. Transakcje arbitrażowe polegają na wykorzystaniu tymczasowej nierównowagi cen pomiędzy dwoma rynkami (np. pomiędzy cenami pochodnych instrumentów finansowych oraz cenami instrumentów bazowych). Transakcje arbitrażowe na kontrakty walutowe są zawierane na GPW oraz w Saxo Bank A/S. Transakcje krótkiej sprzedaży są realizowane z wykorzystaniem pożyczonych papierów wartościowych od belgijskiego Banku KBC i zabezpieczeniu tej pożyczki przeciwstawną pozycją w pochodnym instrumencie finansowym notowanym na GPW (akcyjny kontrakt futures). Ryzyko to jest ograniczane poprzez całkowite limity zaangażowania, zarówno w odniesieniu do transakcji arbitrażowych (zabezpieczonych), jak i niezabezpieczonych.

W DM BOŚ S.A. na dzień 31 grudnia 2016 roku wykorzystanie limitu zaangażowania w transakcje arbitrażowe (zabezpieczone) wynosiło 44%, natomiast limitu w transakcje niezabezpieczone wynosiło 49% (wg stanu na 31 grudnia 2015 roku wykorzystanie ww. limitów wynosiło odpowiednio: 10% i 65%).

Ryzyko towarów występuje głównie w ramach działalności na pozagiełdowym rynku OTC, dla transakcji zawieranych z klientami DM BOŚ S.A. i transakcji zabezpieczających dokonywanych w Saxo Bank A/S, X-Trade Brokers Dom Maklerski S.A. lub BNP Paribas Prime Brokerage, Inc.

Dodatkowo w DM BOŚ S.A. istnieje hierarchiczna struktura limitów ryzyka rynkowego, składająca się z:

- 1) całkowitych limitów ryzyka rynkowego, w skład których wchodzi limit wartości zagrożonej dla całości działalności DM BOŚ S.A. oraz limit wolumenowy wyłącznie w zakresie instrumentów rynku obrotu towarowego,
- 2) strukturalnych limitów ryzyka rynkowego, w skład których wchodzi limity straty w ujęciu narastającym, limit całkowitej pozycji walutowej, limity wartości zagrożonej dla poszczególnych linii biznesowych DM BOŚ S.A. oraz limit produktowy,
- 3) operacyjnych limitów ryzyka rynkowego, w skład których wchodzi limity wartości zagrożonej dla poszczególnych segmentów w ramach linii biznesowych DM BOŚ S.A., odpowiedzialnych za powstanie ryzyka rynkowego oraz limity pozycji w układzie geograficznym.

5.3. Zarządzanie kapitałem

5.3.1. Cele, polityka i procesy zarządzania kapitałem.

W strukturze funduszy własnych Grupy, skonsolidowanej ostrożnościowo, dominuje kapitał podstawowy Tier I.

Fundusze własne Grupy na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku, zgodnie z obowiązującymi na te daty przepisami, przedstawiają się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Fundusze własne	2 090 265	1 757 308
Kapitał Tier I (fundusze podstawowe)	1 664 751	1 325 806
Kapitał Tier II (fundusze uzupełniające)	425 514	431 502

Wartość funduszy własnych została wyznaczona zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zwanym dalej CRR, obowiązującym od 1 stycznia 2014 roku.

W dniu 12 lipca 2016 roku Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego w Warszawie, zarejestrował podwyższenie kapitału zakładowego Banku w drodze emisji akcji zwykłych na okaziciela serii U oraz zmianę Statutu Banku w tym zakresie. Wysokość kapitału zakładowego Banku po rejestracji wynosi 628 732 450 zł. W dniu 22 grudnia 2016 roku Bank uzyskał zgodę na zaklasyfikowanie instrumentów kapitałowych – w postaci wyemitowanych przez Bank akcji serii U - jako instrumentów w kapitale podstawowym Tier I. Skutkiem powyższego jest znaczący wzrost funduszy własnych według stanu na 31.12.2016 r. w porównaniu do 31.12.2015 r.

Celem ograniczania ryzyka spadku współczynników kapitałowych Grupa monitoruje kształtowanie się skali i struktury działalności Grupy oraz czynników mogących mieć wpływ na obniżenie się poziomu funduszy własnych Grupy.

Zgodnie z art. 128 ust. 1 Prawa bankowego, Grupa jest zobowiązana utrzymywać sumę funduszy własnych na poziomie nie niższym niż wyższa z następujących wartości:

- wartość wynikająca ze spełnienia wymogów w zakresie funduszy własnych o których mowa w art. 92 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku (CRR),
- oszacowana przez Grupę kwota, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Grupy oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka (kapitał wewnętrzny).

Grupa z częstotliwością kwartalną szacuje kapitał wewnętrzny na pokrycie

1) ryzyk I filara:

- dla ryzyka kredytowego w oparciu o model wewnętrzny bazujący na nieoczekiwanej stracie kredytowej i wymogi regulacyjne,
- dla poszczególnych rodzajów ryzyka wchodzących w skład grupy ryzyka rynkowego - w oparciu o wymogi regulacyjne,
- dla ryzyka operacyjnego - w oparciu o model wewnętrzny bazujący na uproszczonej metodzie zaawansowanego pomiaru z wykorzystaniem podejścia Loss Distribution Approach (LDA),

2) ryzyk II filara dla ryzyk, których poziom został oceniony jako istotny.

Poziom kapitału wewnętrznego kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Kapitał wewnętrzny	1 494 858	1 463 193

5.3.2. Kalkulacja wymogu kapitałowego

Grupa, skonsolidowana ostrożnościowo, wyznacza wymogi w zakresie funduszy własnych zgodnie z obowiązującym od 1 stycznia 2014 roku Rozporządzeniem CRR.

Całkowity wymóg w zakresie funduszy własnych stanowiący sumę wymogów z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Całkowity wymóg w zakresie funduszy własnych, w tym:	1 170 959	1 162 140
- wymóg z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka kredytowego kontrahenta	1 070 132	1 068 588
- wymóg z tytułu ryzyka rynkowego	29 082	21 820
- wymóg z tytułu ryzyka operacyjnego	67 906	66 279
- wymóg z tytułu ryzyka korekty wyceny kredytowej	3 839	5 453

5.3.3. Deklaracja zgodności z wymogami w zakresie adekwatności kapitałowej.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, Grupa jest zobowiązana utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy na poziomie co najmniej 8%. Współczynnik kapitału Tier I i współczynnik kapitału podstawowego Tier I powinny wynosić odpowiednio co najmniej 6% i 4,5%.

Poziom współczynników kapitałowych Grupy kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Łączny współczynnik kapitałowy	14,28%	12,10%
Współczynnik kapitału Tier I	11,37%	9,13%

W 2006 roku, w toku postępowania administracyjnego związanego z uzyskaniem przez NFOŚiGW zezwolenia na wykonywanie prawa głosu z akcji Banku, NFOŚiGW zobowiązał się wobec KNF do utrzymania współczynnika wypłacalności Banku (zwanego obecnie łącznym współczynnikiem kapitałowym) na poziomie co najmniej 12%. Postępowanie administracyjne, na potrzeby którego NFOŚiGW zaciągnął wobec KNF zobowiązanie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, było prowadzone w związku z odkupieniem przez NFOŚiGW akcji Banku posiadanych przez Skandinaviska Enskilda Banken. Bank uwzględnił potrzeby kapitałowe wynikające z zobowiązania nałożonego przez KNF w planach finansowych oraz strategii Banku.

Komisja Nadzoru Finansowego w dniu 22 października 2015 roku poinformowała banki o wprowadzeniu bufora zabezpieczającego zwiększającego wymogi dla współczynników kapitałowych o 1,25 p.p. W efekcie, od 1 stycznia 2016 roku zalecane przez Komisję minimalne wskaźniki kapitałowe wzrosły do poziomów 10,25% dla współczynnika kapitału Tier I oraz 13,25% dla łącznego współczynnika kapitałowego TCR.

W dniu 29 grudnia 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego zaleciła utrzymywanie przez Grupę funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenie ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, na poziomie 0,72 p.p. ponad wartość łącznego współczynnika kapitałowego, o którym mowa w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia CRR, który powinien składać się z co najmniej 75% z kapitału Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,54 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. b Rozporządzenia CRR) oraz co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,40 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. a Rozporządzenia CRR). W okresie od 1 stycznia 2016 roku do 22 grudnia 2016 roku Grupa spełniała minimalne wymogi kapitałowe w zakresie funduszy własnych, o których mowa w art. 92 Rozporządzenia CRR oraz Grupa nie spełniała wymogów kapitałowych zgodnie z rekomendacjami KNF.

6. Wynik z tytułu odsetek

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze z tytułu:		
Kredytów i pożyczek, w tym od:	556 468	510 525
- Banków	1 505	2 242
- Klientów	554 963	508 283
- korporacyjnych	328 606	263 279
- detalicznych	164 197	167 313
- finansów publicznych	62 160	77 689
- pozostałych	-	2
Instrumentów finansowych, w tym:	138 156	146 636
- dostępnych do sprzedaży	91 798	94 201
- utrzymywanych do terminu zapadalności	37 246	42 482
- przeznaczonych do obrotu	9 112	9 953
Transakcji zabezpieczających	-	2 751
Pozostałe	64	-
Razem	694 688	659 912

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Koszty odsetek i podobne koszty z tytułu:		
Lokat przyjętych, depozytów i rachunków bankowych, w tym od:	289 267	256 454
- Banków	2 280	3 524
- Klientów	286 987	252 930
- korporacyjnych	63 125	84 626
- detalicznych	208 780	149 327
- finansów publicznych	15 005	18 430
- funduszy ekologicznych	12	547
- pozostałych	65	-
Kredytów i pożyczek, w tym od:	2 878	6 049
- Banków	496	848
- Klientów	2 382	5 201
Środków funduszy z przeznaczeniem na kredyty	355	1 791
Instrumentów finansowych - dłużne papiery własnej emisji*\	88 445	134 207
Transakcji zabezpieczających	4 516	-
Razem	385 461	398 501

*\W maju 2016 r. zostały wykupione euroobligacje, co miało wpływ na zmniejszenie kosztów.

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Przychody odsetkowe wyliczone metodą efektywnej stopy procentowej w odniesieniu do aktywów finansowych, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	685 576	647 208
Koszty odsetkowe wyliczone metodą efektywnej stopy procentowej w odniesieniu do zobowiązań finansowych, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	380 945	398 501

Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze dotyczące aktywów finansowych objętych rezerwą z tytułu utraty wartości	59 996	43 377
---	--------	--------

7. Wynik z tytułu opłat i prowizji

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
Prowizje od kredytów	27 005	29 529
Prowizje od gwarancji i akredytywy	4 377	7 613
Opłaty związane z zarządzaniem portfelem oraz pozostałe opłaty związane z zarządzaniem	377	498
Opłaty z tytułu operacji papierami wartościowymi	61 870	56 984
Opłaty za obsługę rachunków klientów, inne operacje rozliczeniowe w obrocie krajowym i zagranicznym	39 629	47 391
Prowizje z tytułu opłat BFG	6 881	1 230
Pozostałe opłaty	6	3
Razem	140 145	143 248
Koszty z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty z działalności maklerskiej	18 809	18 475
Opłaty z tytułu kart płatniczych	6 444	5 660
Prowizje płacone innym bankom w obrocie gotówkowym	541	517
Opłaty od rachunków bieżących	1 256	2 804
Opłaty z tytułu świadczonych usług przez Euronet	1 522	677
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	914	1 665
Pozostałe opłaty	1 491	725
Razem	30 977	30 523

Łączna wartość przychodów z działalności powierniczej w roku 2016 wyniosła 1 270 tys. zł, a w roku 2015 wyniosła 1 057 tys. zł.

8. Wynik na działalności handlowej

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-175	1 489
- wynik na sprzedaży	82	2 563
- wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej	-257	-1 074
Pochodne instrumenty finansowe, w tym	70 155	50 830
- wynik z tyt. realizacji kontraktu	60 313	28 800
transakcje FX swap	24 710	8 634
transakcje IRS	9 223	6 083
kontrakty różnic kursowych CFD	17 499	36 589
kontrakty forward	-690	-22 275
kontrakty terminowe	9 056	-209
FX Spot	515	-22
- wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej	9 842	22 030
Razem	69 980	52 319

9. Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynik na sprzedaży aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, w tym:	4 214	17 781
- zyski	4 613	20 628
- straty	-399	-2 847

Wysoki wynik w 2015 roku na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych był efektem wykorzystania sprzyjających zmian cen obligacji Skarbu Państwa i ich sprzedaży.

10. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne	358	-358
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających wartość godziwą	15 439	5 414
Wynik z tyt. wyceny obligacji skarbowych podlegających rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej w części podlegającej zabezpieczeniu	-11 976	-4 349
Razem	3 821	707

11. Wynik z pozycji wymiany

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynik z tytułu operacji wyceny zrealizowany	43 823	61 842
Wynik z tytułu operacji wyceny niezrealizowany	-23 897	-26 142
Razem	19 926	35 700

12. Pozostałe przychody operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych	257	6 660
Rozwiązanie rezerw na przyszłe zobowiązania, w tym:	1 096	2 405
- rezerwy na zobowiązania i roszczenia	794	1 196
- pozostałe rezerwy	302	1 209
Przychody z tytułu zwrotu kosztów windykacji należności	431	632
Przychody od sprzedaży towarów i usług	7 870	7 916
Korekta odsetek od zerwanych depozytów z lat ubiegłych	331	271
Przychody z tytułu odzyskanych należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych	579	329
Przychody z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	15	93
Pozostałe	2 576	2 915
Razem	13 155	21 221

13. Pozostałe koszty operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Sprzedaż lub likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych	453	814
Przekazane darowizny	1 243	1 450
Utworzenie rezerw na przyszłe zobowiązania, w tym:	2 904	3 409
- rezerwa na zobowiązania i roszczenia	2 024	2 778
- pozostałe rezerwy	880	631
Utrata wartości aktywów trwałych	11 465	-
Koszty windykacji należności	2 855	1 978
Koszty utrzymania i administracji wynajmowanych lokali własnych	757	912
Korekta odsetek i prowizji od kredytów z lat ubiegłych	1 933	4 577
Koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	1 603	4 425
Koszty błędnych transakcji maklerskich	111	87
Pozostałe	534	1 123
Razem	23 858	18 775

14. Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Kredytów i pożyczek udzielonych innym bankom (dotworzenie/rozwiązanie), w tym:	-	-4 530
- na należności bilansowe	-	-4 531
- na zobowiązania pozabilansowe	-	1
Kredytów i pożyczek udzielonych klientom oraz zobowiązań pozabilansowych, w tym:	-208 759	-109 608
na należności bilansowe (dotworzenie):	-210 545	-109 243
Kredyty udzielone klientom detalicznym	-48 135	-53 724
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	-162 218	-55 681
Kredyty udzielone finansom publicznym	24	162
Kredyty udzielone pozostałym klientom	-216	-
na zobowiązania pozabilansowe (rozwiązanie/dotworzenie):	1 786	-365
Kredyty udzielone klientom detalicznym	63	-347
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	1 723	-19
Kredyty udzielone finansom publicznym	-	1
Razem	-208 759	-114 138

Wynik odpisów kredytów i pożyczek klientów na należności bilansowe:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wycena indywidualna	-166 558	-59 896
Wycena grupowa	-43 987	-49 347
Razem	-210 545	-109 243

15. Ogólne koszty administracyjne

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Świadczenia pracownicze (Nota 16)	173 228	176 183
Koszty administracyjne, w tym:	162 407	202 364
- koszty rzeczowe	118 156	127 814
- podatki i opłaty	4 933	5 173
- składka i wpłaty na BFG	36 724	58 022
- składka i wpłaty na KNF	2 277	2 041
- koszty działalności Rzecznika Finansowego	125	-
- składka na rzecz Izby Domów Maklerskich	91	91
- Fundusz Wsparcia Kredytobiorców	-	9 028
- pozostałe	101	195
Amortyzacja, w tym:	45 415	52 534
- od środków trwałych	16 151	22 584
- od wartości niematerialnych	29 264	29 950
Razem	381 050	431 081

Ogólne koszty administracyjne Grupy zmniejszyły się w stosunku do 2015 r., głównie na skutek spadku kosztów związanych ze składką BFG, kosztów rzeczowych, kosztów składki na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców i kosztów amortyzacji.

16. Świadczenia pracownicze

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynagrodzenia	145 986	148 030
Składki na ubezpieczenia społeczne	27 242	28 153
Razem	173 228	176 183

Spadek kosztów świadczeń pracowniczych miał związek m.in. z obniżeniem zatrudnienia, które w Grupie zmniejszyło się w relacji do stanu na koniec 2015 r., a także w związku z obniżeniem wynagrodzeń Członków Zarządu i części kadry kierowniczej.

W saldzie wynagrodzeń znajdują się koszty:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
odpraw emerytalnych	501	861

17. Obciążenia podatkowe

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Podatek bieżący	-2 808	-3 058
Podatek odroczony*\	21 572	8 791
Razem	18 764	5 733
Zysk/Strata brutto	-78 912	-56 851
Podatek dochodowy według stawki 19 %	14 993	10 802
Trwałe różnice pomiędzy wynikiem brutto a podstawą opodatkowania:	3 755	-5 002
a) zmniejszające:	6 254	3 293
- otrzymane dywidendy	1 000	1 003
- rozwiązane odpisy aktualizujące należności	1 913	1 537
- pozostałe	3 341	753
b) zwiększające:	-2 564	-8 865
z tego :		
- utworzone odpisy aktualizujące należności	-2 213	-3 574
- pozostałe	-351	-5 291
Odliczenia od dochodu	65	570
- darowizny	65	44
- nowe technologie	-	526
Obciążenia podatkowe dotyczące wyniku finansowego roku bieżącego	18 748	5 800
Zwiększenie obciążeń podatkowych w związku z korektami lat ubiegłych	16	-67
Ogółem obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego	18 764	5 733
Efektywna stawka podatkowa	24%	10%

*\ więcej informacji na temat odroczonego podatku dochodowego przedstawiono w nocie 33

Zmiana stanu podatku odroczonego w okresie

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Stan na początek okresu	45 535	28 510
- zmiana stanu ujemnych różnic przejściowych	22 475	4 681
- zmiana stanu dodatnich różnic przejściowych	3 939	12 344
- razem zmiana stanu w tym:	26 414	17 025
- zmiana stanu na kapitale z aktualizacji wyceny	4 842	8 234
- zmiana stanu odniesiona na rachunek zysków i strat	21 572	8 791
Stan na koniec okresu (nota 33)	71 949	45 535

18. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk/strata przypadający na jedną akcję wylicza się jako iloraz zysku/straty przypadającego na akcjonariuszy Banku oraz średniej ważonej liczby akcji zwykłych w trakcie roku.

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Zysk/Strata netto	-60 148	-51 118
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tysiącach)	41 743	22 843
Podstawowa zysk /strata na akcję (wyrażony w zł, gr)	-1,44	-2,24

Zysk/Strata rozwodniona na akcję jest równy zyskowi/stracie podstawowemu na akcję w prezentowanych okresach.

Niezrealizowane warranty nie wpływają na rozwodnienie zysku/straty na jedną akcję w prezentowanych okresach. W przyszłości, po spełnieniu określonych warunków mogą mieć wpływ na rozwodnienie średniej ważonej liczby akcji (Nota 41).

19. Kasa, środki w Banku Centralnym

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Środki pieniężne w kasie	30 810	38 720
Środki w Banku Centralnym	482 944	576 177
Razem	513 754	614 897

20. Należności od innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (nota 42)	26 157	36 834
Lokaty w innych bankach poniżej 3-mcy (środki pieniężne klientów Domu Maklerskiego BOŚ S.A.)	9 501	7 669
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	1	2 371
Należności z tytułu zabezpieczeń instrumentów pochodnych	103 934	99 141
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	-	-
Minus: odpisy aktualizujące należności od innych banków (bank ukraiński)	-	-2 370
Razem	139 593	143 645
Papiery dłużne zaklasyfikowane do portfela pożyczek i należności	15 075	15 075
Razem	154 668	158 720

Należności od innych banków wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 24.

21. Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Dłużne papiery wartościowe	49 135	99 470
- obligacje Skarbu Państwa	48 976	99 206
- obligacje korporacyjne	159	264
Kapitałowe papiery wartościowe	10 389	7 712
- notowane	10 342	7 665
- nienotowane	47	47
Razem	59 524	107 182

Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 24.

22. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Wyszczególnienie	Kredyty i pożyczki brutto	31-12-2016 Minus: odpisy aktualizujące	Kredyty i pożyczki netto	Kredyty i pożyczki brutto	31-12-2015 Minus: odpisy aktualizujące	Kredyty i pożyczki netto
Kredyty udzielone klientom detalicznym	4 841 099	225 558	4 615 541	4 976 753	188 348	4 788 405
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	7 831 525	334 814	7 496 711	7 568 824	191 330	7 377 494
Kredyty udzielone finansom publicznym	1 853 138	135	1 853 003	2 177 808	159	2 177 649
Kredyty udzielone pozostałym klientom	2 586	2 586	-	-	-	-
Razem	14 528 348	563 093	13 965 255	14 723 385	379 837	14 343 548
Pozostałe należności	4	-	4	10	-	10
Razem	14 528 352	563 093	13 965 259	14 723 395	379 837	14 343 558

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 24.

W kredytach i pożyczkach udzielonych klientom znajdują się kredyty preferencyjne z dopłatami do odsetek od NFOŚiGW i WFOŚiGW, które w prezentowanych okresach wynoszą:

	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty preferencyjne z dopłatą do odsetek	287 598	336 795

Dopłaty do odsetek w 2016 roku wynosiły średnio 1,2 – 1,3 stopy redyskonta weksli natomiast w 2015 roku wynosiły średnio 1,1 - 1,2 stopy redyskonta weksli.

Zmiany stanu odpisów aktualizujących na utratę wartości kredytów i pożyczek

Wyszczególnienie	Kredyty udzielone klientom detalicznym	Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	Kredyty udzielone finansom publicznym	Kredytu udzielone pozostałym klientom	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2016	188 348	191 330	159	-	379 837
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	158 817	272 354	97	816	432 084
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-110 682	-110 136	-121	-600	-221 539
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne w tym:	-10 942	-18 772	-	-	-29 714
- Zbycie wierzytelności funduszom sekurytyzacyjnym	-9 858	-15 805	-	-	-25 663
Inne zmniejszenia/zwiększenia	17	38	-	2 370	2 425
Stan na koniec okresu 31-12-2016	225 558	334 814	135	2 586	563 093
Stan na początek okresu 01-01-2015	158 386	155 856	1 766	-	316 008
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	191 390	154 542	28	-	345 960
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-137 666	-98 861	-190	-	-236 717
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne w tym:	-23 762	-20 180	-1 445	-	-45 387
- Zbycie wierzytelności funduszom sekurytyzacyjnym	-22 232	-19 460	-2	-	-41 694
Inne zmniejszenia	-	-27	-	-	-27
Stan na koniec okresu 31-12-2015	188 348	191 330	159	-	379 837

23. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej:	4 164 694	3 994 075
Skarbu Państwa	1 558 679	1 587 038
NBP - ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (Nota 42)	2 079 509	1 799 401
Banków	78 520	76 400
Finansów publicznych	388 177	474 026
Pomocnicze instytucje finansowe	59 809	57 210
Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej:	68 585	78 415
- notowane	33 357	43 196
- nienotowane	35 228	35 219
Razem	4 233 279	4 072 490

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 24.

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Dłużne papiery wartościowe – według zamortyzowanego kosztu:		
Skarbu Państwa	1 186 090	928 048
Razem	1 186 090	928 048
Razem inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	5 419 369	5 000 538

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymane do terminów zapadalności wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 24.

W dostępnych do sprzedaży papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i międzynarodowych instytucji finansowych z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- powyżej roku	1 053 890	1 104 081
Razem	1 053 890	1 104 081

W utrzymywanych do terminu zapadalności papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie funduszu ochrony środków gwarantowanych w ramach BFG z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do roku	-	24 079
- powyżej roku	90 643	57 180
Razem	90 643	81 259

W utrzymywanych do terminu zapadalności papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i międzynarodowych instytucji finansowych z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do roku	-	139 277
- powyżej roku	646 835	610 010
Razem	646 835	749 287

24. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności

31-12-2016	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	powyżej 3 miesiący do 6 miesiący	powyżej 6 miesiący do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 20)	139 593	-	75	-	-	15 000	-	154 668
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 21)	10 401	-	47	100	15 272	33 704	-	59 524
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (nota 22)	357 782	306 533	751 975	1 144 826	5 015 922	6 388 221	-	13 965 259
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (nota 23)	2 137 516	222	4 844	197 628	1 264 493	570 589	57 987	4 233 279
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (nota 23)	-	-	-	-	392 423	793 667	-	1 186 090
Razem	2 645 292	306 755	756 941	1 342 554	6 688 110	7 801 181	57 987	19 598 820

31-12-2015	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	powyżej 3 miesiący do 6 miesiący	powyżej 6 miesiący do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 20)	143 645	-	75	-	-	15 000	-	158 720
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 21)	7 712	-	164	100	9 807	89 399	-	107 182
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (nota 22)	282 306	768 593	616 176	991 534	5 186 668	6 498 281	-	14 343 558
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (nota 23)	1 818 154	1 736	23 627	43 123	972 389	1 155 479	57 982	4 072 490
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (nota 23)	12 430	-	174 640	79 512	243 252	418 214	-	928 048
Razem	2 264 247	770 329	814 682	1 114 269	6 412 116	8 176 373	57 982	19 609 998

25. Wartości niematerialne

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość firmy	983	983
Licencje i oprogramowanie w tym:	124 176	141 792
- oprogramowanie wytworzone we własnym zakresie	1 531	1 723
Pozostałe	76	76
Wartości niematerialne w budowie	6 075	4 759
Razem	131 310	147 610

Wartości niematerialne w pełni zamortyzowane w ciągłym użyciu:

31-12-2016	68 329
31-12-2015	51 563

Na dzień 31 grudnia 2016 roku i na dzień 31 grudnia 2015 roku nie istnieją zgodnie z poniższym opisem przesłanki do odpisu wartości firmy.

Sposób ustalania wartości firmy:

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok. Ponadto na każdą datę sprawozdawczą ocenia się, czy nie wystąpiły przesłanki utraty wartości firmy.

Grupa ocenia, czy na datę bilansową nie zaistniały przesłanki powodujące, iż wartość bilansowa wartości firmy nie jest niższa od jej wartości odzyskiwanej. W tym celu sporządzany jest corocznie test na utratę wartości w odniesieniu do wartości firmy - niezależnie od tego, czy istnieją przesłanki, które wskazują, iż nastąpiła utrata wartości. Test sporządzany jest zgodnie z MSR 36.

Wartość odzyskiwalną szacowana jest na podstawie wartości użytkowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne (dalej CGU), które zostały przyporządkowane do wartości firmy.

Wartość użytkowa jest bieżącą, szacunkową wartością przyszłych przepływów pieniężnych, których uzyskania Grupa oczekuje z tytułu dalszego użytkowania CGU. Wartość użytkowa uwzględnia wartość końcową (rezydualną) CGU. Wartość rezydualna CGU obliczana jest poprzez ekstrapolację projekcji przepływów pieniężnych poza okres prognozy, przy zastosowaniu długoterminowej stopy wzrostu przyjętej na poziomie założonego wzrostu 3%.

Prognozy dotyczące przyszłych przepływów opiewają na okres 5 lat oraz opierają się na:

- historycznych danych odzwierciedlających potencjał CGU w zakresie generowania przepływów pieniężnych,
- projekcji bilansu oraz rachunku zysków i strat CGU na dzień sporządzania testu na utratę wartości
- prognozach bilansu i rachunku zysków i strat na okres objęty prognozą,
- założeniach zawartych w budżecie Domu Maklerskiego,
- analizie przyczyn rozbieżności pomiędzy przeszłymi prognozami przepływów pieniężnych a faktycznie uzyskanymi przepływami środków.

Wartość bieżąca przyszłych przepływów obliczana jest przy zastosowaniu stopy dyskontowej w wysokości 9,75%, uwzględniającej stopę wolną od ryzyka (1,75%), premię za ryzyko (7%), premię związaną z brakiem bezpośredniego wsparcia międzynarodowej instytucji finansowej (1%).

Wartość bieżąca przyszłych przepływów przyrównywana jest do bilansowej wartości (na dzień sporządzania testu) dla sumy: wartości firmy oraz wartości aktywów netto CGU.

Na podstawie przeglądu poniesionych nakładów na wartości niematerialne w budowie na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku nie stwierdzono utraty ich wartości.

Wyszczególnienie	Wartość firmy	Licencje i oprogramowanie	Pozostałe	Wartości niematerialne w budowie	Razem
Stan na 01-01-2016					
Wartość bilansowa brutto	983	288 661	82	4 759	294 485
Umorzenie	-	-146 869	-6	-	-146 875
Wartość bilansowa netto	983	141 792	76	4 759	147 610
Okres kończący się 31-12-2016					
Wartość bilansowa netto na początek roku	983	141 792	76	4 759	147 610
Zwiększenia	-	11 644	4	9 700	21 348
- zakup	-	3 261	4	9 700	12 965
- przebieganie z inwestycji	-	8 383	-	-	8 383
- przebiegania	-	-	-	-	-
Zmniejszenia	-	-2 513	-	-8 384	-10 897
- likwidacje/sprzedaż	-	-2 513	-	-	-2 513
- przebiegania z inwestycji	-	-	-	-8 384	-8 384
Naliczenie amortyzacji	-	-29 260	-4	-	-29 264
Wyksięgowanie umorzeń	-	2 513	-	-	2 513
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	983	124 176	76	6 075	131 310
Stan na 31-12-2016					
Wartość bilansowa brutto	983	297 792	86	6 075	304 936
Umorzenie	-	-173 616	-10	-	-173 626
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	983	124 176	76	6 075	131 310
Stan na 01-01-2015					
Wartość bilansowa brutto	983	276 311	81	4 448	281 823
Umorzenie	-	-116 922	-3	-	-116 925
Wartość bilansowa netto	983	159 389	78	4 448	164 898
Okres kończący się 31-12-2015					
Wartość bilansowa netto na początek roku	983	159 389	78	4 448	164 898
Zwiększenia	-	12 350	1	8 957	21 308
- zakup	-	3 704	-	8 956	12 660
- przebieganie z inwestycji	-	8 646	-	-	8 646
- przebiegania	-	-	1	1	2
Zmniejszenia	-	-	-	-8 646	-8 646
- likwidacja / sprzedaż	-	-	-	-107	-107
- przebiegania z inwestycji	-	-	-	-8 539	-8 539
Naliczenie amortyzacji	-	-29 947	-3	-	-29 950
Wartość bilansowa netto na 31-12-2015	983	141 792	76	4 759	147 610
Stan na 31-12-2015					
Wartość bilansowa brutto	983	288 661	82	4 759	294 485
Umorzenie	-	-146 869	-6	-	-146 875
Wartość bilansowa netto na 31-12-2014	983	141 792	76	4 759	147 610

Kwota zobowiązań umownych do nabycia w przyszłości wartości niematerialnych wynosi:

31-12-2016	1 431
31-12-2015	2 350

26. Rzeczowe aktywa trwałe

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Środki trwałe, w tym:	79 121	87 863
- grunty	203	203
- budynki i lokale	27 413	24 216
- ulepszenia w obcych środkach trwałych	24 793	38 037
- sprzęt komputerowy i urządzenia techniczne	22 650	21 396
- środki transportu	384	191
- inne środki trwałe	3 678	3 820
Środki trwałe w budowie	2 602	1 548
Rzeczowe aktywa trwałe, razem	81 723	89 411

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do zbycia wynosiły 86 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do zbycia wynosiły 236 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	RAZEM
Stan na 1 stycznia 2016					
Wartość bilansowa brutto	31 394	82 530	118 483	1 548	233 955
Umorzenie	-6 975	-44 493	-93 076	-	-144 544
Wartość bilansowa netto	24 419	38 037	25 407	1 548	89 411
Okres kończący się 31 grudnia 2016					
Wartość bilansowa netto na początek roku	24 419	38 037	25 407	1 548	89 411
Zwiększenia:	9 130	100	21 154	12 501	42 885
- zakupy	9 130	18	14 445	12 501	36 104
- przeniesienie z inwestycji	-	82	6 699	-	6 781
Zmniejszenia:	-1 530	-2 506	-21 087	-11 447	-36 570
- likwidacje/ sprzedaż	-1 530	-2 506	-21 087	-4 664	-29 787
- przeniesienie z inwestycji	-	-	-	-6 783	-6 783
- inne	-	-	-	-	-
Utrata wartości *\\	-3 435	-8 030	-	-	-11 465
Naliczenie amortyzacji	-968	-5 179	-10 004	-	-16 151
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji /sprzedaży	-	2 371	11 242	-	13 613
Wartość bilansowa netto	27 616	24 793	26 712	2 602	81 723
Stan na 31 grudnia 2016					
Wartość bilansowa brutto	38 994	80 124	118 550	2 602	240 270
Umorzenie	-7 943	-47 301	-91 838	-	-147 082
Utrata wartości	-3 435	-8 030	-	-	-11 465
Wartość bilansowa netto	27 616	24 793	26 712	2 602	81 723

*\ Odpis z tytułu utraty wartości aktywów trwałych w kwocie 11 465 tys. zł wynika z testu na utratę wartości, który potwierdził, że przyszłe spodziewane przepływy z aktywów farmy wiatrowej są niższe niż wartość księgowa tych aktywów. Przeprowadzony test na utratę wartości wskazał na konieczność utworzenia odpisu w ciężar kosztów na posiadane przez Grupę aktywa trwałe

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	RAZEM
Stan na 1 stycznia 2015					
Wartość bilansowa brutto	71 908	84 909	118 152	1 704	276 673
Umorzenie	-20 573	-39 425	-84 652	0	-144 650
Wartość bilansowa netto	51 335	45 484	33 500	1 704	132 023
Okres kończący się 31 grudnia 2015					
Wartość bilansowa netto na początek roku	51 335	45 484	33 500	1 704	132 023
Zwiększenia:	517	707	7 152	1 234	9 610
- zakupy	30	252	5 614	1 234	7 130
- przeniesienie z inwestycji	487	455	1 538	-	2 480
Zmniejszenia:	-41 031	-3 086	-6 821	-1 390	-52 328
- likwidacje/ sprzedaż	-40 577*\	-1 536	-6 821	-6	-48 940
- przeniesienie z inwestycji	-	-487	-	-1 384	-1 871
- inne	-454	-1 063	-	-	-1 517
Naliczenie amortyzacji	-1 374	-6 526	-14 684	-	-22 584
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji /sprzedaży	14 972	1 458	6 260	-	22 690
Wartość bilansowa netto	24 419	38 037	25 407	1 548	89 411
Stan na 31 grudnia 2015					
Wartość bilansowa brutto	31 394	82 530	118 483	1 548	233 955
Umorzenie	-6 975	-44 493	-93 076	-	-144 544
Wartość bilansowa netto	24 419	38 037	25 407	1 548	89 411

*\ w tym: sprzedaż budynku Kaskada przez Grupę

27. Inne aktywa

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Koszty do zapłacenia z góry	6 134	7 414
Odprowadzenie nadmiaru gotówki	10 837	16 891
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	83	164
Dłużnicy różni	261 464	154 985
Prawo wieczystego użytkowania gruntu	630	652
Rozrachunki publiczno prawne	13 609	7 117
Przychody do otrzymania	3 615	2 135
Aktywa trwałe do zbycia	86	236
Pozostałe	2 298	2 073
Razem	298 756	191 667

28. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Depozyty Banku Centralnego	5	5
Depozyty innych banków	58 514	133 438
Kredyty i pożyczki otrzymane	19 385	34 668
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	37 860	48 298
Razem	115 764	216 409

Spadek zobowiązań wobec innych banków w porównaniu do roku 2015 wynika z bieżącego zarządzania płynnością Grupy.

Zobowiązania wobec innych banków wg terminów wymagalności

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do 1 miesiąca	14 303	55 084
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	42 976	85 195
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	27 690	18 602
- powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	2 765	2 663
- powyżej 1 roku do 5 lat	28 030	54 865
Razem	115 764	216 409

29. Zobowiązania wobec klientów

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Klienci korporacyjni	4 094 055	5 209 149
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	1 849 688	1 934 741
– lokaty terminowe	2 244 367	3 274 408
Klienci detaliczni	10 796 832	8 396 643
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	3 469 418	2 707 552
– lokaty terminowe	7 327 414	5 689 091
Finanse publiczne	830 967	838 005
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	321 972	260 517
– lokaty terminowe	508 995	577 488
Fundusze ekologiczne	235	1 067
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	235	1 067
Pozostali klienci	102 070	66 685
Kredyty i pożyczki otrzymane od międzynarodowych instytucji finansowych	1 225 724	1 410 914
Środki funduszy z przeznaczeniem na kredyty	73 695	45 700
Razem	17 123 578	15 968 163

W roku 2016 oraz 2015 Grupa nie odnotowała żadnych opóźnień w płatnościach rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszyła żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań.

Zobowiązania wobec klientów wg terminów wymagalności

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do 1 miesiąca	7 697 441	7 065 519
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	3 592 804	3 461 324
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	2 849 822	3 270 710
- powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	955 980	755 400
- powyżej 1 roku do 5 lat	1 844 889	1 066 448
- powyżej 5 lat	182 642	348 762
Razem	17 123 578	15 968 163

30. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych

	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności / wykupu	31-12-2016		31-12-2015	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Dłużne papiery wartościowe:					829 735		2 318 189
Obligacje serii J	PLN	WIBOR 6M + marża (kupon 6-miesięczne)	3 lata	-	-	100 000	101 071
Obligacje serii M1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupon 6-miesięczne)	3 lata	-	-	200 000	201 590
Obligacje serii N1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupon 6-miesięczne)	5 lat	200 000	201 152	200 000	201 137
Obligacje serii N2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupon 6-miesięczne)	4,5 roku	200 000	200 421	200 000	200 319
Obligacje serii O1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupon 6-miesięczne)	4,5 roku	200 000	200 562	200 000	200 560
Obligacje serii S	PLN	WIBOR 6M + marża (kupon 6-miesięczne)	3 lata	100 000	101 038	100 000	100 991
Obligacje serii T	PLN	WIBOR 6M + marża (kupon 6-miesięczne)	3 lata	80 000	80 014	80 000	79 972
Obligacje serii U	PLN	WIBOR 6M + marża (kupon 6-miesięczne)	4 lata	46 000	46 548	56 000	56 641
Euroobligacje	EUR	Oprocentowanie stałe (kupon roczny)	5 lat	-	-	250 000	1 106 156
Obligacje krótkoterminowe	PLN	Obligacje dyskontowe	6 miesięcy	-	-	70 000	69 752
Razem					829 735		2 318 189

W 2016 r Bank nie wyemitował nowych obligacji w ramach Programu Emisji Obligacji oraz wykupił obligacje serii J, M1, euroobligacje, oraz obligacje krótkoterminowe.

31. Zobowiązania podporządkowane

	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności / wykupu	Wartość	Stan	Wartość	Stan
				nominalna	zobowiązań	nominalna	zobowiązań
				31-12-2016		31-12-2015	
Seria A	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	120 000	120 895	120 000	120 898
Seria D	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	100 000	103 846	100 000	103 752
Seria G	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	100 000	107 503	100 000	106 041
Seria P	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	150 000	152 887	150 000	152 885
Seria R1	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	83 000	83 896	83 000	83 897
Seria W	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	32 500	32 346	32 500	32 488
Razem				585 500	601 373	585 500	599 961

32. Rezerwy

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe w tym:	2 875	4 663
- otwarte linie kredytowe	1 714	2 284
- gwarancje	1 161	2 379
Rezerwa na świadczenia pracownicze (odprawy emerytalne i rentowe)	2 513	3 998
Rezerwa na zobowiązania i roszczenia w tym:	1 655	10 600
- Fundusz Wsparcia Kredytobiorców	-	9 028
Razem	7 043	19 261

W 2016 roku nie zaistniała konieczność utworzenia przez Grupę rezerwy na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców.

Zmiana stanu rezerw

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Rezerwa na zobowiązania warunkowe		
Stan na początek okresu	4 663	4 298
- utworzenie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	15 504	26 442
- rozwiązanie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	-17 290	-26 077
- inne	-2	-
Stan na koniec okresu	2 875	4 663
Rezerwa na świadczenia pracownicze - rezerwa odprawy emerytalne i rentowe		
Stan na początek okresu	3 998	4 001
- utworzenie rezerw	501	862
- wykorzystanie rezerw	-308	-274
- rozwiązanie rezerw	-1 678	-591
Stan na koniec okresu	2 513	3 998
Rezerwa na zobowiązania i roszczenia		
Stan na początek okresu	10 600	1 603
- utworzenie rezerw	2 024	11 811
- rozwiązanie rezerw	-9 780	-1 618
- wykorzystanie	-1 189	-1 196
Stan na koniec okresu	1 655	10 600
Stan rezerw na koniec okresu, razem	7 043	19 261

Wartość przyszłych zobowiązań z tytułu, odpraw emerytalnych i rentowych wobec pracowników zatrudnionych przedstawiono poniżej:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015 (przekształcone)
Stopa przyrostu płac	2,5%(0% w 2017)	2.1% (0% w 2016)
Stopa procentowa dla przyszłych zobowiązań z tytułu:		
odpraw emerytalnych i rentowych	3,50%	3,00%
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Koszt świadczeń:		
Koszt bieżącego zatrudnienia	404	751
Koszt przeszłego zatrudnienia i (zysk)/strata z rozliczenia)	-	-
Koszt odsetkowy netto	97	110
Aktuarialne zyski i straty		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	-	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-	-
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w wyniku finansowym	501	861
Przeszacowanie zobowiązania netto z tytułu zdefiniowanych świadczeń:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-1 124	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	-13	-358
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-541	-233
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń tj. odpraw emerytalnych i rentowych ujęte w pozostałych całkowitych dochodach	-1 678	-591
Razem	-1 177	270

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015 (przekształcone)
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BO	3 998	4 001
Koszt bieżących świadczeń	404	751
Koszt odsetkowy	97	110
(Zyski)/straty z przeszacowania:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-1 124	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	-13	-358
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-541	-233
Koszt przeszłego zatrudnienia, w tym (zyski)/straty z tytułu cięć	-	-
Świadczenia wypłacone	-308	-273
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń tj. odpraw emerytalnych i rentowych., BZ	2 513	3 998

Obliczenia wartości obecnej i przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych dotyczą obecnej populacji pracowników Banku Ochrony Środowiska S.A. i nie uwzględniają pracowników, którzy będą przyjęci do pracy w przyszłości. Polegają na wyznaczeniu nabytego w roku następującym po dacie obliczeń prawa pracownika do określonej części odprawy zgodnie z metodą „*Projected Unit Credit*” obliczania aktuarialnej obecnej wartości przyszłych zobowiązań. Wartość nabytego przez pracownika prawa do określonej części odprawy, która ma być wypłacona w przyszłości obliczona została przy założeniu, że pracownik będzie utrzymywał ciągłość pracy w Banku do momentu wypłaty danego świadczenia i zdyskontowaniu na moment obliczeń.

Nabyte prawo do części świadczenia jest ilorazem obecnego stażu pracy pracownika i stażu pracy wymaganego do uzyskania odprawy emerytalnej i rentowej.

Odprawy rentowe obliczane są jako suma iloczynów prawdopodobieństw nabycia inwalidztwa w latach przyszłych dla osoby będącej w określonym wieku oraz nabytych praw do części świadczenia w każdym roku, w całym prognozowanym okresie i są zdyskontowane na moment waluacji. Nabyte prawo do części świadczenia z tytułu odprawy rentowej w każdym roku jest obliczane jako iloraz obecnego stażu pracy do stażu pracy w danym przyszłym roku.

Obecna wartość nabytych praw wyliczana jest przy założeniu wzrostu podstawy wymiaru odpraw do momentu wypłaty zgodnie ze stopą przyrostu płac.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,5%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,75% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2016 roku 2 480 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 3,25% zobowiązania te wynosiłyby 2 547 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,0%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 2,75% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2015 roku 4 100 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 3,25% zobowiązania te wynosiłyby 3 900 tys. zł.

Bank szacuje, że wpływ korzyści ekonomicznych wynikający z realizacji tych rezerw nastąpi w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
do 1 roku	662	756
powyżej 1 roku do 5 lat	688	820
powyżej 5 lat do 10 lat	586	630
powyżej 10 lat do 20 lat	505	1 116
powyżej 20 lat	72	676
Razem	2 513	3 998

Rezerwy na zobowiązania i roszczenia utworzone zostały w wysokości przewidywanych wpływów korzyści ekonomicznych w prezentowanych poniżej okresach:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016		01-01-2015 31-12-2015	
	Kwota	Przewidywany wypływ korzyści	Kwota	Przewidywany wypływ korzyści
Rezerwa na karę GIIF	-	-	170	do roku
Rezerwa na przyszłe zobowiązania dotyczące wpłat do obowiązkowego systemu rekompensat	-	-	900	do roku
Rezerwa na ujemne salda na rachunkach klientów powstałe na skutek rozliczenia rynkowego transakcji	450	do roku	340	do roku
pozostałe rezerwy na roszczenia*\	1 205		9 190	
	354	do roku	9 096	do roku
	851	powyżej roku	94	powyżej roku
Razem	1 655		10 600	

*\Na 31 grudnia 2016 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 219 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 986 tys. zł.

*\Na dzień 31 grudnia 2015 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy na Funduszu Wsparcia Kredytobiorców (Nota 15) w wysokości 9 028 tys. zł, rezerwy na roszczenia z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 41 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 121 tys. zł.

Łączna wartość postępowań będących w toku w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Bank jest pozwany	37 589	39 022
Bank jest powodem	111 131	39 102

Zdaniem Zarządu Banku ryzyko związane z powyższymi postępowaniami, za wyjątkiem tych, które zostały objęte rezerwami na roszczenia, oceniane jest na poziomie możliwym, ale nie prawdopodobnym. Wszelkie ryzyka wiążące się z postępowaniami toczącymi się przed sądem lub organami administracji publicznej są odpowiednio zabezpieczone poziomem rezerw.

33. Odroczonego podatek dochodowy

Odroczony podatek dochodowy obliczany jest w stosunku do wszystkich różnic przejściowych przy zastosowaniu stawki podatku dochodowego w wysokości 19%.

W zakresie odroczonego podatku dochodowego zanotowano następujące zmiany:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Stan na początek okresu	45 535	28 510
Zmiana stanu :	26 414	17 025
w tym z tytułu:		
- odpisów aktualizujących należności	34 602	7 796
- wyceny aktywów	6 170	3 580
- kosztów do zapłacenia	-5 171	-6 177
- otrzymanych odsetek od papierów wartościowych uprzednio zakupione przez Bank	210	-929
- pozostałych różnic	1 279	2 253
- straty podatkowej	-2 439	6 554*
- prowizji rozliczanych wg ESP	425	2 062
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	-2 831	-3 502
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	-2 251	-390
- przychodów do otrzymania	-3 580	5 778
Stan na koniec okresu	71 949	45 535

W tym podatek odroczonego odniesiony na kapitał z aktualizacji wyceny:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Stan na początek okresu	1 548	-6 686
Zmiana stanu z tytułu wyceny aktywów	5 161	8 346
Zmiana stanu z tytułu przeszacowania świadczeń pracowniczych	-319	-112
Stan na koniec okresu	6 390	1 548

Zobowiązania i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są przypisywane następującym pozycjom:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
- przychodów do otrzymania	40 507	36 928
- zwyżek z tytułu wyceny aktywów	36 767	46 436
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	17 949	15 117
- zapłaconych prowizji do rozliczenia wg ESP	4 842	5 644
- pozostałych różnic przejściowych	454	332
Razem:	100 519	104 457

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
- odpisy aktualizujące należności	66 404	31 803
- otrzymanych prowizji do rozliczenia wg ESP	17 910	18 287
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	4 177	6 429
- kosztów do zapłacenia	28 412	33 584
- otrzymanych odsetek od papierów wartościowych uprzednio zakupionych przez Bank	6 184	5 974
- zniżek z tytułu wyceny aktywów	37 526	40 888
- straty podatkowej	4 716	7 154
- pozostałych różnic przejściowych	7 139	5 873
Razem:	172 468	149 992

Dokonano analizy wrażliwości odzyskiwalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego na 31 grudnia 2016 roku wynoszą 172 468 tys. zł z czego najistotniejsza pozycja wynika z utworzonych odpisów aktualizujących na zagrożone ekspozycje kredytowe w wysokości 66 404 tys. zł, z tytułu wyceny aktywów trwałych i obrotowych w wysokości 37 526 tys. zł. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu straty podatkowej oraz nieodliczonej ulgi na nowe technologie 31 grudnia 2016 roku wynosi 4 716 tys. zł.

W związku z poniesioną w 2015 roku stratą podatkową w wysokości 32 469,89 tys. zł Bank odliczył w 2016 roku połowę straty podatkowej. Na odliczenie pozostałej kwoty straty podatkowej Bank ma jeszcze 4 lata, tj. do roku 2020. W oparciu o planowany wynik finansowy ujęty w Programie postępowania naprawczego szacuje się, że Bank dokona odliczenia pozostałej kwoty straty podatkowej w 2017 roku.

34. Pozostałe zobowiązania

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Rozliczenia międzybankowe	31 792	12 066
Zobowiązania wobec kontrahentów DM BOŚ	129 124	75 090
Rozliczenia międzyokresowe bierne	28 787	30 381
Rozliczenia publiczno - prawne	9 416	9 054
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	16 186	9 515
Prowizje do rozliczenia w czasie	2 630	3 655
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	1 363	661
Pozostałe	756	502
Razem	220 054	140 924

35. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Zobowiązania warunkowe:	2 085 735	2 839 384
Finansowe, w tym:	1 856 169	2 569 605
otwarte linie kredytowe w tym:	1 803 925	2 124 410
- odwołalne	1 534 961	1 794 721
- nieodwołalne	268 964	329 689
otwarte akredytywy importowe	19 423	159 779
promesy udzielenia kredytu w tym:	32 821	285 416
- nieodwołalne	32 821	285 416
Gwarancyjne, w tym:	216 531	256 744

poręczenia i gwarancje spłaty kredytu	22 953	34 617
gwarancje właściwego wykonania kontraktu	193 578	222 127
Gwarantowanie emisji	13 035	13 035
Aktywa warunkowe:	1 518 228	991 558
Gwarancyjne	1 509 041	983 409
Inne	9 187	8 149
Aktywa i zobowiązania warunkowe razem	3 603 963	3 830 942

36. Leasing operacyjny

W ramach leasingu operacyjnego Grupa zawarła umowy jako leasingobiorca, których przedmiotem są pojazdy i nieruchomości.

Opłaty z tytułu leasingu są ujmowane jako koszty w rachunku zysków i strat.

(a) *Leasing operacyjny pojazdów*

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
poniżej 1 roku	896	1 119
od 1 do 5 lat	1 069	929

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
minimalne opłaty leasingowe	1 573	1 510

Poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto stanowi iloczyn ceny netto pojazdu oraz faktora procentowego określonego w załączniku do umowy leasingu, wraz z należnym podatkiem VAT.

W razie przekroczenia limitu przebiegu Grupa zobowiązana jest zapłacić opłatę dodatkową w wysokości stanowiącej iloczyn liczby kilometrów ponad ustalony limit i kwoty określonej, oddzielnie dla każdego z pojazdów, w załączniku do umowy leasingu.

Jeśli, począwszy od daty zawarcia umowy leasingu, nastąpi zmiana ustawowych stawek podatków i opłat, które wywierają wpływ na kalkulację miesięcznej raty wynagrodzenia netto, a w szczególności wpływają na cenę zakupu pojazdu od sprzedawcy, wówczas Finansujący przedstawi Korzystającemu do akceptacji nową kalkulację kwoty wynagrodzenia z tytułu leasingu pojazdu w odpowiednim stosunku. Nie dotyczy to samochodów odebranych przez Korzystającego.

Zgodnie z warunkami umowy każdy odrębny stosunek leasingu każdego z pojazdów, nawiązany na podstawie umowy leasingu, jest niezależny od stosunków leasingu pozostałych pojazdów nawiązanych na podstawie umowy leasingu.

Poniżej przedstawiono opis leasingu operacyjnego pojazdów jaki występuje w spółce zależnej.

Podstawą ustalania kwoty opłat leasingowych jest równowartość kwoty za dany pojazd podanej w walutach obcych w przeliczeniu wg kursu kupna NBP dla danej waluty z dnia dokonania zapłaty ceny za pojazd.

Po zakończeniu umowy leasingobiorcy przysługuje prawo do nabycia pojazdu za cenę określoną w umowie szczegółowej powiększoną ewentualnie o dodatkowe opłaty manipulacyjne, leasingobiorca obowiązany jest powiadomić leasingodawcę o nabyciu przedmiotu leasingu najpóźniej 7 dni przed zakończeniem umowy.

W przypadku zerwania, odstąpienia lub innego niezgodnego z umową jej rozwiązania przed okresem na jaki umowa została zawarta, leasingobiorca jest zobowiązany do zapłaty opłaty manipulacyjnej w wysokości 40% pozostałych do spłaty opłat.

(b) Leasing operacyjny nieruchomości

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
poniżej 1 roku	5 828	5 610
od 1 do 5 lat	30 545	43 810
powyżej 5 lat	96 689	100 790

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Koszty czynszów	30 493	33 419

Opłaty dotyczą długoterminowych umów najmu nieruchomości użytkowanych przez Grupę w ramach normalnej działalności operacyjnej.

Dla umów zawartych w EUR poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość w złotych (liczonej według średniego kursu NBP) sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto wyrażonej w EUR za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju, wraz z należnym podatkiem VAT.

Dla umów zwartych w PLN poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju, wraz z należnym podatkiem VAT.

Stawki miesięczne rat wynagrodzenia podlegają waloryzacji o wskaźnik i w terminach określonych w umowie. Umowy zawarte w EUR waloryzowane są o indeksy stosowane na terenie Unii Europejskiej. Umowy zawarte w PLN waloryzowane są o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych za okres poprzedni ogłaszany przez Prezesa GUS.

Umowy nie przewidują prawa do nabycia nieruchomości.

Umowy zawierane są na czas określony, w części umów nie ma możliwości ich wypowiedzenia, w niektórych z nich zawarte jest zastrzeżenie wcześniejszego rozwiązania lub wygaśnięcia pod warunkiem likwidacji placówki, w takim przypadku obowiązuje termin wypowiedzenia 6 lub 12 miesięcy. W części umów wprowadzony jest zapis o możliwości jej przedłużenia na dotychczasowych warunkach na podstawie oświadczenia woli leasingodawcy złożonego na piśmie na 6 lub 18 miesięcy przed upływem terminu zakończenia umowy.

W przypadku rozwiązania umowy przed okresem na jaki została zawarta, leasingobiorca jest zobowiązany do zapłaty kary umownej w wysokości równowartości rat leasingowych za czas pozostały do zakończenia umowy, tj. w wysokości 100% pozostałych do spłaty opłat.

37. Działalność maklerska

Działalność maklerska odnosi się do Domu Maklerskiego BOŚ S.A. Dane dotyczące instrumentów klientów podawane są w wartości godziwej

Instrumenty finansowe klientów	31-12-2016	31-12-2015
Zdematerializowane papiery wartościowe dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym		
Akcje notowane i prawa do akcji notowanych zapisane na rachunkach papierów wartościowych	6 177 486	4 960 319
Pozostałe papiery wartościowe zapisane na rachunkach papierów wartościowych klientów	708 907	281 930
Pozostałe instrumenty finansowe klientów	232 837	166 472
Prawa majątkowe notowane na TGE	327 148	417 801
Papiery wartościowe przechowywane w formie materialnej		
Akcje	305 680	324 152
Obligacje	1 161 645	973 160
Razem papiery wartościowe klientów	8 913 703	7 123 834

38. Kapitał podstawowy

(a) Zarejestrowany kapitał zakładowy

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy wynosił 628 732 tys. zł wobec 228 732 tys. zł na a na dzień 31 grudnia 2015 roku. Zmiana wysokości kapitału zakładowego wynika z podwyższenia kapitału zakładowego, które zostało zarejestrowane przez Sąd w dniu 12 lipca 2016 roku Bank nie przeprowadzał umorzenia akcji w 2016 roku.

Seria / emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj Uprzywilejowania akcji	Liczba akcji (w szt.)	Wartość serii / emisji wg wartości nominalnej	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	O	zwykłe	236 700	2 367	opłacone	09-01-91	01-01-92
B	O	zwykłe	1 263 300	12 633	opłacone	11-03-92	01-01-93
C	O	zwykłe	477 600	4 776	opłacone	30-12-92	01-01-93
C	O	zwykłe	22 400	224	wkład niepieniężny	30-12-92	01-01-93
D	O	zwykłe	1 300 000	13 000	opłacone	30-12-93	01-01-94
E	O	zwykłe	647 300	6 473	opłacone	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	15 500	155	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	37 200	372	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
F	O	zwykłe	1 500 000	15 000	opłacone	30-12-94	01-01-95
G	O	zwykłe	1 260 000	12 600	opłacone	30-06-95	01-01-96
H	O	zwykłe	670 000	6 700	opłacone	30-06-95	01-01-96
I	O	zwykłe	70 000	700	opłacone	30-06-95	01-01-96
J	O	zwykłe	1 055 000	10 550	opłacone	21-06-96	01-01-96
K	O	zwykłe	945 000	9 450	opłacone	21-06-96	01-01-96
L	O	zwykłe	1 200 000	12 000	opłacone	29-11-96	01-01-96
M	O	zwykłe	2 500 000	25 000	opłacone	07-05-98	01-01-97
N	O	zwykłe	1 853 000	18 530	opłacone	13-06-07	01-01-07
O	O	zwykłe	1 320 245	13 202	wkład niepieniężny	25-06-10	01-01-10
P	O	zwykłe	6 500 000	65 000	opłacone	15-06-12	01-01-11
U	O	zwykłe	40 000 000	400 000	opłacone	12-07-16	01-01-16
Liczba akcji, razem			62 873 245				
Kapitał zakładowy wg wartości nominalnej razem				628 732			
Kapitał zakładowy razem				628 732			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 10,00 zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich wyemitowanych przez Bank akcji wynosiła 62 873 245, wobec 22 873 245 na dzień 31 grudnia 2015 roku. Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

W dniu 12 lipca 2016 roku (raport bieżący nr 43/2016) Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego w Warszawie zarejestrował podwyższenie kapitału zakładowego BOŚ S.A. o kwotę 400 000 000 zł w drodze emisji akcji zwykłych na okaziciela serii U oraz zmianę Statutu Spółki w tym zakresie. W wyniku rejestracji podwyższenia kapitału zmianie uległ skład akcjonariatu: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) posiada 52,41% udziału w kapitale zakładowym i głosach na Walnym Zgromadzeniu. Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych posiada 9,54% udziału w kapitale zakładowym i głosach na Walnym Zgromadzeniu. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych posiada 6,80% udziału w kapitale zakładowym i głosach na Walnym Zgromadzeniu.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku struktura akcjonariuszy posiadających bezpośrednio i pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2016	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	32 951 960	52,41
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	6 000 000	9,54
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	4 273 574	6,80

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 31,25% udziałów w kapitale zakładowym Banku.

Na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie są znane zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku niżej wymienieni Akcjonariusze posiadali powyżej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2015	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	12 951 960	56,62
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny oraz Nationale-Nederlanden Dobrowolny Fundusz Emerytalny	1 202 127	5,26

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 38,12% udziałów w kapitale zakładowym Banku.

(b) Akcje własne

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał 37 775 akcji własnych, które reprezentują 0,06 % kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w tym:

- 33 095 akcji, które Bank nabył w 2012 roku w ramach działań stabilizacyjnych związanych z emisją akcji serii P. Wyżej wymienione akcje reprezentują 0,05% kapitału zakładowego Banku i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, przy czym Bank zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z tych akcji,

- 4 680 akcji, które reprezentują 0,01% kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, które Bank nabył w okresie od 22 czerwca do 6 lipca 2015 roku podczas sesji giełdowych na rynku podstawowym GPW w Warszawie S.A. Akcje zostały nabyte na podstawie Uchwały 34/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOS S.A. z dnia 10 czerwca 2015 roku w sprawie Programu odkupu akcji BOŚ S.A. w celu zaoferowania osobom zajmującym stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku. W związku z zaistnieniem okoliczności przewidzianych w Uchwale Nr 258/2011 KNF oraz Polityce zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A., Rada Nadzorcza Banku zdecydowała o nieprzyznaniu członkom Zarządu Banku wynagrodzenia zmiennego za 2014 roku, zaś wynagrodzenia zmienne pozostałych osób zajmujących stanowiska kierownicze nie osiągnęły progu, powyżej którego część wynagrodzenia zmiennego wymaga wypłaty w akcjach. W związku z powyższym nabyte w tym celu akcje nie zostały przekazane.

Bank, zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych, nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z akcji własnych.

(c) Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku kapitał zapasowy wynosił 532 851 tys. zł.

39. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy wynikającą z ich wyceny, oraz przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży	-32 327	-7 625
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-	5 190
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	3 986	2 308
Odroczony podatek dochodowy	6 391	1 548
Kapitał z aktualizacji wyceny, razem	-21 950	1 421

Zmiana stanu kapitału z aktualizacji wyceny

Stan na 01-01-2016	1 421
Zwiększenie z tytułu:	251 452
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	249 774
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-
- przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	1 678
Zmniejszenie z tytułu:	-279 666
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	-274 476
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-5 190
- przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	-
Odroczony podatek dochodowy	4 843
Stan na 31-12-2016	-21 950
Stan na 01-01-2015	28 505
Zwiększenie z tytułu:	525 767
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	422 449
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	102 727
- przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	591
Zmniejszenie z tytułu:	-561 085
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	-448 418
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-112 667
- przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	-
Odroczony podatek dochodowy	8 234
Stan na 31-12-2015	1 421

40. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się: pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe, fundusz ogólnego ryzyka, niepodzielony wynik finansowy.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Pozostały kapitał zapasowy:	652 828	690 901
utworzony ustawowo	44 000	44 000
utworzony zgodnie ze statutem ponad wymaganą ustawowo (minimalną) wartość	604 503	642 576
inny	4 325	4 325
Pozostałe kapitały rezerwowe:	23 605	23 646
fundusz na działalność maklerską	22 249	22 249
inne	1 356	1 397
Fundusz ogólnego ryzyka	48 302	48 302
Niepodzielony wynik finansowy	-81 187	-56 005
niepodzielony wynik z lat ubiegłych	-21 039	-4 887
wynik netto bieżącego okresu	-60 148	-51 118
Razem	643 548	706 844

Kapitał zapasowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto w wysokości co najmniej 8% zysku netto, dopóki kapitał ten nie osiągnie przynajmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być przeznaczony jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kapitał rezerwowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto niezależnie od kapitału zapasowego z przeznaczeniem na pokrycie szczególnych strat i wydatków.

O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Fundusz ogólnego ryzyka przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyka w działalności Banku tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach prawa bankowego.

Zwołane na 23 czerwca 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. postanowiło stratę netto za 2015 rok w wysokości 39 317 155,25 zł oraz stratę z lat ubiegłych w wysokości 5 808 073,41 zł pokryć z kapitału zapasowego.

Zarząd Banku zwróci się do Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku Ochrony Środowiska S.A. z wnioskiem o pokrycie straty za 2015 r. z kapitału zapasowego.

W związku z wystąpieniem straty bilansowej w 2016 roku, Zarząd Banku nie planuje występować do Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. z wnioskiem o wypłatę dywidendy. Jednocześnie Zarząd BOŚ S.A. planuje wystąpienie do Walnego Zgromadzenia z wnioskiem o przeznaczenie kwoty 2 831 tys. zł z kapitału zapasowego na pokrycie strat z lat ubiegłych.

41. Płatności na bazie akcji

(a) Program opcji menedżerskich

W 2011 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie wyraziło zgodę na przeprowadzenie przez Bank trzyletniego programu tzw. opcji menedżerskich („Program”), obejmującego lata: 2012, 2013 i 2014. W 2015 r. nastąpiło rozliczenie ostatniej transzy Programu – za 2014 r. W roku sprawozdawczym Program nie był kontynuowany.

W ramach Programu kluczowa kadra menedżerska Grupy BOŚ S.A. mogła nabyć prawa do bezpłatnego otrzymania warrantów uprawniających do nabycia akcji Banku Ochrony Środowiska S.A. po cenie nominalnej wynoszącej 35 zł. Program był skierowany do maksymalnie 200 osób.

Program składał się z trzech serii warrantów (odpowiednio na lata 2012 – warranty serii A, 2013 – warranty serii B i 2014 – warranty serii C), przy czym maksymalna liczba warrantów oferowanych za

dany rok nie mogła przekroczyć 200 tysięcy. Warranty były proponowane do nabycia osobom uprawnionym odrębnie w ramach każdej serii warrantów. Jeden warrant uprawniał do nabycia jednej akcji Banku Ochrony Środowiska S.A.

Warunkiem przyznania praw do warrantów było osiągnięcie określonych warunków rynkowych związanych z kursem akcji Banku, warunków świadczenia usług oraz spełnienia nierynkowych warunków związanych z dokonaniem (zysk na akcję oraz cele indywidualne).

W związku z niespełnieniem w 2012 roku warunku kursu akcji i warunku zysku netto na akcję, Program za 2012 roku nie został zrealizowany.

W 2013 roku dokonano modyfikacji Programu, której celem było utrzymanie wysokiej motywacji do realizacji zadań indywidualnych, a przez to do długoterminowego budowania wartości Banku oraz złagodzenie negatywnego wpływu na powodzenie Programu elementów niezależnych od menedżerów. Program za 2013 roku zakończył się sukcesem. W 2014 roku po sprawdzeniu spełnienia warunków określonych w regulaminie, warunkowo ustalono prawa 105 osób uprawnionych w ramach Grupy BOŚ do 200 000 warrantów serii B, w tym 90 osób w Banku do 164 400 warrantów, z czego 15 720 warrantów - z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.). W Dniu Oferty, tj. 28 listopada 2014 roku, Bank zaproponował objęcie ustalonej liczby warrantów osobom uprawnionym. Termin wykonania praw do objęcia akcji serii S przez posiadaczy warrantów serii B upływa z dniem 31 grudnia 2017 roku.

Akcje serii S są to akcje zwykłe na okaziciela Banku emitowane w ramach warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego z przeznaczeniem do objęcia przez Posiadaczy Warrantów.

Program był kontynuowany w 2014 r., w trakcie którego ustalono potencjalne prawa 168 osób w ramach Grupy BOŚ S.A. do 192 320 warrantów serii C, w tym 151 osób w Banku do 166 620 warrantów, z czego 11 320 warrantów – z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.), w dwóch datach przyznania: 31 marca 2014 r. (wartość godziwa 14,08 zł) i 28 sierpnia 2014 r. (wartość godziwa 4,28 zł).

W 2015 roku dokonano weryfikacji spełnienia warunków (rynkowych i nierynkowych) określonych w Regulaminie, w szczególności warunku zysku na akcję Banku oraz realizacji zadań indywidualnych. Z uwagi na niespełnienie warunku kursu akcji, Program za 2014 roku nie został zrealizowany a tym samym warrantów serii C nie zostały przyznane.

Program nie podlegał zmianom w okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2016 roku.

Poniżej przedstawiono zmiany w liczbie warrantów w trakcie roku sprawozdawczego:

31-12-2016	Warranty serii B	Warranty serii C
Niezrealizowane na 1 stycznia 2016 r.	200 000	-
Przyznane w ciągu roku	-	-
Umorzone w ciągu roku	-	-
Zrealizowane w ciągu roku	-	-
Wygaste w ciągu roku	-	-
Niezrealizowane na dzień 31 grudnia 2016 r.	200 000	-
Możliwe do realizacji na 31 grudnia 2016 r.	200 000	-

31-12-2015	Warranty serii B	Warranty serii C
Niezrealizowane na 1 stycznia 2015 r.	200 000	192 320
Przyznane w ciągu roku	-	-
Umorzone w ciągu roku	-	-
Zrealizowane w ciągu roku	-	-
Wygaste w ciągu roku	-	192 320
Niezrealizowane na dzień 31 grudnia 2015 r.	200 000	-
Możliwe do realizacji na 31 grudnia 2015 r.	200 000	-

(b) Polityka zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A. („polityka zmiennych wynagrodzeń”)

W celu wypełnienia wymogów uchwały Komisji Nadzoru Finansowego Nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego, oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku a także w zgodzie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności, oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE, oraz 2006/49/WE, Bank wdrożył Politykę zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą BOŚ S.A.

Komitet ds. Wynagrodzeń powołany przez Radę Nadzorczą Banku opiniuje Politykę zmiennych składników wynagrodzeń, opiniuje i projektuje zasady wynagradzania członków Zarządu, opiniuje i monitoruje wynagrodzenia zmienne osób zajmujących zidentyfikowane stanowiska kierownicze.

Polityka zmiennych wynagrodzeń, zakłada m.in.:

- wypłatę co najmniej 50% ustalonego wynagrodzenia zmiennego w akcjach Banku Ochrony Środowiska, których wartość ustala się jako średnią cenę ważoną akcji Banku w obrotach sesyjnych na GPW w okresie od 1 grudnia roku poprzedzającego rok przyznania premii do 31 stycznia roku, w którym następuje przyznanie premii. Przez akcje rozumie się:
 - (i) akcje Banku Ochrony Środowiska S.A. notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
 - (ii) akcje wirtualne tzw. akcje fantomowe, o wartości odpowiadającej cenie akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- odroczenie wypłaty 40% wynagrodzenia zmiennego w trzech równych rocznych ratach, przy czym co najmniej 50% każdej transzy jest wypłacane w akcjach Banku, a pozostała część w gotówce. Część odroczonej może zostać zmniejszona lub nie wypłacona w ogóle m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierdzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe,
- ocenę wyników obejmującą okres 3 lat, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Przez wyniki rozumie się założone w strategii lub planie finansowym Banku na dany rok zadania efektywnościowe, finansowe, sprzedażowe i cele indywidualne.

Maksymalny poziom wynagrodzenia zmiennego każdej z osób zajmujących zidentyfikowane stanowiska kierownicze nie przekracza 100% wynagrodzenia stałego. Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. może wyrazić zgodę na zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego w stosunku do wynagrodzenia stałego do 200%, zgodnie z procedurą przewidzianą w polskiej implementacji CRD IV w zakresie zapisów art. 94. ust.1 pkt g lit (ii) tej Dyrektywy.

W 2016 roku ustalono, że w związku z niezrealizowaniem wyniku finansowego na 2015 roku oraz z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe, zidentyfikowanym osobom mającym istotny wpływ na profil ryzyka Banku (w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A.) nie przyznano wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2015 roku.

W 2016 roku jednej osobie zidentyfikowanej jako osoba mający istotny wpływ na profil ryzyka Banku, została przyznana nagroda pieniężna w wysokości 10 tys. zł. Zgodnie z postanowieniami Rozdziału VII ust. 3 Polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynagrodzenie zmienne nie podlegało mechanizmowi odraczenia i wypłaty części wynagrodzenia w akcjach.

Nadto, w okresie sprawozdawczym - z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe oraz z uwagi na fakt, że wyniki Banku osiągnięte w 2015 roku znacząco odbiegały od zatwierdzonego Planu finansowego na 2015 roku, w trosce o interesy Banku, jego Klientów i Akcjonariuszy, nie przyznano trzeciej transzy

(z trzech) odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2012 roku oraz nie przyznano drugiej transzy (z trzech) odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2013 roku, w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A. (w tym 7 osobom nie wchodzącym w roku sprawozdawczym w skład Zarządu BOŚ S.A.).

Dodatkowo w okresie sprawozdawczym, Bank podjął decyzję dotyczącą zaprzestania rozliczania premii w 2016 r. osobom mającym wpływ na profil ryzyka w Banku (w tym Członkom Zarządu), z uwagi na szczególną sytuację finansową Banku i objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego.

42. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla potrzeb sprawozdania z przepływów pieniężnych saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera następujące salda o wysokiej płynności i terminie zapadalności krótszym niż trzy miesiące.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Kasa, środki w Banku Centralnym (Nota 19)	513 754	614 897
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (Nota 20)	26 157	36 834
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe (Nota 23)	2 079 509	1 799 401
Razem	2 619 420	2 451 132

Saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera rezerwę obowiązkową utrzymywaną na rachunku w NBP i są to środki o ograniczonej możliwości dysponowania. Rezerwa deklarowana do utrzymania w miesiącu grudniu 2016 roku wynosiła 564 282 tys. zł (grudzień 2015 roku – 514 209 tys. zł). Bank musi utrzymywać średnie saldo środków pieniężnych w miesiącu powyżej zadeklarowanej rezerwy obowiązkowej.

Zgodnie z paragrafem 12 Uchwały NBP nr 40/2015 Bank może wykorzystywać środki utrzymywane na rachunku rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych.

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej sprawozdania z przepływów pieniężnych

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu należności od innych banków	4 052	188 243
Zmiana stanu lokat w innych bankach, ujęta w ekwiwalentach środków pieniężnych	-10 677	22 864
Zmiana stanu należności od innych banków razem	-6 625	211 107

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających	46 627	-27 488
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy na kapitał z aktualizacji wyceny	-5 190	-9 940
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających razem	41 437	-37 428

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych	-418 831	698 017
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych przyjęta do środków pieniężnych	280 108	-250 372
Wykup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-250 759	-217 529
Zakup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	515 187	157 763
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-43 632	-44 994
Przesunięcie odsetek od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności do odsetek z działalności inwestycyjnej	37 246	42 482
Wycena papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży na kapitał z aktualizacji wyceny	-22 199	-25 969
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych razem	97 120	359 398

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	-130 777	-42 265
Odroczony podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	21 572	8 791
Odroczony podatek dochodowy z tytułu wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży i przeszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	4 842	8 234
Niepieniężne zmiany z tytułu wartości niematerialnych oraz rzeczowych środków trwałych	27 619	1 237
Pozostałe należności z tyt. sprzedaży jednostki zależnej	-45	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego razem	-76 789	-24 003

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu rezerw	-12 218	9 359
Wycena aktuarusza wpływ na kapitał z aktualizacji wyceny	1 678	591
Zmiana stanu rezerw razem	-10 540	9 950

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	78 998	6 056
Bieżące obciążenia z tytułu podatku dochodowego	-2 808	-3 058
Zapłacony podatek dochodowy	4 044	13 243
Opcje menadżerskie	-	-878
Pozostałe zmiany	-	-651
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego razem	80 234	14 712

43. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych

INSTRUMENT	31-12-2016		31-12-2015		31-12-2016		31-12-2015	
	FX Swap		FX Forward		FX Spot *\			
Opis instrumentu	Transakcja, która zobowiązuje strony kontraktu do dokonania początkowej wymiany walut w wyznaczonym dniu i po określonym kursie oraz zwrotnej (końcowej) wymiany tych walut, w określonym w przyszłości dniu (innym niż rozliczenie tzw. pierwszej „nogi”) i po kursie uzgodnionym w momencie zawarcia transakcji (przeważnie różnym od kursu wymiany początkowej). Waluta, którą jeden z kontrahentów jest zobowiązany zapłacić drugiemu w wyniku wymiany końcowej jest tą samą walutą, którą kontrahent otrzymał w wymianie początkowej.		Terminowa transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę w określonym terminie, wg ustalonego kursu terminowego. Jest to tzw. Kontrakt z dostawą waluty (forward outright). Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.		Transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę, po kursie terminowym uzgodnionym w momencie zawierania transakcji. Rozliczenie tej transakcji następuje w terminie zazwyczaj do dwóch dni roboczych od daty zawarcia.			
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu/płynności		do obrotu		do obrotu			
Ilość transakcji	98	69	210	122	314	42		
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	2 242 211	1 514 343	400 696	451 971	259 594	51 473		
Wartość godziwa (w tys. zł)	-26 494	23 411	6 616	2 713	-53	-17		
- dodatnia	3 841	31 269	7 541	5 760	669	64		
- ujemna	-30 335	-7 858	-925	-3 047	-722	-81		
Przyszłe przychody/płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne			
Zapadalność	2017-01-03 2017-12-12	2016-01-04 2016-12-19	2017-01-02 2018-04-13	2016-01-04 2017-02-15	2017-01-03 2017-01-04	2016-01-04 2016-01-05		
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Brak		Na wnioszek klienta		Brak			
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/pasywów	Brak		Brak		Brak			
Inne warunki	Brak		Brak		Brak			
Rodzaj ryzyka związanego z danym instrumentem pochodnym	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta			

*\ instrument wymiany walutowej

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	2 902 501	2 017 787
Razem transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:		
- aktywa	12 051	37 093
- zobowiązania	-31 982	-10 986

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej

INSTRUMENT	31-12-2016		31-12-2015		31-12-2016		31-12-2015	
	Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS)		Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający PLN)		Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający EUR)		Transakcje Forward na obligacje	
Opis instrumentu	Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów). Ta kategoria obejmuje także transakcje IRS, których kwota nominalna zmienia się w czasie – swapy amortyzowane.		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Terminowa transakcja kupna/sprzedaży określonej kwoty papieru wartościowego w określonym terminie, wg ustalonej ceny terminowej. Wszystkie warunki transakcji ustalane są w dniu jej zawarcia.	
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej)		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych)		do obrotu	
Ilość transakcji	237	261	8	8	-	4	-	1
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	6 155 243	7 279 318	536 000	536 000	-	426 150	-	10 000
Wartość godziwa (w tys. zł)	15 214	18 636	-22 566	-37 621	-	11 557	-	23
- dodatnia	102 616	159 085	4 840	-	-	11 557	-	23
- ujemna	-87 402	-140 449	-27 406	-37 621	-	-	-	-
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne		Zmienne	
Zapadalność	2017-01-10 2025-12-31	2016-01-08 2025-09-29	2019-07-11 2025-07-25	2019-07-11 2025-07-25	- -	2016-05-11 2016-06-20	-	2021-04-25
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Generalnie brak, ale istnieje taka możliwość w przypadku transakcji z klientami niebankowymi w przypadkach określonych w umowach		Brak		Brak		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta	

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	6 691 243	8 251 468
Razem transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:		
- aktywa	107 456	170 665
- zobowiązania	-114 808	-178 070

Kontrakty terminowe i opcje

INSTRUMENT	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2015
	Kontrakty terminowe na akcje i indeksy giełdowe, kursy walut		Kontrakty forward na indeksy giełdowe, kursy walut, towary		Kontrakty różnic kursowych CFD	
Opis instrumentu	Kontrakt terminowy na akcje/indeks giełdowy jest standaryzowaną transakcją wymagającą gotówkowego rozliczenia w przyszłości lub dostarczenia instrumentu bazowego w zależności od cen akcji/wartości indeksu kursu waluty i zajętej pozycji.		Kontrakty typu forward na sprzedaż i kupno różnych walut z wyznaczoną przyszłą datą uregulowania. Instrumenty tego typu umożliwiają zarabianie na różnicach stóp procentowych pomiędzy walutami torzącymi parę. Standardowe kontrakty forward dotyczą transakcji, w których wyznaczony termin uregulowania jest dłuższy niż dwa dni typowe dla transakcji spot.		Kontrakty różnic kursowych (ang. Contracts For Difference – kontrakty na różnicę, CFD) to grupa tzw. instrumentów pochodnych. Oznacza to, iż ich wartość zależy bezpośrednio od wartości instrumentu bazowego na który opiewają. Instrumentami bazowymi mogą być zarówno instrumenty rynku kasowego, takie jak pary walutowe, złoto czy srebro, jak i terminowe np. kontrakty terminowe na indeksy oferowane na giełdach światowych, instrumenty pochodne giełd towarowych itp. Kontrakty CFD umożliwiają zajmowanie długiej lub krótkiej pozycji, zaś wynik jest obliczany tylko na podstawie różnic kursowych. Handel instrumentami CFD nie wiąże się więc z fizycznym zajęciem pozycji.	
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu		do obrotu		do obrotu	
Ilość transakcji	6 592	3 527	13 706	4 200	46 010	18 966
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	42 663	14 897	84 466	16 763	814 646	417 046
Wartość godziwa (w tys. zł)	-56	-228	358	87	8 948	10 033
- dodatnia	119	23	515	179	11 614	10 546
- ujemna	-175	-251	-157	-92	-2 666	-513
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne	
Zapadalność	Zmienna		Zmienna		Zmienna	
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Tak		Tak		Tak	
Cena/ Przedział cen realizacji	Brak		Brak		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka związanego z danym instrumentem pochodnym	Ryzyko operacyjne, ryzyko cen instrumentów kapitałowych, ryzyko walutowe		Ryzyko operacyjne, ryzyko walutowe, ryzyko cen instrumentów kapitałowych, ryzyko cen towarów,		Ryzyko operacyjne, ryzyko walutowe, ryzyko stóp procentowych, ryzyko cen towarów, ryzyko cen instrumentów kapitałowych	

Kontrakty terminowe i opcje

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	941 775	448 706
Razem kontrakty terminowe i opcje:		
- aktywa	12 248	10 748
- zobowiązania	-2 998	-856

Razem pochodne instrumenty finansowe

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	10 535 519	10 717 961
Razem pochodne instrumenty finansowe:		
- aktywa	131 755	218 506
- zobowiązania	-149 788	-189 912

Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Grupa w aktywach finansowych i zobowiązaniach finansowych ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym nie stosuje kompensaty wartości posiadanych instrumentów finansowych. Niniejsza prezentacja stanowi informację o potencjalnym ujęciu instrumentów finansowych dla których istnieje możliwość przeprowadzenia kompensat zgodnie z właściwymi umowami.

Aktywa finansowe i zobowiązania finansowe z uwzględnieniem zmian do MSSF 7 według stanu na 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku:

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe	Zobow. finansowe
			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto				
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l) = (f) - (h) - (j)	(m) = (g) - (i) - (k)
Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)	131 755	-149 788	-	-	131 755	-149 788	24 510	-91 068	10 900	-84 925	96 345	26 205
Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe	Zobow. finansowe
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l) = (f) - (h) - (j)	(m) = (g) - (i) - (k)
Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)	218 506	-189 912	-	-	218 506	-189 912	34 156	-75 110	23 386	-78 176	160 964	-36 626

Zgodnie ze zmianami do MSSF 7 Grupa w powyższej tabeli wskazuje wartości instrumentów pochodnych które :

- 1) kwoty brutto aktywów finansowych i zobowiązań finansowych ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym (kolumny b i c),
- 2) kwoty, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w paragrafie 42 MSR 32 przy określaniu kwot netto wykazywanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny d i e),
- 3) kwoty netto wykazywane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny f i g),
- 4) kwoty objęte egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania, które nie są w inny sposób uwzględnione w paragrafie 13C pkt b), w tym: (i) kwoty związane z ujętymi instrumentami finansowymi, które nie spełniają niektórych lub wszystkich kryteriów kompensowania określonych w paragrafie 42 MSR 32 (kolumny h i j); oraz (ii) kwoty związane z zabezpieczeniami finansowymi (w tym zabezpieczeniami gotówkowymi) (kolumny j i k),
- 5) kwotę netto po odliczeniu kwot określonych w pkt 4) powyżej od kwot określonych w pkt 3) powyżej (kolumny l i m).

44. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej przedstawiono wartość bilansową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych innych niż wycenianych do wartości godziwej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym:

Wyszczególnienie	Wartość bilansowa na 31-12-2016	Wartość godziwa na 31-12-2016	Wartość bilansowa na 31-12-2015	Wartość godziwa na 31-12-2015
AKTYWA FINANSOWE				
Należności od innych banków	154 668	152 628	158 720	156 764
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	13 965 259	13 783 992	14 343 558	14 152 865
- Kredyty w złotych polskich	10 477 950	10 371 259	10 651 144	10 520 958
- Kredyty w walutach obcych	3 487 309	3 412 733	3 692 414	3 631 907
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	1 208 008	928 048	977 675
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 186 090	1 208 008	928 048	977 675
- Skarb Państwa	1 186 090	1 208 008	928 048	977 675
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	115 764	115 854	216 409	216 791
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	17 123 578	17 137 128	15 968 163	15 976 910
- Klientów korporacyjnych	4 094 055	4 093 924	5 209 149	5 208 611
- Klientów detalicznych	10 796 832	10 807 137	8 396 643	8 395 166
- Finansów publicznych	830 967	831 030	838 005	837 834
- Funduszy ekologicznych i pozostałych funduszy	73 930	73 930	46 767	46 767
- Międzynarodowych instytucji finansowych	1 225 724	1 229 037	1 410 914	1 421 847
- Pozostałych Klientów	102 070	102 070	66 685	66 685
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 735	841 498	2 318 189	2 294 155
Zobowiązania podporządkowane	601 373	568 385	599 961	553 862

Lokaty w innych bankach

Należności od innych banków obejmują lokaty międzybankowe, rachunki nostro oraz kredyty i pożyczki. Wartość godziwa lokat międzybankowych z uwagi na krótki termin realizacji (do 6 m-cy lokaty międzybankowe na stopę stałą) jest równa wartości bilansowej. Obligacje wyemitowane przez banki wyceniono według wartości godziwej z uwzględnieniem spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o porównywalne emisje przeprowadzone przez podobne banki.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom przedstawiono po pomniejszeniu o odpisy z tytułu utraty wartości. W bilansie wycenia się je według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa kredytów jest przyjmowana ich wartość wynikająca z bieżąco oszacowanych przyszłych przepływów kapitałowo-odsetkowych (oddzielnie dla walut i oddzielnie dla PLN) wyliczonych w oparciu o efektywną stopę procentową dla każdego kredytu (z wyjątkiem kredytów o nieustalonym harmonogramie lub kredytów zagrożonych dla których jako wartość godziwa przyjmowana jest wartość bilansowa) dyskontowanych średnią efektywną stopą procentową kredytów udzielonych w ostatnich dwunastu miesiącach. Dla kredytów hipotecznych

uwzględniono przedpłaty. W przypadku kredytów w walutach obcych, których Bank zaprzestał udzielania została zastosowana średnia efektywna stopa procentowa odpowiadających im kredytów udzielanych w PLN, skorygowana o różnicę pomiędzy poziomami stóp w poszczególnych walutach i PLN.

Zobowiązania wobec podmiotów niebankowych

Zobowiązania w bilansie wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa zobowiązań jest przyjmowana ich wartość wynikająca ze zdyskontowania kapitału oraz odsetek dla wszystkich depozytów średnią ważoną stopą procentową, która obowiązywała dla depozytów przyjętych w grudniu 2016 roku. Z uwagi na brak harmonogramów dla rachunków bieżących zostały one ujęte wg wartości bilansowej.

Zobowiązania (kapitał i odsetki) wobec międzynarodowych instytucji finansowych zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2015 roku (dla EUR) bądź ostatniej transakcji zawartej w danej walucie (dla PLN).

Zobowiązania podporządkowane

Zobowiązania podporządkowane wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzoną przez Bank w 2015 roku.

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego dla obligacji w PLN wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzone przez Bank w 2015 roku dla emisji w PLN.

Zobowiązania wobec innych banków

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej. Zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej ze względu na brak dostępnych danych rynkowych do kalkulacji wartości godziwej podstawowej transakcji repo Banku z kontrahentem.

Depozyty międzybankowe, z uwagi na krótki termin zostały ujęte w wartości bilansowej, a zaciągnięte pożyczki (kapitał i odsetki) zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2015 roku.

45. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej

Wartość godziwa zgodnie z MSSF 13 definiowana jest jako cena, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. ceną wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny. Grupa szacując wartość godziwą uwzględnia korektę z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta.

Na 31 grudnia 2016 roku oraz na 31 grudnia 2015 roku Grupa dokonywała klasyfikacji aktywów oraz zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej na trzy kategorie (poziomy) według ich metody wyceny:

- Poziom 1: metoda wyceny – mark-to-market bezpośrednio z dostępnych kwotowań instrumentów na rynku. Dotyczy to kwotowanych kapitałowych i dłużnych papierów wartościowych i bonów NBP (kwotowania oparte o stopę referencyjną),
- Poziom 2: metoda wyceny – mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów lub ceny uzyskane w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej na normalnych zasadach rynkowych. Wartość godziwą ustala się również poprzez odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, poprzez analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku, a w przypadku instrumentów finansowych dla których brak jest możliwości wyceny po koszcie nabycia. Dotyczy to nienotowanych bankowych papierów,

kapitałowych papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych (w tym transakcji terminowych na papiery wartościowe) za wyjątkiem przypadków które spełniają kryteria przynależności do Poziomu 3. Dodatkowo w portfelu aktywów dostępnych do sprzedaży DM BOŚ posiada akcje jednostki gospodarczej, dla której brak jest aktywnego rynku. Z uwagi na powyższe wartość godziwa tych papierów jest oparta na modelu wyceny wypracowanym przez Spółkę, uwzględniającym porównywalne wartości dla podmiotów gospodarczych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,

- Poziom 3: metoda wyceny mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów oraz parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Dotyczy to komunalnych papierów wartościowych (wycena dokonywana na podstawie zdyskontowanych przepływów, przy czym spready kredytowe używane do wyceny wyznaczane są w oparciu o wewnętrzne ratingi), papierów innych banków (cena ustalana jest w oparciu o marżę papierów, kwotowanych na rynku na moment ustalenia ceny, emitowanych przez odpowiednio wyselekcjonowanych emitentów), nienotowanych papierów kapitałowych oraz papierów kapitałowych charakteryzujących się niską płynnością (wyceniane są metodą zdyskontowanych przepływów). W przypadku DM BOŚ są to instrumenty finansowe nabyte z zamiarem wprowadzenia ich do obrotu regulowanego. Wartość godziwa ustalana jest w oparciu o analizę sytuacji finansowej spółki z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

31-12-2016	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	59 377	147	-	59 524
Dłużne papiery wartościowe	49 035	100	-	49 135
Kapitałowe papiery wartościowe	10 342	47	-	10 389
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	68	131 687	-	131 755
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3 671 545	-	561 735	4 233 280
Dłużne papiery wartościowe	3 638 188	-	526 507	4 164 695
Kapitałowe papiery wartościowe	33 357	-	35 228	68 585
Należności od innych banków	-	-	152 628	152 628
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	-	13 783 992	13 783 992
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 208 008	-	-	1 208 008
Razem	4 938 998	131 834	14 498 355	19 569 187

31-12-2016	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	176	149 612	-	149 788
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	176	149 612	-	149 788
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	115 854	115 854
Zobowiązania wobec klientów	-	-	17 137 128	17 137 128
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	841 498	841 498
Zobowiązania podporządkowane	-	-	568 385	568 385
Razem	176	149 612	18 662 865	18 812 653

Wyszczególnienie	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2016	642 855
Zakup	-
Sprzedaż i wykup	-78 986
Suma zysków lub strat	-
- w wynik finansowy	1 540
- w pozostałych całkowitych dochodach	-3 674
Przeniesienia z poziomu 3	-
Stan na koniec okresu 31-12-2016	561 735

31-12-2015	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	107 035	147	-	107 182
Dłużne papiery wartościowe	99 370	100	-	99 470
Kapitałowe papiery wartościowe	7 665	47	-	7 712
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	23	218 483	-	218 506
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3 429 635	-	642 855	4 072 490
Dłużne papiery wartościowe	3 386 439	-	607 636	3 994 075
Kapitałowe papiery wartościowe	43 196	-	35 219	78 415
Należności od innych banków			156 764	156 764
Kredyty i pożyczki udzielone klientom			14 175 457	14 175 457
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	977 675			977 675
Razem	4 514 368	218 630	14 975 076	19 708 074

31-12-2015	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	251	189 661	-	189 912
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	251	189 661	-	189 912
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	216 786	216 786
Zobowiązania wobec klientów	-	-	15 976 910	15 976 910
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 080 216	-	1 213 939	2 294 155
Zobowiązania podporządkowane	-	-	553 862	553 862
Razem	1 080 467	189 661	17 961 497	19 231 625

Wyszczególnienie	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2015	611 033
Zakup	87 952
Sprzedaż i wykup	-47 988
Suma zysków lub strat	-
- w wynik finansowy	476
- w pozostałych całkowitych dochodach	-6 706
Przeniesienia z poziomu 3	-1 912
Stan na koniec okresu 31-12-2015	642 855

Przeniesienie instrumentów pomiędzy Poziomem 1 a Poziomem 2 występuje na podstawie dostępności kwotowań z aktywnego rynku według stanu na zakończenie danego okresu sprawozdawczego.

Przeniesienie z Poziomu 2 do Poziomu 3 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika obserwowalnego na nieobserwowalny lub zastosowanie do wyceny nowego nieobserwowalnego czynnika ryzyka, która jednocześnie skutkuje istotnym wpływem na wycenę instrumentu.

Przeniesienie z Poziomu 3 do Poziomu 2 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika nieobserwowalnego na obserwowalny lub gdy wpływ czynnika nieobserwowalnego na wycenę instrumentu przestaje być istotny.

Przeniesienie między metodami wyceny następują w dacie i według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r. nie nastąpiły przeniesienia instrumentów pomiędzy poziomami. W przypadku instrumentów zaklasyfikowanych do Poziomu 3 ich wycena nie ma wpływu na rachunek zysków i strat. Wycena do wartości godziwej instrumentów zakwalifikowanych do Poziomu 3 została uwzględniona w pozostałych całkowitych dochodach. W wyniku finansowym zostały uwzględnione odsetki naliczone, odsetki zapłacone, dyskonto lub premia, różnice kursowe oraz rozwiązane rezerwy (dotyczy to kapitałowych papierów wartościowych).

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wrażliwość wyceny, instrumentów komunalnych zaklasyfikowanych do Poziomu 3, na zmianę spreadu kredytowego o +/- 1 p. b. (nieobserwowalny parametr modelu) wynosiła 161 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 224 tys. zł).

46. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Zgodnie z wymogami MSSF 8, segmenty operacyjne zostały określone na podstawie sprawozdań wewnętrznych dotyczących komponentów jednostki gospodarczej podlegających okresowym przeglądom dokonywanym przez członka kierownictwa odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji operacyjnych. MSSF 8 definiuje segment operacyjny jako część działalności jednostki spełniający trzy kryteria:

- segment prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której może osiągać przychody i ponosić koszty,
- wyniki działalności operacyjnej segmentu są przeglądane regularnie przez osobę podejmującą w jednostce główne decyzje operacyjne,
- odrębne informacje finansowe dla segmentu są dostępne.

Poniżej przedstawiono zasady sprawozdawczości według segmentów operacyjnych za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku w podziale na następujące obszary działalności:

- a) pion korporacji i finansów publicznych,
- b) pion detaliczny,
- c) działalność skarbową i inwestycyjną,
- d) działalność maklerską,
- e) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

W ramach pionu korporacji i finansów publicznych prowadzona jest działalność obejmująca transakcje zawierane poprzez Centra Korporacyjne oraz Centralę Banku z klientami korporacyjnymi i klientami należącymi do sektora finansów publicznych. Natomiast aktywność Grupy w pionie detalicznym dotyczy transakcji z klientami z grupy osób prywatnych, mikroprzedsiębiorstw oraz wspólnot mieszkaniowych.

W skład obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej wchodzi działalność na rynku międzybankowym i dłużnych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, a także w obszarze inwestycji kapitałowych. Działalność skarbową i inwestycyjną obejmuje zarządzanie płynnością, ryzykiem walutowym i stóp procentowych Grupy oraz rozliczenia z tytułu cen transferowych funduszy z innymi pionami (segmentami) biznesowymi.

W obszarze pozostałe (nieulokowane w segmentach) znajdują się pozycje skonsolidowanym rachunku zysków i strat, które nie zostały przypisane do żadnego z wymienionych w ppkt a-d obszarów

działalności, w szczególności przychody i koszty związane z klientami niesklasyfikowanymi. Ponadto w obszarze tym wykazywane są składniki skonsolidowanego rachunku zysków i strat dotyczące działalności spółek wchodzących w skład Grupy: BOŚ Invest Management Sp. z o.o., MS Wind Sp. z o.o., BOŚ Nieruchomości Sp. z o.o., BOŚ Capital Sp. z o.o.

Dane finansowe spółki BOŚ Eko Profit S.A. są klasyfikowane do pionu korporacji i finansów publicznych, spółki BOŚ Ekosystem sp. z o.o. do pionu detalicznego, natomiast BOS Finance AB do obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej.

Produkty pionów i obszarów działalności wymienionych w ppkt a-d powyżej zostały opisane w „Sprawozdaniu Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. w 2016 roku” w pkt. II ppkt. 7.

Produktami obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej są instrumenty finansowe, bieżące i terminowe lokaty i depozyty międzybankowe oraz klientów ALM, kredyty od innych banków, oraz kredyty udzielone bankom, dłużne i kapitałowe papiery wartościowe, oraz instrumenty pochodne.

Natomiast obszar działalności maklerskiej obejmuje głównie nabywanie i zbywanie papierów wartościowych na cudzy lub własny rachunek, prowadzenie rachunków papierów wartościowych, zarządzanie cudzym pakietem papierów wartościowych na zlecenie oraz oferowanie papierów wartościowych w obrocie pierwotnym lub w pierwszej ofercie publicznej.

Aktywa i pasywa obszarów określonych w ppkt a-b powyżej zostały wyodrębnione w oparciu o bazę kredytową i depozytową Banku.

Wynik odsetkowy uwzględnia rozliczenia transferowe pomiędzy pionem korporacji i finansów publicznych oraz detalicznym, a obszarem działalności skarbowej i inwestycyjnej. Wycena transferowa funduszy jest oparta na stawkach referencyjnych, dodatkowych stawkach finansowania oraz zmiennych stawkach transferowych, z uwzględnieniem m.in. waluty, stabilności środków i terminu, które są odnoszone do krzywej rentowności. Wycenie stawkami transferowymi podlegają wszystkie istotne pozycje aktywów i pasywów odsetkowych, jak również pozycje pozabilansowe, generujące zapotrzebowanie na płynność. Wycena przeprowadzana jest w cyklu miesięcznym i bazuje na średniej (ze stanów dziennych) poszczególnych transakcji odsetkowych przypisanych do danego pionu odrębnie dla każdej waluty.

Od początku 2016 roku obowiązują w Grupie znowelizowane zasady ustalania stawek i rozliczania wewnętrznych cen transferowych. Wprowadzone zmiany dotyczyły głównie: poszerzenia katalogu pozycji objętych cenami transferowymi, alokacji kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności oraz zróżnicowania stawek transferowych w zależności od terminu transakcji.

Od grudnia 2016 roku segmentowy rachunek wyników Grupy jest sporządzany do poziomu zysku / straty brutto, tj. nie dokonuje się podziału podatku dochodowego na segmenty.

Wyniki działalności segmentów operacyjnych za 2015 rok zostały doprowadzone do porównywalności.

Wynik na działalności operacyjnej pionu korporacji i finansów publicznych oraz pionu detalicznego jest wynikiem z działalności bankowej tych pionów, pomniejszonym o wartość kosztów administracyjnych przypisanych bezpośrednio do transakcji lub jednostek danego pionu, jak również kosztów alokowanych oraz odpisów z tytułu utraty wartości. Wynik finansowy uwzględnia także rozliczenia wzajemne z tytułu obsługi klientów pionu korporacji i finansów publicznych przez oddziały Banku (przypisane do pionu detalicznego).

Na wynik z działalności finansowej ww. pionów składają się m.in.

- 1) Wynik z tytułu odsetek, tj. suma różnicy pomiędzy przychodami odsetkowymi od kredytów i obligacji komunalnych klientów, a kosztami za otrzymane fundusze od ALM (działalność skarbową i inwestycyjną) oraz przychodów z transferu funduszy do ALM pomniejszonych o koszty odsetkowe zapłacone klientom Banku.
- 2) Wynik z tytułu prowizji, tj. różnica przychodów z opłat i prowizji oraz kosztów przypisanych do danej transakcji, oraz alokowanych do obszaru działalności. Wynik uwzględnia przychody i koszty rozliczane jednorazowo oraz rozliczane w czasie metodą liniową, natomiast przychody i koszty rozliczane przy transakcji wg. efektywnej stopy procentowej odnoszone są do wyniku z tytułu odsetek.

- 3) Wynik z pozycji wymiany, tj. dochody z negocjowanych transakcji wymiany walut (terminowych i SPOT) oraz dochody z wymiany walut według tabeli kursowej Banku. Pozycja uwzględnia wynik z transakcji instrumentami pochodnymi.
- 4) Wynik odpisów z tytułu utraty wartości, tj. wynik z tytułu zmiany wartości odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i obligacji komunalnych przypisanych do danego obszaru działalności. Wynik uwzględnia zmiany z tytułu wahań kursowych portfela kredytów walutowych objętych utratą wartości.

Wynik finansowy obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej stanowi sumę wyników z obszaru działalności skarbowej oraz obszaru inwestycji kapitałowych Grupy, na które składają się m.in.:

- 1) Wynik odsetkowy – wyliczany jako suma wyniku odsetkowego z tytułu transakcji z klientami zewnętrznymi oraz wyniku rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy z innymi segmentami. Przychody i koszty odsetkowe zewnętrzne dotyczą transakcji na rynku międzybankowym (lokaty i kredyty), jak również nabywanych oraz emitowanych dłużnych papierów wartościowych. Wynik rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy jest różnicą pomiędzy przychodami z tytułu finansowania aktywów innych segmentów, a kosztami transferowymi za środki depozytowe otrzymane od innych segmentów.
- 2) Wynik z pozycji wymiany, uwzględnia wynik ze spekulacyjnych transakcji wymiany walut, rewaluację pozycji zabezpieczających rezerwy na kredyty walutowe oraz zmiany wyceny pozycji zabezpieczających aktywne walutowe transakcje terminowe. Pozycja uwzględnia wynik z pozycji wymiany nie przypisany innym segmentom.
- 3) Wynik na rachunkowości zabezpieczeń, uwzględnia wynik z transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne oraz wartość godziwą.
- 4) Wynik na działalności handlowej, wynik z działalności ewidencjonowanej w Księdze Handlowej oraz z operacji instrumentami finansowymi, w tym typu FX SWAP.
- 5) Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych - wynik dotyczy akcji, udziałów i dłużnych papierów wartościowych oraz wyceny instrumentów finansowych.
- 6) Przychody z tytułu dywidend.
- 7) Różnica wartości odpisów z tytułu utraty wartości, wynik dotyczy akcji i udziałów oraz zaangażowań wobec instytucji finansowych przypisanych do obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej.

Poniżej przedstawiono skonsolidowane wyniki finansowe Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku przypadające na przyjęte segmenty.

Lp.	Sprawozdanie przedstawiające składniki skonsolidowanego rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016	PION KORPORACJI I FINANSOW PUBLICZNYCH	PION DETALICZNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	DZIAŁALNOŚĆ MAKLERSKA	POZOSTAŁE (NIEULOKOWANE W SEGMENTACH)	GRUPA
I.	Wynik z tytułu odsetek	177 237	93 456	31 156	4 721	2 657	309 227
1.	Przychody z tytułu odsetek	517 770	416 078	-240 422	6 916	3 979	704 321
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	402 718	164 365	124 000	801	2 804	694 688
	- sprzedaż innym segmentom	115 052	251 713	-364 422	6 115	1 175	9 633
2.	Koszty z tytułu odsetek	-340 533	-322 622	271 578	-2 195	-1 322	-395 094
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-73 208	-208 099	-103 451	-721	18	-385 461
	- sprzedaż innym segmentom	-267 325	-114 523	375 029	-1 474	-1 340	-9 633
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	46 430	19 930	-85	43 438	-545	109 168
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	5 082	182	-	5 264
IV.	Wynik na działalności handlowej (ze SWAP)	-	-	35 896	34 084	-	69 980
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	3 821	-	-	3 821
VI.	Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	-	-	805	3 409	-	4 214
VII.	Wynik z pozycji wymiany	15 052	4 031	139	696	8	19 926
VIII.	Wynik na działalności bankowej	238 719	117 417	76 814	86 530	2 120	521 600
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	597	388	-	-263	-11 425	-10 703
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	-149 149	-45 040	-14 570	-	-	-208 759
XI.	Wynik na działalności finansowej	90 167	72 765	62 244	86 267	-9 305	302 138
1.	Koszty bezpośrednie	-34 533	-46 203	-6 084	-60 636	-1 531	-148 987
	Wynik po kosztach bezpośrednich	55 634	26 562	56 160	25 631	-10 836	153 151
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-57 234	-73 555	-11 608	-	-	-142 397
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	-1 600	-46 993	44 552	25 631	-10 836	10 754
3.	Amortyzacja	-16 121	-18 227	-2 432	-6 358	-2 277	-45 415
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-20 339	-19 915	-149	-3 364	-484	-44 251
XII.	Wynik finansowy brutto	-38 060	-85 135	41 971	15 909	-13 597	-78 912
XIII.	Obciążenia podatkowe						18 764
XIV.	Wynik finansowy netto						-60 148
	Aktywa segmentu	9 716 799	4 637 382	5 997 423	334 822	143 063	20 829 489
	w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz należności od innych banków	9 339 356	4 622 964	141 522	16 081	4	14 119 927
	Zobowiązania segmentu	4 804 781	10 298 791	4 747 497	829 083	149 337	20 829 489
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	4 801 146	10 289 138	1 415 183	631 805	102 070	17 239 342
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	8 007	35 294	1 279	4 493	1	49 074

Lp.	Sprawozdanie przedstawiające składniki skonsolidowanego rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015	PION KORPORACJI I FINANSOW PUBLICZNYCH	PION DETALICZNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	DZIAŁALNOŚĆ MAKLERSKA	POZOSTAŁE (NIEULOKOWANE W SEGMENTACH)	GRUPA
I.	Wynik z tytułu odsetek	149 329	79 813	27 732	4 501	36	261 411
1.	Przychody z tytułu odsetek	470 510	346 459	-94 685	6 527	1 462	730 273
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	358 693	166 352	132 969	1 655	243	659 912
	- sprzedaż innym segmentom	111 817	180 107	-227 654	4 872	1 219	70 361
2.	Koszty z tytułu odsetek	-321 181	-266 646	122 417	-2 026	-1 426	-468 862
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-77 319	-148 684	-171 576	-922	-	-398 501
	- sprzedaż innym segmentom	-243 862	-117 962	293 993	-1 104	-1 426	-70 361
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	49 692	24 925	-147	39 007	-752	112 725
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	5 122	157	-	5 279
IV.	Wynik na działalności handlowej (ze SWAP)	-	-	25 010	27 309	-	52 319
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	707	-	-	707
VI.	Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	40	-	17 015	297	429	17 781
VII.	Wynik z pozycji wymiany	30 515	4 321	108	756	-	35 700
VIII.	Wynik na działalności bankowej	229 576	109 059	75 547	72 027	-287	485 922
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	320	-1 660	-	-946	4 732	2 446
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	-56 047	-54 072	-4 020	-	1	-114 138
XI.	Wynik na działalności finansowej	173 849	53 327	71 527	71 081	4 446	374 230
1.	Koszty bezpośrednie	-37 466	-50 731	-5 978	-58 613	-1 407	-154 195
	Wynik po kosztach bezpośrednich	136 383	2 596	65 549	12 468	3 039	220 035
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-60 315	-77 884	-11 600	-	-3	-149 802
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	76 068	-75 288	53 949	12 468	3 036	70 233
3.	Amortyzacja	-18 931	-22 415	-2 657	-6 309	-2 222	-52 534
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-38 454	-31 874	-219	-3 114	-889	-74 550
XII.	Wynik finansowy brutto	18 683	-129 577	51 073	3 045	-75	-56 851
XIII.	Obciążenia podatkowe						5 733
XIV.	Wynik finansowy netto						-51 118
	Aktywa segmentu	10 007 934	4 786 540	5 736 086	231 153	160 059	20 921 772
	w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz należności od innych banków	9 551 091	4 784 290	139 749	23 129	4 019	14 502 278
	Zobowiązania segmentu	5 909 598	8 007 628	6 214 661	670 238	119 647	20 921 772
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	5 905 464	8 008 320	1 672 926	531 080	66 777	16 184 567
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	7 043	8 314	925	3 497	51	19 830

47. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

Jednostką dominującą wobec BOŚ S.A. był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Za podmioty powiązane uznaje się również kluczowy personel kierowniczy.

(a) Opis transakcji z głównym akcjonariuszem Banku, tj.: NFOŚiGW

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość środków powierzonych na kredyty przez NFOŚiGW wynosiła 187 tys. zł. Ponadto w ramach programu Prosument, dotyczącego finansowania zakupu i montażu instalacji odnawialnych źródeł energii, NFOŚiGW powierzył środki na kredyty preferencyjne w wysokości 30 221 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość środków powierzonych na kredyty przez NFOŚiGW wynosiła 247 tys. zł, a w ramach programu Prosument – 10 545 tys. zł.

NFOŚiGW udzielał dopłat do odsetek dla klientów, które w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2016 roku wynosiły 1 459 tys. zł, w 2015 roku wynosiły 1 980 tys. zł.

Transakcje z NFOŚiGW zostały przeprowadzone na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

NFOŚiGW jest podmiotem powiązany ze Skarbem Państwa. Grupa zawiera transakcje z jednostkami powiązanyymi ze Skarbem Państwa – głównie z jednostkami sektora finansów publicznych.

(b) Informacje dotyczące kredytów i depozytów Członków Zarządu i Rady Nadzorczej Grupy Kapitałowej BOŚ S.A

W ramach działalności operacyjnej przeprowadzone transakcje z członkami organu zarządzającego i kluczowym personelem kierowniczym obejmują przede wszystkim kredyty i depozyty. Salda poszczególnych pozycji bilansu na dzień 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku oraz koszty i przychody za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku, oraz 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano poniżej:

Kluczowy personel kierowniczy

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Stan kredytów	3	10
Udzielone zobowiązania z tytułu linii kredytowych	7	25
Stan depozytów	1 022	1 133

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Koszty odsetek od depozytów	20	36

Kluczowy personel kierowniczy korzysta z kredytów i depozytów na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów finansowych oraz środków pieniężnych na rachunkach inwestycyjnych	716	151

(c) Wynagrodzenie kluczowego personelu kierowniczego Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.

Rada Nadzorcza Banku:

RADA NADZORCZA BANKU	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za rok 2016	wypłacone za rok 2015	wypłacone za rok 2016	wypłacone za rok 2015
Jacek Ciepluch ²	27	173	-	-
Piotr Kaczyński ²	28	172	-	-
Bartosz Januszewski ²	22	82	-	-
Adam Wasiaś ²	24	147	-	-
Adam Wojtaś ²	22	147	-	-
Józef Kozioł ²	22	147	-	-
Marek Mielczarek ²	22	91	-	-
Ryszard Ochwat ²	22	147	-	-
Mariusz Karpiński ¹	-	70	-	-
Andrzej Kraszewski ¹	-	66	-	-
Marcin Likierski ¹	-	94	-	23
Janina Goss ⁴	54	-	-	-
Oskar Kowalewski ⁵	147	-	-	-
Andrzej Kurnicki ³	36	-	-	-
Andrzej Matysiak ⁵	92	-	-	-
Anna Milewska ⁶	9	-	-	-
Paweł Mzyk ⁵	91	-	-	-
Piotr Sadowski ⁵	89	-	-	-
Marian Szolucha ⁵	89	-	-	-
Emil Ślęzak ⁵	91	-	-	-
Wojciech Wardacki ⁵	138	-	-	-
Razem	1 025	1 336	-	23
w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 025	1 336	-	23

¹ w składzie Rady Nadzorczej do 10 czerwca 2015 r.

² w składzie Rady Nadzorczej do 15 lutego 2016 r.

³ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego do 23 czerwca 2016 r.

⁴ w składzie Rady Nadzorczej od 23 czerwca 2016 r.

⁵ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego 2016 r.

⁶ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego do 17 marca 2016 r.

Łączna kwota wynagrodzeń Rady Nadzorczej zawiera: wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej i zwrot kosztów biletów komunikacyjnych, benzyny oraz noclegów.

Zarząd Banku:

ZARZĄD BANKU	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2015 rok	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2015 rok
Dariusz Daniluk ¹	757	859	-	-
Stanisław Kolasiński	696	934	-	25
Piotr Lisiecki ¹	544	284	-	-
Mariusz Klimczak ²	-	1 181	-	-
Adam Grzebieluch ²	-	840	-	-
Paweł Lemańczyk ³	-	876	-	-
Krzysztof Telega ⁴	-	94	-	-
Przemysław Figarski ⁴	-	61	-	-
Sławomir Zawadzki ⁵	366	-	-	-
Stanisław Kluza ⁶	468	-	-	-
Anna Milewska ⁶	420	-	-	-
Paweł Pitera ⁷	625	-	-	-
Razem	3 876	5 129	-	25
w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	2 703	3 493	-	-
- długoterminowe świadczenia pracownicze	-	371	-	-
- świadczenia po okresie zatrudnienia	495	542	-	-
- świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	678	723	-	-

¹ w składzie Zarządu do 15 lutego 2016 r.

² w składzie Zarządu do 29 maja 2015 r.

³ w składzie Zarządu do 15 września 2015 r.

⁴ w składzie Zarządu do 30 kwietnia 2014 r.

⁵ w składzie Zarządu od 11 stycznia do 23 marca 2016 r.

⁶ w składzie Zarządu od 23 marca 2016 r.

⁷ w składzie Zarządu od 11 stycznia 2016 r.

Łączna kwota wynagrodzeń członków Zarządu wypłaconych w 2016 r. zawiera: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenie za czas choroby, koszty polis ubezpieczeniowych, koszty opieki medycznej, koszty korzystania z samochodów służbowych dla celów prywatnych, ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, zwrot składek ZUS, świadczenia po okresie zatrudnienia oraz świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy.

48. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek

W 2016 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. zbył akcje spółki Srodowisko Finance AB (dawniej: BOS Finance AB), tym samym bezpośredni udział Banku w kapitale zakładowym jak również udział w głosach na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy tej spółki na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 0%.

22 grudnia 2016 roku Uchwałą Nr 3 Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki pod firmą BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Warszawie, na podstawie art. 288 § 1 zatwierdziło sprawozdanie likwidacyjne oraz postanowiło o zamknięciu spółki.

Spółka BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Warszawie (kod pocztowy 00-832) przy ul. Żelaznej 32, Regon 146627125, NIP 5272692374, wpisanej do rejestru przedsiębiorców prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000457573, wykonując Uchwałę jedyne go Wspólnika w grudniu 2016 r. złożyła do sądu rejestrowego wniosek o wykreślenie spółki z rejestru.

W dniu 16 stycznia 2017 r. spółka została wykreślona z rejestru przedsiębiorców. Aktualnie Bank oczekuje na uprawomocnienie wykreślenia Spółki z KRS.

Bank jako właściciel prowadzi proces połączenia dwóch spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej - BOŚ Eko Profit S.A. i BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. w wyniku czego ma powstać jedna spółka pod firmą BOŚ Eko Profit S.A. prowadząca działalność leasingową oraz doradczą, w szczególności, ale nie wyłącznie, w zakresie finansowania działalności proekologicznej.

Bank jako właściciel planuje połączenie dwóch spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej - BOŚ Invest Management sp. z o.o. i BOŚ Capital sp. z o.o. w dniu 24 lutego 2017 spółki przekazały do Banku (Właściciela) plan połączenia zakładający inkorporację BOŚ Invest Management sp. z o.o. do BOŚ Capital sp. z o.o.

49. Wypłacone i zaproponowane dywidendy

W 2016 roku nie była wypłacona ani zadeklarowana dywidenda jednostki dominującej.

Zwołane na 23 czerwca 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. zgodnie z Uchwałą Nr 8/2016 przeznaczyło kwotę 39 317 tys. zł z kapitału zapasowego na pokrycie straty za 2015 rok oraz z Uchwałą Nr 9/2016 przeznaczyło kwotę 5 808 tys. zł z kapitału zapasowego na pokrycie straty z lat ubiegłych.

Stopa zwrotu z aktywów (ROA) rozumiana jako relacja zysku netto do średniego stanu aktywów z początku i końca okresu, za 2016 r wyniosła (-)0,3%.

50. Zdarzenia po dniu bilansowym

W dniu 2 stycznia 2017 roku Zarząd Banku poinformował, że w nawiązaniu do raportu nr 53/2016 z dnia 26 października 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego („KNF”) przekazała Bankowi informację dotyczącą wartości dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych ponad wartość wynikającą z wymogów obliczonych zgodnie ze szczegółowymi zasadami określonymi w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE L 176 z dnia 27 czerwca 2013 roku, s.1. z późn. zm., „rozporządzenie nr 575/2013”) na poziomie Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.

Wysokość dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, na poziomie skonsolidowanym wynosi: 0,72 p.p., dla łącznego współczynnika kapitałowego; 0,54 p.p. dla współczynnika kapitału Tier I oraz 0,40 p.p. dla współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o których mowa w art. 92 ust. 1 lit. C rozporządzenia nr 575/2013.

Rada Nadzorcza na posiedzeniu w dniu 16 lutego 2017 roku odwołała:

- Pana Stanisława Kolasińskiego ze stanowiska Wiceprezesa – Pierwszego Zastępcy Prezesa Zarządu,
- Pana Pawła Piterę ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu.

Jednocześnie Rada Nadzorcza powołała z dniem 16 lutego 2017 roku Pana Dariusza Grylaka na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku. W związku z powyższym skład Zarządu na dzień 16 lutego 2017 r. przedstawia się następująco:

- 1) Stanisław Kluza – Prezes Zarządu,
- 2) Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
- 3) Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu.

Skład Zarządu nie uległ zmianie do dnia publikacji niniejszego raportu.

W dniu 9 lutego 2017 roku Bank złożył zapis na objęcie 205 000 akcji serii F o wartości nominalnej 1 zł oraz cenie emisyjnej 1 zł BOŚ Eko Profit S.A., które zostaną objęte w zamian za całość udziałów BOŚ Ekosystem sp. z o.o. w toku realizacji Planu Połączenia spółek. Okres subskrypcyjny został zamknięty 13 lutego 2017 roku.

W związku z uchwałami Zgromadzeń Wspólników spółek BOŚ Eko Profit S.A. oraz BOŚ Ekosystem sp. z o.o. z dnia 30 grudnia 2016 roku, w dniu 23 stycznia 2017 roku zostało przekazane do Banku ogłoszenie o subskrypcji prywatnej akcji BOŚ Eko Profit S.A. obejmowanych w zamian za 100% udziałów BOŚ Eko system sp. z o.o. W dniu 09 lutego 2017 roku Bank przekazał zapis na wszystkie emitowane akcje BOŚ Eko Profit. W dniu 14.02.2017 została zamknięta subskrypcja. W dniu 16 lutego 2017 roku został przekazany wniosek do KRSw zakresie finalizacji połączenia spółek poprzez inkorporację BOŚ Ekosystem sp. z o.o. do BOŚ Eko Profit S.A. Bank oczekuje wpisu do KRS w najbliższym czasie.

W dniu 17 lutego 2017 roku Zarząd Banku powziął informację, iż w dniu 16 lutego 2017 r. Agencja ratingowa Fitch Ratings Ltd (Agencja) potwierdziła oceny ratingowe dla Banku. Oceny ratingowe Banku prezentują się następująco:

- Rating długoterminowy IDR w walucie obcej (Long-term Foreign Currency IDR): 'B+', perspektywa stabilna,
- Rating krótkoterminowy IDR w walucie obcej (Short-term Foreign Currency IDR): 'B',
- Krajowy rating długoterminowy (National Long-term Rating): 'BB+(pol)', perspektywa stabilna,
- Krajowy rating krótkoterminowy (National Short-term Rating): 'B(pol)',
- Rating indywidualny (Viability Rating): 'b+',
- Rating wsparcia (Support Rating): '4',
- Rating wsparcia (Support Rating Floor): 'B',
- Krajowy rating długoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: 'BB+(pol)',
- Krajowy rating krótkoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: 'B(pol)',
- Rating dla obligacji podporządkowanych serii R1 w wysokości 83 mln zł: 'BB-(pol)'.

W dniu 24 lutego 2017 roku spółki BOŚ Invest Management sp. z o.o. i BOŚ Capital sp. z o.o. przekazały do Banku (Właściciela) plan połączenia zakładający inkorporację BOŚ Invest Management sp. z o.o. do BOŚ Capital sp. z o.o.

W dniu 28 lutego 2017 roku (raport bieżący nr 8/2017) został zrealizowany przedterminowy wykup 100.000 sztuk obligacji podporządkowanych serii G. Wykup obligacji został dokonany według ich wartości nominalnej, to jest 1 tys. zł za każdą obligację, w łącznej wysokości 100.000 tys. zł, powiększonej o należną kwotę odsetek od obligacji narosłych do dnia wykupu w łącznej wysokości 2.452 tys. zł (24,52 zł na jedną obligację). Wykupione obligacje z chwilą dokonania wykupu zostały umorzone. Obligacje serii G zostały wykupione w całości. Informację o zamiarze przedterminowego wykupu wszystkich obligacji podporządkowanych serii G, Zarząd Banku podał do publicznej wiadomości w dniu 7 lutego 2017 roku.

51. Wynagrodzenie dla podmiotu uprawnionego do badań sprawozdań finansowych

Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych firmy Ernst & Young Audit Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. wypłacone lub należne za rok obrotowy:

2016 rok

– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2015 rok	50
– Przegląd sprawozdania za I półrocze 2016 roku	130
– Pozostałe usługi	57
– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2016 rok	300

Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych firmy Ernst & Young Audit Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. i Deloitte Polska Sp. z o. o Sp. k., wypłacone lub należne za rok obrotowy:

2015 rok

– Przegląd sprawozdania za I półrocze 2015 roku	130
– Pozostałe usługi	437
– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2015 rok	300

Podpisy członków Zarządu BOŚ S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/funkcja	Podpis
28.03.2017 r.	Stanisław Kluza	Prezes Zarządu
28.03.2017 r.	Anna Milewska	Wiceprezes Zarządu
28.03.2017 r.	Dariusz Grylak	Wiceprezes Zarządu

Podpis osoby,
której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych

28.03.2017 r.	Grzegorz Stefanowski	Dyrektor Departamentu Rachunkowości
---------------	----------------------	-------------------------------------	-------

**GRUPA KAPITAŁOWA
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.**

**RAPORT Z BADANIA SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO
ZA ROK ZAKOŃCZONY DNIA 31 GRUDNIA 2016 ROKU**

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Informacje ogólne

Jednostką dominującą w Grupie Kapitałowej (zwanej dalej „Grupą” lub „Grupą Kapitałową”) jest Bank Ochrony Środowiska S.A. („jednostka dominująca”, „Bank”).

Jednostka dominująca została utworzona decyzją Prezesa Narodowego Banku Polskiego nr 42 z dnia 15 września 1990 roku i Aktem Notarialnym z dnia 28 września 1990 roku. Siedziba jednostki dominującej mieści się w Warszawie, ul. Żelazna 32.

Jednostka dominująca jest emitentem papierów wartościowych, o których mowa w art. 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 19 lipca 2002 roku nr 1606/2002/WE w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości i na podstawie art. 55.5 Ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości („ustawa o rachunkowości”) sporządza skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

W dniu 4 czerwca 2001 roku jednostka dominująca została wpisana do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000015525.

Jednostka dominująca posiada numer NIP: 527-020-33-13 nadany w dniu 11 czerwca 1993 roku oraz symbol REGON: 006239498 nadany w dniu 3 marca 1995 roku.

Podstawowym przedmiotem działalności jednostki dominującej jest:

- przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,
- prowadzenie innych rachunków bankowych,
- udzielanie kredytów,
- udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
- emitowanie bankowych papierów wartościowych,
- przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
- wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego,
- udzielanie pożyczek pieniężnych,
- wykonywanie operacji czekowych i wekslowych,
- wydawanie kart płatniczych oraz wykonywanie operacji przy ich użyciu,
- nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych,
- przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych,
- prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych,
- udzielanie i potwierdzanie poręczeń,
- wykonywanie czynności zleconych, związanych z emisją papierów wartościowych,
- pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym,
- pełnienie funkcji banku depozytariusza,
- obejmowanie lub nabywanie akcji i praw z akcji, udziałów innej osoby prawnej i jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych,
- zaciąganie zobowiązań związanych z emisją papierów wartościowych,
- dokonywanie obrotu papierami wartościowymi,

- wykonywanie terminowych operacji finansowych,
- dokonywanie, na warunkach uzgodnionych z dłużnikiem, zamiany wierzytelności na składniki majątku dłużnika,
- nabywanie i zbywanie nieruchomości,
- świadczenie usług konsultacyjno-doradczych w sprawach finansowych, w szczególności w zakresie związanym z ekologią,
- świadczenie usług faktoringowych,
- prowadzenie działalności akwizycyjnej na rzecz otwartych funduszy emerytalnych,
- pośredniczenie w prowadzeniu przez fundusze inwestycyjne zapisów na jednostki uczestnictwa, a także pośredniczenie w zbywaniu i odkupywaniu przez fundusze inwestycyjne jednostek uczestnictwa,
- świadczenie usług pośrednictwa na rzecz domów maklerskich,
- świadczenie usług pośrednictwa ubezpieczeniowego,
- prowadzenie czynności windykacyjnych na zlecenie banków oraz podmiotów, z którymi Bank zawarł umowy o wspólnym finansowaniu lub umowy o realizację działań w ramach programów operacyjnych.

Zakres działalności podmiotów zależnych obejmuje następujące rodzaje działalności:

- Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A. - działalność na rynku kapitałowym;
- BOŚ Eko Profit S.A. - inwestycje kapitałowe w projekty proekologiczne oraz działalność finansowa i doradcza uzupełniająca ofertę usługową Banku;
- BOŚ Invest Management sp. z o.o. - działalność finansowa, w tym finansowanie podmiotów Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. oraz realizacja ich potrzeb w zakresie najmu powierzchni biurowej i usługowej, działalność leasingowa dla jednostek samorządu terytorialnego;
- BOŚ Ekosystem sp. z o.o. - działalność leasingową dla klienta korporacyjnego, dostarczanie kompleksowych rozwiązań dla gospodarstw domowych w zakresie odnawialnych źródeł energii oraz działalność w zakresie pośrednictwa finansowego w obszarze finansowania projektów proekologicznych;
- BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji – nie prowadzi działalności;
- BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna) - działalność w zakresie najmu i zarządzania nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi;
- MS Wind sp. z o.o. – prowadzenie farmy wiatrowej.

W dniu 31 grudnia 2016 roku kapitał podstawowy jednostki dominującej wynosił 1.160.291 tysięcy złotych. Kapitał własny Grupy na ten dzień wynosił 1.781.889 tysięcy złotych.

Zgodnie z Listą akcjonariuszy zarejestrowanych na ostatnim Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu jednostki dominującej z dnia 23 czerwca 2016 roku struktura własności kapitału podstawowego jednostki dominującej była następująca:

GRUPA KAPITAŁOWA BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.
Raport z badania sprawozdania finansowego
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku
(w tysiącach złotych)

	Liczba akcji (w sztukach)	Liczba głosów	Wartość nominalna akcji (w tysiącach złotych)	Udział w kapitale podstawowym
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	32.951.960	32.951.960	329.519	52,41%
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	6.000.000	6.000.000	60.000	9,54%
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	4.273.574	4.273.574	42.736	6,80%
Pozostali	19.647.711	19.647.711	196.477	31,25%
Razem	<u>62.873.245</u>	<u>62.873.245</u>	<u>628.732</u>	<u>100,00%</u>

Zmiany kapitału podstawowego jednostki dominującej w roku obrotowym były następujące:

	Liczba akcji (w sztukach)	Wartość nominalna akcji (w tysiącach złotych)
Stan na początek okresu	22.873.245	228.732
Podwyższenie kapitału	40.000.000	400.000
Stan na koniec okresu	<u>62.873.245</u>	<u>628.732</u>

W skład Zarządu jednostki dominującej na dzień 28 marca 2017 roku wchodził:

Stanisław Kluza	- Prezes Zarządu
Anna Milewska	- Wiceprezes Zarządu
Dariusz Grylak	- Wiceprezes Zarządu

W okresie sprawozdawczym oraz od dnia bilansowego do dnia niniejszego raportu miały miejsce następujące zmiany w składzie Zarządu jednostki dominującej:

W dniu 7 stycznia 2016 roku Rada Nadzorcza jednostki dominującej powołała z dniem 11 stycznia 2016 roku Pana Pawła Adama Piterę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu jednostki dominującej oraz Pana Sławomira Wojciecha Zawadzkiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu jednostki dominującej.

W dniu 15 lutego 2016 roku Rada Nadzorcza jednostki dominującej odwołała Pana Dariusza Daniluka ze stanowiska Prezesa Zarządu jednostki dominującej oraz Pana Piotra Lisieckiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu jednostki dominującej. Rada Nadzorcza jednostki dominującej powierzyła pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu Panu Sławomirowi Zawadzkiemu, Wiceprezesowi Zarządu

jednostki dominującej oraz delegowała Członka Rady Nadzorczej jednostki dominującej, Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu jednostki dominującej na okres trzech miesięcy.

W dniu 17 marca 2016 roku Rada Nadzorcza jednostki dominującej podjęła uchwałę uchylającą z dniem 23 marca 2016 roku Uchwałę Rady Nadzorczej jednostki dominującej z dnia 15 lutego 2016 roku w sprawie powierzenia Panu Sławomirowi Zawadzkiemu pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu jednostki dominującej oraz powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu jednostki dominującej, jednocześnie powierzając Panu Stanisławowi Kluzie pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu jednostki dominującej. Rada Nadzorcza jednostki dominującej wystąpiła do Komisji Nadzoru Finansowego z wnioskiem o wyrażenie zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu jednostki dominującej.

Jednocześnie, w związku ze złożeniem w dniu 17 marca 2016 roku rezygnacji z członkostwa w Radzie Nadzorczej jednostki dominującej przez Panią Annę Milewską, Rada Nadzorcza jednostki dominującej podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej jednostki dominującej, Pana Oskara Kowalewskiego, do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu jednostki dominującej, postanawiając, że okres ten ulegnie zakończeniu z dniem 23 marca 2016 roku oraz powołała z dniem 23 marca 2016 roku Panią Annę Milewską na stanowisko Wiceprezesa Zarządu jednostki dominującej.

W dniu 23 marca 2016 roku Rada Nadzorcza jednostki dominującej odwołała Pana Sławomira Zawadzkiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu jednostki dominującej.

W dniu 7 grudnia 2016 roku Rada Nadzorcza powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Prezesa Zarządu jednostki dominującej. Uchwała weszła w życie z dniem 8 grudnia 2016 roku, tj. z dniem doręczenia do jednostki dominującej decyzji Komisji Nadzoru Finansowego o wyrażeniu zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu jednostki dominującej.

W dniu 16 lutego 2017 roku Rada Nadzorcza odwołała Pana Stanisława Kolasińskiego ze stanowiska Wiceprezesa – Pierwszego Zastępcy Prezesa Zarządu Banku oraz Pana Pawła Piterę ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku, a także powołała Pana Dariusza Grylaka na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

2. Skład Grupy Kapitałowej

Na dzień 31 grudnia 2016 roku w skład Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. wchodziły następujące jednostki zależne (bezpośrednio i pośrednio):

nazwa jednostki	metoda konsolidacji	rodzaj opinii o sprawozdaniu finansowym	podmiot uprawniony, który przeprowadził badanie sprawozdania finansowego	dzień bilansowy, na który sporządzono sprawozdanie finansowe
Dom Maklerski BOŚ S.A.	konsolidacja pełna	z zastrzeżeniem	Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k.	31 grudnia 2016

BOŚ Eko Profit S.A.	konsolidacja pełna	w trakcie badania	Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k.	31 grudnia 2016
BOŚ Invest Management sp. z o. o.	konsolidacja pełna	w trakcie badania	Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k.	31 grudnia 2016
BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji	konsolidacja pełna	brak obowiązku badania	brak obowiązku badania	31 grudnia 2016
BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. S.K.A.)	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k.	31 grudnia 2016
BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	konsolidacja pełna	w trakcie badania	Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k.	31 grudnia 2016
MS Wind sp. z o. o.	konsolidacja pełna	w trakcie badania	Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k.	31 grudnia 2016

Rodzaj zmian i wpływ wywołany zmianami w stosunku do roku ubiegłego w zakresie jednostek objętych konsolidacją został przedstawiony w nocie 1.2 dodatkowych not objaśniających („informacja dodatkowa”) do skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

3. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe

3.1 Opinia biegłego rewidenta oraz badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. z siedzibą w Warszawie, Rondo ONZ 1 jest podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych, wpisanym na listę pod numerem 130.

Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. w dniu 29 maja 2015 roku została wybrana przez Radę Nadzorczą do badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy.

Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. oraz kluczowy biegły rewident spełniają, w rozumieniu art. 56 ust. 3 i 4 Ustawy z dnia 7 maja 2009 roku o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii o skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Na podstawie umowy zawartej w dniu 6 lipca 2015 roku z Zarządem jednostki dominującej przeprowadziliśmy badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Naszym zadaniem było wyrażenie opinii o skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego przez nas badania. Przeprowadzone w trakcie badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego procedury były zaprojektowane tak, aby umożliwić wydanie opinii o skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym traktowanym jako całość. Nasze procedury nie obejmowały uzupełniających informacji, które nie mają wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe traktowane jako całość.

Na podstawie naszego badania, z dniem 28 marca 2017 roku wydaliśmy opinię biegłego rewidenta z objaśnieniem o następującej treści:

„Dla Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy oraz dla Rady Nadzorczej Banku Ochrony Środowiska S.A.

Sprawozdanie z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Przeprowadziliśmy badanie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. („Grupa”), w której jednostką dominującą jest Bank Ochrony Środowiska S.A. („Bank”) z siedzibą w Warszawie, ul. Żelazna 32, 00-832, na które składają się: skonsolidowany rachunek zysków i strat oraz skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku, skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku, skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym, skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dodatkowe noty objaśniające („załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe”).

Odpowiedzialność Zarządu Banku oraz członków Rady Nadzorczej Banku za skonsolidowane sprawozdanie finansowe

Zarząd Banku jest odpowiedzialny, zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości („ustawa o rachunkowości”) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, za sporządzenie, skonsolidowanego sprawozdania finansowego i za jego rzetelną prezentację zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej („Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską”) oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa. Zarząd Banku jest również odpowiedzialny za kontrolę wewnętrzną, którą uznaje za niezbędną dla sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie zawierającego istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości Zarząd Banku oraz członkowie Rady Nadzorczej Banku są zobowiązani do zapewnienia, aby skonsolidowane sprawozdanie finansowe spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Odpowiedzialność biegłego rewidenta za badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Jesteśmy odpowiedzialni za wyrażenie opinii o załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego przez nas badania.

Badanie przeprowadziliśmy stosownie do postanowień rozdziału 7 ustawy o rachunkowości oraz zgodnie z Krajowymi Standardami Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania przyjętymi uchwałą nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r. z późn. zm. („Krajowe Standardy Rewizji Finansowej”). Standardy te wymagają przestrzegania wymogów etycznych oraz zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać wystarczającą pewność, że skonsolidowane sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia.

Badanie polega na przeprowadzeniu procedur służących uzyskaniu dowodów badania kwot i ujawnień w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Dobór procedur badania zależy od osądu biegłego rewidenta, w tym od oceny ryzyka istotnego zniekształcenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego spowodowanego oszustwem lub błędem. Dokonując oceny tego ryzyka biegły rewident bierze pod uwagę działanie kontroli wewnętrznej, w zakresie dotyczącym sporządzania i rzetelnej prezentacji przez Bank skonsolidowanego sprawozdania finansowego, w celu zaprojektowania odpowiednich w danych okolicznościach procedur badania, nie zaś wyrażenia opinii na temat skuteczności kontroli wewnętrznej Banku. Badanie obejmuje także ocenę odpowiedniości przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, racjonalności ustalonych przez Zarząd Banku wartości szacunkowych, jak również ocenę ogólnej prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zgodnie z Krajowym Standardem Rewizji Finansowej 320 pkt. 5 koncepcja istotności stosowana jest przez biegłego rewidenta, zarówno przy planowaniu i przeprowadzaniu badania, jak i przy ocenie wpływu rozpoznanych podczas badania zniekształceń oraz nieskorygowanych zniekształceń, jeśli występują, na skonsolidowane sprawozdanie finansowe, a także przy formułowaniu opinii biegłego rewidenta. W związku z powyższym wszystkie stwierdzenia zawarte w opinii biegłego rewidenta, w tym stwierdzenia dotyczące innych wymogów prawa i regulacji wyrażane są z uwzględnieniem jakościowego i wartościowego poziomu istotności ustalonego zgodnie ze standardami badania i osądem biegłego rewidenta.

Wyrażamy przekonanie, że uzyskane przez nas dowody badania stanowią wystarczającą i odpowiednią podstawę do wyrażenia przez nas opinii z badania.

Opinia

Naszym zdaniem, załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe:

- przekazuje rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Grupy na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz jej wyniku finansowego i przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości,
- jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi Grupę przepisami prawa i postanowieniami statutu Banku.

Objaśnienie

Nie zgłaszając zastrzeżeń, zwracamy uwagę na następującą kwestię:

Jak opisano w nocie 2.1. do załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 roku oraz w związku wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, Bank opracował Program Postępowania Naprawczego. Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony Program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji Nadzoru Finansowego przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku.

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Opinia na temat sprawozdania z działalności Grupy

Nasza opinia z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie obejmuje sprawozdania z działalności.

Za sporządzenie sprawozdania z działalności Grupy zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa jest odpowiedzialny Zarząd Banku. Ponadto Zarząd Banku oraz członkowie Rady Nadzorczej Banku są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie z działalności Grupy spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Naszym obowiązkiem było, w związku z przeprowadzonym badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zapoznanie się z treścią sprawozdania z działalności Grupy i wskazanie czy informacje w nim zawarte uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości, art. 111a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe oraz Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim („rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych”) i czy są one zgodne z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Naszym obowiązkiem było także złożenie oświadczenia, czy w świetle naszej wiedzy o Grupie i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności Grupy istotne zniekształcenia.

Naszym zdaniem informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności Grupy uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości, art. 111a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe oraz Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych i są zgodne z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Ponadto w świetle wiedzy o Grupie i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie stwierdziliśmy istotnych zniekształceń w sprawozdaniu z działalności Grupy.

W związku z przeprowadzonym badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego, naszym obowiązkiem było również zapoznanie się z oświadczeniem Banku o stosowaniu ładu korporacyjnego stanowiącym wyodrębnioną część sprawozdania z działalności Grupy. Naszym zdaniem w oświadczeniu tym Bank zawarł informacje wymagane zgodnie z zakresem określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz

o spółkach publicznych lub w regulaminach wydanych na podstawie art. 61 tej ustawy. Informacje te są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.”

Badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Banku przeprowadziliśmy w okresie od dnia 21 listopada 2016 roku do dnia 16 grudnia 2016 roku oraz od dnia 16 stycznia 2017 roku do dnia 28 marca 2017 roku, w tym w siedzibie jednostki dominującej od dnia 21 listopada 2016 roku do dnia 16 grudnia 2016 roku oraz od dnia 16 stycznia 2017 roku do dnia 24 marca 2017 roku.

3.2 Oświadczenia otrzymane i dostępność danych

Zarząd jednostki dominującej potwierdził swoją odpowiedzialność za rzetelność i jasność skonsolidowanego sprawozdania finansowego jak również za jego sporządzenie zgodnie z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości oraz prawidłowość dokumentacji konsolidacyjnej. Oświadczył on, iż udostępnił nam wszystkie sprawozdania finansowe jednostek objętych skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym, dokumentację konsolidacyjną oraz pozostałe wymagane dokumenty oraz udzielił niezbędnych wyjaśnień. Otrzymaliśmy również pisemne oświadczenie z dnia 28 marca 2017 roku Zarządu jednostki dominującej o:

- kompletnym ujęciu informacji w dokumentacji konsolidacyjnej;
- wykazaniu wszelkich zobowiązań warunkowych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, oraz
- ujawnieniu w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wszelkich istotnych zdarzeń, które nastąpiły po dacie bilansu do dnia złożenia oświadczenia.

W oświadczeniu potwierdzono, że przekazane nam informacje były rzetelne i prawdziwe zgodnie z przekonaniem i najlepszą wiedzą Zarządu jednostki dominującej i objęły wszelkie zdarzenia mogące mieć wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

Jednocześnie oświadczamy, że w trakcie badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie nastąpiły ograniczenia zakresu badania.

3.3 Informacje o skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy za poprzedni rok obrotowy

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku zostało zbadane przez Arkadiusza Krasowskiego, kluczowego biegłego rewidenta nr 10018, działającego w imieniu Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. z siedzibą w Warszawie, Rondo ONZ 1, firmy wpisanej na listę podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych prowadzoną przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów pod numerem 130. Działający w imieniu podmiotu uprawnionego kluczowy biegły rewident wydał o tym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku opinię z objaśnieniem. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku zostało zatwierdzone na Walnym Zgromadzeniu jednostki dominującej w dniu 23 czerwca 2016 roku.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy za rok obrotowy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku wraz z opinią biegłego rewidenta, odpisem uchwały o zatwierdzeniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego, sprawozdaniem z działalności Grupy zostało złożone w dniu 30 czerwca 2016 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym.

4. Sytuacja finansowa

4.1 Podstawowe dane i wskaźniki finansowe

Poniżej przedstawiono wybrane wskaźniki charakteryzujące sytuację finansową Grupy w latach 2014 – 2016, wyliczone na podstawie danych finansowych zawartych w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych za lata zakończone dnia 31 grudnia 2015 roku i dnia 31 grudnia 2016 roku.

	2016	2015	2014
Suma bilansowa	20.829.489	20.921.772	19.671.909
Kapitał własny	1.781.889	1.468.556	1.547.768
Wynik finansowy netto	-60.148	-51.118	65.567
Łączny współczynnik kapitałowy	14,28%	12,10%	14,03%
Wskaźnik rentowności (%)	-19,5%	-12,6%	20,5%
Zysk brutto			
Ogólne koszty administracyjne i pozostałe koszty operacyjne			
Wskaźnik poziomu kosztów (%)	79,3%	92,1%	72,6%
Ogólne koszty administracyjne i pozostałe koszty operacyjne			
Dochody z działalności			
Wskaźnik zwrotu kapitału (%)	-3,7%	-3,4%	4,3%
Zysk netto			
Średni stan kapitałów własnych			
Wskaźnik zwrotu aktywów	-0,3%	-0,3%	0,3%
Zysk netto			
Średni stan aktywów			
wskaźnik inflacji:			
średnioroczny	-0,6%	-0,9%	0,0%
od grudnia do grudnia	0,8%	-0,5%	-1,0%

4.2 Komentarz

Przedstawione wskaźniki wskazują na następujące trendy:

- Wskaźnik rentowności spadł z poziomu 20,5% w 2014 roku do poziomu -12,6% w 2015 roku, a następnie do poziomu -19,5% w 2016 roku.

- Wskaźnik poziomu kosztów wzrósł z poziomu 72,6% w 2014 roku do poziomu 92,1% w 2015 roku, a następnie spadł do poziomu 79,3% w 2016 roku.
- Wskaźnik zwrotu z kapitału spadł z poziomu 4,3% w 2014 roku do poziomu -3,4% w 2015 roku, a następnie do poziomu -3,7% w 2016 roku.
- Wskaźnik zwrotu z aktywów spadł z poziomu 0,3% w 2014 roku do poziomu -0,3% w 2015 roku, a następnie do poziomu -0,3% w 2016 roku.
- Na dzień 31 grudnia 2016 roku łączny współczynnik kapitałowy wynosił 14,28% w porównaniu do 12,10% na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 14,03% na dzień 31 grudnia 2014 roku.

4.3 Kontynuacja działalności

Podczas naszego badania nic nie zwróciło naszej uwagi, co powodowałoby nasze przekonanie, że jednostka dominująca nie jest w stanie kontynuować działalności przez co najmniej 12 miesięcy licząc od dnia 31 grudnia 2016 roku na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia przez nią dotychczasowej działalności.

W nocie 2.1 informacji dodatkowej do zbadanego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku Zarząd jednostki dominującej wskazał, że będące podstawą sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego sprawozdania finansowe jednostek wchodzących w skład Grupy zostały sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności przez te jednostki przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy od dnia 31 grudnia 2016 roku i że nie występują okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania działalności przez te jednostki, za wyjątkiem spółki BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji.

4.4 Stosowanie zasad ostrożności

Na dzień 31 grudnia 2016 roku przewidziane były przepisami Prawa Bankowego, uchwałami Zarządu Narodowego Banku Polskiego oraz uchwałami Komisji Nadzoru Finansowego oraz Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (CRR) i wydanych na podstawie tego rozporządzenia rozporządzeń Komisji (UE) zasady ostrożności dotyczące:

- koncentracji ryzyka kredytowego,
- koncentracji udziałów kapitałowych,
- kwalifikacji kredytów oraz udzielonych gwarancji i poręczeń do grup ryzyka i tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków,
- płynności,
- wysokości rezerwy obowiązkowej,
- adekwatności kapitałowej.

Jak opisano w nocie 5.3.3. do zbadanego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, w okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 22 grudnia 2016 roku Grupa nie spełniała wymogów kapitałowych zgodnych z zaleceniami Komisji Nadzoru Finansowego. Poza tą kwestią, podczas przeprowadzonego badania nie zidentyfikowaliśmy żadnych istotnych odstępstw Grupy w okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku od powyższych zasad.

Uzyskaliśmy ponadto pisemne oświadczenie Zarządu jednostki dominującej, że poza kwestią opisaną powyżej, w okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 28 marca 2017 roku nie zostały złamane normy ostrożnościowe.

4.5 Prawdliwość ustalenia łącznego współczynnika kapitałowego

Podczas przeprowadzania badania nie stwierdziliśmy istotnych nieprawidłowości w zakresie ustalania współczynnika wypłacalności Grupy na dzień 31 grudnia 2016 roku zgodnie z obowiązującym Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku (CRR).

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Kompletność i poprawność dokumentacji konsolidacyjnej

Podczas badania nie stwierdziliśmy mogących mieć istotny wpływ na zbadane skonsolidowane sprawozdanie finansowe nieprawidłowości dokumentacji konsolidacyjnej, które nie zostałyby usunięte, w tym w zakresie spełnienia warunków, jakim powinna odpowiadać dokumentacja konsolidacyjna (a w szczególności obejmujących wyłączenia dotyczące korekt konsolidacyjnych).

2. Zasady i metody wyceny aktywów i zobowiązań oraz kapitałów własnych

Zasady (politykę) rachunkowości Grupy oraz wykazywania danych przedstawiono w nocie 2 informacji dodatkowej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

3. Charakterystyka składników skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Struktura aktywów, zobowiązań i kapitałów własnych Grupy została przedstawiona w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Dane wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym są zgodne z dokumentacją konsolidacyjną.

3.1 Wartość firmy z konsolidacji oraz sposób dokonywania odpisów

Sposób ustalenia wartości firmy z konsolidacji, zasady oceny utraty wartości oraz dokonane odpisy z tytułu utraty wartości za rok obrotowy i do dnia bilansowego przedstawiono w nocie 2.19 informacji dodatkowej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

3.2 Kapitał własny, w tym udziały niekontrolujące

Wykazany stan kapitałów własnych jest zgodny z dokumentacją konsolidacyjną i odpowiednimi dokumentami prawnymi. Udziały niekontrolujące na dzień 31 grudnia 2016 roku nie wystąpiły.

Dane dotyczące kapitałów własnych przedstawiono w notach 38, 39 oraz 40 informacji dodatkowej w zbadanym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

3.3 Rok obrotowy

Sprawozdania finansowe, będące podstawą sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego, wszystkich jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej zostały sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku i obejmują dane finansowe za okres sprawozdawczy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku.

4. Wyłączenia konsolidacyjne

4.1 Wyłączenia wzajemnych rozrachunków (należności i zobowiązań) oraz obrotów wewnętrznych (przychodów i kosztów) jednostek objętych konsolidacją

Dokonane wyłączenia wzajemnych rozrachunków (należności i zobowiązań) oraz obrotów wewnętrznych (przychodów i kosztów) jednostek objętych konsolidacją są zgodne z dokumentacją konsolidacyjną.

4.2 Wyłączenia wyników niezrealizowanych przez jednostki objęte konsolidacją, zawartych w wartości aktywów oraz z tytułu dywidend

Dokonane wyłączenia wyników niezrealizowanych przez jednostki objęte konsolidacją zawartych w wartości aktywów oraz z tytułu dywidend są zgodne z dokumentacją konsolidacyjną.

5. Sprzedaż całości lub części udziałów (akcji) w jednostce podporządkowanej

Skutki sprzedaży całości akcji Srodowisko Finance AB (dawniej: BOS Finance AB) zostały wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy zgodnie z odpowiednimi dokumentami prawnymi i z dokumentacją konsolidacyjną.

6. Pozycje kształtujące wynik działalności Grupy

Charakterystyka pozycji kształtujących wynik działalności Grupy została przedstawiona w zbadanym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

7. Słuszność odstępstw od zasad konsolidacji i stosowania metody praw własności określonych w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez UE

W procesie sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie miały miejsca odstępstwa od zasad konsolidacji i stosowania metody praw własności.

8. Zagadnienia wynikające ze specyfiki badania banku oraz domu maklerskiego

Do zagadnienia stosowania się przez Bank do obowiązujących norm ostrożnościowych oraz prawidłowości ustalenia współczynnika wypłacalności ustosunkowano się w raporcie z dnia 28 marca 2017 roku, uzupełniającym opinię z badania sprawozdania finansowego Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Do zagadnienia stosowania się przez Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A. do obowiązujących norm ostrożnościowych ustosunkowano się w raporcie z dnia 14 marca 2017 roku uzupełniającym opinię z badania sprawozdania finansowego Domu Maklerskiego Banku Ochrony Środowiska S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

9. Noty objaśniające

Noty objaśniające w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku sporządzone zostały, we wszystkich istotnych aspektach zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

10. Sprawozdanie z działalności Grupy

Zapoznaliśmy się ze sprawozdaniem Zarządu jednostki dominującej na temat działalności Grupy w okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku oraz zasad sporządzenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego („sprawozdanie z działalności”) i uznaliśmy, że informacje w nim zawarte uwzględniają postanowienia art. 49 ust. 2 ustawy o rachunkowości, Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim oraz art. 111a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe i są zgodne z informacjami

zawartymi w zbadanym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. W świetle wiedzy o Grupie i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie stwierdziliśmy istotnych zniekształceń w sprawozdaniu z działalności. Zapoznaliśmy się również z oświadczeniem Grupy o stosowaniu ładu korporacyjnego stanowiącym wyodrębnioną część sprawozdania z działalności. Naszym zdaniem w oświadczeniu tym Grupa zawarła informacje wymagane zgodnie z zakresem określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych lub w regulaminach wydanych na podstawie art. 61 tej ustawy. Informacje te są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz z informacjami zawartymi w zbadanym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

11. Wskaźniki istotności

Przy ustalaniu wysokości (poziomu) wskaźników istotności zastosowano zawodowy osąd uwzględniający szczególne charakterystyki związane z Grupą. To ustalenie obejmowało rozważenie aspektów zarówno wartościowych, jak i jakościowych.

12. Zgodność z prawem

Uzyskaliśmy pisemne potwierdzenie od Zarządu jednostki dominującej, iż w roku sprawozdawczym nie zostały naruszone przepisy prawa, a także postanowienia statutów/ umów jednostek Grupy mające istotny wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

13. Wykorzystanie pracy specjalistów

W trakcie naszego badania korzystaliśmy z wyników prac następujących niezależnych specjalistów

- rzeczoznawców majątkowych – w wyliczeniach dotyczących poziomu odpisów z tytułu utraty wartości należności z tytułu kredytów Grupa uwzględniła wartość przedmiotów zabezpieczeń według wycen sporządzonych przez rzeczoznawców majątkowych na zlecenie Grupy,
- aktuariusza – wyliczenie aktuarialne rezerwy na odprawy emerytalne na zlecenie Grupy.

Warszawa, dnia 28 marca 2017 roku

Kluczowy Biegły Rewident



Arkadiusz Krasowski
Biegły Rewident
nr 10018

działający w imieniu
Ernst & Young Audyt Polska spółka
z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130

Ernst & Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
spółka komandytowa
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa

OPINIA NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA

Dla Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy oraz dla Rady Nadzorczej Banku Ochrony Środowiska S.A.

Sprawozdanie z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Przeprowadziliśmy badanie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. („Grupa”), w której jednostką dominującą jest Bank Ochrony Środowiska S.A. („Bank”) z siedzibą w Warszawie, ul. Żelazna 32, 00-832, na które składają się: skonsolidowany rachunek zysków i strat oraz skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku, skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku, skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym, skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dodatkowe noty objaśniające („załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe”).

Odpowiedzialność Zarządu Banku oraz członków Rady Nadzorczej Banku za skonsolidowane sprawozdanie finansowe

Zarząd Banku jest odpowiedzialny, zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości („ustawa o rachunkowości”) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, za sporządzenie, skonsolidowanego sprawozdania finansowego i za jego rzetelną prezentację zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej („Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską”) oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa. Zarząd Banku jest również odpowiedzialny za kontrolę wewnętrzną, którą uznaje za niezbędną dla sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie zawierającego istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości Zarząd Banku oraz członkowie Rady Nadzorczej Banku są zobowiązani do zapewnienia, aby skonsolidowane sprawozdanie finansowe spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Odpowiedzialność biegłego rewidenta za badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Jesteśmy odpowiedzialni za wyrażenie opinii o załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego przez nas badania.

Badanie przeprowadziliśmy stosownie do postanowień rozdziału 7 ustawy o rachunkowości oraz zgodnie z Krajowymi Standardami Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania przyjętymi uchwałą nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r. z późn. zm. („Krajowe Standardy Rewizji Finansowej”). Standardy te wymagają przestrzegania wymogów etycznych oraz zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać wystarczającą pewność, że skonsolidowane sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia.

Badanie polega na przeprowadzeniu procedur służących uzyskaniu dowodów badania kwot i ujawnień w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Dobór procedur badania zależy od osądu biegłego rewidenta, w tym od oceny ryzyka istotnego zniekształcenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego spowodowanego oszustwem lub błędem. Dokonując oceny tego ryzyka biegły rewident bierze pod uwagę działanie kontroli wewnętrznej, w zakresie dotyczącym sporządzania i rzetelnej prezentacji przez Bank skonsolidowanego sprawozdania finansowego, w celu zaprojektowania odpowiednich w danych okolicznościach procedur badania, nie zaś wyrażenia opinii na temat skuteczności kontroli wewnętrznej Banku. Badanie obejmuje także ocenę odpowiedniości przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, racjonalności ustalonych przez Zarząd Banku wartości szacunkowych, jak również ocenę ogólnej prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zgodnie z Krajowym Standardem Rewizji Finansowej 320 pkt. 5 koncepcja istotności stosowana jest przez biegłego rewidenta, zarówno przy planowaniu i przeprowadzaniu badania, jak i przy ocenie wpływu rozpoznanych podczas badania zniekształceń oraz nieskorygowanych zniekształceń, jeśli występują, na skonsolidowane sprawozdanie finansowe, a także przy formułowaniu opinii biegłego rewidenta. W związku z powyższym wszystkie stwierdzenia zawarte w opinii biegłego rewidenta, w tym stwierdzenia dotyczące innych wymogów prawa i regulacji wyrażane są z uwzględnieniem jakościowego i wartościowego poziomu istotności ustalonego zgodnie ze standardami badania i osądem biegłego rewidenta.

Wyrażamy przekonanie, że uzyskane przez nas dowody badania stanowią wystarczającą i odpowiednią podstawę do wyrażenia przez nas opinii z badania.

Opinia

Naszym zdaniem, załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe:

- przekazuje rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Grupy na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz jej wyniku finansowego i przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości,
- jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi Grupę przepisami prawa i postanowieniami statutu Banku.

Objaśnienie

Nie zgłaszając zastrzeżeń, zwracamy uwagę na następującą kwestię:

Jak opisano w nocie 2.1. do załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 roku oraz w związku z wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, Bank opracował Program Postępowania Naprawczego. Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony Program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji Nadzoru Finansowego przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku.

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Opinia na temat sprawozdania z działalności Grupy

Nasza opinia z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie obejmuje sprawozdania z działalności.

Za sporządzenie sprawozdania z działalności Grupy zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa jest odpowiedzialny Zarząd Banku. Ponadto Zarząd Banku oraz członkowie Rady Nadzorczej Banku są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie z działalności Grupy spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Naszym obowiązkiem było, w związku z przeprowadzonym badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zapoznanie się z treścią sprawozdania z działalności Grupy i wskazanie czy informacje w nim zawarte uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości, art. 111a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe oraz Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim („rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych”) i czy są one zgodne z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Naszym obowiązkiem było także złożenie oświadczenia, czy w świetle naszej wiedzy o Grupie i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności Grupy istotne zniekształcenia.

Naszym zdaniem informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności Grupy uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości, art. 111a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe oraz Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych i są zgodne z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Ponadto w świetle wiedzy o Grupie i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie stwierdziliśmy istotnych zniekształceń w sprawozdaniu z działalności Grupy.

W związku z przeprowadzonym badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego, naszym obowiązkiem było również zapoznanie się z oświadczeniem Banku o stosowaniu ładu korporacyjnego stanowiącym wyodrębnioną część sprawozdania z działalności Grupy. Naszym zdaniem w oświadczeniu tym Bank zawarł informacje wymagane zgodnie z zakresem określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych lub w regulaminach wydanych na podstawie art. 61 tej ustawy. Informacje te są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Warszawa, dnia 28 marca 2017 roku

Kluczowy Biegły Rewident



Arkadiusz Krasowski
Biegły Rewident
nr 10018

działający w imieniu
Ernst & Young Audyt Polska spółka
z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130

Ernst & Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
spółka komandytowa
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa